Charles Dickens
Malá Dorritka II
kniha druhá - Bohatství

Nakladatelství Odeon
Světová knihovna
Přeložili Emanuela Tilschová a Emanuel Tilsch

KAPITOLA PRVNÍ SPOLUCESTUJÍCÍ

Toho roku na podzim tma a noc zlézaly nejvyšší hřebeny alpského masívu. V údolích na švýcarské straně průsmyku Velkého svatého Bernarda a na březích Ženevského jezera bylo vinobraní. Vzduch byl prosycen vůní trhaných hroznů. Košíky, necky a kádě hroznů stály v tmavých vesnických síňkách, tarasily příkré a úzké vesnické uličky a celý den putovaly po silnicích a stezkách. Pospada-ných a rozšlapaných hroznů bylo všude jako poseto. Venkovanka, obtížená břemenem, se lopotila k domovu a dítě, které nesla v plachetce na zádech, ukonejšila čerstvým hroznem; vesnický prosťáček, který si pod převislou stříškou dřevěné chatrče na cestě k vodopádu slunil obrovské vole, seděl a žvýkal hrozny; dech krav a koz voněl vinným listím a révovými úponky; společnost v kdekteré hospůdce hrozny jedla a pila, o hroznech mluvila. Škoda že ani stopa vší té zralosti a plodné hojnosti nezůstala tomu slabému, trpkému, křídou přečištěnému patoků, který z těch hroznů nakonec vznikl!

Po celý ten rozzářený den byl vzduch teplý a průzračný. V panoramě tu a tam v dálce chvílemi zajiskřily lesklé kovové věžičky a kostelní střechy; a sněžné horské vrcholy se odrážely tak jasně, že by nezvyklé oko, přezírajíc mezilehlou krajinu a podceňujíc jejich příkrost a výšku jako smyšlenou báchorku, bylo odhadovalo, že jsou dostupné v několika málo hodinách. Horští velikáni, proslavení v údolích, odkud po nich někdy po celé měsíce nebylo vidět ani stopy, se již od rána ostře a blízce odráželi od modré báně oblohy. A ted, když se dole setmělo, se přece ještě zřetelně rýsovali svou vznešenou osamělostí nad mlhami a stíny, ačkoliv se zdálo, když rudá barva západu na nich vybledla a nechávala je mrazivě bílé, že ustupují důstojně do pozadí jako přízraky, které se zanedlouho rozplynou.

Pozorována z těch odlehlých samot i z průsmyku Velkého svatého Bernarda, který byl jednou z nich, stoupala noc po úbočích hor, jako když stoupá voda. Když konečně vystoupila až ke zdem kláštera Velkého svatého Bernarda, vypadalo to, jako by ta nečasem ošlehaná budova byla nová archa úmluvy, která se vznáší na tmavých vlnách stínů.

Tma, která předhonila několik jezdců na mulech, dostoupila tak až k drsným zdem kláštera, když tito pocestní horu ještě zlé-zali. A jako se vedro rozzářeného dne, kdy se zastavovali, aby se napili ze stružek roztálého ledu a sněhu, změnilo ve vysoké poloze v pronikavý chlad mrazivého a zřídlého nočního vzduchu, tak i svěží krása cestování v nižších polohách ustoupila pustotě a ztracenosti. Cesta teď vedla příkrou hrbolatou stezkou, po které mezci šplhali v husím pochodu a klopýtali klikatě z balvanu na balvan, jako by stoupali po troskách schodiště na jakousi obrovitou zříceninu. Nikde nebylo vidět strom ani zelenou rostlinu kromě ubohých hnědavých chomáčků mechu, zamrzlých v štěrbinách mezi balvany. Zčernalá kostlivá dřevěná ramena u cesty ukazovala nahoru ke klášteru, jako by duchové dřívějších pocestných, zasypaných sněhovou lavinou, dosud strašili na místě, kde je stihla záhuba. Jeskyně, ověšené rampouchy, a sklepy, vyhloubené na ochranu před dopuštěním nenadálých bouří, jako by šeptaly výstrahu před nebezpečností těchto míst; věčně roz-kolotané chuchvalce a oblaka mlhy se válely kolem, hnány roz-kvíleným vichrem; a sníh, ta odvěká zhoubná hrozba hory, proti které všechna ta obrana směřovala, šlehal ostře na zem.

Řada mulů, znavených celodenní lopotou, se zvolna vinula a kroutila do příkrého srázu; prvního mezka vedl pěší vůdce v širáku a důkladné kazajce, který nesl na rameni několik horalských holí a hovořil s druhým vůdcem. V řetězu jezdců nemluvil nikdo. Reč jim odnímal ostrý chlad, únava cesty a zejména dosud nepoznaný pocit zajíkavého dýchání; zčásti jako by se právě byli vynořili z čiré mrazivé vody a zčásti jako by vzlykali.

Na vršku skalnatých stupňů konečně problesklo sněhem a mlhou světlo. Vůdci pobídli zvoláním mezky, mezkové zdvihli skleslé hlavy a jazyky cestujících se rozvázaly; za zesíleného klo-pýtání, klouzání, chřestotu, klinkání a hovoru stanuli před branou kláštera.

10

Nedlouho předtím přibyli jiní mezci, někteří v sedle s vesničany, jiní jako soumaři s nákladem, a rozdupali sníh před bránou v blátivé kaluže. Jízdní sedla a uzdy, nákladní sedla a zvonečkové ohlávky, mezci i lidé, svítilny a pochodně, pytle a píce, sudy a sýry, džbery s medem a máslem, otýpky slámy a rance všemožných podob, to vše se bez ladu a skladu tísnilo v roztálém bahnisku a kolem schodů. Tady nahoře v oblacích bylo vše vidět jen jako mlhou a jako by se to v mlžném oblaku rozplývalo. Dech lidí se srážel v mlhu, dech zvířat byl mlha, světla tonula v mlze, lidi, kteří promluvili těsně vedle vás, nebylo vidět pro mlhu, i když jejich hlasy i všechny ostatní zvuky zněly kupodivu tak jasně. V mlžné řadě soumarů, ve spěchu připoutaných ke kruhům ve zdi, jedno zvíře kouslo nebo koplo druhé a potom se celá ta mlžina rozbouřila: lidské postavy se do ní nořily a pak z ní vycházely výkřiky mužů i zvířat – a žádný divák nerozeznával, co se kde vlastně děje. K tomu všemu přispívala velká klášterní stáj – která zaujímala celé přízemí a do které se vcházelo přízemními dveřmi, před nimiž celá ta vřava právě zuřila – ještě svým vlastním mlžným oblakem, jako by celá ta drsná stavba byla plná jen jeho a měla se zřítit, jakmile se vyprázdní, takže sníh by pak padal na obnažené temeno hory.
Ve všem tom hluku a shonu, jímž kypěli živí cestující, bylo v zamřížovaném domku jen na několik kroků od nich shromáždění zcela tiché, obklopené týmž mlžným oblakem a obletované týmiž vločkami. Byli to mrtví pocestní, nalezení na hoře. Matka, přepadená před mnoha zimami bouřlivou vánicí, stála dosud v koutě s robětem v náručí; muž, zmrzlý s rukou pozdviženou k ústům ze strachu nebo hlady, tiskl na ni vyschlé rty ještě po tolika letech. Hrůzná společnost, která se tu tak tajemně sešla! Šílený osud pro matku, kdyby ho byla předvídala: „V kruhu tolika a takových společníků, na kterých mé oči nikdy nespočinuly a nikdy ani nespočinou, já i mé dítě budeme spolu nerozlučně dlít na Velkém svatém Bernardu a přetrváme pokolení, která budou přicházet, aby nás viděla, a která se nikdy nedovědí naše jméno, ani jediné slovo o našem životě, ale poznají jedině jeho konec."
Živí pocestní nemyslili tu chvíli na mrtvé vůbec nebo jen málo. Mnohem víc myslili na to, aby u vrat kláštera sestoupili a
11
ohřáli se u klášterního ohně. Osvobozeni od vřavy, která již pozvolna utichala, jak ubývalo mezků zaváděných do stáje, spěchali prokřehlí a roztřesení po schodech do budovy. Uvnitř byl pach, který tam pronikal od zvířat uvázaných v přízemí, pach podobný zápachu šelem ve zvěřinci. Uvnitř byly i silné klenuté chodby, mohutné kamenné sloupy, široká schodiště a tlusté zdi, proražené malými zapuštěnými okénky – opevnění proti hor' ským bouřím, jako by to byli lidští nepřátelé. Uvnitř byly ponuré klenuté pokoje, citelně chladné, ale čisté a pohostinně připravené pro pocestné. Konečně tam byla i jídelna pro hosty, kde mohli posedět a pojíst, kde bylo již prostřeno a kde vysoko plá' poial jasný oheň.
V této místnosti se pocestní brzy sešli kolem krbu, když jim napřed dva mladí mniši vykázali pokoje na noc. Byly to tři skupiny: první z nich jakožto nejpočetnější a nejvýznamnější byla také nejpomalejší a při výstupu ji dohonila jedna skupina z druhých dvou. První skupinu tvořili obstarožní dáma, dva šedovlasí páni, dvě mladé dámy a jejich bratr, jež provázeli (nemluvě o čtyřech vůdcích) rodinný furýr, dva sluhové a dvě komorné; tato značná přítěž našla ubytování pod touž střechou kdesi jinde. Skupina, která je dohonila a cestovala pak hned za nimi, se skládala pouze ze tří členů, jedné dámy a dvou pánů. Třetí společnost, která vystoupila z údolí na italské straně průsmyku a došla nahoru první, měla jen čtyři členy: krevnatého, vyhládlého, nemluvného a obrýleného německého vychovatele, který cestoval se třemi mladíky, svými žáky, všemi stejně krevnatými, vyhládlými, nemluvnými a také obrýlenými.
Tyto tři skupiny se sesedly u ohně, prohlížely se chladně a čekaly na večeři. Jen jediný z hostí, a to pán, který patřil k trojčlen-né skupině, se pokoušel rozproudit hovor. Hovořil sice k vlastní skupině, ale vnadil na pohlavára významného kmene, když poznamenal tónem, který zahrnoval celou společnost, kdyby se byla chtěla zúčastnit, že to byl dlouhý den a pro dámy jistě perný. Vyslovil obavu, že jedna z mladých dam není bud dost silná nebo dost zvyklá cestování a že ji únava přemáhala již před několika hodinami. Ze svého místa vzadu za průvodem si prý povšiml, že seděla na mezku, jako by únavou klesala. Dovolil si pak prý několikrát se pozeptat toho z vůdců, který se právě trochu
12
opozdil, jak se mladé dámě vede. K velké radosti se prý dověděl, že se zotavila a že to byla nevolnost jen chvilková. A doufá (tou dobou se mu již podařilo získat pohlavárovu pozornost a mluvil přímo k němu), že snad smí projevit naději, že mladé dámě se zatím nijak nepřitížilo a nebude podniknuté cesty nijak

litovat.
„Jsem vám velmi vděčný, pane," odpověděl pohlavár, „moje dcera se již úplně zotavila a cesta ji velice zajímala."
„Hory jsou pro ni asi nové, že?" otázal se vtíravý cestující.
„Hory jsou..hm... pro ni nové," řekl pohlavár.
„Ale vy se ovšem v horách vyznáte, pane, že?" vyptával se vemlouvavý cestující dál.
„Vyznám se v nich...hm... tak obstojně. Ale ne dlouho. Ne dlouho," odpověděl pohlavár a pokynul rozmáchle rukou.
Vemlouvavý cestující odpověděl na tento rozmáchlý pohyb úklonou hlavy a přenesl pozornost z pohlavára na druhou mladou dámu, o které ještě nepadla zmínka jiná než jako o jedné z dam, o které měl tak účastný zájem.
Vyslovil naději, že cesta jí snad nebyla přespříliš obtížná a únavná.
„Obtížná jistě byla," odpověděla mladá dáma, „ale unavená nejsem."
Vemlouvavý cestující jí zalichotil, jak dobře dovedla oba pojmy rozlišit. Právě to měl vlastně na mysli. Není sporu, že každé dámě musí připadat obtížné vycházet se zvířetem tak přísloveční nepřizpůsobivým, jako je mezek.
„Musili jsme ovšem nechat kočáry a zavazadlový vůz v Mar-tigny," pravila mladá dáma, která se chovala značně zdrželivě a zvysoka. „A nemožnost vzít si sem do toho nedostupného místa všechno, co člověk potřebuje, a nutnost zanechat všechno pohodlí dole jistě není nic příjemného."
„Je to vskutku pustina," přisvědčil vemlouvavý cestující.
Postarší dáma, která byla přímo vzorem přesného oblékání i dokonalého chování – hovoříme-li, jako bychom hodnotili nějaký stroj – se mu vmísila do hovoru poznámkou, pronesenou klidným, měkkým hlasem.
„Ale jako jiná nepohodlná místa," poznamenala, „je nutno zhlédnout i je. Je nutno je zhlédnout jakožto místo, o kterém se často mluví."
13
,,Ó, ani v nejmenším nic nenamítám, abych je zhlédla, paní Generálová, ujišťuji vás," odpověděla mladá dáma lhostejně.
,,A vy, madame, " pravil vemlouvavý cestující, ,,jste toto místo už navštívila?"
„Ano," odvětila paní Generálová. „Už jsem zde byla. Dovolte, abych vám doporučila, má drahá," řekla předešlé mladé dámě, „abyste si chránila tvář před žárem ohně, když jste byla tak dlouho vystavena horskému vzduchu a sněhu. Vy rovněž, má drahá," obrátila se k druhé a mladší dámě, která jí okamžitě vyhověla, kdežto první pouze odpověděla: „Děkuji, paní Generálová, je mi docela příjemně a zůstanu raději tak, jak jsem."
Bratr –¦ který vstal z židle a odešel k pianu, jež v místnosti stálo, otevřel je, chvíli do něho hvízdal a potom je zase zavřel – se nyní se sklíčkem v oku loudavě vrátil zase k ohni. Byl oblečen v nejdokonalejší a nejúplnější cestovní šat a zdálo se, že svět je sotva tak velký, aby mu poskytl dostatečně velkou možnost cestování, úměrnou jeho výbavě.
„Těm mládencům trvá ta večeře strašně dlouho," řekl táhle. „Jsem zvědavý, co nám asi dají! Má o tom snad někdo tušení?"
„Doufám, že ne lidskou pečeni," odpověděl hlas druhého pána z tříčlenné společnosti.
„To snad ne. Co tím myslíte?" zeptal se.
„Jen to, že když nemáte posloužit jako masitý chod společné večeře, snad nám prokážete tu laskavost a neupečete se tady u společného ohně," odpověděl tázaný.
Mladý pán, který stál v nenuceném postoji u krbu, mžoural sklíčkem po společnosti a se zády k plamenům a s šosy kabátu podstrčenými pod paždí vypadal jako nějaký kohout s podvázanými křídly, jen strčit na pekáč, nevěděl po té odpovědi rozpaky kudy kam; už se zdálo, že se bude dotazovat po dalším vysvětlení, když se ukázalo – jelikož se všechny pohledy stočily na muže, který naposledy promluvil – že mladá a krásná dáma, která byla s ním, neslyšela nic z toho, co se zběhlo, protože omdlela s hlavou na jeho rameni.
„Snad abych ji nejraději odnesl rovnou do jejího pokoje," řekl pán ztlumeně.
„Zavolal byste laskavě někoho, aby přinesl světlo," oslovil svého společníka, „a ukázal mi cestu? Nevím, jak bych se v tomhle podivném rozlehlém stavení sám vyznal."
14
„Prosím, dovolte, abych zavolala komornou," zvolala větší z dvojice mladých dam.
„Prosím, dovolte, abych jí tady tou vodou svlažila rty," řekla menší z obou, která dosud nepromluvila.
Protože každá hned vykonala to, co navrhla, nebylo o pomoc nouze. Ba, když vešly obě komorné (v doprovodu rodinného furýra, aby neoněměly po cestě hrůzou, kdyby je někdo oslovil cizí řečí), zdálo se, že pomoci bude až přespříliš. Když to pán všechno viděl a také to několika slovy vysvětlil drobnější a mladší z obou dam,

přehodil si paži své ženy přes rameno, zdvihl ji a odnesl z místnosti.
Jeho přítel, mezi ostatní společností nyní osamělý, se procházel zvolna po jídelně, nepřibližoval se již k ohni a popotaho-val si zamyšleně černý knír, jako by cítil odpovědnost za nedávnou slovní narážku. Zatímco předmět narážky dělal v koutku uraženého, pohlavár družiny oslovil zvysoka pána.
„Váš přítel, pane," řekl, „je – ha – je poněkud netrpělivý; a v té netrpělivosti si snad plně neuvědomuje, čím je povinován
– hm – ale necháme to, necháme to. Váš přítel je trochu netrpělivý, pane."
„To je možné, pane," odpověděl zbylý pán, „ale protože jsem měl čest seznámit se s tímto pánem v ženevském hotelu, kde jsme se před nedávném setkali ve velmi dobré společnosti, a protože mi pak prokázal tu čest a na několika pozdějších výletech mi věnoval svou společnost i příjemný hovor, nemohu popřát sluchu
– nikoliv, ani od muže vašeho zjevu a postavení, pane – ničemu, co by se toho pána snad nějak hanlivě dotýkalo."
„Nejste v nebezpečí, pane, že byste něco podobného ode mne uslyšel. Nic podobného jsem také neřekl, když jsem podotkl, že váš přítel ukázal málo trpělivosti. Vyslovil jsem tu poznámku, poněvadž nelze pochybovat, že by se můj syn, který je rodem i – ha – výchovou a – hm – zkrátka džentlmen, byl jistě ochotně podřídil jakémukoliv přání, zdvořile vyslovenému, pokud jde o to, že oheň má být stejně přístupný celému shromážděnému kroužku. V základě i já – ha – to považuji za správné
– ha – neboť v takovém případě si jsou –¦ hm ¦– všichni rov-
ni.
„Výborně," zněla odpověď. „A tím to skončíme! Jsem od-
15
daný služebník vašeho syna, pane. Prosím vašeho syna, aby přijal ujištění mé hluboké úcty. A nyní, pane, mohu přiznat, bez okolků a veřejně přiznat, že můj přítel bývá leckdy v uštěpačném rozmaru."
„Ta dáma je chotí vašeho přítele, pane?"
„Ta dáma je chotí mého přítele, pane."
„Je velmi krásná."
„Nemá sobě rovné, pane. Jsou teprve v prvním roce manželství. Jsou dosud dílem na svatební a dílem na umělecké cestě."
„Váš přítel je umělec, pane?"
Pán odpověděl tím, že si políbil prsty pravé ruky a poslal polibek na celou délku paže k nebi, jako by tím chtěl říci: „Zasvěcuji ho nebeským mocnostem jako nesmrtelného umělce!"
„Ale je to muž z dobré rodiny," dodal. „Má znamenité příbuzenstvo. Je víc než umělec: má vznešené příbuzenstvo. Možná že příbuzenstvo pyšně – netrpělivě a uštěpačně – (smiřuji se se slovy) zavrhl, ale nicméně je má. To mi zjevily letmé zmínky v hovoru při dosavadním styku s ním."
„Nu dobrá! Jen doufám," pravil vznešený pán s výrazem, že hovor o tom předmětu uzavírá s konečnou platností, „že nevolnost dámy nebude mít dlouhé trvání."
„Také doufám, pane."
„Řekl bych, že to je pouhá únava."
„Ne tak docela pouhá únava, pane, protože její mezek dnes klopýtl a ona spadla ze sedla. Spadla dost lehce a hned také bez pomoci vstala a odjela od nás se smíchem, ale k večeru si stěžovala, že se na boku trochu pohmoždila. Zmínila se o tom několikrát, když jsme za vaší společností stoupali na horu."
Pohlavár velké družiny, který byl sice vlídný, ale nikterak sdílný, si nyní podle všeho pomyslil, že už byl blahosklonný až dost. Nepromluvil již a asi čtvrt hodiny, než se ukázala večeře, se v jídelně rozhostilo ticho.
S večeří se objevil jeden z mladých otců (zdálo se, že tam staří mnichové vůbec nejsou) a zasedl do čela tabule. Byla to večeře jako v běžném švýcarském hotelu a dobrého červeného vína z klášterních vinic v mírnějším podnebí byla hojnost. Cestující umělec se klidně vrátil a zaujal místo u stolu, když ostatní už
16
seděli, a nedávnou rozmíšku s dokonale oblečeným cestujícím zřejmě vypustil úplně z paměti.
„Dovolte mi," otázal se hostitele při polévce, „má váš klášter nyní mnoho svých proslulých psů?"
„Má teď tři, monsieur."
„Viděl jsem tři dole v chodbě. Jsou to bezpochyby oni."
Hostitel, štíhlý tmavovlasy mladík s jasným pohledem a zdvořilým chováním, který na sobě měl černý hábit s bílými pruhy zkříženými jako šle a který odpovídal běžnému pojetí plemene svatobernardských mnichů stejně málo jako běžnému pojetí plemene svatobernardských psů, na to odpověděl, že to bezpochyby byli ti tři psi, o kterých mluvil.

„Myslím," odpověděl cestující umělec, „že jsem jednoho z nich viděl již předtím."
To je možné. Je to pes dostatečně známý. Monsieur ho mohl docela dobře spatřit v údolí nebo někde u jezera, když tam pes došel s jedním z mnichů, kteří vybírají příspěvky na klášter.
„To se děje pravidelně v určité roční době, že?"
Monsieur se nemýlí.
„A nikdy bez psa. Pes je velmi důležitý."
Monsieur má opět pravdu. Pes je velmi důležitý. Lidé se o psa zajímají právem. Jako o jednoho ze psů široko daleko proslulých, jak by mamselle zajisté souhlasila...
Mamselle se neměla dost rychle k tomu, aby s něčím souhlasila, jako by ještě nebyla dost obeznalá ve francouzském jazyce. Avšak paní Generálová se vyjádřila za ni.
„Zeptejte se ho, zachránil-li hodně životů," řekl v rodné angličtině mladík, který byl předtím v rozpacích.
Hostiteli nemusil nikdo otázku překládat. Okamžitě odpověděl francouzsky: „Ne. Tento ne."
„Proč ne?" tázal se týž pán.
„Promiňte," odpověděl hostitel klidně, „dejte mu příležitost a on to nesporně učiní. Jsem například pevně přesvědčen," řekl, krájel přitom na míse telecí pečeni pro celou společnost a usmíval se vlídně na mladíka, který byl předtím v rozpacích, „že kdybyste mu vy, monsieur, poskytl příležitost, jistě by s velkou horlivostí přispěchal, aby sp.
Cestující umělec se roz^líiSH1 WrrK&WáVf ieastuj&fle(2;|Lrý pro-
s vsderrsi zraku
Maltézské nám. T4, Praha I UČITELSKÁ KNIHOVNA
Přír. č. s
Sg.i
jevoval úzkostlivou starostlivost, aby večeře patřičně využil) si kouskem chleba setřel z knírů několik kapek vína a připojil se k hovoru.
„Na turisty je tady už letos trochu pozdní doba, že, otče?" řekl.
„Ano, je už dost pozdě. Ještě tak čtrnáct dní nebo nanejvýš tři neděle, a zůstaneme tu se zimními vánicemi sami."
„A pak," řekl vemlouvavý cestující, „dojde na psy, kteří vyhrabávají ze sněhu zaváté děti, jak to vídáme na obrázcích!"
„Promiňte," řekl hostitel, který tuto narážku dost dobře nepochopil. „Jak to myslíte, že pak dojde na psy, kteří vyhrabá-" vají ze sněhu zaváté děti, jak to vídáte na obrázcích?"
Než mohl tázaný odpovědět, vmísil se do hovoru opět cestující umělec.
„Cožpak nevíte," otázal se chladně společníka přes stůl, „že v zimě tudy nechodí nikdo než podloudníci a že nikdo jiný tu nemůže mít co dělat?"
„Dobré nebe! Ne. Nikdy jsem o tom neslyšel."
„Myslím, že to tak je. A protože ti se vyznají docela dobře v tom, jaké asi přijde počasí, nedají mnoho práce psům – kteří proto už skorém vymřeli – ačkoliv tento pohostinný dům má pro ně znamenitou polohu. Slyšel jsem, že své rodinky nechávají obvykle doma. Ale je to skvělá myšlenka!" zvolal umělec, který se neočekávaně rozohnil nadšením. „Je to vznešená myšlenka. Nejkrásnější myšlenka na světě, a přisámbůh, člověku se při tom pomyšlení derou až slzy do očí!" Potom se zas docela klidně pustil do své telecí.
V duchu těch slov bylo tolik posměvačné nedůslednosti, že řeč vyzněla hodně falešně, ačkoliv ji pronesl uhlazeným způsobem muž pěkného zevnějšku a ačkoliv vyjádřil skrytý posměšek tak obratně, že pro člověka ne dost obeznalého v angličtině bylo velmi těžké, aby mu porozuměl, a i kdyby mu porozuměl, aby jím byl uražen; tak prostý a klidný byl ráz řeči. Když za úplného ticha dojedl telecí, oslovil opět přítele.
„Podívejte se jen," řekl týmž tónem jako předtím, „na našeho pana hostitele, který není ještě ani v květu let a který nám s takovým půvabem a uhlazenou vlídností a skromností předsedá! Chová se jako král! Jděte na hostinu k londýnskému primáto-
18
rovi (získáte-li pozvání) a pozorujte ten rozdíl. Ten milý člověk zde, s tváří tak krásně utvářenou, že jsem takovou ještě v životě neviděl, s tváří tak ušlechtile rýsovanou, opouští kdesi lopotný život a přichází sem do té výše, nevím kolik tisíc stop nad hladinou moře, a nemá žádný jiný pozemský životní cíl (kromě toho snad, jak doufám, aby využil znamenitého zdejšího refektáře) než udržovat hospic pro takové ubohé povaleče, jako jste vy a já, a účet ponechat našemu svědomí! Hle, není to krásná oběť? Co můžete chtít dojemnějšího? Proto,

že tu po osm nebo devět měsíců z dvanácti zachránění lidé zajímavého zjevu neobjímají šíji nejchytřejších ze všech psů, ověšených dřevěnými lahvemi, bychom měli toto místo pohrdavě zlehčovat? Nikoliv! Bůh žehnej klášteru. Je to vznešené místo, slavné místo!"
Hrud šedovlasého pána, který byl pohlavárem významné skupiny, se vzdula jakoby v odporu proti tomu, aby ho někdo zahrnoval mezi ubožáky. Sotva cestující umělec domluvil, ujal se slova s velkou důstojností, jako by na něm spočívala povinnost ujmout se vůdcovství takřka všude a ve všem a jako by byl pro tu chvíli tuto povinnost zanedbal.
Velmi důkladně vyložil hostiteli svůj názor, že v zimě tu jeho život musí být vskutku velmi pustý a osamělý.
Hostitel monsieurovi přiznal, že poněkud jednotvárný ten život je. A na dlouhou dobu bez přestávky se v tom vzduchu těžko dýchá. Zima je velmi tuhá. Ale když člověk má mládí a sílu, tu s božím požehnáním...
Ano, tak je to dobře. „Ale to uvěznění," řekl šedovlasý pán.
Je mnoho dní, i za špatného počasí, kdy je možno venku se projít. Mívají ve zvyku proházet si pěšinu a procházet se po ní.
„Ale ten prostor," namítl šedovlasý pán. „Tak malý. Tak – ha – velmi omezený."
Monsieur nechť si připomene, že je nutno obcházet záchranné úkryty a proházet stezky i k nim.
Monsieur však nepřestával poukazovat na to, že prostor je tak – hm – tak – velmi stěsnaný. A co víc, je stále stejný, stále stejný. Hostitel se jemně usmál, maličko pozdvihl ramena a zase je pomalu spustil. To je pravda, poznamenal, ale nechť mu je dovoleno podotknout, že téměř na všechno je možno se dívat z různého hlediska. Monsieur a on nevidí tento ubohý život z té-

Jíllůll
ukul lil
hož hlediska. Monsieur není zvyklý na zajetí v těsné prostoře.
„Já – ha – ano, zcela správně," přisvědčil šedovlasý pán. Zdálo se, jako by jím byla pádnost této námitky mocně otřásla.
Monsieur jako anglický turista obklopený vším, aby mohl cestovat příjemně, který nepochybně má jmění, kočáry a služebnictvo ...
„Zcela správně, zcela správně. Nepochybně," řekl šedovlasý pán.
Monsieur by se asi těžko dovedl vmyslit do postavení osoby, která nemá na vybranou, má-li zítra jít tam nebo pozítří onam, která nemá možnost vykročit z hradeb a rozšířit si obzor. Monsieur si snad neuvědomuje, jak se mysl v takových případech přizpůsobuje silám nutnosti.
„To je pravda," přisvědčil monsieur. „Nemluvme – ha – nemluvme už o tom. Nepochybuji ani v nejmenším, že máte – hm – docela pravdu. Už o tom nebudeme mluvit."
Večeře již skončila a pán při těch slovech odsedí od stolu a odešel zase na své dřívější místo u ohně. Protože bylo u větší části stolu značně chladno, zaujali i ostatní hosté svá místa u ohně s úmyslem důkladně se ohřát, ještě než odejdou spát. Když všichni vstali od stolu, hostitel se všem přítomným uklonil a s přáním dobré noci se vzdálil. Ještě dříve se ho však vemlouvavý cestující otázal, zda by mohli dostat trochu horkého vína; a ježto hostitel odpověděl, že ano, a také je hned potom do jídelny poslal, začal se tento host, sedě uprostřed kroužku a v největším žáru ohně, brzy zabývat jeho naléváním všem ostatním.
V tu dobu se mladší z obou mladých dam – která seděla mlče-livě v tmavém koutku (hlavní osvětlení v té ztemnělé místnosti skýtaly plameny ohně, protože lampa čadila a hořela jen matně) a bedlivě sledovala všechno, co se hovořilo o nepřítomné dámě – tiše vytratila ven. Když za sebou zlehka zavřela dveře, byla na rozpacích, na kterou stranu má zamířit, ale po chvilce tápání a bloudění dunivými chodbami a četnými chodbičkami přišla k pokoji v rohu hlavní síně, kde právě večeřelo služebnictvo. Od něho dostala lampu i vysvětlení, kudy se do pokoje té dámy dostane.
Byl to pokoj o patro výš po hlavním schodišti. Tu a tam zahrazovala holé bílé zdi železná mříž a mladá žena si po cestě myslila,

že se stavba jaksi podobá věznici. Obloukovité dveře do pokoje nebo cely té dámy nebyly dovřeny. Když několikrát zaklepala, aniž dostala odpověď, tiše dveře postrčila a nahlédla dovnitř.
Dáma ležela se zavřenýma očima na neodesílaném lůžku, chráněna před zimou pokrývkami a šátky, kterými ji přikryli, když se probrala z mdloby. Kalné světlo v hlubokém okenním výklenku zjasňovalo klenutou místnost jen velmi slabě.
Návštěvnice přistoupila ostýchavě k posteli a šeptem se jemně otázala: „Je vám už lépe?"

Dáma podřimovala a šepot byl příliš slabý, aby ji probudil. Návštěvnice stála úplně tiše a pozorně si ji prohlížela.
„Je velmi hezká," řekla si v duchu. „V životě jsem ještě krásnější tvář nespatřila. Ach, docela jiná než já!"
Byla to divná řeč, ale jistě měla nějaký skrytý smysl, protože oči se jí zalily slzami.
„Vím, že se nemýlím. Vím, že tehdy večer mluvil o ní. Velmi snadno bych se mohla zmýlit ve všem jiném, ale v tomhle ne. V tomhle ne!"
Měkkou a něžnou rukou odhrnula spící ženě z čela spadlou kadeř a potom se dotkla ruky, která ležela navrchu na pokrývce.
„Ráda se na ni dívám," zašeptala si pro sebe. „Ráda vidím, co ho tolik zaujalo."
Neodtáhla ruku, když spící žena otevřela oči a ulekla se.
„Prosím, nelekejte se. Jsem jedna z cestujících zdola. Přišla jsem se vás zeptat, je-li vám lépe a mohla-li bych vám snad něčím přispět."
„Myslím, že už jste byla tak laskavá a poslala mi na pomoc své služebné?"
„To jsem nebyla já; to byla sestra. Je vám lépe?"
„Mnohem lépe. Je to jen malá modřina a dobře mě ošetřily, takže to už skorém vůbec nebolí. Dostala jsem závrať a v tu chvíli jsem omdlela. Bolelo to už předtím a nakonec mě to najednou přemohlo."
„Smím zůstat u vás, než někdo přijde? Chtěla byste?"
„Byla bych ráda, protože tu je tak smutno, ale bojím se, že vám tady bude tuze zima."
„Mně zima nevadí. Nejsem choulostivá, jak snad vypadám."
21
Hbitě si přistavila jednu ze dvou hrubých židlí k posteli a usedla. Dáma ze sebe shrnula stejně hbitě jeden z cestovních šátků, přehodila jej přes návštěvnici a ruka jí spočinula na jejím rameni, jak šátek přidržovala.
„Jste tak laskavá, jako pečlivá chůva!" řekla dáma a usmívala se na ni, „že mi připadá, jako byste ke mně byla přišla rovnou z domova."
„To jsem ze srdce ráda."
„Právě teď, než jsem se probudila, se mi zdálo o domově. Myslím totiž o mém starém domově, než jsem se vdala."
„A než jste od něho byla tak daleko."
„O, to jsem už od něho byla mnohem dál než teď; ale to jsem měla to nejlepší z něho s sebou a nic mi nechybělo. Cítila jsem se opuštěná, když jsem tady usínala, a protože se mi po něm za-stesklo, zaletěla jsem k němu ve snu zpátky."
V jejím hlase se chvěl smutek i láska i stesk a návštěvnice se na ni chvíli úmyslně nedívala.
„Je to zvláštní náhoda, která nás tu konečně svádí dohromady pod tím šátkem, kterým jste mě přikryla," pravila po chvilce návštěvnice. „Abyste totiž věděla, myslím, že už vás nějakou dobu hledám."
„Hledáte mne?"
„Domnívám se, že mám lísteček, který vám mám odevzdat, ať vás najdu kdekoli. Tady je. Pakli se silně nemýlím, je adresován vám. Není?"
Dáma lístek vzala, řekla ano a přečetla si jej. Návštěvnice ji při tom pozorovala. Sdělení bylo velmi stručné. Dáma se trochu zarděla, když políbila návštěvnici na líčko a stiskla jí ruku.
„Píše, že by mi drahá mladá přítelkyně, kterou mi tímto představuje, mohla třebas někdy být útěchou. A je mi opravdu velkou útěchou hned napoprvé, kdy se setkáváme."
„Snad ani – snad ani neznáte můj příběh," řekla návštěvnice váhavě. „Snad vám o něm jaktěživo nevyprávěl?" Ne "
„INC.
„Ach kde! A proč by také? Mám ted sotva sama právo vám jej vyprávět, protože na mne tak důtklivě naléhali, abych to nedělala. Není na tom nic zvláštního, ale mohlo by vám to vysvětlit, proč vás prosím, abyste se o tomto dopise nezmiňovala ani slo-
22
vem. Viděla jste dole mou rodinu, že? Někteří z nich – to říkám jenom vám – jsou trochu pyšní, trochu předpojatí."
„Vezměte si ho zase," odpověděla dáma, „a máte jistotu, že ho můj manžel neuvidí. Jinak by mohl na dopis přijít a náhodou se o něm tady zmínit. Aby to bylo jisté, nechcete si jej schovat zase za ňadra?"
Návštěvnice tak učinila velmi pečlivě. Drobná, štíhlá ručka dopis ještě svírala, když zaslechly něčí kroky venku na chodbě.
„Slíbila jsem," řekla návštěvnice a vstala, „že mu napíši, až se s vámi sejdu (bylo nasnadě, že dříve nebo později vás přece jen najdu), a že mu povím, jste-li šťastná a jak se vám vede. Raději mu povím, že jste zdravá a šťastná."

„Ano, ano, ano! Řekněte mu, že se mi daří velmi dobře a že jsem velmi šťastná. Že mu z celého srdce děkuji a nikdy na něho nezapomenu."
„Ráno se ještě uvidíme. A potom se jistě brzy zase někde setkáme. Dobrou noc!"
„Dobrou noc. Děkuji vám, moc vám děkuji. Dobrou noc, má drahá!"
Obě spěchaly a byly neklidné, když se takto loučily a návštěvnice vycházela ze dveří. Očekávala, že uvidí přicházet manžela té dámy, ale osoba v chodbě nebyl on, byl to cestující, který si kouskem chleba stíral z knírů kapky vína. Když za sebou zaslechl kroky, ohlédl se – protože právě potmě odcházel.
Jeho zdvořilost, jíž nebylo rovno, nedovolovala, aby si mladá dáma svítila na schody sama, ani aby vůbec šla dolů sama. Vzal jí lampu, držel ji tak, aby co nejlépe osvětlovala kamenné stupně, a doprovázel ji celou cestu až do večeřadla. Scházela dolů a jen nesnadno zatajovala, kolik jí dá námahy, aby se bázní neroztřásla, neboť vzezření tohoto cestujícího jí bylo obzvlášť nepříjemné. Před večeří seděla ve svém tichém koutku a představovala si ho, jaký by asi byl býval ve výjevech a místech, jež znávala, až v ní vzklíčil k tomu muži takový odpor, že jí připadal bezmála hrozivý.
S úsměvem ji dvorně doprovodil až dolů, vešel za ní do jídelny a sedl si zas na svou židli na nejlepším místě u krbu. Tam u ohně z polen -- který již začínal dohořívat a vrhal na něho v zšeřelé místnosti odlesk střídavě jasnější a tlumenější – seděl s nohama nataženýma k žáru plamenů, dopíjel horké víno i se sedlinou

na dně, a na stěně a na stropě se po něm pitvořil jeho nestvůrný stín.
Znavená společnost se již rozešla a všichni ostatní odešli spát – kromě otce mladé dámy, který klímal na židli u ohně. Cestující nelitoval námahy a přes všechnu velkou dálku si došel až nahoru do pokoje pro kapesní láhev koňaku. Svěřil se jim s tím, když si z ní přiléval do zbytku vína a s novým požitkem se pak napil.
„Směl bych se zeptat, pane, jste-li snad na cestě do Itálie?"
Šedovlasý pán se vzchopil a chystal se k odchodu. Odpověděl kladně.
„Já také!" řekl cestující. „Budu se těšit, že se mi dostane cti, abych vám mohl složit poklonu v lahodnějším prostředí a za příjemnějších okolností než na této bezútěšné hoře."
Pán se uklonil, značně zdrželivě, a řekl, že mu je zavázán díky.
„My chudí džentlmeni, pane," řekl cestující a protáhl si rukou kníry, aby je osušil, protože si je namočil ve víně s koňakem; „my chudí džentlmeni necestujeme sice jako knížata, ale půvaby a milosti světa jsou nám stejně drahé. Na vaše zdraví, pane!"
„Děkuji vám, pane."
„Na zdraví vaší vzácné rodiny – a krásných dam, vašich dcer!"
„Děkuji vám poznovu, pane. Přeji vám dobrou noc. Má drahá, je – ha – služebnictvo připraveno?"
„Čeká, otče."
,,S dovolením!" pravil cestující, který vstal a držel dveře otevřené, když k nim pán přicházel zavěšen do dcery. „Příjemný odpočinek! Na potěšení, že se ještě uvidíme! Na zítřejší shledanou!"
Když si políbil ruku s nejdvornějším pohybem a nejlíbeznějším úsměvem, jakého byl schopen, mladá dáma se přivinula blíž k otci a přešla kolem něho s hrůzou, aby o něho snad nezavadila.
„Hm!" řekl si vemlouvavý cestující, jehož uhlazené způsoby zmizely a hlas se ztišil, když osaměl. „Když šli spát všichni, pak musím jít také. Mají nějak po čertech naspěch. Člověk by si myslil, že noc nebude mít v tomhle zamrzlém tichu a ústraní stejně konec, kdyby šel spát třebas ještě za dvě hodiny."
Jak dopíjel sklenici, zvrátil hlavu nazad a vtom zahlédl knihu hostí, která byla rozevřena na pianě; pero a inkoust ležely vedle,

jako by se dnešní hosté byli zapisovali právě za jeho nepřítomnosti. Vzal knihu do rukou a četl tyto zápisy:
Pan Vilém Dorrit Pan Frederick Dorrit Pan Edward Dorrit SI. F. Dorritová SI. Amy Dorritová Pí Generálová
Se služebnictvem. Z Francie do Itálie.
Henry Gowan s chotí. Z Francie do Itálie.
Drobným kudrlinkovatým písmem, zakončeným protáhlou smyčkou, ne nepodobnou lasu, vrženému kolem všech ostatních jmen, k tomu připsal:
Blandois. Paříž. Z Francie do Itálie.
A pak se s nosem nakrčeným přes knír a s knírem pozdviženým až pod nos odebral do vykázané cely.
KAPITOLA DRUHÁ PANÍ GENERÁLOVÁ

Nelze déle otálet s představením dokonalé dámy, která zaujímala v družině Dorritovy rodiny postavení tak významné, že v seznamu hostí měla řádek sama pro sebe.
Paní Generálová byla dcerou církevního hodnostáře ve stolič-ním městě, kde udávala tón tak dlouho, až se přiblížila pětačty-řicítce na takový kousíček, jak jen to je u svobodné dámy možno. Škrobený zásobovací důstojník, šedesátiletý pověstný hnidopich, se tehdy zamiloval do vážnosti, s jakou třímala otěže společenského katechismu a prohánělа toto čtyřspřeží společností stolič-ního města, a naléhavě se ucházel o to, aby se směl vyšvihnout
25
vedle ní na kozlík přísného obřadního kočáru, k němuž byli komoně připřaženi. Dáma jeho nabídnutí k sňatku přijala a in-tendant zaujal místo za společenským katechismem s velkou důstojností a paní Generálová řídila spřežení až do smrti svého manžela. Za dobu společné jízdy přejeli několik lidí, kteří vstoupili společenskému katechismu do cesty, ale vždy se tak stalo slohem vznešeným a s naprostým klidem.
Když byl intendant pochován se všemi poctami, které patřily k obřadu (do furgonu bylo zapraženo celé spřežení společenského katechismu, samý chochol a černá sametová čabraka s rodinným erbovním znakem v rohu), začala paní Generálová zkoumat, jaké množství prachu a popela po něm zbylo v bance. A tu vyšlo najevo, že intendant paní Generálovou nachytal, neboť si několik let před ženitbou koupil doživotní rentu a tuto okolnost v době námluv zatajil uváděje, že jeho důchod plyne z úroků jmění. Následkem toho paní Generálová zjistila, že její prostředky k živobytí se najednou povážlivě ztenčily, a nemít dokonalou duševní rovnováhu, byla by snad podlehla pokušení pochybovat o správnosti té části pohřebního obřadu, která prohlašovala, že si intendant nemůže odnést nic s sebou.
Za tohoto stavu věcí paní Generálové napadlo, že by mohla „vzdělávat ducha" a uhlazovat způsoby některé mladé vznešené dámy. Nebo že by mohla připřáhnout společenský katechismus ke kočáru některé bohaté mladé dědičky nebo vdovy a stát se zároveň kočím i gardedámou takového povozu v bludišti společnosti. Když se paní Generálová svěřila s touto myšlenkou svému kněžskému i důstojnickému příbuzenstvu, dostalo se jí souhlasu tak vřelého, že nebýt nepochybných zásluh této dámy, bylo by se mohlo zdát, že se jí snad chtějí zbavit. Svědectví, podle nichž byla paní Generálová učiněný zázrak zbožnosti, učenosti, ctnosti a uhlazenosti, počala z vlivných kruhů přímo pršet; a jistý ctihodný arciděkan dokonce proléval slzy, když vydával písemné svědectví o její nedostižné dokonalosti (vylíčené mu osobami, na které mohl plně spoléhat), ačkoliv sám neměl v životě ani tu čest, ani mravní uspokojení, aby na paní Generálové vůbec spočinul pohledem.
Vypravena takto na své poslání takřka samotnou církví a státem, paní Generálová – která vždy sídlila na výšinách – se cítila
26
dost silná, aby se tam udržela, a začala se nabízet za velmi vysokou cenu. Uplynula jistá doba, ve které po paní Generálové nebyla poptávka. Konečně začal s touto dámou vyjednávat jakýsi venkovský vdovec, který měl čtrnáctiletou dceru; a jelikož patřilo bud k vrozené důstojnosti nebo k vyumělkované prohnanosti paní Generálové (ale jistojistě to bylo jedno nebo druhé), aby se chovala, jako by byla mnohem horlivěji hledaná, než jak horlivě hledá sama, naléhal vdovec na paní Generálovou tak dlouho, až ji přiměl, aby se uvolila vzdělávat ducha jeho dcery a uhlazovat její chování.
Plnění tohoto úkolu zaměstnávalo paní Generálovou asi sedm let a v té době procestovala celou Evropu a viděla většinu té obrovské směsice pamětihodností, které musí všichni lidé uhlazeného vzdělání nutně vidět zrakem jiných lidí a nikdy vlastním. Když její svěřenka konečně nabyla náležitého vzdělání, padlo rozhodnutí o sňatku nejen této mladé dámy, ale i jejího ovdovělého otce. Tu vdovec shledal, že paní Generálová je nejen nepohodlná, ale i nákladná, a náhle ho dojaly její přednosti a zásluhy téměř navlas stejně jako kdysi arciděkana; pustil pak do oběhu tolik chvály o jejích výsostných hodnotách všude tam, kde si myslil, že by se mohla naskytnout příležitost, aby toto požehnání přenesl na někoho jiného, že se jméno paní Generálové obestřelo ještě větší ctí než kdy předtím.
Fénixe na tomto vyvýšeném bidýlku bylo možno právě najmout, když se pan Dorrit, který se nedávno ujal zděděného majetku, zmínil svému bankéři, že by rád našel nějakou dámu z dobré rodiny, dobře vychovanou, vzdělanou a obeznalou v dobré společnosti, která by byla schopna jak doplnit výchovu jeho dcer, tak i být jim společnicí nebo gardedámou. Bankéři pana Dorrita, kteří byli zároveň bankéři venkovského vdovce, okamžitě usoudili: „Paní Generálová."

Pan Dorrit se dal po stopě této hvězdy, která mu tak šťastně vysvitla, a když zjistil, že souhlasná svědectví všech známých paní Generálové jsou tak tklivá a dojemná, jak jsme již uvedli, obtěžoval se a zajel si do hrabství, kde sídlil venkovský vdovec, aby navštívil paní Generálovou. A našel v ní dámu takových vlastností, že daleko předčily i nejsmělejší jeho očeká-
vaní.
27
„Snad mě omluvíte," řekl pan Dorrit, „ptám-li se – ha – jakou odmě..."
„Opravdu," odpověděla paní Generálová, zaraziví to slovo posunkem, „to je věc, o které bych se raději nerozhovořovala. Nikdy jsem o ničem takovém s přáteli zde nejednala; a nemohu přemoci ostýchavost, s níž jsem na tuto otázku vždy pohlížela, pane Dorrite. Uvědomujete si snad, jak doufám, že nejsem žádná vychovatelka..."
„Ale probůh, to ne!" řekl pan Dorrit. „Prosím, madame, abyste si ani na okamžik nepředstavovala, že bych si něco takového myslil." A opravdu se zarděl, že by ho z toho někdo mohl podezírat.
Paní Generálová pokývla vážně hlavou. „Nemohu proto ohoď notit cenou služby, jejichž prokazování mi působí potěšení, mohu-'li je prokazovat spontánně, ale které bych nemohla prokazovat za pouhou peněžitou náhradu. Rovněž ani nevím, jak nebo kde bych našla případ obdobný s případem mým. Je zcela zvláštní."
Beze sporu! Ale jak by tedy (namítl pan Dorrit naprosto samozřejmě) bylo možno najít řešení té otázky?
„Nemohu nic namítat," řekla paní Generálová, „– ačkoliv i to je mi velmi nepříjemné – aby se pan Dorrit důvěrně dotázal mých zdejších přátel, jakou částku bývali zvyklí čtvrtletně skládat na můj účet u mého bankéře."
Pan Dorrit se na souhlas uklonil.
„Dovolte, abych dodala," řekla paní Generálová, „že toto je nejzazší mez, po kterou mohu při hovoru o této věci zajít. A rovněž, že mi je nepřijatelné jakékoliv postavení podružné nebo podřízené. Kdyby se mi nabídla ta čest, abych se seznámila s rodinou páně Dorritovou – tuším, že jde o dvě dcery...?"
„Dvě dcery."
„Mohla bych ji přijmout jedině za podmínek naprosté rovnosti jakožto společnice, ochránkyně, rádkyně a přítelkyně."
Pan Dorrit pociťoval přes všechno vědomí vlastní důležitosti, že by od ní bylo vlastně úžasně laskavé, kdyby nabídku přijala za jakýchkoli podmínek vůbec. A bezmála se tak i vyjádřil.
„Tuším," opakovala paní Generálová, „že jde o dvě dcery?"
„Dvě dcery," opakoval pan Dorrit.
„Proto by bylo nutno," řekla paní Generálová, „zvýšit o tře-
28
tinu částku (ať se již ukáže jakákoli), kterou mi zdejší přátelé byli zvyklí skládat do rukou mého bankéře."
Pan Dorrit nemeškal a obrátil se v této choulostivé otázce na venkovského vdovce; a když zjistil, že byl zvyklý skládat na účet paní Generálové ročně tři sta liber, došel k závěru, aniž musel nějak nepatřičně přepínat svůj počtářský um, že sám tam musí platit čtyři sta. Jelikož paní Generálová byla kus, jehož skvoucí zevnějšek napovídal, že stojí za všechny peníze, učinil jí pan Dorrit obřadný návrh, aby si s jejím dovolením směl pokládat za čest i potěšení považovat ji za člena rodiny. Paní Generálová mu tuto obrovskou výsadu milostivě povolila a bylo ujednáno.
Jako osoba byla paní Generálová i se svými sukněmi, které na tom měly lví podíl, zjev důstojný a honosný: vydatná, šustivá, důležitě objemná, vždy kočí, který spolkl pravítko, za spřežením společenského katechismu. Mohli ji dovést – a dovedli ji – na vrchol Alp i do hloubi Herculanea, aniž se jí poškodil jediný záhyb na šatech anebo uvolnila jediná jehlice, A měla-li její tvář i vlasy poněkud pomoučněný vzhled, jako by žila v nějakém nadpozemsky jemňoučkém mlýně, bylo to spíše proto, že vlastně byla celá jakési sádrovité stvoření, než proto, že napomáhala své pleti fialkovým pudrem nebo že zešedivěla. Měla-li oči bezvý-razné, bylo to pravděpodobně proto, že neměly čemu dávat výraz. Měla-li málo vrásek, bylo to proto, že myšlení nikdy nevyrylo do její tváře svůj znak, ani jakékoli jiné znamení. Chladná, vosková, zhaslá žena, která nikdy dobře nehořela.
Paní Generálová neměla vlastní mínění. Její způsob vzdělávat a utvářet mysl byl zabránit jí, aby si tvořila vlastní mínění. Měla malou sadu kruhových myšlenkových drážek nebo kolejniček, po nichž spouštěla krátké vláčky myšlenek jiných lidí, které nikdy nepředstihly jeden druhý a také se nikdy nikam nedostaly. Ani její katechismus společenské slušnosti a patřičnosti nemohl popřít, že ve světě je mnoho nepatřičného, ale paní Generálová se takových zjevů

zbavovala tím, že je odstrkovala z dohledu a předstírala, že nic takového prostě není. To byl zase jiný z jejích způsobů vzdělávat a utvářet mysl – nacpat všechno obtížné a nesnadné do zásuvky, zamknout to a pak prohlásit, že to vůbec neexistuje. Byl to způsob nejsnadnější a nad veškerou pochybnost i nejslušnější.
29
Pani Generálové se nesmělo říci nic pohoršlivého, nic zarážejícího. O nehodách, bídě a proviněních se před ní nesmělo nikdy ani promluvit. V přítomnosti paní Generálové se vášeň musila uložit k spánku a krev se musila změnit v syrovátku. Skrýt nátěrem to málo, co na světě ještě zbývalo, když se všechno to odečtlo, byl vlastní obor paní Generálové. Při této tvořivé činnosti namáčela nejmenší štěteček do největšího hrnce a natírala povrch kdekterého předmětu, který se právě naskytl. Čím byl chatrnější, tím silnější dostal od paní Generálové nátěr. Nátěr byl v hlase paní Generálové, nátěr byl v dotyku paní Generálové, ovzduší nátěru obklopovalo i postavu paní Generálové. Snad i sny paní Generálové by byly měly dostat nátěr – měla-li jaké – když ležela a spala v náručí dobrotivého svatého Bernarda a na jeho střechu padal lehounký sněhový poprašek.

KAPITOLA TŘETÍ NA CESTĚ

Jasné ranní slunce oslepovalo oči, sníh přestal padat, mlhy zmizely, horský vzduch byl tak čirý a lehký, že člověk měl při dýchání nezvyklý pocit, jako by se byl znovu narodil. K tomuto klamu přispíval jistě i dojem, jako by sama pevná půda pod nohama byla zmizela a hora, to zářivé bílé moře obrovských pustých kup, jako by byla oblačným ostrovem, který se vznáší mezi modrou oblohou nahoře a zemí daleko dole.

Několik tmavých skvrnek na běli sněhu – jako uzlíčky na nitce, která začínala u klášterních dveří a vinula se dolů po svahu v přetrhaných kouscích ještě nenavázaných – značilo rozličná místa, kde mniši pracovali a odklizovali stezku. Kolem dveří začínal sníh pod nohama již opět roztávat. Mezkaři vyváděli čile zvířata ze stáje, přivazovali je ke kruhům ve zdi a nakládali na ně břemena, připínali jim zvonečkové ohlávky, zajišťovali náklad a hlasy průvodců i jezdců zněly příjemným souzvukem. Ti, kdo vstali nejčasněji, byli již dokonce na cestě; a jak na plochém te-
30
meni hory u tmavé vody vedle kláštera, tak i na svažité cestě včerejšího výstupu se pohybovaly postavičky lidí a mezků, celou tou nesmírností kolem úžasně zdrobnělé, a šlapaly za jasného cinkotu zvonků a v příjemném souladu hlasů.

V jídelně, kde se včera večeřelo, hořel na křehkém popelu ze včerejška nový oheň a ozařoval domáckou snídani, chléb, máslo a mléko. Rovněž ozařoval i rodinného furýra Dorritovy rodiny; ten vařil pro společnost čaj ze zásoby, kterou přinesl s sebou nahoru spolu s rozličnými jinými drobnostmi, určenými převážně pro potřebu početné služebnické přítěže. Pan Gowan a Blandois z Paříže byli už po snídani, procházeli se u jezírka a pokuřovali doutníky.

„Tedy Gowan?" zabrumlal Tip, alias blahorodý pán Edward Dorrit, který si listoval v knize, když je rodinný furýr opustil, aby se nasnídali. „Tedy Gowan se jmenuje ten floutek! To je také všechno, co o tom řeknu! Kdyby mi za to stál, ukázal bych mu, zač je toho loket. Ale nestojí mi za to – to je jeho štěstí. Jak se vede jeho ženě, Amy? Ty to asi víš. Takové věci obyčejně znáš."

„Je jí lépe, Edwarde. Ale dnes ještě nejedou."

„O! Dnes ještě nejedou! To má tedy ten floutek štěstí," řekl Tip, „nebo jinak bychom se spolu asi chytli."

„Tady říkají, že udělá lépe, když pro dnešek zůstane v klidu ležet a nebude se tou třaslavou jízdou dolů unavovat dříve než zítra."

„Pro mne za mne! Ale ty mluvíš, jako bys ji byla ošetřovala. Snad jsi zas nezapadla do (paní Generálová tu není) do starých zvyků, Amy?" Při této otázce se pokradmu a zkoumavě ohlédl po slečně Fanny i po otci.

„Jen jsem se k ní zašla zeptat, nemohla-li bych pro ni něco udělat, Tipe," řekla Malá Dorritka.

„Nemusila bys mi říkat Tip, Aminko," odpověděl mladý pán a zamračil se; „protože to je starý zvyk, který bys měla raději odložit."

„Nechtěla jsem to tak říci, milý Edwarde. Zapomněla jsem se. Kdysi to bylo tak přirozené, že mi to právě ted připadlo jako správné slovo."

„Nu ovšem!" vpadla jim do řeči slečna Fanny. „Přirozené a správné slovo a kdysi a tak dál! Nesmysl, holubičko! Však já
31
I
vím docela dobře, proč tě ta paní Gowanová tak zajímala. Mne nic nenapovídáš!"

„Vždyť se o to ani nesnažím, Fanny. Nezlob se."

,,Chm! Nezlob se!" odpověděla mladá dáma zpupně. „Nemám už trpělivost," (což vskutku bylo pravda).

„Prosím, Fanny," řekl pan Dorrit a nadzdvihl obočí, „co tím myslíš? Vyjádři se."
„Ale! S tím si nelam hlavu, papá," odpověděla slečna Fanny, „nic to vlastně není. Amy mi už rozumí. Znala paní Gowanovou nebo o ní věděla už dříve než včera a může směle přiznat, že to je pravda."
„Mé dítě," obrátil se pan Dorrit na mladší dceru, „má tvoje sestra – nějaký – ha – důvod pro toto zvláštní tvrzení?"
„I když jsme mírnější než jehňátko," vpadla do řeči slečna Fanny, než Amy mohla odpovědět, „neplížíme se do ložnic lidí na vrcholech studených hor a nesedíme tam a nemrzneme s lidmi, leda bychom o nich už předtím něco věděli. Není zrovna těžké uhodnout, čí přítelkyní paní Gowanová je."
„Čí přítelkyní?" tázal se otec.
„Je mi líto, papá, když to musím říci," odpověděla slečna Fanny, která se tou dobou už se zdarem vnutila do pocitu osoby značně zneužívané a ukřivděné, jak tak ráda a často s velkým úsilím činila, „ale myslím, že je přítelkyní toho úžasně odporného a nepříjemného člověka, který nás s naprostým nedostatkem jem-nocitu, jak jsme od něho ze zkušenosti mohli konečně očekávat, pohanil a urazil tak veřejně a svévolně právě při události, o které jsme jistě mezi sebou zajedno, že ji nebudeme jmenovat určitěji."
„Amy, dítě moje," řekl pan Dorrit, tlumě vlídnou přísnost důstojnou láskou, „je tomu tak?"
Malá Dorritka odpověděla mírně, že ano.
„Ano, je to tak!" zvolala slečna Fanny. „Samozřejmě! Říkala jsem to! A nyní, papá, prohlašuji jednou provždy" – tato mladá dáma měla ve zvyku prohlašovat totéž „jednou provždy" den co den po celý život a dokonce i několikrát za den – „že to je hanebnost! Prohlašuji jednou provždy, že by se tomu měla udělat přítrž. Nestačí, že jsme musili prožít to, co je známo jenom nám, ale má se nám to vytrvale a soustavně metat do tváře, a to právě tou osobou, která by měla šetřit naše city především? Máme být
32
vystaveni takovému nelidskému jednání v každém okamžiku života? Což nám jaktěživo nemá být dovoleno, abychom zapomněli? Říkám znovu, že to je veskrze hanebné!"
„Víš, Amy," poznamenal bratr a potřásl hlavou, „ty víš, že jsem na tvé straně, jak jen mohu, a to je skorém vždycky. Ale musím říci, že to na mou duši pokládám za prapodivný způsob, jak osvědčovat sesterskou lásku, když se stavíš za člověka, který se ke mně zachoval tak nedžentlmensky hanebně, jak se jen může jeden muž zachovat k druhému. A který," dodal s přesvědčením, „musí být sprostý ničema, to si dej říci, protože jinak by se nikdy nebyl mohl zachovat tak, jak se zachoval."
„A jen uvažte," řekla slečna Fanny, „jen uvažte, co to všechno znamená? Můžeme doufat, že si nás služebnictvo bude někdy vážit? Nikdy. Tady jsou naše dvě komorné, papínkův komorník, a ještě sluha a rodinný furýr a kdovíjaké služebnictvo vůbec, a při všech těch lidech tu má ještě někdo z rodiny pobíhat se sklenicemi vody jako nějaká děvečka! Snad jenom takový nějaký strážník," řekla slečna Fanny, „když na ulici omdlí některý žebrák, by mohl tak lítat kolem se sklenicemi, jako tady v tom pokoji včera před našima očima právě naše Amy!"
„To by mi pro jednou ani tak moc nevadilo," poznamenal pan Edward, „ale ten tvůj Clennam, jak si ráčí říkat, je něco docela jiného."
„Patří k tomu taky," namítla slečna Fanny, „patří k tomu celému. Za prvé se k nám vetřel. Nikdy jsme o něho přece nestáli. Já sama jsem mu aspoň vždycky dávala najevo, že bych se s největší radostí obešla bez jeho společnosti vůbec. A pak se dopustí té úžasné pohany a nešetrnosti k našim citům, které by se nikdy nebyl mohl dopustit, a ani by se jí nebyl dopustil, nebýt té jeho škodolibé radosti, že nás může pohanit. A pak se ještě máme ponižovat služebičkováním jeho přátelům! Teď se už vůbec nedivím, že se k tobě ten pan Gowan tak choval. Co jiného se dalo čekat, když si zálibně připomínal naše bývalé neštěstí – když se jím v tu chvíli zrovna kochal!"
„Otče – Edwarde –¦ ne, to není pravda!" hájila se Malá Dorritka úpěnlivě. „Ani pan Gowan, ani jeho paní v životě naše jméno ještě neslyšeli. Nemají a nikdy neměli o našich osudech ani nejmenší tušení."
33
„Tím hůř," odmítla ji Fanny rozhodnuta nepřipustit jakoukoli polehčující okolnost, „protože pak nemáš vůbec žádnou omluvu. Kdyby to o nás byli věděli, pak bys snad byla mohla pocítit povinnost nějak si je získat, usmířit. Byla by to bývala slabost a směšný omyl; omyl dovedu omluvit, kdežto škodolibé a svévolné pokoření těch, kteří nám mají být nejbližší a nejdražší, omluvit nedovedu. Ne, to omluvit nedovedu. Nemohu nic jiného než to odsoudit."
„Nikdy tě neurážím úmyslně, Fanny," řekla Malá Dorritka, „i když jsi na mne tak

zlá!"
„Tak by sis měla dávat lepší pozor, Amy," odpověděla sestra. „Když děláš takové věci nevědomky, měla by sis dávat lepší pozor. Kdybych se náhodou byla já narodila na takovém zvláštním místě a za tak zvláštních poměrů, které mi otupují smysl pro slušnost, představuji si, že bych cítila povinnost se v duchu při každém kroku ptát: ‚Neudělám tím snad nevědomky hanbu někomu blízkému a drahému z rodiny?' To si představuji, že bych se ptala, kdyby to byl můj případ."
Tu se do věci vložil pan Dorrit, jednak aby tento trapný rozhovor svou vahou ukončil, jednak aby svou moudrostí vytyčil jeho mravní stránku.
„Má drahá," řekl mladší dceři, „prosím, abys – ha – už nic neříkala. Tvá sestra Fanny se vyjadřuje silně, ale nikoliv bez závažného důvodu. Máš nyní – hm – zaujímat vznešené postavení. A to vznešené postavení nezaujímáš jenom sama, ale – ha – i já a – ha, hm – my všichni. My všichni. Nu, a povinností, kterou vznešené postavení ukládá všem lidem a ve zvýšené míře právě naší rodině – z důvodů, o kterých se, hm, nehodlám šířit – je, aby si vymáhali úctu. Aby byli při tom vymáhání úcty ostražití. Služebnictvo, má-li nás mít v úctě, se musí držet v jisté vzdálenosti a –- hm – na krátké uzdě. Na uzdě. Je proto – hm – vysoce důležité, aby ses nevystavovala poznámkám našeho služebnictva tím, kdybys vyvolávala zdání, že se občas obejdeš bez jeho služeb a vykonáváš si je sama."
„A kdo by o tom mohl pochybovat?" zvolala slečna Fanny. „To je přece základ všeho."
„Fanny," zarazil ji otec nabubřele, „dovol, má drahá! Přicházím pak k panu – ha – k panu Clennamovi. Říkám otevřeně,
34
Amy, že nesdílím pocity tvé sestry – abych řekl, ne všechny – hm – ne tak celkově – pokud se týká pana Clennama. Omezuji se na to, že na tu osobu pohlížím jako na – hm –¦ celkově – dobře vychovaného člověka. Hm. Dobře vychovaného člověka. Rovněž se nebudu zabývat otázkou, zda se kdy pan Clennam někdy –-ha –-do mé společnosti vetřel. Věděl, že mnozí mou společnost – hm –- vyhledávají, a omluvou by mu mohlo být, že ve mně snad spatřoval osobu ve veřejném postavení. Ale okolnosti, které provázely mou – ha – povrchní známost s panem Clennamem (vskutku velmi povrchní), byly takové," tu pan Dorrit nadmíru zvážněl a jeho slova nabyla na důraznosti, „že by od pana Clennama bylo nejvýš nešetrné – ha – kdyby se za daných okolností pokoušel styky se mnou nebo s kterýmkoliv členem mé rodiny zase obnovit. Má-li pan Clennam dostatek jemnocitu, aby nevhodnost jakéhokoli takového pokusu vycítil, musím se jakožto uvědomělý džentlmen tomuto jeho jemnocitu – ha – podrobit. Kdyby však naproti tomu pan Clennam tento jemnocit neměl, nemohu ani na okamžik – ha –- udržovat jakékoli styky s povahou tak – hm – hrubou. V obou případech se zdá nabíledni, že o panu Clennamovi už nemůže být ani řeč a že nemáme co dělat ani my s ním, ani on s námi. Ha – paní Generálová!"
Rozhovor se skončil příchodem dámy, kterou takto ohlásil a která přišla zasednout k snídani. Krátce poté rodinný furýr oznámil, že komorník a sluha a obě komorné a čtyři průvodci a čtrnáct mezků je připraveno; a společnost zamířila proto od snídaně ke klášterním dveřím, aby se připojila k honosné jízdní družině.
Pan Gowan stál s doutníkem a štětcem opodál, ale pan Blandois byl na místě, aby složil dámám poklonu. Když před Malou Dorritkou dvorně smekl klopený klobouk, připadalo jí, jak tam .stál temně zahalený uprostřed sněhu, že má vzhled ještě zlověstnější než včera večer ve světle krbu. Ale protože otec i sestra přijímali jeho pocty s jistým povděkem, zdržela se jakéhokoli projevu nedůvěry k němu, aby se to nakonec snad neukázalo jinou poskvrnou, která vyvěrá z jejího zrození v žaláři.
Ale když sestupovali po kostrbaté klikatině stezky a klášter měli ještě na dohled, Amy se přece nejednou ohlédla a poznala
35
na pozadí kouře, který stoupal nazlátlou clonou z klášterních komínů rovnou do výše, na výčnělku skaliska postavu pana Blandoise, jak se za nimi dívá. A dlouho potom, co se již jevil jen jako černá čárka ve sněhu, se jí zdálo, jako by dosud rozezná-vála ten úsměv, zahnutý nos a ty oči, posazené příliš blízko sebe. A i pak, když už klášter nebylo vidět a několik ranních obláčků zaclonilo průsmyk pod ním, příšerná kostlivecká ramena u cesty jako by všechna ukazovala nahoru k němu.
Blandois z Paříže – zrádnější snad než sníh, se srdcem nad sníh chladnějším, se srdcem, které roztávalo nesnadněji než sníh – jí pozvolna mizel z mysli, když sjížděli do přívětivějších končin. Opět hřálo slunce, opět bylo osvěžením napít se ze stružek, které stékaly z ledovců a sněžných jeskyň, opět přišli do jehličnatých lesů, ke kamenitým bystřinám, mezi bujně zelené kopce a údolí, k

dřevěným chatrčím a prostým klikatým plotům švýcarského venkova. Někdy se stezka rozšířila tak, že mohla jet vedle otce. A tu jí stačilo hledět na něho, krásně oblečeného do jemného sukna a kožišin, bohatého, volného, provázeného četným služebnictvem, jak bloudí zrakem v dálce po krásách krajiny, aniž mu nějaká bědná clona zatemňuje výhled a vrhá na něho stín.
Strýce se prozatím podařilo vytrhnout z příšeří starého života alespoň natolik, že nosil šaty, které mu dali, podroboval se jistému omývání jakožto obřadné oběti, přinášené cti rodiny, a chodil s nimi, kam ho vodili, s jakousi trpnou živočišnou zálibou, jíž jako by vyjadřoval, že změna i vzduch mu svědčí. Ve všem ostatním, kromě jedné věci, zářil jen tím světlem, které na něho vrhal bratr. Bratrova vznešenost, bohatství, volnost a nádhera ho těšily, aniž je nějak vztahoval na sebe. Nemluvný a do sebe zabraný, zdržoval se slov, mohl-li slyšet mluvit bratra; netoužil, aby ho někdo obsluhoval, a služebnictvo se proto věnovalo obsluze jeho bratra. Jediná změna znatelná, která vyvěrala přímo z něho, bylo jeho změněné chování k mladší neteři. Den ze dne nabývala tato změna patrnější a patrnější podoby velké úcty, jakou stáří prokazuje mladistvému tvoru jen velmi zřídka a pro kterou obvykle ještě řídčeji, než bychom očekávali, dovede vystihnout vhodný způsob i příležitost, jak ji projevit. V případech, kdy slečna Fanny opět něco prohlašovala „jednou provždy", využíval hned nejbližší příležitosti, aby před mladší neteří
36
obnažil šedovlasou hlavu, aby jí pomohl vystoupit nebo nasednout do kočáru nebo aby jí se zřejmou nejhlubší úctou prokázal j akoukoli j inou pozornost. A přece to nikdy nevypadalo nevhodně ani strojeně, vždy to bylo srdečně prosté, nenucené a upřímné. Nikdy se také neuvolil, ani na výslovnou bratrovu žádost, usednout dříve než ona nebo přijmout jakoukoli přednost před ní. Tak žárlivě pečoval o to, aby jí kdekdo projevoval úctu, že se právě na této cestě z Velkého svatého Bernarda nenadále prudce rozhořčil na sluhu proto, že jí opominul přidržet třmen, ačkoliv stál docela blízko, když sestupovala z mezka; a nevýslovně udivil celou družinu tím, jak se na něho z jankovitého mezka obořil, zahnal ho do kouta a hrozil mu, že ho rozdupe na padrť.
Byli znamenitá společnost a hostinští je div nezbožňovali. Ať přišli kamkoli, jejich znamenitost je v osobě rodinného furýra již předešla; jel vždy napřed a staral se, aby pro ně byly přichystány nejnádhernější pokoje v domě. Byl hlasatelem, který zvěstoval příchod rodinného procesí. Potom přijel velký cestovní kočár s panem Dorritem, slečnou Dorritovou, slečnou Amy Dorrito-vou a paní Generálovou uvnitř, kdežto venku vezl několik osob služebných a (za pěkného počasí) blahorodého pána Edwarda Dorrita, pro kterého bylo vyhrazeno místo na kozlíku. Za ním přijel menší kočár s blahorodým pánem Frederickem Dorritem a s prázdným místem, které za nečasu zaujímal blahorodý pán Edward Dorrit. Jako poslední dojel nákladní povoz s ostatním služebnictvem, s těžkými zavazadly a s takovým množstvím bláta a prachu, zanechaného za sebou dřívějšími vozy, kolik ho jen pobral.
Tyto povozy zdobily dvůr hotelu v Martigny, když se rodina vrátila z horského výletu. Byla tam ještě jiná vozidla – protože na cestách bylo mnoho lidí – od slátaného a rozkodrcaného italského dostavníku (který vypadal jako houpačka z anglické pouti, položená na dřevěný podnos na kolech a přikrytá dalším dřevěným podnosem bez kol) až k úhledným anglickým kočárům. Ale hotel měl ještě jinou ozdobu, kterou si pan Dorrit nevyjednal. Jeden z jeho pokojů zdobili dva cizí cestující.
Hostinský stál s kloboukem v ruce a zapřísahal se rodinnému furýrovi, že je zdrcen, že je zoufalý, že je hluboce sklíčen, že je nejbídnější a nejnešťastnější ze všech tvorů, že má hlavu pitomou
37
jako nakřáplý hrnec. Neměl se nikdy dát přemluvit, naříkal, ale ta velevznešená dáma ho tak naléhavě prosila, aby jí ten pokoj upravil a ona tam mohla poobědvat, jenom prý na slabou půlhodinku, že konečně podlehl. Ta slabá půlhodinka uplynula, dáma s pánem dojídají malý zákusek a dopíjejí kávu, účet je vyrovnán, koně objednány, v mžiku mají odjet; ale neblahý osud a kletba nebes tomu chtěly, a oni jsou ještě tady.
Nic nemohlo předstihnout páně Dorritovo rozhořčení, když se otočil dole u schodů, vyslechnuv tyto rozmluvy. Cítil, že rodinné cti zasadila ránu zločinná ruka vrahova. Jeho smysl pro čest a důstojnost byl jedinečně jemný. Dovedl objevit úklad na ni chystaný, když nikdo jiný o něm neměl ani sebeslabší tušení. Jeho život byl jediné hrůzné utrpení, poněvadž cítil, že se nesčetné přeostré nožíky ustavičně zabývají pitváním jeho důstojnosti.
„Je možno, pane," řekl pan Dorrit, celý zbrunátnělý hněvem, ,,že jste měl – ha – tolik smělosti a dal jeden z mých pokojů k použití někomu jinému?"

Prosí tisíckrát za odpuštění! Je strašlivé neštěstí pro hostinského, že se dal tou velevznešenou dámou přemluvit. Zapřísahá monseigneura, aby zmírnil svůj hněv. Utíká se k monseigneurově blahovůli i milosrdenství. Kdyby monseigneur byl tak nevýslovně laskav a jenom na pět minutek použil druhého salónu, zvlášť pro něho připraveného, všechno se zase napraví.
„Ne, pane," řekl pan Dorrit. „Nepoužiji žádného salónu. Odjedu z vašeho domu bez jídla i bez pití a nohou tam nepáchnu. Jak se opovažujete takto jednat? Kdo jsem já, že mě •--ha – stavíte od jiných džentlmenů stranou?"
Běda! Hostinský se dovolával svědectví celého vesmíru, že monseigneur je nejmilostivější ze všeho blahorodého panstva, nejvýznamnější, nejctihodnější, nejváženější. Staví-li monseigneura stranou od ostatních, je to jedině proto, že je znamenitější, váženější, šlechetnější, slovutnější.
„Nepovídejte, pane," odpověděl pan Dorrit rozkaceně. „Hrubě jste mě urazil. Zahrnul jste mě kalem urážek. Jak se opovažujete? Vysvětlete to!"
Och, spravedlivé nebe, jak jinak to má hostinský vysvětlit, když není, co by ještě vysvětloval! Když mu nezbývá než se omlouvat
38
a svěřit se na milost a nemilost proslulé monseigneurově velko-dušnosti!
„Povídám vám, pane," řekl pan Dorrit a hněvem se až zajíkal, „že mě stavíte stranou od – ha – jiných džentlmenů; že děláte rozdíly mezi mnou a jinými majetnými a vysoce postavenými džentlmeny. Ptám se vás proč? Přeji si vědět na základě – ha – čeho, na čí příkaz? Odpovězte, pane! Vyslovte se! Odpovězte, proč?"
Dovolte tedy laskavě hostinskému, aby v poníženosti svěřil monsieuru rodinnému furýrovi, že se monseigneur, zpravidla tak milostivý, rozzlobil bez nejmenší příčiny. Není proč. Mon-sieur rodinný furýr nechť laskavě vyloží monseigneurovi, že se klame, má-li podezření, že tu je nějaké jiné proč kromě toho proč, které mu jeho nejoddanější služebník již měl čest přednést. Ta velevznešená dáma...
„Ticho!" zaburácel pan Dorrit. „Jazyk za zuby! Nechci už blybet ani slovo o té velevznešené dámě; nechci už slyšet ani o vás. Podívejte se na tuto rodinu – mou rodinu – na rodinu vznešenější než kterákoli dáma. Zachoval jste se k této rodině neuctivě; jednal jste s touto rodinou urážlivě a drze. Zničím vás. Ha – pošlete pro koně, naložte vozy, co živ do domu toho člověka už nevkročím!"
Nikdo se do sporu nemísil, protože blahorodý pán Edward Dorrit na něj znalostí francouzského hovoru nestačil a dámám to jaksi nepříslušelo. Ale slečna Farmy nyní otce s velkým rozhořčením podporovala a rodnou řečí prohlašovala, že v drzosti toho člověka přece nad slunce jasněji vězí cosi zvláštního a že považuje za důležité, aby ho nějakým prostředkem donutili k prozrazení důvodů, proč dělá rozdíl mezi jejich rodinou a jinými bohatými rodinami. Nedovede si ovšem dost dobře představit, jaké důvody by mohl k takové drzosti mít, ale důvody ten člověk mít musí a měli by je z něho vypáčit třeba násilím.
Všichni průvodci, mezkaři i zevlouni na dvoře byli svědky této hněvivé rozmluvy a učinilo na ně velký dojem, když se nyní rodinný furýr čile staral, aby kočáry vypravil. S pomocí dobré desítky lidí u každého kola se mu je konečně povedlo s velkým halasem vytlačit; potom se začalo nakládat, zatímco se čekalo na příchod spřežení z poštovní stanice.
39
Jelikož však anglický kočárek velevznešené dámy stál již připraven i se spřežením před dveřmi hostince, vklouzl hostinský dovnitř a vyběhl nahoru, aby dámě vylíčil svou nesnáz. To se vyjevilo dvoru tím, že nyní sestupoval po schodech v patách za pánem a dámou a významným posunkem jim ukázal na uraženou vznešenost pana Dorrita.
„Prosím za prominutí," řekl pán, odloučiv se od dámy a přistupuje k němu. „Jsem člověk, který toho mnoho nenamluví, a nedovedu se leckdy dobře vyjádřit – ale dáma tady by si velmi přála, aby z toho nebyl rámus. Dáma – moje matka, aby bylo jasno – si přeje, abych tlumočil její naději, že nebude žádný rámus."
Pan Dorrit, ještě stále sotva dechu mocen pod tíhou příkoří, pozdravil pána a pozdravil dámu – chladně, stroze, nepřekonatelně.
„No ne, opravdu! Tady, příteli? Vy!" Takto oslovil pán blaho-rodého pána Edwarda Dorrita, na něhož se vrhl jako na velkou úlevu, kterou mu seslala sama Prozřetelnost. „My dva bychom se to mohli pokusit spravit. Dáma si moc přeje, aby nebyl rámus."
Blahorodý pán Edward Dorrit, odvedený pánem za knoflík kousek stranou, nasadil diplomatický výraz a odpověděl: „Musíte přece uznat, když si napřed zamluvíte spoustu pokojů a ty patří vám, že není nic příjemného, když v nich najdete jiné lidi."
„Ne," přikývl pán, „to vím také. Přiznávám to. Ale přece bychom se my dva mohli pokusit to urovnat, aby nebyl rámus. Ten chlapík za to vůbec nemůže, to moje

mamá. Je úžasně jemná paní, íidél ženská, žádná taková ufrfňaná husička – a vzdělaná, panečku – tak ten chlapík na ni nestačil. Strčila ho do kapsy, jen to úklo."
„Když je to tak..." začal blahorodý pán Edward Dorrit.
„Na mou duši, ať visím, je to tak. A proto," řekl druhý pán, vraceje se k hlavnímu bodu, „nač rámus?"
„Edmunde," ozvala se dáma mezi dveřmi, „doufám, že jste vysvětlil nebo vysvětlujete k uspokojení tohoto pána i jeho rodiny, že ten řádný hostinský nemá na ničem vinu?"
„Ujišťuji vás, madame," odpověděl Edmund, „že jsem až celý nakřivo, jak se o to snažím." Zadíval se pak na okamžik na bla-horodého pána Edwarda Dorrita a v záchvatu důvěrnosti zprudka dodal: „Tak co, příteli! Je to dobré?"
40
„Nevím vlastně," řekla dáma a popošla půvabně o několik krůčků k panu Dorritovi, „ale snad bude přece lépe, když řeknu rovnou, že jsem toho dobrého muže ujistila, že na sebe beru všechny následky toho, když mi dovolí použít jednoho z řady pokojů cizího pána za jeho nepřítomnosti tak dlouho (nebo krátko), jen co poobědvám. Netušila jsem, že se jejich pravoplatný vlastník vrátí tak brzy, aniž jsem tušila, že se už vrátil, protože jinak bych si byla pospíšila, abych vrátila zpronevěřený pokoj a nabídla vysvětlení a omluvu. Doufám, že moje slova..."
Dáma s lornětem na oku na chvíli strnula jako zkamenělá a němě hleděla na obě slečny Dorritovy. V téže chvíli slečna Fanny v popředí malebně honosné skupiny, utvořené rodinou, rodinnými kočáry a rodinným služebnictvem, držela sestru pevně pod paží, aby se nehnula z místa, druhou se vznešeně ovívala vějířem a lhostejně si prohlížela dámu od hlavy k patě.
Dáma se rychle vzpamatovala – neboť to byla paní Merdlová a ta se nedala hned tak přivést z rovnováhy – a dodala, že se tímto vysvětlením, jak doufá, dostatečně omluvila za svou smělost a vrátila úslužnému hostinskému opět přízeň, která je pro něho tak vzácně drahá. Pan Dorrit, pro jehož oltář vlastní důstojnosti to vše bylo smírným kadidlem, odpověděl nadmíru vlídně a půvabně ; řekl, aby jeho sluhové – ha– odvolali objednané koně – ha –- a on že – hm – přehlédne to, co zpočátku považoval za urážku, co však nyní považuje za čest. Na to se mu ňadra uklonila a jejich majitelka s podivuhodnou sebevládou v tváři věnovala okouzlující úsměv na rozloučenou oběma sestrám jakožto mladým bohatým dámám, které na ni udělaly velmi příznivý dojem a které neměla potěšení v životě ještě spatřit.
Ale ne tak pan Sparkler. Tento pán, který strnul jako zkamenělý právě v téže chvíli jako jeho paní mamá, se nemohl probudit ani za živý svět, ale zkoprněle civěl na celou skupinu se slečnou Fanny v popředí. Když matka řekla: „Edmunde, jsme už připraveni; nabídl byste mi laskavě rámě?", podle pohybu jeho rtů se zdálo, že odpovídá jakousi poznámkou, která se skládá ze slov, jimiž se jeho oslnivé nadání nejčastěji vyjadřovalo, ale jinak se mu ve tváři neuvolnil ani sval. Celá jeho postava ztuhla tak dokonale, že by bylo jistě působilo značnou potíž ohnout ho sdo-statek, aby prošel dvířky kočáru, kdyby se mu nebylo dostalo
41
včasné pomoci od matky, která ho prostě vtáhla dovnitř. Sotva byl uvnitř, víčko na kukátku v zadní stěně kočáru odskočilo a místo něho se k otvoru přimklo jeho oko. A tam zůstalo tak dlouho, dokud bylo možno rozeznat obrysy předmětu tak malého – a pravděpodobně ještě mnohem déle – vypoulené a nehybné (jako by se bylo něco nevýslovně neočekávaného přihodilo kapru) jako špatně vyrobené oko ve velké obroučce.
Toto setkání bylo tak velmi příjemné slečně Fanny a poskytlo jí později tolik látky ke škodolibému přemýšlení, že tím její drsné chování značně zvlídnělo. Když se celý průvod vydal nazítří zase na cestu, zaujímala v něm své místo s nezvyklou veselostí a * vpravdě překypovala náladou tak dobrou, že ani paní Generálová nemohla zatajit údiv.
Malá Dorritka byla ráda, že ji nikdo neplísní za nějakou chybu a že vidí Fanny v tak slunném rozpoložení; ale její účast v průvodu byla tichá a přemýšlivá. Když tak seděla proti otci v cestovním kočáře a vzpomínala na starý pokojík v Maršálském vězení, tu jí nynější život byl snem. Všechno, co viděla, bylo nové a podivuhodné, ale nikoliv skutečné; připadalo jí, jako by se ty přeludy horstev a malebných krajin měly co chvíli rozplynout a že snad kočár nenadále zabočí někam za roh a s trhnutím se zase zastaví před starou bránou Maršálského vězení.
Nemít nic na práci jí bylo sice divné, ale ani zdaleka tak divné jako to, že vklouzla do koutka, kde neměla za koho myslit, co chystat ani vymýšlet, kde nebylo břemene starostí jiných lidí, kterým by se obtížila. Ať to vše bylo sebepodivnější, přece jen nejdivnější bylo to, že se viděla oddělena od otce, že

její místo u něho zaujali jiní, kteří o něho pečují nyní, a že se její návrat na to místo vůbec neočekává. Zpočátku to bylo tak odlišné proti jejím dřívějším zážitkům, ba zvláštnější než samy hory, že se s tím nemohla za nic vyrovnat a snažila se staré místo u něho si udržet. Ale otec si s ní promluvil o samotě a řekl jí, že lidé – ha – lidé ve vznešeném postavení, má drahá, musí úzkostlivě vyžadovat úctu od služebnictva; a nesrovnávalo by se s touto úctou, kdyby o ní, jeho dceři, slečně Amy Dorritové z jediné pozůstalé větve Dorritů z Dorsetshiru, vešlo ve známost, že – hm – že se zabývá konáním prací – ha, hm – komornických. Proto, má drahá, jí klade – ha – otcovsky na srdce, aby nezapomínala, že je
42
dáma, která se nyní musí chovat – hm – s patřičnou hrdostí a postavení skutečné dámy si hájit; a proto ji žádá, aby upustila od takového jednání, které by mohlo vyvolat – ha – nepříjemné a zlehčující poznámky. Poslechla bez námitek a tak se stalo, že nyní seděla v koutku přepychového kočáru, drobné trpělivé ručky složené v klíně a zcela vytržená i z posledního kousku pevné půdy pod nohama, na kterém se v dřívějším životě zachycovala.
Všechno, co viděla, se jí jevilo neskutečné právě z tohoto stanoviska. Čím podivnější zjevy na cestě viděla, tím víc se podobaly neskutečnosti jejího niterného života, jak tak celé dlouhé dny procházela vší tou prázdnotou. Rokliny Simplonu, jeho úžasné hlubiny a burácivé vodopády, krásná cesta s nebezpečnými místy, kde by uvolněné kolo nebo klopýtnutí koně znamenalo zkázu, sestup do Itálie, otvírající se výhled do té krásné země, když se rozeklaná horská průrva rozestupovala a propouštěla je ze zasmušilého a ponurého zajetí – to všechno byl sen – jedině staré bídné Maršálské vězení byla skutečnost. Nikoliv! 1 to staré bídné Maršálské vězení se otřáslo až do základů, když si je představila bez otce. Sotva dovedla uvěřit, že na tom těsném dvoře dosud postávají vězňové, že ohyzdné pokojíky jsou dosud všechny obydleny a klíčník dosud stojí ve vrátnici a odmyká lidem tam i ven, všechno právě tak, jak to dobře znala.
Se vzpomínkou na bývalý otcův život ve vězení, která se jí nespouštěla jako refrén tesklivé písně, se Malá Dorritka probouzela ze snu o svém rodišti do snu celodenního. Vymalovaným pokojem, ve kterém se probouzela, často sešlou panskou komnatou zchátralého paláce, začínal ten sen se svým tmavorudě zbarveným listím podzimní révy, přerůstající do okna, se svými oran-žovníky na rozpukané bílé terase před oknem, s hloučkem mnichů a venkovanů v uličce dole, s bídou a nádherou, které se spolu střetávaly na každičkém sáhu půdy v dohledu, ať už měly podobu seberozmanitější, s tou bídou vždy nad přepychem vítězící svou osudovou silou. Potom došlo opět na bludiště holých chodeb a sloupových ochozů, kde se dole ve čtverhranu dvora již chystal rodinný průvod a kde služebnictvo připravovalo povozy a snášelo zavazadla na cestu toho dne. Poté snídaně v jiné malované komnatě, s vlhkými skvrnami na stěnách a bezútěšně pro-
43
storné; a potom odjezd, který pro její ostýchavost i pocit, že není pro svou úlohu v těchto obřadnostech dost vznešená, byl vždycky trapný. Neboť tehdy předstupoval rodinný furýr (který by byl v Maršálském vězení již sám platil za vznešeného pána zvenčí), aby ohlásil, že všechno je připraveno; a potom otcův komorník navlékal okázale otce do cestovního pláště; pak Fanni-na komorná i její vlastní komorná (která mysl Malé Dorritky velmi tížila a zpočátku ji přiváděla vskutku až k slzám, protože Dorritka neměla ani tušení, co si s ní počít) je přišly obsloužit; potom bratrův sluha doplnil výstroj svého pána; pak otec nabídl rámě paní Generálové, strýc nabídl rámě jí, Dorritce, a v doprovodu hostinského a místního služebnictva se všichni plavně snesli ze schodů. Dole se shromáždil zástup, který přišel okounět, jak budou nastupovat do kočárů, což také za mnohého uklánění, prošení, vzpínání koní, práskání bičů a dusotu učinili; a potom šíleně ujížděli úzkými nevábnými uličkami a vyrazili konečně z městské brány ven.
K denním neskutečnostem patřily silnice, u nichž se na míle daleko po tyčkách splétalo a pnulo jasně červené révoví; olivové háje, bělostná městečka a vesničky na úbočích kopců, zvenčí půvabné, ale uvnitř hrozné svou špínou a chudobou; boží muka a kříže podle cesty; hluboká modravá jezera s pohádkovými ostrůvky a shluky lodic s pestrobarevnými plátěnými stříškami a s plachtami překrásných tvarů; obrovská rumiště budov, které se rozpadávaly v prach; visuté zahrady zaplevelené bujnou záplavou býlí tak, že stonky jako pevně vražené klíny rozštěpily klenbu a potrhaly zdivo; podezdívané uličky, kde se ze škvíry do škvíry míhaly ještěrky, všude plno žebráků všeho druhu, ubohých, malebných, hladových i veselých, žebravých dětí i žebra-vých starců. Na poštovních stanicích nebo na jiných zastávkách jí tito bídní tvorové často připadali jedinými skutečnostmi toho dne; a často, když už rozdala všechny peníze, které si pro ně vzala s sebou, sedávala s rukama v klíně a zamyšleně hleděla za

některou drobnou holčičkou, jak si vede šedivého otce, jako by jí ten pohled připomínal cosi z dob, které minuly.
A byla zase místa, kde zůstávali celý týden, bydlili v nádherných pokojích, měli denně hostiny, projížděli spoustami divů, procházeli mílemi paláců a odpočívali v temných zákoutích vel-
44
kých chrámů, kde mezi sloupovím a oblouky blikaly zlaté a stříbrné lampy a kde ve zpovědnicích a na dlažbě porůznu klečely postavy, kde se vznášel opar a mlžná vůně kadidla, kde byly obrazy, přeludné zpodobeniny, vyšperkované oltáře, úžasné výšky a dálky, všechno to měkce osvětleno v odrazu barevných skel v oknech, a neprodyšné záclony ve vchodech. Z těchto měst vyjížděli zase dále po cestách ověnčených révou a olivami, projížděli špinavými vesnicemi, kde nebylo chatrče bez rozpadliny v zchátralé zdi, ani okénka aspoň s kouskem skla nebo papíru, kde jako by nebylo nic, co udržuje život, nic, co lze jíst, nic, co lze dělat, nic, co by rostlo, nic, več doufat – kde zbývalo jen zemřít.
A jindy zas přijížděli do měst ze samých paláců, jejichž pravoplatní obyvatelé byli všichni vypuzeni a které se změnily v kasárny; houfy povalečských vojáků se vykláněly z nádherných oken nad rozvěšenými kusy vojenského šatstva, které se sušily na mramorovém průčelí, a vojáci se jevili mysli jako krysy, jež (naštěstí) uhryzávají základy budov, které jim poskytují útulek a musí se co neviděť zřítit i s nimi na hlavy dalších tlup vojáků a rojů kněží a band špehů dole v ulicích, kteří tvořili všechnu lidskou havěť, ponechanou tu zkáze.
Takovými výjevy táhlo rodinné procesí až do Benátek. A tam se na nějaký čas rozptýlilo, protože měli v Benátkách zůstat několik měsíců a bydlit v paláci (který byl sám šestkrát větší než celé Maršálské vězení) na Velkém kanálu.
V této vrcholné neskutečnosti, v té koruně všeho, kde byly ulice vesměs vydlážděny vodou, kde hrobové ticho dnů a nocí nerušil jiný zvuk než ztlumené hlaholení kostelních zvonů, šplou-nání vody a volání gondoliérů, kteří zahýbali za rohy tekutých ulic, se Malá Dorritka, jako ztracená bez úlohy, která pro ni skončila, usadila v přemítání. Pro rodinu začal veselý život, chodili sem, chodili tam a noci si měnili v den; ale Dorritka se ostýchavě zdráhala připojit k radovánkám a žádala jenom o dovolení, aby mohla zůstat sama.
Někdy nasedla do některé z gondol, které stále čekaly před domovními dveřmi, připoutány k malovaným kůlům – to když se jí podařilo uniknout z dohledu té obtížné úslužné komorné, která byla její velitelkou, a to velmi přísnou – a dala se prová-
45
žet po celém tom podivném městě. Společenští lidé v jiných gon-dolách se začali zvědavě mezi sebou vyptávat, kdo je ta osamělá dívka, kterou potkávají a která sedí v lodce s rukama složenýma v klíně a tak zamyšleně a užasle se rozhlíží. Malé Dorritce ani ve snu nenapadlo, že by někomu stála za povšimnutí nebo že by se někdo mohl zajímat o její počínání, a po svém způsobu tichá, ustrašená a ztracená se proto nepřestávala po městě projíždět.
Ale nejmilejším místem jí byl balkón jejího pokoje, který vyčníval nad kanál a pod kterým byly ještě jiné balkóny, ale žádný nad ním. Byl z hutného kamene, ztmavěly věkem, a vystavěla jej horečnatá záliba v cizokrajnostech, která sem přišla z Východu a připojila se k celé té snůšce divokých výstředností; a Malá Dor-ritka byla vskutku malá, když se opírala o širokou balustrádu a dívala se přes ni. A protože se jí zvečera nikde nelíbilo ani zdaleka tolik jako tady, brzy se po ní lidé začali dívat a mnohé oči v projížděiících gondolách se k ní zdvíhaly a mnozí lidé říkali: ,,To je ta drobounká Angličanka, která je stále sama."
Pro malou postavičku anglické dívky nebyli takoví lidé skutečností; takoví lidé jí byli všichni neznámí. Pozorovala západ slunce, ty dlouhé, nízké pruhy purpuru a červeně i planoucí záplavu červánků vysoko na obloze, který tak ozařoval budovy a dodával jejich obrysům tolik lehkosti, že vypadaly, jako by to mohutné zdivo bylo zprůsvitnělo a ony zářily zvnitřku. Pozorovala, jak všechna nádhera dohasíná, a když potom pohlédla na černé gondoly dole, jak odvážejí hosty za hudbou a tancem, pozdvihla oči k třpytným hvězdám. Nebyla také ona kdysi, v jiných dobách, na večírku, na který svítily hvězdy? Když tak nyní pomyslila na tu starou bránu!
Myslívala na tu starou bránu i na to, jak u ní v hloubi noci seděla s Markétčinou hlavou na prsou; i na jiná místa a jiné výjevy, které se pojily k těm jiným časům. A pak se nahnula přes zábradlí balkónu a hleděla do vody, jako by ta byla všechno zaplavila. A když dospěla v myšlenkách až sem, přemítavě pozorovala její tok, jako by v té povšechné vidině měla voda vyschnout a ukázat jí zase vězení, ji samou i starý pokojík, staré obyvatele i staré návštěvníky; všechny ty nehynoucí skutečnosti, které se nikdy nezměnily.

46
KAPITOLA ČTVRTÁ DOPIS MALÉ DORRITKY
Vážený pane Clenname,
píši Vám ve svém pokoji v Benátkách, protože myslím, že budete rád, když o mně něco uslyšíte. Ale vím, že^nemůžete o mně slyšet tak rád, jak ráda Vám já píšu, protože všechno kolem Vás je^stejné, jak jste to zvyklý vídat, a také Vám nic nechybí – leda bych to byla já, ale to by jistě bylo jen na chviličku a velmi zřídka – kdežto v mém životě je všechno tak divné a chybí mi tak mnohé.
Když jsme byli ve Švýcarech, což mi připadá jako před mnoha lety, ačkoliv tomu je jen několik týdnů, setkala jsem se s mladou paní Gowanovou, která byla na horském výletě jako my. Řekla mi, že se jí vede velmi dobře a že je velmi šťastná. Posílá Vám po mně vzkaz, že Vám srdečně děkuje a nikdy na Vás nezapomene. Mluvila se mnou velmi upřímně a zamilovala jsem si ji skorém lmed, jak jsme vyměnily první slovo. Ale v tom není nic zvláštního; kdo by mohl odolat a takové krásné a půvabné stvoření nemiloval? Nedivila bych se nikomu, kdyby ji miloval. Opravdu ne.
Doufám, že Vám nepřidělám starost, když Vám prozradím o paní Gowanové – protože si vzpomínám, jak jste říkal, že se
O ni z upřímného přátelství zajímáte – že bych jí přála, aby se byla provdala za někoho, kdo se k ní lépe hodí. Zdá se, že pan (iowan ji má rád, a ona ho samozřejmě miluje, ale připadalo mi, že on nebere věci dost vážně – nemyslím jenom tohle, ale všechno vůbec. Nemohla jsem se zhostit představy, že kdybych byla paní
1 iowanovou já (jaká by to byla změna a jak se musím předělat, ubych se jí podobala!), cítila bych se dost osamělá a jako ztracená, protože bych u sebe neměla nikoho s pevným a odhodlaným i i lem. Dokonce mi napadlo, že tento nedostatek cítí maličko l suma, aniž si to snad uvědomuje. Ale jenom se tím neznepoko-
47
jujte, protože ona řekla, že ,,se jí vede velmi dobře a je velmi šťastná". A vypadala krásná jako anděl.
Doufám, že se s ní zanedlouho zase uvidím, a několik posledních dní jsem opravdu čekala, že se s ní setkám zde. Kvůli Vám jí budu vždy přítelkyní tak dobrou, jak jen dovedu. Milý pane Clenname, myslím, že si asi jen málokdy vzpomenete na to, že jste byl mým přítelem, když jsem neměla žádného jiného (ne že bych teď měla nějakého jiného, protože jsem se s nikým novým nespřá-telila), ale já na to myslím mnoho a nikdy na to nezapomenu.
Ráda bych věděla ¦– ale bude lépe, když mi nikdo nebude psát – jak se panu a paní Plornishové daří v obchodě, který jim zařídil můj drahý otec, a zda starý pan Nandy žije šťastně s nimi i s dvěma vnoučaty a přezpěvuje jim stále všechny své písničky. Nedovedu docela zadržet slzy, když si vzpomenu na ubohou Mar-kétku, a jak se zpočátku jistě cítila bez své mamičky opuštěná, i když jsou na ni všichni tak hodní. Nedošel byste jí vyřídit jako přísné tajemství, že jí posílám srdečné pozdravy a že jí to nemohlo nikdy být víc líto, když jsme se musily rozloučit, než to bylo líto mně? A řeknete jim všem, že na ně myslím den co den, a nechť jsem kdekoli, zůstávám jim v srdci věrná? Ach, kdybyste věděl, jak věrná, skorém byste mě litoval, že jsem tak daleko a tak vznešená!
Jsem přesvědčena, že si s radostí přečtete, jak znamenitě se daří mému drahému otci se zdravím a že na něho všechny tyto změny působily nejvýš blahodárně; je nyní opravdu docela jiný, než jaký býval, když jste ho vídával. Myslím, že i strýcovi se vede mnohem lépe, ačkoliv si nikdy dříve nenaříkal a teď zas nad ničím nejásá. Farmy je hezká, bystrá a chytrá. Být dámou je pro ni docela přirozené ; přizpůsobila se našim novým poměrům podivuhodně lehce.
To mi připomíná, že mně se to dosud nepodařilo a že si někdy skorém zoufám, zda se mi to vůbec někdy v životě podaří. Vidím, že se nedovedu učit. Paní Generálová je stále s námi, mluvíme francouzsky, mluvíme italsky a ona se s námi velmi namáhá, aby nás všelijak vzdělala. Když říkám, že mluvím francouzsky a italsky, myslím tím to, že mluví ony. Mně to jde tak pomalu, že sotva dělám vůbec nějaký pokrok. Jakmile začnu rozmýšlet, uvažovat a snažit se, všechno mé rozmýšlení, úvahy i snažení se obrátí starým směrem a zase začnu starostlivě uvažovat o denních
výdajích, o drahém otci a o práci a potom si náhle s překvapením uvědomím, že takové starosti jsou pryč, a to je už jen samo o sobě zase něco tak nového a nepravděpodobného, že mi myšlenky začnou bloudit znovu. Neměla bych dost odvahy, abych se o tom zmínila někomu jinému než Vám.
A zrovna takové je to se všemi těmi novými zeměmi a nádhernými pamětihodnostmi. Jsou všechny velmi krásné a žasnu nad nimi, ale nejsem dost soustředěná – nevyznám se ještě dost sama v sobě, dovedete-li pochopit, co tím myslím – abych

z nich měla tolik potěšení, kolik bych ho jinak mohla mít. Podivně se mi do nich také míchá to, co znám od dřívějška. Když jsme například byli v horách, často jsem měla pocit (váhám prozradit takovou bláhovost i Vám, milý pane Clenname), jako by se za tamtou velkou skálou musilo objevit Maršálské vězení; nebo jako by pokoj paní Clennamové, kde jsem proseděla tolik dní u práce a kde jsem také poprvé viděla Vás, musil být právě za tou závějí. Pamatujete se na ten večer, kdy jsem k Vám přišla s Markétkou do bytu v Covent Garďenu? Často a často se mi už zdálo, že ten pokoj vidím před očima, jak ujíždí po celé míle cesty vedle našeho kočáru, když jsem se z něho dívala oknem ven do večerní tmy. Tu noc jsme se na nikoho nedoklepaly a seděly jsme u železné brány a procházely se až do rána. Často se zadívám nahoru na hvězdy i z balkónu tohoto pokoje a zdá se mi, že jsem zase venku na ulici, že jsem s Markétkou bez přístřeší. Stejně tak vídám lidi, které jsem zanechala v Anglii.
Když se tady projíždím v gondole, přistihnu se někdy s úžasem, jak se dívám do jiných gondol, jako bych doufala, že je tam uvidím. Byla bych radostí bez sebe, kdybych je tam spatřila, ale nemyslím, že by mě to tuze překvapilo, alespoň zpočátku. Když na mne přijde taková blouznivá chvilka, představuji si, že mohou být všude; a skorém najisto čekám, že ty drahé tváře zahlédnu na mostě nebo na nábřeží.
Ještě mám jednu potíž, a ta Vám bude asi připadat velmi divná. Musí připadat velmi podivná každému jinému, jenom mně ne – a někdy taková připadá i mně. Cítím totiž často tu dávnou skličující lítost nad – nemusím snad to slovo vypsat – nad ním. 1 když se tak změnil a i když mě to vědomí tak nevýslovně blaží u jsem za to tolik vděčná, ten starý smutný pocit soustrasti s ním

na mne někdy dolehne s takovou silou, že bych ho chtěla obejmout kolem krku a říci mu, jak ho miluji, a zaplakat si na jeho prsou. Byla bych potom šťastná a hrdá a spokojená. Ale vím, že to nesmím udělat; on by to neměl rád, Fanny by se zlobila a paní Generálová by žasla; proto se ovládnu a utiším. Ale přitom zápasím s pocitem, že jsem od něho jaksi daleko a že i uprostřed všeho toho služebnictva a pomocníků je opuštěný a potřebuje mě. Milý pane Clenname, napsala jsem toho hodně o sobě, ale musím napsat ještě něco, protože jinak by to, co jsem Vám chtěla povědět v tomto bláhovém psaní ze všeho nejvíc, zůstalo vůbec nenapsáno. Mezi všemi bláhovými myšlenkami, ke kterým jsem se Vám tak odvážně přiznala, protože vím, že mi porozumíte, může-li mi vůbec někdo porozumět, a kdybyste mě nemohl pochopit, že mě omluvíte spíše než kdokoli jiný – mezi všemi těmi myšlenkami je jedna, která mi skorém nikdy, ba vůbec nikdy nemizí z paměti, a to je naděje, že si někdy, ve chvíli klidu, na mne vzpomenete. Musím Vám říci, že v této věci cítím úzkost hned od chvíle odjezdu a že bych se té úzkosti velmi, velmi ráda zbavila. Měla jsem obavu, abyste si mě snad nepředstavoval v novém světle nebo jako jinou osobu. Nedělejte to, nesnesla bych to – byla bych z toho nešťastnější, než si dovedete představit. Zranilo by mě to až v hloubi srdce, kdybych si měla myslit, že si mě představujete jakkoli jinak, že Vám jsem proto cizejší než tehdy, kdy jste na mne byl tak hodný. Ráda bych Vás poprosila a snažně požádala, abyste na mne nikdy nemyslil jako na dceru bohatého muže, abyste na mne nikdy nemyslil, jako bych se lépe oblékala nebo lépe žila, než když jste mě viděl poprvé. Abyste si mě pamatoval jen jako malé nuzné děvče, které jste s tolikerou něžností chránil, jehož chatrné šaty jste šetřil před deštěm a jehož promáčené nohy jste sušil u svého krbu. Abyste myslil na mne (budete-li na mne myslit vůbec) i na mou upřímnou náklonnost a oddanou vděčnost vždycky stejně a beze změny jako na své ubohé dítě
Malou Dorritku.
P. S. Zvlášť si zapamatujte, že se nemusíte o paní Gowanovou strachovat. Řekla sama: „Vede se mi velmi dobře a jsem velmi šťastná." A vypadala krásná jako anděl.

KAPITOLA PÁTÁ NĚKDE NENÍ NĚCO V POŘÁDKU
Rodina byla už asi dva měsíce v Benátkách, když si pan Dor-rit, který byl stále mezi samými knížaty a markýzi a měl jen málo volného času, vyhradil dopředu určitou hodinu jednoho dne proto, aby se mohl s paní Generálovou o něčem poradit.
Když se přiblížila hodina, kterou si v mysli určil, poslal pana Tinklera, svého komorníka, do pokojů paní Generálové (do kterých by se byla vešla asi třetina celého Maršálského vězení), aby dámě vyřídil jeho poklonu a požádal ji jeho jménem o laskavou rozmluvu. Poněvadž byla ta dopolední doba, kdy jednotliví členové rodiny pili kávu každý ve svých pokojích, asi dvě hodiny předtím, než se měli sejít u společné snídaně v omšelé síni, která kdysi oplývala nádherou, ale nyní propadla v oběť vlhkosti a utkvělé zádumčivosti, dostalo se komorníkovi u

paní Generálové přijetí. Tento legát ji zastihl na čtvercovém koberečku tak úžasně malinkém v poměru k rozloze podlahy z mramorových dlaždic, že dáma vypadala, jako by si jej byla prostřela, aby si ozkoušela pár nových střevíčků; nebo jako by byla získala kouzelný kousek koberce, koupený za čtyřicet hřiven jedním ze tří princů v Tisíci a jedné noci, a jako by na něm byla právě v tom okamžiku na jedno zaklínavé přání přistála v palácovém sále, do kterého vůbec nepatřil.
Paní Generálová odložila prázdný šálek od kávy a odpověděla vyslanci, že velmi ráda ihned přijde do obydlí pána Dorritova a ušetří mu námahu, aby chodil k ní (což jí ve své dvornosti nabídl); vyslanec pak rozhodil před paní Generálovou dveře a doprovodil ji ke slyšení. Z apartmá paní Generálové – oslepeného úzkou postranní uličkou s nízkým ponurým můstkem a protěj-Simi žalářovitými budovami, jejichž zdi byly potřísněny tisíci fikvrnami a pruhy po stružkách, které stékaly po stěnách, jako by kdejaká škvíra a skulina v té vetchosti ronila po celá staletí do
51
Středozemního moře plesnivé slzy – byla hotová procházka po tajuplných schodištích a chodbách, než se došlo až do páně Dor-ritovy komnaty s oknem jako celé průčelí anglického domu, s vyhlídkou na krásné báně kostelů, tyčících se do modři oblohy přímo z vody, ve které se odrážely, s tlumeným šplounáním Velkého kanálu, který omýval dole dveře, u nichž jeho gondoly a gondoliéři čekali, až se mu zlíbí, a ospale se pohupovali v malém lesíku pilot.
Pan Dorrit ve skvělém županu a čepičce – spící kukla, která tak vytrvale čekala mezi chovanci, až dospěje, se rozvila ve vzácného motýla – vstal, aby přivítal paní Generálovou. Křeslo pro paní Generálovou. Pohodlnější křeslo, pane; co děláte, co to tropíte, co si myslíte? A teď můžete jít!
„Paní Generálová," řekl pan Dorrit, „dovolil jsem si..."
„Ale vůbec ne," opravila ho paní Generálová. „Byla jsem vám úplně k službám. Dopila jsem právě kávu."
„Dovolil jsem si," opakoval pan Dorrit se vznešeným klidem člověka, který je povznesen nad jakékoli opravení, „vás požádat, abyste mě poctila krátkou soukromou rozmluvou, poněvadž mě dost značně znepokojuje má – ha – chování mé mladší dcery. Zajisté jste si všimla, madame, velkého rozdílu v povahách mých dcer?"
Paní Generálová zkřížila ruce na prsou v rukavičkách (nikdy nebyla bez rukavic, nikdy se jí nekrčily a vždycky jí přesně padly) a odpověděla: „Je to velký rozdíl."
„Smím vás poprosit, abyste mě poctila vysvětlením, jak se na to díváte?" řekl pan Dorrit s uctivostí, nikoliv neslučitelnou s vážností majestátu.
„Fanny," odpověděla paní Generálová, „má silnou povahu a sebedůvěru. Amy nic z toho."
Nic z toho? Ó, paní Generálová, ptejte se dlažby Maršálského vězení a mříží! Ó, paní Generálová, ptejte se švadleny, která ji učila šít, a tanečního mistra, který učil její sestru tančit! Ó, paní Generálová, ptejte se mne, jejího otce, čím jsem jí povinován; a slyšte mé svědectví o životě toho přezíraného stvoreníčka od jejího dětství až do dneška!
Žádné takové prohlášení nevstoupilo panu Dorritovi na mysl. Hleděl na paní Generálovou, která seděla s obvyklým vzpříme-
52
ným držením těla na svém kozlíku za spřežením společenského katechismu, a přemítavě odpověděl: „Pravda, madame!"
„Nechci, prosím," řekla paní Generálová, „aby se mi rozumělo tak, že snad Fanny nepotřebuje ještě v lecčem zdokonalení. Ale je v ní materiál – snad je ho v ní vlastně až příliš mnoho."
„Byla byste tak velmi laskavá, madame," řekl pan Dorrit, „a – ha – vyslovila se trochu jasněji? Nechápu dost dobře, že má starší dcera má –- hm – až příliš mnoho materiálu. Jakého materiálu?"
„Fanny," odpověděla paní Generálová, „si až dosud tvoří příliš mnoho názorů. Dokonalá výchova netvoří žádné a nikdy se příliš otevřeně neprojevuje."
Aby snad neupadl dokonce v podezření, že jeho výchova není dokonalá, pospíšil si pan Dorrit s odpovědí: „Není pochyby, madame, máte pravdu." Paní Generálová odpověděla nevzrušeně a bezvýrazně jako obvykle: „Jsem si jista."
„Drahá madame," řekl pan Dorrit, „vy víte, že mé dcery stihlo to neštěstí, že ztratily draze oplakávanou matku, když byly ještě docela malé; a poněvadž jsem byl uznán za pravoplatného dědice svého majetku teprve nedávno, žily se mnou, poměrně chudým, ale vždy hrdým džentlmenem – ha, hm – v ústraní!"
„Nespouštím," řekla paní Generálová, „tuto okolnost ze zřetele."
„Madame," pokračoval pan Dorrit, „o dceru Fanny za takového vedení a s takovým

příkladem stále na očích..."
(Paní Generálová zavřela oči.)
„.. .nemám obavy. Fanny má povahu, která se dovede přizpůsobit. Ale má mladší dcera, paní Generálová, mi dělá starosti a zneklidňuje mou mysl. Musím vám prozradit, že jsem odedávna měl ze všech svých dětí největší zalíbení v ní."
„Taková zalíbení," řekla paní Generálová, „nebývá někdy možno vysvětlit."
„Ha – ne," přisvědčil pan Dorrit. „Ne. A nyní, madame, mě velmi rmoutí, když pozoruji, že Amy není, abych tak řekl, z nás. Nebaví ji chodit s námi; ve společnosti, kterou zde máme, je jako ztracená; naše záliby jí zřejmě nevyhovují. Což," shrnul pan Dorrit s vážností téměř soudcovskou, „jinými slovy znamená, že s Amy – ha – není něco v pořádku."
53
„Směli bychom se snad přiklonit k domněnce," řekla paní Generálová s lehounkým nádechem nátěru, ,,že by něco bylo možno přičítat nezvyklosti nového postavení?"
„Promiňte, madame," poznamenal pan Dorrit, snad až nápadně rychle. „Dcera džentlmena, i když tento džentlmen–ha – byl na čas poměrně vzdálen blahobytu – poměrně – a když sama byla vychována – hm –- v ústraní, nemusí nutně shledávat toto postavení tak novým."
„Pravda," přikývla paní Generálová, „pravda."
„A proto, madame," řekl pan Dorrit, „jsem si dovolil," (položil důraz na toto úsloví a opakoval je, jako by si s vlídnou rozhodností vyhrazoval, že se mu už nesmí odporovat), „proto jsem si dovolil požádat vás o tuto rozmluvu, abych s vámi mohl tu věc probrat a zeptat se vás, co byste mi radila?"
„Pane Dorrite," odpověděla paní Generálová, „hovořila jsem s Amy již několikrát od té doby, co dlíme v tomto městě, a probíraly jsme všeobecně námět, jak získat dobré způsoby. Vyjádřila přede mnou, že Benátky v ní vzbuzují nezměrný údiv. Řekla jsem jí, že je daleko lépe ničemu se nedivit. Poukázala jsem jí na to, že slavný Eustach, klasický cestovatel, o nich neměl valného mínění a že srovnává Rialto1, a to značně v jeho neprospěch, s Westminsterským a Blackfriarským mostem. Nemusím snad dodávat po tom, co jste mi řekl, že se mi ještě u ní nepodařilo své vývody s úspěchem uplatnit. Prokazujete mi čest, že se mě ptáte na radu. Měla jsem vždy dojem (prokáže-li se, že moje domněnka nemá podkladu, prosím za prominutí), že pan Dorrit býval zvyklý vykonávat vliv na mysl jiných lidí."
„Hm... madame," pravil pan Dorrit, „stál jsem v čele – ha – rozsáhlé společnosti. Zcela správně předpokládáte, že nejsem nezvyklý – vlivnému postavení."
„Jsem šťastna," odpověděla paní Generálová, „že se mi dostalo potvrzení mé domněnky. S tím větší důvěrou bych proto doporučovala, aby pan Dorrit promluvil s Amy sám a obeznámil ji se svými poznatky i přáním. A jelikož je kromě toho jeho nejoblíbenějším dítětem a bezpochyby je mu velmi oddána, je jistě tím spíše nasnadě, že se podvolí jeho vlivu."
„Předvídal jsem, co asi navrhnete, madame," řekl pan Dorrit,
1 mramorový most z 16. stol.
54
„ale – ha – nebyl jsem si jist, zda by to snad – hm – nebyl ode mne zásah do..."
„Do mé pravomoci, pane Dorrite?" otázala se paní Generálová milostivě. „O tom neračte vůbec hovořit."
„Pak tedy s vaším dovolením, madame," pokračoval pan Dorrit a zacinkal příručním zvonečkem na komorníka, „pro ni pošlu ihned."
„Přeje si pan Dorrit, abych zůstala?"
„Snad – nemáte-li žádný jiný závazek – byste nic nenamítala a laskavě se minutku zdržela..."
„Bude mi potěšením."
Tak dostal komorník Tinkler příkaz, aby vyhledal komornou slečny Amy a požádal tuto služebnou osobu, aby oznámila slečně Amy, že si s ní pan Dorrit přeje ve svém pokoji mluvit. Když pan Dorrit tento příkaz Tinklerovi ukládal, hleděl na něho přísně a také ho žárlivým pohledem vyprovázel, dokud nevyšel ze dveří, protože mu nedůvěřoval, neskrývá-li snad v mysli něco, co by mohlo být rodinné důstojnosti na újmu; nedonesl-li se mu snad nějaký ústavní chovanecký vtip, dříve než vstoupil do jeho služeb, a neoživuje-li si jej snad právě v tu chvíli škodolibě v paměti. Kdyby se byl Tinkler náhodou usmál, byť i sebeslaběji a se-benevinněji, nic by nebylo mohlo až do nejdelší smrti vyvrátit pánĕ Dorritovo podezření, že tomu je tak a nejinak. Ale Tinkler, naštěstí pro sebe, měl náhodou výraz vážný a vyrovnaný a unikl tak skrytému nebezpečí, které mu hrozilo. A protože po svém návratu – kdy ho pan Dorrit znovu pozoroval – ohlásil slečnu Amy, jako by byla přišla právě na pohřeb, zanechal v mysli pánĕ Dorritově o sobě jakýsi matný dojem, že je vysoce slušný mladík, vychovaný ovdovělou matkou v

přísných zásadách katechismu.
„Amy," řekl pan Dorrit, „právě jsi byla předmětem krátké rozmluvy mezi mnou a paní Generálovou. Shodli jsme se v úsudku, že se tu jaksi necítíš jako doma. Ha – jak je to?"
Krátké mlčení.
„Myslím, otče, že potřebuji trochu času."
„Papá je mnohem vhodnější způsob oslovení," poznamenala paní Generálová. „Otec zní poněkud vulgárně, má drahá. Slovo papá kromě toho dodává rtům hezkého tvaru. Papá, průvod, proutek, půvab a poupě, to všechno jsou dobrá slova pro vzhled
55
rtů; zvlášť půvab a poupě. Poznáte, jak vám přispějí k získání dobrých způsobů, řeknete-li si někdy pro sebe, například než vejdete do pokoje – papá, průvod, proutek, půvab a poupě, půvab a poupě."
„Prosím, mé dítě," řekl pan Dorrit,,,věnuj pozornost – hm – pokynům paní Generálové."
Ubohá Malá Dorritka se trochu bezmocně podívala na tu vzornou natěračku a slíbila, že to zkusí.
„Říkáš, Amy," pokračoval pan Dorrit, „že prý potřebuješ trochu času. Čas k čemu?"
Nová pomlka.
„Abych si zvykla na nový způsob života, to jsem myslila, nic jiného," řekla Malá Dorritka s oddanýma očima upřenýma na otce, kterého už málem oslovila jako poupě, nebo dokonce i průvod a proutek, ve snaze vyhovět paní Generálové a udělat jemu radost.
Pan Dorrit se zamračil a tvářil se všelijak, jenom ne radostně. „Amy," odpověděl, „musím přiznat, žes na to podle mého soudu měla už dost a dost času. Ha – překvapuješ mě. Působíš mi zklamání. Fanny už všechny podobné drobné potíže zmohla a – hm – proč ne ty?"
„Doufám, že se brzy polepším," řekla Malá Dorritka.
„Také doufám," odpověděl otec. „Já – ha – doufám z plna srdce, Amy. Poslal jsem pro tebe, abych ti mohl říci – hm – abych ti řekl s důrazem v přítomnosti paní Generálové, které všichni tolik vděčíme za její ochotu a laskavost, s níž dlí mezi námi ted – ha – a vůbec vždycky," tu paní Generálová zavřela oči, „že – ha –– hm – nejsem s tebou spokojen. Ztěžuješ nevděčně úkol paní Generálové. Uvádíš mě – ha – do silných rozpaků. Byla jsi vždycky (jak jsem řekl paní Generálové) mým nejmilejším dítětem; vždycky jsem tě považoval za – hm – přítelkyni a společnici; a za to tě prosím – ha – a za to tě prosím, aby ses lépe přizpůsobila – hm – okolnostem a pečlivě plnila povinnosti, které přísluší tvému – hm – tvému postavení."
Pan Dorrit hovořil ještě úryvkovitěji než obvykle, protože byl předmětem hovoru rozčilen a velmi si přál, aby jeho slova vyzněla zvlášť důrazně.
„Prosím," opakoval, „aby se na to pamatovalo a ty abys vyvinula vážné úsilí a snažila se chovat způsobem, který je v sou-
56
ladu s tvým postavením jako – ha – slečny Amy Dorritové a který by uspokojoval jak mne, tak i paní Generálovou."
Tato dáma zavřela opět oči, když znovu padlo její jméno; potom je zvolna zas otevřela, vstala a dodala tato slova:
„Jestliže slečna Amy Dorritová upne pozornost na získání uhlazených způsobů a přijme v tom mou skrovnou pomoc, nebude pan Dorrit již mít důvod k znepokojení. Snad smím použít této příležitosti a uvést k probírané otázce jako příklad, zda je snad známkou zvlášť jemného chování, věnuje-li se tulákům taková pozornost, jakou jsem na vlastní oči vyčetla z pohledů jedné velmi drahé mladé přítelkyně? Na ty se nemá nikdo dívat. Nikdy se nemáme dívat na nic nepříjemného. Kromě toho, že takový zvyk porušuje půvabnou vyrovnanost uhlazeného zevnějšku, která je tak význačná pro dobré vychování, zdá se i velmi těžko slučitelný s ušlechtilostí mysli. Mysl vskutku zjemnělá a ušlechtilá se bude tvářit, že si není vědoma jsoucnosti ničeho, co není dokonale slušné, jemné a příjemné."
Když vyjádřila tento vznešený názor, paní Generálová se zeširoka a rozmáchle uklonila a vzdálila se s výrazem rtů, který napovídal „půvab a poupě".
Malá Dorritka, ať už mluvila nebo mlčela, si zachovala svou klidnou vážnost i láskyplný pohled; až dosud se nezachmuřil – kromě na prchavý okamžik. Ale nyní, když zůstala s otcem o samotě, prsty jejích lehce sepjatých rukou zneklidněly a v tváři se jí objevil výraz potlačovaného pohnutí.
Nikoliv kvůli sobě. Měla snad slabý pocit křivdy, ale necítila starost o sebe. Její myšlenky se jako vždycky obracely stále k němu. Matná předtucha, která jí tížila mysl již ode dne, kdy nabyli jmění, že ani ted ho nikdy nespatří takového, jaký býval před uvězněním, začala v její mysli nabývat zvolna tvaru.

Cítila v tom, co jí právě řekl, i v celém jeho chování k ní ten dobře známý stín maršálskovězeňské zdi. Vzal na sebe jen novou podobu, ale byl to týž starý truchlivý stín. Smutně a nerada si začínala v duchu přiznávat, že není sdostatek silná, aby zapudila obavy, že žádná doba lidského života není dost dlouhá, aby přemohla vliv toho čtvrtstoletí za vězeňskou mříží. Nemohla ho proto z ničeho vinit, nemohla mu nic vyčítat a ve věrném srdci nechovala jiný cit než jen hluboký soucit a bezmeznou něhu.
57
Právě proto i v tuto chvíli, kdy seděl před ní v lenošce v třpytném světle jasného italského dne, s tím divukrásným městem venku a se vší nádherou starého paláce uvnitř, ho viděla v tom tak známém šeru jeho pokojíka v Maršálském vězení a toužila, aby si mohla vedle něho sednout, těšit ho, mít zas jeho plnou důvěru a být mu užitečná. Měl-li snad nějaké tušení o tom, co tane na mysli jí, jeho myšlenky se s tím rozcházely. Když se několikrát rozpačitě zavrtěl na sedadle, vstal, začal přecházet po místnosti a tvářil se nadmíra rozmrzele.
„Máš ještě něco jiného, drahý otče, o čem by sis přál se mnou promluvit?"
„Ne, ne. Jiného nic." A sedl si.
„Je mi líto, že jsi se mnou nebyl spokojený, drahý tatínku. Doufám, že na mne ted nebudeš myslit s nelibostí. Napříště se pokusím ještě víc než dříve, abych se podle tvého přání přizpůsobila okolí – sice jsem se o to opravdu celou dobu snažila, ale vím, že se mi to nepodařilo."
„Amy," odpověděl a prudce se k ní obrátil. „Ty – ha – mi stále ubližuješ."
„Ubližuji ti, otče! Já?"
„Je – hm – jedna věc," začal pan Dorrit a rozhlížel se po celém stropě, ale vůbec nepohlédl na tu pozornou, nevyčítavě pohoršenou tvář, „jedna trapná věc, vlastně řada událostí, které bych si přál – ha – docela vymazat. Chápe to tvá sestra, která ti to v mé přítomnosti také již vytýkala; chápe to i tvůj bratr; chápe to každý – ha, hm – každý, kdo má jen trochu ohledů a citu v těle, kromě tebe – ha – mrzí mě to, že to musím říci, kromě tebe. Ty, Amy – hm – ty sama a jedině ty – ustavičně oživuješ ty události, i když ne slovy."
Položila mu ruku na rameno. Jiného nic. Dotýkala se ho jen zlehka. Ta rozechvělá ručka snad říkala s jistým důrazem: „Pomysli na mne, pomysli na to, jak jsem pracovala, pomysli, jak jsem se nastarala!" Ale ústa nepronesla ani jediné slůvko.
V tom dotyku, kterým k němu hovořila, bylo tolik výčitky, že to ani nečekala, neboť jinak by byla odtáhla ruku. Začal se ospravedlňovat; zlostně, trhavými hněvivými slovy, která vlastně neměla hlavu ani patu.
„Byl jsem tam taková léta. Všeobecně – ha – mě uznávali
58
za hlavu celého ústavu. Já – hm – já jsem se přičinil, abys tam požívala úcty, Amy. Já – ha, hm, – já jsem tam získal rodině postavení. Mám právo, abyste se mi odsloužili. Žádám, abyste se mi odsloužili. Říkám ti, smeť to všechno z povrchu zemského a začni znova. Je to tak mnoho? Táži se, je to tak mnoho?"
Ani jednou se na ni nepodíval, když hovořil takto pobloudile. Rozháněl se rukama do vzduchu a mluvil jen do prázdna.
„Trpěl jsem. Pravděpodobně jen já sám vím, jak mnoho jsem trpěl, lépe než kdo jiný – ha – říkám, lépe než kdo jiný! Když já na to mohu zapomenout, když já mohu smazat všechny stopy toho, co jsem vytrpěl, a mohu vystupovat před světem jako – ha – džentlmen bez úhony, bez poskvrny – žádám snad tak mnoho – opakuji, žádám snad tak mnoho, když očekávám – že moje děti – hm – učiní totéž a smetou ty prokleté vzpomínky z povrchu země?"
Přes všechno rozčilení vyjadřoval všechny ty rozhorlené nářky hlasem pečlivě ztlumeným, aby snad komorník něco nezaslechl.
„A ony se podle toho také řídí. Tvá sestra tak činí. Tvůj bratr tak činí. Jen ty sama, mé nejmilejší dítě, z něhož jsem si udělal přítelkyni a společnici svého života, když jsi byla ještě pouhý – hm – drobeček, jen ty to neděláš. Jedině ty tvrdíš, že to nedovedeš. Opatřil jsem ti cennou pomoc, abys to dokázala. Přizval jsem vzdělanou a dokonale vychovanou dámu – ha – paní Generálovou, pro tebe, právě proto, abys to mohla udělat. Je tak nepochopitelné, že nejsem spokojen? Je nutné, abych se hájil za to, že jsem dal své nespokojenosti výraz? Ne!"
Pokračoval nicméně v obhajobě bez nejmenší známky, že jeho rozčilení polevuje.
„Neopominu si od té dámy vyžádat svolení, dříve než svou nelibost vůbec vyjádřím slovy. Vyjadřuji tu – hm – žádost samozřejmě jen zastřeně, nebo – ha – by byla tato dáma možná pochopila, oč jde a co si přeji vymazat z paměti. Jsem sobecký? Stěžuji si jen kvůli sobě? Ne. Ne. Hlavně kvůli – ha – hm – kvůli tobě, Amy."
Z toho, jak začal poslední myšlenku rozvádět, bylo zřejmo, že mu napadla právě v tom okamžiku.
„Říkal jsem, že mi to ubližuje. Zraňuje mě to. Uráží. A také – ha ¦– hodlám

zůstat uražený, ať se mi namítne cokoli. Uráží mě,
59
že moje dcera, usazená – hm – v klíně štěstěny, jen tak sklíčeně dumá a sedí naprázdno a prohlašuje, že nedokáže učinit svému poslání zadost. Uráží mě, že stále a – ha – soustavně vyvolává to, co my všichni ostatní zamítáme; že zdánlivě – hm – již jsem skorém měl na jazyku, že skutečně – hoří touhou, aby jen oznámila bohaté a vznešené společnosti, že se narodila a vyrostla – ha, hm – v místě, jehož jméno odmítám za svou osobu vůbec vyslovit. Ale není v tom žádná nesrovnalost – ha – ani v nejmenším, že to cítím jako urážku, a přece si stěžuji hlavně kvůli tobě, Amy. Ano, pro tvé dobro, opakuji, ano. Jedině pro tvé vlastní dobro si přeji, abys pod vedením paní Generálové získala – hm – uhlazené chování. Jedině k tvému prospěchu si přeji, abys měla – ha – mysl opravdu zjemnělou a (podle případných slov paní Generálové) aby sis nebyla vědoma jsoucnosti ničeho, co není dokonale slušné, jemné a příjemné."
Za poslední řeči pozvolna umdléval a slábnoucími, trhanými větami doznával jako nedotažený budík. Cítil na rameni stále ještě ten její dotyk. Zamlčel se, a když se chviličku rozhlížel opět po stropě, shlédl na ni. Měla hlavu sklopenou, takže jí neviděl do tváře, ale její dotyk byl něžný a klidný a v držení sklíčené postavičky nebylo výčitky – nic než láska. Začal plačtivě naříkat docela tak jako toho večera ve vězení, kdy potom u něho vedle postele proseděla až do rána; zvolal, že uprostřed všeho toho bohatství je jen ubohá troska a chudák k ničemu, a sevřel ji do náruče. „Utiš se, utiš, nejdražší můj tatínku! Polib mě!" bylo všechno, co mu řekla. Slzy mu brzy oschly, mnohem dříve než tehdy; a hned pak jednal velmi zvysoka s komorníkem, aby se odškodnil za to, že se dal strhnout až k slzám.
S jedinou pozoruhodnou výjimkou, o které bude zmínka na patřičném místě, bylo to v době jeho svobodného a blahobytného života jedinkrát, kdy s dcerou Amy o starých časech hovořil.
Nyní však přišla hodina snídaně a s ní ze svých pokojů i slečna Fanny a pan Edward. Obě tyto vznešené mladé osoby byly trochu poničené, protože šly pozdě spát. Slečna Fanny propadla chorobně nenasytné touze po tom, čemu říkala „chodit do společnosti" ; a byla by se do ní mezi slunce západem a východem střemhlav vrhala padesátkrát, kdyby se jí byla tolikrát naskytla příležitost. Také pan Edward měl rozsáhlé známosti a míval zpra-
60
vidla napilno (hlavně v kroužcích, kde se hrálo v kostky nebo kde se pěstovaly podobné zábavy) po větší část každé noci. Neboť tento pán, když s ním osud tak příznivě zatočil, měl tu velkou výhodu, že už měl průpravu ke styku s nejvyšší společností a nemusil se mnoho učit; za to vděčil šťastným náhodám, které ho obeznámily s koňským handlířstvím a s markováním na kulečníku.
U snídaně se objevil také pan Frederick Dorrit. Protože starý pán obýval nejvyšší patro paláce, kde by se byl mohl cvičit ve střelbě z pistole, aniž by se byl vystavil velkému nebezpečí, že to ostatní obyvatelé objeví, dodala si jeho mladší neteř odvahy a navrhla, aby si směl zase vzít svůj klarinet – který mu pan Dorrit sice rozkázal zabavit, ale který se ona osmělila ukrýt. Přes několikeré námitky slečny Fanny, že to je nástroj příliš sprostý a že se jí jeho zvuk hnusí, mu byla tato výsada povolena. Tu se však ukázalo, že už má klarinetu dost a nikdy na něj nyní nehraje, když mu už není prostředkem, jak uhájit živobytí. Znenáhla si osvojil zcela nový návyk; šoural se po obrazových galeriích, vždycky s kornoutkem šňupavého tabáku v ruce (k velkému rozhořčení slečny Fanny, která navrhla, aby se mu koupila zlatá tabatěrka, aby nedělal rodině hanbu, ale když mu ji koupili, velmi rozhodně ji odmítl nosit), a před podobiznami slavných Benátčanů tam trávil celé hodiny. Nikdy se nezjistilo, co v nich jeho kalné oči viděly; zajímal-li se o ně jen jako o malby nebo ztotožňoval-li je zmateně se slávou, která pominula – jako nezkalená síla jeho rozumu. Ale kořil se jim s velkou svědomitostí a zřejmě mu to působilo potěšení. Po prvních několika dnech se jednou ráno k tomuto uctívání náhodou naskytla Malá Dorritka. To tak očividně zvýšilo jeho požitek, že ho potom doprovázela častěji; a nejvyšší blaho, jaké byl stařec od dob svého chátrání zjevně schopen cítit, vyvěralo právě z těchto vycházek, kdy jí od obrazu k obrazu přenášel židli a přes všechny její námitky za ní stál a mlčky ji představoval urozeným Benátčanům.
Stalo se, že se při této rodinné snídani zmínil o včerejší návštěvě obrazárny, kde viděli dámu s pánem, se kterými se setkali na Velkém svatém Bernardu. „Jméno jsem už zapomněl," pravil. ,,Ale myslím, že se na ně pamatuješ, Viléme? Myslím, že ty také, Edwarde?"
61
„Já se na ně pamatuju docela dobře," řekl mladík.

„To bych řekla," poznamenala slečna Fanny, pohodila hlavou a podívala se na sestru. „Ale myslím, že by si na ně asi nikdo nebyl vzpomněl, kdyby se strýc nebyl uřekl."
„Má drahá, to je věru prapodivné rčení," pravila paní Generálová. „Nestačilo by říci, že se o nich zmínil nedopatřením nebo že je náhodou v řeči uvedl? Nebylo by to lepší?"
„Děkuji vám mnohokrát, paní Generálová," odpověděla mladá dáma, „ale myslím, že ne. Celkem vzato, můj vlastní výraz mi vyhovuje lépe."
Takovým způsobem přijímala slečna Fanny pokyny paní Generálové vždy. Ale pokaždé si je zapamatovala a při jiné příležitosti jich použila.
„Byla bych se zmínila o našem setkání s manžely Gowanový-mi, Fanny," ozvala se Malá Dorritka, „i kdyby to nebyl řekl strýc. Přece víš, že jsme se od té doby skorém ani neviděly. Chtěla jsem o tom mluvit při snídani, protože bych paní Gowa-novou ráda navštívila a blíže se s ní seznámila, jestliže papá a paní Generálová nebudou proti tomu mít námitky."
„Vidíš, Amy," řekla Fanny, „jsem opravdu ráda, když vidím, že konečně jednou projevuješ přání s někým v Benátkách se blíže seznámit. Ačkoliv zbývá ještě rozhodnout, jsou-li manželé Gowa-novi lidé, s nimiž je radno pěstovat známosti."
„Mluvila jsem o paní Gowanové, má drahá."
„Ovšem," řekla Fanny. „Ale myslím, že ji bez usnesení sněmovny nemůžeš od manžela odloučit."
„Myslíš, papá," tázala se Malá Dorritka zaraženě a váhavě, „že je nějaká námitka proti tomu, abych na tu návštěvu šla?"
„Vlastně," odpověděl, „já– ha – jaký je názor paní Generálové?"
Názor paní Generálové byl, že nemá čest znát ani paní, ani pána, o kterých byla řeč, a proto není schopna dát dotyčnému předmětu nátěr. Může pouze ve shodě s obecnou zásadou natěračského řemesla poznamenat, že velmi záleží na tom, z které strany se dotyčné dámě dostává doporučení na rodinu, jež zaujímá tak vynikající výklenek v chrámě společnosti jako rodina páně Dorritova.
Při této poznámce se tvář pana Dorrita povážlivě zasmušila.
62
Právě se chystal jméno Gowan (spojuje doporučení s dotěrnou osobou jménem Clennam, na kterou se nejasně pamatoval z jakéhosi dřívějšího životního vtělení) s konečnou platností odvrhnout, když se do hovoru vmísil blahorodý pán Edward Dorrit se sklíčkem v oku a předběžně prohodil: „Jářku – vy tam! Jděte ven, ano?"
To platilo dvěma sluhům, kteří roznášeli jídla, jakožto zdvořilé upozornění, že se pro tuto chvíli obejdou bez jejich služeb.
Když oba sluhové uposlechli příkazu, blahorodý pán Dorrit pokračoval:
„Podle mého je záhodno, abych v té věci všem přítomným oznámil, že se ti Gowanovi – o kterých za svou osobu říkám, že mě jistě nijak nenadchnou, aspoň pán ne – znají s vynikajícími lidmi, může-li to něco znamenat."
„Řekla bych," poznamenala půvabná natěračka, „že to znamená nesmírně mnoho. Jsou-li řečení známí skutečně lidé významní, na kterých záleží..."
„Pokud jde o to," prohlásil blahorodý pán Edward Dorrit, „poskytnu vám možnost, abyste to posoudila sama. Znáte snad proslulé jméno Merdle?"
„Velký Merdle!" zvolala paní Generálová. „Týž Merdle," řekl blahorodý pán Edward Dorrit. „Znají se s ním. Paní Gowanová – myslím tím starou paní, matku mého zdvořilého přítele – je důvěrná přítelkyně paní Merdlové a vím, že ti dva jsou na listině jejich hostí."
„Je-li tomu tak, pak jistě nelze získat záruky lepší," řekla paní c ieneralová panu Dorritovi a zdvihla rukavičky a uklonila se hlavou, jako by viděla nějakou vytesanou modlu a skládala jí hold.
„Dovoluji se otázat svého syna čistě – ha – ze zvědavosti," pravil pan Dorrit a jeho chování se značně změnilo, „jak se mu 11 ostalo této – hm – včasné informace?"
„To se nemusí vykládat zeširoka, pane," odpověděl blahorodý pán Edward Dorrit, „a bezodkladně se to dovíte. Tedy předně paní Merdlová je ta dáma, s kterou jste měl to jednání tam v tom - honem, jak se to jmenuje?"
„V Martigny," připomněla mu slečna Fanny s výrazem bez-tnezné znuděnosti.
63
„V Martigny," přisvědčil bratr s lehkým přikývnutím a slabým mrknutím, což slečna Fanny přijala s výrazem překvapení, úsměvem a ruměncem.
„Jak to přijde, Edwarde?" otázal se pan Dorrit. „Přece jsi mi říkal, že se ten pán, s kterým jsi jednal, jmenuje – ha – Sparkler. Dokonce jsi mi ukázal jeho navštívenku. Hm. Sparkler."
„Zcela správně, otče; to však neznamená, že by se matka musik jmenovat stejně. Paní Merdlová je nyní podruhé vdaná a Sparkler je její syn. Je teď v Římě a tam se s ní asi seznámíme blíže, když ses tam rozhodl přezimovat. Sparkler přijel

zrovna sem. Včerejší večer jsem strávil v jeho společnosti. Sparkler je celkem slušný mládenec, ačkoliv v jedné věci by dovedl člověka otrávit, protože je přímo posedlý po jisté mladé dámě." Tady se blaho-rodý pán Edward Dorrit zadíval přes stůl a sklíčko na slečnu Fanny. „Včera jsme si náhodou vyměňovali poznatky z cest a tak jsem získal zprávu, kterou jsem tu právě uvedl; přímo od Sparklera." Tím domluvil a hleděl stále na slečnu Fanny sklíčkem s obličejem značně pokrouceným a ne zrovna půvabně jednak proto, že chtěl udržet sklíčko v oku, jednak proto, že se šklíbil nadmíru významně.
„Za těchto okolností," řekl pan Dorrit, „myslím, že vyjadřuji i názor --ha – paní Generálové, jakož i svůj, když prohlašuji, že není námitek, nýbrž – ha, hm – právě naopak – abys splnila své přání, Amy. Věřím, že mohu – ha – uvítat – toto přání," pokračoval pan Dorrit povzbudivě a promíjivě, „jako příznivé znamení. Je zcela správné, seznámíme-li se s těmi lidmi. Je to nejvýš vhodné. Jméno pana Merdla má – ha – světovou pověst. Podniky pana Merdla jsou nezměrné. Vynášejí mu takové spousty peněz, že se na ně pohlíží jako na – hm – národní dobrodiní. Pan Merdle je muž přítomnosti. Jméno Merdle je jméno tohoto věku. Prosím, abys v mém zastoupení prokazovala manželům Gowanovým zdvořilou pozornost, protože --ha – se s nimi zcela jistě sblížíme."
Toto milostivé vyznání páně Dorritovy uznalosti rozhodlo věc jednou provždy. Nikdo si ani nepovšiml, že strýc odstrčil talíř a zapomněl snídat; ale kromě Malé Dorritky si ho nikdo mnoho nevšímal ani jindy. Na zavolání přišli sluhové a v jídle se pokračovalo až do konce. Paní Generálová vstala a odešla od stolu.
64
Malá Dorritka vstala a odešla od stolu. Když zůstali už jenom Fanny s Edwardem a šeptali si spolu přes stůl a když pan Dorrit ještě seděl, jedl fíky a četl francouzské noviny, strýc náhle upoutal pozornost všech tří tím, že vstal, uhodil rukou do stolu a prohlásil: „Bratře! Proti tomu protestuji!"
Kdyby byl učinil prohlášení v nějakém neznámém jazyce a vzápětí nato vypustil duši, nebyl by své posluchače udivil víc. Panu Dorritovi vypadly noviny z ruky a zůstal sedět jako zkamenělý s fíkem na poloviční cestě k ústům.
„Bratře!" řekl stařec a jeho třaslavý hlas zněl kupodivu rozhodně a zvučně, „proti tomu protestuji! Mám tě rád! Víš, že tě miluji. Za všechna ta léta jsem se ti nezpronevěřil ani jedinou myšlenkou. Třebaže jsem slabý, byl bych kdykoli srazil každého, kdo by o tobě byl pronesl jediné špatné slovo. Ale, bratře, bratře, bratře, proti tomu protestuji!"
Bylo prazvláštní vidět, k jak prudkému výbuchu rozhořčení se dovedl vzchopit muž tak vetchý. Oči nabyly lesku, šedé vlasy se mu zježily, na čele mu naskočily vrásky pevné vůle, tvář, zvadlá celých pětadvacet let, opět zvýrazněla rozhodností a ruka zpád-něla, jako by v ní nervy rozehrávaly všechno svalstvo.
„Můj milý Fredericku!" zvolal pan Dorrit chabě. „Co se stalo? Co se s tebou děje?"
„Jak se odvažuješ," řekl stařec a obrátil se na Fanny, „jak se odvažuješ něco takového dělat? Nemáš paměť? Nemáš srdce?"
„Strýce!" zvolala Fanny vyděšeně a propukla v pláč. „Proč mě tak krutě napadáš? Co jsem udělala?"
„Cos udělala?" odpověděl stařec a ukázal na místo nepřítomné sestry. „Kde je tvá láskyplná nedocenitelná přítelkyně? Kde je tvá oddaná ochránkyně? Kde je ta, která ti byla víc než matkou? |ak se odvažuješ vyvyšovat se nad všechny ty vlastnosti, které v sobě spojuje tvá sestra? Styd se, falešnice, styd se!"
„Já mám Amy ráda," zvolala slečna Fanny ve vzlykotu a pláči, „miluju ji jako vlastní život – miluju ji víc než vlastní život. Nezasloužím si, aby se takhle se mnou jednalo. Jsem jí tak vděčná u mám ji tak ráda, jak jen lidský tvor může. Kéž bych raději nežila! Ještě nikdo mi tak hanebně neukřivdil. A všechno jenom proto, že úzkostlivě dbám na dobrou pověst rodiny."
„Třesky plesky, dobrá pověst rodiny!" zvolal stařec s opo-
65
vržením. „Bratře, protestuji proti pýše. Protestuji proti nevděku. Protestuji proti tomu, aby si kdokoli z nás zde, kdo jsme poznali, co jsme poznali, a kdo jsme viděli, co jsme viděli, osoboval jakékoli falešné nároky, které by mohly i jen na okamžik stavět Amy do špatného světla nebo jí způsobit sebemenší bolest. Měli bychom vědět, že to je hanebná přetvářka, už z toho, jaký to má účinek. Za to by nás stihla odplata. Bratře, protestuji proti tomu před tváří boží!"
Když zdvihl ruku nad hlavu a udeřil do stolu, byla to rána ruky kovářovy. Po chvilce mlčení mu ruka opět zplihla do obvyklé chabosti. Známým šouravým krokem zamířil kolem k bratrovi, položil mu ruku na rameno a mírnějším hlasem řekl: „Viléme, můj drahý, cítil jsem, že to musím vyslovit; odpusť mi, ale cítil jsem, že to musím vyslovit!" A potom vyšel shrbeně z palácové síně právě tak, jako by odcházel z pokojíka v Maršál-ském vězení.

Celou tu dobu Fanny vzlykala a plakala a nepřestala ještě ani nyní. Edward jen úžasem pootevřel ústa, ale neřekl ani slovo, ani se nepohnul, jen civěl. Také pan Dorrit byl úplně z míry a za nic se nedovedl vzchopit k obraně. Pak první promluvila Fanny.
„Ještě nikdy, nikdy, nikdy se ke mně nikdo tak nezachoval!" vzlykala. „Ještě nikdy jsem neslyšela nic tak zlého a nespravedlivého, tak hanebně krutého a surového! A ta drahá, laskavá, tichá naše Aminka! Co by asi cítila, kdyby věděla, že byla nevědomky příčinou, pro kterou se ke mně někdo tak zachoval! Ale co živa jí to neřeknu! Ne, drahá, milá moje, nikdy ti to nepovím!"
To dodalo panu Dorritovi síly, aby přerušil mlčení.
„Má drahá," řekl, „schvaluji úplně – ha – tvé rozhodnutí. Bude – ha, hm – mnohem lépe, když o tom Amy neřekneme. Mohlo by ji to – hm – mohlo by ji to zarmoutit. Ha. Jistě by ji to silně zarmoutilo. Je ohleduplné a správné, abychom se toho zdrželi. Ponecháme si to – ha – pro sebe."
„Ale ta strýcova ukrutnost!" zvolala slečna Fanny. „Ó, takovou svévolnou surovost mu nikdy nemohu odpustit!"
„Má drahá," řekl pan Dorrit, který se již vzpamatoval a byl v obvyklé míře, i když byl ještě neobyčejně bledý, „musím tě požádat, abys tak nemluvila. Musíš mít na zřeteli, že strýc – ha
66
– není, co býval. Musíš pamatovat, že stav tvého strýce od nás vyžaduje – ha – velkou shovívavost, velkou shovívavost."
„Podle mého," zvolala Fanny lítostivě, „je příkazem šlechetnosti a milosrdenství, abychom považovali za jisté, že u něho není něco v pořádku, jinak by mě přece nebyl mohl tak napadnout, mne, ze všech lidí na světě zrovna mne!"
„Fanny," odpověděl pan Dorrit nadmíru bratrsky, „přes všechny ty jeho nesčetné dobré stránky přece dobře víš, jaká je strýc – hm – troska; a při lásce, kterou k němu chovám, a ve jménu oddanosti, kterou jsem mu odjakživa projevoval, jak víš, tě snažně žádám, aby sis – ha – učinila své závěry sama a šetřila mé bratrské city."
Tím výstup skončil; blahorodý pán Edward Dorrit, který celou tu dobu nepromluvil, se až do konce tvářil zaraženě a zmateně. A slečna Fanny toho dne silně znepokojila sestřinu láskyplnou mysl tím, že ji většinu času bouřlivě objímala a přitom střídavě ji obdarovávala brožemi a sobě přála smrt.

KAPITOLA ŠESTÁ NĚKDE JE NĚCO V POŘÁDKU

Žít v nerozhodné polovičatosti jako pan Gowan, opustit s rozhorleným znechucením jedno ze dvou prostředí, nemít potřebné schopnosti vyšvihnout se do přízně druhého, potloukat se roz-mrzele v mezilehlé prostoře a obě prostředí proklínat, to znamená být v postavení zhoubném pro mysl, jež čas sotva může napravit. Nejhorší početní příklady v tomto životě vezdejším počítají ti chorobní počtáři, kteří při zásluhách a úspěších ostatních lidí používají vždy jen úkonu odčítání, nikdy však sečkání, kterého používají u sebe.
Rovněž zvyk hledat jakési odškodnění v holedbavé rozmrze-losti nad vlastním zklamáním je zvyklost obtěžkaná zvrhlostmi. Brzy z něho vzniká jistá nedbalá lhostejnost a trvalá lehkomyslnost. Jednou z jeho zvrácených rozkoší je snižovat skutečné hod-
67
noty vyvyšováním věcí nehodných; a s pravdou si nelze ošemetně zahrávat v žádné hře, nemá-li člověk nakonec prohrát.
Ve vyjadřování úsudku o všech dílech malířského umění, která byla naprosto bezcenná, vynikal Gowan shovívavostí nad všechny lidi na světě. Tu prohlašoval, že takový člověk má v malíku víc (ačkoliv tam neměl nic) než některý jiný (ačkoliv tam měl mnoho) v celém mozku i těle. Namítl-li někdo, že vychvalovaná věc je jalový brak, tu odpovídal jménem svého umění: „Milý příteli, co jiného vlastně všichni děláme než brak? Já aspoň nic jiného nedělám a toto přiznání vám dávám darem."
Chvástat se svou chudobou byl další rys toho vydrážděně po-pudlivého stavu, ačkoliv v tom mohl být i úmysl ukázat, že by měl být bohatý; stejně tak i to, jak na veřejnosti střídavě vychvaloval a hanobil Barnacly, jen aby se nezapomnělo, že k té rodině patří. Bud jak buď, tyto dva náměty, chudobu a rodinu, přetřásal velmi často; a ovládal je tak znamenitě, že by se byl mohl chválit bez ustání třebas celý měsíc a nebyl by si tím dodal ani z poloviny tolik důležitosti, kolik jí získal tím posměvačným zlehčováním svých nároků na úctu a vážnost ostatních.
Touž lehkovážnou řečí dával také vždy brzy na srozuměnou všude, kamkoli se ženou přišel, že se oženil proti vůli vznešeného příbuzenstva a musil se hodně tužit, než je přemluvil, aby ji přijali. Nikdy to neříkal naplno jako tvrzení, ale právě naopak; tvářil se, že takovou myšlenku s opovržlivým smíchem zavrhuje. Ale

výsledek byl, že se přes všechnu námahu, aby se snížil, vždycky spíše povznesl. Minnie Gowanová vyciťovala dobře již od prvních dnů líbánek, že na ni lidé zpravidla hledí jako na ženu muže, který se sňatkem s ní snížil, ale jehož rytířská láska k ní tuto nerovnost zcela smazala.
Do Benátek je doprovázel monsieur Blandois z Paříže a v Benátkách byl monsieur Blandois z Paříže v Gowanově společnosti velmi mnoho. Když se v Ženevě setkali s tímto dvorným džentlmenem poprvé, byl Gowan zprvu na vážkách, má-li ho kopnout nebo povzbudit; a asi čtyřiadvacet hodin ho tak silně sužovaly pochyby, jak tu věc uspokojivě vyřešit, že si na to již chtěl hodit pětifrankem, aby rozhodl, zda „hlava, povzbudit; orel, kopnout", a pak se zařídit podle výroku věštby. Stalo se však, že jeho žena projevila k líbeznému Blandoisovi nechuť a že
68
také většina hostí v hotelu byla proti němu; a tu se Gowan rozhodl, že ho bude povzbuzovat.
Proč taková zvrácenost, nebylo-li to v záchvatu ušlechtilosti? – a to také nebylo. Proč se Gowan, člověk úrovně značně vyšší než Blandois z Paříže a jistě velmi schopný rozebrat toho pozoruhodného pána na cucky, aby se podíval, z čeho vlastně uvnitř je, s takovým mužem sblížil? Za prvé se vzepřel prvnímu zvláštnímu přání, které vyslovila jeho žena, protože její otec za něho zaplatil všechny dluhy a bylo záhodno, aby se chopil nejbližší příležitosti, jak prokázat svou nezávislost. A za druhé se vzepřel převládajícímu pocitu ostatních, protože přes všechny schopnosti být jiný byl škodolibý. Dělalo mu radost, když mohl prohlašovat, že by se dvořan s uhlazenými způsoby, jako je Blandois, měl v každé pokročilé zemi těšit nejvyšším poctám a vyznamenáním. Dělalo mu radost ukazovat na Blandoise jako na vzor elegance a kousavě jím dráždit lidi, kteří si zakládali na osobních půvabech. Vážně tvrdil, že Blandoisovy úklony jsou dokonalé, Blandoisovo chování neodolatelné a že Blandoisova malebná nenucenost by byla laciná (kdyby to nebyl dar a neprodejný k tomu) i za sto tisíc franků. Tato přepjatost v chování toho muže, o které je známo, že se jí vyznačoval i že ji mají všichni lidé jemu podobní – tak jistě, jako že slunce patří k naší soustavě, a ať si byl jejich původ a výchova jakéhokoli druhu – se Gowa-novi hodila jako pohotové křivé zrcadlo; a nesmírně se bavil, když ji mohl četným lidem nastrkovat jako pitvorný zdroj posměšného žertování, ovšem jen těm lidem, kteří si počínali více nebo méně jako Blandois, jenže méně přepjatě. Takto s ním tedy navázal styk; a protože pak s navyklou ledabylostí tyto sklony prohluboval a jeho jalovým tlacháním se celkem bavil, zabředl poznenáhlu do zvyku mít ho neustále kolem sebe jako společníka. A to, i když se o něm domníval, že žije jen z prohnanosti u hracích stolků a z podobných kousků; i když ho podezíral, že je zbabělec, kdežto sám byl smělý a srdnatý; i když věděl najisto, že ho Minnie snáší s nelibostí; a i když mu na něm koneckonců záleželo tak málo, že kdyby jí byl Blandois poskytl nějaký skutečný osobní důvod, aby na něho pohlížela s odporem, byl by ho bez sebemenší výčitky svědomí vyhodil z nejvyššího okna v Benátkách do nejhlubší vody v městě.
69
Malá Dorritka by byla velmi ráda šla na návštěvu k paní Go-wanové sama, ale když jí Fanny, která se ještě nevzpamatovala z výtopku, který jí dal strýc, ačkoliv od něho uplynulo již čtyřiadvacet hodin, důtklivě nabízela společnost, vstoupily obě sestry spolu do jedné z gondol pod okny pana Dorrita a v doprovodu rodinného furýra se ve vší okázalosti vypravily do bytu paní Gowanové. Po pravdě řečeno, jejich nádhera byla až tuze vznešená pro byt, který byl, jak si Fanny stěžovala, „tak strašlivě z ruky" a ke kterému je cesta vedla bludištěm úzkých vodních uliček, o nichž se táž dáma vyslovila pohrdavě jako o „pouhých strouhách".
Dům na opuštěném ostrůvku vypadal, jako by se byl odtrhl odkudsi odjinud a doplul náhodou na nynější kotviště spolu s révou, jež trpěla stejným nedostatkem pěstění jako nebožáci, kteří leželi v jejím stínu. Význačnými rysy okolního obrazu byly kostel, obklopený prkenným pažením a lešením, který se domněle opravoval již tak dlouho, že i samo pomocné lešení vypadalo jako stoleté a rozpadalo se; spousta vypraného prádla, rozvěšeného na slunci, aby uschlo; řada domů, značně nesourodých a pitvorně vykloněných od svislice jako zplesnivělé předpotopní sýry, okrájené do roztodivných tvarů a plné červů; a zimničně vyjevená okna, jejichž žaluzie visely všechny nakřivo a z nichž většinou vlálo cosi otrhaného a ušpiněného.
V prvním patře domu byla banka – překvapující zážitek pro kteréhokoli pána z obchodních kruhů, který si z britského města přináší zákony platné pro veškeré člověčenstvo – kde stáli dva vousatí vyzáblí písaři jako usušení dragouni v zelených sametových čapkách, zdobených zlatými střapci, za malým pultem v malé místnosti bez jakéhokoli jiného viditelného zařízení než s prázdnou železnou pokladnou s dvířky dokořán, džbánem vody a tapetami s květovaným vzorkem, ale

kteří dovedli na patřičné vyzvání vykouzlit nepřeberné hromady pětifranků jen tím, že zajeli rukama kamsi do neviditelného neznáma. Pod bankou byl byt o třech nebo čtyřech pokojích se zamřížovanými okny, který vypadal jako žalář pro zločinecké krysy. Nad bankou sídlila paní Gowanová.
Třebaže zdi byly samá skvrna, jako by na nich vyrážely misionářské mapy pro poučení v zeměpise neprobádaných krajin,
70
t řebaže příšerný nábytek byl beznadějně zvetšelý a odřený a třebaže příznačný benátský puch stojaté vody a hnilobného odlivu na zapleveleném břehu byl velmi silný, bylo to obydlí uvnitř lepší, než zvenčí slibovalo. Dveře jim otevřel usměvavý muž, který vypadal jako polepšený vrah; tento dočasný sluha je uvedl do pokoje, kde seděla paní Gowanová, a ohlásil je jako dvě krásné anglické dámy, které přišly navštívit paní domu.
Paní Gowanová, která cosi šila, odložila práci do košíčku s ví-Lem a trochu chvatně vstala. Slečna Fanny se k ní chovala neobyčejně zdvořile a vychrlila obvyklé společenské nicůtky se zběhlostí mnohaleté zkušenosti.
„Papá opravdu úžasně litoval," pokračovala Fanny, „že má dnes tolik závazků (je velmi zaneprázdněný, protože tu máme lak strašlivě mnoho známých!); výslovně mi kladl na srdce, abych liánu Gowanovi odevzdala jeho navštívenku. Abych si byla jista, .'e vyřídím poslání, které mi připomínal aspoň desetkrát, dovolte laskavě, abych ulehčila svému svědomí a položila ji hned tady na stolek."
A učinila to se zběhlou nenuceností protřelé společenské dámy.
„Opravdu nás okouzlilo," řekla Fanny, „když jsme se dověděli, že se znáte s Merdlovými. Doufáme, že to může být ještě dalším pojítkem, abychom se sblížili."
„Jsou to přátelé rodiny pana Gowana," řekla paní Gowanová. „Neměla jsem ještě to potěšení být osobně představena paní Merdlové, ale domnívám se, že se tak stane v Římě."
„Opravdu?" odpověděla Fanny a zatvářila se, jako by roztomile potlačovala vlastní nadřazenost. „Myslím, že se vám bude líbit."
„Znáte ji velmi dobře?"
„Nu, to víte," řekla Fanny a nenucené pokrčila hezkými rameny, „Londýn se zná vespolek celý. Setkali jsme se s ní na cestě fccm, a mám-li mluvit pravdu, papá se na ni zpočátku dost hněval, Iv nám zabrala jeden z pokojů, které nám služebnictvo předem zamluvilo. Ale ovšem, brzy se to urovnalo a zase jsme byli dobří přátelé."
Ačkoliv návštěva neposkytla Malé Dorritce až dosud příležitost, aby s paní Gowanovou promluvila, bylo mezi nimi tiché
71
dorozumění, které jim stačilo. Pozorovala paní Gowanovou s dychtivým a neztenčeným zájmem; zvuk jejího hlasu ji okouzloval; a Malé Dorritce neušlo nic, co bylo kolem ní, na ní anebo co se jí vůbec nějak týkalo. Postřehla u ní i sebemenší podrobnost rychleji než v kterémkoli jiném případě – kromě jednoho.
„A byla jste," zeptala se nyní, „od toho večera už dál zdravá?"
„Docela, má drahá. A vám se vedlo?"
„Ach! Mně se vede vždycky dobře," řekla Malá Dorritka. „Ano – děkuji vám."
Nebylo jiného důvodu, aby se zakoktala a zmlkla, než to, že se paní Gowanová dotkla její ruky, když k ní hovořila, a že se jejich pohledy setkaly. Cosi úzkostlivě starostlivého v těch velkých mírných očích Malou Dorritku naráz umlčelo.
„Ani nevíte, že si vás můj manžel velmi oblíbil a že bych na vás měla skorém žárlit?" řekla paní Gowanová.
Malá Dorritka se zarděla a zavrtěla hlavou.
„Prozradí-li vám to, co říká mně, poví vám, že jste klidnější a bystřeji si víte rady než kdo jiný, koho kdy poznal."
„Mluví o mně příliš pěkně," řekla Malá Dorritka.
„O tom pochybuji, ale nejmenší pochyby nemám o tom, že mu musím vaši návštěvu oznámit. Nikdy by mi to neodpustil, kdybych vás – a slečnu Dorritovou – nechala odejít a o vaší návštěvě mu neřekla. Dovolíte? Snad omluvíte nepořádek a nepohodlí malířského ateliéru?"
S těmito otázkami se obracela na slečnu Fanny; ta milostivě odpověděla, že ji to bude nesmírně zajímat a že bude okouzlena. Paní Gowanová přistoupila ke dveřím, nahlédla do nich a zase se vrátila. „Prokažte Henrymu tu laskavost a pojdte k němu," pravila. „Věděla jsem, že ho to bude těšit!"
První vstupovala Malá Dorritka a první, co spatřila, byl Blan-dois z Paříže v širokém plášti a tajemně sklopeném klobouku, jak stojí na stupínku v rohu stejně, jako stál na skalisku na Velkém svatém Bernardu, kdy jako by všechna ta výstražná ramena na něho ukazovala. Leknutím ucouvla, když se na ni ta postava usmála.

„Nelekejte se," řekl Gowan, když vyšel od malířského stojanu za dveřmi. „To je jenom Blandois. Stojí mi dnes modelem. Dělám podle něho studii. Ušetřím peníze, když ho jednou použiji
72
k něčemu užitečnému. My chudí malíři nemáme peněz nazbyt."
Blandois z Paříže rozmáchle smekl klopený širák a pozdravil dámy, aniž svůj kout opustil.
„Tisíceré odpuštění!" řekl. „Ale tady mistr je ke mně tak nelítostný, že se bojím pohnout."
„Tedy se nehýbejte," řekl Gowan stroze, když se sestry přiblížily ke stojanu. „Ať dámy aspoň vidí předlohu, aby věděly, co má ta mazanice vlastně představovat. Vizte, tam stojí. Zákeřník, který číhá na svou oběť, urozený šlechtic, který čeká, aby zachránil vlast, sprostý padouch, který čeká, aby někomu provedl zlo, andělský posel, který čeká, aby někomu prokázal dobro – vyberte si to, čemu myslíte, že se nejvíce podobá!"
„Řekněte, professore mio, pokorný džentlmen, který čeká, aby vzdal hold eleganci a kráse," poznamenal Blandois.
„Nebo řekněme, cattivo soggetto mio – má stvůro ničemná," odpověděl Gowan, dotýkaje se malované tváře štětcem v místě, kde se živá tvář pohnula, „vrah po činu. Jen ukažte tu svou bílou ruku, Blandoisi. Ven z pláště s ní a nechtě ji v klidu."
Blandoisovi se chvěla ruka; smál se však a tím se ovšem dalo chvění vysvětlit.
„Serval se už kdysi s jiným vrahem nebo se svou obětí, všimněte si," řekl Gowan a črtal na ruce rychlými, netrpělivými a neumělými tahy štětce, „a tyhle stopy mu zůstaly. Ven z pláště, člověče! – Corpo di San Marco1, nač myslíte!"
Blandois z Paříže se znovu roztřásl smíchem, takže se mu ruka chvěla tím víc; právě ji zdvihl, aby si zakroutil knír, který vypadal jaksi zplihle; potom se opět postavil do žádaného postoje, ještě o maličko chlubnějšího.
Tvář upíral podle příkazu právě na to místo, kde vedle stojanu stála Malá Dorritka, takže na ni ustavičně hleděl. Jakmile ji jednou ty jeho zvláštní oči přivábily, nemohla již od nich odtrhnout zrak a celou tu dobu se dívali na sebe. Chvěla se a Gowan to vycítil; domníval se, že se bojí velkého psa vedle něho, kterého hladila po hlavě a který právě tiše zavrčel; podíval se na ni a řekl:
„Nic vám neudělá, slečno Dorritová."
„Jeho se nebojím," vyhrkla jedním dechem; „ale podívejte se na toho!"
(ital.) Při těle sv. Marka.
73
Naráz odhodil Gowan štětec a oběma rukama popadl psa za obojek.
„Blandoisi! Jak můžete být takový blázen a to zvíře dráždit! U všech nebes a pekel, vždyť vás roztrhá na kusy! Lehni! Leo! Slyšíš, co ti říkám, ty povstalce?"
Velký pes nedbal, že se obojkem napolo škrtí, vzpíral se vší silou, táhl pána a mermomocí se chtěl vrhnout přes pokoj. V okamžiku, kdy ho pán zachytil, se právě krčil ke skoku.
„Leo! Leo!" Pes stál na zadních nohou a pán s ním musil zápasit. „Zpátky! Lehni, Leo! Jděte mu z očí, Blandoisi! Jakého ďábla jste do toho psa začaroval?"
„Nic jsem mu neudělal."
„Jděte mu z očí, nebo jinak to divé zvíře neudržím! Jděte ven! Na mou duši, ten pes vás roztrhá!"
Pes zběsile zaštěkal a ještě jednou se pokusil vytrhnout, když Blandois prchal; ale v téže chvíli, kdy se pes podrobil, srazil ho pán, jen o málo méně rozlícený než pes, ranou do hlavy na zem a prudce ho zkopal podpatkem, stoje nad ním, takže pes ve chvíli krvácel z tlamy.
„A teď se kliď tamhle do kouta a lehni," řekl Gowan, „nebo tě vyvedu a odstřelím."
Leo učinil, jak mu bylo nařízeno, a vleže si olizoval tlamu a hruď. Leův pán okamžik postál, aby nabral dechu, a když opět nabyl obvyklé chladnokrevnosti, obrátil se, aby promluvil s vylekanou ženou a jejími hosty. Celá příhoda netrvala snad ani dvě minuty.
„Ale jdi, Minnie! Přece víš, že je vždycky hodný a poslušný. Blandois ho jistě nějak dráždil – asi se na něho šklebil. Ten pes má své záliby a nechuti a Blandoise nemá zrovna v lásce; ale sama jistě dosvědčíš, Minnie, že je to slušný pes a nikdy ještě se nechoval tak jako dnes."
Minnie byla příliš rozčilena, aby se zmohla na souvislou odpověď; Malá Dorritka se již zabývala tím, že ji konejšila; Fanny, která několikrát vykřikla, se na ochranu držela Gowanovy paže; Leo se hluboce styděl, že vyvolal takový rozruch, a připlazil se po břiše k nohám své paní.
„Ty zuřivče," řekl Gowan a znovu ho kopl. ,,To si odpykáš." A kopl zvíře ještě

jednou a ještě.
74
„Ach, prosím vás, už ho netrestejte," zvolala Malá Dorritka. „Neubližujte mu. Podívejte, jak je zkroušený!" Na její prosby ho Gowan už nechal; pes si její přímluvu zasloužil, protože byl opravdu tak povolný, tak zahanbený a tak ubohý, jak jen pes může být.
Nebylo snadno vzpamatovat se z toho leknutí a bavit se na návštěvě nenucené, i kdyby Fanny nebyla bývala za nejpříznivějších okolností překážkou zrovna nejmenší. Z toho dalšího hovoru, ke kterému ještě došlo, než se obě sestry rozloučily, Malá Dorritka vyrozuměla, jak se jí zdálo, že pan Gowan jedná se svou ženou přes všechnu velkou lásku příliš jako s krásným dítětem. Zdálo se jí, že Gowan vyciťuje celou tu hloubku citu – o němž Dorritka věděla, že pod tím povrchem jistě leží – tak slabě, že pochybovala, je-li sám takové citové hloubky vůbec schopen. Rozvažovala, není-li u něho snad nedostatek opravdovosti přirozeným následkem nedostatku takovýchto vlastností a není-li to s lidmi stejně jako s loďmi, že totiž ve vodách příliš mělkých a skalnatých nemohou pořádně zakotvit a proud jimi pak zmítá sem a tam.
Gowan je doprovázel ze schodů, žertovně se omlouval za ubohost svého bydlení, na jaké už jsou takoví chudáci jako on odkázáni, a poznamenal, že kdyby mu vznešení a mocní Barnaclové, jeho příbuzní, kteří by se za ten byt strašlivě styděli, podarovali něco lepšího, bydlil by v lepším, aby jim udělal radost. Na chodníku u vody je pozdravil Blandois, který byl po nedávném dobrodružství značně bledý, ale který přesto celou příhodu silně zlehčoval a při zmínce o Leovi se smál. Oba muži zůstali spolu na chodníčku pod kouskem révy; Gowan z ní nedbale trhal listy a házel je do vody a Blandois si zapaloval cigaretu, když sestry odplouvaly stejně vznešeně, jak přijely. IMuly sotva několik minut, když si Malá Dorritka všimla, že se l;anny chová okázaleji, než okolnosti zdánlivě vyžadují; a když se rozhlédla okénkem a otevřenými dvířky, co je toho příčinou, spatřila jinou gondolu, která je zřejmě doprovázela.
Tato gondola sledovala jejich plavbu různým obratným manévrováním; chvílemi vyrážela kupředu a pak čekala, až proplují kolem, nebo zas, když vodní cesta byla dostatečně široká, klouzala lehce vedle nich a jindy jim plula těsně v patách. A po-
75
něvadž Fanny přestala postupně skrývat, že se snaží někoho uvnitř gondoly okouzlit svými půvaby, a zároveň předstírat, že o něm vůbec neví, Malá Dorritka se konečně zeptala, kdo to je.
Na to Fanny odpověděla stručně: „Ten blbeček."
„Kdo?" řekla Malá Dorritka.
„Dětino jedna," odpověděla Fanny (tónem, který napovídal, že před strýcovým protestem by byla místo toho asi řekla: Ty husičko), „jsi ty nedovtipa! Přece mladý Sparkler!"
Spustila okénko po své straně, opřela se dozadu, spolehla se loktem nedbale o rám a ovívala se skvostným černozlatým španělským vějířem. Když sousední gondola proplula rychle kolem nich dopředu a v okénku se mihlo oko, Fanny se koketně zasmála a řekla: „Vidělas už někdy takového hlupáka, má zlatá?"
„Myslíš, že chce jet za tebou celou cestu?" tázala se Malá Dorritka.
„Dítě rozmilé," odpověděla Fanny, „nemohu přece vůbec vědět, co takový blázen ve stavu zoufalství může udělat, ale považovala bych to za nejvýš pravděpodobné. Není to přece tak strašně daleko. Mám za to, že by mu celé Benátky nebyly moc velké, když tak zmírá touhou, jen aby mě zahlédl."
„A opravdu tak touží?" zeptala se Malá Dorritka úplně prostoduše.
„Víš, má milá, to je vskutku ošemetná otázka, když na ni mám odpovídat já," řekla sestra. „Myslím, že ano. Zeptej se raději Edwarda. Myslím, že Edwardovi to aspoň tak pořád říká. V kasinu a na podobných místech prý ze sebe dělá hotového blázna, jak kvůli mně vyvádí. Ale když to chceš vědět, zeptej se raději Edwarda."
„Pak se divím, že k nám nepřijde," řekla Malá Dorritka po krátkém přemýšlení.
„Má milá Amy, jsou-li moje zprávy spolehlivé, přestaneš se divit moc brzy. Vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby přišel dnes. Mám podezření, že ten tvor jen čekal, až sebere kuráž."
,,A přijmeš ho?"
„Ale jdi, milunko," řekla Fanny, „to se přece teprv uvidí. Už je tady zas. Podívej se na něj. Svatá prostoto!"
Nelze zapírat, že pan Sparkler vypadal trochu slabomyslně s tím okem v okénku jako suk ve skle a bez nejmenší příčiny na světě
76
– kromě té pravé příčiny – aby svou lodku tak náhle zarazil.

„Když ses mě ptala, jestli ho přijmu, má milá," řekla Fanny, v půvabné nedbalosti svého zjevu skorém stejně chladná jako paní Merdlová, ,,co jsi tím myslila?"
„Myslila jsem," řekla Malá Dorritka, „tuším, že jsem myslila, co myslíš vlastně ty, milá Fanny?"
Fanny se zasmála blahosklonně, šelmovsky i roztomile najednou a laškovně i láskyplně objala jednou rukou sestru:
„Teď mi řekni, zlatíčko! Když jsme se s tou ženskou sešli v Martigny, co myslíš, jak si vedla? Vidělas, k čemu se okamžitě rozhodla?"
„Ne, Fanny."
„Tak ti to povím, Amy. V duchu se rozhodla: Nikdy se nezmíním o tom setkání za okolností tak odlišných a nikdy neprojevím ani sebeslabší ponětí, že to jsou táž děvčata. Tak se vytáhne z bryndy ona. Co jsem ti říkala, když jsme se tehdy vracely z Harley Street? Je to ženská tak smělá a drzá a falešná, že druhá taková na světě není. Ale v té první vlastnosti, má drahá, ještě možná narazí na lidi, kteří se jí třeba vyrovnají."
Významný obrat španělského vějíře k Fanniným ňadrům naznačil velmi výmluvně, kde by se možná jeden takový člověk našel.
„A nejen to," pokračovala Fanny. „Týž příkaz dá i mladému Sparklerovi a nedovolí mu, aby za mnou chodil, dokud mu pořádně nevtluče do té jeho nejsměšnější ze všech směšných palic (protože tomu člověk přece opravdu nemůže říkat hlava), že musí dělat, jako bych mu byla padla do oka teprve na tom hostinském dvoře."
„A proč?" tázala se Malá Dorritka.
„Proč? Milostivý bože, miláčku!" (opět velmi podobným tónem jako „ty husičko").
„Jak se tak můžeš ptát? Což nechápeš, že jsem se třebas stala pro tu palici náramně žádoucí nevěstou? A nevidíš, že nám tu komedii vnucuje, zatímco ji svrhuje z vlastních ramen (a má docela pěkná ramena, to musím říci)," poznamenala slečna Fanny a zálibně se po sobě podívala, „a dělá, jako by šetřila naše city?"
„Ale my přece můžeme říci čistou pravdu."
„Ano, ale když dovolíš, tak neřekneme," odpověděla Fanny.
77
„Ne, Amy, nic takového nedopustím. Ta komedie není moje dílo; je její a bude jí taky mít plné zuby."
A slečna Fanny, ovívajíc se jednou rukou španělským vějířem, přitiskla druhou rukou sestru v pase ve vítězoslavném vytržení tak, jako by drtila paní Merdlovou.
„Ne," opakovala Fanny. „Uvidí, že se zařídím podle ní. Zvolila si to a já se přizpůsobím. A s požehnáním osudu i peněz budu s tou ženskou pěstovat styky tak dlouho, až před jejíma očima jednou dám její komorné desetkrát hezčí a dražší věci od své švadleny, než mi ta ženská dala kdysi od své."
Malá Dorritka mlčela; dobře vyciťovala, že nesmí mluvit do otázek, které se týkají rodinné důstojnosti, a také by byla nerada zbytečně ztratila sestřinu přízeň, teprve nedávno tak neočekávaně získanou. Nemohla souhlasit, ale raději mlčela. Fanny věděla dobře, nač myslí; tak dobře, že se jí za chviličku zeptala. Dorritka odpověděla: „Ty tedy chceš, Fanny, pana Sparklera povzbuzovat?"
„Povzbuzovat, má drahá?" odpověděla sestra s pohrdavým úsměvem. „Záleží na tom, čemu říkáš povzbuzovat. Ne, nechci ho povzbuzovat. Ale udělám si z něho otroka."
Malá Dorritka se jí zahleděla vážně a zpytavě do tváře, ale tak se Fanny zadržet nedala. Sklapla černozlatý vějíř a zaťukala jím sestře na nos s výrazem pyšné a duchaplné krasavice, která si pohrává se skromnou společnicí a laškovně ji poučuje.
„Ochočím si ho tak, má milá, že bude aportovat na slovíčko. Podmaním si ho, bude můj poddaný. A jestli si nepodmaním jeho matku, nebude to moje vina."
„Myslíš – milá Fanny, nezlob se, jsme spolu teď tak pěkně zadobře – že si dovedeš přesně představit konce, ke kterým to povede?"
„Nemohu říci, má milá, že bych byla na nějaké konce až dosud i jen pomyslila," odpověděla Fanny s výsostnou lhostejností. „Všechno má svůj čas. Takové jsou mé záměry. A trvalo opravdu tak dlouho, než jsem je promyslila, že jsme zatím doma. A mladý Sparkler je u dveří a ptá se, kdo je doma. Čirou náhodou, to se ví!"
A vskutku, ctitel stál v gondole, pouzdro s navštívenkami v ruce, a chystal se položit sluhovi otázku. Tato shoda okolností vedla
78
k tomu, že se vzápětí ukázal mladým dámám v postavení, které by se za dávných časů nebylo považovalo za znamení pro jeho námluvy příznivé, neboť gondoliéři mladých dam, rozmrzelí potížemi, které jim jeho honička způsobila, přirazili s vlastní loďkou ke gondole pana Sparklera tak obratně, byť jemňoučce, že tohoto pána překotili jako velkou kuželku; a tím způsobili, že předmětu svých

nejhoroucnějších tužeb vystavil na odiv podrážky, kdežto ušlechtilejší části jeho tělesné schránky se zmítaly na dně loďky v náručí jednoho z jeho sluhů. Protože však slečna Fanny velmi starostlivě zvolala: „Neublížil si nějak ten pán?", vstal pan Sparkler čilejší a upravenější, než by se byl kdo nadál, a zardělý vykoktal sám za sebe: „Vůbec ne." vSlečna Fanny se nepamatovala, že by ho kdy v životě byla spatřila, a odcházela s odměřenou úklonou, když se vtom ohlásil jménem. I pak si ještě jen velmi ztěžka vzpomínala, až jí připamatoval, že měl čest spatřit ji v Martigny. Potom si na něho vzpomněla a projevila naději, že se jeho paní matce vede dobře.
„Děkuji," vykoktal pan Sparkler, „vede se jí znamenitě – aspoň slušně."
„V Benátkách?" řekla slečna Fanny.
„V Římě," odpověděl pan Sparkler. „Jsem tu sám, sám. Přijel jsem, abych navštívil pana Edwarda Dorrita. Vlastně také pana Dorrita. Vlastně celou rodinu."
Slečna Fanny se milostivě obrátila ke sluhům a otázala se, je-li papá nebo bratr doma. Když odpověděli, že jsou doma oba, nabídl jí pan Sparkler pokorně rámě. Slečna Fanny přijala a pan Sparkler jí dělal po širokém schodišti rytíře; a domníval-li se ještě stále (a není jediný důvod, proč bychom o tom měli pochybovat), že slečna Fanny není žádná blázen holka, byl značně na omylu. Když došli do zplesnivělého přijímacího salónu, kde vybledlé záclony v barvě smutné mořské zeleně zvetšely a zetlely tak, že by se byly mohly směle hlásit k přízni se šlahouny mořských řas a chaluh, které plynuly po hladině pod okny nebo ulpívaly na zdivu a lkaly nad zajatým příbuzenstvem, poslala slečna Fanny vyslance pro otce a vyslance pro bratra. A než se dočkali jejich příchodu, využila příležitosti, aby na pohovce uplatnila co nejsvůdněji všechny půvaby a dokončila podmanění pana Sparkle-
79
ra několika poznámkami o Dantovi – jehož tento pán znal jako podivínského starého filutu, který si věnčíval hlavu listím a z nevyzpytatelného důvodu sedával na stoličce před florentskou katedrálou.
Pan Dorrit uvítal hosta navýsost vlídně a náramně dvorně. Poptával se zvlášť po paní Merdlové. Poptával se zvlášť po panu Merdlovi. Pan Sparkler řekl, nebo lépe řečeno vysoukal ze sebe po kousku za límec košile, že se paní Merdlová – když se už plně nabažila venkovského sídla i svého domu v Brightonu a nemohla samo sebou, což chápete, zůstat v Londýně, kde teď není živá duše, a když protentokrát neměla zrovna náladu hostovat na sídlech jiných lidí – letos rozhodla, že si pojede trochu omrknout Pvím, kde žena jako ona, příslovečně krásného vzhledu a bez všelijakých nesmyslů v hlavě, musí pro společnost ovšem znamenat skvělý přínos. A pan Merdle? Ten je tak nepostradatelný v obchodních a podnikatelských kruzích a je tak po čertech jedinečný zázrak v bankovnictví i na burze a vůbec, že pan Sparkler pochybuje, zda by se státní peněžnictví mohlo bez něho obejít, ačkoliv ho ta práce už někdy přemáhá; a pan Sparkler se nijak netají tím, že by mu jistě velmi prospělo, kdyby si na čas vyhodil trochu z kopýtka a úplně změnil prostředí i podnebí. A on sám? Tu se pan Sparkler Dorritově rodině svěřil, že z důvodu velmi zvláštního má namířeno tam, kam oni. Tento úžasný řečnický výkon si vyžádal dost času, ale konečně se podařil. Když pan Sparkler domluvil, pan Dorrit vyjádřil naději, že k nim pan Sparkler přijde brzy na oběd. Pan Sparkler přijal tuto myšlenku tak laskavě, že se ho pan Dorrit zeptal, co hodlá dělat například dnes. Protože toho dne pan Sparkler nedělal nic (to byla jeho obvyklá práce a měl pro ni i obzvláštní vlohy), zajistili si jeho společnost bez odkladu; a dále si ho ještě zavázali slibem, že večer doprovodí dámy do Opery.
V čas oběda se pan Sparkler vynořil z moře jako Venušin syn, který si zahrál na matku, a ve vší skvělosti svého zjevu vystoupil po velkém schodišti. Byla-li Fanny dopoledne rozkošná, byla nyní v nádherných šatech nejslušivějších barev třikrát rozkošnější a měla výraz tak lhostejný, že se okovy, které pana Sparkle-ra poutaly, zdvojnásobily a pevně přitáhly.
„Slyšel jsem, pane Sparklere," pravil při obědě hostitel, „že se
80
znáte – ha – s panem Gowanem. S panem Henrym Gowanem?" „Velmi dobře, pane," odpověděl pan Sparkler. „Vždyť jeho matka a moje matka jsou důvěrné přítelkyně."
„Kdybych na to byl pomyslil, Amy," řekl pan Dorrit s přízní tak blahosklonnou, že by to nebyl lépe svedl sám lord Decimus, „mělas jim dát poslat pozvání, aby s námi dnes poobědvali. Někdo z našich lidí mohl – ha – pro ně dojet a zas je pak zavézt domů. Mohli jsme na to vyhradit – hm – jednu gondolu. Mrzí mě, že jsem na to nevzpomněl. Prosím tě, zítra mi je připomeň." Malá Dorritka měla jisté pochybnosti, jak asi pan Gowan jejich přízeň přijme, ale slíbila, že to nezapomene otci připomenout.

„Dovolte, prosím, maluje pan Henry Gowan – ha – portréty?" zeptal se pan Dorrit.
Pan Sparkler vyslovil mínění, že maluje všechno, jen když dostane práci.
„Nemá žádného zvláštního koníčka?" otázal se pan Dorrit. Pana Sparklera podnítil Amor k duchaplnosti; a odpověděl, že pro zvláštního koníčka je zapotřebí zvláštní stáje, zvláštního postroje, zvláštní to a ono. A vyjádřil přesvědčení, že pan Henry Gowan nic takového zvláštního nemá. „Žádnou specialitu?" řekl pan Dorrit.
Protože toto slovo bylo pro pana Sparklera příliš dlouhé a protože se jeho mozek posledním namáhavým výkonem vyčerpal, odpověděl: „Ne, děkuji. To si beru jen málokdy."
„Hm!" řekl pan Dorrit. „Bylo by mi příjemné, kdybych mohl poskytnout džentlmenu z takové přízně nějaký – ha – důkaz, že toužím napomáhat jeho zájmům a podporovat ¦– hm – rozvoj zárodků jeho tvůrčího veleducha. Myslím, že bych měl pana Go-wana požádat, aby namaloval mou podobiznu. Bude-li výsledek jeho snažení – ha – vzájemně uspokojivý, možná že bych ho pak pověřil, aby zkusil svou dovednost na celé naší rodině."
Tu na pana Sparklera sestoupila úžasně smělá a původní myšlenka, nenaskýtá-li se jedinečná příležitost k poznámce, že některé (položit na to slovo obzvláštní důraz!) členy této rodiny by prostě nedokázal vystihnout malíř žádný. Protože mu však nedostatečná slovní zásoba znemožnila, aby tuto myšlenku vyjádřil, vznesla se zas k nebeským výšinám.
81
Bylo toho litovat tím víc, že slečna Farmy přivítala nápad s portrétováním velmi nadšeně a naléhala, aby to papá zařídil. Vyslovila názor, že se pan Gowan sňatkem se svou hezkou ženou patrně připravil o lepší a vyšší možnosti; a láska v pastoušce, která si vydělává na živobytí malováním obrazů, je prý něco tak rozkošně zajímavého, že prosí papínka, aby mu ten portrét zadal, ať už podobu vystihnout dovede nebo ne; ale ona i Amy vědí, že to umí, protože právě dnes viděly u něho na stojanu obraz, který jen mluvil, a měly příležitost porovnat jej s živým vzorem. Tyto poznámky přiváděly pana Sparklera (to snad byl také jejich pravý účel) na pokraj zoufalství, neboť ačkoliv vyja-'"dřovaly vnímavost slečny Farmy k něžnějšímu cítění, sama vypadala tak nevinně nevědomá jeho obdivu, že mu žárlivostí na neznámého soka až vylézaly oči z důlků.
Po obědě zase sestoupili do moře a vystoupili z něho u schodiště Opery; jeden z jejich gondoliérů kráčel před nimi jako triton s velkou plátěnou lucernou a vyvedl je po schodech. Pak vstoupili do lóže a panu Sparklerovi začal večer plný trýzně. Protože divadlo bylo temné a lóže světlá, zabloudilo tam při představení několik návštěvníků; a Fanny, když si s nimi vyměňovala krátké důvěrnosti nebo se dohadovala o totožnosti lidí ve vzdálených lóžích, o ně jevila takový zájem a při hovoru s nimi zaujímala postoje tak rozkošné, že nebožák Sparkler stíhal nenávistí celé lidstvo. Ale ke konci představení se mu dostalo dvakrát útěchy. Jednak mu svěřila vějíř, aby jí ho podržel, než si upraví plášť, jednak ho oblažila výsadou, že jí směl nabídnout rámě a doprovodit ji ze schodů. Pan Sparkler si pomyslil, že tyto drobty přízně ho snad udrží při životě; a není nemožné, že si to slečna Dorritová myslila také.
Mořský bůžek stál se světlem připraven u dveří lóže a jiní tritoni se světly byli v pohotovosti u mnoha jiných dveří. Mořský bůžek Dorritovy rodiny držel lucernu nízko, aby bylo dobře vidět na schody, a pan Sparkler si nasadil k dřívějším okovům ještě jedny další a velmi těžké, když pozoroval ty krásné nožky, jak se skvějí vedle něho na schodech. V obecenstvu venku zevloval i Blandois z Paříže. Oslovil je a připojil se k nim vedle Fanny.
Malá Dorritka byla s bratrem a paní Gowanovou vpředu (pan
82
Dorrit zůstal doma), ale na okraji nábřeží se všichni sesli. Lekla se, když spatřila Blandoise zase blízko sebe, jak pomáhá její sestře do loďky.
„Gowan utrpěl ztrátu," řekl, „od té doby, co ho dnes krásné dámy obšťastnily návštěvou."
„Ztrátu?" opakovala Fanny, když si sedala. Oloupený Sparkler ji už opustil.
„Ztrátu," řekl Blandois. „Jeho pes Leo."
Při těch slovech právě držel ruku Malé Dorritky.
„Je mrtvý," řekl Blandois.
„Mrtvý?" zeptala se Malá Dorritka jako ozvěnou. „Ten ušlechtilý pes?"
„Na mou věru, milé dámy!" řekl Blandois a s úsměvem pokrčil rameny, „někdo toho ušlechtilého psa otrávil. Je tak mrtvý jako dóžové."
KAPITOLA SEDMÁ VĚTŠINOU PŮVAB A POUPĚ
Paní Generálová, vždycky bděle na kozlíku, řídila zkušeně spřežení společenského katechismu a dávala si záležet, aby zušlech-tila způsoby své předrahé mladé přítelkyně, a předrahá mladá přítelkyně se horlivě snažila, aby jich nabyla.

Vynaložila už sice ve svém lopotném životě hodně námahy, aby dosáhla mnohého cíle, ale nikdy se nenamáhala horlivěji než teď, aby od paní Generálové získala společenský nátěr. Je pravda, že nechat se opracovávat tou leštičskou rukou v ní budilo trapný pocit stísněnosti, ale podrobila se potřebám rodiny v její velkosti stejně, jako se kdysi podrobovala potřebám rodiny v její malosti; nepoddávala se vlastním sklonům o nic víc, než se poddávala vlastnímu hladu za dnů, kdy schovávala svůj oběd, aby otec mohl večeřet.
Jediná útěcha, kterou při této očistné zkoušce generalovským ohněm měla, jí dodávala víc síly i vděčnosti, než by se zdálo zcela pochopitelné duchu méně oddanému a láskyplnému, který by
83
nebyl tak zvyklý zápasům a obětem jako ona; a vskutku můžeme často v životě pozorovat, že povahy Dorritčina druhu zřejmě neuvažují ani z poloviny tak opatrně jako lidé, kteří jich dovedou využívat. Touto útěchou Malé Dorritky byla laskavost, kterou jí teď sestra nepřestávala projevovat. Pranic jí nevadilo, že tato laskavost přijímala podobu shovívavého ochráncovství; tomu byla zvyklá. Pranic jí nevadilo, že ji tato laskavost udržovala v poddanském postavení a usazovala ji na podřízené místo na skvělém voze, ve kterém slečna Farmy seděla na vyvýšeném sedadle, žádostivá povinných pocť; netoužila po lepším místě. Stále se obdivovala Fannině kráse a půvabu i duchaplnosti a ani nyní se neptala sama sebe, kolik z její náklonnosti milovat Fanny tak silně pramení z jejího vlastního srdce a kolik z Fannina, a věnovala jí proto všechnu sesterskou lásku, kolik jí v jejím velkém srdci bylo.
Dodávky půvabu a poupat ve velkém, které paní Generálová vytrvale vpravovala do rodinného života, spolu s neustálými střemhlavými skoky slečny Fanny do společnosti zanechaly na dně celé směsi jen velmi slabou sedlinu přirozených vztahů. A proto byl důvěrný poměr s Fanny pro Malou Dorritku dvojnásob cenný a jen zvyšoval útěchu, kterou jí skýtal.
„Amy," řekla jí Fanny jednou večer, když spolu osaměly po dnu tak únavném, že Malou Dorritku úplně vyčerpal, ačkoliv Fanny by se byla s největší radostí vrhla do víru společnosti znovu, „ráda bych ti nasadila něco do hlavičky. Myslím, že nemáš ani ponětí, co by to mohlo být."
,.Myslím, že asi ne, drahá," odpověděla Malá Dorritka.
„Tak počkej, napovím ti, ty dětino," řekla Fanny. „Paní Ge-neralová."
Protože půvab a poupě zářily celý den na obloze v tisíceré obměně až do omrzení – všechno jen vnějšek a nátěr a pozlátko bez vnitřního obsahu – Malá Dorritka se zatvářila, jako by doufala, že paní Generálová je snad ještě na několik hodin bezpečně zahrabána v posteli.
„Tedy ještě nic netušíš, Amy?"
„Ne, drahá. Ledaže jsem něco provedla," řekla Malá Dorritka poněkud ustrašeně a měla na mysli cokoli, co by snad mohlo rozpraskat nátěr nebo pocuchat uhlazenost zevnějšku.
84
Fanny ten strach rozveselil tak, že uchopila oblíbený vějíř (seděla právě u toaletního stolku, obklopena svou zbrojnicí krutých nástrojů, většinou zakalených krví Sparklerova srdce) a poklepala jím sestře několikrát na nos a přitom se vytrvale smála.
„Jeje, jeje, celá Amy, celá Amy!" zvolala Fanny. „Jakou to máme bázlivou husičku, tu naši Amy! Ale není to nic k smíchu. Naopak, moc se zlobím, má drahá."
„Když to není na mne, Fanny, tak si z toho nic nedělám," odpověděla sestra s úsměvem.
„Chm! Ale já si z toho dělám," řekla Fanny, „a ty budeš taky, zlatíčko, jen co ti svitne. Amy, ještě nikdy tě netrklo, že někdo je k paní Generálové až strašně zdvořilý?"
„K paní Generálové je každý zdvořilý," odvětila Malá Dorritka. „Protože..."
„Protože každého zmrazí na rampouch?" přerušila ji Fanny. „To nemyslím; něco docela jiného. Poslyš! Ještě nikdy tě netrklo, Amy, že papá je k paní Generálové strašně zdvořilý?"
Amy zašeptala „ne" a vypadala načisto zmateně.
„Ne;řekla bych, že ne. Ale je," pravila Fanny. „Je, Amy. A pamatuj si, co ti říkám. Paní Generálová má na papá zálusk!"
„Milá Fanny, pokládáš za možné, že by paní Generálová měla zálusk vůbec na někoho?"
„Jestli to pokládám za možné?" odpověděla Fanny. „Zlatíčko, já to vím. Říkám ti, že má na papá zálusk. A povídám ti, ještě víc než to! Papá ji považuje za takový zázrak, za takový výlupek dokonalosti a za tak skvělý přínos k rodině, že je hotov kdykoli propadnout stavu úplného oblouzení. A to nám myslím odhaluje pěkný

obraz do budoucnosti! Představ si mě s paní Generálovou jako mamá!"
Malá Dorritka neodpověděla „jen si představ mě s paní Generálovou jako mamá", ale tvářila se polekaně a zeptala se vážně Fanny, co ji vedlo k takovým závěrům.
„Propána, milunko," odpověděla Fanny kousavě. „To už se mě můžeš taky ptát, jak poznám, že se do mne zakoukal některý muž! To se ví, že to hned poznám. Stává se to hezky často, ale já to vždycky hned poznám. Myslím, že docela stejně jsem poznala i tohle. Buď jak bud, vím to!"
„Slyšela jsi snad někdy papá, že by něco říkal?"

„Něco říkal?" opakovala Farmy. „Děťátko nejmilejší, proč by měl prozatím něco říkat?"
„A slyšela jsi snad někdy paní Generálovou, že by něco říkala?"
„Má ty dobroto, Amy!" odpověděla Fanny, „copak je ona z těch ženských, které něco řeknou? Copak není nad slunce jasnější, že teď nemusí hnout ani prstem, jen se držet hezky zpříma, nechat si ty protivné rukavice na rukou a vymetat kdeco sukněmi? Řekni, co jiného? Když má při whistu v ruce trumfové eso, tak přece nebude nic říkat, dítě jedno! Však ono se ukáže samo, až je vynese." ¦*
„Nemohla by ses také mýlit, Fanny? Je to vyloučeno?"
„Proč ne, mohla bych," přikývla Fanny, „ale já se nemýlím. Jsem ale ráda, že si dovedeš takové řešení představit, má drahá, a jsem taky ráda, že to pro tu chvíli přijímáš tak chladnokrevně, abys o takové možnosti mohla uvažovat. Vzbuzuje to ve mně naději, že bys možná takový svazek snesla. Já bych ho jistě ne-snesla a ani bych se o to nepokoušela. To bych si už raději vzala mladého Sparklera."
„Ale, Fanny, toho by sis přece nevzala za nic na světě." „Na mou duši, má milá," odvětila mladá dáma nejvýš lhostejně, „ani za to se ti nemohu zaručit. Člověk nikdy neví, co se může stát. Zvlášť když bych potom měla spoustu příležitosti, abych se k té ženské, jeho matce, chovala podle jejího vlastního příkladu. A s tím bych si, Amy, taky určitě hodně přispíšila." Protentokrát si již obě sestry víc neřekly; ale to, co si již řekly, postavilo v Dorritčině mysli oba náměty, paní Generálovou a pana Sparklera, na význačné místo, takže na ně od té chvíle mnoho myslila.
Protože si paní Generálová již dávno svůj vnějšek tak zdokonalila, že skrýval všechno, co bylo pod ním (jestli tam vůbec něco bylo), nebylo z této strany možno vypozorovat nic. Nebylo pochyby, že pan Dorrit k ní byl jistě velmi zdvořilý a měl o ní vysoké mínění; ale Fanny, většinou prudká, se prese všechno mohla přece jen mýlit. Zato sparklerovská otázka byla docela jiného rázu, takže kdekdo mohl vidět, co se tu děje, a Malá Dor-ritka to viděla a přemítala o tom s mnoha obavami i úžasem. Oddanosti pana Sparklera se mohla vyrovnat jedině rozmar-

nost a krutost jeho zotročitelky. Někdy ho vyznamenávala takovými projevy pozornosti, že se blahem až hlasitě zalykal, ale hned nazítří, nebo již i za hodinu, ho zase tak dokonale přehlížela a vrhala ho do takové propasti nicotnosti, že pod nepodařenou zástěrkou pokašlávání až sténal. Vytrvalost, s jakou jí oddaně sloužil, na Fanny nikdy nezapůsobila, ačkoliv byl tak nerozlučný od Edwarda, že když tento mladý pán zatoužil po změně společnosti, musil se uchýlit k trapné nezbytnosti uklouznout mu jako spiklenec v maskované loďce, tajnými dveřmi a zadními uličkami; ačkoliv se tak úzkostlivě staral, jak se daří panu Dorritovi, že se ob den přicházel poptávat po jeho zdraví, jako by pan Dorrit propadl skákavé horečce; ačkoliv se dával plavit sem a tam pod průčelními okny tak vytrvale, že to mohlo vypadat, jako by byl uzavřel sázku o velké peníze, že za tisíc hodin projede dráhu tisíce mil; ačkoliv gondola pana Sparklera vyrazila odkudsi z vodní skrýše pokaždé, kdykoliv gondola paní jeho srdce odrazila od vrat, a pustila se za ní, jako by Fanny byla krásná podloudnice a on celník. To, že pan Sparkler tělesně nechát-ral, působil pravděpodobně tento dlouhý pobyt na čerstvém vzduchu a slané vodě, který posiloval jeho tělesnou soustavu, od přírody beztak již silnou; ale ať již tomu bylo tak nebo jinak, měl dozajista velmi daleko do vyhlídky, že se mu snad podaří milovanou bytost dojmout zchřadlým zdravím, neboť každým dnem tloustl a ta zvláštnost jeho zjevu, že vypadal spíše jako na-kynulý chlapec než jako mladý muž, se rozvinula v povážlivý stupeň růžové buclatosti.
Když přišel složit poklonu Blandois, přijal ho pan Dorrit jako přítele pana Gowana velmi vlídně a zmínil se mu o myšlence, že hodlá pana Gowana pověřit úkolem, aby ho zvěčnil pro příští pokolení. Protože Blandois myšlenku velice chválil, dostal pan Dorrit nápad, že by snad Blandois docela rád oznámil příteli sám, jaká znamenitá příležitost na něho čeká. Blandois přijal poslání s příznačně dvorným chováním a zapřísáhl se, že je vyřídí, ještě než bude o hodinu

starší. Když tuto novinu oznámil Gowanovi, poslal Mistr pana Dorrita velmi štědře aspoň desetkrát ke všem rohatým (protože projevy přízně mu byly stejně silně proti srsti jako její nedostatek) a málem by se byl s přítelem pohádal za to, že mu tu zprávu přinesl.
87
„Snad je to vada mého duševního zraku, Blandoisi," řekl, „ale ať umřu na místě, jestli vidím, co s tím máte společného."
„Ať se propadnu," odpověděl Blandois, „já také ne; ledaže jsem se snad domníval, že posloužím příteli."
„Tím, že mu strčíte do kapsy nádenickou mzdu nějakého po-výšence?" řekl Gowan a zamračil se. „Tak to myslíte? Vyřiďte svému příteli, aby si dal vymalovat hlavu jako vývěsní štít pro nějakou hospodu a aby si na to zjednal lakýrníka. Kdo jsem já a kdo je on?"
„Mistře," odpověděl vyslanec, „a kdo je Blandois?"
Gowan neprojevil o tuto otázku ani sebeslabší zájem a s hně-""vivými posměšky nabídku pana Dorrita odmítl. Nazítří však o tom začal hovořit sám a svým ledabylým způsobem a s pohrdavým úsměvem řekl: „Tak, Blandoisi, kdypak půjdeme k tomu vašemu mecenášovi? My nádeníci musíme vzít práci, jaká se nám nahodí. Kdypak si půjdeme tu práci obhlédnout?"
„Kdy chcete," odpověděl uražený Blandois, „až se vám zlíbí. Co s tím mám společného já? Co je mně do toho?"
„Já vám řeknu, co je do toho mně," řekl Gowan. „Skýva chleba. Člověk musí jíst! Tak pěkně pojďte, milý Blandoisi."
Pan Dorrit ho přijal v přítomnosti dcer a pana Sparklera, který jakousi úžasnou náhodou právě přišel na návštěvu. „Jak se vede, Sparklere?" řekl Gowan nedbale. „Až budete musit žít z vlastního důvtipu, příteli, doufám, že se vám povede lépe než mně."
Potom pan Dorrit vyslovil svou nabídku. „Jsem, pane," řekl Gowan se smíchem, když zakázku poměrně milostivě přijal, „ve svém řemesle nováčkem a ještě nedost zběhlý v jeho tajích. Myslím, že bych si vás měl prohlédnout v různém osvětlení, říci vám, že máte skvělou tvář pro malování, a rozvážit si, kdy budu mít dostatečně uvolněnou mysl, abych se mohl s patřičným nadšením věnovat krásnému obrazu, který hodlám podle vás udělat. Ujišťuji vás, pane," a znovu se zasmál, „cítím se úplným zrádcem v táboře těch milých, nadaných, dobrých a ušlechtilých chlapíků, svých spolutovaryšů, že nedělám čáry lépe. Ale nevy-učil jsem se v nich a teď už je pozdě, abych si je osvojil. Pravda je, že jsem velmi špatný malíř, ale nejsem o mnoho horší než většina ostatních. Chcete-li už vyhodit takových sto guinejí, jsem
83
tak chudý, jako chudý příbuzný slavných lidí zpravidla bývá, a budu vám ze srdce zavázán, vyhodíte-li ty peníze na mne. Udělám za ty peníze to nejlepší, co svedu; a bude-li to nejlepší špatné, co naplat, budete pak asi mít špatný obraz s malým jménem místo špatného obrazu s velkým jménem."
Tato mluva se panu Dorritovi celkem neobyčejně zamlouvala, i když nic podobného neočekával. Ukazovala, že džentlmen ze vznešené rodiny, a nikoli pouhý řemeslník, mu bude zavázán. Vyjádřil uspokojení, že se může svěřit do rukou páně Gowanových, i důvěru, že se mu dostane potěšení seznámit se s ním lépe i po stránce společenské.
„Jste velmi laskav," řekl Gowan. „Neodpřisáhl jsem se společnosti od té doby, kdy jsem se přidal k bratrstvu štětce (jsou to nejroztomilejší chlapíci na povrchu země), a rád si občas přičichnu k starému jemnějšímu střelnému prachu, i když mě vyhodil do povětří a do mého dnešního povolání. Nemyslete si, pane Dorrite," a tu se opět zcela nenucené zasmál, „že přijímám svo-bodozednářské ciráty našeho cechu – protože to není pravda; na mou duši, chtě nechtě je zrazuji, ať se hnu kamkoli, ačkoliv, přisámbůh, miluji a ctím své umělecké řemeslo ze všech sil – když si vyhrazuji právo určit čas i místo!"
Ha! Pan Dorrit nemůže při páně Gowanově upřímnosti ovšem pojmout ani sebemenší –- hm – podobné podezření.
„Jste opětovně velmi laskav," řekl Gowan. „Slyšel jsem, pane Dorrite, že pojedete do Říma. Já pojedu také do Říma, protože tam mám přátele. Dovolte, abych počal páchat bezpráví, které proti vám osnuji, až tam – ne tady. Po zbytek pobytu zde budeme mít všichni jistě stále naspěch; a i když v celých Benátkách není většího chudáka bez prodřených loktů, než jsem já, ještě stále jsem ze sebe nevymýtil to amatérské – vidíte, zase zrádně hanobím svůj cech! – a nemohu se ve spěchu vrhnout na zakáz-ku jen pro hrstku stříbrných."
Tyto vývody nepřijal pan Dorrit o nic neliběji než řeč předešlou. Byly předehrou k prvnímu pozvání manželů Gowanových na oběd a postavily Gowana v nové rodině obratně na obvyklé místo.

Rovněž jeho ženu postavily na obvyklé místo. Slečna Fanny vyrozuměla zvlášť zřetelně, že hezká tvář paní Gowanové přišla
89
jejímu manželu velmi draho; že v rodině Barnaclů způsobila velký rozruch; že ovdovělé Gowanově matce málem puklo srdce, jak rozhodně se proti tomu sňatku stavěla, až konečně podlehla mateřskému cítění. Také paní Generálová pochopila velmi jasně, že tento svazek způsobil v rodině mnoho zármutku a rozporů. O poctivém panu Meaglesovi nepadla ani zmínka snad kromě toho, že je jistě jen přirozené, když si člověk takového druhu přeje, aby se dcera povznesla z jeho nízkosti, a že mu jistě nikdo nemůže zazlívat, když se o to snažil ze všech sil. Zájem Malé Dorritky o krásný předmět této domněnky, kterou kdekdo přijímal tak lehce za dobrou minci, byl příliš vážný a bdělý, aby nedovedla bedlivě pozorovat. Dobře poznávala, že tato domněnka přispívá svým dílem ke stínu, který na paní Go-wanovou padá a pod jehož tíhou paní Gowanová žije, ba dokonce pudově vyciťovala, že na tom není ani zbla pravdy. Ale domněnka působila na vznik překážek, které se nastavěly do cesty jejímu sblížení s paní Gowanovou, protože škola půvabu a poupěte byla k té paní nadobyčej zdvořilá, nikoliv však příliš důvěrná; a Malá Dorritka, nedobrovolná posluhující žačka tohoto ústavu, se musela jeho řádu pokorně podrobit.
Ale přesto již mezi oběma vzniklo jisté vzájemné duševní spříznění, které by je bylo přeneslo přes větší nesnáze a které by bylo vedlo k přátelství i za styků omezenějších. A jako by se okolnosti byly rozhodly samy mu přát, dostalo se jim nového potvrzení
O vzájemné spřízněnosti tím, jak jedna ve druhé vyciťovala odpor k Blandoisovi z Paříže; odpor, rostoucí až ve štítivost a hrůzu, jakou člověk přirozeně cítí k ohyzdnému živočichu z čeledi plazů.
Kromě tohoto soucítění, které se projevovalo činně, pojila je
1 jedna příbuznost trpná. K oběma se totiž Blandois choval navlas stejně; v jeho chování k oběma bylo totéž cosi, o čem obě dobře věděly, že chybí v jeho chování k ostatním. Tento rozdíl byl výrazově příliš nepatrný, aby ho ostatní postřehli, ale obě mladé ženy věděly, že tu je. Pouhý zákmit v zlých očích, pouhý pohyb měkké bílé ruky, jen o vlásek hlubší pokles nosu a vyšší nadskočení kníru při nejobvyklejší změně jeho výrazu odhalovaly oběma stejně chvastounství, míněné jen pro ně dvě. Bylo to, jako by jim říkal: „Tady v tom mám tajnou moc. Vím, co vím."
90
Ještě nikdy to obě nevyciťovaly v míře tak silné a ještě nikdy to o sobě navzájem nevěděly s takovou přesností jako toho dne, kdy přišel za panem Dorritem, aby se s ním před svým odjezdem z Benátek rozloučil. Paní Gowanová přišla z téhož důvodu a Blandois je zastihl spolu samy, protože ostatní rodina nebyla doma. Obě přítelkyně nebyly pohromadě ještě ani pět minut a připadlo jim, jako by k nim to zvláštní chovám promlouvalo: „Chtěly jste mluvit o mně. Ha! Vizte, tady jsem, abych vám v tom zabránil."
„Přijde sem Gowan?" řekl Blandois se svým úsměvem.
Paní Gowanová odpověděla, že nepřijde.
„Nepřijde!" zvolal Blandois. „Potom dovolte oddanému služebníku, aby vás doprovodil domů, až půjdete odsud."
„Děkuji vám; nejdu domů."
„Nejdete domů!" zanaříkal Blandois. „Pak jsem nešťastný."
To snad byl; ale nebyl tak nešťastný, aby se sebral a nechal je o samotě. Seděl, bavil je nejdvornějšími poklonami a nejvybranějším hovorem, ale celou dobu jim dával na srozuměnou: „Ne, ne, ne, drahé dámy. Vizte, jsem tady jedině proto, abych tomu zabránil!"
Dával jim to najevo tak důrazně a bylo v něm tolik dábelské vytrvalosti, že paní Gowanová konečně vstala a loučila se. Když jí nabídl ruku, že ji doprovodí ze schodů, podržela si ruku Malé Dorritky a s varovným stiskem řekla: „Nikoliv, děkuji vám. Ale kdybyste byl tak laskav a podíval se, je-li tam můj veslař, byla bych vám velmi vděčná."
Nezbylo mu než sejít před nimi. Když s kloboukem v ruce vykročil, zašeptala paní Gowanová:
„Psa zabil on."
„Ví to pan Gowan?" zašeptala Malá Dorritka.
„Nikdo to neví. Nedívejte se na mne; dívejte se na něho. Co chvíli se ohlédne. Nikdo to neví, ale vím jistě, že to udělal on. Vy ne?"
„Já – myslím také," odpověděla Malá Dorritka.
„Henry ho má rád a nepomyslí si o něm nic špatného; sám je takový ušlechtilý a upřímný. Ale vy i já si jsme jisty, že o něm smýšlíme tak, jak zasluhuje. Napovídal Henrymu, že ten pes měl už jed v sobě, když se tak změnil a skočil na

něho. Henry tomu
91
věří, ale my ne! Vidím, že napíná uši, ale nemůže nás slyšet. Na shledanou, má zlatá! Sbohem!"
Poslední slova pronesla hlasitě, když se ostražitý Blandois zastavil, ohlédl a zadíval se na ně zpod schodiště. A třebaže se tvářil co nejzdvořileji, vypadal tu chvíli nesporně tak, že by si žádný opravdový lidumil nebyl mohl přát vykonat nic záslužnějšího než mu přivázat na krk velký kámen a hodit ho do vody, která tekla za tmavým obloukem vchodu, v němž stál. Protože žádný takový dobrodinec lidstva nebyl nablízku, pomohl Blandois paní Gowanové do loďky a zůstal stát na břehu, dokud gon-dola z úzkého zorného pole nezmizela; potom si pomohl do jiné lodice sám a vyjel za ní.
Malá Dorritka si občas myslila, a když se nyní vracela opět po schodech nahoru, pomyslila si znovu, že se Blandois vetřel do otcova domu až příliš snadno. Ale totéž platilo o tolika různých lidech – poněvadž pan Dorrit byl po společnosti stejně posedlý jako jeho starší dcera – že to sotva byl případ mimořádný. Dům Dorritů zachvátila učiněná horečka seznamovat se s lidmi, které by bylo možno ochromovat bohatstvím a vznešeností.
Vzato kolem a kolem, Malé Dorritce připadalo, že ta společnost, ve které právě žijí, se značně podobá jakémusi vznešenému Maršálskému vězení. Mnoho lidí jako by přicházelo do ciziny skoro navlas tak, jak přicházeli lidé do vězení; pro dluhy, pro nedostatek práce, kvůli příbuzným, ze zvědavosti a vinou všestranné neschopnosti uplatnit se doma. Do měst v cizině přicházeli v doprovodu furýrů a místních průvodců zcela tak, jako dlužníky vodili do vězení strážci. Potloukali se po kostelích a obrazárnách velmi podobně, jako se dlužníci potloukali po starém, bezútěšném vězeňském dvoře. Nazítří nebo po týdnu zpravidla zas odcházeli jinam a zřídkakdy věděli, co chtějí, a málokdy dělali to, co říkali, že udělají, aniž šli tam, kam říkali, že půjdou; v tom všem se velmi podobali uvězněným dlužníkům. Draze platili za bídné ubytování a předstírali, že se jim tam líbí, ačkoliv místem opovrhovali – přesně táž zvyklost jako v Maršálském vězení. Když odcházeli, byli předmětem závisti lidí, kteří zůstali a tvářili se, že se jim odtamtud nechce – i to byla neměnná zvyklost Maršálského vězení. Na rtech měli stále jistá slova a rčení, která
92
patřila stejně k turistům, jako slova „ústav, chovanci a Útulek" patřila k vězení. Vyznačovali se přesně touž neschopností na něčem se ustálit, jakou mívali vězňové; působili na sebe navzájem zhoubným vlivem, jako tomu bývalo u vězňů; oblékali se ne-úpravně, liknavěli a vedli nepořádný život – i v tom byli zase stejní jako obyvatelé Maršálského vězení.
Doba benátského pobytu rodiny se pozvolna skončila a s celou družinou se vydali na cestu do Říma. Dřívější italské krajiny a výjevy je střídavě provázely, jenže byly čím dál tím špinavější a zdivočilejší, až je konečně dovedly tam, kde už i vzduch byl zamořený a nedýchatelný – a tak dojeli k cíli. Na Corse pro ně bylo přichystáno krásné obydlí a tam se usídlili v městě, kde všechno jako by se jen snažilo navěky strnout na zříceninách něčeho jiného – kromě vody, která se podle odvěkých zákonů valila a vířila v proslulém množství kašen.
Tady Malé Dorritce připadalo, jako by se s maršálskovězeň-ským duchem jejich společnosti byla udala změna a vrchu nabyly půvab a poupě. Kdekdo procházel velechrámem sv. Petra a Vatikánem po umělých nohou kohosi jiného a usilovně se namáhal prosít kdekterý viditelný předmět sítem, které patřilo někomu jinému. Nikdo neříkal, co je co, nýbrž každý prohlašoval to, co o tom řekly takové paní Generálové nebo nějaký pan Eustach nebo bůhvíkdo jiný. Všechno cestovatelstvo jako by bylo sbírkou dobrovolných lidských obětí, spoutaných na rukou i na nohou a vydaných panu Eustachovi a jeho ciceronským služebníkům, aby jim upravili útroby jejich myšlení a soudnosti podle vkusu tohoto posvátného kněžstva. Zvětralými troskami starověkých chrámů a náhrobků, paláců a senátních síní, divadel a arén opatrně tápaly a klopýtaly zástupy novověkých lidí s podvázanými jazyky a zavázanýma očima, kteří si ustavičně opakovali půvab a poupě ve snaze přizpůsobit rty konvenčnímu tvaru. Paní Generálová byla načisto ve svém živlu. Nikdo neměl vlastní mínění. Všude kolem se v úžasném měřítku utvářelo zdání a natíral povrch a nikde na něm nebylo ani jediné skvrnky odvahy nebo několika poctivých, svobodných slov.
Jiná obměna půvabu a poupěte se vnutila pozornosti Malé Dorritky velmi krátce po jejich příjezdu. Velmi brzy je poctila návštěvou paní Merdlová, která přenesla tu zimu svou rozsáhlou
93
životní činnost do Věčného města; a z obratnosti, se kterou při té příležitosti spolu s Fanny šermovaly, se Fannině tiché sestře dělaly bezmála mžitky před

očima, jako by ji oslepovalo blýskání končířů.
„Jak je rozkošné," řekla paní Merdlová, „že můžeme pokračovat ve známosti, která měla v Martigny tak neblahý začátek!"
„Ach ovšem, v Martigny," přikývla Fanny. „Jsem okouzlena, věřte mi."
„Slyšela jsem," řekla paní Merdlová, „od svého syna Edmunda Sparklera, že již té náhodné události využil. Vrátil se Benátkami úplně nadšený."
„Skutečně?" odpověděla lhostejná Fanny. „Pobyl tam dlouho?"
„Mohla bych tuto otázku postoupit panu Dorritovi," řekla paní Merdlová a otočila k jmenovanému pánovi ňadra, „poněvadž Edmund mu byl úžasně vděčný za to, jak neobyčejně mu zpříjemňoval tamní pobyt."
„Ó! Prosím, o tom nemluvte," namítla Fanny. „Myslím, že papá měl to potěšení a několikrát pana Sparklera pozval – ale to nic nebylo. Měli jsme tam takovou spoustu známých a náš dům byl stále plný, že měl-li už papá to potěšení, bylo to méně než nic."
„Ovšem kromě toho, má drahá," řekl pan Dorrit, „kromě toho – ha – že mi poskytlo neobyčejně potěšení – hm ¦–¦ když jsem mohl dokázat jakýmkoli způsobem, byť sebenepatrnějším a úplně bezcenným – ha, hm – nezměrnou úctu, se kterou – ha – spolu s celým ostatním světem hledím na osobu tak vznešenou a knížecí, jako je pan Merdle."
Ňadra přijala tento hold způsobem výsostně vděkuplným. „Pan Merdle," poznamenala Fanny, protože chtěla odsunout pana Sparklera do pozadí, „je oblíbeným předmětem hovoru našeho papá, abyste věděla, paní Merdlová."
„Byl jsem – ha – zklamán, madame," řekl pan Dorrit, „když jsem se od pana Sparklera dověděl, že je jen malá – hm – pravděpodobnost, že by pan Merdle přijel do ciziny."
„Nu ovšem," řekla paní Merdlová, „má tolik práce a je tak nepostradatelný, že mám stejnou obavu. Nedostal se za hranice už léta. Řekla bych, že vy, slečno Dorritová, jste téměř ustavičně na cestách už dlouhou dobu, ne?"
94
„Ach, božínku, ano," špulila se Fanny neobyčejně otrle, protahujíc slova, „nesmírnou řadu let."
„Právě to bych byla řekla," pravila paní Merdlová.
„Zajisté," přikývla Fanny.
„Ale doufám," pokračoval pan Dorrit, „když se mi nedostane té – hm – vysoké cti, abych se seznámil s panem Merdlem na této straně Alp nebo Středozemního moře, že se mi dostane té cti po návratu do Anglie. Je to čest, po které zvlášť toužím a které si budu obzvláště vážit."
„Pan Merdle," řekla paní Merdlová, která si právě s obdivem prohlížela Fanny lornětem, „si bude té cti vážit neméně, o tom jsem přesvědčena."
Malá Dorritka, stále ještě po svém zvyku zamyšlená a osamělá, ačkoliv již ne samotná, považovala to vše zpočátku za pouhý půvab a poupě. Když se však po skvělém večírku u paní Merdlo-vé otec při rodinné snídani ustavičně vracel k přání s panem Merdlem se poznat i k tomu, že by popřípadě mohl využít rad toho zázračného muže v otázce, jak nejlépe uložit jmění, počala si myslit, že vskutku má význam, a sama již byla zvědava, aby spatřila to zářivé světlo doby.
KAPITOLA OSMÁ
OVDOVĚLÁ MATKA
PANÍ GOWANOVÁ
SE PŘESVĚDČÍ ZNOVU,
ŽE TO NEJDE
Zatímco se vody Benátek a trosky starého Říma koupaly v slunci pro potěšení Dorritovy rodiny i nesčetných putovních štětců a uhlů, které je den co den črtaly ve všemožných, světu nepodobných pohledech, obrysech a průmětech, firma Doyce a Clennam duněla a hlomozila ve dvoře U zkrvaveného srdce a pádné rázy železa o železo bylo slyšet po všechny pracovní hodiny.
95
Mladší společník zavedl zatím v závodě rozumný pořádek a starší, který mohl nyní své důmyslné náměty volně rozvíjet, přispěl značnou měrou k tomu, že dobrá pověst podniku ještě vzrostla. Jako člověk vynalézavý musel ovšem bojovat proti kdejaké potíži, kterou vládnoucí kruhy dovedly všemi možnými prostředky stavět tak dlouhou dobu tomuto druhu provinilců do cesty; to však byla jen zcela pochopitelná sebeobrana těchto mocipánů, neboť snahu jak to udělat musili zřejmě považovat za přirozeného úhlavního nepřítele snah jak to neudělat. V tom právě spočíval základ celé té moudré soustavy, zuby nehty udržované Okolkovacím úřadem, která varovala každého důmyslného ^britského poddaného, že je důmyslný na vlastní nebezpečí; která ho vytrvale obtěžovala, překážela mu, podněcovala lupiče, aby ho oloupili (jelikož činila nápravu příkoří nejistou, obtížnou a velmi nákladnou), a v nejlepším případě mu po krátké lhůtě užívání jeho

vlastnictví zabavila, jako by se vynalézání rovnalo velezradě. Tato soustava se těšila jednomyslné a velké oblibě u všech Barnaclů a i to bylo zcela pochopitelné, neboť člověk, který vynalézá hodnotné věci, myslí to dozajista opravdově, a Barnaclové se ani zdaleka neštítili a neděsili ničeho tak jako opravdovosti. I to bylo zcela pochopitelné, poněvadž v zemi, která by trpěla morovou ranou přílišné poctivosti a opravdovosti, by se mohlo v považlivě krátké době docela dobře stát, že by nezbyl ani jediný Barnacle, přisátý k úřední hodnosti.
Daniel Doyce bojoval statečně se svým postavením i se všemi jeho trampotami a nevýhodami a věnoval se střízlivě práci jen pro ni samu. Clennam, který ho pobádal srdečnou a upřímnou spoluprací, mu byl mravní oporou a kromě toho mu prokazoval platné služby i po stránce obchodní. Podniku se dařilo a společníci si byli věrnými přáteli.
Daniel však nemohl zapomenout na starý vynález, na práci tolika let. Nebylo ani rozumné očekávat, že by něco takového dokázal; kdyby na něj byl dovedl tak snadno zapomenout, nikdy by ho nebyl pojal, ani by nebyl měl trpělivost a vytrvalost celou věc propracovat. To si myslil Clennam, když ho občas navečer pozoroval, jak si prohlíží modely a výkresy, a když je zas ukládá, jak se s povzdechem brumlavě utěšuje, že ta věc je stejně správná, jako bývala odjakživa.
96
Neprojevit pochopení pro přičinlivost tak snaživou i zklamání tak velké by bylo pro Clennama znamenalo selhávat v tom, co považoval za jeden ze samozřejmých závazků svého postavení jako společníka. Z tohoto pocitu vlastně také vyvřelo nové oživení onoho chvilkového zájmu na té věci, který se v něm kdysi před dveřmi Okolkovacího úřadu náhodou probudil. Požádal společníka, aby mu vynález vysvětlil, ale vymiňoval si, že prosí o shovívavost, „protože nejsem od řemesla, Doyci".
„Nejste od řemesla?" řekl mu Doyce. „Byl byste znamenitým řemeslníkem, kdybyste se tomu byl věnoval. Máte lepší hlavu, abyste takové věci chápal, než mnoho lidí, s kterými jsem se setkal."
„Ale musím, bohužel, dodat, že mi úplně chybí patřičné vzdělání," řekl Clennam.
„To ani nevím," odpověděl Doyce, „a být vámi, ani bych to neříkal. O žádném člověku, kterému se dostalo všeobecného vzdělání a který se vzdělal ještě sám, se nemůže říkat, že mu úplně chybí nějaké vzdělání. Nelibuji si nijak zvlášť v tajemstvích a po poctivém a jasném vysvětlení se velmi rád podrobím soudu člověka toho nebo onoho ražení v předpokladu, že bude mít schopnost, o které jsem mluvil."
„Prozatím to vypadá," řekl Clennam, „jako bychom si vyměňovali poklony, ale víme dobře, že tomu tak není. Budu tedy mít aspoň výhodu, že se mi dostane vysvětlení tak srozumitelného, jak jen je možno."
„Dobře," řekl Daniel svým klidným a rozvážným způsobem, „pokusím se o to."
Měl schopnost, která takové povahy často provází – že dovedl vysvětlovat to, co sám věděl a zamýšlel, s touž bezprostředností a jasností, s jakou se to jevilo jeho vlastní mysli. Způsob, jakým předkládal důkazy, byl tak spořádaný a přesný a prostý, že bylo těžko mu neporozumět. Bylo cosi takřka směšného v naprosté nesrovnalosti té matné, obecně přijímané domněnky, že musí být blouznivým snílkem, s přesnými a rozvážnými pohyby jeho oka i ukazováčku po výkresech, s jejich trpělivými zastávkami u význačných bodů, s jejich pečlivým návratem k jiným bodům, bylo-li nutno na vysvětlenou ve výkladu stručně odbočit, i s tou vytrvalostí, s níž každý důležitý bod napřed důkladně objasnil
97
a pádně dokázal, než zavedl posluchače i jen o vlásek dále. Neméně pozoruhodné bylo, jak neosobně celý výklad podával. Nikdy neřekl: „Objevil jsem toto použití" nebo: „Vynalezl jsem tuto sestavu", nýbrž předkládal celou věc tak, jako by byla dílem božského řemeslníka a tvůrce a jako by ji on byl pouze náhodou našel; tak skromný byl při tom, tak radostný rys úcty se mísil do jeho klidného obdivu a tak pevně byl přesvědčen, že se to zakládá na nezvratných zákonech.
Nejen toho večera, ale ještě po několik následujících večerů Clennama to zkoumání úplně okouzlovalo. Čím déle je sledoval a čím častěji pohlédl na tu šedivou hlavu, která se nad tím skláněla, i na ty bystré oči, radostně rozzářené láskou k tomu zkušebnímu kamenu, který zkoušel vytrvalost jeho srdce již po dvanáct dlouhých let, tím méně se dovedl smířit ve své mladší průbojnosti s tím, aby se věc nechala ležet a neučinil se ještě aspoň jeden pokus. Posléze řekl: „Doyci, nakonec z toho tedy vyplynulo – že celá ta věc má ještě s bůhvíkolika jinými nezdary buď utonout, nebo že se s ní má začít zase úplně znovu, že?"
„Ano," odpověděl Doyce, „to z toho po dvanácti letech udělali ti velkomožní a vznešení pánové!"

„A povedení k tomu!" poznamenal Clennam trpce.
„Tak to bývá!" řekl na to Doyce. „Nesmím ze sebe dělat mučedníka, když patřím k tak velké společnosti."
„Zahodit to, či začít zase znovu?" přemítal Clennam.
„To je právě celá otázka v kostce," řekl Doyce.
„Pak, milý příteli," zvolal Clennam, vyskočil a chopil se upracované ruky, „začneme zase znovu!"
Doyce se zatvářil polekaně a odpověděl neobvykle chvatně: „Ne, ne. Lépe, když toho necháme. Daleko lépe, když toho necháme. Jednoho dne to ještě dojde uznání. Já to dokážu nechat. Zapomínáte, milý Clenname, že jsem toho už nechal. Už je celé věci konec."
„Ano, Doyci," odpověděl Clennam, „už je konec všem vašim snahám a ústrkům, to připouštím, ale není konec snahám mým. Jsem mladší než vy; jen jednou jsem vkročil do toho povedeného úřadu a jsem pro ně ještě čerstvá zvěř. Víte co? Já je potrápím. Vy si dělejte přesně stejnou práci, jakou jste dělal celou tu dobu, co jsme spolu. A já si přiberu (a to mohu docela snadno) k tomu, co jsem doposud dělal, ještě pokus, abych vám vymohl veřejné ospravedlnění. A už o tom neuslyšíte, ledaže bych vám mohl oznámit nějaký úspěch."
Daniel Doyce se stále zdráhal svolit a znovu a znovu naléhal, aby celou věc raději nechali v klidu. Bylo však jen přirozené, že se dá Clennamem poznenáhlu přemluvit a podvolí se. A podvolil se. A tak se Artur podjal dlouhé a beznadějné lopoty, kterou snaha vyzrát na Okolkovací úřad znamenala.
Čekárny tohoto úřadu si velmi brzy začaly zvykat na jeho přítomnost a úřední strážcové ho do nich uváděli zpravidla tak, jak se kapsáři uvádějí na policejní strážnici; hlavní rozdíl byl v tom, že zájem posledně jmenované třídy služebníků veřejnosti byl kapsáře zadržet, kdežto zájem Okolkovacího úřadu byl Clennama se zbavit. Ale Clennam se rozhodl, že se tohoto slavného úřadu nepustí, a začalo se velké dílo: vyplňování tiskopisů, podávání žádostí, protokolování, připomínkové řízení, podpisování, parafování, protiparafování popředu i pozadu a postupování hot a čehý, křížem krážem i rovně i nakřivo.
Zde vyvstává nová stránka Okolkovacího úřadu, o které jsme se v dosavadní jeho kronice ještě nezmínili. Když se tento znamenitý úřad dostal do nesnáze a některý rozkacený poslanec, kterého podřadnější Barnaclové téměř podezírali, že ho k takovému jednání dohání posedlost dáblem, jej napadl nikoliv na podkladě určitého jednotlivého případu, nýbrž celkově jako zřízení naveskrz hnusné a nesmyslné, tu urozený nebo ctihodný Barnacle, který jej ve sněmovně zastupoval, odvážného poslance zdeptal a rozštípal úplně na třísky pouhým výčtem práce k zamezení práce, kterou Okolkovací úřad tak obětavě koná. Tu se ten urozený nebo ctihodný Barnacle chopil listu papíru s několika číselnými údaji, které s dovolením sněmovny naléhavě doporučuje její pozornosti. Tu začal barnaclovský dorost podle příkazu volat: „Slyšte, slyšte, slyšte!" a: „Číst!" Tu pak urozený nebo ctihodný Barnacle vyčítá, pane poslance, z tohoto nepatrného sestavení, které by podle jeho soudu mělo přesvědčit i mysl nejzvrhlejší (potupný smích a halasná pochvala barnaclovského potěru), že v krátkém období posledního rozpočtového pololetí tento úřad (pochvala), kterému se tolik utrhá na cti, vypravil
99
a přijal patnáct tisíc podání (silná pochvala), sepsal čtyřiadvacet tisíc protokolů (pochvala ještě halasnější) a vypracoval dvaatřicet tisíc pět set sedmnáct připomínek (bouřlivá pochvala). A nadto se mu laskavostí důmyslného džentlmena, zaměstnaného v jmenovaném úřadě a zasloužilého služebníka veřejnosti, dostává do ruky zajímavý výpočet, který se týká množství papíru, spotřebovaného v řečeném období. Tento výpočet tvoří část zmíněného stručného sestavení a z něho vysvítá pozoruhodný poznatek, že by archy konceptního papíru, věnovaného službě veřejnosti, pokryly chodníky po obou stranách nejdelší londýnské třídy od jednoho konce ke druhému a že by ještě zbylo téměř čtvrt míle lia park (nesmírný jásot a smích); a stužek – červených stužek na spisy – které se spotřebovaly, bylo tolik, že by jimi bylo možno ověnčit v půvabných girlandách celé město od Hyde Parku až k hlavní poště. Tu pak za hřímavého úředního jásotu urozený nebo ctihodný Barnacle usedl a zanechal na bitevním poli poslance na cucky. Po takovém exemplárním rozčtvrcení se již nenašel nikdo dost srdnatý, aby se zmohl na připomínku, že čím víc Okolkovací úřad dělá, tím méně se udělá, a že největší dobrodiní, které by mohl nešťastné veřejnosti prokázat, by bylo, kdyby nedělal vůbec nic.
Artur Clennam měl plné ruce práce, když si nyní přibral ještě i tento úkol – úkol, který již mnohému a mnohému užitečnému člověku před ním pomohl předčasně na onen svět – a vedl tak život velmi málo rozmanitý. Pravidelné návštěvy v ponurém pokoji nemocné matky a sotva méně pravidelné návštěvy u pana Meaglese v

Twickenhamu mu byly po dobu dlouhých měsíců jedinou změnou.
Smutně, ba bolestně postrádal Malou Dorritku. Věděl, že mu bude hodně chybět, ale přece jen neočekával, že tolik. Teprve ze zkušenosti poznal zplna, jak velké místo v jeho životě zůstalo prázdné, když z něho zmizela ta její známá postavička. Také vy-ciťoval, že musí zanechat naděje na její návrat na totéž místo, neboť znal povahu její rodiny příliš dobře, aby měl jistotu, že jeho a ji dělí široká propast. Dávný zájem, který o ni míval, i její oddanou důvěřivost k němu nyní kalila v jeho mysli zádumčivost. Tak brzy podlehly změně a tak brzy zapadly i s jinými tajnými něžnými city v minulost.
100
Když dostal její dopis, byl hluboce dojat, ale neméně palčivě cítil, že ho od ní odděluje něco víc než jen dálka. Dopis mu pomohl, aby si jasněji a přesněji uvědomil, jaké místo mu rodina vykázala. Poznal, že si na něho v tajných myšlenkách sice zachovala vděčnou vzpomínku, ale ostatní rodina že k němu cítí nevoli stejně jako k vězení i ke všemu, co s ním souvisí.
Při všech úvahách, kterými ji jeho každodenní život obklopoval, na ni jinak myslil stále postaru. Byla jeho nevinnou přítelkyní, křehkým dítětem, milou Malou Dorritkou. Právě tato změna poměrů byla tak podivně v souladu s jeho zvykem, který vznikl toho večera, kdy růže uplynuly po vodě – že se totiž pokládal za muže mnohem staršího, než lety vskutku byl. Pohlížel na ni sice s něžností, ale z hlediska tak odtažitého, že sotva tušil, jak nevýslovná muka by jí to způsobilo. Uvažoval o jejím budoucím osudu i o manželu, kterého si snad vezme, a to s takovou něhou k ní, že by jí v srdci byla vyschla nejhýčkanější kapička naděje a srdce by jí bylo puklo.
Všechno kolem něho směřovalo k tomu, aby ho utvrzovalo ve zvyku dívat se na sebe jako na staršího muže, kterého již s konečnou platností opustily tužby, s nimiž sváděl v případě Minnie Gowanové zápas (ačkoliv to nebylo ani tak dávno, počítalo-li se to na měsíce a roční období). Jeho poměr k jejím rodičům byl asi takový, v jakém by k nim byl ovdovělý zeť. Kdyby se byla sestra blíženka, která zemřela malička, dožila rozkvětu svého ženství a zemřela teprve potom, až by se byl stal jejím manželem, byly by se jeho styky s manžely Meaglesovými pravděpodobně utvářely právě tak, jaké byly nyní. To v něm nepozorovatelně posilovalo dojem, že se vzdal oné části života, kterou má již nenávratně za sebou, a utvrzovalo tento dojem ve zvyk.
Slýchával od nich stále stejné zprávy, že prý jim Minnie v dopisech píše, jak je šťastná a jak manžela miluje; ale k tomuto předmětu se nerozlučně pojil stále týž starý mrak na tváři pana Meaglese. Ode dne sňatku nebyl pan Meagles již nikdy v tak zářivé náladě, jako býval předtím. Z odloučení od Mazlíčka se už nikdy úplně nevzpamatoval. Byl to stále týž dobromyslný a upřímný tvor; ale jeho tvář jako by byla tím, že se asi příliš často obracela k podobiznám obou dítek, které mu mohly ukázat jen jedinou podobu, od nich bezděky přijala jeden rys – neboť
101
jevila nyní trvale, při všech změnách výrazu, smutek nad ztrátou.
Jednou v zimě v sobotu byl Clennam zrovna ve vile, když v hamptoncourtském kočárku, který předstíral, že je výhradním vlastnictvím tolika majitelů, přijela ovdovělá matka paní Gowanová a vystoupila, skryta omšelou besídkou zeleného vějíře, aby obšťastnila manžele Meaglesovy návštěvou.
,,A jak se oba máte, papá a mamá Meaglesovi?" řekla na po-vzbuzenou nízkorodému příbuzenstvu. „A kdy jste naposledy něco slyšeli od mého ubohého chlapce nebo o něm?"
Můj ubohý chlapec byl její syn a tento způsob vyjadřování udržoval zdvořile při životě, aniž to kohokoli na světě uráželo, předstíranou domněnku, že padl za oběť neblahým nástrahám manželů Meaglesových.
,,A co milá kráska?" řekla paní Gowanová. „Máte snad o ní pozdější zprávy, než mám já?"
Což opět jemně napovídalo, že jejího syna uchvátila jedině krása a že se pro její kouzlo vzdal všemožných světských výhod.
„Jsem přesvědčena," vedla dále svou paní Gowanová, aniž nějak přepjatě věnovala pozornost odpovědím, které dostala, „že nelze ani vyslovit, jak člověka těší vědomí, že jsou stále šťastni. Můj ubohý chlapec má takovou neklidnou povahu a byl tak zvyklý stále se toulat a tak přelétavě měnival známosti a u všech možných lidí byl tak oblíbený, že to je největší útěcha mého života. Jsou asi chudí jako kostelní myš, co, papá Meaglesi?"
Pan Meagles tou otázkou zrozpačitěl a odpověděl: „Doufám, že ne, madame. Doufám, že se svým malým příjmem vystačí."
„Ach! Můj nejdražší Meaglesi!" odpověděla tato dáma, poklepala mu zeleným vějířem na rameno a pak jej obratně postavila mezi společnost a zívnutí, „jak

můžete jako muž znalý světa a jeden z nejobchodničtějších lidských tvorů –¦ vždyť vy víte, že jste obchodník, a k tomu příliš dobrý obchodník na nás, kteří jimi nejsme." (Což sledovalo týž účel: aby pana Meaglese postavila do světla mazaného pleticháře.) „Jak jen můžete hovořit o tom, že mohou vystačit s těmi nepatrnými prostředky? Můj ubohý drahý chlapec! Už jen ta myšlenka, že má vyjít se stovkami! A to sladké krásné stvoření také! Že by ta vyšla? Papá Meaglesi! Nepovídejte!"
„Nu, madame," odpověděl pan Meagles vážně, „musím tedy,
102
bohužel, přiznat, že Henry své prostředky opravdu překračuje."
„Drahý dobrý muži – nejednám s vámi nijak obřadně, jak vidíte, protože jsme jakási přízeň; – skutečně, mamá Meagleso-vá,'' zvolala paní Gowanová zvesela, jako by jí ta nesmyslná shoda kmitla hlavou vůbec poprvé, „jsme jakási přízeň! Drahý dobrý muži, na tomto světě nemůže nikdo z nás mít všechno tak, jak by si přál!"
To navazovalo zase na předešlý bod a naznačovalo panu Meag-lesovi co nejuhlazeněji, že až dosud měl při svých nekalých nástrahách skvělý úspěch. Paní Gowanová považovala tuto narážku za tak zdařilou, že se jí držela a opakovala: „Ne všechnol Ne, ne. Na tomto světě nesmíme očekávat všechno, papá Meaglesi."
„A směl bych se zeptat, madame," odvětil pan Meagles poněkud ruměný, „kdo očekává všechno?"
„Och, nikdo, nikdo!" řekla paní Gowanová. „Chtěla jsem jen říci – ale vy jste mě přerušil. Vy prostořeký papá, co jsem to jen chtěla říci?"
Spustila velký zelený vějíř a hleděla přemítavě na pana Meaglese, zatímco si vzpomínala; hra, která jistě nemohla zchladit značně popuzenou náladu tohoto pána.
„Och! Ano, už vím!" řekla paní Gowanová. „Nesmíte zapomenout, že můj ubohý chlapec byl vždycky zvyklý mít nějaké vyhlídky. Možná že se splnily, možná že se nesplnily..."
„Tedy řekněme, že se možná nesplnily," poznamenal pan Meagles.
Matka vdova mu věnovala letmý pohled plný hněvu; ale odmrštila jej pohozením hlavy i vějíře a pokračovala dále týmž sladkým tónem i způsobem.
„To na věci nic nemění. Můj ubohý chlapec byl na takové věci zvyklý a vy jste to samozřejmě věděl a byl připraven nést následky. Já sama jsem ty následky vždycky docela jasně předvídala a nejsem překvapena. A vy nemůžete být překvapen. Vlastně vás to ani nesmí překvapovat. Musil jste s tím počítat."
Pan Meagles pohlédl na svou ženu a na Clennama, kousl se do rtu a zakašlal.
„A teď se můj ubohý chlapec," pokračovala paní Gowanová, „najednou dovídá, aby se připravil na to, že ho očekává děťátko, i na všechny ty výdaje, které takový přírůstek rodiny doprovázejí!
103
Chudák Henry! Ale tomu se nyní už nedá odpomoci; teď je už na nějakou pomoc pozdě. Jen nemluvme o tom, že překračuje své prostředky, papá Meaglesi, jako by to byl nějaký objev; protože to by bylo už příliš mnoho."
„Příliš mnoho, madame?" otázal se pan Meagles, jako by žádal vysvětlení.
„Ale, ale!" řekla paní Gowanová a odsunula ho výmluvným pohybem ruky na jeho podřadné místo. „Příliš mnoho pro matku ubohého chlapce, aby to v takové hodině snesla. Manželské pouto je již jednou váže a nelze je rozvázat. Jděte, jděte! To já vím! To mně nemusíte říkat, papá Meaglesi. To vím tuze dobře sama. Co jsem to vlastně právě říkala? Že je mi velkou útěchou, když jsou stále ještě šťastni. Musíme doufat, že v tom štěstí setrvají i nadále. Musíme doufat, že naše kráska udělá všechno, co může, aby učinila mého ubohého chlapce šťastným a aby mu to štěstí zachovala. Papá a mamá Meaglesovi, uděláme lip, když už o tom nebudeme mluvit. Nikdy jsme se na tu věc nedívali stejnýma očima a nikdy už nebudeme. Ale jděte, jděte! Už jsem hodná."
Když tou dobou už vypověděla všechno, co mohla, aby si udržela své podivuhodně vybájené postavení, a když panu Meaglesovi dostatečně připomněla, aby neočekával, že si čest tohoto příbuzenského svazku koupí tuze lacino, byla paní Gowanová opravdu ochotna ostatního se už vzdát. Kdyby byl pan Meagles uposlechl prosebného pohledu paní Meaglesové a výmluvného posunku Clennamova, byl by ji nechal, aby se nerušené těšila z požitku takového myšlenkového stavu. Ale Mazlíček byl miláčkem a pýchou jeho srdce; kdyby se jí byl kdy mohl zastat odda-něji nebo ji více milovat než za dnů, kdy byla sluncem jeho domu, bylo by to bývalo nyní, kdy byla pro všechnu každodenní krásu a radost domova ztracena.
„Madame Gowanová," řekl pan Meagles, „celý svůj život jsem byl prostý člověk. Kdybych se někdy pokoušel někoho uhlazeně oklamat – nezáleží na tom, zda sebe, někoho jiného nebo oba – pravděpodobně by se mi to nikdy nezdařilo."
„Papá Meaglesi," odpověděla matka vdova s přívětivým úsměvem, ale květ rozpuku

na jejích tvářích vyvstával živěji než obvykle, protože pleť kolem nich zbledla, „pravděpodobně ne."
104
„Proto, má vzácná paní," řekl pan Meagles, který se ze všech sil snažil ovládnout, „doufám, že smím bez urážky žádat, aby si nikdo nevybíral mne jako osobu, na které se má takový klam zkoušet."
„Mamá Meaglesová," poznamenala paní Gowanová, „váš dobrý muž hovoří nesrozumitelně." Když se obrátila k té poctivé paní, byla to lest, aby ji zapletla do rozhovoru, střetla se s ní a zdeptala ji. Pan Meagles zakročil, aby jí v tom zabránil.
„Maminko," řekl, „ty jsi nezkušená, má drahá, a byl by to nerovný zápas. Prosím tě, aby ses zdržela řeči. Tak tedy, paní Gowanová, slyšte! Zkusme být rozumní; zkusme být dobromyslní; zkusme být poctiví. Nelitujte Henryho a já nebudu litovat Mazlíčka. A nebuďte jednostranná, drahá madame; není to rozumné a není to ani laskavé. Nevyjadřujme naději, že Mazlíček učiní šťastným Henryho, ba ani naději, že Henry učiní šťastným Mazlíčka," (pan Meagles sám nevypadal při těchto slovech nijak šťastně) „doufejme však, že se učiní šťastnými navzájem."
„Ano, zajisté; a tím jsi domluvil, tatínku," řekla dobrosrdečná a bodrá paní Meaglesová.
„Ale kde, maminko," odpověděl pan Meagles, „ještě ne. Nemohu to nechat jen tak, musím ještě říci pár slov. Paní Gowanová, doufám, že nejsem přecitlivělý. Doufám, že na to nevypadám."
„To opravdu ne," řekla paní Gowanová a na důkaz vrtěla hlavou i vějířem zároveň.
„Děkuji vám, madame; to je dobře. Přesto se však cítím trochu – nechci použít slova silného – řekněme tedy, že zarmoucen?" tázal se pan Meagles zároveň mírně, upřímně i se smířlivým nádechem v hlase.
„Říkejte si, co chcete," odpověděla paní Gowanová. „Vůbec mi na tom nezáleží."
„Ne, ne, tak nemluvte," namítl pan Meagles, „protože to není vlídná odpověď. Cítím, že mě rmoutí, když slyším narážky na následky, které někdo předvídal, na to, že je už teď příliš pozdě a podobně."
„Opravdu, papá Meaglesi?" tázala se paní Gowanová. „To mě ani nepřekvapuje."
„Nu, madame," pokračoval pan Meagles, „doufal jsem, že bu-
105
dete aspoň trochu překvapena, poněvadž ubližovat mi úmyslně ve věci tak choulostivé jistě není zrovna ušlechtilé."
„Mohl byste vědět," řekla paní Gowanová, ,,že za vaše svě-domí neodpovídám já."
Chudák pan Meagles vypadal užasle jako omráčený.
„Musím-li naneštěstí nosit čepici, která je vaše a také vám padne," pokračovala paní Gowanová, „neobviňujte za to, jak vypadá, mne, papá Meaglesi, prosím!"
„Ale dobrý Bože, madame!" vyhrkl pan Meagles, „to je tolik, jako byste říkala..."
„Počkejte, papá Meaglesi, papá Meaglesi," řekla paní Gowanová, jejíž chování nabylo vždy úžasné rozvahy a roztomilosti, kdykoliv se pan Meagles začal rozehřívat, „aby nenastal zmatek, bude snad lépe, když budu za sebe mluvit sama, než abych obtěžovala vaši laskavost, aby mluvila za mne. Začal jste, že to je tolik, jako bych něco říkala. Dovolíte-li, dokončím tu větu. Je to tolik, jako bych říkala – ne že bych to chtěla zdůrazňovat nebo nějak zvlášť připomínat, protože teď už to nemá smysl a mé jediné přání je zařídit všechno podle daných okolností co nejlépe – že jsem se od počátku až do konce vždycky proti tomu vašemu kuplování stavěla a že jsem povolila téměř až v posledním okamžiku a dala k němu svolení jen krajně nerada."
„Matko!" zvolal pan Meagles. „Slyšíš to? Arture! Slyšíte to?"
„Protože pokoj má vhodné rozměry," pokračovala paní Gowanová, ovívala se vějířem a rozhlédla se po pokoji, „a po všech stránkách se roztomile hodí k rozhovoru, řekla bych, že mě musí být slyšet v každé jeho části."
Uplynula chvilička mlčení, než se pan Meagles ovládl natolik, aby se pevně přidržel křesla a nevyskočil z něho při prvním slově, které promluví. Konečně řekl: „Madame, jen velmi nerad si to v mysli oživuji, ale musím vám připomenout, jaké mínění jsem celou tu dobu měl a jak jsem v té neblahé věci postupoval."
„O, můj milý pane!" řekla paní Gowanová s úsměvem a potřásla hlavou, jako by někoho obviňovala, „ujišťuji vás, že jsem všemu rozuměla velmi dobře."
„Nikdy předtím, madame," řekl pan Meagles, „jsem nevěděl, co znamená být nešťastný, nikdy předtím jsem nepoznal, co je
106
úzkost. Byla to pro mne doba takového zármutku, že..." Zkrátka, že pan Meagles o tom již opravdu nemohl dál mluvit a přetřel si kapesníkem oči.
„Rozuměla jsem dobře všemu," řekla paní Gowanová a dívala se klidně přes vějíř. „A protože jste se dovolával pana Clennama, snad se mohu dovolávat pana Clennama

také já. On ví, zda jsem tomu rozuměla či ne."
„Jen velmi nerad," řekl Clennam, na kterého se nyní všichni zadívali, „se mísím do tohoto hovoru; a zvláště proto, že si přeji zachovat nejlepší shodu a nejupřímnější poměr k panu Henrymu Gowanovi. Mám opravdu velmi závažné důvody, abych si to přál. V rozmluvě se mnou přičítala paní Gowanová mému příteli zde jisté úmysly, jako by myšlenku sňatku podporoval, dokud o něm nebylo ještě rozhodnuto; snažil jsem se ji z toho omylu vyvést. Řekl jsem, že vím (a také jsem věděl i vím), jak rozhodně se proti němu stavěl jak smýšlením, tak i skutky."
„Vidíte?" řekla paní Gowanová a obrátila ruce dlaněmi k panu Meaglesovi jako spravedlnost sama, která ho nabádá, aby se raději přiznal, protože jeho obhajoba je neudržitelná. „Vidíte? Velmi dobře! A teď, papá i mamá Meaglesovi, slyšte oba!" Tu vhtala. „Dovolte mi laskavě, abych ukončila tento povážlivě ostrý spor. Neřeknu již ani slova o holých skutečnostech. Řeknu pouze, že je jen dalším důkazem toho, co člověk zná z dlouhé zkušenosti, že taková věc nikdy nikam nevede – jak by můj ubohý chlapec řekl sám, že se nikdy nevyplatí – jedním slovem, že to nejde."
Pan Meagles se zeptal, jaká věc?
„Je marné," řekla paní Gowanová, „aby se spolu snažili snášet lidé, jejichž dřívější život byl tak úžasně rozdílný; lidé, které taková náhodná událost jako tento sňatek svede dohromady a kteří nedovedou najít na neblahou okolnost, která je vrhla do jednoho klubka, týž zorný úhel. To nejde."
Pan Meagles začal: „Dovolte mi, abych k tomu řekl, madame..."
„Ne, neříkejte nic," odpověděla paní Gowanová. „Proč byste měl něco říkat? Je to zjištěná skutečnost. Nejde to. Proto půjdu, dovolíte-li, svou cestou a nechám vás, abyste vy šli také svou. V každou dobu velmi ráda přijmu hezkou ženu svého ubohého
107
chlapce a vždy se budu snažit, aby náš vzájemný poměr byl co nej' přátelštější. Ale pokud jde o tento poměr půl rodinný a půl cizí, půl na nůž a půl na zívání, to je vztah, který je svou neudržitel-ností až zábavný. Ujišťuji vás, že to prostě nejde."
Tu se vdova matka usměvavě uklonila spíše pokoji než komukoli ze společnosti a tím se rozloučila s papá a mamá Meaglesovými nadobro. Clennam ji šel doprovodit, aby jí pomohl nastoupit do „škatulky", která byla k službám všem škatulím v hamptoncourť ském paláci; s vznešenou vážností nastoupila do povozu a odjela.
Od té doby povznesená vdova často vyprávěla s lehkým a nedbalým smíchem důvěrným známým, jak se po všech trapných pokusech přesvědčila, že je nemožné stýkat se s těmi lidmi z rodiny Henryho ženy, kteří se tak zoufale namáhali, aby ho ulovili. Došla-li již dříve k závěru, že zbavit se jich dodá její oblíbené lži větší pádnosti, uchrání ji popřípadě před leckterými rozpaky a neznamená pro ni žádné nebezpečí ztráty (to hezké stvoření je přece jednou už zákonnou synovou manželkou a otec ji má rád), věděla nejlépe jen ona sama. Ačkoliv tento příběh má o té věci také své mínění a rozhodně souhlasí, že to nejde.
KAPITOLA DEVÁTÁ
KDOSI SE OBJEVÍ A ZASE ZMIZÍ
„Arture, hochu drahý," řekl pan Meagles druhého dne večer, „matka i já jsme si to všechno prohovořili a necítíme se zrovna klidni, že tu jen tak zůstáváme. Ta naše elegantní příbuzná – ta milá dáma, která tady včera byla –•"
„Chápu," přikývl Artur.
„Bojíme se, že ta přívětivá a milostivá ozdoba společnosti," pokračoval pan Meagles, „o nás asi má trochu zkreslené mínění. Dovedli bychom kvůli ní snést hodně, Arture, ale myslíme si, jestli jí to nevadí, že to raději snášet nebudeme."
108
„Dobrá," řekl Artur. „Tak dále."
„Víte," pokračoval pan Meagles, „mohlo by to být na škodu našemu poměru k zeti, mohlo by nám to dokonce uškodit před dcerou a mohlo by to vést k četným domácím mrzutostem. To chápete, ne?"
„To ano," přisvědčil Artur, „v tom, co říkáte, je hodně pravdy." Podíval se na paní Meaglesovou, která byla vždy na straně dobra a rozumu; a z její počestné tváře zazářila prosba, aby pana Meaglese v jeho nynějších úmyslech podporoval.
„Proto tedy máme velkou chuť, matka i já," řekl pan Meagles, „sbalit svých pět švestek a zajet si zas jednou mezi ty alónkáře a maršónkáře. Chci tím říci, že máme silnou chuť pustit se přes Francii rovnou do Itálie a podívat se na Mazlíčka."
„A já myslím," odpověděl Artur, dojat výrazem mateřské touhy v jasné tváři paní Meaglesové (kdysi se jistě velmi podobala dceři), „že byste nemohli udělat nic

lepšího. A ptáte-li se mne na radu, tak vám říkám, abyste vyrazili hned zítra."
„Myslíte to doopravdy?" otázal se pan Meagles. „Maminko, tomu se přece říká posila v předsevzetí!"
Matka poděkovala Clennamovi pohledem, který mu byl velmi milý, a odpověděla, že to je pravda.
„Kromě toho, Arture, je pravda," řekl pan Meagles a přes tvář mu přelétl starý mrak, „že můj zeť má už zase dluhy. A myslím, že mu musím zase pomoci na nohy. Nebude možná na škodu, když se tam podívám i jen v téhle věci a přátelsky si s ním promluvím. A pak má matka taky všelijaké bláhové starosti (ale přece zas tak přirozené), jak se Mazlíčkovi vede se zdravím a že prý by nebylo dobře, kdybychom ji nechávali, aby se v nynějším stavu cítila osamělá. Nelze popřít, že to je velká dálka, Arture, a za těch všech okolností pro našeho miláčka strašně cizí. A kdyby o ni bylo postaráno i třebas lip než o tamější kněžnu, ta dálka je přece jen strašlivá. A víte, jak se říká, že domov je domov, i když v něm není vždy všechno domácké," řekl pan Meagles, obměňuje přísloví podle svého, „tak i Řím je Řím, i když v něm není vždy všechno římské."
„To všechno je čistá pravda," poznamenal Artur, „a všechno je také dostatečný důvod, abyste jeli."
„Jsem rád, že o tom tak smýšlíte; to mi pomohlo se rozhod-
109
nout. Maminko, má drahá, můžeš se jít chystat. Ztratili jsme naši roztomilou tlumočnici (krásně mluvila třemi cizími jazyky, Arture, však jste ji mnohokrát slyšel) a ty mě z toho musíš dostat, maminko, jak nejlíp dovedeš. Já strašlivě potřebuji, aby mi někdo pomáhal, Arture," řekl pan Meagles a pokývl hlavou, „velmi často potřebuji, aby mi někdo pomohl. Zůstanu trčet na každém slově, když to není podstatné jméno – a i na něm, když je krkolomné."
„Zrovna mi napadá," odpověděl Clennam, „že tu je Cavalletto. Kdybyste chtěli, jel by s vámi. Bylo by mi nemilé, kdybych o něho přišel, ale vy ho jistě zase přivezete bezpečně zpátky."
„Nu, jsem vám ze srdce vděčen, milý hochu," řekl pan Meagles, uvažuje o tom, „ale myslím, že raději ne. Ne, myslím, že mi maminka už docela dobře pomůže. Cavaléro (trčím hned na začátku u jeho jména a zní to jako nějaký refrén veselé písničky) je vám tak potřebný, že se mi nezdá, abych vám ho odvezl. A víc než to! Nemůžeme ani říci, kdy se vlastně zase vrátíme domů; a to by přece nešlo, abychom vám ho brali na neurčitou dobu. Dům už není to, co býval. Je tu jen o dva lidičky méně než dřív – o Mazlíčka a její ubohou nešťastnou komornou Tattyco-ram – ale připadá nám teď úplně prázdný. Když už jednou budeme pryč, kdo ví, kdy se zase vrátíme. Ne, Arture, ona mi maminka už nějak pomůže."
Clennam si pomyslil, že jim snad bude koneckonců přece jen nejlépe, když budou sami, a proto jim svůj návrh nijak nevnucoval.
„Kdybyste si sem chtěl pro změnu občas zajít a chvíli tu zůstal – kdyby vám to nepřipadlo za obtíž," pokračoval pan Meagles, „těšila by mě myšlenka – a maminku jistě taky – že zjasňu-jete ten starý domek trochou života, na jaký býval zvyklý, dokud tu bylo plno, a že na těch dětech tam na stěně občas spočine laskavý pohled. Vy sem tak patříte, Arture, i k nim, a všichni bychom byli bývali tak šťastni, kdyby se to bylo vyvedlo ¦– ale podívejme se – jaképak máme vlastně na cestu počasí Z" Pan Meagles se odmlčel, odkašlal si a vstal, aby se podíval z okna.
Shodli se, že počasí vypadá velmi slibně; a Clennam udržoval hovor prozíravě na tomto bezpečném námětu, až zase plynul volně, a pak zavedl jemně řeč na Henryho Gowana, na jeho
110
bystrost a jiné příjemné vlastnosti, jedná-li se s ním s citem; rovněž se rozhovořil o nesporné lásce a oddanosti, kterou chová ke své ženě. Clennamova řeč se neminula na dobrého pana Meag-lese účinkem, neboť tyto pochvaly mu značně pozdvihly náladu a bral také matku za svědka, že jedinou a upřímnou touhou jeho srdce je žít s dceřiným manželem ve shodě a vzájemném přátelství i důvěře. Za několik málo hodin se na nábytku ve vile začaly zase objevovat ochranné potahy, aby za nepřítomnosti rodiny netrpěl – neboli, jak se vyjádřil pan Meagles, dům si začal natáčet vlasy na papírky – a za několik málo dní byli otec a matka na cestě, paní Tickitová zaujala s doktorem Buchaném postaru zase místo za záclonou v salóně a osamělé Arturovy kroky šustěly v suchém spadalém listí, když se procházel po zahradě.
Protože měl to místo rád, zřídkakdy vynechal týden, aby se tam nepodíval. Někdy přicházel sám, aby tam pobyl od soboty do pondělka; někdy ho doprovázel i jeho společník; někdy se pouze procházel několik hodin po domě i po zahradě, a když shledal všechno v pořádku, vracel se opět do Londýna. Pokaždé v té době a za všech okolností vysedávala paní Tickitová s přivěšenými tmavými kudrlinkami a s

doktorem Buchaném v salóně u okna a vyhlížela, až se rodina bude vracet. Při jedné takové návštěvě ho paní Tickitová přivítala slovy: „Něco vám povím, pane Clenname, co vás překvapí." To sdělení bylo takové překvapení, že paní Tickitovou dokonce vytáhlo od okna v salóně a vyvedlo ji až na cestičku v zahradě, když Clennam vstupoval brankou, kterou mu služebná otevřela.
„Copak je to, paní Tickitová?" otázal se.
„Pane," odpověděla věrná hospodyně, když ho odvedla do salónu a zavřela dveře: „jestli jsem kdy v životě viděla to svedené a oblouzené dítě, tak jsem ji na vlastní oči viděla včera večer za soumraku."
„Snad nemyslíte Tatty..."
„...coram, ano, byla to ona!" odpověděla paní Tickitová a jedním rázem všechno vyklopila.
„Kde?"
„Pane Clenname," odpověděla paní Tickitová, „klížila se mi trochu víčka, protože jsem čekala déle než jindy na obvyklý šálek čaje, který mi právě Marie Jana vařila. Nespala jsem, ani
111
jsem, jak by se správně řeklo, neklímala. Spíše jsem, jak by se snad vyjádřilo nejpřesněji, bděla se zavřenýma očima."
Clennam nezačal bádat, jaký zvláštní a výjimečný stav to vlastně byl, a řekl jen: „Zcela správně. Nu, a dále?"
„Nu, pane," pokračovala paní Tickitová, „jen jsem tak myslila chvíli na to a chvíli zase na něco jiného, zrovna tak, jako byste mohl myslit i vy. Zrovna tak, jako mohl každý."
„Správně," přikývl Clennam. „Nu a?"
„A když tak myslím chvíli na to a chvíli zas na něco jiného," pokračovala paní Tickitová, „tu vám asi sotva musím říkat, pane Clenname, že myslím na rodinu. Protože, božínku, lidské myšlenky, ať zabloudí tam nebo sem," pravila paní Tickitová rozu-mářsky přesvědčivě, „přece vždycky více nebo méně zabloudí k tomu, co tíží mysl nejvíc. Tak tomu už je, pane, a člověk jim v tom nemůže zabránit."
Artur potvrdil správnost tohoto objevu přikývnutím.
„Že jsem tak smělá, pane, ale vy to jistě pozorujete taky," řekla paní Tickitová, „a pozorujeme to na sobě všichni. Nezáleží na tom, jaké máme v životě postavení, v tomhle se nelišíme, pane Clenname; myšlenky mají volnost! – A jak jsem říkala, myslila jsem na to a hned zas na něco jiného a pořád se to točilo kolem rodiny. Nejenom o rodině, jaká je teď, ale i o té, jaká bývala kdysi. Protože když si člověk začne takhle v hlavě přebírat jednu věc a zas druhou a zatím se začne stmívat, tak říkám, že mi všechno připadá, jako by to bylo teď, a člověk se musí z toho stavu vzpamatovat a důkladně si rozvážit, než rozezná, co je vlastně co."
Artur opět pouze přikývl, protože se bál pronést slovo, aby snad neposkytl paní Tickitové nějaký nový podnět k dlouhým výkladům.
„A proto tedy," pokračovala paní Tickitová, „když jsem tak zamžikala očima a spatřila její vlastní postavu i tvář, jak se dívá brankou, zas jsem je hned zavřela a ani jsem se nehnula, protože se ta její skutečná postava a tvář hodila zrovna jako na zavolanou do doby, kdy patřila k domu právě tak jako já nebo vy, takže mi v tu chvíli ani nenapadlo, že už tady není. Ale když jsem, pane, za chvíli zamžikala očima znovu a viděla, že tam už není, tak jsem si náhle vzpomněla, vylekalo mě to a skokem jsem byla vzhůru."
112
„Běžela jste hned ven?" zeptal se Clennam.
„Běžela jsem ven," přisvědčila paní Tickitová, „tak rychle, jak mě nohy stačily nést. A věřil byste tomu, pane Clenname, široko daleko na celém jasném nebi nebylo po té dívce ani stopy."
Artur pominul nepřítomnost tohoto nového souhvězdí na obloze mlčením a zeptal se paní Tickitové, vyšla-li sama ven z branky.
„Všechno kolem jsem prošla křížem krážem," řekla paní Tickitová, „ale jako by se po ní byla zem slehla!"
Potom se zeptal paní Tickitové, jaká doba asi tak uplynula mezi těmi dvěma chvilkami, kdy zamžikala poprvé a podruhé? Paní Tickitová odpověděla sice obšírně a podrobně, ale váhala vyslovit se s určitostí, bylo-li to pět vteřin nebo deset minut. Byla o tomto bodě celé příhody zřejmě v takové nejistotě a bylo tak jasně vidět, že se tehdy právě probudila z dřímoty, že se Clennam velmi silně klonil k názoru považovat to zjevení za sen. Nezranil však city paní Tickitové takovým nevěreckým rozluštěním její záhady a při odchodu z vily si je odnášel s sebou; a pravděpodobně by si tajemství byl ponechal pro sebe až nadosmrti, kdyby ho nebyla náhodná událost brzy přiměla, aby svůj názor změnil.

Po setmění kráčel po nábřeží a před ním šel lampář, pod jehož rukou se pouliční svítilny, zmatnělé mlžným ovzduším, jedna po druhé rozžíhaly, jako by tu naráz po sobě vyrážely do plného květu planoucí slunečnice, když se najednou musel zastavit, neboť se v cestě naskytla překážka – řada uhelných povozů, která se ztěžka vytáčela z přístavního skladiště u řeky. Šel rychlým krokem a hroužil se do proudu myšlenek; náhlé zaražení obojí činnosti najednou způsobilo, že se kolem sebe živě rozhlédl, jak lidé v takovém případě obvykle dělají.
Vzápětí spatřil kousek před sebou – bylo mezi nimi sice několik chodců, ale stejně to bylo tak blízko, že by se jich byl nataženou rukou mohl dotknout –– Tattycoram a podivného muže zvláštního zjevu: muže pánovitého, s orlím nosem a černým knírem, jehož barva připadala zraku stejně falešná jako výraz očí, zahaleného v řasnatý plášť po způsobu cizinců. Oblekem i celkovým vzezřením připomínal člověka na cestách a zdálo se, že se k děvčeti přidružil teprve nedávno. Když se skláněl (byl mnohem větší než ona), aby slyšel, co mu říká, ohlížel se přes rameno

i
podezíravým pohledem člověka, který není nezvyklý obavám, že by ho někdo mohl sledovat. A tu spatřil Clennam jeho tvář, právě když muž přimhouřenýma očima pozoroval lidi, jak se za ním hromadí, aniž přitom utkvěl pohledem na některé určité tváři, ať Clennamově nebo kterékoli jiné.
Sotva otočil zase hlavu, stále ještě sehnutou, jak naslouchal dívčím slovům, překážka zmizela z cesty a zaražený proud chodců se dal zase do pohybu. S hlavou stále schýlenou a naslouchaje děvčeti, kráčel vedle ní a Clennam šel za nimi rozhodnut, že dohraje tu neočekávanou hru až do konce, aby viděl, kam jdou.
Sotva se takto rozhodl (i když mu to netrvalo dlouho), zarazil se opět stejně náhle jako při překážce předešlé. Zabočili pojednou na Adelphi – děvče zřejmě vedlo –– a kráčeli rovně dále, jako by šli na terasu, která přečnívá nad řekou. Hluk blízké hlavní tepny utichá na tomto místě až do dnešních dob. Změť zvuků se tu vždy ztlumí tak rychle, jako by si člověk zacpal uši vatou nebo si důkladně ovázal hlavu. Tehdy byl ten rozdíl ještě mnohem znatelnější, protože na řece nebyly ještě žádné malé parníčky ani přístaviště, ale jen kluzké dřevěné schůdky a můstky, žádná železnice na protějším břehu, žádný visutý most ani rybářský trh nablízku, žádný velký provoz na nejbližším kamenném mostě; nic se po hladině neneslo kromě převoznických pramic a uhelných člunů. Dlouhé a široké řady těchto černých člunů, zakotvených pevně v bahně, jako by se už nikdy neměly pohnout, dodávaly břehu po setmění vzhled pohřebně ponurý a mlčelivý; a byl-li na vodě již nějaký pohyb, zatlačovaly jej daleko až do středu řeky. V kterékoli hodině po slunce západu a zvláště v době, kdy většina lidí, kteří doma mají něco k jídlu, odchází domů, aby to snědla, a kdy se většina těch, kteří nemají nic, teprve začíná plížit, aby si na jídlo vyžebrala nebo nakradla, bylo to místo pusté a shlíželo na pusté výjevy.
A právě v takovou hodinu se Clennam zarazil na rohu a pozoroval děvče s podivným mužem, jak odcházejí ulicí. Mužovy kroky duněly na ozvučné dlažbě tak hlasitě, že k nim nechtěl připojit ještě i hluk vlastních kroků. Když však minuli zatáčku a zašli do temna tmavého rohu, za nímž byla terasa, vydal se za nimi s tak lhostejným vzezřením nahodilého chodce, který se ubírá stejným směrem, jakého byl schopen.

Když zabočil za tmavý roh, šli po terase vstříc postavě, která přicházela proti nim. Kdyby ji byl za týchž podmínek – v plynovém osvětlení, mlhavém vzduchu a na dálku – spatřil samotnou, nebyl by ji snad na první pohled poznal, ale dívčina přítomnost mu napověděla, takže v ní hned uhodl slečnu Wadovou. Zastavil se na rohu a dělal, jako by se pátrave rozhlížel dozadu do ulice po někom, s kým si tam snad smluvil schůzku, ale nepřestal trojici bedlivě pozorovat. Když k sobě došli, muž smekl klobouk a uklonil se slečně Wadové. Zdálo se, že dívka pronesla několik slov, jako by ho představovala nebo omlouvala, že se zpozdil nebo přišel brzy nebo cokoli podobného; potom sama zůstala o několik kroků pozadu. Slečna Wadová a muž se spolu začali procházet sem a tam; muž vypadal, jako by se choval k slečně Wadové neobyčejně dvorně a uhlazeně, a slečna Wadová vypadala, jako by měla chování neobyčejně povýšené.
Když došli až k rohu a obraceli se, říkala právě: „Spálím-li si přitom prsty, pane, je to moje věc. Držte se svého a nevyptávejte se mne!"
„Dobré nebe, madame!" odpověděl a znovu se jí uklonil. „Byl to jen výraz mé hluboké úcty k pevnosti vaší povahy a obdivu k vaší kráse."
„Nepotřebuji od nikoho ani jedno, ani druhé," odpověděla, „a ze všech lidí nejméně od vás. Pokračujte ve své zprávě."
„Dostalo se mi odpuštění?" zeptal se s výrazem polouražené rytířskosti.

„Dostáváte plat," řekla, „a to vám musí stačit." Clennam nedovedl rozhodnout, zůstává-li dívka pozadu proto, že nemá o věci slyšet, nebo že o ní ví již dost. Obrátili se a obrátila se i ona. Při chůzi měla ruce vpředu sepjaté a dívala se stranou na řeku; víc na ní nemohl vypozorovat, nechtěl-li ukázat tvář. Šťastnou náhodou tam byl i jakýsi muž, který skutečně na někoho čekal; a tím, že se chvílemi díval přes zábradlí do vody a chvílemi zašel k tmavému nároží a rozhlížel se po ulici, odvracel zčásti pozornost od Artura.
Když se slečna Wadová a muž zase vrátili na doslech, říkala právě: „Musíte počkat do zítřka."
„Tisíceré odpuštění!" odpověděl. „Na mou věru! Tedy dnes se vám to nehodí?"
115
,,Ne. Říkám vám, abych vám to mohla dát, že si to musím, dříve opatřit." Zastavila se uprostřed cesty, jako by chtěla rozhovor ukončit. Muž se ovšem zastavil také. I dívka se zastavila.
,,To je trochu nepříjemné," řekl muž. „Trochu. Ale, Bože na nebi, při takové službě to nic neznamená. Jsem dnes náhodou docela bez peněz. Mám tady ve městě dobrého bankéře, ale nerad bych u něho vybíral peníze do té doby, dokud si u něho nemohu vybrat kulatou částku."
„Harrieto," řekla slečna Wadová, „domluvte se s ním — s tímto pánem — abyste mu zítra mohla poslat nějaké peníze." Slovo pán protáhla tak hanlivě, že vyznělo pohrdavěji než při jakémkoli jiném zdůraznění, a zvolna se od nich oddělila. Muž sklonil opět hlavu, a když za ní s děvčetem vykročili, oba spolu hovořili. Clennam se odvážil podívat na děvče, když odcházelo s mužem na druhý konec terasy, a všiml si, že na něho upírá hluboké černé oči s pátravým výrazem a že se od něho poněkud odtahuje.
Hlasitý a odlišný zvuk kroků na chodníku ho upozornil ještě dříve, než mohl rozeznat, co se děje, že muž se vrací sám. Clennam vykročil loudavě přes cestu směrem k zábradlí a muž s cípem pláště přehozeným přes rameno přešel rychlým krokem kolem, pobzukuje si úryvek francouzského popěvku.
Na dohled tam teď kromě Clennama nebylo živé duše. Muž, který tam čekal, se zatím již odtoulal a také slečna Wadová a Tat-tycoram už byly pryč. Protože ho ještě víc než jindy hnala touha, aby se dověděl, co se s nimi stalo, a aby měl nějakou zprávu pro svého dobrého přítele pana Meaglese, zamířil na druhý konec terasy a obezřele se rozhlížel. Docela správně uhodl, že alespoň pro první chvíli půjdou opačným směrem, než kterým odešel jejich nedávný společník. Brzy je spatřil ve vedlejší ulici —• byla to postranní ulice, nikoliv živá tepna — a bylo zřejmo, že vyčkávají a ponechávají muži dostatečný náskok. Vedly se pod paží a přešly zvolna po jedné straně ulice na konec a po druhé se zase vracely. Když došly opět na roh, změnily procházkový krok v chůzi lidí, kteří jdou za určitým a dalekým cílem, a spěšně odcházely. Clennam nemeškal, vykročil za nimi a nespouštěl je z dohledu.
116

Přešly Strand, prošly Covent Garden (pod okny jeho bývalého bytu, kam za ním té noci přišla drahá Malá Dorritka) a pak zamířili na severovýchod, až minuly velkou budovu, kde přišla Tatty-coram k jménu, a zabočily na hlavní tepnu Gray's Inn Road. Tam se Clennam docela dobře vyznal díky Floře, nemluvě ani o patriarchovi a Pancksovi, a zcela snadno je udržel na dohled. Už se začínal divit, kam si asi obě ženy namíří teď, když se toto jeho podivení rozplynulo v úžasu, s nímž viděl, že zacházejí do patriarchální ulice. Tento úžas zase potom pohltilo ohromení, když spatřil, že se zastavily před patriarchálními dveřmi. Slabé dvojité zaklepání blýskavým mosazným klepadlem, pruh světla z otevřených dveří do ulice, krátká chvilka na otázku a odpověď, a dveře se zavřely a obě ženy byly v domě.
Artur se chvíli rozhlížel po okolních předmětech, aby se ujistil, že nesní nějaký podivný sen, a když se ještě chvíli procházel před domem, zaklepal na dveře. Otevřelo mu známé služebné děvče a s obvyklou hbitostí ho hned uvedlo nahoru do Flořina salónku. U Flory nebyl nikdo jiný než teta pana F. Tato ctihodná dáma si hověla v lahodném ovzduší čaje a topinek, uvelebena v bezpečí lenošky u krbu s malým stolkem u ruky a s čistým bílým kapesníkem prostřeným na klíně, na kterém právě v tom okamžiku čekaly na pozření dvě topinky. Teta pana F se nakláněla nad šálkem čaje, z něhož se kouřilo, hleděla do páry a odfukovala ji jako zlovolná čínská čarodějnice, která se právě oddává výkonu nečistých obřadů; a odloživši velký šálek, zvolala: „Spral ho das! Že už je zas tady!"
Z tohoto zvolání by se dalo soudit, že nesmiřitelná příbuzná želeného pana F měřila čas břitkostí citů a nikoliv podle hodin, poněvadž asi měla za to, že Clennam odešel teprve nedávno; zatím však uplynulo již přinejmenším čtvrt roku, než nabral tolik odvahy, aby jí vstoupil opět na oči.

„Propáníčka Arture!" zvolala Flora a vstala, aby ho srdečně přivítala, „Doyci a Clenname to je leknutí a překvapení protože ačkoliv ne moc daleko od strojírny a slévárny a jistě se může někdy stát když už ne jindy tak aspoň k polednímu když by se sklenička sherry a malý obložený chlebíček s kouskem nějaké studené pečené ať je taková nebo maková jistě našly ve špižírně a nepřišly by nazmar ani by nechutnaly špatně protože z přátelské ruky
117
protože víte někde to musíte koupit a ať už to koupíte kde chcete oni na tom musí vydělat protože by jim takový obchod nešel to přece dá zdravý rozum ale bez důvodu se pořád neukazovat ani se nepřihlásit no ne takhle nečekaně protože jak říkal sám pan F když vidět znamená věřit nevidět znamená taky věřit a i když nevidíte můžete být plně přesvědčen že se na vás nemyslí ne že bych očekávala od vás Arture Doyci a Clenname abyste na mě myslil jak bych také mohla protože ty doby jsou dávno pryč ale hned sem přinesu nový šálek a řeknu jí ještě čerstvou topinku a prosím sedněte si k teplu."
Artur byl již velmi netrpělivý, aby mohl vysvětlit, proč vlastně přišel; ale dělej co dělej, pro tu chvíli ho umlčelo to, čemu z vyčítavého obsahu jejích slov rozuměl, i upřímná radost, kterou dávala najevo nad tím, že ho vidí.
„A teď mi prosím vás něco povězte všechno co víte," řekla Flora a přisunula si židli blíže k němu, „o tom dobrém drahém tichoučkém tvorečku a všechno co se změnilo na jejím osudu lidé samý kočár teď to se ví a koní že nevědí co s nimi strašně romantické a samozřejmě erb a divé šelmy na zadních nohou ho drží jako by to bylo jejich dílo co udělaly s tlamou od ucha k uchu pro pána krále a jestli je zdravá to je nakonec to hlavní protože co je bohatství když není zdraví to sám pan F říkal tak často když měl píchání a že pěťák na den a člověk zdravý a bez podagry je lepší než co jiného a ne že by byl sám mohl žít tak lacino ze všech lidí nejmíň právě on ani ten náš drahý drobeček ačkoliv to je pro ni teď strašně důvěrný výraz ani ta by neměla žádný takový sklon až příliš slabounká a maličká ale vypadala tak křehoučká dej jí pánbůh zdraví!"
Teta pana F odjedla celou topinku až ke kůrce, kterou nyní vážně podala Floře, a ta ji snědla za ni, jako by se to rozumělo samo sebou. Teta pana F si pak pozvolna navlhčila o rty jeden po druhém všech deset prstů a přesně v témž pořádku si je otírala bílým kapesníkem; potom si vzala druhou topinku a pustila se do ní. Zatímco se zabývala tímto obřadem, dívala se na Clennama s výrazem tak pronikavě přísným, že cítil nutnost dívat se na ni také, ačkoliv ho to vůbec nijak nelákalo.
„Je s celou rodinou v Itálii, Floro," řekl, když hrozivá dáma měla zase zaměstnání.
118
„Je opravdu v Itálii?" řekla Flora, „s těmi hrozny a fíky co tam rostou kam se člověk podívá a náhrdelníky z lávy a taky náramky ta poetická země s horami které hoří malebná že tomu člověk nemůže ani věřit ačkoliv když ti chlapci s flašinety odcházejí z toho okolí aby se neusmažili člověk se ani nediví když jsou tak mladí a berou s sebou bílé myšky to je od nich opravdu lidské a ona je opravdu v té požehnané zemi a kolem ní nic než samé modro a umírající gladiátoři a Belvedéry ačkoliv sám pan F tomu nikdy nevěřil protože namítal když měl náladičku že prý ty sochy nemohou být pravdivé protože není žádná střední cesta mezi drahou spoustou šatstva strašně špatně ušitého a strašně pomačkaného a mezi šatstvem vůbec žádným co se jistě nezdá pravděpodobné ačkoliv je to snad následek těch strašných rozdílů mezi bohatými a chudými tím by se to dalo vysvětlit."
Artur se pokoušel vmísit se slovíčkem, ale Flora drmolila dál.
„A ty zachovalé Benátky," řekla, „myslím že jste tam také byl jsou dobře nebo špatně zachovalé protože lidé se tak různí a ty makarón jestlipak je jedí opravdu jako kouzelníci proč si je nenastříhají kratší jistě znáte Arture – drahý Doyci a Clenname vlastně ne drahý a docela jistě ne Doyci protože jsem ještě neměla to potěšení ale prosím omluvte mě – jistě znáte myslím Mantuu a co ta má co dělat s mantilami na to jsem ještě nikdy nepřišla."
„Myslím, že jedno s druhým vůbec nesouvisí, Floro," začínal Clennam, když ho vtom přerušila znovu.
„Tak vidíte jak sám říkáte opravdu ne také jsem si to nikdy nemyslila ale taková už já jsem že se dám unést myšlenkou a protože jich nemám nazbyt tak to držím v hlavě běda byly doby drahý Arture vlastně rozhodně ne drahý ani Arture ale vy mi rozumíte kdy jedna skvělá myšlenka zlatila jak se tomu říká obzor a tak dále ale teď je strašně temně zatažený a všechno je už dávno pryč." Stále nedočkavější přání mluvit o něčem docela jiném se teď zračilo na Arturově tváří tak zřetelně, že se Flora s něžným pohledem zarazila a zeptala se, co vlastně má?

„Floro, nesmírně rád bych si promluvil s někým, kdo je právě nyní zde v domě – bezpochyby u pana Casbyho. Je to někdo, koho jsem viděl sem vcházet a kdo v žalostném poblouzení mysli odešel z domu mého přítele."
,,K papá chodí tolik všelijakých a prapodivných lidí," řekla
119
I
Flora a vstala, „že bych se ani neodvážila jít k němu dolů kvůli nikomu jinému než kvůli vám Arture ale pro vás sestoupím s radostí třebas v potápěcím zvonu a tím spíše do jídelny a hned se zas vrátím když si zatím budete všímat a zároveň nevšímat tety pana F co budu pryč."
S těmito slovy a s pohledem na rozloučenou Flora spěšně vyběhla a nechala Clennama v děsivém strachu z hrozného úkolu, kterým ho pověřila.
První změna, která se v chování tety pana F projevila, když dojedla topinku, bylo hlasité a dlouhé zafunění. Clennam poznal, že je nemožno vykládat si tento projev jinak než jako výzvu jeho osobě – neboť zlověstnost projevu vylučovala jakýkoli omyl –¦ a zahleděl se proto úpěnlivě na výtečnou, byť předpojatou dámu, která tak projevila své cítění, a doufal, že ji pokorným sebezapřením třebas odzbrojí.
„Žádný takový kukuč na mne," řekla teta pana F a třásla se nevraživostí. „Natě!" Podávala mu kůrku z topinky. Clennam přijal dar s vděčným pohledem a držel jej v ruce, svíraje jej v jistých rozpacích, které nijak nepolevily, když teta pana F zesílila hlas až v mocný křik: „Ten chlap ale má pyšný žaludek! Ten chlap je moc pyšný, aby to snědl!" A vstala z lenošky a hrozila mu ctihodnou pěstí tak blízko před očima, že se mu dotkla nosu. Nebýt toho, že se Flora včas vrátila a zastihla ho v tomto choulostivém postavení, nelze předvídat, jaké jiné následky z toho mohly ještě vzejít. Flora, ani dost málo zneklidněna nebo překvapena, pouze staré dámě spokojeně blahopřála, jak je „dnes velmi čilá", a posadila ji opět do lenošky.
„Má ale ten chlap pyšný žaludek!" řekla teta pana F, když zase seděla. „Dej mu raději řezanku!"
„Ale, teti! Nemyslím, že by mu chutnala," odpověděla Flora.
„Dej mu řezanku, povídám!" řekla teta pana F a poulila kolem Flory na nepřítele oči. „Pro pyšný žaludek je jenom to! Ať to spolyká do posledního ždíbku. Spral ho das, dej mu řezanku!"
Pod záminkou, že ho vede na toto občerstvení, vyprovodila ho Flora ven ke schodům; ale teta pana F nepřestávala ani pak ustavičně opakovat s nevýslovným rozhořčením, že je „chlap" a má „pyšný žaludek", a znovu a znovu naléhala, aby mu připravili tu dobytčí píci, kterou mu již tak důrazně předepsala.
120
„Jsou to takové nepohodlné schody a v zatáčkách jsou tak úzké, Arture," zašeptala Flora, „že snad nebudete mít nic proti tomu a vezmete mě pod pláštěnkou kolem pasu?"
S pocitem, že jde se schodů způsobem nejvýš směšným, sestupoval Clennam ve vyžádaném postoji a pustil své sladké břímě až u dveří jídelny; ale vpravdě i tam bylo obtížné se jí zbavit, protože se k němu stále vinula a šeptala: „Pro smilování Boží, Arture, papínkovi o tom ani muk!"
Doprovodila Artura do pokoje; patriarcha byl sám, seděl s bačkorami na mřížce krbu a točil si palci, jako by byl nikdy ani nepřestal. Mladistvý patriarcha ve věku deseti let nehleděl ze svého rámu na stěně o nic klidněji. Obě ty hladké hlavy se stejně zářivě usmívaly, byly stejně přihlouplé a stejně boulovaté.
„Těší mě, pane Clenname, že vás vidím. Doufám, že se vám vede dobře, pane, doufám, že se vám vede dobře. Prosím, posadte se, prosím, posaďte se."
„Doufal jsem, pane," řekl Clennam, posadil se a rozhlédl se kolem s výrazem čirého zklamání, „že vás nenajdu samotného."
„Ech, opravdu?" zeptal se patriarcha líbezně. „Ech, opravdu?"
„Vždyť jsem ti to říkala, papá, přece to víš," zvolala Flora.
,,Á, jistěže!" odpověděl patriarcha. „Ano, pravda. Á, jistěže!"
„Dovolte, pane," ptal se Clennam naléhavě, „slečna Wadová už odešla?"
„Slečna –? Aha, vy jí říkáte Wadová," odpověděl pan Casby. „Velmi správné." Artur se toho chytil: „A jak jí říkáte vy?" „Wadová," řekl pan Casby. „Ech, vždycky Wadová." Artur se chviličku díval na ten lidumilný obličej a na ty dlouhé hedvábné vlasy, zatímco si pan Casby točil palci mlýnek a usmíval se do ohně, jako by si dobrotivě přál, aby ho popálil, jen aby mu měl co odpouštět; potom začal:
„Prosím za prominutí, pane Casby..." „Ale ne, ale ne," odmítal patriarcha, „ale ne." ,,... ale slečna Wadová měla s sebou průvodkyni – dívku, kterou vychovali mí přátelé. Slečnin vliv na ni zřejmě není blahodárný a byl bych rád, kdybych

našel příležitost a mohl tu dívku ujistit, že dodnes neztratila přízeň u svých ochránců." „Vskutku, vskutku?" odpověděl patriarcha.
121
„Byl byste proto tak laskav a dal mi adresu slečny Wadové?"
„Bože, Bože, Bože!" řekl patriarcha. „Jaká škoda! Kdybyste mi jen byl vzkázal, dokud byly tady! Všiml jsem si té dívky, pane Clenname. Hezká, svěží dívka, pane Clenname, velmi tmavé vlasy a velmi tmavé oči. Jestli se nemýlím, jestli se nemýlím!"
Artur přisvědčil a požádal ještě jednou a důrazněji: „Kdybyste byl tak laskav a dal mi její adresu."
„Bože, Bože, Bože!" zvolal patriarcha s výrazem dojemného politování. „Ale, ale, ale! To je škoda, to je škoda! Nemám její adresu, pane. Slečna Wadová žije většinou v cizině, pane Clenname. Dělá to už léta a je (smím-li se tak vyslovit o svém bližním a k tomu o dámě) vrtkavá a až hříšně nestálá, pane Clenname. Možná že ji zas neuvidím velmi, velmi dlouho. Možná že ji nespatřím už nikdy. Jaká škoda, jaká škoda!"
Clennam si uvědomil, že má právě tolik naděje na pomoc od portrétu jako od patriarchy, ale přesto řekl:
„Pane Casby, mohl byste pro uspokojení přátel, o kterých jsem se zmínil, a pod jakýmkoli závazkem, že věc zachovám v tajnosti, kdybyste snad považoval za svou povinnost si jej vyhradit, mohl byste mi poskytnout vůbec nějaké údaje o slečně Wadové? Setkal jsem se s ní v cizině, setkal jsem se s ní ve vlasti, ale zhola nic o ní nevím. Mohl byste mi o ní říci cokoli bližšího?"
„Nic," odpověděl patriarcha a vrtěl velkou hlavou se svrchovanou blahovůlí. „Vůbec nic. Bože, Bože, Bože! Opravdu úžasná škoda, že tu pobyla jen tak krátko a že jste se zdržel! Jako důvěrný zprostředkovatel, důvěrný zprostředkovatel jsem této dámě vyplácel občas peníze; ale co to říká vám, pane, když to víte?"
„Po pravdě řečeno vůbec nic," odpověděl Clennam. „Po pravdě řečeno," přisvědčil patriarcha a tvář mu zářila, když se lidumilně usmíval do ohně, „vůbec nic, pane. Připadl jste na moudrou odpověď, pane Clenname. Po pravdě řečeno vůbec nic, pane."
To, jak tak nehybně seděl a točil si hladkými palci mlýnek, připadalo Clennamovi tak příznačné pro jeho způsob, jak by věc převaloval, kdyby se o ní dál mluvilo, jak by ji nikdy neukázal z nové stránky ani nedovolil, aby se s ní sebeméně pokročilo, že se začal utvrzovat v přesvědčení o marnosti pokusu, který podnikl. Byl by o tom mohl přemýšlet sebedéle, poněvadž pan Casby
122
byl zvyklý dosáhnout každého cíle prostě tím, že všechno ponechal té své hrbolaté lebce a bílým vlasům – neboť věděl velmi dobře, že jeho síla spočívá v mlčení. Tu tedy Casby seděl, točil si a točil palci a každá boule na jeho lesklé lebce a čele vypadala úžasně blahovolně.
S tímto výhledem před sebou Artur vstal, aby odešel, když odkudsi z vnitřního doku, kde se dobrá loď Pancks houpala na kotvách, když nekřižovala venku na širých vodách, dolehl do pokoje zvuk, jak se k nim tento parníček lopotí. Arturovi připadlo, že se ten hluk ozval nápadně hlasitě už zdaleka, jako by pan Pancks chtěl v každém, kdo by na to snad náhodou pomyslil, vzbudit dojem, že připlouvá z jakéhosi vzdáleného místa mimo doslech. Artur a pan Pancks si podali ruce a pan Pancks předložil svému majiteli několik dopisů k podpisu. Když podával Arturovi ruku, poškrábal se pan Pancks pouze levým malíčkem na obočí a jen jednou zafuněl, ale Clennam, který mu teď rozuměl lépe než dříve, z toho pochopil, že je pro ten večer s prací už skorém hotov a že by mu rád venku něco řekl. A proto, když se rozloučil s panem Casbym i s Florou (což bylo již obtížnější), procházel se v blízkosti trati, kudy pan Pancks zpravidla plouval. Cekal jenom krátce, když se pan Pancks objevil. Pan Pancks si s ním znovu potřásl rukou a znovu významně zafuněl; a když si sundal klobouk, aby si rozježil vlasy, Artura napadlo, že se mu dostává náznaku, aby s ním hovořil jako s člověkem, který ví docela dobře, co se právě zběhlo. Proto řekl bez jakéhokoli úvodu: „Byly asi opravdu už pryč, Pancksi, že?" „Ano," odpověděl Pancks. „Opravdu už odešly." „Ví, kde tu dámu hledat?" „Nemohu říci. Ale myslím, že ví." Pan Pancks neví? Ne, pan Pancks neví. Ví o ní pan Pancks vůbec něco?
„Řekl bych," odpověděl ten platný muž, „že o ní vím právě tolik, co o sobě ví ona sama. Je dítě kohosi – někoho –¦ nikoho. Zavedte ji tady v Londýně do pokoje s půltuctem kterýchkoli lidí dost starých, aby mohli být jejími rodiči, a její rodiče by mohli být mezi nimi a ona by to nevěděla. Mohou žít v každém domě, který vidí, mohou ležet na každém hřbitově, kolem kterého přejde, mohla by se s nimi potkat na každé ulici a kdykoli by se
123
s nimi mohla seznámit – a stejně by nic nevěděla. Vůbec o nich neví. Neví nic

ani o jediném příbuzném. Nikdy nic nevěděla. Nikdy nebude nic vědět."
„Pan Casby by jí možná mohl něco říci, ne?"
„Možná," řekl Pancks. „Připadá mi to tak, ale nevím. Už dlouho má v opatrování peníze (není to mnoho, jak se mi zdá) a z těch jí po částech odměřuje almužny, když se bez nich nemůže obejít. Někdy je hrdopyška a dlouhou dobu se jich ani nedotkne; jindy je na tom tak uboze, že je brát musí. Až se pod svým životem svíjí. Zlobnější, vášnivější, vrtkavější a mstivější žena se ještě nenarodila. Dnes večer si přišla pro peníze. Řekla, že je potřebuje pró zvláštní účel."
„Myslím," poznamenal Clennam zamyšleně, „že ten účel náhodou znám – myslím totiž, že vím, do čí kapsy mají ty peníze spadnout."
„Opravdu?" řekl Pancks. „Je-li to nějaká úmluva, pak té straně doporučuji, aby ji přesně dodržela. Kdybych jí nějak ublížil, nevěřil bych té ženské, jak je mladá a hezká! Ne, ani za dvakrát tolik peněz, kolik jich má můj majitel! Ledaže," dodal Pancks ještě výhradu, „bych měl nějakou vleklou nemoc a chtěl jí udělat konec."
Artur si zběžně zopakoval všechny poznatky o ní a shledal, že se skorém navlas shodují s názorem pana Panckse.
„Jen se divím," pokračoval Pancks, „že už dávno nezakroutila krk mému majiteli jakožto jediné osobě, která o jejím příběhu něco ví a kterou ona zná. Když o tom mluvím, tak vám mezi čtyřma očima svěřím, že jsem někdy v pokušení udělat to sám."
Artur se zarazil a řekl: „Probůh, Pancksi, to neříkejte!"
„Abyste mi rozuměl," vysvětloval Pancks a roztáhl Arturovi na rameni pět ukoptěných prstů s ohryzanými nehty, „tím nemyslím, že bych ho chtěl podřezat. Ale u všeho, co mi je svaté, jestli zajde moc daleko, tak mu ostříhám vlasy!"
A když se pan Pancks vysloveným této strašlivé hrozby ukázal v novém světle, s velmi důležitým výrazem v tváři několikrát zafuněl a odsupěl.
124
KAPITOLA DESÁTÁ
PANÍ FLINTWIN CHOVÁ JE JAKO V JEDNOM SNU
Potemnělé čekárny Okolkovacího úřadu, kde Artur Clennam trávil hodně času ve společnosti rozličných obtížných zločinců, kteří byli odsouzeni, aby byli tímto kolem lámáni zaživa, mu poskytly po tři nebo čtyři následující dny hojnost volného času, aby si nedávné chvilkové setkání se slečnou Wadovou a Tatty-coram dopodrobna promyslil. Nedovedl z toho však vyvodit ani víc, ani míň, a v tomto neuspokojivém stavu toho musil nechat.
V těch dnech se nedostal k tomu, aby zašel do matčina ponurého starého domu. Když však opět nastal jeden z obvyklých večerů, kdy tam chodíval, vyšel skorém o deváté hodině z bytu i od společníka a volným krokem zamířil k chmurnému domovu svého dětství.
Domov se jevil jeho představivosti vždy zlobný, tajemný a smutný; a měl představivost sdostatek vnímavou, aby spatřovala jakýsi temný odraz jeho chmurného stínu i na celém okolí. Jak tak kráčel ponurou nocí, připadaly mu všechny temné ulice, kterými procházel, jako skladiště tíživých tajemství. Opuštěné pisárny s tajemnými knihami a písemnostmi, zamčenými ve skříních a nedobytných pokladnách; banky s tajemnými ohnivzdornými komorami a hlubokými sklepy, zamykanými na klíče, které vězí v hrstce tajemných kapes a za hrstkou tajemných ňader; tajemství všech těch mléčů, rozptýlených v tom obrovském mlýně, mezi nimiž nepochybně jsou všemožní kořistníci, lupiči, padělatelé a defraudanti, jež jas kteréhokoli příštího úsvitu může odhalit; dovedl si představit, že vše to skryté zavaluje celé ovzduší tíhou. A jak se stín prohluboval a prohluboval, když se blížil k jeho zdroji, myslil na tajemství pustých hrobek v kostelních kryptách, kam byli lidé, kteří kdysi hromadívali a skrývávali do železných truhlic, nakonec sami podobně hromaděni a skrýváni, nikoliv ještě zcela neškodní; a myslil na tajemství řeky, která se valí kalným proudem mezi dvojí podmračnou pustinou plnou tajemství, natěsnaně a neproniknutelně rozloženou na míle daleko
125
jako pevná hradba proti volnému vzduchu a volnému kraji, provívanému větrem a ptačími křídly.
Stín temněl ještě víc, když se blížil k domu, a tu mu v mysli vytanul obraz zasmušilého pokoje, který kdysi obýval otec a kde teď strašila žalostně prosebná tvář, kterou viděl dohasínat jen sám, když u lůžka nebylo jiného svědka. Už i ten dusný vzduch tam byl tajemný. Šero, ztuchlina a prach celého domu dýchaly tajemstvím. A uprostřed toho všeho trůnila na čelném místě matka s kamennou tváří a nezlomnou vůlí, urputně zadržujíc všechna životní tajemství svá i otcova a přísně vzdorujíc tváří v tvář největšímu a konečnému tajemství veškerého života.

Zabočil právě do úzké a svažité uličky, ze které se vcházelo na dvorek nebo do ohrady před domem, když za ním pojednou zabočily do téže uličky jiné kroky, a to tak těsně za ním, že ho až přitiskly ke zdi. Protože mu mysl překypovala těmito myšlenkami, zastihlo ho setkání zcela nepřipraveného, takže druhý chodec měl dost času zhurta zvolat: „Promiňte! Nemohu za to!" a předejít ho, dříve než minula chvilka, kterou potřeboval, aby se vzpamatoval a uvědomil si skutečnosti kolem sebe.
Když ten okamžik prchl, poznal v postavě, která kráčela rychle před ním, muže, kterého měl posledních několik dní tolik na mysli. Nebyla to podoba náhodná, vyvolaná silným dojmem, jímž na něho jeho zjev zapůsobil. Byl to týž muž; muž, kterého sledoval, když šel s děvčetem, a kterého slyšel hovořit se slečnou Wadovou.
Ulička měla příkrý spád a také se klikatila; muž (který sice nebyl opilý, ale přece jen vypadal jako rozehřátý nějakým silným douškem) uháněl s kopce tak, že Clennamovi zmizel z očí, sotva se za ním zadíval. Neměl sice pevný úmysl muže stopovat, ale přece ho cosi ponoukalo, aby ho ještě chvíli nespustil z dohledu. Zrychlil proto krok, aby byl dříve za zákrutem uličky, který mu ho zakrýval. Jakmile jím prošel, muže již nikde neviděl.
Když pak stanul u branky, kterou se vcházelo k matčinu domu, rozhlédl se ulicí; byla však prázdná. Nikde nevyčníval stín dost velký, aby muže skryl; nikde nablízku nebyla odbočka, kudy by se byl mohl dát; odnikud ani nebylo slyšet zvuk otvíraných nebo zavíraných dveří. Ale přesto usoudil, že muž asi měl v ruce klíč, otevřel si některé z četných domovních dveří a zašel dovnitř.
126
Přemítaje o té podivné náhodě i podivném výjevu, zahnul na dvorek. A když se ze zvyku podíval k slabě osvětleným oknům matčina pokoje, zavadil pohledem o postavu, která mu právě zmizela z očí, kterak se opírá o železnou příčku chatrného plůtku, vzhlíží k týmž oknům a pro sebe se směje. Několik potulných koček, kterých se tu za tmy prohánělo vždy velké množství a které vylekal, podle všeho strnulo na místě, když se zastavil on, a hledělo na něho z hřbetů zídek, říms, střížek a podobných bez-pečných stanovišť očima nikterak nepodobnýma očím jeho. Stanul jen na okamžik, aby se takto pobavil; a hned zas vykročil, shodiv si přitom cíp pláště s ramene, vystoupil po zborceně propadlých schůdcích a zabušil klepadlem mocně na dveře.
Clennamovo překvapení nebylo tak silné, aby snad váhal a nevěděl, jak se rozhodnout. Zamířil také ke dveřím a vystoupil také po schůdcích. Společník se na něho díval zvysoka a prozpěvoval si:
„Kdo jede tu cestou, nocí a tmou? Compagnon de la Majolaine! Kdo jede tu cestou, nocí a tmou a zpívá píseň veselou?"
Poté zaklepal znovu.
„Jste netrpělivý, pane," řekl Artur.
„To jsem, pane. Na mou duši, pane," odpověděl neznámý, „netrpělivost už patří k mé povaze!"
Zvuk, jak paní Affery obezřetně zajišťovala dveře na řetěz, než otevře, přiměl oba muže, že se podívali tím směrem. Affery pootevřela dveře jen velmi málo a s rozplápolanou svíčkou v ruce se ptala, kdože je, kdopak to tak pozdě v noci klepá? „Vida, Artur!" dodala s údivem, spatřivši ho prvního. „Není možná! Pán Bůh s námi! Ne," zvolala, když spatřila druhého. „Zase on!"
„Máte pravdu! Zase on, drahá paní Flintwinchová," zvolal cizinec. „Otevřete dveře a dovolte, abych drahého přítele Jeremiáše objal. Otevřete a dovolte, abych se vrhl do náruče milého Flintwinche!"
„Není doma," řekla Affery.
„Dojděte pro něho!" zvolal neznámý. „Přiveďte mého Flintwinche! Řekněte mu, že tu je jeho starý Blandois, který se právě
127
vrátil do Anglie; řekněte mu, že tu je jeho chlapeček, jeho holoubek, jeho milánek! Otevřete dveře, paní Flintwinchová, a dovolte, abych zatím zašel nahoru a složil poklonu – Blandoisův hold – vznešené paní! Má vznešená paní ještě žije! To je dobře. Tak otevřete!"
Arturovo překvapení jen ještě vzrostlo, když na něho paní Affery vytřeštila oči, jako by ho varovala, že to není pán, kterému je radno něco odepřít, a vyvěsila řetěz a otevřela dveře. Cizinec vstoupil bez okolků do chodby první a nechal Artura za sebou.
„Tak běžte! Ať už to je! Přiveďte mého Flintwinche! Ohlaste mě paní domu!" volal cizinec a jeho kroky na kamenné podlaze duněly.
„Prosím vás, Affery," zeptal se Artur hlasitě a přísně, měře si cizince hněvivě od hlavy k patě, „kdo je ten pán?"
„Prosím vás, Affery," opakoval po něm cizinec, „kdo – ha, ha, ha! –¦ kdo je ten

pán?"
Právě včas dolehl dolů hlas paní Clennamové, která volala shora z pokoje: „Affery, ať jdou nahoru oba. Arture, pojď rovnou ke mně!"
„Artur?" zvolal Blandois, rozmáchl se zeširoka kloboukem a srazil paty ze širokého rozkročení, když mu dělal přehnaně dvornou poklonu. „Syn vznešené paní? Jsem nejoddanější služebník syna vznešené paní!"
Artur si ho opět změřil o nic lichotivěji než předtím, otočil se na místě, aniž mu nějak odpověděl, a odcházel nahoru. Návštěvník stoupal po schodech za ním. Paní Affery si vzala za dveřmi klíč a hbitě vyklouzla, aby přivedla svého pána. Divák, který by byl znal průběh předešlé návštěvy monsieura Blandoise v tomto pokoji, by si byl povšiml, jak rozdílně ho přijímala paní Clennamová tentokrát. Nebyla by to prozradila její tvář, ani odměřené chování, ani pevný hlas – to vše dokonale ovládala. Rozdíl byl jedině v tom, že od chvíle jeho vstupu nespustila z jeho tváře oči a že se několikrát, když začal poněkud hlučet, naklonila slabounce kupředu v křesle, v němž jinak seděla zpříma a s rukama nehnutě položenýma na opěradle – jako by mu tím neznatelným pohybem dávala ujištění, že se mu zakrátko dostane slyšení, jak dlouho si jen bude přát. Arturovi to neušlo,

ale o tomto rozdílu mezi návštěvou první a dnešní neměl ani tušení a nemohl jej posoudit.
„Madame," řekl Blandois, „prokažte mi laskavě tu čest a představte mě monsieurovi svému synu. Zdá se mi, madame, že mon-sieur váš syn je proti mně jaksi zaujat. Není zdvořilý."
„Pane," vložil se bez meškání do hovoru Artur, „ať jste kdokoli a ať jste se sem dostal jakkoli, kdybych byl pánem tohoto domu já, neztrácel bych ani okamžik a vyvedl vás ven."
„Ale nejsi," řekla matka, aniž se na něho podívala. „Naneštěstí, pro svůj bláhový rozmar tu pánem nejsi, Arture, a proto ho také nemůžeš ukojit."
„Také žádný takový nárok ani neuplatňuji, matko. Mám-li nějaké námitky proti způsobu, jak se tu ten člověk chová, a mám-li proti němu námitky tak silné, že kdybych tu měl v domě nějaké slovo, jistě bych ho tu nestrpěl ani minutu, pak je mám kvůli tobě."
„V případě, že by bylo nějakých námitek zapotřebí," odpověděla, „mohla bych je uplatnit sama. A také bych to ovšem udělala."
Předmět jejich rozepře, který se posadil, se hlasitě zasmál a pleskl se dlaněmi do nohou.
„Nemáš právo," řekla paní Clennamová, která nespouštěla upřený pohled z Blandoise, i když hovořila výslovně k synovi, „hovořit tak zaujatě o kterémkoli pánovi (a nejméně už o pánovi z ciziny) proto, že neodpovídá tvým měřítkům nebo nepřizpů-sobuje své chování tvým pravidlům. Je docela možné, že by z podobných důvodů mohl pán mít námitky proti tobě."
„To doufám," odpověděl Artur.
„Tento pán," pokračovala paní Clennamová, „předložil při minulé návštěvě dopis, kterým nám ho doporučili vysoce vážení a spolehliví obchodní přátelé. Je mi zhola neznámo, jaký účel má dnešní návštěva tohoto pána. Nemám o tom ani sebemenší ponětí a nemohu se zřejmě odvážit ani sebevzdálenějšího odhadu, čeho by se jeho návštěva mohla týkat," zamračila se ještě silněji než obvykle, když velmi zvolna a zvlášť důrazně pronášela tato slova; „ale až nám pán vysvětlí účel své návštěvy, jak ho také požádám, aby tu laskavost mně a Flintwinchovi prokázal, až se Flintwinch vrátí, a nepochybně se ukáže, že to je nějaká obchodní

záležitost v našem závodě více nebo méně obvyklá, a my ji ovšem jak ve vlastním zájmu, tak i s velkým potěšením vyřídíme. Nemůže to být nic jiného."
„Uvidíme, madame!" řekl muž, který přišel za obchodní záležitostí.
„Uvidíme," přisvědčila. „Tento pán se zná s Flintwinchem; a když byl pán v Londýně naposledy, slyšela jsem, jak si vzpomínám, že se s Flintwinchem dobře pobavili a spřátelili. Nemám možnost dovídat se mnoho o tom, co se děje mimo tento pokoj, a jalový cinkot světských malicherností vně jeho stěn mě příliš nezajímá; ale vzpomínám si, že jsem něco takového slyšela."
-•,,Správně, madame. Je to pravda." Opět se zasmál a popískal si refrén písničky, kterou si předtím prozpěvoval před domem.
,,A proto, Arture," řekla matka, „pán sem přichází jako známý a nikoliv cizinec, a je dlužno litovat, že se tvé nepochopitelně rozmarné povaze znelíbil. Mrzí mě to. Pravím to pánovi. Vím, že ty to neřekneš; proto vyjadřuji politování za sebe a za Flint-winche, poněvadž pánova obchodní záležitost se týká nás dvou."
Zdola se nyní ozvalo zarachocení klíče v zámku a pak bylo slyšet, jak se dveře otvírají a zavírají. Ve chvilce se pak ukázal pan Flintwinch; když vstoupil,

návštěvník vstal, hlasitě se zasmál a přivinul si ho pevným objetím.
„Jak se daří, milovaný příteli?" řekl. „Jak vidíme svět, drahý Flintwinchi? Růžově, co? Tím lépe, tím lépe! A jak znamenitě vypadáte! Ó, vypadáte mladý a svěží jako jarní kvítek! Ó, milý chlapeček! Hodné děťátko, hodné děťátko!"
Zatímco zavaloval pana Flintwinche těmito lichotkami, lomcoval jím a roztáčel ho oběma rukama za ramena tak, až se tento pán, za daných okolností ještě scvrklejší a pokroucenější než obvykle, motal jako roztočený vlček, kterému dochází síla.
„Posledně jsem měl předtuchu, že se lépe seznámíme a důvěrněji sblížíme. Ještě nic netušíte, Flintwinchi? Ještě pořád nic netušíte?"
„Ještě ne, pane," odpověděl pan Flintwinch. „Ještě pořád nic zvláštního. Nechtěl byste se raději posadit? Jistě jste si přišel na kapku portského, pane, či ne?"
„Och, lišáčku jeden! Čuňátko moje!" zvolal návštěvník. „Ha,

ha, ha, ha!" A odmrštiv pana Flintwinche stranou na znamení, že šprýmování skončilo, opět se posadil.
Úžas, podezření, nevole a stud, s nimiž Artur to všechno pozoroval, mu odňaly řeč. Pan Flintwinch, který silou posledního zacloumání odletěl několik kroků dozadu, se opět vzchopil s tváří, jejíž výraz naprosté netečnosti se ani dost maličko nezměnil kromě toho, že zápasil chviličku s dechem, a zadíval se upřeně na Artura. Navenek nevypadal pan Flintwinch ani o vlásek méně zamlklý a kožený než za běžných okolností; jediný znatelný rozdíl byl v tom, že se mu uzel nákrčníku, který míval obvykle pod uchem, svezl až do týla a tvořil jakýsi ozdobný přívěsek, ne ne-podobný paruce s uzlem; pan Flintwinch měl tak vzezření bezmála dvořanské.
Jako paní Clennamová nespouštěla oči z Blandoise (na něhož měly asi takový vliv jako upřený pohled na psa podřadnějšího plemene), tak Jeremiáš nespouštěl pohled z Artura. Bylo to, jako by se byli mlčky dohodli, že si rozdělí práci. A za nastalého mlčení tedy Jeremiáš stál, poškraboval se na bradě a hleděl na Artura; zdálo se, že by mu raději nějakým nástrojem vypáčil myšlenky z hlavy.
Jako by mu mlčení bylo už trapné, návštěvník po chvilce vstal a netrpělivě se postavil zády k posvátnému ohni, který tu hořel už tolik let. Tu paní Clennamová poprvé za tu dobu pohnula rukou – jen jednou – a pokynuvši jí velmi slabě jako na znamení, že ho propouští, řekla:
„Prosím, Arture, nech nás o samotě, abychom mohli projednat své věci."
„Dělám to jen nerad, matko."
„Rád nerad," odpověděla, „na tom nesejde. Prosím, nech nás o samotě. Přijd kdykoli jindy, až tě zas napadne, že máš povinnost zabít tady v nudě půlhodinku. Dobrou noc."
Vztáhla k němu obalené prsty, aby se jich mohl dotknout, jak mezi nimi bylo zvykem, a pak se shýbl nad pojízdné křeslo, aby se dotkl její tváře rty. Tu si pomyslil, že její tvář je napjatější než jindy a že je i chladnější. Když se pak opět napřimoval a sledoval směr jejího pohledu k dobrému příteli pana Flintwinche panu Blandoisovi, luskl pan Blandois prstem o palec jedním hlasitým a opovržlivým mlasknutím.
„Odcházím a zanechávám vašeho – vašeho obchodního pří-

tele v matčině pokoji, pane Flintwinchi," řekl Clennam, „velmi překvapen a krajně nerad."
Osoba, o které se zmínil, luskla zase prsty. „Dobrou noc, matko." „Dobrou noc."
„Měl jsem kdysi přítele, milý brachu Flintwinchi," řekl Blan-dois, stoje rozkročený před krbem a hovoře zřejmě jen proto, aby zarazil Clennamovy kroky, které se začaly vzdalovat; a Clennam vskutku u dveří zaotálel. „Měl jsem kdysi přítele, který toho slyšel o stinnější stránce tohoto města a jeho života tolik, že by se nebyl odvážil pobýt v noci sám s dvěma lidmi, kteří měli zájem, aby ho dostali pod zem – na mou věru! – ani v tak váženém domě, jako je tento – nebyl-li tělesně silnější než oni. Hm! Jaký to zbabělec, drahý Flintwinchi, co?"
„Sketa, pane."
„Správně! Sketa. Nebyl by to udělal, milý Flintwinchi, kdyby nebyl věděl, že sice mají vůli ho umlčet, ale nikoliv dost síly. Za takových okolností by se nebyl ani napil ze sklenice vody – ani v tak váženém domě ne, jako je tento, milý Flintwinchi – ledaže by byl viděl, že jeden z nich se napil z té sklenice první a také ten doušek spolkl!"
Clennam nepromluvil a vpravdě dost dobře ani nemohl, protože se opovržením bezmála dusil; a když vycházel, jedině se na návštěvníka podíval. Návštěvník ho pozdravil na rozloučenou dalším lusknutím a nos se mu nakrčil dolů přes knír a knír se mu pod nosem nadzdvihl v zlověstném a ohyzdném úsměvu.

„Dobré nebe, Affery," zašeptal Clennam, když mu v tmavé síni otvírala dveře a on tápal k otvoru, ve kterém viděl noční oblohu, „co se to tu děje?"
Jak tam stála ve tmě se zástěrou přehozenou přes hlavu a hovořila zpod ní zdušeným šepotem, vypadala už sama dost jako strašidelné zjevení.
„Neptejte se mě na nic, Arture. Jsem bůhvíjak dávno už jako v jednom snu. Jděte!"
Vyšel a Affery za ním zavřela. Pohlédl k oknům matčina pokoje a slabé světlo, žlutými záclonami ještě zdušenější, jako by mu odpovídalo ozvěnou po Affery a mumlalo: „Neptej se mě na nic. Jdi!"
132
KAPITOLA JEDENÁCTÁ
DRUHÝ DOPIS MALÉ DORRITKY
Vážený pane Clenname,
protože jsem Vám v posledním dopise napsala, že je nejlépe, když mi nikdo nepíše, a protože Vám moje nové psaníčko, které Vám posílám, nemůže připravit jinou potíž, než že si je přečtete (nebudete možná mít dost volného času ani na to, ačkoliv doufám, že si jednou přece chvilku najdete), zasvětím tedy hodinku tomu, abych Vám zase napsala. Tentokrát píšu z Říma.
Odjeli jsme z Benátek dříve než manželé Gowanovi, ale těm netrvala cesta tak dlouho jako nám, a také nejeli stejnou cestou. A tak když jsme přijeli, našli jsme je už tady; ubytovali se v ulici, která se jmenuje Via Gregoriana. Domnívám se, že ji asi znáte.
Napřed Vám chci napsat všechno o nich, co mohu, protože vím, to že chcete slyšet ze všeho nejdříve. Jejich byt není zrovna moc pohodlný, ale snad se mi to jen tak zdálo, když jsem ho poprvé viděla, a vy byste třebas soudil jinak, protože jste byl v mnoha různých zemích a viděl jste tolik zvyklostí jiných národů. To se rozumí, je to daleko daleko lepší byt – miliónkrát lepší – než jakému jsem byla zvyklá až donedávna; a taky si myslím, že se na to nedívám svýma očima, ale jejíma. Protože každý může docela lehce poznat, že odmalička vyrůstala v prostředí něžného a šťastného domova, i kdyby mi to nebyla sama vyprávěla s tak velkou láskou k otcovskému domu.
A je to tedy dost holý byt a jde se tam po dost tmavých společných schodech a je to vlastně jen jedna velká nevlídná místnost, kde pan Gowan maluje. Okna jsou zastavena všude tam, kde by se člověk mohl podívat ven, a stěny jsou celé pomalované křídou a uhlem od bývalých nájemníků, kteří tu žili – ach – řekla bych, že celá léta! Je tam záclona spíš hnědavá než červená, která tu místnost dělí, a část za záclonou je vlastně obývací pokoj.
133
i
Když jsem ji tam poprvé viděla, byla sama, práce jí vypadla z rukou a dívala se na kousek nebe, jak prosvítalo hořejškem oken. Nezneklidňujte se, prosím, když Vám to píšu, ale nebylo tam dost vzdušno, ani dost jasno, ani dost veselo, nebylo to celé ani tak šťastné, ani tak svěže mladé, jak bych si byla přála. Protože pan Gowan maluje tatínkovu podobiznu (nejsem tak docela jista, že bych ho podle toho poznala, kdybych nebyla viděla, jak ho pan Gowan maluje), měla jsem teď víc příležitosti být v její společnosti, než by bylo možné, kdyby nebylo té šťastné náhody. Je velmi mnoho sama. Opravdu, velmi mnoho sama.
Mám Vám vypsat, jak jsme se viděly podruhé? Šla jsem k ní jednoho dne, když jsem si tam náhodou mohla zaběhnout sama, tak kolem čtvrté nebo páté odpoledne. Zrovna sama obědvala a ten její osamělý oběd jí přinesli odkudsi zvenčí na takových přenosných kamínkách i s ohněm. A neměla společnost, a jak jsem viděla, také nikoho nečekala; byl u ní jen stařeček, který jí to jídlo přinesl. Vyprávěl jí dlouhou legendu (o lupičích za hradbami, které pochytala kamenná socha kteréhosi světce), aby ji pobavil, jak mi řekl – když jsem odcházela – protože prý má taky dceru, ačkoliv ne tak hezkou.
Teď bych se měla také zmínit o panu Gowanovi, než budu psát dále o ní to málo, co ještě vím. Jistěže se obdivuje její kráse a jistě je na ni pyšný, protože každý ji chválí, a jistě ji miluje, o tom vůbec nepochybuji –• ale svým způsobem. Vy ten jeho způsob znáte, a zdá-li se vám stejně nedbalý a rozmrzelý, jako připadá mně, asi se nemýlím, když si myslím, že by se jí měl víc přizpůsobit. Nezdá-li se Vám to však takové, jsem úplně jista, že jsem se dočista zmýlila, protože Vaše ubohé nezměněné dítě věří ve Vaši moudrost a dobrotu víc, než by Vám mohlo kdy vůbec říci, i kdyby se o to snažilo nevímjak. Ale nestrachujte se, nebudu se o to pokoušet.
A protože je pan Gowan tak nestálý a rozmrzelý (jak si myslím já, jestliže si to myslíte i Vy), věnuje se svému povolání jen velmi málo. Nedělá nic vytrvale ani trpělivě; načne nějakou věc a pak ji zas odhodí a udělá práci nebo ji nedodělá a je mu to vůbec jedno. Když jsem ho slyšela rozprávět s tatínkem – seděl mu právě

k obrazu – napadlo mi, nemá-li víru v nikoho jiného jen proto, že nemá víru sám v sebe. Je to možné? Jsem zvědava, co řeknete,
134
až dojdete sem! Vím, jak se budete dívat, a skorém slyším Váš hlas, kterým byste mi to vykládal na železném mostě.
Pan Gowan chodí hodně mezi lidi, kteří tu platí za nejlepší společnost – ale nevypadá, jako by se bavil, ani jako by se mu mezi nimi líbilo, když tam je – a ona chodívá někdy s ním, ale poslední dobou vycházela velmi málo. Zdá se mi, že pozorovala, jak se o ní ve společnosti nesmyslně mluví, jako by byla dosáhla nějakého úžasného úspěchu, z něhož má neobyčejný zisk, když se provdala za pana Gowana; ale zároveň by se týmž ženám ani nesnilo, že by si ho snad byly rády vzaly buď samy nebo jejich dcery. Kromě toho jezdí také někdy na venkov, aby si vyhledal náměty a udělal náčrtky; a všude, kde jsou turisté, má mnoho známostí a je velmi dobře známý. Kromě toho všeho má přítele, který mu dělá často společnost jak doma, tak i jinde, ačkoliv se k tomu příteli chová velmi chladně a v chování k němu je velmi vrtkavý. Vím docela jistě (protože mi to sama pověděla), že ona nemá toho přítele ráda. Mně je také tak protivný, že si moje dušička opravdu důkladně oddychla, když právě teď není tady. Oč víc se asi musilo ulevit jí!
Ale zvlášť ráda bych Vám řekla tohle, co teď píšu, a také abyste věděl, proč jsem se rozhodla psát Vám toho tolik, i když se bojím, že Vás to zbytečně znepokojí. Je tak věrná a oddaná a ví tak úplně jistě, že všechna její láska i úcta patří navždycky jemu, že můžete být jist, že ho bude milovat, zahrnovat obdivem, chválit i skrývat všechny jeho nedostatky, dokud bude živa. Domnívám se, že je skrývá a vždycky bude skrývat i sama před sebou. Dala mu svou lásku, kterou mu už nikdy nemůže odejmout; a kdyby jí trýznil srdce nevímjak, ta láska k němu nikdy neumdlí. Víte sám, že to je pravda, jako víte všechno daleko a daleko lépe než já; ale chtíc nechtíc Vám musím říci, jak se mi jeví její povaha, a že nikdy o ní nemůžete mít dost dobré mínění.
V tomto dopise jsem ji ještě nenazvala jménem, ale jsme nyní takové přítelkyně, že to činím, když jsme tak klidně spolu o samotě a ona mi říká jménem – myslím tím ne mým křestním jménem, ale tím, které jste mi dal Vy. Když mi začala říkat Amy, vyprávěla jsem jí krátce o sobě, a že jste mi vždycky říkal Malá Dorritka. Také jsem jí řekla, že to jméno je mi mnohem dražší než kterékoli jiné, a tak ona mi také říká Malá Dorritka.
135
Možná že jste od jejího otce nebo matky ještě nic neslyšel a snad ještě nevíte, že má chlapečka. Narodil se jí před dvěma dny, právě týden po tom, co sem přijeli. Byli z toho celí šťastní. Ale musím Vám říci, když už Vám chci povědět všechno, že mi připadá, jako by mezi nimi a panem Gowanem bylo nějaké napětí, a že asi cítí, jako by jeho posměšné chování vůči nim někdy vyjadřovalo jeho nevážnost a pohrdání láskou, kterou cítí k dceři oni. Právě včera, když jsem tam byla, jsem si všimla, jak se pan Meagles změnil v obličeji, vstal a šel ven, jako by se bál, že něco řekne, kdyby se takhle proti tomu nezajistil. A přece jsem přesvědčena, že oba jsou tak pozorní, dobrosrdeční a rozumní lidé, že by je měl šetřit. Je od něho kruté, že k nim nemá trochu víc ohledů.
Při poslední tečce jsem přestala psát, abych si to všechno ještě jednou přečetla. Nejdříve mi připadalo, jako bych si byla nabrala trochu mnoho toho, čemu chci rozumět a co chci vysvětlit, a už jsem se skorém klonila k názoru, že dopis vůbec neodešlu. A když jsem si to trochu promyslela, hned jsem se na to dívala s větší nadějí, protože jistě poznáte, že jsem byla tak všímavá jen pro Vás a že jsem vypozorovala to, co jsem vypozorovala, jak se mi zdá, jenom proto, že mě pobádal Váš zájem na té věci. Můžete být opravdu ujištěn, že to je pravda. A teď jsem vyčerpala to, proč vlastně dnešní dopis píšu, a zbývá mi napsat už jen málo.
Jsme všichni zdrávi a Fanny je čím dál tím dokonalejší. Sotva si dovedete představit, jak je ke mně laskavá a jakou má se mnou trpělivost. Má ctitele, který za ní jel až sem, nejdříve celou tu dálku ze Švýcar a pak ještě celou tu cestu až z Benátek, a právě se mi svěřil, že má v úmyslu sledovat ji prostě všude. Jeho řeč o tom mě přiváděla do velkých rozpaků, ale on na to nic nedal. Nevěděla jsem, co mu mám říci, ale konečně jsem mu řekla, že by podle mého názoru bylo lépe, kdyby toho nechal. Protože Fanny (ale to jsem mu neřekla) je příliš duchaplná a chytrá, aby se k němu hodila. Ale nedal si stejně říci, a že prý jí nenechá. Já, to se rozumí, nemám žádného ctitele.
Dojdete-li kdy při čtení tohoto dlouhého dopisu až sem, snad si řeknete, že přece Malá Dorritka neskončí dopis, aby Vám nepověděla něco o svých cestách, a že je už vlastně na čase, aby to
136

udělala. Myslím také, že už je opravdu na čase, ale nevím, co Vám mám vyprávět. Od té doby, co jsme odjeli z Benátek, jsme navštívili mnoho podivuhodných míst, mezi jinými Janov a Florencii, a viděli jsme tolik překrásných věcí, že se mi až točí hlava, když si pomyslím, jaká jich byla spousta. Vy byste mi o nich mohl jistě povědět mnohem víc, než Vám mohu říci já, a proč bych Vás tedy měla unavovat vypočítáváním a popisováním?
Milý pane Clenname, když už jsem měla dost odvahy a řekla jsem Vám již předešle o známých nesnázích, které mi zatěžují mysl na cestách, nebudu zbabělá ani tentokrát. Jedna z mých častých myšlenek je: Ačkoliv jsou ta města tak věkovitá, samotné to jejich stáří nepřipadá mému myšlení ani tak zvláštní jako to, že byla na svém místě celou tu dobu, když jsem vůbec ani nevěděla, že existují, kromě tak dvou nebo tří z nich, a kdy jsem sotva znala vůbec něco z toho, co bylo venku za těmi našimi starými zdmi. Je v tom něco velmi smutného a já nevím proč. Když jsme se byli podívat na tu pověstnou šikmou věž v Pise, byl jasný slunný den a věž i budovy kolem vypadaly tak staré a země i obloha zas vypadaly tak mladě a její stín na zemi byl tak lehounký a opuštěný! Zprvu mi nenapadlo, jak je to krásné nebo jak je to podivné, ale napadlo mi: „Och, kolikrát, když stín zdi nám padal do pokojíka a když se ty unavené kroky vláčely po dvoře sem a tam – och, kolikrát bylo tohle místo stejně klidné a krásné, jako je dnes!" To mě dočista přemohlo. Dojalo mě to tak, že mi až vytryskly slzy, ačkoliv jsem se namáhala, co mi síly stačily, abych je potlačila. A takový pocit mám často – často.
Zdalipak víte, že od té doby, co se náš osud tak změnil, i když se mi zdá, že snívám ještě častěji než dříve, pokaždé teď sním, jak jsem hrozně moc mladá? Snad řeknete, že nejsem zrovna stará. Ne, nejsem, ale tak já to nemyslím. Ve svých snech jsem vždycky byla děcko, které se učí šít. A často jsem snila, že jsem zase tam a vidím tam na dvoře tváře lidí, které jsem sotva znala a o kterých bych byla měla za to, že jsem na ně dávno zapomněla; ale stejně často jsem se zase viděla tady v cizině – ve Švýcarech, ve Francii nebo v Itálii – někde, kde jsme už byli – ale pokaždé jsem byla to malé dítě. Často mám sen, že přicházím k paní Generálové v záplatovaných šatech, ve kterých se vidím, když si
137
oživím nejstarší vzpomínky. Často se mi zdálo, že si sedám ke stolu v Benátkách, když hostíme velkou společnost, ve smutečních šatech za ubohou maminku, které jsem nosívala, když mi bylo osm let, a které jsem nosila ještě dlouho potom, když už byly tak obnošené, že se nedaly spravit. Strašně mě trápilo, když jsem si pomyslila, za jak nepřístojné to bude společnost považovat, za jak nesrovnalé s otcovým bohatstvím, a že jistě hněvám a zahanbuji jeho i Fanny a Edwarda, když tak bezostyšně odhaluji, co si oni tak přejí zachovat v tajnosti. Ale v přemýšlení o těch věcech jsem nevyrostla ještě ze sukýnek malého děcka; a zároveň s tím jsem snila, že sedím s rozbolavěným srdcem u stolu a p"očítám, co ten oběd stojí, a jsem celá nešťastná starostí, jak to vůbec kdy zaplatíme. Ještě nikdy se mi ve snu nezdálo o té chvíli, kdy se náš osud zvrátil; ještě nikdy jsem ve snu nevzpomněla, jak jste se toho památného dopoledne se mnou vracel, abychom tu zprávu tatínkovi šetrně oznámili; ba nikdy jsem nesnila o Vás.
Milý pane Clenname, je možné, že jsem myslila na Vás – i jiné – tolik za dne, že už mi nezbývají žádné myšlenky, které by k Vám zabloudily v noci. Musím se Vám totiž teď přiznat, že se mi velmi bolestně stýská – že toužím tak žhavě a z celého srdce po domově, že někdy, když mě nikdo nevidí, ze stesku po domově bezmála hynu žalem. Nemohu už déle snášet, když se od něho mám vzdalovat ještě víc. Je mi vždy trochu lehčeji u srdce, když se obrátíme zase k němu, třebas je to jen o několik mil a ačkoliv vím, že se k němu zase brzy otočíme zády. Tak vroucně miluji místo své chudoby a Vaší laskavosti. Och, tak vroucně, och, tak vroucně!
Jen dobré nebe ví, kdy Vaše nebohé dítě spatří zase Anglii. Všichni máme tak rádi ten život tady (jen já ne), že nikdo na návrat ještě vůbec nepomýšlí. Můj drahý otec mluví o tom, že pojede do Londýna koncem toho jara, co teď přijde, protože tam má nějakou majetkovou záležitost, ale nemám mnoho naděje, že by mě vzal s sebou.
Snažila jsem se udělat po vedením paní Generálové nějaký ten pokrok a doufám, že už nejsem docela tak neohrabaná, jako jsem bývala. Začala jsem už mluvit skorém bez námahy těmi těžkými jazyky, o kterých jsem Vám říkala, a také jim rozumím. Nevzpo-
138
mněla jsem si v té chvíli, když jsem Vám posledně psala, že Vy je oba znáte; ale vzpomněla jsem si později a značně mi to pomohlo. Bůh Vám žehnej, milý pane Clenname. Nezapomeňte na svou navěky

vděčnou a oddanou
Malou Dorritku.
P. S. Zvlášť mějte na paměti, že Minnie Gowanová si zaslouží, abyste jí věnoval vzpomínky ze všech nejlepší. Nemůžete mít o ní mínění dost ušlechtilé, ani dost vysoké. Posledně jsem zapomněla na pana Panckse. Kdybyste ho náhodou viděl, prosím, vyřiďte mu srdečný pozdrav své Malé Dorritky. Byl velmi hodný k M. D.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

V NÍŽTO DRŽÁNAJESTI VELKÁ VLASTENECKÁ RADA

Sláva Merdlova jména byla den ze dne v celé zemi stále slavnější. Nikdo nevěděl, že by ten tak úžasně proslulý Merdle byl někdy udělal něco dobrého komukoli, ať živému nebo mrtvému nebo vůbec čemukoli pozemskému; nikdo nevěděl o žádné jeho vlastnosti ani vyřčené myšlence jakéhokoli druhu, která by byla kterémukoli tvoru pod sluncem vrhla byť i jen sebeslabší paprsek světla krejcarové svíčičky na cestu povinnosti nebo zábavy, bolesti nebo radosti, dřiny nebo odpočinku, skutečnosti nebo obraznosti, na některou z toho nezměrného množství stezek v bludišti, jímž se plahočí tápavé kroky synů Adamových; nikdo neměl ani stín důvodu k domněnce, že by hlína, z níž byla tato modla uhnětena, byla jiná než nejsprostší bláto, v jehož nitru doutná nejchatrnější knůtek, jaký kdy držel lidskou podobu pohromadě, aby se nerozsypala na padrť. Všichni lidé věděli (nebo si alespoň myslili, že vědí), že nabyl nezměrného bohatství; a jedině proto před ním padali na tvář do prachu země a kořili se mu poníže-něji a méně omluvitelně, než když se nejzaostalejší divoch černého

plemene vyplazí z podzemního doupěte a uctívá peň nebo plaza, aby si toto božstvo své barbarské duše naklonil.
Ba, velekněží tohoto božstva měli onoho muže před sebou jako zástěrku vlastní mrzkosti. Dav se mu kořil na dálku – ačkoliv vždycky dobře věděl proč – ale modloslužebníci u oltáře měli toho muže zpravidla na očích. Seděli při jeho hostinách a on sedá' val při jejich. Vždy za ním stál přízrak, který těm velekněžím říkal: ‚Jsou-li toto znamení, kterým věříte a které v lásce ctíte? Ta hlava, ty oči, mluva, způsoby a chování tohoto muže? Vy jste páky Okolkovacího úřadu a vládci lidí. Jestliže půl tuctu z vás vypustí duši, matka země bude asi sotva schopna porodit jiné vládce. Zakládá se vaše oprávnění na vyšší znalosti lidí, s níž tohoto muže přijímáte, koříte se mu a vynášíte ho? Nebo se – jste-li způsobilí posuzovat správně znamení, která vám nikdy neopominu ukazovat, když se objeví mezi vámi – vaše oprávnění zakládá na vaší vysoké čestnosti?" Dvě opravdu ošemetné otázky, které chodily ustavičně s panem Merdlem po městě! A všichni mlčky souhlasili, že je nutno je umlčet.
V nepřítomnosti paní Merdlové, která byla v cizině, udržoval pan Merdle palác i nadále otevřený, aby jím mohl procházet proud návštěvníků. Několik z nich se celé domácnosti laskavě ujalo. Tři nebo čtyři vynikající a čiperné dámy se spolu občas dohodly: „Pojďme ve čtvrtek k našemu milému Merdlovi na oběd. Koho pozveme?" Náš milý Merdle pak dostal patřičné pokyny, seděl se společností těžkomyslně u tabule, potom bloumal tupě po salónech a byl pozoruhodný svým vzezřením, jako by neměl se zábavou nic společného kromě toho, že jí překáží. Vrchní stolník, Duch pomsty v životě velikánově, neslevil nic ze své přísnosti. Shlížel na tyto hostiny, když tu nebyla ňadra, stejně jako shlížel na jiné hostiny, když tu ňadra byla; a panu Merdlovi připadal pohled jeho očí bazilišťí. Byl to neúprosný muž a nikdy neprominul ani ždibec jídla nebo láhev vína. Nedovolil pořádat hostinu, aby neodpovídala jeho přísným požadavkům. Chystal tabuli pro uspokojení vlastní důstojnosti. Bylo-li hostům libo okusit toho, co se podávalo, neměl proti tomu námitek; ale chody se podávaly jedině pro udržení jeho důstojenství. Když stál u příborníku, jako by hlásal: „Přijal jsem svůj úřad, abych shlížel na to, co je právě přede mnou, a abych nevě-

noval ani pohled ničemu menšímu, než je tohle." Postrádal-li předsedající ňadra, jako by postrádal část vlastní vznešenosti, o kterou ho nevyhnutelné okolnosti dočasně ochudily. Právě tak, jak by asi byl postrádal důležitou ozdobu uprostřed tabule nebo vzácný chladič na víno, který by byl v bankovní úschovně.
Pan Merdle rozeslal pozvánky na barnaclovskou hostinu. Měl tu být lord Decimus, měl tu být pan Titus Barnacle, měl tu být příjemný mladý Barnacle; a měl tu být zastoupen i sbor sněmovních Barnaclů, kteří jezdili po venkově, když sněmovna nezasedala, a o překot švitořili chválu na svého náčelníka. Měla to být gala slavnost. Pan Merdle se chystal podpořit Barnacly. Mezi ním a urozeným Decimem se prozatím vedlo jakési choulostivé vyjednávání –- mladý Barnacle s roztomilými způsoby dělal prostředníka – a pan Merdle se rozhodl, že váhu své velké bezúhonnosti a ohromného bohatství přihodí na barnaclovskou misku. Zlomyslníci podezírali, že jde o pletichy; snad proto, že bylo nesporné, že kdyby bylo možno

spojenectví odvěkého nepřítele lidstva zajistit korupcí, Barnaclové by si je byli korupcí zajistili – pro dobro vlasti, pro dobro vlasti.
Paní Merdlová psala svému přeskvělému choti, kterého považovat za cokoli menšího než za všechno britské obchodnictvo posledních pěti století, stočené do jednoho rance a pozlacené kolem dokola na tři stopy silně, by bylo vysloveným kacířstvím –• napsala tomuto choti z Říma rychle za sebou několik dopisů, ve kterých na něho neodbytně naléhala, že ted nebo nikdy je čas zaopatřit Edmunda Sparklera. Paní Merdlová mu dokazovala, že Edmundův případ nesnese odklady a že jsou vyhlídky na nesmírně výhodné možnosti, kdyby okamžitě dostal něco pořádného. V tvarosloví řeči o této předůležité záležitosti znala paní Merdlová u sloves jen jediný způsob, a to rozkazovací; a tento způsob měl jenom jediný čas, totiž přítomný. Paní Merdlová předkládala svá slovesa panu Merdlovi k časování tak důtklivě, že značně rozbouřila jeho lenivou krev a roztřásla jeho dlouhé manžety.
V tomto pohnutém stavu dal pan Merdle na srozuměnou vrchnímu stolníkovi – těkaje vyhýbavě očima kolem služebníkovy obuvi, aniž je pozdvihl k zrcadlu myšlenek toho úžasného tvora – že má v úmyslu uspořádat významnou hostinu; nikoliv vel-
141
kou hostinu, ale velmi vybranou. V odpověď na to dal zas vrchní stolník na srozuměnou jemu, že nemá námitek a bude shlížet na nejpřepychovější provedení takové věci, jaké je možno stvořit; a den hostiny tedy konečně nadešel.
Pan Merdle stál zády ke krbu v jednom ze salónů a očekával příchod významných hostí. Postavit se zády k teplu krbu si dovolil jen málokdy nebo nikdy, nebyl-li zcela sám. V přítomnosti vrchního stolníka by se takového činu nebyl odvážil vůbec. Kdyby se byl tento tyranský man právě v tom okamžiku objevil v pokoji, byl by si pan Merdle svým obvyklým způsobem sevřel zápěstí a jako spoutaný by se byl procházel po koberci před krbem nebo by se byl odešel plížit mezi skvostnými kusy nábytku. Plaché stíny, které jako by vyskakovaly z úkrytu, když oheň vzplanul, a zase se hbitě skrývaly, když se plameny ztlumily, úplně dostačovaly jako svědkové toho, že si dopřává takového pohodlí. Ba, vlastně víc než stačily, bylo-li možno přikládat nějaký význam neklidným pohledům, které na ně vrhal.
Pravá ruka pana Merdla byla plná večerních novin a večerní noviny byly plné pana Merdla. Jeho zázračná podnikavost, jeho úžasné bohatství, jeho podivuhodná banka, to vše byla tučná sousta večerních novin toho dne. Podivuhodná banka, jejímž byl hlavním zakladatelem, budovatelem a ředitelem, byla nejnovějším z mnoha Merdlových divů. Ale přesto byl pan Merdle uprostřed všech těch skvělých úspěchů tak skromný, že se podobal mnohem spíše člověku, jemuž zabavili dům, než obchodnickému kolosovi, který se hřeje u vlastního krbu, než se mu menší lodičky splují k hostině.
Jen popatřte, jaké lodi vplouvají do přístavu! Roztomilý mladý Barnacle připlul první; ale ještě na schodech ho dohonila advokacie. Advokacie, vyzbrojená jako obvykle skřipcem a ob-hájcovským nachýlením hlavy, byla radostí celá bez sebe, že vidí roztomilého mladého Barnacla; vyjádřila se, že „budeme zasedat jako velký senát, jak my právníci říkáme, abychom se poradili o závažné věci".
„Ale jděte," odpověděl čiperný mladý Barnacle, jehož jméno bylo Ferdinand; „jak to?"
„Ále," usmála se advokacie. „Když to nevíte vy, jak bych to mohl vědět já? Vy jste přímo ve svatostánku chrámu, kdežto
142
já jsem jenom jeden ze zástupu vyznavačů, který se tísní na pláni venku."
Advokacie dovedla být hladce vlídná nebo drsně strohá podle toho, s jakým zákazníkem jednala. S Ferdinandem Barnaclem byla jako hedvábíčko. Advokacie byla také vždy skromná a podceňovala se – svým způsobem. Advokacie byla bytost velmi různorodá; ale jedna červená nit se táhla osnovou všech jejích tvářností: každý člověk, s nímž o něčem jednala, byl v jejích očích porotcem, a pokud možno, musela toho porotce získat na svou stranu.
„Náš osvícený hostitel a přítel," řekla advokacie, „naše zářící obchodní hvězda – se chce věnovat politice?"
„Chce? Víte přece, že už je nějaký čas v parlamentě," odpověděl roztomilý mladý Barnacle.
„Pravda," řekla advokacie a zasmála se jemným operetním smíchem, vyhrazeným pro výjimečné porotce, který se nadmíru lišil od jejího bodře žertovného smíchu, vyhrazeného pro veselo-herní pantatíky v obyčejné porotě, „je už nějaký čas v parlamentě. Ale ta naše hvězda byla až dosud hvězdou nestálou a nerozhodnou? Hm?"
Průměrného svědka by bylo takové „Hm?" svedlo, aby odpověděl kladně. Ale Ferdinand Barnacle se po advokacii zchytrale podíval, když stoupali po schodišti, a neodpověděl vůbec.

„Tak, tak," řekla advokacie, pokyvujíc hlavou, protože se nedala jen tak odbýt, „a proto jsem říkal, že budeme zasedat jako velký senát při zvláštní poradě – a tím jsem chtěl říci, že to bude vážná a slavnostní událost, když ‚soud zasedl – strašlivý pohleď, jak říká Mackie Kudla1. Jak vidíte, my právníci jsme tak liberální, že citujeme Mackieho Kudlu, ačkoliv ten raubíř měl na nás spadeno. Přesto myslím, že mohu uvést přiznání Mackieho Kudly," řekla advokacie s poněkud čtveráckým zakolébáním hlavy, neboť zabředla-li do kolejí právnické výmluvnosti, vždycky se tvářila, jako by se s největší dobromyslností na světě sama sobě posmívala; „přiznání, že zákon je celkem vzato alespoň míněn, aby byl nestranný. Neboť, jak říká Mackie Kudla, cituji-li ho správně, a když ne," s operetním dotykem skřipce na společníkovo rameno, „můj učený přítel mě račiž opravit:

1 postava „Žebrácké opery" anglického satirického básníka Johna Gaye (1685–1732)

Všem stejnou mírul Tot zákona příkaz, Mích. můj i tvůj páž stíhá trestajícíl
Proč medle i pána nestihne provaz tu v Tyburnu1 zrána na šibenici?"

S těmi slovy došli do salónu, kde pan Merdle stál před ohněm. Když slyšel advokacii vstupovat s takovým výrokem na rtech, byl pan Merdle úžasem tak ohromen, že advokacie ihned vysvětlila, že citovala Gaye. „Dozajista žádný velikán z westminsterského Slavína," pravila, „ale přesto si nijak nezaslouží opovržení od muže, který má tak rozsáhlé životní zkušenosti a světový rozhled Jako pan Merdle."

Pan Merdle vypadal, jako by se chystal něco říci, ale hned poté zase vypadal, jako by nehodlal říci nic. Tato chvilka byla dost dlouhá, aby zatím mohla být ohlášena církev.

Církev vešla pokorně, ale přece krokem pevným a rychlým, jako by si chtěla obout sedmimílové boty a obejít celý svět, aby se přesvědčila, je-li každý v uspokojivém stavu. Církev neměla ani tušení, že dnešní společnost má zvláštní význam. To byl nejpozoruhodnější rys v jejím chování. Byla čistá, svěží, veselá, přívětivá, líbezná; ale tak nevědomá a neviňoučká, až to překvapovalo.

Advokacie se svižně přitočila, aby se osmělila vznést na církev co nejzdvořilejší dotaz, pokud se týče zdraví její ctěné paní choti. Ctěnou paní choť, pokud jde o tuto věc, potkala maličko nemilá svízel, anžto se při konfirmaci poněkud nachladila, ale jinak se těší pevnému zdraví. A ctěný pan syn je rovněž zdráv. Je s mladou ženou a rodinou na venkově na své pastvině duší.

Potom se objevili zástupci barnaclovského sboru a za nimi hned páně Merdlův osobní lékař. Advokacie, která rezervovala kousíček oka a kousek skřipce pro každého, kdo těmi dveřmi vešel, ať už rozmlouval s kýmkoli nebo hovořil o čemkoli, se mezi všechny vtírala jakýmsi důmyslným způsobem, aniž kdo zpozoroval, jak se k nim vetřela, a dotkla se každého jednotlivého pana porotce v jeho osobité slabůstce. S některými zástupci sboru se zasmála ospalému poslanci, který před nedávném vyšel do kuloáru chybnými dveřmi a omylem tak hlasoval jinak, než

1 staré londýnské popraviště

měl; s jinými si ponaříkala na novotářského ducha doby, kterému už není ani možno zabránit, aby si neosvojoval nepřirozený zájem o veřejnou správu a státní finance; s lékařem ztratila slovíčko o celkovém zdravotním stavu; rovněž měla na srdci ještě nepatrnou otázku, která se týkala jedné lékařské veličiny nepopiratelně vynikajících vědomostí a uhlazených způsobů – ale podobnou kvalifikací se v daleko nejvyšším stupni honosívají, takový je její názor, i jiní mistři lékařského umění (sklon hlavy a unylý pohled jako na porotu) – s kteroužto veličinou se náhodou před dvěma dny setkala, když zasedla do svědecké lavice, a při křížovém výslechu od ní vyrozuměla, že se vydává za jednoho ze zastánců nové léčebné metody, která připadá advokacii – eh? – hm, však si to advokacie myslila; advokacie si myslila a doufala, že lékař jí to potvrdí. Neosobuje si ovšem vůbec právo soudit věci, ve které páni lékaři nejsou zajedno, ale advokacii se nicméně zdá, uvažuje-li o této otázce ze stanoviska čirého zdravého rozumu a nikoliv takzvaného právnického rozboru, že tato nová metoda je – smí-li se toho odvážit v přítomnosti veličiny tak znamenité – řekněme, humbuk? Ó! Posílena takovým povzbuzením, smí se tedy odvážit a řekne humbuk; a nyní se mysli advokacie značně ulevilo.

Zatím se již objevil pan Titus Barnacle, jenž – jako proslulý známý dr. Johnsona1 – měl v hlavě jenom jedinou myšlenku, a to ještě chybnou. Tento výtečník a pan Merdle seděli se zadumaným výrazem na žluté pohovce; osvětleni září z krbu seděli každý pro sebe, nepromluvili spolu ani slůvko a celkově se značně podobali dvěma kravám na Cuypově obraze, který visel na stěně proti nim. Tu se pak dostavil lord Decimus a vrchní stolník, který se až do té chvíle omezoval jen na jednu část obvyklé činnosti, totiž přihlížel, jak hosté

přicházejí (a to spíše pohrdavě než vlídně), se vyrušil z míry natolik, že ho doprovodil po schodech nahoru, aby ho ohlásil. Poněvadž byl lord Decimus tak všemocným členem horní sněmovny, jeden nesmělý mladistvý člen dolní sněmovny, který byl předposlední rybkou chycenou do barnaclov-
1 dr. Samuel Johnson (1709–1784) – výrazná, osvícenská postava anglického kulturního života 18. století; slovníkář, literát, esejista, autor „Životů básníků"
145
ských sítí a který byl při této příležitosti pozván, aby se vzpomnělo jeho lapení, zavřel oči, když jeho lordstvo vstoupilo.
Lord Decimus přesto viděl poslance s potěšením. Rovněž s potěšením viděl pana Merdla, s potěšením viděl církev, s potěšením viděl advokacii, s potěšením viděl lékaře, s potěšením viděl pana Tita Barnacla, s potěšením viděl barnaclovský sbor, s potěšením viděl Ferdinanda, svého osobního tajemníka. Lord Decimus, ačkoliv jeden z největších velikánů celého světa, nijak nevynikal přívětivým chováním; ale Ferdinand ho vycepoval alespoň natolik, že si všiml všech mužů ve společnosti přítomných a řekl jim, že je s potěšením vidí. Když se jeho lordstvo zhostilo se. zdarem tohoto vypětí čilosti a blahovůle, usadilo se do živého obrazu podle Cuypova námětu a dělalo ve skupině třetí krávu.
Advokacie, která měla blahé vědomí, že si již získala všechny ostatní porotce a potřebuje se nyní zmocnit už jen předsedy poroty, se k němu brzy přitočila se skřipcem v ruce. Advokacie nadhodila předsedově úvaze počasí jakožto námět přiměřeně odlehlý úřední zdrželivosti. Advokacie pravila, že jí bylo řečeno (jak už bývá řečeno každému, ačkoliv kdo mu to říká nebo proč, zůstane na věky věků tajemstvím), že letos asi nebude žádné šlechtěné ovoce. Lord Decimus vskutku neslyšel, že by něco chybělo jeho broskvím, ale mají-li jeho lidé pravdu, nebude mít letos jablka. Žádná jablka? Advokacie byla úžasem a účastí bez sebe. Ve skutečnosti by jí bylo bývalo úplně jedno, kdyby na celé zeměkouli nebylo ani jediné padavky, ale starostlivý zájem, který o tuto jablečnou otázku jevila, byl až bolestně dojemný. A čemu, lorde Decime – neboť my neodbytní právníci přímo milujeme, když můžeme sbírat ponaučení, a člověk ostatně nikdy neví, kdy se mu taková věc bude možná dobře hodit – čemu, lorde Decime, dlužno tuto pohromu přičítat? Lord Decimus se neosměluje rozvinout v této otázce žádnou teorii. Jiného člověka by to snad bylo umlčelo; ale advokacie se držela své oběti jako klíště a řekla: „A pokud jde o hrušky?"
Ještě dlouho potom, co advokacie povýšila na nejvyššího státního návladního, se vyprávělo o tomto obratu jako o jejím mistrném tahu. Lord Decimus měl vzpomínku na hrušeň, která kdysi rostla v zahradě nedaleko za domem jeho prefekta v Etonu, a na této hrušni vytrvale kvetl jediný vtip jeho života. Byl to vtip nad-
146
míru hutný a trvalý a vycházel z rozdílu mezi etonskými hruškami a sněmovními dvojicemi, využívaje slovní hříčky obou těchto anglických slov s podobnou výslovností: pear – hruška a pair – dva poslanci protivných stran, kteří se dohodnou nebojovat proti sobě. Byl to však vtip, o jehož jemném vyhrocení se lord Decimus domníval, jak se zdálo, že je nemůže nikdo řádně vychutnat, aniž ho napřed důkladně a podrobně neobeznámí s hrušní. A proto z počátku příběhu nebylo o takovém stromě ani potuchy, milý pane; ale pak jej pozvolna začal objevovat v zimním hávu, prováděl jej všemi ročními dobami, viděl jej rašit, viděl jej kvést, viděl jej plodit, viděl ovoce zrát – zkrátka, příběh vypěstoval strom tímto pečlivým a podrobným líčením, dříve než vylezl z okna ložnice na krádež ovoce, takže četní opozdilí posluchači cítili v duchu úžasný vděk za to, že strom byl zasazen a štěpován dříve, než se k němu nahodil lord Decimus. Živý zájem advokacie
O jablka byl tak mizivý proti nadšenému napětí a vytržení, s nimiž sledovala proměny těchto hrušek – od okamžiku, kdy lord Decimus slavnostně zahájil slovy: „Vaše zmínka o hruškách mi oživuje v paměti vzpomínku na hrušeň", až k skvělému závěru: ,,A tak dospíváme různými životními změnami od etonských hrušek až k sněmovním dvojicím" – že musila doprovázet lorda Decima i ze schodů, a dokonce i tam musila zasednout k tabuli vedle něho, jen aby mohla vyslechnout historku až do konce. Tou dobou už advokacie nabyla přesvědčení, že si hlavního porotce zajistila a může se s chutí pustit do jídla.
Byla to hostina, která chuť k jídlu věru vzbudit dovedla, i kdyby ji advokacie nebyla měla. Nejvzácnější pokrmy přepychově připravené a přepychově předkládané, nejvybranější ovoce, nejvzácnější vína, divy umělecké práce ve zlatě a stříbře, v porcelánu
1 sklu, nesčetné drobnosti lahodné pro čidla chuti, čichu i zraku se prolínaly ve vábné souhře. Á, jaký skvělý člověk, ten Merdle, jaký velikán, jaký nadčlověk, jak požehnaně a záviděníhodně obdařený – zkrátka, jaký to boháč!

Pojedl svou obvyklou dávku za dvě fatky s obvyklým nechutenstvím a namluvil toho tak málo, že by člověk druhého tak málomluvného pozoruhodného muže těžko hledal. Lord Decimus byl naštěstí jednou z těch vznešených bytostí, které nemají potřebu, aby s nimi někdo hovořil, protože se kdykoli dovedou
147
dostatečně zaměstnat uvažováním o vlastní velikosti. To umožnilo nesmělému mladému poslanci otevřít chvílemi oči na dost dlouho, aby viděl na jídlo. Kdykoli však lord Decimus promluvil, zase je zavřel.
Advokacie a příjemný mladý Barnacle vedli hovor společnosti. Také církev by byla bývala nesmírně příjemná, nebýt toho, že jí v tom bránila nevědomost. Brzy tak zůstala pozadu. Kdykoli padla sebemenší narážka, že snad něco visí ve vzduchu, byla hned jako ztracená. Světské záležitosti byly nad její síly; vůbec se v nich nevyznala.
To bylo patrno, když advokacie jen tak mimochodem proho' dila, že ji naplnilo štěstím, když se doslechla, že prý se nám už brzy naskytne výhodná příležitost připsat si k dobru zdravý a prostý důvtip – nikoliv okázalý nebo vypínavý, ale veskrze svěží a účinný – našeho přítele pana Sparklera.
Ferdinand Barnacle se rozesmál a řekl, že ó ano, že také tak myslí. Hlas je hlas a každý hlas je dobrý.
Advokacie vyslovila politování, že musí našeho dobrého přítele pana Sparklera dnes postrádat, pane Merdle.
, Je na cestách s paní Merdlovou," odpověděl tento pán, probíraje se zvolna z delší chvíle duševní nepřítomnosti, za které si snažil vpravit lžíci do rukávu. „Není pro něho nezbytné, aby tu byl."
„Kouzelné jméno Merdle," řekla advokacie a obhájcovsky sklonila hlavu, „dostačí nesporně na všechno."
„Ano – zajisté – doufám," přisvědčil pan Merdle, odložil lžíci a nemotorně si strkal ruce do rukávu, každou do protějšího. „Doufám, že mí příznivci tam venku nebudou dělat potíže."
„Vzorní lidé!" řekla advokacie.
„Jsem rád, že o nich máte tak dobré mínění," řekl pan Merdle.
„Nu, a lidé z těch ostatních dvou míst?" pokračovala advokacie s bystrým záblesk em v čilém pohledu, když se maličko po-otáčela k vznešenému sousedu. „My právníci jsme stále zvědaví, stále zvídaví, ustavičně sbíráme úryvky a útržky, ze kterých si v mysli skládáme mozaiku, protože člověk nikdy neví, kdy a kam mohou popřípadě do nějakého obrazu zapadnout – nu, a lidé z těch ostatních dvou míst? Poddávají se tak chvályhodně ohromnému a stále mohutnícímu vlivu takové podnikavosti a takového
148
věhlasu? Přimykají se tyto drobné stružky tak klidně a povolně a takměř vlivem přírodních zákonů i tak ladně a krásně do toku mohutného proudu, který plyne tou čarovnou drahou a zžírňuje životadárnou vláhou veškerý okolní kraj, že lze jejich běh dokonale vypočítat a jasně předpovědět?"
Pana Merdla přivedla výmluvnost advokacie poněkud do rozpaků, takže chviličku hledal strnule roztěkaným pohledem nejbližší slánku, než váhavě promluvil:
„Jsou si plně vědomi, jakou mají povinnost ke společnosti, pane. Zvolí každého, koho jim tam za tím účelem pošlu."
„To vědomí povzbuzuje," odpověděla advokacie. „To vědomí povzbuzuje."
Tři místa, o kterých byla zmínka, byly tři všivé plesnivé díry na našem anglickém ostrově, kde bylo trojí nepočetné, zaostalé, opilé, hltavé, špinavé, zastrčené voličstvo, které se zakutálelo do kapsy pana Merdla. Ferdinand Barnacle se zasmál svým nenuceným způsobem a lehkomyslně poznamenal, že to je roztomilá cháska. Církev, která se v mysli procházela po stezkách míru, se rozplývala duchem kdesi v neznámu.
„Prosím," zeptal se lord Decimus a rozhlédl se po spolusto-lovnících, „jak to vlastně bylo s tím pánem, o kterém jsem slyšel, že strávil mnoho let ve vězení dlužníků, až se ukázalo, že je z bohaté rodiny a dědicem velkého jmění? Slyšel jsem rozličné narážky na to. Víte o tom snad něco, Ferdinande?"
„Vím jen to," odpověděl Ferdinand, „že způsobil úřadu, ve kterém mám čest sloužit," tento švarný mladý Barnacle hodil tou frází žertovně, jako by chtěl říci: ‚Však my všichni dobře víme, že to se jen tak mluví, ale musíme tu formu zachovávat, musíme tu komedii hrát dál' – „spoustu obtíží a nesčíslněkrát nás přivedl do úzkých."
„Do úzkých?" odpověděl lord Decimus a prodlel u toho slova v zamyšlení tak vznešeném, že nesmělý poslanec musil zavřít oči na sedm zámků. „Do úzkých?"
„Velmi zmatená věc, jen co je pravda, velmi trapná," poznamenal pan Titus Barnacle s výrazem nadmíru rozmrzelým.
„Jakého druhu," řekl lord Decimus, „vlastně celá ta věc byla? Proč jste vlastně

– byli – eh – v úzkých, Ferdinande?" „Což o to, jako historka to je docela dobré," odpověděl mladý
149
Barnacle; „svého druhu tak znamenité, jak jen něco takového může být. Toho pana Dorrita (jmenuje se Dorrit) postihl smluvní závazek vůči nám dlouhá léta předtím, než se ta bankovní víla vynořila a podala mu roh hojnosti, a to tím, že se zaručil za splnění dodávky, která se vůbec neuskutečnila. Byl společníkem nějaké velké firmy – lihoviny nebo knoflíky nebo víno nebo černidlo nebo mouka nebo sukno nebo maso nebo háčky a očka nebo železo nebo sirup nebo boty nebo to nebo ono pro potřebu vojska nebo námořnictva nebo koho jiného – a firma zkrachovala, a protože jsme byli mezi věřiteli, dal fiskus zcela podle zákona příslušné příkazy k zabavení a uvěznění a už to všechno běželo. Když se pak vynořila ta víla a on se chtěl ze závazku vyplatit, tu jsme vám, panečku, zabředli do takového bezpříkladného shonu kontrolování a překontrolování, podpisování, parafování a protiparafování, že trvalo půl roku, než jsme věděli, jak ty peníze přijmout nebo jak mu jejich příjem potvrdit. Byl to triumf úředního jednání," řekl hezký mladý Barnacle a od srdce se zasmál. „Takový stoh lejster jste ještě v životě neviděl. ‚Víte,' povídá mi jednoho dne advokát, ‚kdybych na tom vašem úřadě chtěl, aby mi nějaký ten tisíc liber dal, místo aby ho ode mne přijal, jistě by mi to nedalo víc práce.' – To máte pravdu, příteli – řekl jsem mu – aspoň budete napříště už vědět, kolik tady máme práce.'' Příjemný mladý Barnacle skončil tím, že se znovu od srdce zasmál. Byl to opravdu velmi roztomilý, nenucený mladík a měl vskutku okouzlující chování.
Názor pana Tita Barnacla na tuto věc nebyl již tak lehkovážný. Měl panu Dorritovi za zlé, že obtěžoval úřad, když mu chtěl povinnou částku zaplatit, a podle něho se takové přání příčilo vší slušnosti vůči úřadům, když mezitím uplynulo tolik let. Ale pan Titus Barnacle byl člověk zapjatý až pod bradu, a proto měl také váhu. Všichni takoví upjatí lidé mají váhu. Všem takovým upjatým lidem se věří. Ať již utajená síla, k rozepnutí nikdy nevyužitá, lidstvo mámí nebo nemámí, ať se již má za to nebo nemá, že se moudrost pod takovým upjatým zevnějškem hromadí a prohlubuje, kdežto při rozepnutí vyprchává, jisto je, že muž, kterému se přikládá důležitost, je vždy upjatý až pod bradu. Pan Titus Barnacle by nikdy nebyl měl ani polovinu své běžné ceny, kdyby si nebyl vždy zapínal kabát až pod bílý nákrčník.
150

„Směl bych se otázat," řekl lord Decimus, „zda ten pan Dorrit – nebo Dorrit – má rodinu?"
Protože nikdo neodpovídal, řekl hostitel: „Má dvě dcery, my-lorde!"
‚‚Ó! Vy ho znáte?" zeptal se lord Decimus.
„Paní Merdlová se s ním zná. A pan Sparkler také. Vlastně," řekl pan Merdle, „se skorém domnívám, že jedna z těch mladých dam udělala na Edmunda Sparklera dojem. Je velmi vznětlivý – a – myslím – že vítězství –" Zde se pan Merdle odmlčel a zahleděl do ubrusu, jak zpravidla dělával, když si povšiml, že ho lidé pozorují a poslouchají.
Advokacie projevila neobyčejné potěšení, že rodina Merdlo-vých je s tou druhou rodinou již ve styku. Tlumeným hlasem se přes stůl svěřila církvi, že_to je, tak říkajíc, jakási obdoba přírodního zákona, podle něhož vrána k vráně sedá. Považovala tuto vzájemnou přitažlivost, která sbližuje bohatství s bohatstvím, za cosi pozoruhodně zajímavého a zvláštního – za cosi nevysvětlitelně spřízněného s magnetismem a zemskou přitažlivostí. Církev, která se zase snesla na zem, když se začalo o tomto námětu hovořit, úsměvně přisvědčila. Řekla, že je pro společnost vskutku navýsost důležité, aby člověk, který se neočekávaně octne ve svízelném postavení, kdy se mu zčistajasna dostává moci činit ve společnosti dobro nebo zlo, takměř vplynul do vyšší moci záko-nitěji a mohutněji zakotvené a rozvětvené, jejíž vliv (jako v případě našeho přítele, u jehož stolu sedíme) se zpravidla uplatňuje v souladu s nejlepšími zájmy společnosti. Tak místo dvou soupeřících a zápasících plamenů, jednoho většího a jednoho menšího, z nichž každý hoří tvrdě a nejistě, dostaneme světlo vyrovnané a změkčené, jehož vlídné paprsky zahřívají stejnoměrným teplem celou zem. Církvi se patrně neobyčejně zamlouval způsob, jak se k případu vyjádřila, neboť se jím ještě chvíli obírala; advokacie (aby si neodradila porotce) se zatím tvářila, že jí sedí u nohou a hltá drobty její velemoudrosti.
Protože hostina se všemi chody trvala tři hodiny, zchlazoval se nesmělý poslanec ve stínu lorda Decima rychleji, než se zahříval jídlem a pitím, a proto ho celou dobu mrazilo. Jako vysoká věž na holé pláni, lord Decimus jako by čněl nad tabulí, svým stínem odnímal ctihodnému poslanci světlo, zmrazoval ctihodného
151

poslance až na kost a vzbuzoval v něm truchlivou představu opuštěnosti. Když lord Decimus vyzval tohoto nešťastného poutníka, aby se napil vína, zahalil jeho vrávoravé kroky nejhlubším stínem; a když mu pak řekl „Na vaše zdraví, pane!", bylo vše kolkolem jedna holá pustina.
Konečně začal lord Decimus s šálkem kávy v ruce vznešeně vrávorat kolem obrazů na stěnách a vzbudil tak v mysli všech zajímavé úvahy, kdy asi přestane těkat kolem obrázků a dovolí tím menšímu ptactvu, aby si vylétlo o patro výš; to se nesmělo stát dříve, dokud tím směrem nezamíří urozenými perutěmi on. Po kratší chvíli a po několikerém mávnutí křídly, z .kterého nic nebylo, se však konečně přece vznesl do hořejších salónů.
A tu vyvstala potíž, která se dostavuje pokaždé, kdykoli svedeme u jídla dva lidi proto, aby si mohli spolu pohovořit. Všichni (kromě církve, která o tom neměla ani tušení) věděli zcela dobře, že se ta hostina jedla a pila jen a jen proto, aby si lord Decimus a pan Merdle mohli spolu pět minut pohovořit. Příležitost tak pracně chystaná se nyní dostavila a od té chvíle se zdálo, že žádná pozemská mysl není dost důvtipná, aby dokázala alespoň svést oba ty pohlaváry do jednoho pokoje. Pan Merdle i jeho urozený host se vytrvale potulovali na protilehlých stranách obzoru. Vyznělo naprázdno, když roztomilý Ferdinand přivlekl lorda Decima, aby si prohlédl bronzové koně v blízkosti pana Merdla. Tu se pan Merdle vytratil a kamsi se odtoulal. Marná byla námaha, když vedl pana Merdla k lordu Decimovi, aby mu vyprávěl příběh o jedinečných míšeňských vázách. Tu se zas, zatímco Ferdinand vlekl pana Merdla k cíli, vytratil a odtoulal lord Decimus.
,,Už jste někdy něco takového viděl?" řekl Ferdinand advo-kacii, když se mu jeho záměry zhatily už dvacetkrát.
„Často," odpověděla advokacie.
„Nezaženu-li jednoho z nich do určitého kouta a vy zas toho druhého," řekl Ferdinand, „nakonec z toho nic nebude."
„Dobrá," řekla advokacie. „Chcete-li, zaženu tam Merdla, ale my lorda ne."
Ferdinand se ze všeho trápení rozesmál. „Ať je oba rohatý!" řekl a podíval se na hodinky. „Chtěl bych už jít. Proč se jen

I
u všech všudy nemohou slézt! Oba vědí, co chtějí a jak to chtějí udělat. A podívejte se na ně!"
Ještě stále je bylo vidět, jak bloumají na opačných stranách obzoru a nesmyslně se přetvařují, že na toho druhého nemyslí; jejich přetvářka by nebyla mohla být o nic směšněji průzračná, kdyby si byli skutečné myšlenky napsali křídou na záda. Nevinnou církev – která se před chviličkou přidala k advokacii a Ferdinandovi jako třetí, ale jejíž nevědomost ji zase vyřazovala z věci a smáčela ji líbeznou usměvavostí – bylo možno spatřit, jak přistoupila k lordu Decimovi a zapředla s ním hovor.
„Myslím, že budu musit sehnat Merdlova doktora, aby ho chytil a přidržel," řekl Ferdinand, „a potom se musím zmocnit svého slovutného příbuzného a k poradě ho přilákat, půjde-li to – nebo přivléci, kdyby to po dobrém nešlo."
„Jelikož mi prokazujete čest," řekla advokacie s jedním ze svých nejúlisnějších úsměvů, „a žádáte o mou nepatrnou pomoc, poskytnu vám ji s největší radostí. Nemyslím, že by to dokázal jeden člověk sám. Vezmete-li si však na starost mylorda a uhlídáte ho v tom posledním salóně, kde se právě tak zabral do hovoru, postarám se já o našeho drahého Merdla a přivedu ho k němu tak, aby neměl možnost uklouznout." „Platí," řekl Ferdinand. „Platí!" řekla advokacie. Na advokacii bylo milo pohledět, když si plna vědomí svého úkolu lehkomyslně pohupovala skřipcem na stužce, laškovně se ukláněla a pomrkávala na veškerenstvo porotců, a když se pojednou tak nahodile, že to svět neviděl, octla po boku pana Merdla a uvítala tu nečekanou příležitost, aby se mu svěřila s jistou menší věcí, o které by se ráda poradila zvlášť s ním a dala se vést světlem jeho praktických zkušeností. (Zde se do pana Merdla zavěsila a odváděla ho jemně stranou.) Bankéř, kterého nazveme třebas A. B., zapůjčil podstatnou peněžní částku, řekněme takových patnáct tisíc liber, svému klientu nebo zákazníkovi, kterému budeme říkat třebas P. Q. (A protože se nyní blížili k lordu Decimovi, držela se pana Merdla velmi pe\ně.) Jakožto záruku pozdějšího splacení této půjčky stranou P. Q., kterou budeme třebas považovat za ovdovělou dámu, byly do rukou A. B. složeny hypotékami dlužní úpisy, znějící na pozemkový majetek, který budeme nazývat třebas M. N. A věc je nyní taková. Ome-

zené právo kácet a klestit stromy v lesích M. N. bylo v rukou syna strany P. Q.., který byl tenkrát již plnoletý a jehož budeme nazývat třeba X. Y. – ale opravdu, to je hrůza! Zdržovat hostitele v přítomnosti lorda Decima omíláním

takové suchopárné právnické veteše, to je opravdu přímo hrůza! – Až jindy! Advokacie projevuje srdečné politování a už ani nehlesne. Poctila by ji snad církev několika slůvky rozhovoru? (Advokacie usadila přitom pana Merdla do lenošky těsně vedle lorda Decima – a oba se musí do toho pustit teď, nebo nikdy.)
A nyní se ostatní společnost, velmi vzrušená a s napjatým zájmem – ovšem vždy kromě církve, která neměla ani nejslabší zdání, že se kolem něco děje – sestoupila v jednu skupinu kolem krbu v sousedním salóně a předstírala, že nenucené rozpráví
O nekonečném množství rozmanitých drobností, ale myšlenky
1 oči všech zatím ve skutečnosti potají bloudily k oběma pánům v ústraní. Barnaclovský sbor byl ve stavu nesmírného nervového napětí; tížila ho možná strašlivá předtucha, že se chystá něco, co jeho členy připraví o některou znamenitou vyhlídku. Jedině církev hovořila plynně a klidně. Rozprávěla se slovutným lékařstvím o oné ochablosti hlasivek, jíž až tak příliš často trpívají mladí kněží, a o prostředcích, kterými by bylo možno tento častý chorobný zjev u kněžstva zmírnit. Lékařství, jak se obvykle stává, vyslovilo mínění, že nejlepší způsob, jak se toho vyvarovat, je naučit se kázat dříve, než si člověk zvolí kazatelství za povolání. Církev pochybovačně namítla, myslí-li tak opravdu? A lékařství odpovědělo, ano, zajisté to myslí tak.
Mezitím Ferdinand byl jediný z celé skupiny, kdo se odvážil ven mimo kroužek; potuloval se asi na půl cestě mezi kroužkem a dvojicí, jako by lord Decimus prováděl na panu Merdlovi nějaký operativní lékařský zákrok nebo pan Merdle operoval lorda Decima a jako by ho každým okamžikem mohl některý z nich potřebovat, aby pomohl obvazovat. A opravdu. Sotva uplynulo čtvrt hodiny, když lord Decimus na něho zavolal: „Ferdinande!" A Ferdinand šel a účastnil se porady ještě asi pět minut. Potom se sbor ozval polozdušeným vzdechem; to lord Decimus povstal, aby se rozloučil. A znovu se ukázalo Ferdinandovo cepování, aby se snažil získat si oblibu, neboť celé společnosti potřásl co nejpůvabněji rukou, a dokonce podotkl k advokacii: „Doufám, že vás
154
mé hrušky nenudily?" Na to advokacie odpověděla: „Etonské, mylorde, nebo sněmovní?" Tím dala jemně na srozuměnou, že pochopila vtip, a zároveň jemně naznačila, že ho nadosmrti nezapomene.
Všechna vážná důležitost, zapjatá v panu Titovi Barnaclovi, odplula jako druhá; potom se rozloučil Ferdinand, spěchal do Opery. Z ostatní společnosti se několik hostů ještě pozdrželo a lepkavými kroužky snoubilo zlaté likérové číšky s vykládanými stolečky – v zoufalé naději, že pan Merdle snad něco řekne. Ale pan Merdle se jako obvykle loudal netečně a zmateně po salóně a ani nehlesl.
Po několika dnech se po celém městě rozhlásilo, že blahorodý pán Edmund Sparkler, nevlastní syn slavného pana Merdla, jenž se těší světoznámé pověsti, byl ustanoven jedním z velmožů Okol-kovacího úřadu; a pro všechny pravověrné bylo vydáno prohlášení, že tuto jedinečnou volbu a jmenování je dlužno vítat jako vděkuplný a laskavý projev holdu, jejž vzdává vděkuplný a laskavý lord Decimus těm obchodním zájmům, které vždycky musí ve velké obchodní zemi – a tak dále a tak dále až do konce s halasem trumpet. A proto, podepřeny tímto úředním projevem úcty a uznání, zázračná banka i všechny ostatní zázračné podniky prospívaly a mohutněly; a do Harley Street, Cavendish Square, přicházeli lidé jen proto, aby zevlovali na dům, kde ten zlatý zázrak bydlí.
A když spatřili vrchního stolníka, kterak ve chvílích blaho-sklonnosti vyhlíží z hlavních dveří, říkali, jak vypadá bohatý, a hádali, kolik má v zázračné bance asi uloženo peněz. Kdyby však byli lépe znali onu ctihodnou Nemesis, nebyli by se jaktěživi trápili zvědavostí a byli by mohli jmenovat tu částku navlas přesně.
155
KAPITOLA TŘINÁCTÁ EPIDEMIE SE ŠIŘÍ
To, že je přinejmenším stejně nesnadné učinit přítrž nákaze mravní jako tělesné, i to, že se taková nemoc šíří se zavilostí i rychlostí moru a že nákaza, jakmile se jednou rozmůže, neušetří žádného povolání ani stavu, ale zachvátí i lidi s nejzdravějším kořínkem a rozbují se i v těle, o kterém by se to čekalo ze všech nejméně, jsou skutečnosti, ověřené zkušenostmi stejně nezvratně jako to, že my lidští tvorové dýcháme vzduch. Lidstvu by se dostalo nedocenitelného požehnání, kdyby bylo možno postižené, jejichž slabost nebo špatnost je pro tyto nakažlivé nemoci živnou půdou, okamžitě zajistit a umístit v přísné odloučenosti (neřku-li hromadně vyhladit), než se zhoubný jed roznese.
Stejně jako mocný požár zaplní ovzduší až na velkou vzdálenost hukotem, tak i posvátný plamen, který rozdmýchali mocní Bar-naclové, rozeznával vzduch stále silněji jménem Merdle. Bylo na každém rtu a doléhalo do každého ucha. Nikdy

předtím ani potom ještě nebyl a nikdy ani nebude takový muž, jako je pan Merdle. Jak jsme již uvedli, nikdo vůbec nevěděl, co velikán vykonal; ale každý věděl, že to je největší velikán, jaký se kdy narodil.
Dvůr U zkrvaveného srdce, kde nebylo ani jediné půlpence nazbyt, se zajímal o toho vzorně dokonalého muže stejně živě jako burza. Paní Plornishová, která teď měla malé kupectví a se stařičkým tatínkem a Markétkou jako pomocníky obchodovala se smíšeným zbožím v útulném krámku na vhodné straně Dvora nahoře u schodů, velmi často o něm rozmlouvala přes pult se zákazníky. Pan Plornish, který byl malým podílníkem v malé zednické živnosti v sousedství, říkal, stoje s omítací lžicí v ruce nahoře na lešeních a taškových střechách, že podle toho, co slyšel od lidí, je pan Merdle ten pravý, uvidíte, kdo nám všem dopomůže k tomu, nač máme právo, k právu na to, po čem všichni
156
toužíme, a přinese do našich domovů všechno, co tolik potřebujeme, a dejte si říci, potřebujeme to moc. Šuškalo se, že pan Křtitel, jediný podnájemník manželů Plornishových, hodlá uložit úspory, které si při prostém a střídmém životě našetřil, do jednoho z bezpečných podniků pana Merdla. Zkrvavená srdce ženského pohlaví, když tam přicházela pro špetky čaje a na metráky řeči, sdělovala paní Plornishové, že jak, drahá paní, slyšela od sestřenice Marianny, která je od fochu, šatů té jeho madame by bylo tak na tři plné fůry a jaká to je hezká paní, takovou že by na světě nenašel, a pod šněrovačkou je jako mramor. A podle toho, co se povídá, milá paní, to je prý její syn z prvního manželství, víte, ten, co právě nastoupil do ministerstva; a ten první manžel byl generálem, a co se namašíroval s vojskem a co vítězství dobyl, milá paní, jestli může člověk věřit všemu, co slyší! A jak se také povídá, co prý měl pan Merdle říci na vlastní ústa: že kdyby to udělali tak, aby ho to bylo hodno, vzal by si sám na krk celou vládu bez troníku zisku, ale aby na tom snad ještě tratil, to na sebe vzít nemůže. Ale to se rozumí, milá paní, těžko by se dalo čekat, že by na tom tratil, protože to je už jeho štěstí, jak se říká, a není to žádná lež, že kam šlápne, tam vypučí zlato; pravdaže je to smůla a velká škoda, když pro něho nedovedli najít nic takového, aby mu to stálo za to, protože jenom takoví a právě jenom takoví vědí, jak moc podražilo jídlo, a jen takoví a právě jen takoví by mohli dokázat a také by dokázali, aby všechno zlevnilo.
Horečka ve dvoře U zkrvaveného srdce vzplanula tak úporně, že se teplota postižených nezmírnila ani v ty dny, kdy pan Pancks přicházel vybírat činži. V takových případech však nákaza přijímala zvláštní podobu, neboť nemocní měli v odvo-lávkách na to kouzelné jméno nevyčerpatelný zdroj omluv a útěchy.
„Nu tak!" říkával pan Pancks provinilému nájemníkovi. „Zaplaťte! Sem s tím!"
„Ale já nemám čím, pane Pancksi," odpověděl nepořádník. „Říkám vám pravdu, pane, když vám povídám, že nemám v kapse ani groš, abych si ho snad schovával pro štěstí."
„To víte, takhle to nejde," odpovídal pan Pancks. „Přece si nemyslíte, že vám to projde. Tak co?"
157
Provinilec připouštěl zkroušeným „Ne, pane", že nic takového nečeká.
„To víte, můj majitel nic takového nestrpí," pokračoval pan Pancks. „Pro tohle mě sem neposílá. Tak peníze sem! Honem!"
Nájemnický neplata pak odpovídal: „Podívejte, pane Pancksi! Kdybych já byl takový boháč jako ten, co ho teď má každý na jazyku – kdybych se jmenoval Merdle, pane – tak bych vám celý šťastný zaplatil bez řeči a hned!"
Otázka placení činže se zpravidla projednávala v domovních dveřích nebo v chodbě a v přítomnosti několika zkrvavených srdcí, která měla na věci hluboký zájem. Takovou narážku přijímala vždycky se souhlasným mručením, jako by to byla řeč samozřejmá a přesvědčivá, a provinilec, ať již byl předtím sklíčený a rozpačitý sebevíc, se při takové poznámce zatvářil vždy trochu veseleji.
„Kdybych, pane, byl pan Merdle, neměl byste příčinu, abyste si na mne naříkal. Věřte mi, že ne!" pokračoval neplata a pokyvoval hlavou. „To bych vám, pane Pancksi, zaplatil jedna dvě a ne-musil byste mi o to ani říkat."
A opět bylo slyšet souhlasné mručení, které mělo vyjádřit, že není možno říci nic lepšího a že to je bezmála totéž, jako by člověk vysázel peníze na dlaň.
Když si to pan Pancks poznamenal, nezbývalo mu už nic jiného než pohrozit: „Dobrá! Přijde na vás tedy exekuce a musíte ven; to máte z toho. Nemá smysl, abyste mi vykládali o panu Merdlo-vi. Vy nejste pan Merdle zrovna tak jako já."
„Ne, pane," odpovídal provinilec. „Ale kéž byste jím byl, pane!"
Diváci se hned přidali a s velkým porozuměním přikyvovali: „Ale kéž byste jím byl, pane!"
„Kdybyste byl panem Merdlem, nebyl byste na nás takový přísný, pane Pancksi," pokračoval provinilec s dušičkou už ne tak malou, „a bylo by to lepší pro

všechny. Lepší pro nás a lepší taky pro vás. To byste, pane, nemusil nikoho trápit. Nemusel byste trápit nás a nemusel byste trápit ani sebe. Ulehčilo by se vám u srdce, pane, a ulehčil byste život taky nám, ano, tak by to bylo, kdybyste byl panem Merdlem."
Pan Pancks, v němž tyto neosobní poklony vzbuzovaly ostych,
158
kterému nedovedl odolat, se po takovém útoku nikdy nezmohl na odpor. Stačil se jen zakousnout do nehtů a odsupět k dalšímu provinilému nájemníkovi. Účastná zkrvavená srdce se potom shlukla kolem provinilce, od kterého právě odešel, rozprávěla o nejztřeštěnějších pověstech, kolik asi má pan Merdle na hotovosti, a čerpala z toho mnoho útěchy.
Od jedné z těchto četných porážek jednoho z mnoha platebních dnů zamířil pan Pancks, skončiv pro ten den vybírání, se zápisníkem pod paží do tišivého zákoutí paní Plornishové. Návštěva pana Panckse nebyla rázu obchodního, ale společenského. Prožil perný den a zatoužil po osvěžení. V té době byl s rodinou Plornishových v přátelském poměru a často se u nich v podobných případech stavoval, aby přispěl svým dílem k vzpomínání na slečnu Dorritovou.
Krámek i světnice za ním byly vyzdobeny za osobního dohledu paní Plornishové a okrasa na stěně v krámě představovala výplod, kterým se paní Plornishová nevýslovně kochala. Básnické zpestření místnosti spočívalo v tom, že zeď byla pomalována tak, aby představovala vnějšek doškové chaloupky, a umělec použil (tak působivě, jak to shledával srovnatelné s jejich velmi nepřiměřenými rozměry) skutečného okna a dveří. Na tomto venkovském obydlí zobrazil skromnou slunečnici a velkokvětý růžový sléz v nejplnějším rozpuku; z komína se valil hustý mrak dýmu, který naznačoval, že uvnitř vládne veselí a spokojenost, nebo také snad, že tam už dávno nevymetali krb. Také tam vymaloval věrného psa, jak se od prahu vrhá přátelskému návštěvníku po nohou; a za plotem zahrádky čněl kulatý holubník, obsypaný hejnem holubů. Na dveřích (když byly zavřeny) bylo vidět napodobenou mosaznou tabulku, na které se pyšnil nápis „Šťastná chaloupka. T. a M. Plornishovi"; tato firma napovídala, že společníci jsou manželé. Žádné básnické ani malířské dílo neokouzlo-valo nikdy představivost víc, než to spojení obou v napodobené chaloupce okouzlovalo paní Plornishovou. Pranic jí nevadilo, že si Plornish navykl o tu stěnu se opírat, když si po návratu z práce pokuřoval z dýmky, že kloboukem zastíral celý holubník i se všemi holuby, zády zakrýval celé stavení a rukama v kapsách smazával rozkvetlou zahrádku a měnil okolní krajinu v poušť. Pro paní Plornishovou to byla stále nejkrásnější chaloupka, nej-
159
podivuhodnější vidina; nic nevadflo, že oči pana Plornishe byly o několik palců nad podkrovní světničkou v doškové střeše. Vyjít si po zavření do krámu a slyšet otce, jak si uvnitř v chaloupce zpívá písničku, bylo pro paní Plornishovou úplnou selankou, vzkříšením zlatého věku. A vskutku, kdyby tato pověstná doba znovu ožila nebo byla-li vůbec kdy na světě, je jistě možno pochybovat, zda by zrodila mnoho dcer s tak upřímným obdivem k otci, jaký měla v srdci ta chudá žena.
Zvonek na dveřích krámu zacinkal a paní Plornishová, upozorněna tak na návštěvu, vyšla ze dveří chaloupky, aby se podívala, kdo to asi je. „Však jsem tušila, že to jste vy, pane Pancksi," řekla, „protože dneska je vlastně váš večer, že? Jen se podívejte na tatínka, sotva zazněl zvonek, přiskočil obsloužit zákazníka jako čiperný kupecký mládenec. Že vypadá dobře? Tatínek vás vidí raději, než kdybyste byl zákazník, on si tak hrozně rád popovídá; a když se řeč sveze na slečnu Dorritovou, je tím raději. Ještě jste nikdy neslyšel tatínka, aby byl při hlase jako zrovna teď," hovořila paní Plornishová a hlas se jí přitom samou radostí a pýchou chvěl. „Včera večer nám zazpíval Strefona tak, že vám Plornish vstane a takhle k němu řeční přes stůl: Jene Edwarde Nandy,' povídá Plornish tatínkovi, Ještě jsem vás neslyšel tak krásně zanotovat, jako jsem vás slyšel notovat dneska.' Není to od něho hezké, pane Pancksi, co říkáte?"
Pan Pancks zafuněl na starce svým nejpřívětivějším způsobem, odpověděl, že ano, a jen tak na půl úst se zeptal, je-li ten čilý Altro dnes už doma. Paní Plornishová odpověděla, že ne, ještě ne, ačkoliv šel jen odevzdat nějakou práci do západní čtvrti a říkal, že se do svačiny vrátí. Potom se dal pan Pancks přemluvit, aby vstoupil do pohostinné Šťastné chaloupky, a tam se setkal se starším Plornishovým chlapcem, který se právě vrátil ze školy. Když se ho pak žertem vyptával na učební pokroky toho dne, dověděl se, že pokročilejší žáčkové, kteří už došli k velké abecedě a písmenu M, dostali za úkol psát „Merdle, Milióny".
„A když se už mluví o miliónech, paní Plornishová," řekl pan Pancks, „jak se daří vám?"

„Ujde to, opravdu, pane," odpověděla paní Plornishová. „Tatínku drahý, nešel byste do krámku a neupravil před svačinou ještě trochu výklad, když to tak krásně dovedete?"
160
Jan Edward Nandy byl velmi potěšen a odšoural se, aby vyhověl dceřinu přání. Paní Plornishová trnula vždycky smrtelnou hrůzou, aby se před starým pánem nemluvilo o peněžní otázce a aby snad přitom neprořekla něco, co by mu sedlo do duše a přimělo ho k útěku do chudobince; a tak měla nyní volnost a mohla si pohovořit s panem Pancksem důvěrně.
„Je docela pravda, že obchod jde pořád a dobře," pravila paní Plornishová ztlumeným hlasem; „zboží jde znamenitě na odbyt. Vadí nám jediná věc, pane, a to je úvěr."
Tuto stinnou stránku cítila dost těžce většina lidí, kteří byli v obchodním spojení s obyvateli dvora U zkrvaveného srdce, a v obchodě paní Plornishové to byl velký kámen úrazu. Když jí pan Dorrit krámek zařídil, projevovala zkrvavená srdce tolik citu a odhodlání ji podporovat, že to bylo jejich lidskosti ke cti. Obyvatelé Dvora uznávali, že má na jejich šlechetnost nárok, protože byla tak dlouho členem jejich společnosti; a s velkým porozuměním se zavázali, že budou stůj co stůj kupovat u paní Plornishové a nevěnují přízeň žádnému jinému obchodu. Pod vlivem tohoto ušlechtilého cítění šli dokonce tak daleko, že kupovali z kupeckého a mlékařského zboží leckteré drobné lahůdky, kterým nebyli zvyklí; a sdělovali si, že i když sahají trochu hlouběji do peněženky, což to není pro sousedku a přítelkyni, a pro koho jiného by už měli trošinku překračovat rozpočet, když už ne pro takového člověka? Za takové podpory šel obchod jako na drátku a zásoby v krámku kvapem mizely. Krátce a dobře, kdyby byla zkrvavená srdce opravdu platila, podniku by se bylo dařilo skvěle; ale protože se omezovala výhradně na kupování na dluh, skutečný přebytek se v účetních knihách dosud vůbec neukázal. Pan Pancks už vypadal jako učiněný dikobraz, jak si při rozjímání nad tímto stavem věcí ježil vlasy, když vtom starý pan Nandy vešel s tajemným výrazem opět do chaloupky a vyzýval je, aby se jen šli podívat, jak divně se chová pan Křtitel, kterému se patrně přihodilo něco, co ho polekalo. Všichni tři šli do krámu, a když se podívali oknem, spatřili pana Křtitele, jak celý zbledlý a rozčilený provádí kromobyčejné věci. Nejdříve ho viděli, jak se schovává nahoře na schodech, které vedou dolů do Dvora, a pá-travě nakukuje na obě strany do ulice s hlavou opatrně vystrčenou hned blízko u dveří krámku. Když všechno kolem velmi
161
bedlivě prozkoumal, vyšel z úkrytu a vykročil spěšně ulicí, jako by chtěl vůbec odejít; potom se náhle otočil a týmž rychlým krokem i s touž úskočností se hnal zas ulicí nazpátek. Nedošel však tímto směrem o nic dál než směrem dřívějším, když přešel náhle na druhou stranu a zmizel. Účel tohoto posledního nenadálého uskoku vysvitl teprve tehdy, když se náhle vřítil do krámku zase ze schodů a vysvětlil, že udělal velkou a opatrnou okliku kolem celého Dvora až na druhý konec, kde jsou Doyce a Clennam, proběhl Dvorem a vběhl dovnitř. Tu chvíli sotva dechu popadal – což bylo pochopitelné – a srdce jako by mu tlouklo trhaným tepem a rychleji než zvonek nad dveřmi krámu, který se mu rozkýval a rozřinčel za zády, když tak spěšně za sebou zavřel.
„Holá, příteli!" řekl pan Pancks. „Altro, chlapče! Co se děje?"
Pan Křtitel – neboli signor Cavalletto – teď už rozuměl anglicky tak dobře jako sám pan Pancks a také se už velmi dobře dohovořil. Ale přesto se paní Plornishová (v odpustitelné pýše na úspěch, který z ní div neudělal Italku) přihlásila jako tlumočnice.
„On ptá," řekla paní Plornishová, „co špatně?"
„Pojďte do chalupy, padrona," odpověděl pan Křtitel a do rozčileného potřesení pravým ukazováčkem před levou stranou prsou vložil mnoho tajuplné úzkosti. „Pojďte dovnitř!"
Paní Plornishová byla hrdá na oslovení padrona, kterému přikládala velký význam; pro ni neznamenalo ani tak paní domu jako mistryni italského jazyka. Okamžitě vyhověla přání pana Křtitele a všichni vešli do chaloupky.
„On doufá, vy žádný strach," řekla pak paní Plornishová, tlumočíc s obvyklou plodnou vynalézavostí slova pana Panckse novým způsobem. „Co se stalo? Řekněte padrona!"
„Viděl jsem někoho," odpověděl Křtitel. „Já jsem ho rincon-trato."
„Ho? Koho?" tázala se paní Plornishová.
„Špatného člověka. Nejšpatnějšího člověka. Doufal jsem, že ho nikdy neuvidím."
„Jak víte, že špatný?" ptala se paní Plornishová.
„Na tom nesejde, padrona. Vím to až moc dobře."
„Viděl špatný vás?" tázala se paní Plornishová.

,,Ne. Doufám, že ne. Myslím, že ne."
„Říká," tlumočila pak paní Plornishová trochu blahosklonně
162
otci a panu Pancksovi, „že potkal nějakého špatného člověka, ale doufá, že ho ten špatný člověk neviděl." – „Proč," vyptávala se paní Plornishová zase tou svou italštinou, „proč doufá špatný neviděl?"
„Nejdražší padrona," odpověděl malý cizinec, jehož se tak ohleduplně ujala, „prosím, neptejte se. Ještě jednou vám říkám, že na tom nesejde. Bojím se toho člověka. Nechci ho už nikdy vidět, nechci, aby o mně věděl – už nikdy! Dost o tom, má nejkrásnější! Nechme toho."
Ten námět mu byl tak nepříjemný a tak deptal jeho obvyklou živost, že se paní Plornishová přemohla a dále už na něho nena-léhala; tím spíše, že se čaj na kraji krbu už delší dobu odstával. Ale i když se už na nic neptala, nebyla proto méně překvapena a zvědavá; stejně tak i pan Pancks, jenž od chvíle, kdy mužíček vešel, supěl a nabíral páru jako lokomotiva, která táhne do příkrého svahu velkou tíhu. Markétka, která byla teď oblečena lépe než dříve, ačkoliv nestvůrnému tvaru čepce zachovala věrnost, stála hned od počátku s ústy dokořán a s vypoulenýma očima v pozadí a tím, že se přestalo o věci hovořit, se její vyjevený a vytřeštěný výraz nijak nezmírnil. Víc se však o tom už nehovořilo, i když bylo zřejmo, že o tom všichni tím víc přemýšlejí, nevyjímajíc ani obě Plornishovy ratolesti, které uždibovaly z večerního jídla tak, jako by to jejich jedení chleba s máslem bylo už docela zbytečné, když tu je trapná pravděpodobnost, že se zanedlouho objeví nejšpatnější člověk na světě jen proto, aby si na nich pochutnal. Pan Křtitel začínal poznenáhlu trochu švitořit; ale ani se nehnul z židle, na kterou se usadil za dveřmi a blízko u okna, ačkoliv to nebylo jeho obvyklé místo. Kdykoli se ozval zvonek, trhl sebou a kradmo vyhlédl s cípkem záclony v ruce, aby mu látka zakrývala obličej; zřejmě se vůbec nezbavil obavy, že ho muž, jehož se tak hrozil, přes všechno kličkování a skrývání s jistotou krvelačného ohaře vystopoval.
Co chvíli vstoupil nějaký zákazník a také přišel pan Plornish; to poskytlo panu Křtiteli k takovému počínání tolik příležitosti, že k němu obrátilo pozornost celé společnosti. Bylo po jídle, děti byly v posteli a paní Plornishová se právě chystala k obvyklé oddané prosbě, aby jim tatínek udělal radost a zazpíval Chloe, když se opět ozval zvonek a vstoupil pan Clennam.
163
Clennam se zabýval dlouho do večera svými knihami a písemnostmi, protože čekárny Okolkovacího úřadu mu surově čuchaly časový rozvrh. Nadto byl ještě skleslý a silně znepokojený nedávnou příhodou u matky. Vypadala ztrápeně a tesklivě. A také se tak cítil; ale přesto se vracel z pisárny domů zacházkou přes celý Dvůr, aby Plornishovým zvěstoval novinu, že dostal od Dorritky další dopis.
Zpráva vzbudila v chaloupce hotové pozdvižení a odvedla všeobecnou pozornost od pana Křtitele. Markétka se hned vetřela až do popředí a vypadala, jako by vstřebávala zprávy o mamičce ušima, nosem, ústy i očima, až na to, že očím vadily slzy. Zvláště jipotěšilo, když ji Clennam ujistil, že v Římě jsou nemocnice, a to nemocnice s velmi pečlivým a laskavým ošetřením. Pan Pancks ihned stoupl ještě víc v ceně, že se mu v dopise dostalo zvláštní osobní zmínky. Všichni měli radost a plno zájmu a Clennamovi se tím dostalo za jeho námahu hojné odplaty.
„Ale jste unaven, pane. Dovolte, abych vám udělala trochu čaje," řekla paní Plornishová, „snad se neurazíte, že jsem tak smělá a nabízím vám něco takového u nás v chaloupce; a moc vám děkujeme, pane, opravdu, že jste si na nás tak hezky vzpomněl."
Pan Plornish uznal za vhodné, aby jako hostitel dostál své povinnosti a připojil osobní díky, a přednesl je způsobem, kterým vždy vyjadřoval svou snahu po nejdokonalejším souladu obřad-nosti a upřímnosti.
„Jene Edwarde Nandy," řekl pan Plornish, oslovuje starého pána. „Pane! Nebývá často, abyste někoho viděl jednat upřímně bez nejmenší jiskřičky pýchy, a proto když něco takového vidíte, vděčně si toho vážte, protože když to neuděláte a dožijete se, že něco takového budete potřebovat, zasloužíte si, aby se vám toho nedostalo."
Nato odpověděl pan Nandy:
„V tom s vámi srdečně souhlasím, Tomáši, a protože se vaše mínění shoduje s mým vlastním míněním, není zapotřebí dalších slov, a protože nechci zůstat pozadu s tím míněním, které zní ‚ano, Tomáši, ano,' a je to mínění, ke kterému se jak k vám, tak i ke mně musí vždy jednomyslně připojit všichni, a kde není rozdílu v mínění, nemůže být nic než jediné mínění, a to důrazné: ne, Tomáši ne!"
164
Artur se vyjádřil méně obřadně a vyslovil potěšení nad jejich vděčným oceněním

pozornosti tak nepatrné, kterou jim mohl prokázat; a ve věci čaje vysvětlil, že ještě večer nic nejedl a jde právě přímo domů, aby se po celodenní práci posilnil, ale jinak že by nabízené pohoštění s největší radostí přijal. A protože pan Pancks poněkud hlučně nabíral páru k odjezdu, zakončil Clennam dotazem, zda by ho tento pán nechtěl laskavě doprovodit? Pan Pancks odpověděl, že si nic nepřeje víc, a se Šťastnou chaloupkou se rozloučili oba.
„Kdybyste mě chtěl doprovodit až domů, Pancksi," řekl Artur, když vyšli na ulici, „a vzal si se mnou něco k snědku, co tam k jídlu nebo k večeři najdeme, byl by to od vás skorém skutek milosrdenství, protože jsem dnes unavený a jaksi z míry."
„Chtějte na mně něco většího než tohle," řekl Pancks, „až to budete potřebovat, a udělám vám to."
Mlčelivé porozumění a shoda mezi touto výstřední osobou a Clennamem se ustavičně stupňovaly od doby, kdy pan Pancks přeskočil na dvoře Maršálského vězení kozu, kterou mu udělal pan Rugg. Když toho památného dne, kdy se rodina loučila s vězením, kočár odjel, dívali se za ním ti dva spolu a potom spolu zvolna odcházeli. Když přišel první dopis od Malé Dorritky, nikdo neposlouchal zprávy o ní s větším zájmem než pan Pancks. Ve druhém dopise, který měl tu chvíli Clennam v náprsní kapse, byla o panu Pancksovi zvláštní zmínka. Ačkoliv se ještě nikdy Clennamovi nevyznal a ani ho nijak neujistil a ačkoliv slova, která právě pronesl, byla celkem velmi málo výrazná, v Clennamovi již delší dobu rostla a sílila víra, že ho pan Pancks začíná mít svým vlastním příznačným způsobem rád. Ty všechny nitky, spletené dohromady, učinily toho večera z Panckse hotové záchranné kotevní lano.
„Jsem docela sám," vysvětloval Artur po cestě. „Můj společník není doma. Vyřizuje někde venku technické záležitosti našeho podniku a má s tím spoustu práce. Budete tedy mít volnou ruku, abyste si dělal, co vám libo."
„Děkuji vám. Nevšiml jste si dnes náhodou zvlášť dobře malého Altra, že ne?" tázal se Pancks. „Ne. Proč?"
„Je to čiperný chlapík a mám ho rád," řekl Pancks. „Něco se
165
mu dnes muselo přihodit. Máte snad tušení, co ho mohlo přivést z míry?"
„Překvapujete mě! Nemám ani zdání."
Pan Pancks uvedl důvody, proč se ptá. Artur nebyl na nic takového připraven a za nic na světě nepřipadl na žádné vysvětlení.
„Snad abyste se ho zeptal," radil Pancks, „když je tu cizí."
„A nač se ho mám zeptat?" řekl Clennam.
„Co ho kde tlačí."
„Myslím, že bych si měl nejdřív zjistit, zda ho opravdu vůbec něco tlačí," řekl Clennam. „Poznal jsem, že je ve všem všudy tak přičinlivý a tak vděčný (i za maličkost) a tak spolehlivý, že by to mohlo vypadat, jako bychom ho podezírali. A to by bylo velmi nespravedlivé.''
„To je pravda," přiznal Pancks. „Ale řeknu vám, pane Clenna-me, že byste neměl být ničím majitelem. Jste na to moc ohledu-plný."
„Pokud jde o to," odpověděl Clennam se smíchem, „nemám na Cavallettovi zrovna velký vlastnický podíl. Vydělává si na živobytí tím vyřezáváním. Má klíče od dílny, každou druhou noc tam hlídá a dělá vlastně jakéhosi domovníka; ale máme málo práce, při které bychom mohli využít jeho dovednosti, i když mu dáváme všechno, co se po té stránce naskytne. Ne! Jsem spíše jeho rádcem než majitelem. Kdybyste mě nazval jeho stálým rádcem a bankéřem, byl byste pravdě blíž. Když mluvíme o tom, že jsem jeho bankéřem, není podivné, Pancksi, že ty smělé podniky, které dnes straší v hlavě tolika lidem, uvízly v hlavě i malému Cavallettovi?"
„Podniky?" odpověděl Pancks a zafuněl. „Jaké podniky?"
„Ty merdlovské podniky."
„Ach tak! Ukládání peněz," řekl Pancks. „Hm, hm! Nevěděl jsem, že hovoříte o ukládání peněz."
Kvap, s nímž odpověděl, přiměl Clennama, aby se na něho podíval, neboť v něm vyvolal pochybnost, nemyslí-li víc, než říká. Ale poněvadž svá slova doprovodil tím, že přidal do kroku a úměrně zvýšil i rachot ve strojovně, Artur se již dále neptal a brzy došli k jeho obydlí.
Chutný oběd, polévka a nadívaní holubi, podaný na kulatém
166
stolku před krbem a okořeněný lahví dobrého vína, naolejoval páně Pancksovo soustrojí velmi vydatně, takže když Clennam vytáhl dlouhou dýmku a podal druhou panu Pancksovi, byl tento pán naprosto spokojen.
Chvíli bafali mlčky, pan Pancks jako parníček, kterému dnes přeje vítr, proud, klidná hladina i všechny ostatní příznivé moře-plavecké podmínky. Promluvil

první a řekl:
„Ano. Ukládání peněz, to je heslo dne."
Clennam se podíval trochu nejistě jako předtím a řekl: „Hm?"
„Vidíte, ještě se k tomu vracím," řekl Pancks.
„Ano, pozoruji, že se k tomu vracíte," odpověděl Clennam a divil se proč.
„Není podivné, že to malému Altrovi uvízlo tak v hlavě? Co?" hovořil pan Pancks mezi pokuřováním. „Neřekl jste to tak?"
„Tak jsem to řekl."
„Ano! Ale jen si pomyslete, že toho má plnou hlavu celý Dvůr. Jen si představte, že mě tím častují ty dny, kdy chodím vybírat činži, tady a tam a všude, kam se prostě hnu, a ať platí nebo neplatí. Merdle, Merdle, Merdle. Pořád jen Merdle."
„Je velmi divné, jak brzy se takové zaslepení rozšíří a jak se zakoření," řekl Artur.
„Že?" odpověděl Pancks. Chviličku si mlčky pokuřoval, mnohem sušeji, než se shodovalo s nedávným naolejováním, a pak dodal: „To je proto, víte, že ti lidé tomu vůbec nerozumějí."
„Ani za mák!" přisvědčil Clennam.
„Ani za mák!" zvolal Pancks. „Nemají ponětí o počtech. Nemají ponětí o peněžních otázkách. Jaktěživi nic nevypočítávali. Nikdy to nezkusili, pane!"
„Kdyby to byli" – začal hovořit Clennam, ale vtom pan Pancks ze sebe vydal zvuk – aniž změnil výraz tváře – který tak úžasně předčil všechno, co doposud dokázal nosem nebo hrdlem, že se Clennam zarazil.
„Kdyby to byli?" opakoval Pancks tázavě.
„Myslil jsem, že jste – říkal," pravil Artur váhaje, jak nazvat ten rušivý zvuk.
„Nic, nic," řekl Pancks. „Ještě ne. Snad za minutku. Kdyby to tedy byli?"

„Kdyby to byli zkusili," pokračoval Clennam, který byl trochu na vážkách, jak má svého přítele chápat, „nu, myslím, že by byli rozumnější."
„Jak to, pane Clenname?" zeptal se kvapně Pancks a zatvářil se tak zvláštně, jako by býval již od počátku rozhovoru nabit těžkým nábojem, který teprve teď vypálil. „Mají pravdu, abyste věděl. Nevědí to, ale mají pravdu."
„Myslíte, že jednají správně, když sdílejí Cavallettovu ochotu spekulovat s panem Merdlem?"
„Zcela správně, pane," řekl Pancks. „Zavrtal jsem se do toho. Počítal jsem to. Zkoumal jsem to. Je to bezpečné a poctivé." Panu Pancksovi se ulevilo, když dospěl až sem; zhluboka zatáhl z dlouhé dýmky, co mu plíce stačily, zahleděl se bystře a upřeně na Clennama a nabíral a vypouštěl kouř.
V této chvíli začal pan Pancks vydávat nebezpečnou nákazu, která ho prostupovala. Takovým způsobem se tyto nemoci sdělují; takovým nepozorovaně zákeřným způsobem se šíří.
„Chcete tím říci, můj milý Pancksi," otázal se Clennam s důrazem, „že byste řekněme například těch svých tisíc liber vložil do podniku takového druhu?"
„Ovšem," řekl Pancks. „Už se stalo, pane."
Pan Pancks znovu dlouze natáhl, pomalu vydechl a věnoval Clennamovi další dlouhý bystrý pohled.
„Říkám vám, pane Clenname, probral jsem to skrz naskrz," vykládal Pancks. „Je to člověk s nesmírnými schopnostmi – s obrovským kapitálem – s vlivem ve vládě. Jsou to nejlepší podniky, které se nabízejí. Jsou bezpečné. Jsou jisté."
„Nu!" odpověděl Clennam a podíval se nejdříve vážně na něho a potom stejně vážně do ohně. „Překvapujete mě!"
„Ale jděte!" řekl na to Pancks. „Nemluvte tak, pane. Měl byste to udělat také. Proč to neděláte jako já?"
Pan Pancks by nebyl mohl říci o nic lépe, od koho se tou vševládnou nemocí nakazil, než kdyby byl někde nevědomky pochytil chřipku. Tyto epidemie, podobně jako četné tělesné nemoci, zpočátku zplozeny lidskou špatností a potom rozsévány lidskou nevědomostí, se po jisté době přenesou i na mnohé trpící, kteří nejsou ani nevědomí, ani špatní. Pan Pancks tu nemoc snad pochytil, snad nepochytil právě od někoho z takových

lidí; ale v tomto stavu se ukázal před Clennamem a nákaza, kterou kolem sebe šířil, byla tím zhoubnější.
„A vy jste opravdu tak uložil," Clennam se již smířil s tím slovem, „svých tisíc liber, Pancksi?"
„To se rozumí, pane," odpověděl Pancks směle a vyfoukl dým. „A jenom škoda, že jich není deset!"
Clennamovi doléhala toho večera na osamělou mysl dvojí těžká starost: jednak naděje jeho společníka, jejíž splnění se již tak dlouho protahovalo, jednak to, co viděl a slyšel u matky. Potěšen společností tohoto přítele i pocitem, že mu

může důvěřovat, zavedl řeč na obě své starosti a ty ho přivedly ještě důrazněji a prudčeji zase zpátky k bodu, odkud vyšel.
Stalo se to způsobem velmi prostým. Zanechav hovoru o ukládání peněz, zahleděl se na chvíli oblakem tabákového dýmu mlčky do ohně a vyprávěl Pancksovi, jak a proč se stalo, že má tolik práce s tím slavným státním úřadem. „Pro Doyce to byla krušná věc a krušná věc to je pro něho ještě pořád," skončil výklad se vším tím poctivým zápalem, který v něm případ vzbouřil.
„Krušná věc, opravdu," přisvědčil Pancks. „Ale vy mu všechno vedete, pane Clenname, že?"
„Jak to myslíte?"
„Máte na starosti peněžní stránku podniku?"
„Ano. Starám se, jak nejlépe dovedu."
„Postarejte se ještě lépe, pane," řekl Pancks. „Odškodněte ho za jeho lopotu a zklamání. Využijte pro něho příležitostí, které doba právě nabízí. Takový trpělivý a zahloubaný pracovník jich pro sebe nevyužije nikdy. Spoléhá na vás."
„Dělám, co mohu, Pancksi," odpověděl Clennam rozpačitě. „Ale že bych dovedl řádně zvážit a uvážit povahu těch nových podniků, s kterými nemám vůbec zkušenosti, o tom silně pochybuji. Myslím, že se k tomu nehodím, už stárnu."
„Stárnete?" zvolal Pancks. „Ha, ha!"
V tom pozoruhodném smíchu pana Panckse i v několika jeho zašupěních a zafrkáních bylo cosi tak nepopiratelně upřímného, že nebylo možno ani v nejmenším pochybovat o hluboké niterné vážnosti, s níž takto projevil nad Clennamovou myšlenkou údiv i její naprosté zavržení.
169
„Stárnete?" zvolal Pancks. „Slyšme, slyšme, slyšme! Stárne? Slyšte ho, slyšte ho!"
Páně Pancksovo rozhodné odmítání, vyjadřované nepřetržitým frkáním, jakož i výkřiky, že si nic takového nesmí ani na jediný okamžik připouštět, konečně Artura od toho námětu odvedly. Vskutku se již obával, aby se panu Pancksovi něco nestalo při tom prudkém zápase, který zuřil mezi dechem, jejž divě popa-dal, a mezi dýmem, jejž ze sebe divě vyrážel. To, že odložil druhý předmět hovoru, ho dovedlo k třetímu.
„Mladý, starý nebo ve středních letech, Pancksi," řekl, když se konečně naskytla příležitá pomlka, „jsem ve stavu značné úzkosti a nejistoty; je to stav, který mě vede dokonce k pochybám, je-li něco, co mi dnes zdánlivě patří, opravdu moje. Mám vám říci, jak to je? Mám vám projevit velkou důvěru?"
„Máte, pane," řekl Pancks, „myslíte-li, že si ji zasloužím."
„Myslím."
„Můžete!" Rychlá a úsečná odpověď pana Panckse, ještě zdůrazněná prudkým nabídnutím ukoptěné pravice, byla nejvýš výmluvná a přesvědčivá. Artur mu potřásl srdečně rukou.
A potom se ve stálé snaze tlumit povahu svých dávných podezření sice co nejvíc, ale nikoliv na újmu srozumitelnosti a zachovat matčino jméno v tajnosti tím, že o ní neurčitě hovořil jako o jisté osobě z příbuzenstva, tedy svěřil panu Pancksovi v širokých obrysech s neblahými předtuchami, které ho trápí, a řekl mu o rozhovoru, kterého byl nedávno svědkem. Pan Pancks naslouchal s takovým zájmem, že nedbal rozkoší dlouhé dýmky, odložil ji mezi pohrabáče k mřížce krbu a po celou dobu vyprávění si zaměstnával ruce takovým kroucením a ježením kštice po celé hlavě, že ke konci výkladu vypadal jako kočovný Hamlet v rozhovoru s otcovým duchem.
„A to mě, pane, zase přivádí," zvolal pak a nenadále položil ruku Clennamovi na koleno, „to mě, pane, zase přivádí k ukládání peněz! Neříkám nic, že se chcete přivést na mizinu, abyste napravil křivdu, které jste se nedopustil. To jste celý vy. Člověk jedná podle toho, jaký je. Ale říkám vám jen tolik. Když se bojíte, že snad budete potřebovat peníze na záchranu vlastní krve před odhalením a hanbou – nadělejte si jich, kolik jen můžete!"
Artur potřásl hlavou, ale díval se na něho přitom zamyšleně.
170
„Obohaťte se, jak jen můžete, pane," zapřísahal ho Pancks a mocně soustředil do té rady všechny síly. „Obohaťte se tak, jak jen to je s poctivostí možné. Je to vaše povinnost. Ne kvůli sobě, ale kvůli ostatním. Chopte se toho, když tu je vhodná příležitost. Chudák pan Doyce (který opravdu stárne) závisí na vás. I ta příbuzná osoba na vás závisí. Ani nevíte, co všechno na vás závisí."
„Dobrá, dobrá, dobrá!" odpověděl Artur. „Tak pro dnešek dost."
„Ještě slovíčko, pane Clenname," namítl Pancks, „a potom pro dnešek dost. Proč byste měl nechat všechen ten zisk nenasytům, darebákům a podvodníkům? Proč byste nechával všechen ten zisk, který tu kyne, mému majiteli a jemu podobným? A přece to pořád děláte. Když říkám děláte, myslím tím všechny lidi, jako jste vy. Vy

víte, že jste takový. Vždyť to vidím na vlastní oči každý den, co jsem na světě. Nevidím nic jiného. Je to má věc, abych si toho všímal. Proto vám říkám," naléhal Pancks, „vsaďte si a vyhrajete!"
„Ale co když si vsadím a prohraju?" namítl Artur.
„Vyloučeno, pane," odpověděl Pancks. „Probral jsem to dopodrobna. Jméno všude slavné – nesmírné schopnosti – ohromný kapitál – vysoké postavení – velké styky – vliv ve vládě. Vyloučeno!"
Po tomto závěrečném výkladu se pan Pancks pozvolna uklidnil. Umožnil vlasům, aby se zas položily, jak nízko jen vůbec na nejdůtklivější domluvu dovedly, vytáhl zase dýmku z pohrabáčů, nově si nacpal a vykouřil ji. Mnoho toho už nenamluvili; dělali si však navzájem společnost, když mlčky přemýšleli o týchž věcech, a rozešli se až o půlnoci. Když při loučení potřásal Clennamovi srdečně rukou, celého ho obtancoval, než vysupěl ze dveří. To přijal Artur jako ujištění, že na něho může bezpodmínečně spoléhat, kdyby se někdy stalo, že by potřeboval jeho pomoci bud ve věcech, o kterých toho večera spolu mluvili, nebo v jakékoli jiné záležitosti, která by se ho snad nějak týkala.
Celý příští den myslil ve volných chvílích – ba i tehdy, když se jeho pozornost upínala k jiným věcem – na pana Panckse, na jeho tisíc liber takto uložených i na to, že to „dopodrobna probral". Přemítal, jak vznětlivý byl pan Pancks v té věci, ačkoliv
171
jindy zachovává krev obvykle chladnou. Myslil na slavný státní úřad i na radost, jakou by měl, kdyby viděl, že se Doyceovi lépe daří. Myslil na ten ponuře hrozivý dům, který ve vzpomínkách nazýval domovem, i na to, jak se kolem něho stahují stíny, které ho dělají ještě ponuřeji hrozivým než dříve. Znovu pozoroval, že ať přijde kamkoli, všude vidí, slyší nebo vyciťuje proslulé Merdlovo jméno; připadalo mu dokonce zatěžko zůstat i jen sedět dvě hodiny u psacího stolu, aby to jméno některému z jeho čidel takovým nebo onakým způsobem nevytanulo. Napadalo ho také, jak je podivné, že se s tím jménem všude setkává a že k němu zřejmě nikdo kromě něho nejeví nedůvěru – ačkoliv si, když dospěl až sem, i sám už začínal uvědomovat, že ani on k němu necítí nedůvěru, nýbrž že pro něho prostě dosud nic neznamenalo.
Takové příznaky, když je nemoc podobného druhu nejrozbu-jelejší, bývají obvykle znamením vážnosti stavu.
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ SESTERSKÁ RADA
Když se Britové na březích žlutavého Tiberu dověděli, že jejich ostrovtipný krajan pan Sparkler byl jmenován jedním z velmožů jejich Okolkovacího úřadu, přijali to jako zprávu, která je nezajímá o nic víc než kterákoli jiná zpráva – kterékoli jiné neštěstí nebo zločin – v anglických novinách. Někteří se smáli; někteří říkali, jako by to tím dostatečně ospravedlňovali, že to postavení je vlastně sinekura, že na ně stačí každý hlupák, který se dovede podepsat; někteří, a to důstojnější druh politických proroků, říkali, že Decimus jedná docela moudře, když si takto zjednává posilu, a že jediný stěžejní úkol všech míst, na která má Decimus vliv a může je obsazovat, je Decima posilovat. Byla tu však i hrstka horkokrevných Britů, kteří nechtěli tento článek víry vyznávat, ale jejich námitky byly čistě teoretické. Z praktického hlediska předmět nevšímavě pomíjeli jako věc, která se týká
172
nějakých jiných, neznámých Britů kdesi nebo nikde. A podobným způsobem setrvával doma ve vlasti velký počet Britů celých dlouhých čtyřiadvacet hodin v mínění, že ti neviditelní a bezejmenní Britové „by to měli vzít do ruky", a podrobují-li se tomu mlčky, že si to zaslouží. Ale k jaké třídě ti nečetní Britové patřili, kde a proč se ti nešťastníci skrývali a jak se mohlo ustavičně dít, že tak vytrvale zanedbávali vlastní zájmy, když tolik jiných Britů si vůbec nedovedlo vysvětlit, že si vlastních zájmů nehledí, se nedověděl nikdo z lidí ani na březích žlutavého Tiberu, ani na březích černé Temže.
Paní Merdlová přijímala blahopřání a omílala přitom novinu s nedbalým půvabem tak dovedným, že zpráva vynikala ještě pů-sobivěji, asi podobně, jako drahokam získává vhodným zasazením. Ano, řekla, Edmund to místo přijal. Pan Merdle si přál, aby to místo přijal, a on je přijal. Doufá, že s ním bude Edmund spokojen, ale není si tím ještě docela jista. Povinnosti ho budou držet hodně v městě a on má raději venkov. Ale není to nepříjemné místo – a je to postavení. Nelze popřít, že celá věc je vlastně projevem uznání panu Merdlovi, ale ani pro Edmunda to nebude špatné, jen bude-li se mu to líbit. Je docela dobře, aby také měl nějakou práci, a je stejně dobré, aby za ni něco dostával. Bude-li to Edmundovi příjemnější než u vojska, to se teprve uvidí.
Tolik ňadra, dokonale zběhlá v umění, jak věci zdánlivě zmenšovat a zlehčovat, ale ve skutečnosti je tím vlastně vyzdvihovat. Zatím Henry Gowan, kterého

Decimus zavrhl, obcházel všechny početné známé mezi Porta di Popolo a Albanem a ujišťoval každého téměř (ale ne docela) se slzami v očích, že Sparkler je nejdobromyslnější, nejprostodušší a zkrátka vůbec nejroztomilejší osel, jaký se kdy pásl na státní pastvině, a jen jedna jediná věc by ho (Gowana) byla mohla potěšit víc, než že dostal (ten milovaný osel) to místo, a to bylo, kdyby je byl dostal sám (Gowan). Říkal, že to místo je pro Sparklera přímo jako stvořené. Není tam co dělat, a on to bude dělat nejvýš roztomile; vynáší to pěkný plat, a on ho bude stejně roztomile brát; je to nádherné, vhodné a báječné místo a téměř odpouští dárci nevšímavost, s níž pominul jeho osobu, a to čistě jen z radosti nad tím, jak toho drahého osla, ke kterému cítí takovou úžasnou náklonnost, tak skvěle
173
ustájil. Ale jeho blahovolnost se tímto nevyčerpala. Při všech společenských událostech se snažil tahat z pana Sparklera rozumy a učinit ho před celou společností středem pozornosti; a ačkoliv výsledkem jeho ohleduplné péče vždycky bylo, že tento mladý pán pak skýtal žalostnou podívanou na svou duševní neschopnost, o Gowanových přátelských úmyslech nebylo možno pochybovat. Ledaže o nich náhodou zapochyboval předmět páně Sparkle-rovy náklonnosti. Slečna Fanny byla nyní v choulostivém postavení, protože se na ni všichni dívali v tomto světle, neboť pana Sparklera neodmítla, ať ho již trápila sebevětšími rozmary. Byla pfoto v očích společnosti spjata s tímto pánem tak úzce, že se cítila zostuzená, když se jevil směšnější než obvykle; a jelikož jí na důvtipu a pohotovosti jistě nechybělo, leckdy mu přispěchala proti Gowanovi na pomoc a prokázala mu velmi platné služby. Ale třebas tak činila, styděla se za něho a byla na vážkách, má-li se ho zbavit nebo ho povzbuzovat ještě rozhodněji, a až k zoufalství ji přiváděl strach, aby se každým dnem víc a víc nezaplétala do nejistoty a nepropadala trýznivé obavě, že paní Merdlová v duchu křepčí vítězoslávou nad jejím nešťastným postavením. Těchto myšlenkových zmatků měla slečna Fanny plnou hlavu, a není proto divu, že se jedné noci vrátila z koncertu a plesu u paní Mer-dlové domů ve stavu silného vzrušení, a když se ji sestra snažila láskyplně ukonejšit, že ji hněvivě odstrčila; seděla celá rozzlobená u toaletního stolku, pokoušela se plakat, zprudka oddychovala a nakonec prohlásila, že všechny lidi nenávidí a raději by byla po smrti.
„Drahá Fanny, co se stalo? Pověz!"
,,Co se stalo, ty krtku?" řekla Fanny. „Kdybys nebyla slepější než slepá, tak by ses mě nemusela na nic ptát. Ta představa, že máš tolik odvahy, ta opovážlivost, když mi chceš tvrdit, že máš oči v hlavě, a přece se mě ptáš, co se stalo!"
„Je to něco s panem Spař klérem, má drahá?"
„Pan Ed-mund Spark-ler!" slabikovala Fanny s bezmezným opovržením, jako by byl tím posledním předmětem v sluneční soustavě, na který by si mohla vůbec vzpomenout. „Ne, slečno Krtková, to není on."
Hned nato ji přepadly výčitky svědomí, že sestru nepěkně na-
174
zvala, a mezi stkaním prohlásila, že ví o tom, jak se sama dělá všem protivnou, ale kdekdo ji k tomu dohániij
„Myslím, drahá Fanny, že ti dnes není docela dobře."
„Třesky plesky!" odpověděla mladá dáma a zas jí projel hněv, „je mi zrovna tak dobře jako tobě. A bez velkého chlubení bych snad mohla i říci, že lip než tobě."
Ubohá Malá Dorritka nevěděla, jak a kterak by měla volit vhodná konejšivá slova, aby se jim nedostalo opovržlivého odmítnutí, a myslila, že udělá nejlépe, když bude zticha. Zprvu nebylo Fanny vhod ani to; hubovala do zrcadla, že ze všech protivných sester, jaké může děvče mít, nejprotivnější sestrou je snad taková neslaná nemastná sestra. Ví přece dobře, že občas mívá mizernou náladu; ví dobře, že se dovede protivně chovat; a když se tak protivně chová, nic jí nemůže prospět ani zpoloviny tak, jako když se jí to řekne do očí; ale protože má sestru takovou putičku, ta jí to jaktěživa neřekne a následek toho je, že ji dráždí a přímo veštve do nálady, aby se ke všem chovala protivně. A vůbec (rozkřikovala se hněvivě na zrcadlo), ani o to nestojí, aby se jí odpouštělo. Není přece vůbec v pořádku, aby se pořád snižovala a dávala si odpouštět mladší sestrou. A v tom je celá ta mazanost – vždycky ji dostanou do takového postavení, aby jí mohli odpouštět, ať už ona chce nebo nechce. Nakonec propukla v usedavý pláč, a když k ní sestra přistoupila a posadila se vedle ní, aby ji potěšila, Fanny zvolala: „Amy, ty jsi anděl!"
„Ale něco ti povím, Aminko zlatíčko," řekla Fanny, když ji sestřina něžnost utišila, „ted to došlo až tak daleko, že to už tak dál jít nemůže a taky to už nepůjde tak, jak to dopadá teď, a musí to už jednou skončit, ať už tak nebo onak."

Protože toto prohlášení bylo přes všechnu ráznost nejasné, Malá Dorritka odpověděla: „Tak si o tom promluvme."
„Ano, má milá," přisvědčila Fanny a osušila si přitom oči. „Promluvme si o tom. Jsem už zase rozumná a ty mi poradíš. Viď, že mi poradíš, ty moje sladké děťátko?"
Tomu nápadu se musila usmát i Amy, ale odpověděla: „Poradím, Fanny, jak nejlépe dovedu."
„Děkuji, nejdražší Aminko," řekla Fanny a políbila ji. „Jsi můj jediný sloup."
Fanny objala velmi láskyplně svůj sloup, vzala se stolku voňa-

vou toaletní vodu a zavolala na komornou, aby jí podala jemný kapesníček. Potom služebnou pro tu noc propustila a přichystala se přijímat rady; co chvíli si namáčela oči a čelo, aby se ochladila.
„Srdíčko moje," začala Fanny, „naše povahy i názory se tak úžasně liší (polib mě ještě, miláčku), že tě nejvýš pravděpodobně strašně překvapím tím, co ti řeknu. A chci ti říci, má drahá, že přes všechno bohatství těžce bojujeme, společensky řečeno, proti velkým nevýhodám. Ty asi docela nechápeš, Amy, co tím myslím, či ano?"
„Nepochybuji, že to pochopím," odpověděla mírně Amy, „když to doprovodíš ještě několika slovy." "-* „Nu tedy, má drahá, myslím, že jsme ve společenském světě koneckonců přece jen nováčkové."
„Jsem přesvědčena, Fanny," přerušila ji Malá Dorritka s horlivým obdivem, „že na tobě to jistě nikdo nepozná."
„Snad ne, dítě drahé, snad ne," řekla Fanny, „ale stejně je to od tebe laskavé a sesterské, když to říkáš, milunko zlatá." Tu navlhčila kapesníčkem sestře čelo a pofoukala je. „Však je dobře známo," hovořila Fanny dál, „že jsi nejdražší andílek, jakého si dovede člověk představit. Tak abych pokračovala, dítě. Papá je nesmírně uhlazený a nesmírně zběhlý ve vědomostech, ale v jistých maličkostech se od jiných pánů s jeho jměním poněkud liší. Zčásti pro to všechno, co musil zakusit, chudáček starý; a zčásti proto, jak si myslím, že mu ustavičně připadá, jako by na to lidé vzpomínali, když s nimi mluví. Strýc, má milá, je ve společnosti vůbec nemožný. I když je docela milý dědula a já ho mám moc ráda, přece jenom je, myšleno společensky, zosobněná pohroma. Edward je strašný zhýralec a prostopášník. Nechci říci, že by to samo o sobě bylo něco neušlechtilého, závadného – ani zdaleka ne –, ale myslím, že to dobře neumí, a smím-li se tak vyjádřit, pověst marnotratníka, kterou si tím získal, není dostatečně velká v poměru k penězům, které rozhazuje."
„Chudák Edward!" povzdychla si Malá Dorritka a v tom vzdechu byla celá rodinná historie.
„Ano. A chudák ty a chudák já, " odpověděla Fanny trochu ostře. „Svatá pravda! A pak, má drahá, nemáme matku a máme paní Generálovou. A povídám ti znovu, miláčku, že paní Genera-

lová, smím-li si dovolit převrátit běžné přísloví a přesít je na ni, je kočka v rukavičkách, která myš chytí. Ta ženská, cítím to ve všech kostech a vím to, bude naší macechou."
„Ani bych nemyslila, Fanny..." Fanny ji však nenechala domluvit.
„Prosím tě, Amy, o tom se se mnou nepři," pravila, ,,protože já to vím lip."
Vycítila, že se na sestru opět obořila, a proto jí navlhčila znovu čelo a zase jí je pofoukala. „Abychom tedy zas pokračovaly, má drahá. Proto mám před sebou otázku (jsem hrdá a prchlivá, jak asi dobře víš, Amy; řekla bych, že snad až příliš), mám-li se k tomu rozhodnout a uložit si na bedra povinnost, že rodinu zachráním."
„Jak?" tázala se starostlivě sestra.
„Nestrpím," řekla Fanny, aniž zodpověděla otázku, „aby mi taková paní Generálová dělala macechu; a v ničem a za nic se také nepodrobím, aby mě paní Merdlová bud milostivě protěžovala nebo týrala."
Malá Dorritka položila ruku na prsty, které držely lahvičku s voňavou vodičkou, a její pohled zúzkostlivěl ještě víc. Fanny, která si ted nanášela vodičku na čelo tak prudce, jako by se za trest tloukla, pokračovala výbušně a rozhořčeně: „Ať už tak nebo onak, ostatně na tom vůbec nezáleží jak, už dostal docela dobré místo, to nemůže nikdo popřít. A že to je pěkná partie, to taky nemůže nikdo popřít. A kdyby šlo o to, jestli je chytrý nebo ne, silně pochybuju, že by mi nějaký chytrý manžel vyhovoval. Já se nedovedu podřizovat. Nedovedla bych se mu dost podřídit."
„Och, má drahá Fanny!" zvolala vyčítavě Malá Dorritka, kterou začala obcházet bezmála hrůza, když postřehla, co má sestra na mysli. „Kdybys někoho milovala, všechny takové pocity by se změnily. Kdyby sis někoho zamilovala, nebyla bys už

sama sebou, ale docela by ses v té lásce ztratila a dočista bys na sebe v té oddanosti k němu zapomněla. Kdybys ho milovala, Fanny..."
Fanny si přestala vlhčit čelo a hleděla na ni upřeně.
„Ale jdi!" zvolala Fanny. „Opravdu? Na mou věru, co toho někteří lidé o některých věcích vědí! Říká se, že každý má svého koníčka, a mně se zdá, že jsem podle všeho zrovna kápla na tvého, Amy. No, no, maličká, vždyť jsem jenom žertovala," a vklepala
177
zas trochu vodičky sestře do čela, „nebuď přece takové bláhové kotě a nemluv tak lehkomyslně a řečně o nemožných zvrácenostech. Tak! A ted se zase vrátím k sobě!"
„Dovol, abych ti ještě napřed řekla, milá Fanny, že bych mnohem raději viděla, kdybychom si zase vydělávaly na skromné živobytí, než abych tě viděla bohatou a vdanou za pana Spark-lera."
„Mám ti dovolit, abys to řekla, má drahá?" odpověděla Fanny. „Proč ne, samo sebou ti dovolím, abys mluvila, co chceš. Doufám, že tě nijak neomezuju. Jsme tady proto, abychom si o tom pohovořily. A co se týká vdávání za pana Sparklera, nemám ani nejslabší úmysl vzít si ho dnes, ani zítra ráno, má drahá."
„Ale někdy později?"
„Pokud vím ted, třebas vůbec nikdy," odpověděla Fanny lhostejně. Pak náhle její lhostejnost vzplanula v prudký neklid a dodala: „Mluvíš o chytrých mužích, maličká! Je to všechno tuze pěkné a lehce se to mluví o chytrých mužích; ale kde jsou? Co vím já, tak kolem sebe nikde žádného nevidím!"
„Má drahá Fanny, takový krátký čas..."
„Krátký nebo dlouhý," přerušila ji Fanny. „Naše postavení se mi protiví. Naše postavení se mi nelíbí a stačilo by jen maličko, abych je změnila. Jiná děvčata, jinak vychovaná a v docela jiných poměrech, by se snad mohla divit tomu, co říkám nebo co bych třebas udělala. Ať si. Dohání je k tomu jejich život a povaha; mne pohání moje."
„Fanny, má drahá Fanny, ty víš, že máš vlastnosti, abys mohla být ženou člověka mnohem vyšší úrovně, než je pan Sparkler."
„Amy, má drahá Amy," odpověděla Fanny, posměšně napodobujíc její slova. „Vím, že si přeji mít postavení mnohem pevnější a význačnější, ve kterém bych se mohla úspěšněji bránit té nestoudné ženské."
„Proto bys – odpusť, že se tě ptám, Fanny – proto by sis vzala jejího syna?"
„Proč ne, možná," řekla Fanny se škodolibou vítězoslávou. „Je možná mnohem méně slibných cest, jak dojít k cíli, než je tahle, má drahá. Ta drzá nestyda si třebas zrovna teď myslí, že by to byl znamenitý úspěch, kdyby mi syna uvázala na krk a tak mě spoutala. Ale nemá možná ani tušení, kdybych se za jejího
178
syna vdala, jak bych jí to všechno oplatila. Ve všem bych se jí stavěla na odpor a bojovala bych s ní. To bych si vytyčila jako životní cíl."
Když Fanny dospěla až sem, postavila lahvičku a začala se procházet po místnosti a vždy se zastavila a zůstala klidně stát, kdykoli promluvila.
„Jedno bych dokázala docela jistě, mé dítě; mohla bych ji udělat starší. A taky bych to udělala!"
Tu se zase kousek prošla.
„Mluvila bych o ní jako o staré ženské. Dělala bych, že vím – i kdybych to nevěděla, ale asi bych se to od jejího syna dověděla – jak je stará. A musela by, Amy, ode mne vyslechnout, jak jí láskyplně, uctivě a láskyplně říkám, že vypadá krásně, když člověk váží, jak dlouho je už na světě. Okamžitě bych dokázala, aby se zdála starší, prostě už jen tím, že vedle ní budu vypadat o tolik mladší. Snad nejsem tak hezká jako ona, v té věci asi nemohu soudit nestranně, ale vím dobře, že jsem dost hezká, abych jí mohla být trnem v oku. A to bych taky byla!"
„Sestřičko drahá, pro tohle by ses dovedla odsoudit k nešťastnému životu?"
„Proč by to měl být nešťastný život, Amy? Byl by to život, k jakému se hodím. Nezáleží na tom, jestli vrozenou náklonností nebo vinou okolností, ale hodím se snad lépe k takovému životu než ke každému jinému."
Z těch slov vyznívalo cosi takřka bezútěšného; ale Fanny se krátce a hrdopyšně zasmála a šla se zase projít po pokoji. Když přešla kolem velkého zrcadla, opět se zastavila.
„Postava! Postava, Amy! Dobrá. Ta ženská má pěknou postavu. Přiznám jí, co jí patří, a nebudu to popírat. Ale vyniká krásou nad všechny ostatní o tolik, že se jí není možno vůbec ani přiblížit? Na mou věru, o tom nejsem tak docela přesvědčena. Dej některé mnohem mladší ženě možnost, aby se strojila jako ona, protože je vdaná, a potom uvidíme kdo s koho, má drahá!"
V té představě bylo cosi příjemného a lichotivého, takže se vrátila ke křeslu ve

veselejší náladě. Vzala sestru za obě ruce, stleskla všechny čtyři ruce nad její hlavou dohromady, hleděla sestře rozesmátě do obličeje a řekla:
„A ta tanečnice, Amy, na kterou dočista zapomněla – ta taneč-
179
nice, která se mi ani za mák nepodobala a na kterou ji vůbec nikdy neupomínám, kdepak, ani za mák! – ta by jí roztancovala život a tančila by jí v cestě k takové písničce, že by ten její nestydatý klid trošku pocuchala. Jen kapinku, má drahá, jen docela kapinku!"
Fanny zahlédla v sestřině tváři vážný a prosebný pohled, spustila všechny čtyři ruce a prsty jedné ruky se dotkla sestřiných rtů.
„Podívej se, dítě, nepřemlouvej mě," řekla poněkud ostřeji, „protože to nemá vůbec smysl. Takovým věcem rozumím mnohem lip já než ty. Ještě jsem se vůbec nerozhodla, ale mohlo by se tb stát. Tak jsme si tedy o všem pěkně popovídaly a můžeme jít spát. Dobrou noc, má nejlepší a nejmilejší myško!"
S těmi slovy se Fanny odpoutala od sloupu a – protože načerpala tolik rad – přestala pro tu chvíli toužit, aby jí někdo poradil.
Od toho okamžiku měla Amy nové důvody, aby si všímala, jak se k panu Sparklerovi chová jeho zotročitelka, a mohla si z nového hlediska vykládat smysl všeho, co se mezi nimi dalo. Byly dny, kdy se zdálo, že Fanny je zřejmě neschopna snášet jeho duševní ubožáctví, a kdy s ním proto jednala tak zostra a nedůtklivě, že se ho div nezřekla jednou provždy hned na místě. Ale byly zas jindy doby, kdy s ním vycházela mnohem lépe – kdy se jím bavila a kdy se zdálo, jako by jí vědomí vlastní nadřazenosti vyrovnávalo to, co na druhé misce vah chybělo. Být pan Sparkler jiný a nikoli nejoddanější a nejpoddajnější ze všech nápadníků, byl by dozajista býval vystaven mukám dost krutým, aby ho přiměla k útěku z místa těchto útrap a aby se zabezpečil před dívkou, která ho tak očarovala, alespoň vzdáleností z Říma do Londýna. Neměl však o nic víc vlastní vůle než loďka, kterou vleče parník, a tak poháněn stejně mocnou silou, následoval krutou velitelku ve zlém i v dobrém.
Po dobu této vlečné plavby mluvila paní Merdlová s Fanny jen málo; zato hovořila tím víc o ní. Byla takřka nucena dívat se na ni lornětem a při společenském rozhovoru se nemohla ubránit neodolatelnosti její krásy, která se oprávněně hlásila o pochvalu; paní Merdlová se poddala tomuto nutkání a vyslovovala se o ní pochvalně. Když Fanny její pochvaly zaslechla (a obvykle se
180
stávalo, že je slyšela), nabývala tato krása vyzývavého rázu, který nijak nevyjadřoval ochotu činit nestranným ňadrům ústupky; ňadra se jí však pomstila nanejvýš tím, že pronesla tak nahlas, aby to Fanny slyšela: „Zhýčkaná kráska – ale s takovou tváří a postavou, kdo by se tomu divil?"
Uplynul asi měsíc nebo šest neděl od večera, kdy sestra žádala radu, když se Malé Dorritce zazdálo, že zpozorovala známky nového dorozumění mezi panem Sparklerem a Fanny. Pan Sparkler, jako by jednal podle nějaké úmluvy, zřídkakdy pronesl slovo, aniž si dříve pohledem vyžádal od Fanny dovolení. Tato mladá dáma byla příliš způsobná a opatrná, aby mu pohled zase vrátila; ale měl-li pan Sparkler dovolení mluvit, zůstala tiše; v opačném případě začala hovořit sama. Nadto bylo na první pohled vidno, že kdykoli se Henry Gowan pokusil prokázat mu přátelskou službu a přimět ho k rozprávce, pan Sparkler se svést nedal. A nejen to: Fanny vzápětí vyslovila bez sebemenší přímé narážky na kohokoli na celém širém světě vždy něco tak pichlavého, že se Gowan rázem stáhl, jako by byl strčil ruku do vosího hnízda.
Ještě jedna okolnost přispívala velmi silně k obavám Malé Dor-ritky, ačkoliv to samo o sobě nebylo nic pozoruhodného. Chování pana Sparklera k ní se změnilo. Stávalo se bratrským. Někdy, když bývala ve velké společnosti – doma nebo u paní Merdlové nebo i jinde – a octla se náhodou někde mimo hlavní ruch, nenadále zpozorovala, že ji páně Sparklerova páž kradmo podpírá v pase. Pan Sparkler nikdy nevysvětlil tuto pozornost ani náznakem; pouze se usmíval s nemotorným vzezřením dobromyslného a spokojeného vlastnictví, které u džentlmena tak těžkopádného vypadalo až zlověstně výmluvně.
Jednoho dne byla Malá Dorritka doma a s těžkým srdcem myslila na Fanny. Měly na konci své řady salónů pokoj, který byl takřka celý vlastně nepravidelným arkýřem, vysunutým do ulice, a z něhož bylo oběma směry vidět na celý malebný a rozmanitý život a shon na Corsu. Kolem třetí nebo čtvrté hodiny odpoledne podle anglického počítání času byla podívaná z okna velmi pestrá a zvláštní a Malá Dorritka si tam navykla sedávat a hloubat podobně, jako si kdysi krátívala chvíli dumáním na balkóně v Benátkách. Když tam tak jednoho dne seděla, pocítila na rameni
181
lehký dotyk a Farmy jí řekla: „Tak co, Amy," a posadila se vedle ní. Jejich

sedadlo bylo částí okenního výklenku; když se venku něco dělo nebo šel nějaký průvod, dávaly si vyvěsit z okna pestrý čaloun, klekaly si nebo sedaly na tuto lavičku a podepřeny o jasnobarevný závěs vyhlížely z okna. Toho dne však nebyl zrovna průvod a Malou Dorritku dost značně překvapilo, že je Fanny právě doma, protože si tou dobou obvykle vyjížděla na koni.
„Tak co, Amy," řekla Fanny, „o čempak přemýšlíš, maličká?"
„Myslila jsem na tebe, Fanny."
„Jdi! Je to ale náhoda! Hlásím, že je tu ještě někdo jiný. Tys přece nemyslila i na toho jiného, Amy, či ano?"
Amy vskutku myslila také na toho jiného, protože to byl pan Sparkler. Neřekla o tom však, když mu podávala ruku. Pan Spark-ler přistoupil, posadil se vedle ní z druhé strany a Dorritka pocítila, jak se jí za zády sune to bratrské zábradlí a zřejmě se natahuje, aby obsáhlo i Fanny.
„Tak co, sestřičko," řekla Fanny s povzdechem, „doufám, že víš, co to znamená?"
„Je tak kouzelně krásná, jako horoucně milovaná," koktal pan Sparkler – „a je vůbec takové šikovné děvče... a je ujednáno..."
„Nemusíte nic vysvětlovat, Edmunde," řekla Fanny.
„Ne, má zbožňovaná," poslechl pan Sparkler.
„Krátce, zlatíčko," pokračovala Fanny, „abych to neprota-hovala, zasnoubili jsme se. Musíme o tom říci papá bud dnes večer nebo zítra, jak se to bude hodit. To je tedy hotová věc a už se o tom nepotřebuje mnoho mluvit."
„Má drahá Fanny," pravil pan Sparkler uctivě, „rád bych jen řekl slůvko Amy."
„Dobrá, dobrá! Tak jí to, prosím vás, řekněte," odpověděla mladá dáma.
„Jsem přesvědčen, má drahá Amy," pravil pan Sparkler, „že je-li někde na světě dívka, hned po vaší štědře nadané a divukrásné sestře, která je taková šikovná a..."
„Ale to všechno už známe, Edmunde," přerušila ho slečna Fanny. „S tím Amy netrapte. Prosím vás, mluvte o něčem jiném než o tom, že jsme šikovná děvčata."
182
„Ano, má zbožňovaná," přisvědčil pan Sparkler. „A ujišťuji vás, Amy, že nic mě nemůže učinit šťastnějším, nic šťastnějším – kromě toho štěstí, že se mi dostalo nejvyšší pocty, když na mne padla volba přeskvělé dívky, která nemá, ani co by za nehet vešlo, nic neši..."
„Prosím vás, Edmunde, prosím vás!" přerušila ho Fanny a lehce dupla hezkou nožkou na podlahu.
„Má zbožňovaná, máte docela pravdu," řekl pan Sparkler, „a já vím, že to mám silně ve zvyku. Jen jsem chtěl vyjádřit, že mi nic nemůže způsobit větší štěstí, větší štěstí – vedle blaha, že vstoupím ve svazek s dívkou svrchovaně a navýsost nejkrásnější ze všech dívek – než štěstí, že se smím pokusit o navázání oddaného přátelství s Amy. Snad se," řekl pan Sparkler mužně, „na první pohled v mnoha věcech hned napoprvé nevyznám a vím dobře, že kdyby měla společnost hlasovat, celkový názor by asi vyzněl, že ne, ale pokud se týká Amy, tu jsem opravdu na svém místě!"
Na důkaz toho ji pan Sparkler políbil.
„Prostřeno u stolu a přichystaný pokoj," pokračoval pan Sparkler, který se v porovnání s dřívějšími řečnickými výkony přímo rozpovídal, „najde u nás Amy vždycky. Jsem přesvědčen, že táta vždycky s pýchou přijme hosta, kterého si já tak hluboce vážím. A co se týká matky," řekl pan Sparkler, „to je úžasně fidel ženská, taková ši..."
„Edmunde, Edmunde!" zvolala slečna Fanny jako předtím.
„Poslouchám, poslouchám, dušinko," odprošoval pan Sparkler. „Já vím, že to mám silně ve zvyku, a děkuji vám ze srdce, má blouznivě zbožňovaná, že se tak namáháte, abyste mě to odnaučila; ale kdekdo přiznává, že matka je úžasně šikovná ženská, a opravdu není žádná ufrf..."
„Ať je nebo není," odpověděla Fanny, „ale prosím, už o tom nemluvte."
„Už nebudu, má zbožňovaná," slíbil pan Sparkler.
„Pak tedy vlastně už nemáte o čem mluvit, Edmunde, či ano?"
„Už vůbec nic, má horoucně zbožňovaná," odpověděl pan Sparkler, „prosím za odpuštění, že jsem toho namluvil tolik."
Pan Sparkler vytušil jakýmsi vnuknutím, že ta otázka je snad pobídkou, aby raději odešel. Proto zase odsunul bratrské zábradlí
183
a zdvořile řekl, že snad bude lépe, když se nyní s dovolením bude poroučet. Neodešel však dříve, dokud mu Amy ještě nevyslovila blahopřání, pokud byla při všem zmatku a smutku v srdci schopna té povinnosti se úspěšně zhostit.
Když odešel, řekla: „Och, Fanny, Fanny!", obrátila se v tom jasném okně k sestře, vrhla se jí na prsa a rozplakala se. Fanny se zprvu smála, ale po chvilce přitiskla tvář k sestřinu líčku a také si poplakala – trochu. Tenkrát

také Fanny naposledy projevila, že v této věci tají v nitru nějaký potlačený nebo přemožený cit. Od té chvíle před ní ležela cesta, kterou si zvolila, a Fanny po ní kráčela svým příznačným zpupným a svéhlavým krokem.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

I NENÍ SPRAVEDLIVÉ PŘÍČINY ANI PŘEKÁŽKY, PROČ BY TYTO DVĚ OSOBY NEMOHLY VSTOUPIT VE SVAZEK MANŽELSKÝ

Když starší dcera oznámila otci, že vyhověla žádosti pana Sparklera, který jí nabídl manželství, a že se mu zavázala vážným příslibem, přijal pan Dorrit toto sdělení ihned velmi důstojně a s okázalým projevem otcovské pýchy; jeho velkou důstojnost ještě povznesla rozšířená vyhlídka na výhodné prostředí, ve kterém je možno pěstovat nové známosti, a otcovskou pýchu ještě zesílilo bystré pochopení, které slečna Fanny projevila pro tento velký cíl jeho života. Dal jí na srozuměnou, že se její ušlechtilá ctižádost setkala v jeho srdci s příznivou odezvou, a udělil jí otcovské požehnání jako dítěti, které překypuje poslušností a dobrými zásadami a oddává se cele snaze povznést rodinné jméno.

Když se s Fanniným dovolením ukázal pan Sparkler, řekl mu pan Dorrit, že se nijak netají s tím, jak velkým potěšením pro jeho city je svazek, jehož nabídkou mu pan Sparkler prokázal takovou

čest; a to jak proto, že je v souhlase s živelnou náklonností jeho dcery Fanny, tak i proto, že navazuje vysoce vítaný příbuzenský vztah s panem Merdlem, veleduchem doby. Velmi pochvalnými slovy se také zmínil o paní Merdlové jako o přední dámě, která oplývá vznešeností, elegancí, půvabem a krásou. Považoval za svou povinnost podotknout (a byl přesvědčen, že si pán s jemno-citem pana Sparklera vyloží jeho názor se vším taktem), že nemůže považovat jeho nabídku za přijatou s konečnou platností, dokud se mu nedostane výsady vyměnit několik dopisů s panem Merdlem a dokud se neujistí, že se navrhovaný svazek shoduje s názorem tohoto vynikajícího džentlmena natolik, aby jeho (páně Dorritově) dceři bylo přiznáno takové postavení, jaké má na základě svého místa ve společnosti, věna i vyhlídek podle jeho nesporně oprávněného požadavku zastávat ve společnosti, kterou snad smí s dovolením nazvat, aniž upadne v podezření z vy-počítavosti, zřítelnicí velkého světa. Ale vyjadřuje-li již tento názor, jímž je povinován jak svému stavu džentlmena v jistém postavení, tak i otecké důstojnosti, nebude zas tak opatrnický, aby skrýval, že této nabídce neodpírá příznivé vyhlídky ani prozatímní přijetí a děkuje panu Sparklerovi za poklonu, kterou tím složil jemu i jeho rodině. Zakončil ještě několika všeobecnějšími poznámkami o – ha – postavení nezávislého džentlmena a o – hm – postavení otce, ve svém obdivu možná příliš předpojatého. Shrnuto krátce, přijal prostě páně Sparklerovu nabídku asi tak, jako by od něho byl v dobách, které již náležely minulosti, přijal několik půlkorun.

Pan Sparkler, omráčen slovy, která se takto hrnula na jeho nevinnou hlavu, se zmohl jen na krátkou odpověď, třebaže přísně k věci; neřekl totiž nic více a nic méně, než že už dávno viděl na Fanny, že je šikovné děvče, a nepochybuje tedy o tom, že staroušek nebude nic namítat. Tu ho předmět jeho lásky sklapl jako krabičku s víčkem na pero a poslal ho pryč.

Krátce poté se pan Dorrit vypravil, aby složil poklonu ňadrům, a byl jimi přijat s velkou vážností a úctou. Paní Merdlová slyšela již o té věci od Edmunda. Zprvu byla překvapena, protože si myslila, že Edmund není muž na ženění. Společnost nepovažovala Edmunda za muže na ženění. Jako žena (my ženy vnímáme takové věci přímo pudově, pane Dorrite!) si ovšem již povšimla, že

slečna Dorritová Edmunda nesmírněokouzlila, a také již otevřeně prohlásila, že pan Dorrit má mnoho na svědomí, když s sebou do ciziny přivedl dívku tak rozkošnou, aby mátla jeho krajanům hlavu.

„Smím si pokládat za čest, madame," řekl pan Dorrit, „vyvozovat z toho, že směr, jakým se city pana Sparklera daly, dochází – ha – vašeho souhlasu?"

„Ujišťuji vás, pane Dorrite," odpověděla dáma, „že za svou osobu jsem okouzlena."

To způsobilo panu Dorritovi velké potěšení.

„Za svou osobu," opakovala paní Merdlová, „jsem okouzlena." "Toto nedůrazné opakování slov „za svou osobu" přimělo pana Dorrita, aby vyjádřil naději, že snad nebude chybět ani souhlas páně Merdlův.

„Nemohu," řekla paní Merdlová, ,,na sebe ovšem brát přesnou odpovědnost za pana Merdla, protože páni, a zvláště páni, které společnost zove magnáty, mívají o těchto věcech vlastní názory, ale myslím – vyjadřuji prostě své mínění, pane Dorrite – myslím, že pan Merdle bude, celkem vzato," při těch slovech se celá prohlédla, než zvolna dodala, „úplně okouzlen."

Při zmínce o pánech, které společnost nazývá magnáty, pan Dorrit zakašlal, jako by se na povrch drala nějaká niterná pochybnost. Paní Merdlová si toho všimla a bez meškání na to navázala:
„Ach, vskutku, pane Dorrite, snad opravdu není nutné, abych něco takového říkala, ledaže bych se v čiré upřímnosti svěřovala s tím, co člověku leží na srdci, právě tomu, koho si tak vysoce vážím a s kým, jak doufám, budu mít potěšení navázat styky ještě příjemnější. Protože člověk chtě nechtě musí vidět velkou pravděpodobnost, že se na takové věci budete dívat z hlediska pana Merdla, kromě toho snad, že pana Merdla poměry náhodou zavedly, ať již naštěstí nebo naneštěstí, do činorodého obchodního podnikání; a to, byť v rozsahu sebevětším, mu možná poněkud zužuje obzor. Jsem v tom učiněné dítě a nemám o obchodních věcech ani ponětí," řekla paní Merdlová, „ale obávám se, pane Dorrite, že jejich účinek někdy takový vliv mívá."
Toto obratné houpání pana Dorrita a paní Merdlové, při kte-
186
rém jeden druhého vzájemně vynášeli a potom zas spouštěli a při kterém žádný z nich neměl vrch, působilo na páně Dorritův kašel jako tišivý lék. Poznamenal s největší zdvořilostí, že si musí vyžádat laskavé dovolení, aby se směl ohradit proti domněnce, třebaže pronesené samotnou paní Merdlovou, dámou tak vzdělanou a půvabnou (za tuto lichotku se mu uklonila), že by snad takové podniky, jako jsou podniky pana Merdla, které se tak úžasně liší od malicherného podnikání jiných lidí, měly nějaký skrovnější účinek než prohloubení, povznesení a rozšíření ducha, v němž se počaly. „Jste zosobněná ušlechtilost," řekla na to paní Merdlová a usmála se co nejlíbezněji; „doufejme, že tomu tak je. Ale přiznávám se, že mé představy o obchodním podnikání hraničí téměř s pověrčivostí."
Tady se pan Dorrit přihlásil jinou poklonou asi v ten smysl, že obchod stejně jako čas, který je pro něj tak drahocenný, byl stvořen pro otroky a není tedy na paní Merdlové, která vládne všem srdcím po svrchované libosti, aby s ním měla cokoli společného. Paní Merdlová se zasmála a vzbudila v panu Dorritovi zdání, jako by ňadra byla zruměnila – což byl jeden z jejich nejpůsobivějších efektů.
„Říkám to," vysvětlila mu potom, „pouze proto, že pan Merdle měl vždy krajně obětavý zájem o Edmunda a vždy vyjadřoval nejupřímnější úmysly ještě zlepšit jeho vyhlídky. Edmundovo veřejné postavení, myslím, znáte. Jeho soukromé poměry závisí zcela na panu Merdlovi. Při své pošetilé neschopnosti porozumět obchodním věcem vás ujišťuji, že o tom nic víc nevím."
Pan Dorrit pak svým příznačným způsobem vyjádřil znovu názor, že obchod je pod úrovní zotročitelek a čarodějek. Potom se zmínil o úmyslu, že jako džentlmen a otec hodlá dopsat panu Merdlovi. Paní Merdlová souhlasila z celého srdce – nebo se vší mazaností, což bylo přesně totéž – a nejbližší poštou sama vypravila osmému divu světa přípravný dopis.
V tomto písemném sdělení, stejně jako v rozpravách a hovorech o projednávané důležité otázce, obkroužil pan Dorrit celou věc ozdobami, jakými krasopisci zkrášlují písanky a početníky, kde se nadpisy základních početních úkonů rozplývají v labutě, orly, křídlaté lvy a v jiná krasopisecká povyražení a kde se velká písmena nepříčetně pitvoří v blouznivých výplodech pera a in-
187
koustu. Ale přesto se mu podařilo podat účel dopisu tak srozumitelně, aby pan Merdle mohl rozumně předstírat, že se o věci dověděl z tohoto pramene. Pan Merdle také podle toho odpověděl. Pan Dorrit odpověděl panu Merdlovi; pan Merdle odpověděl panu Dorritovi; a brzy bylo oznámeno, že noty dopisujících si velmocí vedly k uspokojivému dorozumění.
Teprve nyní a nikoli dřív se vyhrnula slečna Fanny na jeviště, dokonale vyzbrojena pro novou úlohu. Teprve nyní a ne dříve zcela pohltila pana Sparklera svým jasem a zářila za oba a za dvacet dalších. Zbavivši se pocitu, že nemá přesně vymezené postavení ani úlohu, kterýžto pocit jí působil takové útrapy, tato krásná lod odhodlaně vyplula vytčeným směrem a nesla se s pevností a jistotou, která zlepšovala její dosavadní plavební vlastnosti.
„Když nyní všechno předběžné jednání tak uspokojivě skončilo, myslím, má drahá," řekl pan Dorrit, „že to oznámím – ha – formálně paní Generálové..."
„Papá," namítla Fanny, která ho při tom jméně přerušila, „nechápu, co s tím má paní Generálová co dělat."
„Má drahá," řekl pan Dorrit, „bude to projev zdvořilosti – hm – k dámě tak dobře vychované a vzdělané..."
„Och, papá, mám až po krk dobrého vychování a vzdělání paní Generálové," prohlásila Fanny. „Mám paní Generálové dost."
„Dost," opakoval pan Dorrit s vyčítavým podivením, „dost – ha – paní Generálové."
„Už se mi úplně hnusí, papá," řekla Fanny. „Opravdu nechápu, co má s mým

vdáváním co dělat. Ať se stará o vlastní vdavky – jestli má na někoho políčeno."
„Fanny," odpověděl pan Dorrit s vážnou a důtklivou pomalostí, která se silně odrážela od dceřiny lehkovážnosti, „prosím, abys mi laskavě vysvětlila – ha – co tím myslíš."
„Myslím, papá," řekla Fanny, „jestli snad má paní Generálová náhodou zálusk na vdavky sama, že jí to stačí ukrátit všechnu volnou chvíli. A jestli nemá, tím lip, ale stejně nestojím o čest něco jí ohlašovat."
„Dovol, Fanny," řekl pan Dorrit, „abych se tě zeptal, proč ne?"
„Protože se může o mém zasnoubení dovtípit docela dobře sama, papá," odpověděla Fanny. „Řekla bych, že je jako ostříž.
188
Aspoň jsem ji často viděla číhat. Ať na to přijde sama. A kdyby na to sama nepřišla, doví se to, až se vdám. A doufám, že si o mně nebudeš myslit, jako bych tě neměla dost ráda, papá, když řeknu, že podle mého docela dobře stačí, když si na to paní Generálová počká."
„Fanny," odpověděl pan Dorrit, „žasnu, cítím nelibost nad tím – hm – svévolným a nepochopitelným projevem nepřátelství – ha – k paní Generálové."
„Prosím tě, papá," řekla důrazně Fanny, „neříkej tomu nepřátelství, protože tě ujišťuji, že paní Generálovou nepokládám za hodnou svého nepřátelství."
Při těch slovech pan Dorrit vstal z křesla a s přísně káravým pohledem v nehnutém obličeji stanul v celé důstojnosti před dcerou. Fanny si točila náramkem na ruce, chvíli se dívala na něho, chvíli zas po pokoji a pak řekla: „Dobrá, papá. Je mi opravdu líto, že se ti to nelíbí, ale nemohu si pomoci. Nejsem dítě a nejsem Amy a musím říci, co si myslím."
„Fanny," pravil pan Dorrit po důstojném mlčení a zalapal po dechu, „když tě požádám, abys zůstala tady, zatímco formálně oznámím paní Generálové, té příkladné dámě, která je – hm – důvěryhodným členem této rodiny – ha – změnu, která se tu chystá; když tě – ha – nejenom požádám, ale – hm – budu na tom trvat..."
„Och, papá," přerušila ho Fanny s pichlavým důrazem, „když ti na tom tolik moc záleží, nemohu jinak a musím poslechnout. Ale doufám, že si o tom mohu myslit, co chci, protože za daných okolností opravdu nemohu jinak." A tak se Fanny posadila s po-volností, která byla podle pravidla, že krajnosti se stýkají, vlastně vzdorem; a otec, bud že se nechtěl k odpovědi snížit, nebo nevěděl, co na to říci, si předvolal pana Tinklera.
„Paní Generálovou!"
Pan Tinkler nebyl zvyklý přijímat rozkazy tak stručné, když šlo o půvabnou natěračku, a proto mlčel a stál. Pan Dorrit spatřoval v tom mlčení celé Maršálské vězení a všechny drobné projevy uznání a rázem se na něho obořil: „Jak se opovažujete, pane? Co si myslíte?"
„Prosím za prominutí, pane," hájil se pan Tinkler. „Chtěl jsem vědět..."
189
„Nechtěl jste vědět nic, pane!" zvolal pan Dorrit, rudý jako krocan. „Neříkejte mi nic takového. Ha! Nic jste nechtěl. Provinil jste se tím, že jste se mi vysmíval, pane!"
„Ujišťuji vás, pane..." začal pan Tinkler.
„Neujišťujte mě!" řekl pan Dorrit. „Nestrpím, aby mě ujišťoval nějaký sluha. Provinil jste se tím, že jste se mi vysmíval. Propustím vás – hm – propustím všechno služebnictvo. Nač ještě čekáte?"
„Pouze na vaše rozkazy, pane."
„To je lež," řekl pan Dorrit, „rozkaz jste už dostal. Ha – hm. – Vyřiďte mé poručení paní Generálové, a hodí-li se jí to, že ji prosím, kdyby ke mně laskavě na několik minut přišla. To jsou moje rozkazy."
Při výkonu tohoto poslání pan Tinkler snad naznačil, že pan Dorrit zuří hněvem. Tak nebo tak, velmi brzy bylo z chodby slyšet šustot sukní paní Generálové, jak se blíží – člověk by řekl bezmála skokem – s nezvyklým chvatem. U dveří se však sukně uklidnily a vnesly se do pokoje s obvyklou umírněnosti.
„Paní Generálová," řekl pan Dorrit, „posadte se."
Paní Generálová poděkovala půvabnou úklonou a snesla se do křesla, které jí nabídl pan Dorrit.
„Madame," pokračoval tento pán, „jelikož jste se s takovou laskavostí – hm – ujala výchovy mých dcer a jelikož jsem přesvědčen, že k ničemu, co se jich blízce dotýká – ha – nemůžete cítit lhostejnost..."
„Zhola nemožno," pravila paní Generálová co nejklidněji.
„A proto bych si přál vám oznámit, madame, že moje dcera zde přítomná..."
Paní Generálová se lehce uklonila hlavou slečně Fanny, která se uklonila paní Generálové hluboko a hned se zase pyšně vzpřímila.
,,.. .že se moje dcera Fanny – ha – zasnoubila s panem Spark-lerem, jehož znáte.

A tím se vám, madame, o polovinu ulehčí váš obtížný úkol – ha – obtížný úkol."
Pan Dorrit opakoval ta slova s hněvivým pohledem na Fanny. „Ale jak doufám, nikoliv – hm – na újmu, ať přímou nebo nepřímou, po jakékoli stránce, toho postavení, které jste se s takovou laskavostí uvolila v mé rodině zaujímat."
190
„Pan Dorrit," odpověděla paní Generálová s rukama v rukavičkách zkříženýma v příkladném klidu přes sebe, „je úžasně ohleduplný a až tuze uznalý k mým přátelským službám."
(Slečna Fanny si odkašlala, jako by říkala: „Svatá pravda.")
„Slečna Dorritová nesporně jednala s nejrozumnější rozvahou, jak okolnosti dovolovaly, a jsem přesvědčena, že mi dovolí, abych jí co nejupřímněji blahopřála. Takovéto životní události, nejsou-li ve vleku vášně," paní Generálová zavřela při tom slově oči, jako by je nemohla vyslovit a dívat se zároveň někomu do očí, „dějí-li se za souhlasu úzkého rodinného kruhu a stmelují-li pyšnou stavbu rodové pyramidy, bývají obvykle velmi šťastné. Jsem přesvědčena, že mi slečna Dorritová dovolí, abych jí vyslovila nejupřímnější blahopřání."
Tu se paní Generálová odmlčela a v duchu dodala, aby naladila tvář do správného výrazu: „Papá, průvod, proutek, půvab, poupě."
„Pan Dorrit," dodala k tomu ještě nahlas, „je vždy výsostně laskavý a za pozornost, ba pravím za vyznamenání, jehož se mi dostalo tím, že mě poctil tímto důvěrným oznámením a tak včas nejen on, ale i slečna Dorritová, prosím, abych směla vyslovit nejoddanější díky. Své díky i přání všeho blaha projevuji stejně panu Dorritovi jako slečně Dorritové."
„Pro mne," promluvila slečna Fanny, „znamená obojí neobyčejné potěšení – nevýslovné potěšení. Ulevilo se mi, když poznávám, že nemáte žádné námitky, paní Generálová, a dozajista mi spadl ze srdce velký kámen, ujišťuji vás. Sotva si dovedu představit, co bych si byla počala," řekla Fanny, „kdybyste byla vyslovila nějakou námitku, paní Generálová."
Paní Generálová změnila polohu rukaviček, takže pravá rukavička ležela nahoře a leyá pod ní, a osladila úsměv půvabem a poupětem.
„Uchovat si váš pochvalný souhlas, paní Generálová," řekla Fanny, usmívajíc se oplátkou úsměvem, ve kterém nebylo po sladkých přísadách ani stopy, „bude samozřejmě vrcholným cílem mého manželského života a jeho ztráta by pro mne ovšem znamenala nejkrutější pohromu. Jsem však přesvědčena, že ve své velké laskavosti nebudete nic namítat, a doufám, že ani papá nebude mít námitek, jestliže opravím nepatrnou chybu, které
191
jste se dopustila. I nejdokonalejší z nás jsou náchylní k chybování, a tak i vy, paní Generálová, jste takovému maličkému omylu podlehla. Pozornost a vyznamenání, o kterých jste se tak výrazně zmínila, paní Generálová, že provázejí toto důvěrné oznámení, jsou nejvýš lichotivého a potěšitelného rázu, o tom nemám nejmenší pochybnost – nevycházejí však vůbec ode mne. Zásluha, že jste byla přizvána k poradě o této věci, by byla pro mne tak velká, že mi cit nedovoluje, abych si takovou zásluhu přisvojovala, když mi ve skutečnosti nepatří. Patří docela a jedině mému papá. Jsem vám hluboce vděčná za povzbuzení i přízeň, ale dožadoval se jich jen papá. Musím vám poděkovat, paní Generálová, "ze jste z mého srdce sňala těžké břímě, když jste mi tak laskavě dala svolení k zasnoubení, ale vskutku nemáte zač děkovat mně. Doufám, že se mé počínání setká vždy s vaší pochvalou, i když opustím domov, a že má sestra zůstane ještě dlouho oblíbeným předmětem vaší blahosklonnosti, paní Generálová."
Po této řeči, proslovené způsobem co nejzdvořilejším, vyšla Fanny z pokoje s ladným a veselým vzezřením – ale sotva byla z doslechu, vyběhla celá zardělá po schodech, vpadla k sestře, řekla jí, že je ospalá myška, zacloumala jí, aby prý lépe prokoukla, řekla jí, co se dole stalo, a zeptala se jí, co si myslí o papá ted?
K paní Merdlové se mladá dáma chovala velmi samostatně a sebevědomě, ale až dosud nedávala nepřátelské úmysly najevo nijak otevřeně. Občas se spolu střetly v lehké potyčce, jako když třebas Fanny cítila, že se k ní tato dáma až přespříliš důvěrně lichotí, nebo když paní Merdlová vypadala zvlášť mladě a pěkně; ale paní Merdlová vždy takové střetnutí brzy ukončila tím, že se s nejpůvabnější lhostejností zabořila do podušek a odvedla pozornost k něčemu jinému. Společnost (neboť ta tajemná stvůra seděla i na římském sedmivrší) usoudila, že zasnoubení slečně Fanny znamenitě prospělo. Byla mnohem přístupnější, mnohem nenucenější a roztomilejší, mnohem nenáročnější; a to takovou měrou, že za sebou nyní vlídně vláčela zástup obdivovatelů a ctitelů k trpkému rozhořčení dam s dcerami na vdávání, které se pro křivdu, spáchanou na nich slečnou Dorritovou, zjevně vzbouřily proti společnosti a vztyčily vlajku

odboje. Slečna Dor-ritová se kochala rozruchem, který vyvolala, a nejenom jím
192
pyšně procházela ve vlastní půvabné podobě, ale stejně pyšně, ba okázale jím vodila i pana Sparklera, jako by jim všem říkala: ,,Pokládám-li za vhodné procházet se mezi vámi v triumfálním průvodu, provázena raději tímto slabošským zajatcem v okovech než otrokem silnějším, je to čistě moje věc. Stačí, že jsem si to zamanula!" Pan Sparkler se na nic neptal; jenom chodil, kam ho vodila, dělal, co mu řekla, cítil, že vynikat zásluhou své vyvolené znamená vynikat co nejpohodlněji, a byl opravdu vděčný, že se mu dostává nepokrytého uznání.
Za takového stavu okolností přecházela zima zvolna v jaro a pro pana Sparklera nadcházela nutnost odebrat se do Anglie a ujmout se vykázaného úkolu ve sboru těch, kteří představovali a spravovali jejího génia, vědy, obchod, ducha i moudrost. Země Shakespearova, Miltonova, Baconova, Newtonova, Wattová, země celého zástupu zemřelých i žijících filosofů, přírodovědců a pod-manitelů přírody i uměn v tisícerých podobách, se dovolávala pana Sparklera, aby přispěchal a ujal se jí, jinak že zahyne. Pan Sparkler, neschopen odolat srdceryvnému volání, jímž po něm vlast z hloubi duše prahla, pak prohlásil, že tedy musí jít.
Z toho pak vyplynula naléhavost otázky, kdy, kde a jak by se měl konat sňatek pana Sparklera s nejpřednější ze všech dívek na celém tomto smrtelném světě, která je opravdu fidél holka, žádná kuňka. Po jisté době, plné tajností a tajnůstkaření, ohlásila slečna Fanny rozřešení této otázky sestře.
,,A teď, dítě," řekla jí, když ji jednoho dne vyhledala, „ti něco povím. Právě tuhle chvíli se to vynořilo a samozřejmě k tobě pospíchám hned v okamžiku, když to má přijít na přetřes."
„Tvá svatba, Fanny?"
„Má rozmilá," řekla Fanny, „neuháněj mě. Dovol, abych se ti důvěrně svěřila, ale po svém. Jsi splašená holčička, a kdybych ti měla odpovědět doslovně na to, co hádáš, musila bych ti říci ne. Protože ve skutečnosti nejde ani zpoloviny o svatbu mou, jako spíš o Edmundovu."
Malá Dorritka se zatvářila, a snad ne docela bez důvodu, poněkud rozpačitě, jak má tomuto jemnému rozlišení rozumět.
„Mě nic netlačí," zvolala Fanny, „a nemám nijak naspěch. Mne v žádném státním úřadě nepotřebují a ani nikde jinde nemám co rozhodovat. Ale Edmund ano. A Edmunda hluboce skličuje před-
193
stava, že by měl odejet sám, a vlastně ani mně se nezdá, že bych ho mohla bez starosti nechat samotného. Protože kde je možnost – a ta se skorém vždycky najde – provést nějakou hloupost, tak ji určitě provede."
Když dokončila tento stručný věcný posudek o tom, v čem může na budoucího manžela určitě spoléhat, sňala si s velmi vážným výrazem klobouk a pohupovala jím za stuhy tak, že brousil o podlahu.
„Proto je to mnohem spíš starost Edmundova než moje. Ale o tom už není třeba víc mluvit. To je zřejmé na první pohled. Ale teď poslouchej, nejdražší Amy! Když vyvstala otázka, jestli má odjet sám nebo jestli nemá odjet sám, vyvstává z ní pak hned druhá otázka, jestli se máme brát tady a brzo nebo jestli se máme brát teprve doma a až za několik měsíců?"
„Vidím, Fanny, že tě ztratím."
„Jsi mi ty mrně jedno," zvolala Fanny dílem shovívavě a dílem netrpělivě, „nenecháš člověka ani domluvit. Prosím tě, zlatíčko, vyslechni mě do konce! Ta ženská," zřejmě mluvila o paní Mer-dlové, „tady chce zůstat ještě přes velikonoce. A kdybych se tedy vdávala tady a odjela s Edmundem do Londýna, měla bych před ní náskok. To něco znamená. A dál, Amy. Kdyby ta ženská byla z cesty, nemyslím, že bych měla nějaké zvláštní námitky proti návrhu pana Merdla, který psal našemu papá, abychom se s Edmundem usadili u něho v domě – pamatuješ se, viď, šla jsi tam kdysi s jednou tanečnicí, má drahá –• dokud si nevybereme a nezařídíme vlastní dům. A ještě něco, Amy. Papá přece už dlouho má v úmyslu zajet si na jaře sám do Londýna – a tak, víš, kdybychom se s Edmundem vzali tady, mohli bychom odejet do Florencie, papá by tam za námi třebas přijel a všichni tři bychom pak mohli cestovat domů společně. Pan Merdle nabízel velmi naléhavě našemu papá, aby bydlel u něho v témž paláci, o kterém jsem už mluvila, a myslím, že papá to udělá. Ale papá si vždycky dělá všechno podle své hlavy a já nemohu o té věci (na které ostatně vůbec nezáleží) mluvit s jistotou."
Rozdíl mezi tím, že papá si dělá všechno po svém, kdežto u pana Sparklera o tom nemůže být ani řeč, vyjádřila Fanny přesvědčivě způsobem, jakým případ líčila. Její sestra to však nezpozorovala, protože myšlenkami těkala mezi lítostí, že nadchází
194

rozloučení, a mezi váhavým přáním, aby se při přípravách k návštěvě Anglie počítalo také s ní.
„A tak se to tedy ujednalo, drahá Fanny?"
„Ujednalo?" opakovala Fanny. „Opravdu, dítě, s tebou je ale někdy trápení. Přece víš, že si dávám zvlášť pozor, aby se mým slovům nedal takový význam přikládat. Říkala jsem přece jenom, že vyvstaly jisté otázky, a tohle právě ty otázky jsou."
Zamyšlený pohled Malé Dorritky se setkal něžně a mírně s Fan-ninýma očima.
„Má sladká holčičko," řekla Fanny a velmi netrpělivě pohupovala za stuhy kloboukem, „nemá smysl, abys takhle poulila oči, to dovede každá sůvička. Hledám u tebe radu, Amy. Co bys myslila, že mám udělat?"
„Nemyslíš," zeptala se Malá Dorritka po krátkém váhání přesvědčivě, „nemyslíš, Fanny, kdybys to mohla o nějaký ten měsíc odložit, že by to snad bylo koneckonců nejlepší?"
„Ne, želvičko," odpověděla Fanny nečekaně zostra. „Nic takového si nemyslím." Tu odhodila klobouk nadobro a vrhla se do křesla. Ale vzápětí ji zavalila láska k sestře, takže zas hned prudce vyskočila a vrhla se na kolena, aby ji vzala do široké náruče pokud možno i s křeslem.
„Nemysli si, že jsem ztřeštěná nebo krutá, miláčku, protože to není pravda. Ale ty jsi takový podivínský tvoreček! Člověk by ti nejraději zakroutil krk, právě když k tobě chce být co nejmilejší. Copak ti neříkám, děťátko nejdražší, že Edmunda nemůže člověk pustit samotného? A copak nevíš, že to je pravda?"
„Ano, ano, Fanny. Vím to, říkalas to."
„A já vím, že to víš ty," odpověděla prudce Fanny. „Tak vidíš, zlatíčko! Když ho člověk nemůže pustit samotného, z toho následuje, myslím, že bych měla jet s ním, ne?"
„Zdá se – má drahá," řekla Malá Dorritka.
„A když jsi tedy vyslechla, co by se mělo udělat, aby se to nejlíp zařídilo, drahá Amy, mám ti rozumět tak, že mi celkem vzato radíš, abych to tak udělala?"
„Zdá se – má drahá," opakovala Malá Dorritka. „Tak dobrá!" zvolala Fanny s výrazem odevzdání, „pak myslím, že se to udělat musí! Přišla jsem k tobě, zlatíčko, v tu chvíli,
195
jak se ukázala pochybnost a jakmile bylo nutno se rozhodnout. Teď jsem se rozhodla. Ať se tedy stane."
Když se tímto vzorným způsobem podvolila sesterské radě i tlaku poměrů, překypovala Fanny oddaností a láskou jako žena, která položila k nohám nejdražší přítelkyně vlastní cítění a kterou v nitru hřeje blahé vědomí láskyplné oběti.
„Ale přes všechno, Amy," řekla sestře, „jsi to nejlepší stvořeníčko na světě a zdravého rozumu máš habaděj a já nevím, co si vůbec bez tebe počnu!"
S těmito slovy ji sevřela v objetí ještě těsněji, a to vskutku láskyplně.
„Ne že bych vůbec o tom uvažovala, Amy, že bych se snad obešla bez tebe, za nic na světě, protože doufám, že až do smrti smrťoucí budeme skorém nerozlučné. A ted, zlatíčko, ti dám radu zase já. Až tady zůstaneš sama s paní Generálovou..."
„Já tady mám zůstat sama s paní Generálovou?" řekla Malá Dorritka tiše.
„Nu ovšem, broučku zlatý, než se papá vrátí! Leda bys považovala za společnost Edwarda, ale to on jistě není, i když je tady, a ještě spíše není, když je někde v Neapoli nebo na Sicílii. Chtěla jsem říci – ale ty jsi taková miloučká šmodrcha, vždycky člověka popleteš – až tu tedy zůstaneš sama s paní Generálovou, Amy, nedej si od ní nic nakukat a nedej se nalákat k žádnému ošemetnému dorozumění, jako bys souhlasila s tím, že ona pošilhává po papá nebo papá po ní. Ona to asi bude zkoušet. Však já znám to její slídění, jak dovede těmi rukavičkami omakávat a pátrat! Ale buď jak buď, nedej najevo, že jí rozumíš. A kdyby ti papá řekl, až se vrátí, že hodlá udělat z paní Generálové tvou mamá (to je tím pravděpodobnější, že já odcházím), radím ti, abys na to okamžitě řekla: ‚Papá, dovol prosím, abych se proti tomu co nejrozhodněji ohradila. Fanny mě na to už upozornila a ona byla proti tomu a já jsem proti tomu.' Nechci tvrdit, Amy, že by nějaká tvoje námitka mohla něco vůbec dokázat, a nemyslím si ani, že bys to dovedla říci dost rozhodně. Ale jde tu o zásadu –¦ o vztah dětí k rodičům – a kladu ti důrazně na srdce, aby ses nepoďrobovala a nedala si vnutit paní Generálovou za macechu, aniž uplatňováním svého práva znepříjemníš všem lidem kolem sebe život, jak jen je možno. Neočekávám, že budeš
196
dost vytrvalá a dokážeš to – vlastně vím, že to nedokážeš, protože jde o papá – ale ráda bych v tobě probudila smysl pro povinnost. Kdybys ode mne potřebovala nějakou pomoc nebo projev odporu, který bych mohla proti takovému sňatku uplatnit, spolehni se na mne, nenechám tě na holičkách, má zlatá. Celou váhou, kterou snad budu mít jako vdaná žena, a ne zrovna nevzhledná – a zvyklá, jak to

asi bude stále, bojovat hlavně proti té ženské – důkladně přitlačím, na to můžeš spolehnout – na hlavu i na ty falešné vlasy paní Generálové (protože jsem přesvědčena, že všechny vlasy nemá svoje, i když jsou tak ohyzdné a i když je tak nepravděpodobné, že by za ně někdo se špetkou zdravého rozumu vůbec dal peníze)!"
Malá Dorritka přijala tuto radu, aniž se odvážila nějak zaodpo-rovat, ale také neposkytla Fanny žádný důvod k víře, že by se podle ní hodlala řídit. A když se Fanny takto, abychom tak řekli, s dívčí svobodou formálně rozloučila a uspořádala si všechny světské záležitosti, pustila se s příznačnou horlivostí do vážných příprav na změnu stavu.
Přípravy spočívaly v tom, že pod ochranou rodinného furýra vyslala komornou do Paříže, aby pro nevěstu nakoupila onu výbavu, kterou náš příběh nechce označit mateřským jazykem, protože by pojmenování znělo nesmírně hrubě, ale kterou (podle nízké zásady, již dodržujeme tím, že lpí na jazyku, kterým prý je psán) odmítá pojmenovat francouzsky. Bohatá a nádherná výbava, zakoupená tímto poselstvem, strávila několik týdnů na cestě mezilehlým krajem, který se hemžil a ježil celnicemi, obsazenými nespočetnou armádou ošuntělých žebráků v uniformách, kteří nad ní ustavičně omílali své žebravé litanie, jako by každý ten jednotlivý harcovník byl středověký Belisarius1, a byly jich takové nepřehledné zástupy, že kdyby nebyl furýr spotřeboval právě jeden a půl věrtele stříbrných mincí, aby ulevil jejich tísni, byli by celou tu nádheru nekonečným prohrabováním a převracením utahali a rozedrali ještě dříve, než by se byla dostala do Říma. Avšak přes všechna nebezpečí se výbava prodírala krůček za krůčkem k cíli cesty a vtáhla tam vítězně v dobrém stavu.
1 Belisar (asi 505––565), byzantský vojevůdce; vedl mj. boje proti Ostro-gótům v Itálii a Peršanům v Mezopotámii.

Tam byla vystavena vybraným kroužkům dam, které se jí přišly obdivovat a v jejichž něžných ňadrech budila krutou zášť. Současně se daly pilné přípravy na den, kdy se některé z těchto pokladů měly ukázat na veřejnosti. Pozvánky k svatební hostině byly rozeslány polovině Angličanů v Romulově městě; druhá polovina se připravovala a zbrojila, aby mohla pohotově nastoupit na různé vnější výspy slavnostní události jako samozvaní kritikové. Nejslovutnější a nejjasnější anglický signor Eduardo Dorrit přibyl spěšně nejhlubším blátem a strouhami (právě si zlepšoval nátěr ve výchovné společnosti neapolské šlechty), aby slavnost zjasnil svým leskem. Nejlepší hotel a všechno jeho kuchařské žoldáctvo bylo zapraženo k přípravám na hostinu. Pan Dorrit vybíral z banky takové peněžní částky, že mnoho nechybělo a byla by musila uzavřít přepážky. Britský konzul ještě nezažil takovou svatbu za celou dobu svého úřadování.
Slavný den přišel a kapitolská vlčice mohla vrčet závistí, kdyby byla viděla, jak barbaři z ostrovů dovedou za dnešních dnů takové věci provádět. Sochy zločinných vojáckých císařů s vra-hovskými hlavami, z nichž se sochařům nepodařilo pochleb-nicky vyhladit padoušskou ohyzdnost, mohly sestoupit z podstavců, aby unesly nevěstu. Zahlcená stará fontána, kde se kdysi umývali gladiátoři, mohla se znovu probudit k životu, aby uctila hodinu obřadu. Vestin chrám se mohl vztyčit z trosek jen proto, aby slavnosti propůjčil svou velebnou tvářnost. Všechno se mohlo stát, ale nestalo. Stejně jako bytosti vnímavé – ba jako páni a paní tvorstva někdy –¦ mohly učinit mnoho, ale neučinily nic.
Slavnost se konala s podivuhodnou okázalostí a nádherou; řeholníci v černých hábitech, bílých hábitech a rudohnědých hábitech se zastavovali a dívali se za kočáry; toulaví venkovští pištci v ovčích kůžích žebrali a hudli pod domovními okny; angličtí samozvaní kritici házeli blátem pomluv; den se chýlil k hodině nešporů; slavnost dohasínala; na tisíci kostelích se rozhlaholily zvony, ale ty už o slavnosti nevěděly; a sv. Petr popíral, že by s ní měl co společného.
Ale tou dobou se nevěsta již blížila k cíli prvního dne cesty do Florencie. Zvláštností slavnosti bylo, že svatba byla vlastně jen nevěsta. Nikdo si nevšímal ženicha. Nikdo si nevšímal první družičky. Malou Dorritku (která měla tuto hodnost) mohl v záři

nevěsty zahlédnout málokdo i za předpokladu, že se po ní ohlíželi mnozí. A tak nevěsta nastoupila do hezkého kočáru, náhodou doprovázena ženichem. A když krátkou chvíli jen šustěli po hladké dlažbě, začali se kodrcat zoufalým očistcem bahna a potom dlouhou, předlouhou cestou mezi troskami a sutí. Říká se, že i jiné svatební kočáry jely touž cestou předtím i potom.
Malá Dorritka se cítila toho večera trochu osamělá a trochu sklíčená a nic by jí nebylo od pocitu skleslosti pomohlo lépe, než kdyby byla mohla sedět u práce vedle otce jako za starých časů a starat se mu o večeři a odpočinek. Ale na nic takového nebylo ani pomyšlení nyní, když seděli ve vznešeném kočáře s paní

Generálovou na kozlíku. A večeře? Kdyby byl pan Dorrit chtěl večeři, byl tu italský kuchař a byl tu švýcarský cukrář, kteří by si byli musili nasadit čepice, vysoké jako papežská tiára, a byli by musili v přízemní laboratoři čarovat v měděných kotlích jako alchymisté, než by ji byl mohl dostat.
Dnes večer byl samá moudrá průpověd a naučení. Kdyby byl býval prostě láskyplný, byl by Malé Dorritce prokázal větší dobro; ona ho však přijímala takového, jaký byl – kdy ho nepřijímala takového, jaký byl?! – a vybírala si z něho to nejlepší a největší. Paní Generálová konečně odešla. Večerní odchod byl vždycky její nejmrazivější obřad; jako by cítila, že je nutné zmrazit lidskou představivost na kámen a zabránit jí tak, aby se za ní nepřikradla. Když prošla škrobenými úvodními přípravami, které se podobaly jakémusi salonnímu drilu, chladně se vzdálila. Tu Malá Dorritka objala otce kolem krku, aby se s ním rozloučila na dobrou noc.
„Amy, má drahá," řekl pan Dorrit a vzal ji za ruku, „máme sklonek dne, který mě – ha – velmi dojal a potěšil."
„A také tě trochu unavil, drahý tatínku, že?"
,,Ne," odpověděl pan Dorrit, „ne; necítím únavu, jestliže vyvěrá z události tak – hm – přeplněné nejčistším uspokojením."
Malá Dorritka byla ráda, že vidí otce tak od srdce spokojeného, a sama se usmála také od srdce.
„Má drahá," pokračoval, „z téhle události – ha – dobrý příklad jen čiší. Dobrý příklad, mé milované a milující dítě – hm – pro tebe."
Malou Dorritku přivedla ta slova do rozpaků a nevěděla, co
199
má říci, ačkoliv se otec odmlčel, jako by očekával, že něco řekne.
„Amy," pokračoval, „tvá drahá sestra, naše Fanny, uzavřela sňatek – ha, hm – jedinečně příznivý, aby posílil naše příbuzenské – ha – vztahy a – hm – upevnil naše společenské postavení. Milované dítě, doufám, že není daleká doba, kdy se snad nějaký – ha – vhodný ženich najde i pro tebe."
„Och ne! Dovol, abych zůstala s tebou. Prosím a žádám tě, abych směla zůstat s tebou! Nechci nic jiného než zůstat u tebe a starat se o tebe!"
Řekla to, jako by se byla náhle polekala.
„Nikoliv, Amy, nikoliv," řekl pan Dorrit. „To je slabost a bláhovost, slabost a bláhovost. Máš – ha – odpovědnost, kterou ti ukládá tvé postavení. Musíš toto postavení ještě zvelebit a musíš být – hm – takového postavení hodná. A že by ses o mne ráda starala – hm – dovedu se – ha – postarat o sebe sám. Nebo," dodal po chvilce, „kdybych potřeboval, aby se o mne někdo staral – hm – mohu si – ha – s požehnáním Božím takovou péči zjednat. Nemohu – ha, hm – mé drahé dítě, ani pomyslit na to, že bych tě měl tak upoutat – ha – takřka obětovat."
Ach, jaká to jen hodina, aby v ní začal vyznávat sebezapření! Jaký to čas, aby si za to přikládal zásluhu! Jaký to čas, aby tomu člověk uvěřil, bylo-li by to vůbec možné!
„Nemluv, Amy. Rozhodně prohlašuji, že to nemohu udělat. Já to – ha – nesmím dopustit. Mé – hm – svědomí mi to nedovoluje. Proto se, má milovaná, chápu příležitosti, kterou mi skýtá tato potěšitelná a dojemná událost, abych – ha – slavnostně prohlásil, že mým vroucím přáním i cílem nyní je vidět tě – ha – vhodně (opakuji, vhodně!) provdanou."
„Och ne, můj milovaný! Prosím snažně!"
„Amy," řekl pan Dorrit, „jsem pevně přesvědčen, že kdybychom tento námět předložili kterékoli moudré osobě, která má znamenitou znalost společnosti a vybroušený jemnocit – řekněme například – ha – paní Generálové – naše mínění by se jistě nelišila, pokud jde – hm – o láskyplnou pohnutku i vhodnost mého cítění. Ale protože znám tvou oddanou lásku a smysl pro povinnost – hm – ze zkušenosti, jsem zcela přesvědčen, že není zapotřebí říkat již nic jiného. Má drahá, má drahá – hm
200
– nemám právě nyní žádného manžela, kterého bych ti mohl navrhnout, ba nemám zatím ani nikoho na zřeteli. Prostě si přeji, abychom si – ha – spolu rozuměli. Dobrou noc, má drahá a nyní jediná dcero. Dobrou noc. Bůh ti žehnej!"
Vstoupila-li toho večera Malé Dorritce vůbec do hlavy myšlenka, že by se jí nyní – v době blahobytu a když má na mysli, že by ji mohl nahradit druhou ženou – dovedl docela snadno vzdát, zapudila ji. Stále ještě mu byla věrná jako za nejhorších časů, kterými ho provedla samojediná a zcela bez pomoci; i zaháněla tu myšlenku. A v slzavém znepokojení o něm nesmýšlela nijak hůř, než že vidí nyní všechno brýlemi bohatství a starosti, která ho ustavičně zaměstnává, aby byli bohatí stále a aby zbohatli ještě víc.
Seděli v honosném kočáře s paní Generálovou na kozlíku ještě celé tři týdny a potom se otec vydal na cestu do Florencie, aby se připojil k Fanny. Malá

Dorritka by ho byla ráda provázela až tam, jen z čiré lásky a oddanosti k němu, a pak by se byla zase vrátila samotná s myšlenkami na drahou Anglii. Ale třebaže rodinný furýr odjel s nevěstou, další na řadě tu byl nyní komorník ; a na ni by byla přišla řada teprve tehdy, až by nebylo možno získat nikoho placeného.
Paní Generálová brala život lehce – pokud totiž dovedla brát cokoli lehce – když římský dům obývaly jen obě ženy samy, a Malá Dorritka si často vyjížděla v najatém kočáře, který jim tam zůstal, a sama z něho vystupovala a toulala se mezi zříceninami starého Říma. Trosky obrovského starověkého amfiteátru, starých chrámů, starých památných oblouků, starých vyšlapaných a ojeţděných silnic, starých náhrobků byly pro ni kromě toho, čím byly ve skutečnosti, ještě troskami starého Maršál-ského vězení – troskami jejího bývalého života – troskami tváří i postav, které jej zastará oživovaly – troskami lásek, nadějí, starostí i radostí. Před očima osamělé dívky, která sedávala na některém zříceném balvanu, ležely často v troskách dva různé světy činného života i utrpení; a na těch pustých místech je pod modrou klenbou oblohy viděla oba pohromadě.
Potom však přicházela paní Generálová a hned všemu vzala veškerou barvu, jako příroda a umění vzaly všechnu barvu jí; do výkladu pana Eustacha vpisovala půvab a poupě, kamkoli
201
mohla sáhnout rukou; všude hledala pana Eustacha a jeho společníky a jiného neviděla nic; vyškrabávala nejsušší kůstky starověku a hltala je vcelku a bez jakékoli známky lidskosti – jako zlý démon v rukavičkách, kterému se naskýtá pastva na lidských mrtvolách.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ
KUPŘEDU A VZHŮRU

Novomanžele, když přijeli do Harley Street, Cavendish Square v Londýně, přijal vrchní stolník. Tohoto výtečníka vůbec nezajímali, ale celkem je trpěl. Lidé se musí stále ženit i vdávat, nebo jinak by nebylo vrchních stolníků potřebí. Jako jsou národy stvořeny proto, aby nesly břímě berní, tak se tvoří rodiny, aby snášely jařmo stolníků. Vrchní stolník žil beze vší pochyby s myšlenkou, že běh přírody vyžaduje již kvůli němu, aby bohaté vrstvy obyvatelstva nevyhynuly. Proto se snížil natolik, že z hlavních dveří pohlédl na kočár, aniž se na něj mračil, a nadmíru vlídně řekl jednomu ze svých podřízených: „Tomáši, pomozte se zavazadly." Doprovodil dokonce nevěstu nahoru až k samému panu Merdlovi; to je však dlužno považovat za hold krásnému pohlaví (velmi se mu obdivoval a kdekdo věděl, že ho uchvátily půvaby jisté vévod-kyně) a nikoliv za osobní ústupek rodině.
Pan Merdle se ploužil po koberci před krbem a čekal, aby mohl přivítat paní Sparklerovou. Zdálo se, když vykročil, aby ji uvítal, jako by se mu ruka zatahovala do rukávu; a podal jí takový chumel manžety, že Fanny bylo, jako by ji vítal hadrový Guy Fawkes1, jak si ho vytváří lid. A když ji políbil, zatkl kromě toho sám sebe tím, že si křížem sevřel rukama zápěstí a couval mezi kanapíčka, křesla a stolky, jako by sám sobě dělal strážníka
1 5. listopadu 1605 hodlali katoličtí spiklenci vyhodit do povětří anglický parlament, tento úkol měl provést Guy Fawkes. Spiknutí bylo předem odhaleno. Každoročně lidovým zvykem zůstalo upalování hadrového panáka – Fawkese.
202
a říkal si: „Ale kdepak, nic takového! Jen pojďte! Mám vás, to víte, a jen pojdte hezky klidně se mnou!"
Paní Sparklerová, nastolena do salonních komnat – do samého svatostánku z prachového peří, hedvábí, kmentu a ba-tistu – cítila, že se jí její triumf až dosud daří a že si krok za krokem razí cestu. S výrazem milostivě a půvabně lhostejným věnovala den před svatbou v přítomnosti paní Merdlové její komorné maličkost na památku (náramek, klobouk a dvoje šaty, všechno nové) v ceně asi čtyřnásobné než dar, který dala kdysi paní Merdlová jí. Obývala nyní přímo komnaty paní Merdlové, ve kterých byly provedeny ještě zvláštní drobné úpravy, aby byly pro nynější obyvatelku stánkem dostatečně důstojným. Když se jimi procházela, obklopena všemožným přepychem, který mohlo světské bohatství opatřit a lidský důmysl vymyslit, viděla v duchu svá krásná ňadra, v nichž bije srdce v jednom taktu s jásavým vytržením jejích myšlenek, jak soutěží s ňadry, která se těšila slávě již tak dlouho, a jak je krásou předstihují a svrhují z trůnu.
Šťastná? Fanny nemohla jinak než být šťastná. Již si nepřála, aby byla raději po smrti.
Cestovní furýr neschvaloval, aby pan Dorrit bydlil v domě svého příbuzného, a ubytoval ho místo toho v hotelu v Brook Street, Grosvenor Square. Pan Merdle nařídil, aby brzy ráno byl připraven kočár, protože hodlal hned po snídani vykonat panu Dorritovi návštěvu.
Kočár se jen blyštěl, koně se jen leskli, postroje jen jiskřily a livreje se jen

skvěly bohatstvím a solidností. Přepychově okázalý, reprezentační vehikl člověka, který si to může dovolit. Ekvipáž hodná Merdla. Časní chodci se za ní dívali, když hrčela ulicemi, údivem tajili dech a říkali: „Tamhle jede!" Tamhle jel, až ho zastavila Brook Street. Pak se z přepychového pouzdra vynořil klenot, sám o sobě nijak skvělý, ba právě naopak.
Rozruch v hotelové kanceláři. Merdle! Hoteliér, ačkoliv sám pán velmi povznesený, který si právě předtím vyjel s párem čistokrevných klusáků do města, přispěchal, aby ho uvedl nahoru. Písaři, zřízenci a služebnictvo mu nadběhli postranními chodbami a bylo je vidět, jak „náhodou" meškají v různých dveřích, výklencích a koutech, jen aby ho zahlédli! Merdle! Ó, ty slunce, měsíci, vy hvězdy, jaký to slavný muž! Boháč, který jako by byl

opravil Nový zákon a vstoupil do království nebeského. Muž, který si může pozvat kohokoli, aby mu dělal u jídla společnost, a který nadělal hory peněz! Když kráčel do schodů, na nižší stupně se již stavěli lidé, aby na ně padl jeho stín, až se bude vracet dolů. Tak kdysi vynášeli neduživé a kladli je v cestu šlépějím apoštola – a ten se přece nedostal do dobré společnosti a nenadělal peníze.
Pan Dorrit seděl v županu a s novinami v rukou u snídaně. Furýr ohlásil rozčileným hlasem ,,M'sieur Mairdale!" a páně Dorritovo přetížené srdce poskočilo, když chvatně vstal. . „Pane Merdle, to je – ha – vskutku čest. Dovolte, abych dal výraz – hm – pocitu, mocnému pocitu, který ve mně vzbuzuje – ha, hm – vysoká čest vašeho projevu pozornosti. Jsem si dobře vědom, pane, jaké úžasné požadavky se kladou na váš čas a jakou má čas – ha – pro vás nepředstavitelnou cenu." Pan Dorrit nedovedl vyslovit „nepředstavitelnou" dost poupě-tovsky, aby s tím byl spokojen. „To, že mi věnujete – ha – v takovou časnou hodinu vteřinku svého nedocenitelného času, je – ha – pocta, kterou přijímám s vrcholným vděkem." Pan Dorrit, když hovořil k tomu slavnému muži, se doslova tetelil.
Pan Merdle vydal svým tlumeným, hrdelním, váhavým hlasem několik zvuků, které neměly vůbec smysl, a konečně řekl: „Těší mě, že vás vidím, pane."
„Jste velmi laskav," pravil pan Dorrit. „Opravdu laskav." Tou dobou návštěvník již seděl a velkou rukou si přejížděl přepracované čelo. „Doufám, že jste zdráv, pane Merdle?"
„Jsem zdráv ¦– ano, jsem zdráv jako obyčejně," řekl pan Merdle.
„Máte jistě nesmírně mnoho práce."
„Tak, tak. Ale – Bože ne, mně celkem nic tak vážného nechybí," řekl pan Merdle a rozhlédl se po pokoji.
„Snad trochu žaludek?" nadhodil pan Dorrit.
„Pravděpodobně. Ale – ale je mi celkem dobře," řekl pan Merdle.
Na čáře rtů, ve které se stýkaly, měl černavou stopu jako sežehnutou výbuchem střelného prachu; a vypadal jako člověk, který by – být od přírody prudšího založení – byl toho rána

měl vysokou horečku. Tento dojem i těžkopádnost, s níž si hladil čelo, přiměly pana Dorrita k jeho starostlivým dotazům.
„Paní Merdlovou," pokračoval pan Dorrit úslužně, „jsem zanechal, což vás jistě nepřekvapí •– ha – jako střed pozornosti všech pozorovatelů – hm – jako předmět obdivu všech obdivovatelů, jako největší kouzlo a půvab římské společnosti. Vypadala podivuhodně krásně, když jsem odjížděl."
„Paní Merdlová," řekl pan Merdle, „se všeobecně považuje za ženu velmi půvabnou. A není sporu, že jí také je. Jsem si toho vědom."
„Kdo by mohl smýšlet jinak?" poznamenal pan Dorrit.
Pan Merdle zakroužil v uzavřených ústech jazykem – zdálo se, že jazykem dost tuhým a neohebným – navlhčil si rty, znovu si přejel rukou po čele a opět se rozhlížel po pokoji, hlavně pod židle.
„Nu/' řekl a poprvé se podíval panu Dorritovi přímo do tváře, ale hned poté zase sklopil oči na knoflíky páně Dorritovy vesty, „když už mluvíme o půvabech, měla by být předmětem našeho hovoru vaše dcera. Je nevýslovně krásná. I tvář i postavu má jistě nevšední. Když ti mladí včera přijeli, byl jsem věru překvapen, když jsem spatřil takový půvab."
Potěšení pana Dorrita bylo tak bezmezné, že prý – ha – nemůže odolat, aby znovu nevyjádřil panu Merdlovi ústně to, co mu již sdělil dopisem, jakou měrou se totiž cítí poctěn a šťasten tímto spojením obou rodin. A podal mu ruku. Pan Merdle se chvíli na ruku díval, pak ji na okamžik podebral, jako by jeho ruka byla hnědavý talířek nebo lopatka na rybu, a potom ruku panu Dorritovi zase vrátil.
„Napadlo mi, že moje první věc ráno bude zastávka u vás," řekl pan Merdle, „abych vám nabídl pomoc pro případ, že bych vám mohl něčím posloužit; a abych

také vyslovil naději, že mi alespoň prokážete tu čest a poobědváte se mnou dnes i každý den, pokud nebudete mít společnost příjemnější a dokud vás bude Londýn hostit."
Pan Dorrit byl takovou pozorností přímo uchvácen.
„Pobudete tu dlouho, pane?"
„Prozatím nemám v úmyslu," řekl pan Dorrit, „pobýt déle – ha – než čtrnáct dní."
205
„To je velmi krátká doba po tak dlouhé cestě," odvětil pan Merdle.
„Hm. Ano," řekl pan Dorrit, „ale abych řekl pravdu, drahý pane, shledávám život v cizině tak prospěšný svému zdraví i spokojenosti, že – hm – mě k nynější návštěvě Londýna vedou pouze dva důvody. Předně – ha – vzácné štěstí a – ha – výsada, jimž se právě těším a jichž si vážím, a za druhé bych tu rád vyřídil – hm – uložení, to znamená co nejlepší uložení – ha, hm – svého jmění."
„Nu, pane," řekl pan Merdle, když znovu v ústech zavrtěl jazykem, „kdybych vám mohl v té věci nějak prospět, vaše slovo mi bude příkazem."
Řeč pana Dorrita byla ještě váhavější než obvykle, když cílil k tomuto ožehavému námětu, protože nevěděl s dostatečnou jistotou, jak jej magnát tak vznešený přijme. Obával se, nebude-li snad částka vkladu nebo celého jmění kteréhokoli jednotlivce připadat takovému velefinančníkovi pouze jako uboze malicherná treta. Ochotnou nabídkou pana Merdla, že mu pomůže, se mu proto silně ulevilo; ruče se dané příležitosti chopil a zahrnul ho díky.
„Ani jsem se – ha – neodvažoval," řekl pan Dorrit, „ujišťuji vás, i jen doufat, že se mi – hm – dostane tak nesmírné výhody, jakou znamená vaše osobní rada a pomoc. Je ovšem samozřejmé, že bych byl za všech okolností – ha, hm – jako celý vzdělaný svět – ha – sledoval směr vytyčený panem Merdlem."
„Vždyť se dá téměř říci, že jsme z přízně, pane," řekl pan Merdle, který se s podivnou zvědavostí zajímal o vzorek koberce, „a proto můžete spoléhat na mé služby."
„Ha. Velmi laskavé, opravdu!" zvolal pan Dorrit. „Ha. Krajně laskavé!"
„V přítomné době," řekl pan Merdle, „by nebylo snadné pro člověka, kterého bych snad nejlépe nazval nezasvěcencem, aby získal účast na čemkoli lepším – mluvím ovšem o svých lepších věcech..."
„Ovšem, ovšem!" zvolal pan Dorrit s důrazem, jímž jako by naznačoval, že žádné jiné dobré podniky ani nejsou.
„...leda snad za vysokou cenu. Za cenu, které jsme zvyklí říkat velmi ostrá cifra!"
206
Přemíra rozjaření v náladě pana Dorrita vybuchla smíchem. „Ha, ha, ha! Ostrá cifra. Dobré! Ha. Úžasně výstižné, jen co je pravda!"
„Ale já," řekl pan Merdle, „si obvykle ponechávám v rukou právo jistého přednostního vlivu – lidé tomu zpravidla rádi říkají záštita – jako uznání za svou starost a námahu."
„A vlastenecké smýšlení a génia," napověděl pan Dorrit.
Pan Merdle sprovodil tyto vlastnosti ze světa úkonem, jako by nasucho polykal velkou pilulku, a pak dodal: „Jako, řekněme, náhradu za to. Bude-li vám libo, podíval bych se, jak bych mohl tohoto omezeného práva (protože lidé jsou řevniví a to právo je vskutku omezené) použít k vašemu prospěchu."
„Jste velmi laskav," odpověděl pan Dorrit. „Jste velmi laskav. Velmi."
„Ovšem," řekl pan Merdle, „při všech těch obchodech musí být nejpřísnější poctivost a přímost, nejryzejší vzájemná víra, ne-popíraná a nepopiratelná důvěra, nebo jinak nelze věc provést."
Těmto vznešeným zásadám pan Dorrit horlivě přitakával.
„Proto," pravil pan Merdle, „mohu ve váš prospěch uplatnit vliv jen do jisté míry."
„Chápu. Do omezené míry," poznamenal pan Dorrit.
„Do omezené míry. A zcela neskrývaně. Ale pokud jde o mou radu," řekl pan Merdle, „to je už něco docela jiného. Tu, je-li co platná..."
Ó! Je-li co platná! Pan Dorrit nedovedl snést ani sebeslabší zdání, že ji snad někdo zlehčuje, třebas i sám pan Merdle.
„Tu mohu poskytnout docela podle vlastní libosti, neboť se nikterak nepříčí pojmu naprosto bezúhonné poctivosti mezi mnou a mým bližním, poskytnu-li ji. A tu," řekl pan Merdle a s upjatou pozorností sledoval popelářský vůz, který právě míjel pod okny, „stavím k vašim službám, kdykoli uznáte za vhodné."
Nové projevy díků od pana Dorrita. Nové pohyby páně Mer-dlovy ruky po čele. Klid a ticho. Páně Merdlovo zadumání nad knoflíky páně Dorritovy vesty.
„Můj čas je dost vzácný," řekl pan Merdle a nenadále vyskočil, jako by byl v té chvilce ticha čekal na své nohy a ty se zrovna vrátily, „a musím už jet do města. Mohu vás někam zavézt, pane?

207
Budu šťasten, když vás budu smět někam svézt nebo dát kamkoli dovézt. Můj kočár je vám k službám."
Pan Dorrit si vzpomněl, že má nějaké jednání v bance. Jeho banka je v městě. To se dobře hodí; pan Merdle ho sveze do města. Ale opravdu už nemůže zdržovat pana Merdla, vždyť si bude ještě oblékat kabát... Ano, může, ba musí; pan Merdle jinak nedá. A tak se pan Dorrit odebral do sousedního pokoje, svěřil se komorníkovým rukám a v pěti minutách se vrátil jako ze škatulky.
Tu pan Merdle řekl: „S dovolením, pane. Nechtěl byste se zavěsit?" Pak, opíraje se o paži pana Merdla, sestupoval pan Dorrit ze schodů, viděl na stupních modloslužebníky a cítil, že v jasu pana Merdla září odleskem i on. Potom kočár a jízda do města; lidé, kteří se po nich dívali, a klobouky, které slétaly z šedivých hlav; a všeobecné klanění a hrbení před tím zázračným smrtelníkem, že takovou poníženost ducha svět neviděl – ne, při samých nebesích, neviděl! Nad tím by se mělo možná zamyslit celé to množství pokrytců všemožných ráží, kteří se co neděli scházejí ve Westminsterském opatství i v katedrále sv. Pavla. Pro pana Dorrita to byl úchvatný sen, když se viděl, jak se vysoko povznesen ve veřejném triumfálním voze velebně blíží k tomu žádoucímu cíli, k zlatonosné ulici Lombarďanů.
Tam pan Merdle jinak nedal, než že vystoupí, půjde dále pěšky a ponechá svůj skromný povoz k službám panu Dorritovi. A tak byl sen čím dál tím úchvatnější, když pan Dorrit vyšel sa-moten z banky a lidé se dívali na něho, protože neměli pana Merdla, a když při hladké jízdě ulicemi často zaslechl duchovníma ušima zvolání: „Musí to být báječný člověk, když je přítelem pana Merdla!"
U oběda toho dne, i když událost byla nepředvídaná a nepřipravená, se sešla skvělá společnost lidí, kteří nejsou stvořeni z prachu země, nýbrž z nějaké vznešenější hmoty, prozatím neznámé, a zalévala sňatek páně Dorritovy dcery oslnivým požehnáním. A toho dne začala páně Dorritova dcera zcela vážně souboj se ženou, která nebyla přítomna; a počínala si pro začátek tak dobře, že pan Dorrit by byl mohl, kdyby toho bylo bývalo zapotřebí, bezmála odpřisáhnout, že paní Sparklerová ležela celý život jak dlouhá tak široká v lůně přepychu a tak hrubý výraz, jako
208
jsou slova Maršálské vězení, v mateřštině vůbec nikdy nezaslechla.
Přišel zítřek, pozítřek i ostatní dny, všechny poctěné přízní hojnější a hojnější společnosti u oběda, a navštívenky se sypaly na pana Dorrita jako divadelní sníh. Známost s panem Dorritem jakožto s přítelem osvíceného Merdla, spřízněného s ním sňatkem, se snažili navázat nebo prohloubit advokacie, církev, finance, barnaclovský sbor, kdekdo a všichni. Když se pan Dorrit ukázal v některé z nesčetných kanceláří pana Merdla ve městě, jestliže ho náhodou záležitosti zavedly na východ do obchodní čtvrti (a to se stávalo často, protože se utěšeně rozrůstaly), bylo mu jméno Dorrit vždycky klíčem, který odmykal všechny dveře až k velkému Merdlovi osobně. A tak byl tento sen z hodiny na hodinu stále úchvatnější, když v panu Dorritovi čím dál víc sílilo vědomí, že ho toto příbuzenství vskutku vyneslo už pěkně kupředu a vzhůru.
Pouze jediná věc spočívala na mysli pana Dorrita jinak než zla-todárně a zároveň lehce. Byl to vrchní stolník. Při obřadném shlížení na hosty u tabule hleděla na něho ta úžasná osobnost způsobem, který pan Dorrit považoval za podezřelý. Dívala se na něho, když procházel síní a stoupal po schodech do jídelny, pohledem tak skelně strnulým, že se to panu Dorritovi nijak nezamlouvalo. Když pan Dorrit seděl u tabule a pil, viděl stále vinnou sklenicí stolníka, jak si ho měří chladným a děsivým pohledem. Jímalo ho podezření, že vrchní stolník jistě znal některého chovance a jeho snad viděl v ústavě – ba, byl mu možná i představen. Prohlížel si vrchního stolníka tak pozorně, jak je možno takového člověka si prohlížet, a přece si nevzpomínal, že by ho byl někde jinde už viděl. Nakonec se přikláněl k názoru, že v tom člověku není ani špetka úcty; ani zblo jemnocitu v tom honosném tvoru. Tím se mu však nijak neulevilo; neboť ať si myslil co myslil, vrchní stolník si ho měřil pánovitým okem, i když to oko spočívalo na talíři nebo na jiném předmětu na stole; a to oko ho nikdy nespouštělo ze zorného pole. Nějak mu naznačit, že to zajetí jeho pohledem není příjemné, nebo se ho zeptat, co tím vlastně myslí, byl čin příliš smělý, aby se k němu pan Dorrit odhodlal, neboť sluhova přísnost k pánům i jejich hostům byla hrozivá a nikdy nedopustil, aby si k němu někdo dovolil sebemenší důvěrnost.
209
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ POHŘEŠUJE SE
Doba páně Dorritovy návštěvy měla za dva dny vypršet a právě se chystal obléknout pro další přehlídku před vrchním stolní-kem Oehož oběti se vždy oblékaly výslovně pro něho), když se u něho objevil jeden z hotelových zřízenců

a přinesl navštívenku. Pan Dorrit ji přijal a četl:
„Paní Finchingová."
Služebník čekal v mlčelivé uctivosti.
„Člověče, člověče," řekl pan Dorrit a obrátil se k němu s trpkým rozhořčením, „vysvětlete mi důvod, proč mi přinášíte to směšné jméno. Vůbec je neznám. Finchingová, pane?" řekl pan Dorrit, jako by si zlost na vrchního stolníka vyléval na tomto sluhovi místo na něm. „Ha! Co si myslíte? Co má ta Finchingová znamenat?"
Člověk-člověk patrně myslil, že Finchingová je jméno stejně dobré jako každé jiné, protože uhnul páně Dorritovu přísnému pohledu, když odpověděl: „Dáma, pane."
„Neznám žádnou takovou dámu, pane," řekl pan Dorrit. „Odneste zas tu navštívenku. Neznám žádné Finchingy, pána ani dámu."
„Prosím za prominutí, pane. Ta dáma říkala, že si je vědoma, že ji možná podle jména neznáte. Ale žádala mě, pane, abych vyřídil, že dříve mívala čest znát slečnu Dorritovou. Dáma říkala, pane, nejmladší slečnu Dorritovou."
Pan Dorrit zachmuřil čelo a po kratičké pomlce odpověděl: „Vyřiďte paní Finchingové, pane," a vyslovil její jméno s takovým důrazem, jako by je měl na svědomí jedině ten nevinný člověk-člověk, „že může přijít nahoru."
V té kratičké přestávce si uvědomil, kdyby ji nepřijal, že by mohla zanechat nějaký vzkaz nebo vůbec dole něco říci, co by se třebas nepříjemně vztahovalo k jeho dřívějším životním poměrům.
210
Odtud ta povolnost, a proto Flora ve dveřích, uvedená člo-věkem-člověkem.
„Nemám potěšení," řekl pan Dorrit, stoje s navštívenkou v ruce a s výrazem, který vyjadřoval, že by to potěšení nebylo pro něho nic zvláštního, i kdyby je měl, „znát ani vaše jméno, ani vás, madame. Nabídněte křeslo, pane!"
Muž, který nesl za to vinu, sebou polekaně trhl, poslechl a potom se po špičkách vzdálil. Flora si odhrnula s ostýchavým chvěním závoj a začala se představovat. Zároveň se pokojem rozlinula zvláštní směs vůní, jako by někdo byl omylem přilil trochu koňaku do lahvičky s levandulovou vodičkou, nebo jako by byl někdo omylem přilil trochu levandulové vodičky do koňaku.
„S laskavým dovolením pana Dorrita prosím tisíckrát za odpuštění ale to by bylo opravdu ještě moc málo za takové přepadení o kterém vím že se musí zdát strašně smělé od dámy a ještě ke všemu když přichází sama ale myslila jsem že to tak bude celkem vzato nejlepší i když tak obtížné a dokonce zřejmě nevhodné ačkoliv teta pana F by mě byla ochotně doprovodila a jako povaha velmi silná a oduševnělá by byla pravděpodobně udělala silný dojem na muže s takovými znalostmi světa protože není pochyby že při tolika změnách musí člověk již takovou zkušenost získat protože sám pan F často říkal že ačkoliv byl dobře vychován v blízkosti Blackheathu a stálo to celých osmdesát guinejí a to je hodně pro rodiče a ještě mu zadrželi příbory když odcházel ale to je nízkost za kterou to stříbro ani nestálo říkal že se naučil víc v prvním roce jako obchodní cestující s velkou provizí při prodeji zboží o kterém nikdo nechtěl ani slyšet natož aby je kupoval a to bylo dlouho předtím než se pustil do obchodování s vínem než za celých šest let v té ústavní škole kterou vedl bakalář svobodných umění ale proč by měl být svobodný bakalář chytřejší než ženatý muž to opravdu nevím a nikdy jsem nevěděla ale prosím odpusťte to sem vlastně nepatří."
Pan Dorrit stál na koberci jako přikovaný, učiněná socha Mystifikace.
„Musím otevřeně přiznat že si nedělám jiné nároky," pokračovala Flora, „než že jsem znala toho zlatého andílka a to se snad může za změněných poměrů zdát smělostí ale není to tak vůbec
211
míněno a nebesa vědí že ta půlkoruna za den nebyla žádné dobrodiní pro takovou šikovnou švadlenku jako bývala ona ba právě naopak ale ne že by v tom bylo něco ponižujícího Bůh uchovej ani zdaleka ne protože hoden je dělník mzdy své a vím určitě že bych si jenom přála aby to byl dostával častěji a víc od masa a míň revma do zad a do nohou chudák jeden."
„Madame," řekl pan Dorrit a s velkou námahou nadechl, když vdova po nebožtíku panu Finchingovi umlkla, aby sama nabrala dech; „madame," řekl pan Dorrit, celý rudý ve tváři, „ro-zumím-li správně vaší zmínce o – ha – čemkoli v dřívějším životě – hm – mé dcery, co se týká – ha, hm – denního platu, madame, dovoluji si podotknout, že ta –-ha – skutečnost, za předpokladu, že to – ha – je skutečnost, nikdy nedolehla k mému vědomí. Hm. Nebyl bych to dovolil. Ha. Nikdy! Nikdy!"
„Není zapotřebí se o té věci rozhovořovat," odpověděla Flora, „a nebyla bych se o tom za nic na světě ani zmiňovala kdybych si nebyla myslila že to je příznivé a jediné doporučení jak se uvést ale co se týká pochybnosti jestli to je skutečnost nebo není to můžete zanechat všech pochybností protože právě ty šaty

co mám na sobě to mohou dosvědčit a jsou krásně ušité i když se nedá zapřít že by se vyjímaly lip na nějaké lepší postavě protože já jsem teď trošku moc tlustá i když nevím jak bych nějakou tu libru shodila ale prosím odpusťte mi už zase mluvím z cesty."
Pan Dorrit odcouval strnule ke křeslu a sedl si, zatímco se Flora na něho dojímavě dívala a pohrávala si se slunečníkem.
„Ten zlatý andílek," řekla Flora, „jak zbledla a celá zdřevěněla a byla studená tam zrovna u mne doma nebo vlastně v papín-kově domě i když nám ten dům nepatří ale najali jsme ho na dlouhou dobu za babku tehdy ráno když Artur – pošetilý zvyk našich mladých dnů a pan Clennam je mnohem vhodnější pro dnešní poměry zvlášť když mluvím s cizím pánem a když ten cizí pán je pán tak vysoce postavený – přinesl tu šťastnou novinu o které se dověděl od nějakého Panckse jedině to mě osmě-luje."
Když padla tato dvě jména, pan Dorrit se zamračil, zahleděl se, znovu se zamračil, rozpačitě si pohrál prsty u rtů, jak si rozpačitě pohrával kdysi dávno, a řekl: „Prokažte mi laskavost, madame, a – ha – vyslovte své přání."

„Pane Dorrite," pravila Flora, „jste velmi laskav že mi dáváte dovolení a připadá mi to také velice přirozené že jste tak laskavý protože i když jste statnější vidím přece jen tu podobu to se rozumí podoba je podoba a proč že vás obtěžuji to je docela o vlastní újmě a s živým lidským tvorem jsem se neradila ani slovíčkem a především hlavně ne s Arturem – promiňte prosím s Doycem a Clennamem nevím co mluvím s panem Clennamem samotným
– protože dostat z jakékoli nesnáze toho člověka připoutaného zlatým řetězem k zářivě planoucím dobám kdy všechno bylo éterické by pro mne mělo cenu královského výkupného ne že bych měla vůbec sebemenší tušení kolik by to dělalo ale chci tím vyjádřit souhrn všeho co na světě mám a ještě víc."
Pan Dorrit, kterému ušla vážnost těchto slov, pouze opakoval: „Vyslovte své přání, madame."
„Vím dobře," řekla Flora, „že to není pravděpodobné ale je to možné a protože je to možné tak když jsem s potěšením četla v novinách že jste přijel z Itálie a zase se tam vracíte tak jsem se rozhodla že to zkusím protože byste se s ním mohl náhodou setkat nebo se o něm něco doslechnout a kdyby jaké by to bylo pro nás všechny požehnání a úleva!"
„Dovolte, madame, abych se vás zeptal," pravil pan Dorrit a myšlenky se mu honily v divokém zmatku, „o kom – ha – O KOM," opakoval zvýšeným hlasem v čirém zoufalství, „nyní mluvíte?"
„O cizinci z Itálie který zmizel v městě jak jste nepochybně četl v novinách stejně jako já," řekla Flora, „a kromě toho ze soukromých zpráv od toho řečeného Panckse ze kterých si může člověk vybrat o jakých strašně ohavných věcech si lidé dovedou šeptat a jak asi musí být hanební sami když to říkají a patrně soudí o jiných podle sebe a pak také ta úzkost a rozhořčení co cítí Artur – nedovedu si to vůbec odvyknout Doyce a Clennam – to musí být hrozné."
K objasnění případu tak, aby byl srozumitelný, znamenitě přispěla šťastná náhoda, že o něm pan Dorrit ani nečetl, ani neslyšel. Tato náhoda přiměla paní Finchingovou, aby s mnoha omluvami, že je vskutku tak nepochopitelně neobratná a nevyzná se v tolika záhybech sukní, které jí působí značné potíže, vylovila nakonec policejní vyhlášku, která oznamovala, že té a té noci a v té a té

londýnské čtvrti nevysvětlitelným způsobem zmizel cizinec jménem Blandois, přicestovalý z Benátek; že byl viděn, jak v tu a tu hodinu vstupuje do toho a toho domu; že podle údajů obyvatel toho domu z něho odešel asi tolik a tolik minut před půlnocí a od té doby že ho už nikdo nespatřil. To vše spolu s přesnými časovými i místními údaji a s dobrým a podrobným popisem cizince, který tak záhadně zmizel, pan Dorrit důkladně pročítal.
„Blandois!" řekl pan Dorrit. „Benátky! A ten popis! Znám toho pána. Navštívil mne. Je důvěrně známý s pánem z velmi dobré rodiny (který ale žije v prostředních poměrech), jehož jsem – hm – příznivcem."
„Pak prosím tím pokorněji a naléhavěji," řekla Flora, „abyste na zpáteční cestě byl tak úžasně laskav a ohlížel se po tom cizím pánovi na všech silnicích a za každým rohem a při všech zastávkách a abyste se po něm vyptával ve všech hostincích a pomerančovníkových sadech a vinicích a sopkách a vůbec všude protože musí přece někde být a proč se tedy neukáže a neřekne tady jsem a neoznámí to všem známým?"
„Prosím, madame," pravil pan Dorrit, poukazuje opět na vyhlášku, „kdo je Clennam a spol.? Ha. Vidím, že tu je to jméno uváděno ve spojení s vlastnictvím domu, do kterého monsieur Blandois podle očitých svědků vstoupil. Kdo je Clennam a spol. ? Je to ta osoba, kterou jsem kdysi – hm – tak mimochodem a – ha – velmi

povrchně znal a o které jste myslím hovořila? Je to – ha – ta osoba?"
„Je to opravdu docela jiná osoba," odpověděla Flora. „Nemá nohy a místo nich má kola a je to nejstrašlivější žena i když je to jeho matka."
„Clennam a spol. je – hm – matka!" zvolal pan Dorrit.
„A ještě k tomu jeden stařec," řekla Flora.
Pan Dorrit vypadal, jako by ho toto vysvětlení mělo v tu ránu zbavit smyslů. A k tomu, aby při smyslech zůstal, nijak nepřispívalo, když se Flora vrhla do brebentivého líčení páně Flintwin-chova nákrčníku a když starce popisovala bez sebemenšího rozlišování mezi jeho osobou a mezi paní Clennamovou jako zrezivělou šišatou vývrtkou v kamaších. Tento kříženec z muže a ženy, bez nohou, s koly, zrezivělá vývrtka našišato, příšernost a kamaše, omráčil pana Dorrita tak, že bylo žalno na něho pohledět.
214
„Ale nebudu vás už zdržovat ani okamžíček," řekla Flora, na kterou již začal jeho stav působit, ačkoliv neměla ani tušení, že jej vyvolala, „kdybyste byl tak úžasně laskavý a slíbil mi na slovo džentlmena že se na cestě do Itálie i pak v Itálii budete ohlížet po tom panu Blandoisovi kde jen můžete a kdybyste ho našel nebo se
O něm doslechl abyste mu domluvil aby sem přišel a zbavil všechny těžkostí."
Tou dobou se pan Dorrit zotavil ze svého omráčení a úžasu již natolik, že byl schopen říci poměrně dost souvisle, že to bude považovat za svou povinnost.
„Nesčíslněkrát vám děkuji," pravila, „a na navštívence máte mou adresu pro případ že by bylo zapotřebí nějakého osobního sdělení neposílám políbení svému zlatému andílkovi protože by nebylo třebas ani vítané a vždyť ona už vlastně není žádné zlaté ubožátko když se všechno tak změnilo tak proč bych to dělala ale
1 já i teta pana F jí vždycky přejeme jen to nejlepší a neděláme si žádné nároky na její vděčnost to můžete být ujištěn právě naopak protože to všechno do čeho se pustila také udělala a to je víc než velká většina nás všech dělá a to ani nemluvím o tom jak všechno dělala tak dobře jak se to vůbec udělat dá a já sama jsem jedna z nich protože jsem říkala hned už od té doby co jsem se zotavila z rány když pan F umřel že se naučím hrát na harmonium které mám tak strašně ráda ale musím se s hanbou přiznat že z něho neznám ještě ani jednu klapku poroučím se!"
Když ji pan Dorrit doprovodil ke dveřím pokoje a měl pak chvilku času, aby se vzpamatoval, shledal, že rozhovor mu znovu oživil odvržené vzpomínky, které se nesnášejí s merdlovskou tabulí. Napsal a odeslal stručný lístek, kterým se pro ten den omluvil, a ihned si také objednal diner do svých pokojů v hotelu. Měl pro to ještě jiný důvod. Jeho pobyt v Londýně se již chýlil značně ke konci a pro zbytek času byl již zadán na několik stran; přípravy k návratu byly také již hotovy, a proto myslil, že se na jeho významné postavení sluší, aby podnikl ve věci Blandoisova zmizení nějaké přímé dotazy a mohl tak donést panu Henrymu Gowanovi výsledek osobního pátrání.
Rozhodl se proto, že využije nezadaného večera a zajde k firmě Clennam a spol., kterou snadno najde podle údajů uvedených ve vyhlášce; že se na dům podívá a sám se trochu pozeptá.
215
Když se naobědval tak prosté, jak mu to podnik a rodinný furýr dovolil, a když si na chvilku zdřímł u ohně, aby se ještě víc zotavil z návštěvy paní Finchingové, vypravil se na cestu v drožce sám. Hluboký zvon na sv. Pavlu odbíjel devátou, když projížděl stínem brány Temple Bar; tato kamenná stavba byla v těch zvrácených dobách jaksi opuštěná a hlavy odsouzenců ji nezdobily. Když se postranními uličkami a pobřežními cestami blížil k cíli cesty, připadala mu ta část Londýna v takovou hodinu místem ošklivějším, než jak si je kdy předtím představoval. Uplynulo mnoho let od té doby, kdy ji viděl; nikdy ji mnoho neznal a v jeho očích působila záhadným a zasmušilým dojmem. Její obraz účinkoval na jeho představivost tak mocně, že když kočí po několika dřívějších zastávkách a dotazech na cestu konečně zastavil a řekl, že podle jeho domnění je tohle branka, kterou hledají, pan Dorrit zůstal nerozhodně stát s dvířky drožky v ruce a temné vzezření domu pozoroval s jistým strachem.
A vskutku vypadal dům té noci stejně ponuře, ba ponuřeji než jindy. Z obou stran branky bylo vylepeno po jedné vyhlášce „Pohřešuje se", a jak pouliční svítilna v nočním vánku poblikávala, přejížděly je stíny jako prsty, které si ukazují řádky. Dům byl zjevně střežen. Když tam pan Dorrit tak stanul, přešel přes cestu jakýsi muž a jiný muž se vynořil odkudsi z tmavého zákoutí dvorka; oba si ho při chůzi letmo prohlédli a oba se zas opodál zastavili.
Protože byl za zdí jen jeden dům, nebylo důvodu k pochybnostem a pan Dorrit vystoupil po schůdcích a zabušil klepadlem. Ve dvou oknech v prvním patře hořelo

tlumené světlo. Dveře vydaly příšerný dutý zvuk, jako by dům byl prázdný; nebyl však, protože skorém vzápětí se ukázalo světlo a ozvaly se kroky. Obojí přicházelo ke dveřím, zachřestil řetěz a v otvoru stála žena se zástěrou přehozenou přes hlavu i obličej.
„Kdo je?" tázala se žena.
Pan Dorrit, v němž tento zjev vzbudil silný úžas, na dotaz odpověděl, že přijel z Itálie a že by se rád na něco zeptal ve věci pohřešované osoby, kterou zná.
„Hej!" zvýšila žena chraplavý hlas, „Jeremiáši!"
Nato se ukázal vyschlý stařec, o kterém se pan Dorrit domní-

val, že v něm podle kamaší poznává zrezivělou vývrtku. Žena měla před vyschlým starcem strach, protože si strhla zástěru s hlavy, když přicházel, a ukázala bledý, vylekaný obličej. „Otevři dveře, blázne," řekl stařec, „a pusť toho pána dovnitř."
Pan Dorrit se nezapomněl ohlédnout přes rameno na kočího a drožku, dříve než vstoupil do ztemnělé síně. ,,A teď, pane," řekl pan Flintwinch, „se tady můžete ptát na cokoli, co uznáte za vhodné. Nemáme zde žádná tajemství, pane."
Dřív než mohl pan Dorrit odpověděl, zavolal shora silný a přísný hlas, byť ženský: „Kdo je to?"
„Kdože je?" odpověděl Jeremiáš. „Zase ptaní. Pán z Itálie." „Přiveďte ho nahoru!"
Pan Flintwinch zabrumlal, jako by to považoval za zbytečné, ale obrátil se k panu Dorritovi a řekl: „Paní Clennamová. Ta má vždycky svou hlavu. Pojďte, prosím, povedu vás." Potom šel napřed a vedl pana Dorrita do zčernalých schodů a tento pán, který se po cestě nikterak nepřirozeně ohlížel, spatřil za sebou ženu, kterak za nimi jde se zástěrou přehozenou opět přes hlavu dřívějším strašidelným způsobem.
Paní Clennamová měla své knihy rozevřené na stolečku. „O!" řekla úsečně a zadívala se upřeně na hosta. „Vy jste z Itálie, pane, není-liž pravda? Nu?"
Pan Dorrit byl v rozpacích, takže se nezmohl na srozumitelnější odpověď než: „Ha––nu?"
„Kde je ten pohřešovaný pán? Přišel jste nám podat zprávu, kde je? Doufám, že ano?"
„Právě naopak – hm – přišel jsem, abych zprávy získal." „Je nám velmi líto, ale tady žádné zprávy nezískáte. Flintwinchi, ukažte pánovi vyhlášku. Dejte mu jich několik, ať si je vezme s sebou. Podržte mu světlo, aby viděl na čtení."
Pan Flintwinch učinil, jak mu bylo nakázáno, a pan Dorrit si vyhlášku pročetl, jako by ji byl dosud neviděl; a byl docela rád, že má možnost soustředit opět myšlenky, které mu ovzduší domu a jeho obyvatelé poněkud rozrušili. Zatímco očima přejížděl po papíře, cítil na sobě pohled pana Flintwinche i paní Clennamové. Když zdvihl oči, poznal, že ten pocit nebyl pouhou smyšlenkou. „Nyní toho tedy víte tolik," řekla paní Clennamová, „kolik víme my, pane. Pan Blandois je váš přítel?"

„Nikoliv – hm – pouze známý," odpověděl pan Dorrit.
„Máte snad od něho nějaké poslání?"
„Já? Ha. Určitě ne."
Ženin pátravý pohled se dotkl tváře pana Flintwinche, dříve než se zvolna svezl k podlaze. Pana Dorrita rozladilo, když poznal, že tu je tázaným a nikoliv tazatelem, a rozhodl se, že ten neočekávaný stav věcí zvrátí.
„Jsem – ha – zámožný soukromník a tou dobou právě sídlím v Itálii s celou rodinou, služebnictvem a s celou – hm – poměrně velkou domácností. Jsem nyní nakrátko v Londýně, abych si vyřídil věci, které se týkají – ha – mého majetku, a když jsem se o tomto podivném zmizení dověděl, přál jsem si obeznámit se s okolnostmi z první ruky, protože – ha, hm – v Itálii je Angličan, s kterým se po návratu bezpochyby setkám a který se pravidelně den co den s monsieurem Blandoisem důvěrně stýkal. Pan Henry Gowan. Možná že to jméno znáte."
„Jaktěživa jsem je neslyšela."
Paní Clennamová to řekla a pan Flintwinch to ozvěnou potvrdil.
„Protože bych mu rád – ha – vylíčil tento případ v ucelené souvislosti a srozumitelně," řekl pan Dorrit, „směl bych položit – řekněme tři otázky?"
„Třicet, je-li vám libo."
„Znáte monsieura Blandoise dlouho?"
„Ani ne rok. Tady pan Flintwinch se vám podívá do knih a hned vám poví, kdy a kdo z Paříže nám ho doporučil. Může-li vás to," dodala paní Clennamová, „nějak uspokojit. Pro nás je to slabé uspokojení."
„Viděla jste ho často?"
„Ne, Dvakrát. Jednou předtím a..."

„Tenkrát," napověděl pan Flintwinch.
„A tenkrát."
„Dovolte, madame," řekl pan Dorrit, a zatímco nabýval opět důstojnosti, rostla v něm i divná představa, jako by zasedal v povznesené hodnosti na jakémsi smírčím soudě; „dovolte, madame, abych se směl zeptat pro větší uspokojení pána, kterého mám čest – ha – zaměstnávat nebo ochraňovat nebo řekněme – hm – znát – znát – zda tu byl monsieur Blandois toho večera,
218
který je vyznačen na tomto tištěném oznámení, v obchodní věci?"
„Byl tu ve věci, kterou nazýval obchodní," odpověděla paní Clennamová.
„Je – ha – promiňte – možno prozradit, jakého rázu byla?"
„Ne."
Zdolat hradbu této odpovědi bylo zřejmě nemožné.
„Táž otázka nám už byla položena dříve," řekla paní Clennamová, „a odpověď zněla ne. Nehodláme rozhlašovat podrobnosti o svých obchodních věcech, byť sebeméně významné, celému městu. Pravíme ne."
„Myslil jsem jen například, neodnášel-li odtud nějaké peníze?"
„Neodnesl žádné naše, pane, a žádné tu nedostal."
„Mám se domnívat," poznamenal pan Dorrit a podíval se z paní Clennamové na pana Flintwinche a z pana Flintwinche na paní Clennamovou, „že nemáte vůbec tušení, jak byste si mohla tu záhadu vysvětlit?"
„Proč byste se to měl domnívat?" odpověděla paní domu.
Chladná a strohá otázka přivedla pana Dorrita z míry a nedovedl udat žádný důvod, proč ho to napadlo.
„Vysvětluji si to tak, pane," pokračovala, když pan Dorrit chvíli rozpačitě mlčel, „že je asi bezpochyby někde na cestách nebo se někde skrývá."
„A víte – ha – proč by se měl někde skrývat?"
„Ne."
Bylo to přesně totéž ne jako předtím a vztyčilo novou hradbu.
„Ptal jste se mne, mohu-li to jeho zmizení vysvětlit sobě," připomněla mu paní Clennamová přísně, „a nikoliv, mohu-li je vysvětlit vám. Nepředstírám, že je tak vysvětluji vám, pane. Můj názor je, že něco vysvětlovat není mou věcí o nic víc, než je vaší věcí se na to ptát."
Pan Dorrit odpověděl omluvnou úklonou hlavy, a když ustoupil o krok a chystal se říci, že již nemá žádnou otázku, mimoděk si povšiml, jak pochmurně a strnule ta žena sedí a jak s jistým výrazem úporného čekání boří oči do podlahy; rovněž mu neušlo, že se přesně týž výraz obráží i na panu Flintwinchovi, který stál kousek od jejího křesla také s očima do podlahy a pravou rukou si zlehka mnul bradu.
V tu chvíli paní Affery (ta žena se zástěrou, ovšem) upustila
219
svícen, který držela, a vykřikla: „Vidíš! Pane na nebi! Už je to tu zas. Slyšíš, Jeremiáši? Ted!"
Bylo4i vůbec něco slyšet, byl to zvuk tak slabý, že jistě byla obětí trvalého návyku lapat kdejaký zvuk; ale pan Dorrit se domníval, že zaslechl jakýsi šustot, jako když padá suché listí. Ženina hrůza jako by na okamžik zachvátila celou trojici – všichni napjali sluch.
První se pohnul pan Flintwinch. „Affery, ženská," řekl a přitočil se k ní s pěstmi zaťatými a lokty rozechvělými netrpělivostí, aby jí pořádně zatřásl, „zas už tropíš ty své staré kousky. Ženská, za chvíli zase začneš chodit ze spaní a vyvádět bůhvíjaké pomatené šaškoviny. Musíš dostat medicínu. Až pána vyprovodím, namíchám ti pořádnou dávku, ženská, pořádnou dávku!"
Nezdálo se, že tyto vyhlídky připadají paní Affery nějak zvlášť vábné; ale Jeremiáš se již o tišivém léku nezmínil ani slovem, vzal se stolku paní Clennamové jinou svíci a řekl: „Tak, pane, smím vám posvítit dolů?"
Pan Dorrit vyjádřil díky za jeho ochotu a šel. Pan Flintwinch nezaotálel ani chviličku a dveře za ním hned zamkl a zajistil je řetězem. Venku přešli kolem pana Dorrita opět tíž dva muži, z nichž jeden vycházel a druhý vcházel; pak nasedl pan Dorrit do drožky, kterou si tu ponechal, a odjel.
Neodjeli ještě daleko, když kočí zastavil a oznámil mu, že udal těm dvěma mužům své jméno, číslo a adresu, neboť ho o to společně žádali; rovněž jim udal adresu, na kterou pro pana Dorrita přijel, jakož i hodinu, kdy byl odvolán ze stanoviště, a cestu, kudy jel. To všechno nijak nepřispělo k tomu, aby se prudký myšlenkový zmatek, vyvolaný tímto večerním dobrodružstvím v páně Dorritově hlavě, nějak uklidnil, ani když už zase seděl u krbu, ani když pak šel spát.
Celou noc bloudil tím ponurým domem, viděl oba ty lidi čekat s tou silnou úporností, slyšel ženu se zástěrou přes hlavu křičet, že slyší jakýsi hluk, nacházel mrtvolu pohřešovaného Blandoise hned zahrabanou ve sklepě, hned zazděnou ve výklenku.

220
KAPITOLA OSMNÁCTÁ VZDUŠNÝ ZÁMEK
Mnohonásobné jsou starosti bohatství a vznešeného stavu. Pana Dorrita sice velmi uspokojilo, že nebylo nutné, aby se firmě Clennam a spol. ohlásil jménem nebo aby se o někdejší známosti s dotěrnou osobou toho jména vůbec zmiňoval, ale toto uspokojení, dokud bylo ještě stále živé, zchladil vnitřní rozpor, který v něm včera večer propukl; má-li totiž na zpáteční cestě projet kolem Maršálského vězení a podívat se na tu starou bránu nebo ne. Rozhodl se, že tak neučiní, a udivil kočího, jak velmi zhurta se na něho obořil, když navrhoval po Londýnském mostě řeku přejet a po Waterlooském mostě se zase vrátit – cestu, která by ho byla zavedla téměř na dohled jeho bývalého bydliště. Ale přes to všechno vznítila otázka v jeho nitru spor; ať už z nějakého podivného důvodu, nebo pro nic za nic, jaksi nejasně ho zneklidňovala. Ba i nazítří při merdlovském obědě ho přiváděla tak z míry, že ji co chvíli probíral v mysli způsobem, který se silně nesrovnával s dobrou společností, jež ho obklopovala. Až ho přecházelo horko, když si pomyslil, jaké mínění by si o něm asi udělal vrchní stolník, kdyby ta vznešená osobnost byla mohla svým tíživým pohledem prozkoumat hlubiny jeho myšlenkového proudu.
Hostina na rozloučenou byla velkolepá událost a zakončila jeho návštěvu opravdu navýsost*skvěle. Fanny spojovala s půvaby mládí a krásy i jakousi důstojnou sebejistotu, jako by byla vdaná již dvacet let. Měl pocit, že ji může opustit s klidnou myslí a ponechat ji pouti po stezkách vznešenosti, a zatoužil – aniž však slevil ze svého ochráncovství vůči nejmilejšímu dítěti i z láskyplné nákonnosti k jejím skromným ctnostem – aby měl ještě jednu takovou dceru.
„Má drahá," řekl jí při loučení, „naše rodina od tebe očekává, že – ha –• upevníš její důstojnost a – hm – utvrdíš její význam. Vím, že nás nikdy nezklameš."
„Ne, papá," řekla Fanny, „myslím, že na to můžeš spolehnout. Vyřid milované Amy mé láskyplné pozdravy, a že jí velmi brzy napíšu."
221
„Mám vyřídit nějaký vzkaz – ha – ještě někomu jinému?" zeptal se pan Dorrit napovídavě.
„Papá," řekla Fanny, jíž okamžitě vytanula na mysli postava paní Generálové, „ne, děkuji. Jsi velmi laskav, papá, ale musím tě prosit, abys mě omluvil. Děkuji ti, papá, nepošlu už žádný jiný vzkaz, který bys mohl s sebou brát s nějakým potěšením."
Loučili se v krajním salóně, kde pan Sparkler byl jediným dvořanem své paní a uctivě vyčkával, až dojde i na něho, aby se s panem Dorritem rozloučil. Když byl pan Sparkler k tomuto závěrečnému slyšení přijat, připlížil se do místnosti pan Merdle a v rukávech mu nebylo z rukou vidět o nic víc, než kdyby byl býval dvojčetem bezruké varietní rarity blahé paměti, slečny Biffinové, a nedal jinak, než že doprovodí pana Dorrita ze schodů. Poněvadž všechny námitky pana Dorrita vyzněly naplano, dostalo se mu potěšení ze cti, že ho k hlavním dveřím vyprovodil tento vynikající muž, který (jak. mu řekl pan Dorrit, když si s ním na prahu potřásal rukou) ho vskutku zahrnul za celé té památné návštěvy všemožnou pozorností a ochotou. Tak se tedy rozešli a pan Dorrit vstoupil do kočáru; hruď se mu dmula a nijak se nehněval, že rodinný furýr, který se přišel rozloučit s nižší sférou, měl píležitost celou tu vznešenost jeho odjezdu spatřit.
Tato odjezdová vznešenost pana Dorrita ještě plně obestírala, když sestupoval před hotelem. Rodinný furýr a půl tuctu hotelových služebníků mu pomohlo z kočáru a nesl se právě s velebným klidem dvoranou, když tu ejhle! naskytl se mu pohled, nad nímž oněměl a strnul jako zkamenělý. Jan Chivery, vyšňořený ve svátečním, s vysokým cylindrem pod paží, s hůlkou s rukojetí ze slonoviny, která mu elegantně překážela ve volném pohybu, a s balíčkem doutníků v ruce!
„Tak, mladíku," řekl vrátný. „Tady je ten pán. Tenhle mladík, pane, se nedal odbýt, a že na vás počká, prý ho rád uvidíte."
Pan Dorrit probodával mladíka očima a až se zajíkal, když co nejvlídněji pronesl: „Á! Mladý Jan! Myslím, že to je mladý Jan, že?"
„Ano, pane," odpověděl mladý Jan.
„Však – ha – jsem si hned myslil, že to je mladý Jan!" řekl pan Dorrit. „Toho mladíka můžete pustit nahoru," obrátil se ke služebnictvu, když je míjel, „ó ano, může jít nahoru. Ať přijde mladý Jan za mnou. Promluvím si s ním nahoře."
222
Mladý Jan šel za ním, měl velkou radost a usmíval se. Došli do pokojů pana Dorrita. Rozsvítily se svíce. Sluhové odešli.
„Poslyšte, pane," řekl pan Dorrit, když byli docela sami, obrátil se k mladíkovi a chopil ho za límec. „Co má tohle znamenat?"

Úžas a zděšení, které se odrážely ve tváři nešťastného Jana – protože spíše očekával, že ho pan Dorrit obejme – byly tak mocně patrné a výrazné, že pan Dorrit odtáhl zase ruku a jen si ho hněvivě měřil.
„Jak se opovažujete!" řekl pan Dorrit. „Jak si troufáte sem chodit? Jak se opovažujete mě urážet?"
„Já vás urážet, pane?" zvolal mladý Jan. „Och!"
„Ano, pane," osopil se na něho pan Dorrit. „Urážet mě. Váš příchod sem je hrubá urážka, drzost, nestydatost! Nikdo tu o vás nestojí. Kdo vás sem poslal? Co tady – ha – u všech čertů děláte?"
„Myslil jsem, pane," řekl mladý Jan s tváří tak bledou a zděšenou, že pan Dorrit ještě nikdy v životě takovou neviděl, ani za pobytu v ústavu ne, „myslil jsem, pane, že snad nebudete mít námitek a laskavě přijmete balíček..."
„K času s vaším balíčkem, pane!" rozkřikl se pan Dorrit v neovladatelném rozzuření. „Já – hm – nekouřím."
„Prosím pokorně za odpuštění, pane. Ale kouříval jste."
,,Řeknětejni to ještě jednou," zvolal pan Dorrit celý bez sebe, „a vezmu na vás pohrabáč."
Jan Chivery couval ke dveřím.
„Stát, pane," zvolal pan Dorrit. „Stát! Posaďte se. Zatraceně, posaďte se!"
Jan Chivery klesl na židli, která byla nejblíže u dveří, a pan Dorrit začal přecházet po pokoji; zprvu rychle, potom pomaleji. Potom přistoupil k oknu a zastavil se tam s čelem přitisknutým na sklo. Náhle se obrátil a řekl:
„Co jiného jste ještě chtěl, pane?"
„Nic jiného na světě, pane. Ach, Bože! Jen to, že doufám, pane, že se vám dobře vede, a jen abych se vás zeptal, vede-li se dobře slečně Amy?"
„Co je vám do toho, pane?" odsekl pan Dorrit.
„Není to má starost, pane, máte pravdu. Nikdy mi ani nenapadlo, abych chtěl nějak zmenšovat vzdálenost mezi námi, to
223
vím jistě. Vím, že to je smělost, pane, ale ani ve snu mi nenapadlo, že byste mi to mohl mít za zlé. Na mé čestné slovo, pane, jak jsem chudák," řekl mladý Jan pohnutě, „věřte mi, že jsem příliš hrdý, abych sem chodil, kdyby mi to bylo napadlo."
Pan Dorrit se zastyděl. Vrátil se zase k oknu a chvíli stál a opíral se čelem o sklo. Když se obrátil, měl v ruce kapesník, kterým si odvrácen utíral oči, a vypadal znaveně a nemocně.
„Mladý Jene, velmi mě mrzí, že jsem se k vám zachoval tak ukvapeně, ale – ha – některé vzpomínky nejsou šťastné vzpomínky a – hm – neměl jste sem chodit."
„Teď to cítím, pane," odpověděl mladý Jan, „ale předtím jsem to nechápal a Bůh ví, že jsem tím nemyslil nic zlého, pane."
„Ne. Ne," řekl pan Dorrit. „Jsem – hm – o tom přesvědčen. Ha. Podejte mi ruku, mladý Jene, podejte mi ruku."
Mladý Jan mu podal ruku, ale pan Dorrit z ní už vyhnal všechnu srdečnost a odvahu; a nic už nedovedlo změnit vyděšený výraz Janovy bledé tváře.
„Nu tak!" řekl pan Dorrit a zvolna mu potřásal rukou. „Posaďte se, mladý Jene."
„Děkuji vám, pane – ale raději postojím."
Místo něho se tedy posadil pan Dorrit. Když si chvíli podržel bolestně hlavu, obrátil se k návštěvě a řekl, usiluje o nenucenost: „A jak se vede otci, mladý Jene? Jak – ha – jak se všichni máte, mladý Jene?"
„Děkuji vám, pane. Všem se vede docela dobře, pane. Nestěžují si na nic."
„Hm. Máte ještě pořád – ha – svou starou práci, Jene, jak vidím?" řekl pan Dorrit a pohlédl na urážlivý balíček, který předtím proklel.
„Zčásti, pane. Zastávám kromě toho," Jan maličko zaváhal – „otcovo místo."
„Ale hleďme!" řekl pan Dorrit. „Sedáváte – ha, hm – tedy – ha –u..."
„U brány, pane? Ano, pane."
„Hodně práce, Jene?"
„Ano, pane, zrovna teď máme dost práce. Nevím, jak to přijde, ale většinou máme hodně práce."
„V tuhle roční dobu, mladý Jene?"
224

„Většinou celý rok, pane. Nevím, že by pro nás různá doba znamenala nějaký velký rozdíl. Přeji vám dobrou noc, pane."
„Zůstaňte ještě chvíli, Jene – ha – zůstaňte ještě chvíli. Hm. Nechtě mi tu ty doutníky, Jene – ha – prosím."
„Jistě, pane." Jan je rozechvělou rukou položil na stůl.
„Zůstaňte ještě chvíli, mladý Jene, zůstaňte ještě chvíli. Udělalo by mi – ha – radost, kdybych mohl po takovém spolehlivém poslu – ha – poslat nepatrný – hm –

dáreček, aby se rozdělil mezi – ha, hm – ne – podle jejich potřeby. Namítal byste něco, kdybych vám jej svěřil, Jene?"
„Vůbec nic, pane. Jsem přesvědčen, že jich je mezi nimi dost, kteří si tím trochu přilepší."
„Děkuji vám, Jene. Hned – ha – to napíši, Jene."
Ruka se mu tak chvěla, že trvalo dlouho, než to napsal; konečně to však roztřeseným písmem naškrabal. Byl to šek na sto liber. Složil ho, podal ho mladému Janovi a stiskl mu pevně ruku.
„Doufám, že – ha – přehlédnete – hm – co se stalo, Jene."
„Nemluvme o tom, pane, nestojí to za to. Ujišťuji vás, že se necítím nijak dotčený."
Ale dokud byl Jan u něho, nic nemohlo vrátit Janově tváři přirozenou barvu a výraz, ani Janovu chování přirozenost.
„A Jene," řekl pan Dorrit, stiskl mu ještě naposledy ruku a pak ji pustil, „doufám, že – ha – platí, že jsme spolu hovořili důvěrně, a až odtud půjdete, že se zdržíte a neřeknete nikomu nic, co by mohlo – hm – někomu připomenout – ha – můj někdejší..."
„Ó! Ujišťuji vás, pane," odpověděl Jan Chivery, „že ačkoliv jsem nízkého stavu, jsem příliš hrdý a čestný, abych to udělal, pane."
Ale pan Dorrit nebyl tak hrdý a čestný, aby nenaslouchal u dveří a nechtěl se přesvědčit na vlastní uši, jde-li Jan opravdu ven nebo zastavil-li se někde, aby si s někým porozprávěl. Nebylo však nejmenší pochyby, že zamířil přímo k hlavním dveřím a vykročil svižně ulicí. Když pak zůstal pan Dorrit asi hodinu o samotě, zazvonil na furýra; ten ho zastihl v křesle před krbem, jak sedí zády k němu a obličejem k ohni. „Chcete-li, můžete si vzít ten balíček doutníků, abyste měl po cestě co kouřit," řekl pan Dorrit a pokynul nedbale rukou. „Ha – přinesl mi je – hm –

I
jako malou pozornost – ha – syn mého starého služeb' nika."
Zítřejší ranní slunce spatřilo páně Dorritovu ekvipáž na do-verské silnici, kde každý postilión v červeném kabátci byl znakem krutého podniku, zřízeného pro nemilosrdné olupování cestujících. Jelikož se všechno lidské plémě mezi Londýnem a Dove-rem zaměstnávalo lupičstvím, stal se pan Dorrit v Dartfordu obětí přepadu, v Gravesendu drancování, v Rochesteru loupeže, v Sittingbournu oškubání a v Canterbury plenění. Poněvadž však bylo starostí furýrovou, aby ho před bandity chránil, vysvobodil ho furýr na každé stanici výkupným; a tak se červenokabátníci zářivě a vesele prohánělí jarním krajem a nadskakovali a pokle-sávali v pravidelném rytmu mezi panem Dorritem v útulném koutku a dalším křídovým pahrbkem na prašné silnici.
Slunce dalšího dne ho zastihlo v Calais. A když nyní mezi sebou a Janem Chiverym měl Průliv, začal se cítit v bezpečí a poznával, že v cizím vzduchu se mu dýchá lehčeji než ve vzduchu Anglie.
A zas dál po lopotných francouzských silnicích k Paříži. Pan Dorrit nyní už opět nabyl obvyklé rovnováhy, a jak ujížděl v útulném koutku kočáru k cíli, začal budovat svůj vzdušný zámek. Bylo zřejmo, že hodlá zbudovat zámek vskutku velmi smělý. Po celý den vztyčoval věže, zase je strhával, tu přistavěl křídlo, tam přidal kus cimbuří, nezapomínal na hradby, zesiloval obranné valy, uvnitř sem tam přidal nějakou tu ozdůbku a zkrátka a dobře budoval zámek po všech stránkách nedostižný. Zahloubaný výraz obličeje prozrazoval tak jasně námět, jímž se obíral, že kdekterý mrzák na poštovních stanicích, který nebyl slepý a který nastrkoval otlučenou plechovou pokladničku do okna kočáru pro milodar ve jménu nebes, pro milodar ve jménu Matky Boží, pro milodar ve jménu všech svatých, věděl stejně dobře, čím se pan Dorrit zabývá, jako by to byl poznal sám jejich krajan Lebrun1, kdyby byl anglického cestujícího učinil předmětem zvláštní fyziognomické studie.
Po příjezdu do Paříže se pan Dorrit rozhodl pro třídenní odpočinek. Hodně se procházel samoten ulicemi, prohlížel si výkladní
1 Charles Lebrun (1619–1690), francouzský malíř, v 2. pol. 17. století přední umělec královského dvora Ludvíka XIV.

skříně a hlavně se zastavoval před výklady klenotníků. Nakonec vešel do nejproslulejšího zlatnického obchodu a řekl, že by rád koupil nějaký malý dárek pro dámu.
Řekl to roztomilé drobné ženě – čiperné osůbce, oblečené s dokonalým vkusem, která ho přišla obsloužit; vyšla ze zelené sametové alkovničky, kde u titěrného lesklého stolečku, který vypadal jako z cukru, zapisovala do několika drobných účetních knížek, o kterých by člověk mohl jen stěží předpokládat, že by byly

vedeny pro záznamy o jiných položkách než o polibcích.
A jaký dáreček, řekla roztomilá osůbka, by si monsieur například přál? Dárek z lásky?
Pan Dorrit se usmál a řekl, že nu, snad, možná. Co on ví? Je to vždy možné, protože ženské pohlaví je tak půvabné. Ukázala by mu nějaké dárky?
S největší radostí, odpověděla osůbka. S rozkoší a blažeností mu jich ukáže mnoho. Ale pardonl Prosí za odpuštění, aby mu směla hned pro začátek připomenout, že jsou dárky z lásky a dárky zásnubní a svatební. Tak například tyto nádherné náušnice a tento jedinečný náhrdelník, který se k nim tak skvěle hodí, jsou souprava, které by se mohlo říci dárek z lásky, kdežto tyto brože a prsteny tak pohádkové, až nebesky krásné, jsou, jak se s mon-sieurovým dovolením říká, dary zásnubní nebo svatební.
Neudělal by snad nejlépe, naznačil pan Dorrit s úsměvem, kdyby koupil obojí, nabídl nejdříve dárek z lásky a později zásnubní?
Ach, božínku, zvolala rozkošná osůbka a opřela si špičky prstíků obou ruček o sebe, to by byl opravdu ušlechtilý skutek, to by byla jedinečná dvornost! A není pochyby, že dáma tak zahrnutá dary jistě shledá, že jim nelze odolat.
Pan Dorrit si už nebyl tak docela jist. Ale čiperná osůbka řekla, že ona si je například jista úplně. A tak pan Dorrit koupil dar od každého druhu a pořádně za něj zaplatil. Když se potom zase vracel procházkou do hotelu, nesl hlavu vysoko, neboť tou dobou již vztyčil svůj zámek do výše mnohem vznosnější než obě hranaté věže chrámu Notre Dáme.
Pan Dorrit, když jel dál cestou do Marseille, stavěl a stavěl, co mu síly stačily, ale ponechával si obrysy zámku jedině pro potěchu vlastních očí. Budoval a budoval pilně a horlivě od rána

do noci; když usínal, nechával velké stavební balvany viset ve vzduchu, a když se zas probudil, dal se znovu do práce a kladl je na patřičné místo. A současně s tím si furýr na lokajském sedátku vzadu kouřil nejlepší doutníky mladého Jana a nechával za sebou tenký proužek jemného dýmu – a snad si z nahodilých mincí pana Dorrita stavěl nějaký ten zámek i on.
Ani jedno opevněné město, kolika jich na celé cestě projeli, nebylo tak mohutné, ani jediná věž katedrály nebyla tak vysoká jako zámek pana Dorrita. Ani Saóna, ani Rhóna se neřítila tak rychle, jak rostla ta neporovnatelná budova; ani dno Středozemního moře nebylo hlubší než její základy; ani daleké výhledy do kraje z Corniceské silnice, ani pahorky a záliv nepřekonatelného Janova nebyly krásnější. Pan Dorrit se vylodil se svým nedostižným zámkem mezi špinavými bílými domky a ještě špinavějšími zákeřnými zločinci v Civitá Vecchia a odtamtud se drkotal, jak to šlo nejlépe, do Říma nánosem bahna, které znešvařovalo cestu.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ ÚTOK NA VZDUŠNÝ ZÁMEK

Bylo tomu už dobré čtyři hodiny, co slunce zašlo, a bylo později, než by bylo bývalo milé většině cestujících, kdyby se viděli vně římských hradeb, když se kočár pana Dorrita stále ještě kodrcal na posledním únavném úseku cesty pustou Campagnou. Divošští pastýři i venkované zuřivého vzezření, kteří oživovali cestu, dokud bylo ještě světlo, zašli spolu se sluncem a zanechali divočinu pustou. V některých zatáčkách ukazovala bledá záře na obzoru jako dech země poseté troskami, že město je ještě daleko; ale i taková ubohá útěcha byla jen vzácná a měla krátké trvání. Kočár se zase ponořil do hloubi černého suchého moře a dlouhou dobu nebylo vidět nic než jeho zkamenělou vzdutou vlnu a ponurou klenbu oblohy.
Panu Dorritovi, ačkoliv měl stavbu zámku, aby jí zaměstnával

mysl, nemohlo přece jen být v té prostorné opuštěnosti docela lehko u srdce. Kdykoli kočár ostře zahnul, kdykoli postilióni zahulákali na výstrahu, byl zdaleka zvědavější a úzkostlivější než po celou dosavadní dobu od odjezdu z Londýna. Komorník na kozlíku se zřejmě třásl strachy. Ani furýr na sedadle vzadu nebyl úplně klidný a bezstarostný. Kdykoli spustil pan Dorrit okno a ohlédl se po něm dozadu (a bylo to velmi často), viděl ho sice, jak kouří Jana Chiveryho, ale jak přece jen co chvíli vstává a rozhlíží se po okolí jako člověk, který má neklidné předtuchy a bdí na stráži. Tu pan Dorrit vytáhl zase okno a říkal si, že ti postilióni vypadají opravdu jako ničemní hrdlořezové a že by byl udělal lépe, kdyby se byl vyspal v Civitá Vecchia a vyrazil na cestu časně ráno. Přes to všechno nezapomínal v přestávkách pracovat na výstavbě zámku.
Ale tu již kusy sesutých ohradních zdí, zející okenní otvory a zdi na spadnutí, opuštěné domy, prosakující puklé studně, rozbité kádě na vodu, přízračné cypřiše, záhonky zmotaného révoví a přeměna cesty v dlouhý, nepravidelný a nespořádaný pruh, kde se kdeco po obou stranách, od nevzhledných stavení až k hrbolaté cestě, rozpadalo – to všechno nyní svědčilo, že se cestující přece jen

blíží k Římu. Vtom náhlé stržení kočáru stranou a prudké zaražení vnuklo panu Dorritovi obavu, že přišla chvíle, kdy jím lupiči mrští do příkopu a oberou ho; ale když opět spustil okno a podíval se ven, zjistil na vlastní oči, že ho ne-přepadlo nic horšího než pohřební průvod, který jim přicházel za jednotvárného zpěvu vstříc a poskytoval nezřetelný obraz špinavých rouch, kalně žlutých pochodní, rozkymácených kadidel-nic a velkého kříže, neseného před knězem. Ve světle pochodní byl kněz ohyzdný a jeho huňaté obočí mu dodávalo mračný výraz; a když se jeho pohled setkal s očima pana Dorrita, který vyhlížel prostovlasý z kočáru, rty se mu pohybovaly, jako by prozpěvováním tomu významnému cestujícímu hrozily, i pokyn jeho ruky – kterým ve skutečnosti po svém způsobu na pozdrav cestujícího děkoval – jako by tuto hrozbu ještě zdůrazňoval. Tak si myslil pan Dorrit, který měl od úmorného stavění zámku i cestování ještě vzrušenou obraznost, když ho kněz minul a průvod přešel, odnášeje ve svém středu mrtvého. A také družina pana Dorrita se vydala na cestu, tolik odlišnou, a jako pravý
229
opak Gótů1 zabušila na bránu Říma s nákladem přepychu ze dvou velkých hlavních měst.
Rodina už toho večera pana Dorrita neočekávala. Čekali ho sice, ale pak si pomyslili, že přijede asi až druhý den ráno, neboť považovali za jisté, že denní doba už příliš pokročila, aby mu bylo příjemno zůstat v takovém kraji venku. A když proto ekvi-páž zastavila před domem, nepřišel ho přivítat nikdo než vrátný.
Je slečna Dorritová mimo dům? zeptal se. Ne, je doma. Dobrá, řekl pan Dorrit služebníkům, kteří se sběhli, ať jen zůstanou, kde jsou, ať pomohou vynášet zavazadla z vozu, najde si slečnu Dorritovou sám.
.Tak vykročil po vznešeném schodišti a zvolna a unaveně po něm vystoupil; nahlédl pak do rozličných komnat, které se ukázaly prázdné, až spatřil světlo v malém pokojíku; byl to kout mezi dvěma jinými pokoji, zahrazený záclonou jako stan, a vypadal útulný a ladnobarevný, jak se k němu tmavou řadou po-kojů blížil.
Pokoj neuzavíraly dveře, nýbrž pouze závěs, a když se zastavil a neviděn tam nahlédl, zabolelo ho u srdce. Jistě ne ze žárlivosti? Neboť proč vlastně žárlivost? Byli tam pouze jeho dcera a bratr; bratr seděl v křesle, přitaženém ke krbu, a hřál se příjemně u večerního ohně; na roštu plápolala polena a ona seděla u stolku a zabývala se jakýmsi vyšíváním. Přes všechen velký rozdíl byly postavy této žánrové scény skorém navlas stejné jako zastará; bratr si zůstal sdostatek věrný, aby na chvíli mohl v tomto výjevu představovat sám sebe. Tak sedával nad planoucím uhlím mnohý večer tam v dálce; stejně tak sedávala i ona, zahrnujíc ho oddaností. Ale jistě přece nebylo na té dávné bědné chudobě nic, nač by měl žárlit. Odkud tedy ta bolest u srdce?
„Víš, strýčku, že mi připadá, jako bys zase mládl?"
Strýc zavrtěl hlavou a řekl: „A odkdypak, má drahá, odkdy?"
„Řekla bych," odpověděla Malá Dorritka a nepřestávala šít, „že to tvé mládnutí trvá už několik týdnů. Jsi takový veselý, strýčku, takový čilý a máš tolik zájmu!"
„Mé drahé dítě – to všechno ty."
„To všechno já, strýčku?"
1 germánské kmeny, které v 4. a 5. stol. napadaly římskou říši a zmocnily se i Říma.
230
„Ano, ano. Ty jsi pro mne učiněné dobrodiní. Bylas ke mně tak pozorná a tak něžná a s takovým jemnocitem ses snažila přede mnou skrývat svou péči, že – hm, nu dobrá! Ale vážím si toho v srdci, milunko, hluboce si toho vážím."
„Není to nic jiného, strýčku, než zas jeden tvůj nový výmysl," řekla Malá Dorritka zvesela.
„Nu dobrá, dobrá!" brumlal stařec. „Zaplať Pánbůh!"
Přestala na okamžik šít a podívala se na něho; její pohled znovu oživil dřívější bodavou bolest v otcově srdci, v té ubohé slabé hrudi tak plné rozporů, váhavosti, nedůslednosti a nedůtklivých malicherností toho bezcílného života, ve hrudi tak plné mlžin, které by mohlo rozptýlit jen ustavičné ráno bez nocí.
„Vidíš, holubičko," řekl stařec, „byl jsem k tobě otevřenější, co jsme tu byli sami. Říkám sami, protože paní Generálovou nepočítám; na té mi nezáleží, nemá se mnou nic společného. Vím, že Fanny se na mne horšila. Ale nedivím se tomu, ani si na to nestěžuju, protože si uvědomuju, že musím překážet, ačkoliv se snažím být v cestě co nejmíň. Vím, že nejsem dobrý společník pro naši společnost. Bratr Vilém," řekl stařec s obdivem, „je vhodným společníkem panovníků, ale ne tak tvůj strýc, má drahá. Frederick Dorrit není ozdobou a ctí Vilému Dorritovi a docela dobře to ví. Ach! Hle, tady máš otce, Amy! Můj drahý Viléme, vítám tě z

cesty! Mám radost, že tě vidím, milovaný bratře!"
(Když při řeči pootočil hlavu, zahlédl ho, jak stojí ve vchodu.)
Malá Dorritka se s radostným výkřikem vrhla otci kolem krku a opět a opět ho líbala. Otec byl trochu netrpělivý a poněkud rozmrzelý. „Jsem rád, že jsem tě konečně našel, Amy," řekl. „Ha. Opravdu jsem rád, že jsem našel – hm – někoho, kdo by mě konečně taky přivítal. Zdá se, že jste mě – ha – tak málo čekali, že si na mou věru začínám – ha, hm – myslit, nebylo-li by vlastně vhodné, abych se omluvil za to – ha – že jsem si vůbec dovolil se vrátit."
„Bylo už tak pozdě, můj drahý Viléme," řekl bratr, „že jsme tě už dnes večer nečekali."
„Jsem silnější než ty, drahý Fredericku," odpověděl bratr s okázalou bratrskou starostlivostí, která měla příchuť příkrosti,
231
,,a doufám, že mohu cestovat – ha – v kteroukoli dobu se mi zachce, aniž si uškodím."
„Jistě, jistě," odpověděl bratr s obavou, že se ho snad nelibě dotkl. „To jistě, Viléme."
„Děkuji ti, Amy," pokračoval pan Dorrit, když mu dcera pomáhala při svlékání cestovního šatstva, „dokážu to bez pomoci. Nemusím tě – ha – obtěžovat, Amy. Mohl bych dostat sousto chleba a skleničku vína, nebo – hm – by to působilo příliš mnoho obtíží?"
„Drahý otče, ve chviličce dostaneš večeři."
„Děkuji, má nejdražší," řekl pan Dorrit s vyčítavou chladnouti, „ha – obávám se, že působím mnoho obtíží. Hm. Paní Generálové se daří dobře?"
„Paní Generálová si stěžovala, že ji bolí hlava a že je unavena, a když jsme se tě dnes nedočkali, šla spát, drahý otče."
Pan Dorrit si možná pomyslil, že se na paní Generálovou docela sluší, když ji tak přemohlo zklamání nad tím, že nepřijel. Buď jak buď, napětí v tváři mu povolilo a řekl se zřejmým uspokojením: „Je mi nevýslovně líto, když slyším, že paní Generálové není dobře."
Zj této krátké rozmluvy ho dcera pozorovala bystřeji a s poněkud větším zájmem než obvykle. Zdálo se, jako by měl v jejích očích změněný nebo znavený vzhled; zřejmě si toho povšiml a pocítil nevoli, neboť když si svlékl cestovní plášť a přistoupil k ohni, řekl znovu popuzeně:
„Nač se díváš, Amy? Copak na mně vidíš, co tě nutí, abys na mne – ha – soustřeďovala starostlivost s takovým – hm – zvlášťním důrazem?"
„Ani jsem si to neuvědomila, otče; odpusť mi to, prosím. Pohled na tebe mě těší, když tě zase vidím; to je všechno."
„Neříkej, že to je všechno, protože – ha – to není všechno. Ty – hm – ty si myslíš," řekl pan Dorrit s důrazem, který obviňoval, „že nevypadám dobře."
„Myslila jsem si, že vypadáš unavený, milovaný tatínku."
„Pak se mýlíš," odpověděl pan Dorrit. „Ha, nejsem unaven. Ha, hm. Jsem naopak mnohem svěžejší, než když jsem odjížděl."
Byl tak náchylný k hněvu, že se už nesnažila nijak se ospravedlňovat, ale zůstala tiše vedle něho a objímala mu paži. Když tak
232
stál s bratrem po druhém boku, přepadla ho hluboká dřímota; netrvala sice ani minutu, ale když se probíral, trhl sebou úlekem.
„Fredericku," řekl a obrátil se k bratrovi, „doporučuji ti, aby sis šel hned lehnout."
„Ne, Viléme. Počkám, až se navečeříš."
„Fredericku," řekl naléhavě, „prosím tě, jdi si lehnout. Ha – důtklivě tě žádám, aby sis šel lehnout. Už jsi měl dávno ležet. Jsi velmi slabý."
„Ha!" řekl stařec, který neměl jiné přání než mu udělat radost. „Dobrá, dobrá! Uznávám, že máš pravdu."
„Můj drahý Fredericku," odpověděl pan Dorrit a zatvářil se nad bratrovou stařeckou zchátralostí úžasně povzneseně, „o tom nelze pochybovat. Působí mi bolest, když tě vidím tak slabého. Ha. Rmoutí mě to. Hm. Vůbec se mi nezdá, že bys vypadal nějak dobře. Na něco takového nejsi už dost silný. Měl bys být opatrnější, měl bys být velmi opatrný."
„Mám si jít tedy lehnout 1" otázal se Frederick.
„Drahý Freďericku," řekl pan Dorrit, „poslechni, zapřísahám tě! Dobrou noc, bratře. Doufám, že zítra budeš silnější. Vůbec se mi nelíbí, jak vypadáš. Dobrou noc, milý chlapče!" Když takto milostivě propustil bratra, upadl znovu do dřímoty ještě dříve, než stařec vyšel z pokoje, a byl by upadl čelem ďo polen, kďyby ho nebyla dcera zadržela.
„Tvůj strýc slábne silně na duchu, Amy," řekl, když se takto probral. „Mluví méně – ha – souvisle a rozhovor s ním je – hm – trhanější, než jsem – ha, hm –

kdy zažil. Nebyl snad nemocen, co jsem byl pryč?"
„Ne, otče."
„Vidíš – ha – na něm přece také tu velkou změnu, Amy?"
„Ještě jsem si toho nevšimla, drahý otče."
„Strašně zchátralý," řekl pan Dorrit. „Strašně zchátralý. Chudák můj oddaný, zchřadlý Frederick! Ha. I když se uváží, jaký byl dříve, je – hm – žalostně zlomený!"
Večeře, kterou mu přinesli a prostřeli tam na stolečku, kde předtím spatřil dceru při práci, odvrátila jeho pozornost poněkud jinam. Seděla vedle něho jako za dnů, které již dávno minuly, poprvé zase od chvíle, kdy ty dny skončily. Byli sami a ona mu podávala jídla a nalévala pití, jako to dělávala ve vězení. To
233
vše se udalo nyní zase poprvé od té doby, kdy nabyli bohatství. Bála se, aby se na něho příliš mnoho nedívala, když se předtím cítil tak dotčený; za dobu večeře však zpozorovala dva případy, kdy se na ni zničehonic podíval a rozhlédl se kolem sebe, jako by to sdružení představ bylo příliš mocné a on se potřeboval zrakovým smyslem ujistit, že již nejsou v tom starém vězeňském pokojíku. Poobakrát si sáhl na hlavu, jako by pohřešoval starou černou čepičku – třebaže se jí potupným darováním v Maršál-ském vězení zbavil a třebaže až do té chvíle ještě nenabyla svobody, ale poletovala po dvorech na hlavě jeho nástupce. Pojedl k večeři jen velmi málo, ale seděl u ní dlouhou dobu a často se v řeči vracel k bratrovu zchátralému stavu. Ačkoliv se
O něm vyjadřoval s vrcholným soucitem, jevil vůči němu takřka rozhořčení. Říkal, že chudák Frederick – ha, hm – pomateně blábolí. Není prý jiného slova, které by to vyjádřilo – pomateně blábolí. Ubožák! Žalno pomyslit, co asi Amy vytrpěla, když musik snášet tu úžasnou trapnost strýcovy společnosti – když tak pomateně blábolil a blábolil, ten chudák, vzácný člověk, pomateně blábolil a blábolil – ještě štěstí, že mohla čerpat potěchu od paní Generálové. Je mu nevýslovně líto, opakoval pak s dřívějším zadostučiněním, že ta – ha – znamenitá žena churaví. Malá Dorritka by si byla při své láskyplné pozornosti a oddanosti vzpomněla i na sebenepatrnější maličkost, kterou toho večera řekl nebo učinil, i kdyby nebyla později měla žádný důvod, aby na tento večer vzpomínala. Nikdy nezapomněla, jak se pod mocným dojmem starých sdružených představ kolem sebe rozhlížel a jak se je přitom snažil zapudit z její mysli a možná i ze své tím, že se hned vzápětí zeširoka rozpovídal o obrovském bohatství i slavné společnosti, které ho v době jeho nepřítomnosti obklopovaly, a o vznešeném postavení, které musí on i jeho rodina zachovat a udržet. Nevymizelo jí také z paměti ani to, jak vším jeho hovorem i jednáním zřetelně probleskoval dvojí, souběžný spodní proud; jedním jí naznačoval, jak dobře se obešel bez ní a jak je na ní nezávislý, kdežto druhým si jí jaksi nedůtklivě a nedůsledně stěžoval, jak bylo vůbec možné, že ho zanedbávala, zatímco byl od ní pryč.
Když jí vyprávěl o vznešeném životě, který pan Merdle vede,
1 o vzácném dvořanstvu, které se mu koří, dostal se tak samo-
234
zřejmě i na paní Merdlovou. Došel na ni vskutku tak přirozeně, že i když se valné části jeho hovoru nedostávalo náležité souvislosti v míře až neobvyklé, přešel hned na ni a tázal se, jak se jí vede.
„Vede se jí velmi dobře. Příští týden odjíždí." „Domů?" otázal se pan Dorrit.
„Ano. Ale stráví několik týdnů na cestě." „Pro nás tady to bude znamenat velkou ztrátu," řekl pan Dorrit. „A velký – ha – zisk pro ty doma. Pro Fanny a pro – hm – ostatní – ha – vznešený svět."
Malá Dorritka si vzpomněla na zápas kdo s koho, ke kterému se schyluje, a přisvědčila velmi ostýchavě.
„Paní Merdlová uspořádá velkou slavnost na rozloučenou, drahý otče, a předtím bude hostina. Dávala najevo velkou starost, aby ses vrátil včas. Pozvala nás oba na hostinu, tebe i mne."
„Je – ha – velmi laskavá. Kdy to bude?" „Pozítří."
„Napiš jí hned zítra ráno a řekni jí, že jsem se vrátil a že – hm – s velikým potěšením přijímám."
„Smím tě doprovodit nahoru do pokoje, drahý otče?" „Ne!" odpověděl a hněvivě se rozhlédl; odcházel a jako by se byl zapomněl rozloučit. „Nesmíš, Amy. Nepotřebuji, aby mi někdo pomáhal. Jsem tvůj otec a ne tvůj neduživý strýc."
Zarazil se stejně prudce, jako ze sebe vychrlil tuto odpověd, a řekl: „Ještě jsi mě nepolíbila, Amy. Dobrou noc, má drahá! Musíme chystat svatbu – ha – musíme chystat svatbu ted tvou!" S těmi slovy odcházel, volnějším krokem a unavenější, nahoru po schodech do svých pokojů a téměř ihned, jak tam došel, propustil komorníka. Jeho příští starostí pak bylo, aby se podíval na pařížské nákupy, a když otevřel pouzdra a pečlivě si dary prohlédl, uložil je bezpečně pod zámek.

Potom strávil dlouhý čas střídavým podřimováním a stavbou zámku, takže když uléhal na lůžko, začal už na východním obzoru pusté Campagne probleskovat úsvit.
Paní Generálová mu nazítří ve vhodnou chvíli vzkázala svou poklonu na uvítanou a projevila naději, že si po únavné cestě dobře odpočinul. Vzkázal jí poručení a prosil, aby paní Genera-

lová vzala na vědomí, že si opravdu velmi dobře odpočinul a cítí se znamenitě.
Přesto však nevyšel z pokojů dříve než pozdě odpoledne, a třebaže se potom na projížďku s paní Generálovou a s dcerou dal nádherně přistrojit, jeho zjev nijak neodpovídal tomu, jak se popsal.
Protože rodina neměla toho dne hosty, stolovali její čtyři členové spolu sami. Pan Dorrit uvedl paní Generálovou s velkou obřadností na sedadlo po své pravici, a pozornosti Malé Dorritky, když šla se strýcem za nimi, nemohlo uniknout, že otec je opět oblečen s krajní pečlivostí a že jeho chování k paní Generálové je velmi zvláštní. Dokonale vybroušený povrch této znamenité dámy velmi ztěžoval jakýkoli pokus seškrábnout i sebemenší kousíček ušlechtilého nátěru, ale Malé Dorritce se přece jen zdálo, že zahlédla, jak jí v koutku mrazivého oka roztává slabounký zákmit vítězoslavného úsměvu.
Ale třebaže se rodinná hostina konala, jak to můžeme na těchto stránkách nazvat, ve znamení půvabu a poupat, pan Dorrit v době stolování několikrát usnul. Tyto chvilkové záchvaty dřímoty přicházely stejně náhle jako včerejšího večera a byly stejně krátké a hluboké. Když ho dřímota přepadla poprvé, zatvářila se paní Generálová téměř užasle; ale kdykoli se potom zjev opakoval, přeříkávala si v duchu zdvořilostní růženec papá, průvod, proutek, půvab a poupě; a protože procházela celým tím spolehlivým obřadem úžasně pomalu, zdánlivě se probrala celým růžencem vždy asi v touž chvíli, kdy se pan Dorrit vytrhl ze spánku.
Pan Dorrit si opět se zármutkem uvědomoval Frederickovu potřebu spánku (ačkoliv ve skutečnosti neexistovala jinde než v jeho obraznosti), a když Frederick po jídle odešel, mezi čtyřma očima omlouval ubohého bratra u paní Generálové. ‚Je to bratr ze všech bratrů nejoddanější a nejhodnější úcty," řekl, „ale –¦ ha, hm – úplně sešlý. Je to neštěstí, ale velmi rychle schází."
„Pan Frederick, pane," pravila paní Generálová, „bývá zpravidla duchem nepřítomný a skleslý, ale doufejme, že to s ním není ještě tak špatné."
Pan Dorrit si však umínil, že se jen tak lehce nevzdá. „Vůči-hledě schází, madame. Je to vrak. Zřícenina. Trouchniví nám před očima. Hm. Dobrák Frederick!"
„Doufám, že paní Sparklerová byla zdráva a šťastna, když jste

odjížděl?" řekla paní Generálová, když si ulevila chladným povzdechem za Fredericka.
„Obklopena," odpověděl pan Dorrit, „ha – vším, co může okouzlovat dobrý vkus a – hm – povznášet ducha. Šťastna, má drahá madame, svým – hm – manželem."
Paní Generálová malinko zrozpačitěla a zdálo se, že to slovo stírá jemnocitně rukavičkami, jako by nebylo nikdy jisté, kam až by mohlo člověka zavést.
„Fanny," pokračoval pan Dorrit, „Fanny, paní Generálová, má vzácné vlastnosti. Ha. Má ctižádost a – hm – pevný cíl, je si vědoma svého – ha – postavení, je rozhodnuta to postavení si udržet – ha, hm – má půvab, krásu a vrozenou ušlechtilost."
„Není pochyby," řekla paní Generálová (se škrobeností o poznání ještě strnulejší).
„Ale spolu s těmito vzácnými vlastnostmi, madame," řekl pan Dorrit, „Fanny zřejmě – ha – ukázala jednu nepěknou, která mě ¦–¦ hm – která mě znepokojovala – ha –¦ a musím dodat, i hněvala; avšak doufám, že ji lze nyní snad považovat za překonanou, i pokud jde o ni, a za určitě překonanou, pokud jde – ha ––o ostatní."
„O čem to, pane Dorrite," odpověděla paní Generálová s rukavičkami opět poněkud rozčilenými, „asi hovoříte? Jsem na rozpacích, jak..."
„To neříkejte, drahá madame," přerušil ji pan Dorrit.
Hlas paní Generálové dozníval do ztracena slovy: „...jak to mám chápat."
Po těchto slovech přepadla pana Dorrita asi na minutku dřímota, ze které se pak vytrhl s křečovitou svižností.
„Hovořím, paní Generálová, o tom – ha – silném duchu odporu nebo – hm – abych tak řekl – ha – žárlivosti u Fanny, která občas vybuchla proti – ha – citu, který chovám – hm – k zájmům ––ha – dámy, se kterou mám právě nyní čest rozmlouvat."
„Pan Dorrit," odpověděla paní Generálová, „je vůbec vždy až přespříliš laskavý, vždy až přespříliš uznalý. Jestliže někdy byly chvíle, kdy jsem si představovala, že slečna Dorritová vskutku s nelibostí přijímá dobré mínění, které si pan Dorrit o mých

237
službách utvořil, nacházela jsem v tomto nezaslouženě dobrém mínění útěchu a odškodnění."
„Mínění o vašich službách, madame?" řekl pan Dorrit.
,,O mých službách," opakovala paní Generálová s ladným důrazem.
„Jen o vašich službách, drahá madame?" řekl pan Dorrit.
„Předpokládám," odpověděla paní Generálová týmž důrazným způsobem jako předtím, „že jedině o mých službách. Neboť čemu jinému," řekla paní Generálová a rukavičky se lehce pohnuly v tázavém posunku, „bych mohla připisovat..."
„Jen – ha – sobě, paní Generálová. Ha, hm. Jen sobě a svým přednostem," zněla odpověď pana Dorrita.
„Pan Dorrit mi promine," řekla paní Generálová, „dovolím-li si upozornit, že toto není ani čas, ani místo, abychom v takové rozmluvě pokračovali. Pan Dorrit mě zajisté omluví, připome-nu-li mu, že slečna Dorritová je ve vedlejším pokoji a že ji právě vidím, zatímco vyslovuji její jméno. Pan Dorrit mi dozajista promine, prozradím-li, že jsem rozrušena a že si jsem vědoma chvílí, kdy se slabosti, které jsem považovala u sebe za přemožené, vracejí se zdvojenou úporností. Pan Dorrit mi dovolí, abych se vzdálila."
„Hm. Snad budeme mít možnost pokračovat v této – ha – zajímavé rozmluvě," řekl pan Dorrit, „někdy jindy, ledaže by byla, ale doufám, že není – hm – po jakékoli stránce nepříjemná – ha –¦ paní Generálové."
„Pan Dorrit," řekla paní Generálová a sklopila oči, když s úklo-nou vstávala, „má vždy nárok na mou úctu a poslušnost."
Paní Generálová se potom vzdálila s velmi vznešeným držením těla a nikoliv v tak silném rozrušení, jaké by se bylo dalo očekávat u ženy méně pozoruhodné. Pan Dorrit, který hrál svou úlohu v rozhovoru s jistou velebnou a obdivnou pokorou – velmi podobnou chování, jaké vídáme u některých lidí v kostele, když se účastní bohoslužeb – byl celkem vzato, jak se zdálo, velmi spokojen jak se sebou, tak i s paní Generálovou. Když se tato dáma zase objevila k čaji, byla malinko napudrovaná a na-pomádovaná a zvelebila se zatím i ve způsobech; to se jevilo přesladkými projevy přízně k slečně Dorritové a výrazem tak něžného zájmu o pana Dorrita, jaký byl slučitelný s přísností
238
společenského katechismu. Ke konci večera, když vstala, aby odešla spát, ji vzal pan Dorrit za ruku, jako by ji hodlal vyvést na Piazza del Popolo, aby si tam zatančili při měsíčku menuet, a nesmírně slavnostně ji doprovodil ke dveřím pokoje, kde si zdvihl kotníky její ruky ke rtům. Když se s ní rozloučil tímto polibkem, o kterém bychom se mohli právem domnívat, že byl dost suchý, spíš kost a kůže s příchutí kosmetiky, udělil dceři blahosklonné požehnání. A když takto naznačil, že ve vzduchu visí cosi pozoruhodného, odešel opět na lože.
Celé zítřejší dopoledne zůstal o samotě ve svém pokoji a brzy odpoledne vzkázal paní Generálové po panu Tinklerovi nejvřelejší poručení a požádal ji, aby laskavě doprovodila slečnu Dor-ritovou na projížďce sama bez něho. Než se zas ukázal, byla dcera již ustrojena na hostinu u paní Merdlové. Tu se objevil oblečen vskutku skvěle, vypadal však nepopsatelně skleslý a starý. Ale protože byl zřejmě rozhodnut zahrnout ji hněvem, kdyby se byla zeptala i jen slůvkem, jak se mu vede, odvážila se pouze k polibku na tvář, než ho s úzkostným srdcem doprovodila k paní Merdlové. Vzdálenost mezi oběma domy byla velmi krátká, ale pan Dorrit už zase pilně stavěl, než ještě kočár ujel polovinu cesty. Paní Mer-dlová ho přijala s velkým vyznamenáním; ňadra byla podivuhodně zachovalá a sama se sebou nejvýš spokojená, hostina byla velmi vybraná a společnost nejlepší z nejlepších.
Byla převážně anglická kromě toho, že byl přítomen i obvyklý francouzský hrabě a obvyklá italská markýza – ozdobné společenské milníky, které lze na jistých místech pokaždé najít a které se zjevem liší jen nepatrně. Tabule byla dlouhá a hostina byla dlouhá; Malá Dorritka, zastíněna mohutnými černými licousy a mohutným bílým nákrčníkem, ztratila otce vůbec z očí, až jí sluha vložil do ruky lísteček a šeptem jí vyřídil vzkaz od paní Merdlové, aby si jej hned přečetla. Paní Merdlová napsala tužkou: „Prosím, přijďte a promluvte s panem Dorritem, myslím, že mu není dobře."
Nepozorovaně k němu spěchala, když vtom vstal z křesla, naklonil se nad stůl a v domnění, že ona ještě sedí na svém místě, zavolal na ni:
„Amy, Amy, dítě moje!"
V tomto činu bylo cosi tak neobvyklého, nemluvě ani o jeho
239
podivně dychtivém vzezření a podivně dychtivém hlase, že rázem zavládlo hluboké ticho.
„Amy, má drahá," opakoval. „Prosím tě, šla by ses podívat, je-li Bob u brány?"

Byla už u něho a dotýkala se ho, ale on se ještě stále zatvrzele domníval, že sedí na svém místě, nakláněl se nad stůl a volal: „Amy, Amy. Necítím se nějak ve své kůži. Ha. Nevím, co se to se mnou děje. Moc rád bych si promluvil s Bobem. Ha. Ze všech klíčníků je nejlepším přítelem mně jako tobě. Podívej se, je-li Bob ve vrátnici, a popros ho, aby ke mně přišel." Všichni hosté byli nyní užaslí a šmahem vstávali. „Otče drahý, tam nejsem! Jsem tady, vedle tebe!" „Och! Ty jsi tady, Amy! Dobrá. Hm. Dobrá. Ha. Zavolej Boba. Kdyby neměl službu a nebyl u brány, řekni paní Banghamové, ať pro něho dojde."
Snažila se ho jemně odvést, ale bránil se a nechtěl jít. „Říkám ti, dítě," řekl umíněně a nedůtklivě, „nemohu přece vyjít po těch úzkých schodech, když mi Bob nepomůže. Ha. Pošli pro Boba. Hm. Pošli pro Boba – nejlepšího ze všech klíčníků – pošli pro Boba!"
Rozhlížel se zmateně kolem, a když si uvědomil množství tváří, které ho obklopují, oslovil shromáždění:
„Dámy a pánové, povinnost – ha – mi ukládá, abych vás – hm – přivítal v Maršálském vězení! Budte v Maršálském vězení vítáni! Prostor je tu – ha – omezený – dvůr by snad mohl být širší, ale po čase shledáte, že se vám bude zdát větší – po čase, dámy a pánové – a i vzduch je tu celkem vzato velmi dobrý. Vane sem přes – ha – surreyské vršky. Vane sem přes surreyské vršky. Tady máte Útulek. Hm. Vydržuje se z malých příspěvků – ha – celé obce chovanců. Za to máme – horkou vodu – společnou kuchyni a – drobné domácí výhody. Ti, kteří – ha – v Maršálském vězení zdomácněli, mě rádi nazývají jeho Otcem. Jsem zvyklý přijímat od cizinců pozdravení jakožto – ha – Otec Maršálského vězení. A zajisté, mohou-li dlouhá léta pobytu ospravedlnit nárok na titul – ha – tak čestný, snad mohu přijmout toto – hm – vyznamenání, jehož se mi dostává. Mé dítě, dámy a pánové. Má dcera. Narodila se tu."
Nestyděla se za to, nestyděla se ani za otce. Byla bledá a postra-
240
šená, ale neměla jinou starost, než jak by ho uklidnila a odvedla domů – jen kvůli němu, svému milovanému. Stála mezi ním a užaslými obličeji, tiskla se mu na prsa a vzhlížela mu do tváře. Objímal ji levou rukou a chvílemi bylo možno zaslechnout, jak mu tiše a něžně domlouvá, aby s ní šel pryč odtud.
„Narodila se tu," opakoval a slzy mu vytryskly. „Byla tu vychována. Dámy a pánové, moje dcera. Dítě nešťastného otce, ale
– ha – vždycky džentlmena. Chudého, není pochyby, ale – hm
– hrdého. Vždy hrdého. Stalo se – hm – zvykem nikoli vzácným, že si mí – ha –• osobní ctitelé – jedině osobní ctitelé – oblíbili dávat průchod touze projevit úctu k mému poloúřednímu postavení zde tím, že mi nabízejí – ha – drobné projevy uznání, které na sebe obvykle berou podobu – ha – dárků – peněžitých dárků. Přijetím těchto – ha – dobrovolných uznání mých soukromých snah – hm – udržet tady jistou společenskou úroveň – úroveň – prosím, aby se tomu správně rozumělo – se necítím nijak zahanben. Ha. Nijak zahanben. Ha. Nejsem žebrák. Nikoliv! Odmítám takové pojmenování! A zároveň prohlašuji, že jsem dalek toho, abych – hm – odměňoval ušlechtilé cítění, které k tomu vede mé vřelé přátele, urážlivým popíráním, kdybych se rozpakoval přiznat, že tato uznání jsou – hm – velmi přijatelná. Právě naopak, jsou nadmíru vítána. Ve jménu svého dítěte, ne-li již ve jménu vlastním, je připouštím v míře co nejhojnější, ale zároveň si vyhrazuji – ha – mám říci svou osobní důstojnost? Dámy a pánové, Bůh vám všem žehnej!"
Tou dobou výsostné pokoření a muky, které zakoušela ňadra, přiměly větší část společnosti, aby se uchýlila do jiných pokojů. Hrstka těch, kteří až dosud vytrvali, odešla za ostatními hosty a Malá Dorritka s otcem osaměli se služebnictvem. Nejdražší a nejmilejší tatínek, přece ted už s ní půjde, že? Na její úpěnlivé prosby odpovídal, že bez Boba jaktěživ nedokáže vystoupit po těch úzkých schodech, kdeže je Bob a proč nikdo pro Boba nejde? Pod záminkou, že se rozhlíží po Bobovi, vyváděla ho proti proudu rozjařené společnosti, která se ted hrnula na večerní slavnost, dostala ho do drožky, která právě vyložila živý náklad, a odvezla ho domů.
Široké schodiště římského paláce se jeho hasnoucím očím smrštilo v úzké schody londýnského vězení; nedovolil, aby se ho
241
dotkl někdo jiný než ona a ještě bratr. Doprovodili ho bez pomoci do jeho pokoje a uložili ho na lůžko. A od té chvíle ten ubohý zmrzačený duch, který dovedl vzpomínat jedině na místo, kde si polámal křídla, vymazal z vědomí sen, kterým od té doby tápal, a kromě Maršálského vězení neznal nic jiného. Když zaslechl z ulice dusot kroků, považoval je za ty staré plahočivé kro-čeje na dvorech. Když se přiblížila hodina večerního zamykání, domníval se, že všichni cizinci musí na noc odejít. Když zase nastala chvíle, kdy se brána otvírala, sháněl se po Bobovi tak úzkostlivě, že si musili vymyslit báchorku, jak se Bob – ten vlídný klíčník,

který byl již drahně let nebožtíkem – silně nachladil, ale snad již zítra se pozdraví a přijde, nebo pozítří, nebo nej-déle popozítří.
Zachvátila ho slabost tak úžasná, že nemohl ani pozdvihnout ruku. Ale podle dávného vžitého zvyku stále ještě ochraňoval bratra a s pocitem jakéhosi příjemného uspokojení říkával třebas padesátkrát za den, když ho spatřil stát vedle lůžka: „Můj dobrý Fredericku, posaď se. Jsi už opravdu strašlivě slabý."
Zkusili to s ním s paní Generálovou, ale nepamatoval se na ni ani docela malinko. V mozku se mu zahnízdilo jakési neblahé podezření, že by ráda vypíchla paní Banghamovou a že je propadlá pití. Vmetl jí toto obvinění do tváře výrazy naprosto nevybíravými a naléhal na dceru, aby došla k maršálovi a snažně ho požádala, aby ji vykázal, takže ji k němu po tomto prvním nezdaru už vůbec nepřivedli.
Kromě toho, že se jednou zeptal, „nevyšel-li si Tip ven", vzpomínka na obě děti, které u něho nebyly, jako by mu byla vypadla z paměti. Ale dítě, které pro něho tolik udělalo a kterému se dostalo tak ubohé odplaty, mu z mysli nevymizelo nikdy. Ne že by ji byl nějak šetřil nebo že by byl měl obavy, aby se nevyčerpala nočním bděním a únavou; neznepokojovalo ho to o nic víc, než jak tomu bývalo dříve. Nikoliv; miloval ji svým starým způsobem. Byli spolu zase ve vězení, ona se o něho starala a on ji bez ustání potřeboval a nemohl se bez ní ani hnout; ba říkával jí dokonce někdy, jak je rád, že toho pro její dobro tolik vytrpěl. A ona? Skláněla se nad jeho lůžkem, klidnou tváří mu shlížela do obličeje a byla by položila vlastní život, aby mohla zachránit jeho.
242
Když mu několik dní takto bezbolestně ubývalo sil, povšiml si, že ho znepokojuje tikot hodinek –¦ honosného zlatého časoměru, který šel s okázalostí tak bohorovnou, jako by na světě nešlo nic jiného než ty hodinky a sám čas. Nechala je dojít, ale byl přece jen ještě neklidný a bylo zřejmo, že chce něco jiného. Konečně se vzchopil natolik, že naznačil přání, aby za ně sehnali peníze. Měl velkou radost, když předstírala, že je za tím účelem odnáší, a potom si pochutnával na troškách vína a kompotu s libostí, kterou předtím nepociťoval. Brzy dal jasně najevo, že právě tak to chtěl, protože po několika málo dnech stejně poslal pryč manžetové knoflíky a prsteny. Cítil úžasné uspokojení, když jí tato poslání svěřoval, a zdálo se, že to pokládá za rovnocenné nejprozíravějším a nejhospodárnějším opatřením. Když tak mizely jeho cenné drobnosti – nebo alespoň všechny ty, které se mu podařilo kolem sebe zahlédnout – zaujaly jeho pozornost šaty; a je celkem pravděpodobné, že ho několik dní udržovalo při životě uspokojení z toho, když je kus po kuse mohl posílat do pomyslné zasta-várny.
Tak se Malá Dorritka skláněla po deset dní nad jeho podušky a pokládala líčko na jeho tvář. Někdy bývala tak vyčerpaná, že si chviličku zdřímli společně. A když se pak probudila, tu si s hojným přílivem tichých slz uvědomila, čeho se to dotýká obličejem, a viděla, jak se na tu milovanou tvář na polštáři vkrádá hlubší stín, než býval stín maršálskovězeňské zdi.
Tiše, tichounce se jeden za druhým rozplývaly obrysy stavby obrovského vzdušného zámku. Tiše, tichounce se rozplývala v jasu a prázdnotě kdejaká linka a rys ve tváři, do které býval načrtnut. Tiše, tichounce mizel vrytý odraz vězeňských mříží a klikatých železných bodců na hřbetě zdi. Tiše, tichounce se tvář poznenáhlu nořila do podoby mnohem a mnohem mladší, než jakou Malá Dorritka dosud kdy pod šedinami spatřila, až ji konečně obestřel klid.
V první chvíli si strýc div nezoufal. ,,Ó, bratře můj! Ach, Viléme, Viléme! Ty že odcházíš přede mnou; ty že odcházíš sám; ty že odcházíš a já tu mám zůstat! Ty, o tolik lepší, tak znamenitý, tak ušlechtilý; a já, ubohý neužitečný tvor, který se nehodí k ničemu a kterého by nepostrádala živá duše!"
243
Pro tu chvíli bylo pro ni dobře, že ho měla, aby měla na koho myslit a starat se o něho.
„Strýce, drahý strýce, šetři sebe, šetři mne!"
Stařec nepřijal poslední slova hluše. Když se začal ovládat, bylo to proto, aby šetřil ji. O sebe nedbal; ale vší silou, která zbývala tomu poctivému srdci, tak dlouho jakoby omráčenému a nyní probuzenému, aby puklo, ji ctil a žehnal jí.
„Ó Bože," zvolal, než odešli z pokoje, a sepjal nad ní vrásčité ruce. „Ty vidíš tuto dceru mého drahého mrtvého bratra! Všechno, nač jsem se díval poloslepýma a hříšnýma očima, jsi viděl jasně a čistě. Nechť ani jediný vlas z její hlavy se nezkřiví před tváří Tvou. Ty jí zde budeš pavézou až do poslední hodinky života jejího. A vím, že potom se jí dostane Tvé odměny!"
Zůstali v nedalekém zšeřelém pokoji, až byla téměř půlnoc, a tiše a smutně seděli spolu. Chvílemi si jeho zármutek hledal úlevu ve výbuchu podobném tomu, jakým se projevil zprvo-počátku; ale kromě toho, že by se jeho chabé síly byly

takovým napětím brzy vyčerpaly, nikdy nespouštěl z paměti její slova, napomenul se v duchu a opět se uklidnil. Jediná slova, kterými ulevoval svému bolu, byly časté výkřiky, že bratr odešel sám; že byli spolu již na počátku svého života, že spolu upadli do neštěstí, že při sobě stáli i v těch dlouhých letech chudoby, že zůstali spolu až do dnešního dne; a bratr odešel najednou sám, sám!
S těžkým a zarmouceným srdcem se rozloučili. Nedopustila, aby zůstal o samotě jinde než ve svém pokoji; přihlížela, jak si oblečený lehá na postel, a vlastníma rukama ho přikryla. Potom klesla na své lůžko a upadla do hlubokého spánku; do spánku z vyčerpání a únavy, ačkoliv ne dost hlubokého, aby jím nepronikalo vědomí těžké ztráty. Spi, dobrá Malá Dorritko! Spi celou noc!
Byla měsíčná noc; ale luna vyšla až pozdě, neboť bylo již dlouho po úplňku. Když plula vysoko na klidné kružbě nebes, zazářila polosklopenými žaluziemi do velebné místnosti, kde tak nedávno skončila plahočivá a bludná pouť jednoho života. V pokoji byly dvě tiché postavy; dvě postavy stejně klidné a bezcitné, obě stejně přenesené na nepřekročitelnou dálku od ruchu plodné země i všeho jejího tvorstva, ačkoliv v ní mají co nevidět spočinout.
244
Jedna postava odpočívala na loži. Druhá klečela na podlaze a skláněla se nad ní; pažemi spočívala volně a klidně na pokrývce; tvář měla tak skloněnou, že se rty dotýkala ruky, nad kterou se s posledním dechem nachýlila. Oba bratři byli před tváří Otce; daleko mimo šerý soud tohoto světa; vysoko nad jeho mlžinami a temnotou.
KAPITOLA DVACÁTÁ
UVÁDÍ KAPITOLU NÁSLEDUJÍCÍ
Z poštovního parníku u přístavní hráze v Calais se vylodovali cestující. Když odliv klesal k nejnižšímu stavu vody, bylo Calais zasmušilou proláklinou. Na písčitém prahu před přístavem nebylo o nic víc vody, než parník potřeboval, aby mohl přeplout; a nyní písčina, omývaná jen mělkými vlnkami, vypadala jako lenivá mořská obluda, která se právě vynořila pod hladinou a jejíž podobu nelze jasně rozeznat, jak tam leží a spí. Z vychrtlého majáku, celého bílého, který strašil na mořském pobřeží, jako by to byl duch stavby, která kdysi mívala barvu i oblost, crčely zasmušilé slzy, zbylé po nedávném náporu dorážejících vln. Dlouhé řady vyzáblých pilot, zčernalých a slizkých, promáčených a zvětralých, se smutečním věncovím mořských řas, jimiž je opletl nedávný příliv, mohly budit představu ohyzdného mořského hřbitova. Každý předmět, vlnobitím zmítaný a rozbouřeným mořem ošlehaný, byl tak nízký a tak malý pod širou a šedou oblohou, v hukotu moře i větru a proti přepadávajícím hřebenům příboje, který naň divě dorážel, tak nizoučký a tak nepatrný, že vzbuzovalo podiv, jak tu mohlo z Calais vůbec něco ještě zůstat a jak to, že ty jeho nízké brány a nízké zdi a nízké střechy i mělké příkopy a nízké písčité přesypy a nízké náspy a ploché ulice neustoupily již dávno moři, které je podemílá a obléhá, jako pevnosti, které si na mořském pobřeží stavějí děti.
Když se cestující proklouzali mezi slizkými kůly a pažením,
245
vyklopýtali po mokrých stupních schůdků a zdolali četné jiné trpké překážky, nastoupili obtížnou pouť po nábřeží, kde se jim všichni francouzští pobudové a angličtí vyvrhelové v městě (polovina městského obyvatelstva) snažili zabránit, aby se vzpamatovali z údivu. Když si je velmi podrobně prohlédli všichni Angličané a když je jako kořist prozkoumali, vyzkoumali a přezkoumali všichni Francouzi v šarvátce, při které šli celé tři míle z ruky do ruky, směli konečně bez překážky vstoupit do ulic a za usilovného pronásledování se mohli volně rozprchnout různými směry.
Artur Clennam, kterého trýznila víc než jedna starost, byl jedním z tohoto davu proklatců. Když zachránil nejbezbrannější ze svých krajanů z postavení krajně nebezpečných, šel svou cestou nyní dále sám, nebo alespoň tak sám, jak to jen bylo možné, protože ho ve vzdálenosti asi padesáti kroků pronásledoval jakýsi domorodý pán v promaštěném hávu a v čepici stejně mastné a ustavičně na něho z dálky hulákal: „Hej! Povídám! Vy, pane! Podívejte! Povídám! Pěkný hotel!"
Avšak setřásl nakonec i toto pohostinné individuum, které zůstalo vzadu, a pokračoval v cestě bez další překážky. Po bouřlivém Průlivu a po zmatku na pobřeží bylo ovzduší v městě klidné a proti vší té vřavě byla jeho nudnost docela příjemná. Setkával se s novými hloučky krajanů, kteří všichni měli ted jakési opelichané vzezření – jako by byli kdysi dávno už odkvetli a jejich okvětí se rozfoukalo po kraji, jako je tomu u jistých nepříjemných květin – takže z nich ted zbylo jen stonkové býlí. Všichni také vypadali, jako by se den ze dne procházeli v omezeném prostoru, což mu silně připomínalo Maršálské vězení. Ale nevěnoval jim více pozornosti, než stačilo, aby se mu ta představa v hlavě zrodila, a vyhledal jistou ulici a číslo, které měl neustále v paměti.

„Tak to řekl Pancks," brumlal si v duchu, když se zastavil před nudným stavením, které odpovídalo udané adrese. „Doufám, že jeho informace je správná a že je také nesporný jeho objev, který učinil v hromadě papírů pana Casbyho; ale bez něho bych asi sotva řekl, že by to mohlo být tady."
Byl to takový mrtvý dům s mrtvou zdí naproti přes cestu a s mrtvou brankou po straně, kde visací rukojeť zvonku vydala dvojí mrtvé cinknutí a kde klepadlo vydalo mrtvý, mdlý, po-

vrchový úder, který jako by neměl ani dost hloubky, aby pronikl alespoň popraskanými dveřmi. Avšak dveře se skřípavě otevřely jakousi mrtvou pružinou a Clennam je za sebou zavřel, když vešel na pošmourný dvorek, zahrazený kousek vzadu jinou mrtvou zdí, kde se kdosi pokusil vypěstovat popínavou křovi-nu, která byla mrtvá; a kde kdosi vestavěl do umělé jeskyňky malou kašnu, která byla vyschlá, a ozdobil ji soškou, která zmizela.
Vchod do domu byl vlevo, a stejně jako u branky na ulici, i tady byl vyzdoben dvěma tištěnými vývěskami, které oznamovaly francouzsky a anglicky, že tu lze ihned najmout zařízené pokoje. V temné chodbě tam stála statná bodrá venkovanka, samá punčocha, sukně, bílý čepec a náušnice; vycenila příjemně zuby a řekla:
„Jářku! Pane! Ke komu?"
Clennam odpověděl francouzsky a řekl, že si přeje vidět anglickou dámu; rád by hovořil s anglickou dámou. „Pojdte, prosím, dovnitř a nahoru," odpověděla venkovanka rovněž francouzsky. Učinil tak a šel za ní po tmavém holém schodišti až do zadního pokoje v prvním patře. Odtamtud byla pochmurná vyhlídka na dvorek, který byl mrtvý, a na křoví, které bylo mrtvé, a na kašnu, která vyschla, a na podstavec sošky, která zmizela.
„Monsieur Blandois," řekl Clennam.
„Prosím, monsieur."
Poté žena odešla a nechala ho, aby se rozhlédl po pokoji. Byla to ukázka pokojů, jaké v takových domech vždy bývají. Chladný, bezútěšný a tmavý. Navoskovaná podlaha velmi kluzká. Pokoj ne dost velký, aby se v něm mohlo bruslit, rovněž však těžko vhodný k provozování jakékoli jiné činnosti. Červenobílé záclony na oknech, malá slaměná rohož, kulatý stolek s bujnou splete-ninou noh vespod, nepohodlné židle s vyplétaným sedadlem, dvě velká křesla, potažená červeným plyšem, která skýtají dost místa, aby si v nich člověk nepohověl, psací stolek, zrcadlo nad krbem z několika kusů, které předstírá, že je z jednoho kusu, dvě křiklavé vázy s velmi umělými květinami; mezi nimi řecký válečník, který sňal přílbu a obětuje hodiny géniu Francie.
Po krátké chvíli se otevřely spojovací dveře do vedlejšího pokoje a vešla dáma. Zatvářila se velmi překvapeně, když spatřila Clennama, a pohledem přelétla místnost, jako by hledala někoho jiného.

„Promiňte, slečno Wadová. Jsem sám."
„Bylo mi ohlášeno jiné jméno než vaše."
„Ano, vím to. Omluvte mě, mám již zkušenost, že moje jméno není u vás doporučením, abyste svolila k rozmluvě; dovolil jsem si použít jména člověka, po kterém pátrám."
„Prosím," odpověděla a pokynula k židli posunkem tak chladným, že zůstal stát, „jaké jméno jste udal?"
„Ohlásil jsem se jako Blandois."
„Blandois?"
„Jméno, které znáte."
„Je zvláštní, pane Clenname," řekla a svraštila čelo, „že ještě stále tak houževnatě projevujete nežádoucí zájem o mne i mé známé, o mou osobu i o mé soukromé věci. Nevím, co tím sledujete."
„Promiňte. Znáte to jméno?"
„Co může na tom jméně záležet vám? Co může na tom jméně záležet mně? Co vám může záležet na tom, znám-li nebo neznám nějaké jméno? Znám množství jmen a ještě víc jsem jich zapomněla. Toto jméno může patřit k té třídě nebo k té, nebo jsem je v životě třebas ještě ani neslyšela. Neznám žádný důvod, proč bych o něm měla v mysli pátrat nebo proč bych se měla kvůli němu dát od někoho vyšetřovat."
„Dovolíte-li," pravil Clennam, „řeknu vám důvod, proč na to tak naléhám. Připouštím, že naléhám, a musím vás velmi upřímně poprosit, abyste mi odpustila, když tak činím. Ptám se z důvodu čistě osobního. Nechci ani sebeméně předstírat, že by se jakkoli týkal vás."
„Prosím, pane," odpověděla a opakovala o něco méně povýšeně než předtím dřívější vyzvání, aby se posadil, a když se sama posadila, sedl si také, „jsem ráda, když alespoň vím, že se to netýká žádné nové nevolnice některého z vašich přátel, která je oloupena o svobodnou vůli a kterou jsem unesla. Vyslechnu vaše důvody,

je-li vám libo."
„Dovolte tedy," řekl Clennam, „abych k zjištění totožnosti osoby, o které hovoříme, nejdříve poznamenal, že to je osoba, se kterou jste se před jistou dobou setkala v Londýně. Jistě si vzpomenete, že jste se setkali na terase u řeky – na Adelphi."
„Je nanejvýš neomluvitelné, jak se vměšujete do mých věcí,"

odpověděla a zahleděla se mu s výrazem přísné nelibosti zplna do tváře. „Jak to víte?"
„Snažně vás žádám, abyste mi to neměla za zlé. Čirou náhodou."
„Jakou náhodou?"
„Jedině tou náhodou, jak člověk někoho zahlédne na ulici a je svědkem schůzky."
„Mluvíte o sobě nebo o někom jiném?"
„O sobě. Já jsem to viděl."
„Máte pravdu, bylo to na veřejné ulici," poznamenala po chvilce přemítání, kdy její hněv opadal. „Mohlo to vidět padesát lidí. A i kdyby, nebylo by na tom pranic záleželo."
„Ani já nepokládám nijak za důležité, že jsem to viděl. A ani to nijak nespojuji (jinak než jako vysvětlení, proč jsem přišel) se svou návštěvou nebo laskavostí, o kterou jsem vás přišel požádat."
„Ó! Vy jste přišel požádat o laskavost! Však se mi zdálo," a hezká tvář na něho pohlédla s výrazem hořkosti, „že vaše chování je poněkud mírnější, pane Clenname."
Spokojil se tím, že se proti její výtce ohradil jen pouhým posunkem, aniž se bránil slovy. Potom začal hovořit o Blandoisově zmizení – o tom pravděpodobně již slyšela, ne? Neslyšela. I když mu to snad připadá pravdě sebevzdálenější, nic takového neslyšela. Nechť se jen kolem sebe rozhlédne (řekla) a sám posoudí, jak by mohla nějaká zpráva zvenčí dolehnout k uším ženy, která je tu zavřena, zatímco se něco takového děje, k uším ženy, která si tu v samotě užírá srdce.
Když takto vyjádřila, že o ničem neví – a Clennam věřil, že mluvila pravdivě – zeptala se ho, co myslí slovem zmizení? To vedlo k tomu, že jí dopodrobna vylíčil všechny okolnosti a zčásti jí naznačil svou úzkostlivou touhu vypátrat, co se s tím člověkem opravdu stalo, aby tak rozptýlil temné podezření, které se stahuje kolem matčina domu. Poslouchala ho se zřejmým překvapením a bylo na ní vidět víc známek tajeného zájmu, než kolik jich u ní až dosud spatřil, ale přece jen nevybočily z mezí jejího hrdě zdrženlivého a sobecky samotářského chování.
Když dopověděl, neřekla nic jiného než tato slova:
„Ale ještě jste mi nepověděl, pane, co s tím mám společného,

nebo o jakou laskavost jde. Mohl byste mi to, prosím, vysvětlit?"
„Předpokládám," řekl Artur, který se nepřestal snažit, aby obměkčil její zpupnost, „že jste-li ve styku – mohu snad říci v důvěrném styku? – s touto osobou..."
„Můžete ovšem mluvit, co je vám libo," podotkla, „ale já nepotvrzuji předpoklady nebo domněnky, ani vaše, pane Clenname, ani kohokoliv jiného."
„...že jste-li s ním alespoň v osobním styku," řekl Clennam, aby tak vyjádřil změnu svého postoje v naději, že tím odstraní veškeré námitky, „můžete mi něco říci o jeho dřívějším životě, zaměstnání, zvycích a o jeho obvyklém bydlišti. Snad byste mi mohla udat nějakou malou stopu, podle které bych ho nejsnáze vyhledal a buď ho přivedl, nebo zjistil, co se s ním stalo. To je ta laskavost, o kterou vás prosím, a svou prosbu předkládám z duševní trýzně, pro kterou snad pocítíte trochu porozumění, jak doufám. Kdybyste měla jakýkoli důvod, abyste mi uložila nějaké podmínky, podrobím se jim a nebudu po jejich důvodu pátrat."
„Zahlédl jste mě náhodou s tím člověkem na ulici," poznamenala po chvíli, ve které se zřejmě zabývala spíše vlastními úvahami o celé věci než jeho žádostí, jak si k značné nelibosti uvědomoval. „Znal jste tedy toho muže už dříve?"
„Dříve ne; až později. Jaktěživ jsem ho předtím nespatřil, ale viděl jsem ho znovu právě toho večera, kdy zmizel. Bylo to přímo v pokoji mé vlastní matky. Tam byl, když jsem odcházel. Tady v té vyhlášce se dočtete všechno, co je o něm známo."
Podal jí jednu z tištěných vyhlášek. Pročetla ji s klidnou, napjatou a pozornou tváří.
„To je víc, než jsem o něm věděla já," řekla, když mu ji vracela.
V Clennamově výraze se zračilo silné zklamání, ba snad i nedůvěra, neboť dodala týmž nepřívětivým hlasem: „Vy tomu nevěříte. A přece je to tak. A pokud jde o osobní styky, tu se mi zdá, že byl osobní styk mezi ním a vaší matkou. A přece mi tvrdíte, že věříte jejímu prohlášení, podle kterého o něm nic víc neví."
Tato slova i úsměv, kterým je doprovodila, vyjadřovala dostatečně výmluvný

náznak podezření, aby Clennam pocítil, jak mu vhánějí do tváří krev.
250
„Nuže, pane," řekla a s krutým potěšením opakovala bodnutí, „budu k vám upřímná, jak si jen můžete přát. Přiznám se, že kdybych dbala o svou dobrou pověst (ale já nedbám) anebo kdyby mi záleželo na tom, abych zachovala čest svému jménu (ale nezáleží mi na tom, protože mi je úplně jedno, pokládá-li je kdo za dobré nebo špatné), musila bych se považovat za velmi zostuzenou tím, že jsem s takovým tvorem měla co dělat. A přece nikdy nevkročil do mých dveří – nikdy neseděl a nerozprávěl až do půlnoci se mnou."
Tím, že tak mstivě otočila hrot sporné otázky proti němu, vybíjela své staré záští. Neměla povahu, aby ho šetřila, a výčitky svědomí neznala.
„Nemám námitek, proč bych vám neměla říci, že je to nízký, chamtivý bídák; že jsem ho poprvé spatřila, jak slídil po Itálii (kde jsem před nedávném byla), a že jsem si ho tam zjednala jako vhodný nástroj k dosažení cíle, který jsem tehdy měla. Uznala jsem zkrátka za vhodné, abych si pro vlastní potěšení – pro ukojení citu velmi mocného – zaplatila toho prodejného špeha, který mi za peníze udělá, co mu poručím. Platila jsem toho žoldáka. A troufám si tvrdit, že kdybych na něm byla něco takového požadovala, kdybych mu byla mohla dost zaplatit a kdyby to byl mohl udělat tak tajně, aby se vyhnul všemu nebezpečí, byl by dovedl komukoli vzít život a byl by si to vyčítal stejně málo, jako když ode mne bral peníze. To je aspoň mé mínění o něm; vidím, že se příliš neliší od mínění vašeho. Mínění vaší matky o něm, jak musím mít za to (řídím se vaším příkladem a předpokládám to i ono), bylo úplně odlišné."
„Dovolte, abych vám připomněl," řekl Clennam, „že s ním matku svedla v obchodě nešťastná náhoda."
„Zdá se, že náhoda, která ji s ním přivedla naposledy do styku v obchodní věci, byla opravdu nešťastná," odpověděla slečna Wadová, „a při té náhodě byly také značně pozdní obchodní hodiny."
„Chcete tím naznačit," řekl Artur, kterému ty chladnokrevné bodavé narážky zasazovaly palčivé rány, jejichž sílu již hluboce pocítil, „že tu bylo něco..."
„Pane Clenname," přerušila ho klidně, „vzpomeňte si, že o tom člověku nemluvím v narážkách. Znovu říkám bez obalu, že je
251
nízký chamtivec a bídák. Řekla bych, že takový tvor chodí tam, kde mu kyne prospěch. Kdybych pro něho nebyla měla použití, nebyl byste nás spolu spatřil."
Clennam mlčel, protože ho drásala tvrdošíjnost, se kterou mu stavěla na oči temnou stránku případu, jehož nevyjasněný stín mu tížil tajně srdce.
„Mluvila jsem o něm jako o člověku, který ještě žije," dodala, ,,ale co já vím, již dávno ho mohl někdo odklidit z cesty. A také mi na tom ani za mák nezáleží. Nemám pro něho již použití,"
S těžkým povzdechem a zoufalým výrazem Artur Clennam zvolna vstával. Nevstávala s ním, ale dívala se na něho mezitím upřeným pohledem plným podezření a se rty hněvivě sevřenými a řekla:
„Byl vyvoleným druhem vašeho drahého přítele, pana Gowa-na, není-liž pravda? Proč nepožádáte svého drahého přítele, aby vám pomohl?"
Arturovi se dralo na rty popření, že by Gowan byl jeho drahý přítel; potlačil je však, protože si připomněl dávné vnitřní rozpory a rozhodnutí, a řekl:
„Kromě toho, že od té doby, co se Blandois vydal do Anglie, Blandoise vůbec nespatřil, o něm pan Gowan nic dalšího již neví. Byli jen náhodní známí, poznali se v cizině."
„Náhodní známí, poznali se v cizině!" opakovala. „Ano. Váš drahý přítel ovšem potřebuje rozptýlení a zábavu s tolika známostmi, kolik si jich jenom může nadělat, když pomyslíme na to, jakou má ženu. Nenávidím jeho ženu, pane."
Hněv, s jakým ta slova pronesla, tím pozoruhodnější, že jej dovedla držet tak pevně na uzdě, upoutal Clennamovu pozornost a nedovolil mu, aby se hnul. Blýskal jí z tmavých očí, když se na něho dívala, rozechvíval jí chřípí, ba vanul žhavě i z jejího dechu; ale jinak zůstala její tvář neměnná, zachovávala si výraz pohrdavého klidu a celý její postoj byl klidný a povzneseně uhlazený, jako by byla v náladě naprosto lhostejné.
„Řeknu vám jen tolik, slečno Wadová," poznamenal, „že vám jistě nikdo neposkytl ani nejmenší příčinu k pocitům, o nichž věřím, že je s vámi nikdo druhý nesdílí."
„Můžete se zeptat svého drahého přítele, chcete-li," odpověděla, „jaké mínění o té věci má on."
252
„Nejsem se svým drahým přítelem ani zdaleka v poměru tak důvěrném," řekl Artur přes všechno odhodlání, „abych připouštěl pravděpodobnost, že bych se před ním někdy o tom zmínil, slečno Wadová."

„Nenávidím ho," odpověděla. „Nenávidím ho ještě prudčeji než jeho ženu, protože jsem byla kdysi dost hloupá a dost jsem se zpronevěřila sama sobě, abych ho bezmála milovala. Vy jste mě viděl, pane, pouze za všedních okolností, kdy jste mě pokládal za obyčejnou ženu, jak si troufám tvrdit, snad jen trochu svéhlavější, než jsou ostatní. Nevíte, co nazývám nenávistí, neznáte-li mě lépe než tak; nemůžete to vědět, když nevíte, s jakou péčí jsem zkoumala sama sebe i lidi kolem sebe. Z toho důvodu jsem se již jistý čas klonila k tomu, že vám povím, jaký jsem měla život – ne abych zlepšila vaše mínění o sobě, protože tomu nepřikládám žádnou cenu, ale abyste dovedl pochopit, když budete myslit na svého drahého přítele a jeho drahou ženu, čemu říkám nenávist. Mám vám dát něco, co jsem napsala a uložila, abyste si to mohl přečíst, nebo si to mám ponechat?"
Artur ji požádal, aby mu to dala. Přistoupila k psacímu stolku, odemkla jej a z vnitřní zásuvky vyňala několik složených listů papíru. Když mu je podávala, netvářila se nijak smířlivě a sotva vůbec mluvila k němu; spíše jako by oslovovala zrcadlo a tomu ospravedlňovala svou neústupnost, když říkala:
„Teď snad poznáte, co myslím nenávistí! Ale už dost o tom. Ať už mě, pane, najdete dočasně a lacině ubytovanou v prázdném domě v Londýně nebo v penzionu v Calais, najdete vždy se mnou i Harrietu. Možná že byste ji rád viděl, než odejdete. Harrieto, pojďte sem!" Zavolala ji pak znovu. Po druhém zavolání vešla Harrieta, kdysi Tattycoram.
„Tady je pan Clennam," řekla slečna Wadová; „nepřišel si pro vás; už se vás vzdal – myslím, že jste toho touhle dobou již nechal, ne?"
„Protože nemám k ničemu pověření a nemám ani vliv – ano," přisvědčil Clennam. „Vidíte, nepřišel hledat vás, ale přece někoho hledá. Chce najít toho Blandoise."
„S kterým jsem vás viděl na Strandu v Londýně," připomněl Artur.

I
„Víte-li o něm něco, Harrieto, kromě toho, že přišel z Benátek – to víme všichni – povězte to panu Clennamovi docela otevřeně."
„Víc o něm nevím nic," řekla dívka.
„Jste spokojen?" zeptala se slečna Wadová Artura.
Neměl důvod, proč jí nevěřit, neboť dívčino chování bylo tak přirozené, že bylo téměř přesvědčivé, i kdyby byl předtím nějaké pochybnosti měl. Odpověděl: „Musím tedy pátrat po zprávách o něm jinde."
Ale neodcházel hned po těch slovech; stál sice, ale to povstal, než ještě dívka vešla, a ona si zřejmě myslila, že odchází. Pohlédla na něho chvatně a řekla:
„Vede se jim dobře, pane?"
„Komu?"
Zarazila na jazyku slovo, které by bylo znělo „všem", podívala se na slečnu Wadovou a řekla: „Panu a paní Meaglesovým."
„Docela dobře – když jsem o nich naposledy slyšel. Nejsou teď doma. Když už jsme u toho, dovolte mi otázku. Je pravda, že vás tam někdo viděl?"
„Kde? Kdo říká, že mě někde viděl?" odpověděla dívka a sklopila podmračené oči.
„Že prý jste se dívala zahradní brankou na vilu."
„Ne," řekla slečna Wadová. „Nikdy tam nablízku nebyla."
„Pak se mýlíte," řekla dívka. „Když jsme byly naposledy v Londýně, tak jsem si tam zašla. Šla jsem tam jednou odpoledne, když jste mě nechala samotnou. A dívala jsem se tam."
„Vy malodušné děvče," odpověděla slečna Wadová s nesmírným opovržením, „to pro vás všechno naše soužití, všechny naše rozhovory, všechny vaše dřívější stesky znamenají tak málo?"
„Nebylo na tom přece nic špatného, když jsem se na okamžik podívala brankou," řekla dívka. „Podle oken jsem poznala, že je rodina pryč."
,,A proč jste tam vůbec chodila?"
„Protože jsem se tam chtěla podívat. Protože jsem cítila, že bych se ráda ještě jednou na dům podívala."
Když ty dvě hezké tváře na sebe hleděly, Clennam cítil, jak obě ty povahy musí ustavičně spolu krutě bojovat.
„Ó!" řekla slečna Wadová, zchladila pohled a odvrátila oči;

„pakliže vás přepadla touha spatřit místo, kde jste vedla život, z kterého jsem vás vysvobodila, protože jste poznala, jaký je doopravdy, to je něco jiného. Ale takhle jste ke mně upřímná? Takhle vypadá vaše věrnost ke mně? Je tohle ten životní cíl, k němuž jsme se spojily? Nestojíte za důvěru, kterou jsem ve vás skládala. Nestojíte za přízeň, kterou jsem vám prokazovala. Nestojíte výš než nějaký mopslík a udělala byste lépe, kdybyste se vrátila k lidem, kteří vám dělali horší věci, než aby na vás brali důtky."

„Když o nich budete takhle mluvit, aby to slyšel i někdo jiný, donutíte mě, abych se postavila na jejich stranu," řekla dívka.
„Vraťte se k nim," řekla slečna Wadová úsečně. „Vraťte se k nim."
„Víte velmi dobře," odpověděla na to Harrieta, „že se k nim nevrátím. Víte velmi dobře, že jsem je zavrhla a že se k nim už nikdy nemohu a nechci a nesmím vrátit. Nechtě je tedy na pokoji, slečno Wadová."
„Asi se vám zamlouvá víc jejich blahobyt než skromnější živobytí se mnou," odvětila slečna Wadová. „Je vynášíte a mne snižujete. Co jiného jsem mohla od vás čekat? Měla jsem to vědět hned."
„To není pravda," odpověděla dívka a hluboce se zarděla, „a říkáte něco jiného, než co si myslíte. Vím, co chcete říci. Vyčítáte mi skrytě, že kromě vás nemám nikoho, na koho se obrátit. A protože nemám nikoho než vás, ke komu se uchýlit, myslíte si, že mě musíte přinutit, abych dělala nebo nedělala všechno, co se vám zlíbí, a že mě můžete tupit a urážet, jak si zamanete. Jste každým coulem stejně zlá, jako byli oni. Ale já se nedám jen tak zkrotit, nepodrobím se docela! Znovu vám říkám, šla jsem se na ten dům podívat, protože mi často napadlo, že bych ho ještě jednou ráda viděla. A zase se zeptám, jak se jim vede, protože jsem je kdysi měla ráda a protože jsem si tehdy myslila, že jsou ke mně hodní."
Na to jí Clennam řekl, že ví jistě, jak rádi by ji ještě stále přijali, kdyby si někdy přála se k nim vrátit.
„Nikdy!" řekla dívka vášnivě. „To nikdy neudělám. Nikdo to neví lépe než slečna Wadová, i když si ze mne tropí posměch, protože ze mne udělala tvora, který na ní závisí. A já vím, že na ní
255
závisím. A vím taky, že jí srdce plesá radostí, když mi to může připomenout."
„Pěkná přetvářka!" řekla slečna Wadová neméně hněvivě, povýšeně a zatrpkle. „Ale zástěrka příliš chatrná, aby zakryla, co v tom vidím docela jasně. Má chudoba neobstojí v soutěži s jejich penězi. Raději se vraťte hned, raději se vraťte hned, abychom to měly za sebou!"
Artur Clennam se na ně díval, jak obě stojí v té šeré nevelké místnosti opodál proti sobě, jak obě hrdě hýčkají vlastní hněv, obě zatvrzele rozhodnuté nejen trýznit sebe, ale rozdírat srdce i družce. Řekl několik slov na rozloučenou, ale slečna Wadová jen pokynula sotva znatelně hlavou a Harrieta dělala s líčenou pokorou závislé ubožačky a nevolnice (přes to všechno však ne bez vzdoru), jako by byla tvor příliš nízký, aby si něčeho všímala nebo aby se jí dostalo povšimnutí od někoho jiného.
Sešel po tmavém točitém schodišti na dvorek a tísnivý dojem ze smutné zdi, která byla mrtvá, z křovin, který byly mrtvé, z kašny, která byla vyschlá, a ze sošky, která kamsi zmizela, na něho dolehl ještě tíživěji. Zahloubán silně do přemítání o všem, co v tom domě viděl a slyšel, i o nezdaru, s nímž se setkalo všechno jeho úsilí, aby vystopoval podezřelou osobu, která se ztratila, vracel se do Londýna a do Anglie poštovním parníkem, na kterém připlul sem. Za plavby si rozložil popsané listy a přečetl si z nich to, co doslova otiskuje následující kapitola.

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ
PŘÍBĚH SEBETRÝZNĚ

Mám to neštěstí, že nejsem hlupák. Od nejútlejšího věku jsem vždycky postřehla všechno, o čem si lidé kolem mne myslili, že přede mnou zatajili. Kdybych se byla dala pravidelně šálit, místo abych pravidelně rozeznávala pravdu, mohla jsem žít stejně pokojně jako většina hlupáků.
256
Dětství jsem strávila u babičky; to znamená u dámy, která tuto příbuznou pro mne představovala a která si to jméno přikládala. Neměla na ně právo, ale já – do té míry jsem se ošálit dala – jsem neměla v té věci žádné podezření. Měla v domě ještě několik dětí z vlastní rodiny a několik dětí jiných lidí. Samá děvčata; i se mnou všeho všudy deset. Všechny jsme žily spolu a měly jsme také společné vychování.
Bylo mi patrně asi dvanáct let, když jsem si začala všímat, jak zjevně se na mne ta děvčata dívají svrchu jako ochránkyně. Říkalo se mi, že jsem sirotek. Jiný sirotek mezi námi nebyl a brzy jsem postřehla (to byla první nevýhoda toho, že nejsem hlupák), že si mě chtějí získat urážlivým soucitem, a jak se cítí nadřazeny. Neukvapila jsem se v tom objevu, neučinila jsem jej najednou; často jsem je podrobila zkoušce. Jen zřídkakdy se mi podařilo vyvolat s nimi hádku. Když se mi to u některé z nich přece povedlo, vždycky přišla do několika hodin a začala se udobřovat. Znovu a znovu jsem to s nimi zkoušela a nikdy se nestalo, aby počkaly, až začnu smiřovačky sama. Vždycky mi v té své marnivosti a blahosklonnosti odpouštěly. Dospělí v malém vydání!
Jednu z nich jsem si oblíbila a vybrala za přítelkyni. Milovala jsem to hloupé

skvrně tak vášnivě, že si to zasluhovala právě tak málo, jak mnoho se stydím, když si na to vzpomenu, ačkoliv jsem tehdy byla jen pouhé dítě. Měla přítulnou povahu, nebo jak říkaly, byla k pomilování. Dovedla rozdávat a také rozdávala milé pohledy a úsměvy kdekteré z nás a všem. Myslím, že kromě mne nebylo v celém domě živé duše, která by byla věděla, že to dělá úmyslně, jen aby mě mohla zraňovat a roztrpčovat!
Ale přesto jsem to podlé stvoření tak milovala, že můj život byl pro tu lásku bouřlivý. Ustavičně jsem musila poslouchat kázání a káráni za to, čemu se říkalo, že ji „trápím"; jinými slovy za to, že jsem ji obviňovala z věrolomnosti a rozplakávala ji, když jsem jí ukazovala, jak dovedu v jejím srdci číst. Ale milovala jsem ji stále věrně, jednou jsem s ní odjela k ní domů na prázdniny. Doma byla ještě horší než ve škole. Měla spoustu sestřenic a bratranců i známých a mívali jsme domácí taneční večírky a my dvě si chodily zatančit do jiných rodin a jak doma, tak i jinde trýznila mou lásku tolik, že to nebylo možno snést. Její záměr byl, aby si ji všichni zamilovali – a mne aby tím vydráždila
257
I1
k zuřivé žárlivosti. Být ke všem přátelská a roztomilá a mne rozdráždit, abych jim záviděla. Když jsme v noci zůstaly v ložnici spolu samy, vyčítala jsem jí to, protože jsem všechnu její špatnost dokonale znala, a tu plakala a plakala a naříkala, jaká jsem prý ukrutnice; a potom jsem ji chovala v náručí až do rána. Milovala jsem ji pak stejně jako předtím a často jsem cítila, že než tak trpět, raději bych ji objala do náruče a vrhla se s ní na dno řeky – a držela bych ji tam tak i potom, až už bychom byly obě mrtvé. Pobyt se skončil a mně se ulevilo.
V rodině byla teta, která mě neměla ráda. Myslím, že mě vůbec nikdo z rodiny neměl tuze rád, ale já jsem o jejich lásku nikdy ani nestála, protože jsem se tak celá upjala na to jedno děvče. Ta teta byla ještě mladá a měla ve zvyku pozorovat mě vážným pohledem. Byla to drzá žena a soucit ke mně v pohledu nijak neskrývala. Po jedné z nocí,
O kterých jsem již hovořila, jsem před snídaní zašla do zimní zahrady. Charlotta (tak se jmenovala má falešná mladá přítelkyně) tam odešla už přede mnou, a když jsem vcházela, slyšela jsem, jak o mně teta s ní hovoří. Zastavila jsem se na místě a mezi zelení jsem poslouchala.
„Charlotto," povídá teta, „slečna Wadová tě trápí, že z toho budeš mít smrt. To už musí přestat." Opakuji její slova přesně tak, jak jsem je slyšela.
A co odpověděla? Řekla snad: „To já ji trápím k smrti, to já ji napínám na skřipci, to já jsem ten kat, a přece mi noc co noc říká, jak oddaně mě miluje, i když ví, jak ji mučím a co musí ode mne vytrpět?" Ne. Můj první památný zážitek odpovídal přesně obrazu, jaký jsem o ní měla, a nijak se nelišil od všech mých zážitků. Začala vzlykat a plakat (aby si zajistila tetin soucit) a řekla: „Milá tetičko, má nešťastnou povahu; já i ostatní děvčata ve škole se snažíme ze všech sil, abychom ji napravily; snažíme se ze všech sil."
Tu ji teta začala laskat a hýčkat, jako by byla řekla něco bůhvíjak ušlechtilého, a ne tak hanebného a falešného, a ještě se k té nestoudné přetvářce přidala, když odpověděla: „Ale všechno má přece rozumnou mez, miluško, a já vidím, že ti to ubohé nešťastné děvče působí víc stálé a zbytečné bolesti, než odpovídá
1 snaze tak ušlechtilé."
Ubohé nešťastné děvče vyšlo z úkrytu, a jak asi uhodnete,
258
řeklo: „Pošlete mě domů!" Jim oběma a vůbec nikomu z nich jsem už neřekla ani slovo, jenom: „Pošlete mě domů, nebo půjdu pěšky, sama, ve dne v noci!" Když jsem přijela domů, řekla jsem své domnělé babičce, nepošle-li mě dokončit vzdělání do některé jiné školy dříve, než se vrátí to děvče anebo kterékoli jiné, že si vypálím oči, protože se vrhnu raději do ohně, než abych snášela pohled na ty jejich proradné tváře.
Pak jsem se stýkala s dospělými dívkami a shledala jsem, že nejsou o nic lepší. Pěkná slova a půvabná přetvářka; ale brzy jsem pronikla pod to jejich vyvyšování sebe a snižování mne a nebyly o nic lepší. Dříve než jsem od nich odešla, jsem se dověděla, že nemám nejen žádnou babičku, ale ani jediného známého příbuzného. Tímto poznatkem jsem si osvětlila jak minulost, tak i budoucnost. Pod tím zorným úhlem jsem objevila nové případy, kdy nade mnou lidé škodolibě triumfovali pod škraboškou, že se mnou jednají ohleduplně nebo mi prokazují laskavost.
Jakýsi obchodník spravoval můj majetek. Měla jsem být vychovatelkou. Stala jsem se vychovatelkou a dostala jsem se do rodiny chudého šlechtice, kde byly dvě dcerky – ještě malé děti – ale rodiče si přáli, aby vyrůstaly pokud možno pod vedením jedné vychovatelky. Matka byla mladá a hezká. Od začátku se ke mně chovala s okázalým jemnocitem. Nelibost, kterou to ve mně vzbuzovalo, jsem si

nechávala pro sebe; ale poznávala jsem v tom velmi dobře její způsob, jak hýčkala své vědomí, že je mou paní a že by se mohla chovat k služebné osobě i jinak, kdyby si to zamanula.
Říkám, že jsem tu nelibost nedávala najevo, a také jsem nedávala; ale svou odmítavostí jsem jí ukazovala, že jí rozumím. Když mě nutila, abych si vzala víno, pila jsem vodu. Přišlo-li náhodou na stůl nějaké vzácné jídlo, vždycky mi je poslala, ale já jsem je pokaždé odmítla a jedla jsem jídla, do kterých neměli ostatní chuť. Tato zklamání, která jsem působila její blahosklonné přízni, byla ostrou odvetou a budila ve mně pocit nezávislosti.
Děti jsem měla ráda. Byly ostýchavé, ale celkem ochotné ke mně přilnout. V domě byla však také chůva, růžolící žena, která stavěla vtíravě na odiv přetvářku, že je veselá a dobro-srdečná, a která je obě odchovala a zajistila si jejich náklonnost ještě dříve, než jsem je spatřila. Nebýt té ženy, byla bych se bez-

I
mála se svým osudem smířila. Úskočná lstivost, s níž se dovedla chytře stavět dětem na oči tak, že ji mohly ustavičně porovnávat se^mnou, by možná byla mnohého člověka na mém místě zaslepila, ale já jsem ji prohlédla již hned od začátku. Pod záminkou, že uklízí v mých pokojích a obsluhuje mě a stará se o můj šatník (to vše dělala pilně), nás nikdy nenechávala o samotě. Nejlstivějším z jejích mnohých uskoků byla její předstíraná snaha přimět děti, aby mě měly raději. Vodila je ke mně a lichotivými slovy je pobízela, aby ke mně šly.
„Pojďte k hodné slečně Wado-vé, pojďte k milé slečně Wadové, pojďte k hezké slečně Waďové. Má vás moc ráda. Slečna Wadová je chytrá dáma, přečetla hromady knih a dovede vám vyprávět mnohem pěknější a zajímavější příběhy, než umím já. Pojďte si poslechnout slečnu Wadovou!" Jak jsem mohla upoutat jejich pozornost, když mi srdce žhlo odporem k těm hloupým pletichám? Jak jsem se mohla divit, když jsem viděla, jak se ty nevinné tvářičky ode mne odvracejí a jak se jejich ručky ovíjejí kolem její šíje místo mé? Tu ke mně vzhlédla, setřásla si jejich kudrlinky z tváře a řekla: „Však ony si brzy zvyknou, slečno Wadová; jsou velmi prosté a miloučké, madame; nic si z toho nedělejte, madame," -- tak nade mnou jásala!
A ještě něco jiného dělala ta žena. Někdy, když viděla, jak důkladně mě takovými fintami uvrhla do nejhlubšího zádum-čivého zoufalství, upozorňovala na to děti a ukazovala jim rozdíl mezi sebou a mnou. „Tiše! Chudince slečně Wadové není dobře. Nedělejte rámus, miláčkové, bolí ji hlava. Pojďte ji potěšit. Pojďte se jí zeptat, jestli jí už je lip; pojďte a řekněte jí, aby si raději trochu lehla. Doufám, madame, že vás nic netrápí. Neberte si to tak k srdci, madame, nebuďte smutná!"
Pak už to bylo nesnesitelné. Když jsem byla jednou sama a právě rozrušena do takové míry, že jsem to už nemohla snést, vešla ke mně náhodou moje urozená paní; řekla jsem jí, že musím odejít. Že nemohu snést přítomnost té chůvy Dawesové.
„Slečno Wadová! Chudák Dawesová je vám tak oddaná, udělala by pro vás všechno na světě."
Věděla jsem už předem, že to řekne; byla jsem na to zcela připravena ; odpověděla jsem pouze, že mi nepřísluší, abych odporovala své paní; že musím odejít.

„Doufám, slečno Wadová," odpověděla a rázem přijala onen povýšený postoj, který až dotud vždy tak nedostatečně zakrývala, „že nic, co jsem kdy řekla nebo učinila od té doby, co jsme spolu, vás neoprávnilo k tomu, abyste použila nepříjemného slova ,pant. Stalo-li se něco takového, pak jsem to učinila zcela nevědomky. Prosím, povězte mi, co to bylo."
Odpověděla jsem jí, že si nemohu v ničem stěžovat na svou paní, ani své paní, ale že musím odejít.
Chviličku váhala a potom se posadila vedle mne a položila ruku na mou. Jako by taková pocta mohla smazat nějakou vzpomínku!
„Slečno Wadová, obávám se, že jste nešťastná z důvodů, které se asi vymykají mému vlivu."
Usmála jsem se při zmínce na zážitek, který mi to slovo oživuje v paměti, a řekla jsem: „Myslím, že mám nešťastnou povahu."
„To jsem neřekla."
„Je to snadný způsob, jak si vysvětlit jakékoli jednání," odpověděla jsem jí.
„Možná, ale nic takového jsem neřekla. Ráda bych si s vámi promluvila o něčem docela jiném. Můj manžel i já jsme o tom již krátce hovořili, když jsme si se smutkem uvědomili, že vám není u nás docela volno."
„Volno? Och! Jste takoví vznešení lidé, mylady," řekla jsem.

„Mám neštěstí, že často použiji slova, jemuž se může přikládat –- a zřejmě se i přikládá – význam, který je v přímém protikladu s mými úmysly." (Má odpověď, kterou neočekávala, ji zahanbila.) „Myslila jsem jenom, že nejste u nás šťastná. Je to námět, o jakém se mluví velmi těžko; ale snad mohou dvě mladé ženy spolu – nu, zkrátka měli jsme starost, abyste si snad příliš nepřipouštěla některé rodinné okolnosti, na kterých by nikdo nemohl mít méně viny než vy, a abyste se zbytečně nermoutila. Je-li tomu tak, žádáme vás snažně, abyste se proto netrápila. Sám můj manžel, jak je dobře známo, měl kdysi velmi drahou sestru, která vlastně podle zákona nebyla jeho sestrou, ale kterou kdekdo miloval a ctil..."
Ihneď jsem pochopila, že mě přijali kvůli té mrtvé ženě, ať už byla kdokoli, aby se mohli vychloubat a vyvyšovat nade mne; a v tom, že to věděla také chůva, jsem poznala jejich pobídku, aby mě štvala, jak také vskutku činila; a z toho, že se děti ode

li
mne odvracely, jsem měla jaksi matný dojem, že nejsem jako jiní lidé. Ještě ten večer jsem z domu odešla.
Po několika krátkých a podobných zkušenostech, které nemají k nynějšímu případu vztah, jsem nastoupila v jedné rodině, kde jsem měla jenom jednu žačku, patnáctiletou dívku; byla jedináček. Rodiče byli už starší lidé, vznešení a bohatí. Kromě četných jiných hostí byl v domě častým návštěvníkem jejich synovec, kterého vychovali; a ten se mi začal dvořit. Odmítala jsem ho velmi rázně, protože jsem se rozhodla, když jsem do té rodiny šla, že nedopustím, aby mě někdo litoval nebo se ke mně choval shovívavě. Ale napsal mi dopis. Nakonec z toho vyplynulo, že jsme se zasnoubili.
Byl o rok mladší než já a vypadal ještě mladší, než kolik mu vskutku bylo. Byl na dovolené z Indie, kde měl místo, které se mělo brzy vyvinout ve velmi dobré postavení. Do půl roku jsme se měli vzít a odjet do Indie. Měla jsem zůstat u nich v domě a provdat se odtamtud. Nikdo ani v nejmenším nic nenamítal proti čemukoli z těchto záměrů.
Nemohu se vyhnout přiznání, že se mi obdivoval; ale kdybych mohla, vyhnula bych se tomu. V tomto výroku není ani špetky marnivosti, protože jeho obdiv mě soužil. Nijak se nenamáhal, aby jej tajil; to bylo příčinou, že jsem mezi těmi bohatými lidmi měla pocit, jako by si mě byl koupil pro můj hezký obličej a jako by svůj kup vystavoval na odiv, aby se ospravedlnil. Viděla jsem, že mě v duchu oceňují a že by rádi odhadli, jakou mám vskutku hodnotu. Proto jsem se rozhodla, že to nesmějí poznat. Byla jsem před nimi nehybná jako kámen a mlčelivá jako hrob a byla bych raději strpěla, aby mě kdokoli z nich zabil, než abych se byla tak snížila a doprošovala se jejich pochvaly.
Říkal mi, že nejsem k sobě spravedlivá. Odpovídala jsem mu: „Jsem, a právě proto, že jsem a hodlám být až do konce, nikdy se nesnížím, abych se někomu z nich snažila zalichotit." Mrzelo ho, ba pohoršovalo ho, když jsem ještě dodala, že bych si přála, aby se před nimi svou láskou tak okázale neholedbal; a řekl mi, že mému klidu obětuje i počestné pohnutky své náklonnosti.
Pod tou záminkou sáhl k odvetě. Celé hodiny se mi vyhýbal a hovořil raději s každým jiným, jenom se mnou ne. Proseděla jsem sama a bez povšimnutí půlku večera a on se zatím bavil

se svou mladou sestřenicí, mou žačkou. Celou tu dobu jsem v očích všech lidí četla myšlenku, že ti dva se hodí k sobě spíš než on a já. Seděla jsem a dohadovala se jejich myšlenek, až jsem vycítila, že mě jeho mladistvé vzezření staví do směšného světla, a zuřila jsem sama na sebe, že jsem se do něho zamilovala.
Neboť jsem ho totiž jeden čas opravdu milovala. I když si to nezasluhoval a třebaže tak málo myslil na všechnu trýzeň, kterou mě to stálo – na trýzeň, která by ho byla ke mně měla spíše docela a vděčně připoutat až do smrti – milovala jsem ho. Kvůli němu jsem snášela, jak ho jeho sestřenice chválí mně do očí a jak předstírá, jako by se domnívala, že mi to dělá radost, ale jak přitom ví až příliš dobře, že mi to drásá srdce. Seděla jsem v jeho přítomnosti a vzpomínala na všechny ty ústrky a příkoří a uvažovala jsem, nemám-li okamžitě prchnout z domu a již ho nespatřit –- a přece jsem ho milovala.
Jeho teta (moje paní, jak si laskavě vzpomenete) mé útrapy a muka ještě úmyslně a svévolně ztěžovala. Působilo jí rozkoš, když zeširoka mohla vykládat o velkopanském životě, který v Indii povedeme, o rozsahu domácnosti, který budeme musit udržovat, i o vznešené společnosti, kterou budeme přijímat, až on povýší. Moje pýcha se vzpírala proti tomu nestoudnému způsobu, kterým se mi tak bez okolků dávalo najevo, jak úžasně rozdílný obraz proti mému nižšímu a závislému

postavení bude poskytovat můj manželský život. Dusila jsem své rozhořčení; ale ukázala jsem jí, že její úmysl nepadl u mne na hluchou půdu, a její podpichování jsem splácela předstíranou ponížeností. Říkala jsem jí, že to, co mi tu popisuje, bude pro mne jistě příliš velká čest; že se obávám, dovedu-li se vůbec tak přílišné změně přizpůsobit; nechť jen uváží, pouhá vychovatelka, vychovatelka její dcery, a má se jí dostat tak vysokého vyznamenání! Takové a podobné moje odpovědi přiváděly do rozpaků ji a přiváděly do rozpaků všechny; uvědomovali si, že jsem ji plně pochopila.
Právě v té době, kdy moje muka dosáhla vrcholu a kdy jsem byla do nejvyšší míry rozhořčena na svého snoubence pro jeho nevděk, s nímž si vskutku tak úžasně málo všímal všech těch nesčetných příkoří, urážek a ústrků, které jsem musila kvůli němu vytrpět, se v domě objevil váš drahý přítel, pan Gowan.
263
Stýkal se s rodinou důvěrně již dlouho, ale byl na cestách. Jedním pohledem odhadl, jak se věci mají, a pochopil také mne.
Do té doby jsem ještě v životě nepoznala člověka, který by mi rozuměl; Gowan byl první. Nebyl v domě ještě ani třikrát, a už jsem věděla, že chápe každé hnutí mé mysli. Viděla jsem to jasně v břitkém a nenuceném způsobu, kterým přijímal je všechny i mne i celou tu věc. Viděla jsem to naprosto jasně v lehkosti, s níž vyjadřoval obdiv k mému budoucímu manželovi, v nadšení, s jakým přijímal naše zasnoubení a vyhlídky, viděla jsem to v jeho radostných blahopřáních k našemu budoucímu bohatství i v jeho malomyslných narážkách na vlastní chudobu – což všechno bylo stejně jalové, výsměšné a žahavé. Posiloval ve mně stále víc pocit nevole, posiloval ve mně stále víc pocit pohrdání tím, že mi vždy ukazoval všechno, co mě obklopovalo, v nějakém novém, ohavnějším světle a tvářil se přitom, jako by u všeho vyzdvihoval právě ty nejlepší stránky, abych se tomu mohla obdivovat jak já, tak i on. Vypadal jako našňořená smrt na holandských obrázcích Tance mrtvých; ať již postava, kterou prováděl, byla mladá nebo stará, krásná nebo ošklivá, ať již s ní tančil nebo zpíval, hrál si nebo se modlil, vždy z ní učinil příšeru.
Pochopíte tedy, že když mi váš drahý přítel blahopřál, ve skutečnosti mi vyslovoval soustrast; že když mě v mém utrpení utěšoval, ve skutečnosti obnažoval kdekterou rozjitřenou ránu, kterou jsem v duši měla; když prohlašoval mého „oddaného panoše" za „nejroztomilejšího jinocha s nejněžnějším srdcem, jaké kdy na světě tlouklo", jitřil mé dávné podezření, že mě to vlastně uvádí v posměch. Namítnete snad, že to nebyly zrovna valné služby. Ale přijímala jsem je ráda, protože byly ohlasem toho, co jsem sama cítila, a potvrzovaly mou vlastní zkušenost. Brzy jsem si oblíbila společnost vašeho drahého přítele víc než koho jiného.
Když jsem postřehla (a to se stalo téměř stejně brzy), že z toho vzniká žárlivost, měla jsem jeho společnost ještě raději. Což jsem již nebyla obětí žárlivosti také já? Měla jsem všechny útrapy snášet jen já? Nikoliv. Nechť zví také on, co to je! Vítala jsem s jásotem, že to poznává také on; vítala jsem s jásotem, že to trpce pocítí i on, a doufala jsem, že to pocítí důkladně. A víc než to.
264
Byl krotký a bez jiskry proti panu Gowanovi, který dovedl uhodit na mou strunu a rozebírat a pitvat ty ničemné lidi kolem nás.
Tak to pokračovalo, až se teta, moje paní, podjala úkolu, že se mnou promluví. Nestojí to prý skorém ani za zmínku; ví dobře, že tím nic nemíním; ale sama od sebe mi naznačuje, neboť stačí jen pouhý náznak, to ona ví, že by snad bylo lépe, kdybych se poněkud méně přátelila s panem Gowanem.
Zeptala jsem se jí, jak může ona ručit za to, co já míním? Může prý vždycky ručit za to, odpověděla, že nemíním nic špatného. Poděkovala jsem jí, ale řekla jsem, že bych za sebe i sobě ručila raději vždy sama. Ostatní její služebnictvo by pravděpodobně bylo za dobré doporučení vděčno, ale já že žádné nechci.
Rozhovor pokračoval a mezi jiným mě podnítil, abych se jí zeptala, jak vlastně ví, že stačí pouze její náznak, abych ji poslechla? Usuzuje tak snad podle mého původu nebo služebního poměru? Neprodala jsem se celá, jak jsem, tělo i duše. Jak se zdá, myslí si, že si její znamenitý synovec šel koupit ženu na otročí trh.
Bylo by to pravděpodobně skončilo dříve nebo později právě tak, jak to skutečně skončilo, ale ona to přivedla ke konci hned. S líčeným soucitem mi řekla, že mám nešťastnou povahu. Jakmile opakovala tuto starou ničemnou urážku, už jsem se neudržela, ale vyjevila jsem jí všechno, co jsem o ní věděla a v ní viděla, i všechno, co jsem v nitru vytrpěla od té doby, kdy jsem zaujala to opovrženíhodné postavení snoubenky jejího synovce. Řekla jsem jí, že pan Gowan je jediná útěcha, kterou jsem měla ve svém ponížení; že jsem je snášela až příliš dlouho a

že to břemeno setřásám až příliš pozdě; že však již nikoho z nich nechci spatřit. A také jsem již nespatřila.
Váš drahý přítel mě následoval do mého ústraní a tropil si ze zrušeného zasnoubení úsměšky; litoval ovšem také ty znamenité lidi (svým způsobem nejlepší lidičky ha světě, s jakými se kdy setkal) a želel toho, že se to všechno musilo stát jen proto, že se dělal z komára velbloud. Zanedlouho tvrdil – a mnohem upřím-něji, než jsem se tehdy domnívala – že není hoden, aby mu věnovala přízeň žena obdařená takovými přednostmi a tak silnou povahou; ale – nu, známe, známe!
265
Váš drahý přítel bavil mne a bavil sebe tak dlouho, dokud to hovělo jeho choutkám; potom mi připomněl, že jsme oba lidé znalí světa a že se oba vyznáme v lidských povahách. A oba prý víme, že nic romantice podobného prostě neexistuje; oba jsme prý připraveni jít si každý svou cestou a hledat si štěstí jako rozumní lidé a oba jsme prý předvídali, že kdykoli se zas někdy setkáme, sejdeme se jako nejlepší přátelé na světě. Tak to řekl a já mu neodporovala.
Netrvalo dlouho a přišla jsem na to, že chodí za svou nynější ženou a že ji rodiče odvezli, aby mu byla z dosahu. Nenáviděla jsem ji tehdy stejně silně, jako ji nenávidím dnes; a proto jsem si zcela pochopitelně nemohla přát nic lepšího, než aby se za něho provdala. Ale zmítala jsem se horoucí zvědavostí, abych ji viděla –• hořela jsem zvědavostí tak, že mi bylo, jako by to byl jeden z mála zdrojů zábavy, které mi zbyly. Pustila jsem se na cesty a cestovala jsem, až jsem se octla ve společnosti její a vaší. Myslím, že tehdy jste svého drahého přítele ještě neznal a také vám ještě nepodal žádný z význačných důkazů přátelství, které vám věnoval později.
V té společnosti jsem našla děvče, jehož postavení se po různých stránkách jedinečně podobalo mému a v jehož povaze jsem se zájmem a potěšením viděla mnoho z té vzpoury proti naduté shovívavosti a sobectví, které samy sebe samolibě nazývají laskavostí, ochranou, přízní, dobrotivostí a jinými krásnými jmény, z té vzpoury, jak jsem popsala, která je mé povaze vrozená. Také o ní jsem často slýchala, že má „nešťastnou povahu". Protože jsem dobře chápala, co se tou pohodlnou konvenční frází míní, a protože jsem potřebovala společnici se znalostmi toho, co znám já, napadlo mi, že se pokusím vysvobodit to děvče z nevolnictví a osvobodit ji od pocitu, že trpí bezprávím. Je zbytečné, abych vyprávěla, že se mi to podařilo.
Od té doby jsme zůstaly spolu a dělíme se o mé skrovné prostředky.
266
KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ
KDO JEDE TU CESTOU, NOCÍ A TMOU
Artur Clennam podnikl tu bezvýslednou výpravu do Calais zrovna uprostřed velkého návalu práce. Jistá zaostalá velmoc s cennými državami na mapě světa měla právě potřebu služeb několika techniků bystrých ve vynalézám a rozhodných v provádění; potřebovala praktické muže, kteří by si dovedli vybrat lidi i vytvořit prostředky, jež považuje jejich důmysl za nezbytné, z nejlepších zdrojů a surovin, které se jim naskytnou po ruce; a kteří by byli při přetváření takového lidského i jiného materiálu k svým účelům stejně smělí a důvtipní jako při samotném vymýšlení těchto vynálezů. Tato velmoc byla tak zaostalá, že vůbec ani nepomyslila na to, aby uložila významnou národní věc do nějakého Okolkovacího úřadu, jako se silné víno ukládá před světlem do sklepa tak dlouho, až jeho mladistvý žár vyhasne a až se dělníci, kteří pracovali na vinici a lisovali hrozny, obrátí v prach a popel. S příznačnou tupostí jednala nejvýš rozhodně a usilovně podle zásady, jak to udělat, a nikdy nedala najevo ani sebemenší známku úcty ani pokory před velkým státovědeckým uměním, jak to neudělat. Ba měla dokonce barbarský zvyk utloukat toto tajemné umění v každém svém osvíceném poddaném, který je provozoval.
A proto se také po lidech, jichž bylo zapotřebí, pátralo a také se našli; to již samo o sobě byl postup, který svědčil o nejnižším stupni civilizace a který se příčil všem pravidlům. Když se našli, jednalo se s nimi s velkou důvěrou i úctou (to byl nový projev hrubé státnické nevědomosti) a dostalo se jim vyzvání, aby se dostavili co nejdříve a udělali, co mají udělat, ruku v ruce s jinými lidmi, kteří opravdu chtějí, aby se to udělalo.
Jedním z vybraných byl Daniel Doyce. Nebylo v té době možno předvídat, bude-li nepřítomen měsíce nebo roky. Přípravy k jeho odjezdu spolu se svědomitým vyčíslením jednotlivých položek i s celkovým vyúčtováním (pro jeho potřebu) jejich společného
267
podnikání si vyžádaly pro krátkost času mnoho úsilí, a to zaměstnávalo Clennama celé dny i noci. V první volnější chvíli si pospíšil přes Průliv a stejně rychle se zase hned vrátil, aby ještě stihl rozmluvu na rozloučenou s Doycem.

A teď mu Artur pečlivě a důkladně vysvětloval závěrečné účty, stav jejich ztrát a zisků, rozvahu dluhů i pohledávek. Daniel všechno procházel s příznačnou trpělivostí a všemu se nesmírně obdivoval. Zkoumal účty, jako by to byl zdaleka složitější výtvor, než jaký kdy sám vynalezl, a potom se nad nimi postavil, díval se do nich, držel si klobouk za střechu a pohupoval jím na hlavě, jako by byl zabrán do úvah o nějakém podivuhodném stroji.
,,V té uspořádanosti a úpravě je to dohromady jedna krása, Clenname. Nic nemůže být jasnější. Nic nemůže být lepší."
„Jsem rád, že to schvalujete, Doyci. A teď, pokud jde o správu našeho jmění, zatímco budete pryč, a pokud jde o použití takových jeho částek, jakých snad bude v závodě čas od času zapotřebí..." Ale společník ho zarazil.
„Pokud jde o tohle i o všechny podobné otázky, ponechávám je na starosti vám. Budete i nadále jednat ve všech podobných otázkách za nás oba, jako jste to dělal až dosud, a ulehčíte tak mé hlavě o břemeno, které by mě jinak velmi tížilo."
„Ačkoliv vám přece často říkám," odpověděl Clennam, „že nerozumně podceňujete své obchodní schopnosti."
„Snad ano," řekl Doyce s úsměvem, „snad ne. Tak nebo tak, mám povolání, kterému jsem se věnoval víc než takovým věcem a pro které se lépe hodím. Mám ve svého společníka úplnou důvěru a jsem přesvědčen, že udělá vždy to nejlepší. Mám-li již nějaký předsudek v peněžních věcech a počtech," pokračoval Doyce a položil ten svůj ohebný řemeslnický palec na klopu společníkova kabátu, „pak je to proti spekulování. Myslím, že jiný předsudek už nemám. A mám ten předsudek, řekl bych, asi jedině proto, že jsem o té věci ještě nikdy pořádně nepřemýšlel."
„Ale neměl byste tomu říkat předsudek," řekl Clennam, „milý Doyci, je to přece nejzdravější rozum."
„Jsem rád, že se na to tak díváte," odpověděl Doyce a šedé oči mu zářily vlídnou dobrotou.

„Je to náhoda," řekl Clennam, „ale právě nedávno, ani ne půl hodiny předtím, než jste přišel, jsem říkal totéž Pancksovi, který se tu zastavil. Oba jsme se shodli na tom, že vybočit ze spolehlivých investic je jedna z nejnebezpečnějších, protože i nejčastějších pošetilostí, které si zhusta zasluhují jméno neřesti."
„Pancks?" řekl Doyce, nadzdvihl si v týle klobouk a s výrazem pevného přesvědčení přikyvoval. „Ba, ba, ba! To je opatrný chlapík."
„Je opravdu velmi opatrný," odpověděl Artur. „Učiněný vzor opatrnosti."
Zdálo se, jako by oba čerpali z opatrné povahy pana Panckse víc uspokojení, než by člověk chápal, kdyby soudil podle povrchního dojmu jejich rozmluvy.
„A teď, můj věrný společníku," řekl Daniel, když se podíval na hodinky, „protože ani čas, ani odliv na nikoho nečeká a protože mám všechny sakypaky na cestu připravené už dole u vrat, řeknu vám s dovolením ještě poslední slovo. Rád bych, abyste mi splnil jedno přání."
„Všechno, co si přejete. – Kromě jednoho," vyhradil si Clennam hbitě, protože na společníkově tváři postřehl letmý náznak, oč asi jde, „kromě toho, abych nechal váš vynález vynálezem."
„To je právě moje přání a vy to víte," řekl Doyce.
„Pak tedy říkám ne. Rozhodně a určitě ne. Když už jsem se do toho pustil, musím z těch lidí dostat nějaký určitý důvod, nějaké odpovědné prohlášení, něco jako skutečné vyřízení."
„To se vám nepodaří," odpověděl Doyce a zavrtěl hlavou. „Dejte na mé slovo, to se vám nepovede."
„Tak se o to alespoň pokusím," řekl Clennam. „Takový pokus mi nemůže uškodit."
„Nu, to bych netvrdil tak určitě," odpověděl Doyce a položil mu domlouvavě ruku na rameno. „Mně to uškodilo, příteli. Přidalo mi to let, unavilo mě to, usoužilo mě to a přineslo mi to zklamání. Nikomu na světě neprospěje, když tak vyčerpává svou trpělivost a žije v přesvědčení, že se mu děje křivda. Ba, připadá mi, že vám ten bezvýsledný boj se stálými odklady a vytáčkami ubírá na bývalé svěžesti a pružnosti už teď."
„Pro tuhle dobu to spíše asi jsou soukromé starosti," řekl

Clennam, ,,a ne trápení s úřady. Ještě ne. Ještě mi to nijak neuškodilo."
„Tak mi tedy to přání nesplníte?"
„Rozhodně ne," řekl Clennam. „Musil bych se stydět, kdybych se měl tak brzy dát vyštvat z kolbiště, na kterém se muž mnohem starší a mnohem citověji zúčastněný bil tak dlouho."
Protože nemohl takovou neústupnost zdolat, opětoval Daniel Doyce stisk Arturovy ruky, a když se na rozloučenou ještě rozhlédl po pisárně, sešel s ním ze schodů.

Doyce měl jet do Southamptonu a připojit se tam k malé skupině spolucestujících; u vrat stál dobře vypravený i naložený kočár a čekal, aby ho tam dovezl. Venku se již shromáždili tovaryši, aby mu popřáli šťastnou cestu, a byli na něho velmi hrdi. „Hodně štěstí, pane Doyci!" řekl jeden z nich. „Ať už jedete tam nebo tam, brzy poznají, že mezi sebou mají pořádného člověka, který zná své nástroje, jako ty nástroje zase znají svého člověka, že tam mají člověka, který chce dělat a taky dovede dělat, a když není tohleten takový člověk, kdepak už teda je?" Tuto nepřipravenou řeč drsného tovaryše v pozadí, nezvyklého mluvit, o kterém by byl dříve nikdo neřekl, že by něco takového dokázal, přijal hlouček trojí jásavou zdravicí a řečník se už nadosmrti stal význačnou osobou. Za toho trojího pochvalného halasu jim Daniel dal vespolek srdečné „Sbohem, chlapci!" a kočár brzy zmizel z dohledu, jako by ho byl ze dvora U zkrvaveného srdce vymetl náraz větru.
Mezi tovaryši byl i pan Křtitel, vděčný mužíček v důvěryhodném postavení, který přispíval k pozdravnému volání s takovou vervou, jaké je pouhý cizinec schopen. Vskutku žádný národ na světě nedovede provolávat slávu jásavěji než Angličané, kteří si dovedou navzájem tak rozjařit krev i ducha, když myslí zdravici opravdově, že ta vřava pak zní jako bouřlivý vítr celých jejich dějin i se všemi zástavami vlajícími na žerdích, od Alfreda Saského počínajíc. Pana Křtitele, abychom tak řekli, tento vír vřavy vyvrhl hned na začátku; vylekáním sotva dechu popadl, když mu Clennam kynul, aby šel za ním nahoru a uložil knihy a písemnosti na místo.
V uklidnění, které přichází po každém odjezdu – v tom prvním pocitu prázdnoty, který se dostavuje po každém rozloučení jako přízračná předzvěst velkého rozloučení, které se od věků
270
vznáší nad hlavou člověčenstva – stál Artur u stolu a hleděl zasněně ven do slunečního svitu. Ale jeho uvolněná pozornost se brzy vrátila k námětu, na který se upínala jeho mysl především, a snad již posté se začal podrobně obírat všemi okolnostmi, které se mu vryly do mysli onoho tajemného večera, kdy v matčině domě spatřil toho muže. Zas do něho v křivolaké uličce ta postava narazila, zase šel tomu člověku v patách a ztratil ho, zas ho zastihl na dvorku a viděl ho, jak zírá na dům, zas přikročil k muži a stanul vedle něho na schůdcích před domem.
„Kdo jede tu cestou, nocí a tmou? Compagnon de la Majolaine! Kdo jede tu cestou, nocí a tmou a Lf>ívá píseň veselou?"
Nebylo to poprvé, ani zdaleka ne, co si vzpomněl na tuto písničku z dětské hry, ze které si ten člověk pobzukoval právě tu sloku, když tam stáli vedle sebe; ale když si ji nyní opakoval slyšitelně, byl si svého zpěvu tak málo vědom, že sebou až trhl, když slyšel sloku další.
„Celého rytířstva nejkrasší květ, Compagnon de la Majolaine.' Celého rytířstva nejkrassí květ zpívá si píseň veselou!"
To mu Cavalletto v uctivé ochotě napověděl slova i nápěv, neboť si myslil, že Clennam přestal zpívat, protože neví, jak dál.
„Ale? Vy tu písničku znáte, Cavalletto?"
„Při Bakchovi, pane, samozřejmě! Ve Francii ji zná každý. Slyšel jsem ji mnohokrát, jak ji zpívaly malé děti. Naposledy, když jsem ji slyšel," řekl pan Křtitel, dříve Cavalletto, který se, když mu vzpomínky zabloudily blíže k domovu, zpravidla vracel k stavbě vět jako v mateřštině, „ji zpíval sladký hlásek. Hlásek velmi líbezný, velmi nevinný. Altro!"
„Když jsem ji slyšel naposledy já," odpověděl Artur, „byl to hlas, který byl pravý opak líbeznosti a pravý opak nevinnosti." Říkal to spíše sobě než svému společníku a dodatkem si ještě
271

pro sebe zopakoval následující mužova slova: „Na mou duši, pane, netrpělivost už patří k mé povaze!"
„HA!" vykřikl Cavalletto celý užaslý a v mžiku zbledl jako plátno.
„Co je?"
„Pane! Víte, kde jsem slyšel tu písničku naposledy?"
Rychlými posunky, příznačnými pro jeho národnost, nakreslil ve vzduchu obrys zahnutého nosu, přistrčil si oči blízko k sobě, rozcuchal si vlasy, vydul horní ret, aby naznačil mohutný knír, a přehodil si široký cíp pomyslného pláště přes rameno. Zatímco všechno dělal s rychlostí neuvěřitelnou člověku, který nikdy neviděl italského venkovana, pozoruhodně napodoboval zlověstný úsměv. Celou tou proměnou se prokmitl jako ozářen bleskem a v mžiku stál před svým příznivcem zase bledý a užaslý.
„Zázraky Boží," řekl Clennam, „co tím myslíte? Znáte nějakého člověka, který se jmenuje Blandois?"

„Ne!" řekl pan Křtitel a zavrtěl hlavou.
„Právě jste popsal člověka, který byl nablízku, když jste slyšel tu písničku; nemám pravdu?"
„Ano!" odpověděl pan Křtitel a kýval hlavou ostošest.
„A nejmenoval se Blandois?"
„Ne!" řekl pan Křtitel. „Altro, altro, altro, altro!" Nemohl dost důrazně zavrhnout to jméno ani sebesilnějším vrtěním hlavou a pravým ukazováčkem zároveň.
„Počkejte!" zvolal Clennam a rozprostřel na stole vyhlášku. „Byl to tenhle člověk? Budete rozumět, když vám to přečtu nahlas?"
„Úplně. Dokonale."
„Ale dívejte se do ní se mnou. Pojdte sem a dívejte se mi přes ruku, zatímco budu číst."
Pan Křtitel přistoupil, bystrýma očima sledoval každé slovo a s velkou netrpělivostí prohlédl i vyslechl celý popis; potom připlácí vyhlášku oběma rukama na stůl, jako by byl zuřivě dopadl nějakého škodlivého tvora, pohlédl dychtivě na Clennama a zvolal: „To je ten člověk! To je on!"
„Tento objev je pro mne důležitější," řekl Clennam silně vzrušený, „než si dovedete představit. Povězte mi, kde jste toho člověka poznal."
272
Pan Křtitel pouštěl vyhlášku velmi pomalu a ve velkých rozpacích; ustoupil o několik kroků dozadu a dělal, jako by si oprašoval ruce. Potom odpověděl velmi neochotně:
„V Marsiglia – v Marseilli."
„A co byl?"
„Vězeň a – altro! Myslím, že ano! A..." pan Křtitel se připlížil blíž, aby mohl šeptat, „vrah!"
Clennam ucouvl, jako by mu to slovo bylo zasadilo zrovna ránu; tak strašlivým světlem obestřelo styky jeho matky s tím člověkem. Cavalletto klesl na jedno koleno a s přemírou divých posunků Clennama úpěnlivě zapřísahal, jen aby ho vyslechl, co ho přivedlo do takové špatné společnosti.
Vyprávěl docela podle pravdy, jak si zapodloudničil, jak se za to dostal do vězení a za čas vyšel na svobodu a jak se dřívějšího života navždy zřekl. Jak ho v Chalonu na Saóně, v krčmě U rozbřesku v noci na posteli probudil týž vrah, který si tehdy dával jméno Lagnier, ačkoliv si předtím říkal Rigaud; jak mu ten vrah navrhl, aby se spolčili; jak se toho vraha hrozil a štítil tak silně, že před ním na úsvitě utekl, a jak ho od té doby bez ustání pronásleduje strach, aby se s ním snad zase nesetkal a aby se k němu ten vrah snad nehlásil jako k známému. Když to všechno dovyprávěl se zvlášť přízvučným důrazem na slově vrah, jedinečně příznačným pro jeho mateřštinu a nijak nepřispívajícím k tomu, aby zmenšil Clennamovo zděšení, náhle zas vyskočil na obě nohy, vrhl se znovu na vyhlášku a s náruživostí, která by byla u každého Seveřana vypadala jako čiročiré šílenství, zvolal: „Vizte toho vraha! To je on!"
V celém svém blouznivém rozvášnění zpočátku vůbec zapomněl, že toho vraha spatřil nedávno také v Londýně. Když si na to vzpomněl, svitla Clennamovi v mysli naděje, že se snad toto náhodné spatření udalo později než v den jeho večerní návštěvy u matky, ale Cavalletto si pamatoval příliš přesně a jasně čas i místo příhody, aby zbývala jakákoli možnost pochyby, že tato návštěva byla z obou událostí ta dřívější.
„Poslyšte," řekl Artur velmi vážně. „Ten člověk, jak jsme se tu dočetli, načisto zmizel."
,,A to mě nesmírně těší!" řekl Cavalletto a pozdvihl zbožně oči. „Tisíceré díky nebesům! Prokletý vrah!"
273
I
„Ale kde," odpověděl Clennam; „protože dokud se o něm něco nedovíme, nemohu mít ani hodinu klidu."
„Stačí, dobrodince; to je něco jiného. Tisíceré odpuštění!"
„Podívejte se, Cavalletto," řekl Clennam a jemně ho otočil za rameno k sobě, takže si hleděli do očí. „Jsem přesvědčen, že přes to málo, čím jsem vám mohl pomoci, jste upřímně vděčný jako nikdo na světě."
„To přísahám!" zvolal Cavalletto.
„Vím to. Kdyby se vám podařilo toho člověka najít nebo vypátrat, kam se poděl, nebo získat o něm jakoukoli pozdější zprávu, prokázal byste mi službu platnější než každou jinou, kterou by mi mohl kdokoli na světě prokázat. A získal byste (nepoměrně oprávněněji) právě takovou mou vděčnost, jakou chováte vy ke mně."
„Nevím, kde hledat," zvolal malý muž a v blouznivém vytržení políbil Arturovi ruku. „Nevím, kde začít. Nevím, kam se obrátit. Ale odvahu! To stačí! Všechno

jedno! Jdu a nemeškám ani okamžik!"
„Ale nikomu ani slovo, Cavalletto, jenom mně!"
„Al-tro!" zvolal Cavalletto. A s největší rychlostí odkvapil.

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ
PANÍ AFFERY VYSLOVÍ PODMÍNEČNÝ SLIB O SVÝCH SNECH

Když osaměl pouze s živou představou výrazných pohledů a pohybů pana Křtitele, jinak Jana Křtitele Cavalletta, stanul Clennam na prahu krušného dne. Marně se pokoušel ovládnout pozornost a soustředit ji na rozličné práce v pisárně nebo na jiné myšlenky; lpěla houževnatě na námětu, který ho tak strašidelně pronásledoval, a nechtěla se upnout k žádné jiné myšlence. Stejně jako by byl zločinec připoután na nehybném člunu na
274
hluboké čiré řece a odsouzen ustavičně vidět přes všechny ty nezměrné spousty vody, která kolem něho uplyne, mrtvolu svého bližního, kterého utopil, jak leží na dně nehybná a neměnná kromě toho, že zvlněná hladina pitvoří její hrůzné tvary i rysy hned do šířky, hned do délky, hned je nadouvá, hned zase smršťuje – tak i Artur neustále viděl pod tím měnivým proudem průzračných myšlenek a představ, které odplývaly a byly vystřídány jinými hned, sotva se vyskytly, právě ten úporný temný a z místa neodstranitelný předmět, kterého se ze všech sil snažil zbavit a kterému nemohl uniknout.

Jistota, kterou nyní měl o Blandoisovi, buďsi jeho pravé jméno jakékoli, že je jedním z nejhorších lidí, tíhu jeho úzkostných obav jen zvětšovala. I když se jeho zmizení třebas co chvíli vysvětlí, nezměnitelnou zůstane skutečnost, že se matka s takovým člověkem stýkala. Doufal, že o tajném rázu tohoto styku, o matčině povolnosti k cizinci i strachu z něho snad neví nikdo kromě něho, Artura; ale věděl-li to již, jak mohl to vědomí oddělit od dávných nejasných obav a jak mohl věřit, že v takových stycích není nic špatného?

Rozhodnost, se kterou odmítala s ním o té věci mluvit, i její neoblomná povaha, kterou tak dobře znal, jen jeho pocit nemohoucnosti ještě zvyšovaly. Pomyšlení, že nad ní i nad otcovou památkou visí hrozba veřejné hanby a že mu v možnosti přispět jim na pomoc brání takřka jakási pancéřová stěna, ho tížilo jako zlý sen. Záměr, se kterým se vrátil do rodné země a který měl od té doby ustavičně na zřeteli, mařila s usilovnou neústupností sama matka, a to ze všech dob právě nyní, kdy se obával, že čas kvapí a naléhá nejvíc. Účinek jeho rad, snah, práce, peněz, pověsti, všech jeho schopností a prostředků vůbec, vyznával tak naprázdno. Kdyby byla měla tu starou bájeslovnou moc a obracela v kámen ty, kteří na ni pohleděli, nebyla by z něho mohla dokonaleji učinit tvora úplně bezmocného (tak se to alespoň jevilo jeho mysli, rozjitřené smutkem), než jak ho odzbrojovala, když k němu ve svém zasmušilém pokoji přivrátila tu nepovolnou tvář.

Ale světlo, které na tyto úvahy vrhl dnešní objev, vyburcovalo Clennama k tomu, že se rozhodl jednat rázněji. V důvěře ve spravedlivost svého cíle a pobádán pocitem nebezpečí, jehož hrozba
275
ustavičně roste, rozhodl se – bude-li matka odmítat jakékoli dorozumění i nadále – učinit zoufalý pokus u paní Affery. Kdyby se dala přemluvit k větší sdílnosti a uvolila se učinit všechno, co je v její moci, aby zlomila to tajemné kouzlo, které obestírá dům, snad by se mu podařilo setřást ze sebe ochromení, které si z hodiny na hodinu uvědomoval stále palčivěji. Takový byl výsledek jeho celodenních trapných úvah a takové bylo rozhodnutí, které uskutečnil, když se den schyloval k večeru.

První zklamání zažil, když přicházel k domu, neboť spatřil dveře otevřené a před nimi na schůdcích pana Flintwinche, jak si pokuřuje z dýmky. Kdyby bývaly okolnosti příznivé jako obvykle, byla by na jeho zaklepání přišla otevřít paní Affery. Ale protože byly okolnosti nadobyčej nepříznivé, dveře byly dokořán a na schůdcích si z dýmky pokuřoval pan Flintwinch.

„Dobrý večer," řekl Artur.

„Dobrý večer," odpověděl pan Flintwinch.

Dým vycházel z úst pana Flintwinche křivolakým obláčkem, jako by byl napřed kroužil celou tou jeho pokřivenou postavou a vracel se pak pokrouceným hrdlem, než se vyvinul ven a mísil se s kouřem z pokřivených komínů a s mlhou z klikaté řeky.

„Víte něco nového?" zeptal se Artur.

„Nového nevíme nic," řekl Jeremiáš.

„Myslím o tom cizinci," podotkl Artur na vysvětlenou.

„O tom cizinci myslím," opáčil Jeremiáš.

Vypadal tak ponuře, když tam stál tak pokrouceně s cípky nákrčníku až pod uchem, že Clennamovi kmitla hlavou myšlenka, a to ani zdaleka ne poprvé, zda snad pan Flintwinch z důvodu zcela vlastního Blandoise neodpravil. Nešlo snad o nějaké jeho tajemství nebo o jeho bezpečnost? Je malý a shrbený a tělesně snad ani ne tuze silný, ale je také houževnatý jako stará kosodřevina a zlostný jako stará kavka. Kdyby takový člověk zaskočil zezadu i muže mnohem mladšího a mnohem silnějšího a měl v úmyslu bez slitování ho sprovodit ze světa, docela dobře by to asi v pozdní hodině a na takovém opuštěném místě dokázal.
Zatímco při Clennamově rozvráceném myšlenkovém stavu plynuly tyto představy přes hlavní starost, která mu nikdy nemizela z hlavy, stál pan Flintwinch se zkrouceným krkem a s jed-

ním okem zavřeným, díval se přes branku na protější dům, kouřil a tvářil se zavile; spíše jako by chtěl náustek dýmky ukousnout, než jako by si v pokuřování liboval. A přece z něho měl svým způsobem požitek.
„Tak mi napadá, Arture, že až příště zase přijdete, budete umět vymalovat mou podobiznu," řekl pan Flintwinch suše, když se shýbl a vyklepával popel z hlavičky.
Artur, značně zahanbený a v rozpacích, požádal o prominutí, díval-li se snad na něho tak upřeně, až to bylo nezdvořilé. „Ale mé myšlenky lpí na té věci tolik," řekl, „že se zapomínám." „Hm! A přece nechápu," odpověděl pan Flintwinch úplně nenucené, „proč by to mělo trápit vás, Arture." „Ne?"
„Ne," odpověděl pan Flintwinch velmi úsečně a rozhodně; velmi podobně, jako by byl pes a chňapl Arturovi po ruce.
„Což si mohu nevšímat všech těch vyhlášek kolem? Což pro mne nemá nic znamenat, když vidím matčino jméno a dům souvislostí s takovým případem veřejně pokálené?"
„Nevidím důvod," odpověděl pan Flintwinch a zamnul si zro-hovatělou tvář, „proč by to mělo pro vás znamenat tak mnoho. Ale povím vám, co vidím, Arture," a pohlédl nahoru k oknům. „Vidím světlo ohně a svíčky v pokoji vaší matky." ,,A co to má s tím co dělat?"
„Víte, pane, čtu z toho," řekl pan Flintwinch a kroutil se k němu, „že je-li radno (jak doporučuje přísloví), aby člověk nehasil, co ho nepálí, je stejně záhodno doporučit, aby se nesháněl po psu, který se zaběhl. Nechtě toho. Obyčejně se ukáže, ani se nenadějete."
Po těch slovech se pan Flintwinch zprudka otočil a vešel do tmavé síně. Clennam zůstal stát a sledoval ho pohledem, jak v pokojíku vedle dveří smáčí ve fosforové krabičce sirku, aby rozžehl světlo, a jak po několika pokusech dřívko zanítil a rozsvěcuje mdlou lampu na zdi. Celou tu chvíli Clennam uvažoval o možnostech – spíše jako by mu na ně ukazovala nějaká neviditelná ruka, než jako by si je sám vymýšlel – jak asi a jakými prostředky by pan Flintwinch ten černý skutek provedl a odstranil stopy po něm pod kteroukoli černou klenbou stínů, jež je obklopují.

„Tak, pane," řekl nedůtklivý Jeremiáš; „bude vám libo zajít nahoru?"
„Matka je myslím sama, ne?"
„Není sama," řekl pan Flintwinch. „Je u ní pan Casby s dcerou. Přišli zrovna, když jsem tu kouřil, a zůstal jsem tu, až dokouřím."
To bylo druhé zklamání. Artur na to nic neřekl a zamířil do matčina pokoje, kde pan Casby a Flora pili čaj a jedli teplé topinky se sardelovým máslem. Zbytky těchto lahůdek nebyly ještě sklizeny ani se stolu, ani z očazené tváře paní Affery, která s dlouhou vidličkou na opékání topinek ještě v ruce vypadala jako nějaká alegorická postava, snad jen s tím rozdílem, že proti většině ostatních postav toho druhu byla mnohem výraznější, neboť znaky její totožnosti byly zdaleka výmluvnější.
Flora si rozložila klobouk i pláštěnku na postel s pečlivostí, která naznačovala, že hodlá zůstat delší dobu. Také pan Casby z krbu zářil dobrotou a blahovolné boule na hlavě se mu leskly, jako by se mu teplé máslo topinek propocovalo patriarchální lebkou, a tváře měl tak brunátné, jako by mu na patriarchálním obličeji bylo ulpělo zbarvení sardelového másla. Když to Clen-nam za vzájemného vyměňování obvyklých pozdravů viděl, rozhodl se, že s matkou promluví bez odkladu.
Protože nikdy nevycházela do jiného pokoje, bylo odedávna zvykem, že ji ti, kdo si s ní chtěli pohovořit v soukromé věci, odvezli k jejímu sekretáři; tam sedávala zpravidla s křeslem otočeným zády do pokoje a osoba, s kterou hovořila, používala stoličky v koutě, která tam bývala vždy pro ten účel připravena. Kromě toho, že od posledního matčina hovoru se synem bez účasti třetí osoby uplynula již dlouhá doba, byli všichni návštěvníci paní Clennamové rovněž zvyklí spatřovat věc docela samozřejmou v tom, když se jí někdo z přítomných zeptal s

několika slovy omluvy za to, že ruší, mohl-li by si s ní promluvit v obchodní věci, a když ji v případě její kladné odpovědi pak zavezl na popsané místo.
A proto, když se nyní Artur omluvil, vyslovil takovou žádost, odvezl ji k jejímu sekretáři a sám se posadil na stoličku, začala paní Finchingová pouze mluvit hlasitěji a rychleji, aby tak jemně naznačila, že nemůže z hovoru nic slyšet, a pan Casby si s ospalým klidem hladil dlouhé bílé kadeře.
278
„Matko, doslechl jsem se dnes o čemsi, o čem mám pevně za to, že to nevíš, a o čem myslím, že bys to měla vědět. Týká se to minulého života toho muže, kterého jsem zde viděl."
„Nevím vůbec nic o minulém životě muže, kterého jsi zde viděl, Arture."
Promluvila docela nahlas, kdežto Artur hovořil tlumeně; ale matka odmítla tento krůček k důvěrnosti, stejně jako odmítala každý jiný, a mluvila s obvykle silným laděním i s obvykle přísnou břitkostí hlasu.
„Nedověděl jsem se tu zprávu oklikou; mám ji z první ruky."
Zeptala se přesně stejně jako předtím, přišel-li proto, aby jí pověděl, co to je?
„Pokládal jsem za správné, aby ses o tom dověděla."
,,A co je to?"
„Byl vězněn ve francouzském žaláři."
Odpověděla klidně: „Řekla bych, že mu to je docela podobné."
„Ale v žaláři pro těžké zločince, matko. Byl obžalován z vraždy."
Trhla sebou při tom slově a její výraz vyjadřoval přirozený odpor. Přesto však nepřestala hovořit stejně nahlas, když se zeptala:
„Kdo ti to řekl?"
„Jeho bývalý spoluvězeň."
„O dřívějším životě toho člověka jsi myslím nevěděl nic, dokud ti to sám neřekl?"
„Ne."
„Ale toho člověka jsi znal?"
„Ano."
„Stejný je i případ můj a Flintwinchův, pokud jde o toho druhého! Ale řekla bych, že ta podobnost asi nepůjde tak daleko, aby ses byl i ty seznámil s tím člověkem, který ti tu zprávu podal, na základě doporučujícího dopisu od obchodního přítele, u kterého si uložil peníze? Jak vypadá srovnání po téhle stránce?"
Artur neměl na vybranou a musil přiznat, že se jeho zpravodaj k němu neuvedl žádným takovým pověřovacím listem, ba že vlastně neměl doporučení vůbec žádné.
Pozorná podmračenost paní Clennamové se pozvolna přetvořila v přísný výraz škodolibé
279
radosti, než s důrazem odpověděla: „Pak si dej pozor, jak soudíš jiné. Říkám ti, Arture, pro tvé vlastní dobro, dej si pozor, jak soudíš jiné!"
Důraznost těchto slov vyvěrala stejně silně z jejích očí jako z výrazného přízvuku mluvy. Nespouštěla z něho oči; a choval-li při příchodu do domu jakousi skrytou naději, že ji snad přesvědčí alespoň v něčem, vypudila mu nyní tuto naději jediným pohledem ze srdce.
„Matko, mohl bych udělat něco, co by ti pomohlo?"
„Nic."
„Nechceš mi svěřit nic důvěrného, nic mi uložit, nic mi vysvětlit? Nechceš se se mnou o ničem poradit? Nedovolíš, abychom se trochu sblížili?"
„Jak se můžeš na něco takového ptát? Odloučil ses od mých záležitostí sám. Nebylo to moje dílo, nýbrž tvoje. Jak se mě na to můžeš tak neodbytně ptát? Nevíš, žes mě nechal Flintwinchovi a ten že teď zaujímá tvé místo?"
Když se podíval na Jeremiáše, poznal Clennam už na jeho kamaších, že upírá pozornost napjatě k nim – ačkoliv stál opřen o stěnu, mnul si čelist a předstíral, že naslouchá Floře, která brebentila nejpomatenějším způsobem páté přes deváté a semlela přitom makrely a tetu pana F v síťové houpačce s chrousty a s obchodem s vínem.
„Tedy vězeň ve francouzském žaláři, obžalovaný z vraždy," opakovala paní Clennamová, která nepřestala přemítat o tom, co jí řekl syn. „A to je všechno, co o něm od toho spoluvězně víš?"
„V podstatě všechno."
„A byl ten spoluvězeň také jeho pomahačem a vrahem? Ale to se rozumí, sebe jistě vylíčí pěkněji než přítele; o tom je zby-tečno pochybovat. Tohle opatří ostatní společnosti novou látku k hovoru. Casby, Artur říká..."
„Počkej, matko! Počkej, počkej!" přerušil ji chvatně, neboť mu nevstoupilo vůbec na mysl, že by chtěla s tím, co jí řekl, jít na veřejnost.

„Co je?" řekla nedůtklivě. „Co ještě chceš?"
„Prosím o prominutí, pane Casby – i vás, paní Finchingová – ještě na okamžik – s matkou..."
280
Položil si ruku na její křeslo, neboť jinak by se v něm již byla otočila; byla by se odstrčila nohou o podlahu. Ještě stále si byli tváří v tvář. Dívala se na něho, zatímco v mysli spěšně probíral možné nežádoucí následky – jež nemohl ovšem předvídat – které by mohly vyplynout z toho, kdyby se Cavallettovo odhalení dostalo na veřejnost, a v rychlosti došel k závěru, že bude nejlépe, když se o tom nebude hovořit, ačkoliv ho k tomu nevedl snad žádný určitější důvod než jeho dřívější přesvědčení, že si matka ponechá tu novinu pro sebe a svého společníka.
„Co je?" opakovala netrpělivě. „Co ještě chceš?"
„Nechtěl jsem, matko, abys opakovala, co jsem ti řekl. Myslím, že bude lépe, když to nebudeš opakovat."
„Kladeš mi to jako podmínku?"
„Hm! Ano."
„Tedy si pamatuj! Jen ty sám z toho děláš tajemství," řekla a ukázala na něho, „ne já. To ty, Arture, sem vnášíš pochybnosti a podezření a žádosti o vysvětlení. A ty, Arture, sem nosíš tajemství. Co myslíš, co na tom záleží mně, kde ten muž byl anebo co byl! Co na tom může záležet? Pro mne za mne to může vědět třebas celý svět, když mu na tom záleží, aby to věděl; ale mně na tom nezáleží ani za mák. A teď mě už pusť."
Podvolil se jejímu velitelskému, vítězoslavnému pohledu a zavezl ji s křeslem zase na místo, odkud ji předtím odvezl. Přitom spatřil ve tváři pana Flintwinche výraz tak nadšený, že jej zcela jistě nemohla vyvolat Flora. To, že matka obrátila jeho zprávu i celý ten jeho pokus a záměr proti němu, ho přesvědčilo ještě víc než její zatvrzelost, vytrvalost a neústupnost, že se s ní namáhá marně. Nezbývalo mu nic jiného, než aby se utekl k staré přítelkyni Affery. Ale již jen dosažení velmi pochybného a předběžného stupně, totiž možnosti žádost vůbec přednést, mu připadalo jako jeden z nejméně slibných úkolů, které si člověk může předsevzít. Ti dva chytráci si ji zotročili tak dokonale, střídali se tak soustavně, aby ji měl jeden nebo druhý stále na očích, a kromě toho se Affery bála tak silně chodit sama po domě, že jakákoli příležitost promluvit si s ní o samotě se zdála už napřed překažená. Krom toho a nadto si paní Affery ještě jakýmsi způsobem (a nebylo příliš nesnadno uhodnout, že přičiněním pádných důvodů jejího
281
lenního pána) vštípila tak nevývratné přesvědčení o nebezpečnosti jakéhokoli hovoru za jakýchkoli okolností, že po celou dobu této návštěvy zůstávala v koutě a chránila se tím symbolickým nástrojem, aby se k ní nikdo nepřiblížil, takže když na ni promluvila několik slovíček Flora, nebo dokonce sám lahvově zelený patriarcha, odmítla rozmluvu máchnutím dlouhé opékači vidličky jako němá.
Když se několikrát s nezdarem pokusil přimět Affery k tomu, aby se na něho podívala, zatímco sklízela se stolu a umývala čajový příbor, vymyslil si Artur lest, kterou by za něho mohla uplatnit Flora. Proto jí pošeptal: „Nemohla byste říci, že byste si ráda prohlédla dům?"
Á ubohá Flora, která byla ustavičně v kolísavém očekávání chvíle, kdy Clennama napadne vrátit se do jinošských dnů a znovu se do ní šíleně zamilovat, uvítala tento šepot s výsostným blaženstvím; byl cenný nejen tím, že hověl jejím tajnůstkářským sklonům, ale i tím, že připravoval cestu k dojemné rozmluvě, ve které Artur jistě odhalí žár svého srdce. Okamžitě začala jeho pokyn rozvádět.
„Ach božínku ten milý starý pokoj," řekla Flora a rozhlédla se kolem, „vypadá pořád stejně paní Clennamová to mě tak dojímá když to vidím až na to že je zakouřenější ale to se dalo to se ví čekat taková doba a musíme to taky všichni očekávat a smířit se s tím ať se nám to už líbí nebo nelíbí a já vím že já jsem musela taky a když nejsem zakouřenější tak jsem strašlivě tlustší to je vlastně stejné když ne horší když si člověk vzpomene na ty dny kdy mě sem papá vodil mrňavé žábě samý puchýř a posadil mě do křesla a nohy na krbovou mřížku a tak jsem se dívala na Artura – prosím odpusťte – na pana Clennama nejmenšího chlapečka samý legrační karnýrek a krejzlíček předtím než se pan F vyhoupl jako mlžný stín na obzoru a dvořil se mi jako ten známý duch v tom německém městě začíná to s B a je to mravní lekce která klade lidem na srdce že všechny cesty v životě jsou podobné stezkám tam na severu Anglie kde dobývají uhlí a dělají železo a všechno se rozsype v popel!"
Když povzdechem vzdala hold nestálosti lidského života, roz-pospíchala se Flora za svým cílem.
„Ne že by snad vůbec někdy," pokračovala, „bylo napadlo

282
i nejhoršímu nepříteli tvrdit že to je veselý dům protože na to nikdy nebyl stavěný ale vždycky dělal velký dojem a něžná vzpomínka mi přivolává blahou chvíli v mládí ještě dřív než úsudek byl zralý když Artur – to je tak ze zvyku – pan Clennam – mě zavedl dolů do kuchyně které se nepoužívalo protože tam byla taková strašná spousta plísně a vlhkosti a nabízel mi že si mě tam schová na celý život a krmit mě bude tím co mi schová od vlastního jídla když nebude ze školy na svátky doma za trest o suchém chlebě a to se za těch blažených dnů stávalo často bylo by to velké obtěžování nebo by chtěl člověk tuze mnoho kdyby poprosil za dovolení aby si směl oživit ty výjevy a projít se po domě?"
Paní Clennamová, která přijímala s nucenou blahovůlí čirou dobromyslnost paní Finchingové, že vůbec přišla, ačkoliv její návštěva (před neočekávaným příchodem Clennamovým) byla bez nejmenší pochyby jedině projevem ryzí srdečnosti a jistě ne osobním potěšením, se vyslovila, že celý dům je jí k službám. Flora vstala a pohledem vyzvala Artura, aby ji doprovodil. „Samozřejmě," řekl nahlas, „a Affery by nám snad mohla posvítit."
Affery se vymlouvala: „Nechtějte na mně nic, Arture!", ale tu ji okřikl pan Flintwinch: „Proč ne? Affery, co je s tebou, ženská? Proč ne, káčo jedna?" Po takové domluvě vyšla neochotně z kouta, vložila do jedné manželovy ruky vidličku na topinky a z druhé od něho přijala svícen.
„Jdi napřed, ňumo!" řekl Jeremiáš. „Chcete jít nahoru, paní Finchingová, nebo dolů?"
Flora odpověděla: „Dolů."
„Tak jdi napřed a dolů, Affery," řekl Jeremiáš. „A dělej to pořádně, nebo sjedu po zábradlí a navezu se ti na záda."
Výzkumnou výpravu vedla Affery, Jeremiáš ji uzavíral. Nehodlal nechat je samotné. Když se Clennam ohlédl a viděl, že o tři schody vzadu jde docela klidně za nimi, jako by se to rozumělo samo sebou, zvolal tiše: „Cožpak se ho nikdy nezbavíme?" Flora ho však hned obratem povzbudila: „Víte i když to není zrovna slušné Arture a na nic takového bych nemohla nikdy před mladším mužem nebo někým cizím ani pomyslit ale on mi nebude vadit když si to tak silně přejete a když dáte laskavě pozor a nebudete mě moc tisknout."
Artur neměl odvahu, aby jí vysvětlil, že na to vůbec ani nepo-
283
myslil, a objal ochrannou paží Floru kolem pasu. „Ach božínku božínku," řekla, ,,jste opravdu moc poslušný moc a je to od vás jistě úžasně dvorné a ušlechtilé ale kdybyste se přitom chtěl trochu víc přitisknout tak bych to vůbec nepovažovala za do-těrnost."
V tomto trapně směšném postoji, který byl v tak nevýslovném rozporu s jeho úzkostmi a starostmi, sestoupil Clennam až do podzemí domu; cestou poznával, že kdykoli bylo někde temněji než jinde, Flora byla hned těžší, a kde bylo v domě nejsvětleji, tam byla také nejlehčí. Když se vraceli z neutěšené kuchyně a přilehlých končin, kde bylo nad všechno pomyšlení smutno a pusto, vedla je paní Affery se světlem do otcovy staré pracovny a potom do staré jídelny; šla vždy vpředu jako přízrak, který není dovoleno předejít, a neobrátila se ani neodpověděla, když Artur zašeptal: „Affery! Musím s vámi mluvit!"
V jídelně jala Floru sentimentální touha podívat se do dračí komory, která Artura za dnů jeho chlapectví tak často pohltila – nikoliv nepravděpodobně proto, že komora byla opravdu tmavá, a tedy jistě velmi vhodné místo, kde zvýšit váhu. Artur začínal již propadat zoufalství, ale přece otevřel, když se vtom ozvalo klepání na domovní dveře.
Paní Affery zdusila výkřik a přehodila si zástěru přes hlavu.
„Cože? Ty chceš zase medicínu?" řekl pan Flintwinch. „Dostaneš porci, ženská, dostaneš! Ó jé! Dám ti šňupku, dám ti ťafku, jen počkej!"
„Půjde zatím někdo otevřít?" řekl Artur.
„Zatím jdu otevřít já, pane," odsekl stařec vztekle; mluvil tak proto, aby jasně naznačil, že při takové nešťastné shodě nepříznivých okolností cítí povinnost jít, ačkoliv by raději nešel. „Zůstaňte zatím tady! Všichni! Affery, ženská, hni se jen na pít nebo řekni jen slůvko té své bláznoviny, a dostaneš dávku trojitou!"
Sotva Jeremiáš zmizel, hned Artur pustil paní Finchingovou; měl jisté potíže, než se uvolnil, protože dáma špatně pochopila jeho úmysly a chystala se přivinout spíše ještě těsněji než povolit.
„Affery, promluvme si ted!"
„Nedotýkejte se mě, Arture!" zvolala a bázlivě před ním ucouvla. „Nechodte ke mně blíž. On vás Jeremiáš uvidí. Uvidí! Nechodte blíž!"
284
„Nemůže mě vidět," odpověděl Artur, „když tu svíčku zhasnu." A co slovo, to čin.

„Uslyší vás," zvolala Affery.
„Nemůže mě slyšet," odpověděl Artur a opět doprovázel slova činem, „když vás zatáhnu tady do té černé komory a promluvíme si tam. Proč si schováváte obličej?"
„Protože se bojím, že něco uvidím."
„Přece se nemůžete bát, že něco uvidíte v téhle tmě, Affery."
„Ano, bojím se. Mnohem víc, než kdyby bylo světlo."
„A proč se bojíte?"
„Protože dům je plný tajemství a záhad; protože je tu plno šeptání a napovídání; protože tu je slyšet tolik zvuků. Takový dům ještě nebyl, aby tam bylo tolik rámusu. Bude to moje smrt, jestli mě dřív nezaškrtí Jeremiáš. A čekám, že to udělá."
„Já jsem tu jaktěživo neslyšel žádné zvuky, aby stály za řeč."
„Ó! Však byste je slyšel, kdybyste tady žil a musil po domě chodit jako já," řekla Affery, „a věděl byste hned, že za řeč opravdu stojí! Za tolik řečí, že by vám bylo, jako byste měl puknout, protože o nich nesmíte mluvit. Tady je Jeremiáš! Kvůli vám mě zabije."
„Má dobrá Affery, prohlašuji vám slavnostně, že odtud vidím světlo z otevřených dveří na dlaždicích v síni. A vy byste to také viděla, kdybyste si odkryla obličej a podívala se."
„To si netroufám," řekla Affery. ,,Na to si nikdy netroufnu, Arture. Chodím vždycky se zástěrou na očích, když se Jeremiáš nedívá, a někdy dokonce i když se dívá."
„Nemůže zavřít dveře, abych ho neviděl," řekl Artur. „Jste se mnou tak jistá, jako kdyby byl na padesát mil daleko." („Kéž by byl!" zvolala Affery.)
„Affery, rád bych věděl, co tady neklape. Rád bych si nějak osvětlil ty záhady v domě."
„Říkám vám, Arture," přerušila ho, „celé tajemství jsou ty zvuky, šustot a sourání, třesení a kroky nahoře i dole." „Ale to nejsou ještě všechny záhady."
„To já nevím," řekla Affery. „Už se mě na nic nevyptávejte.
Vaše stará láska není daleko, a jak víte, tuze ráda moc povídá."
Arturova stará láska, která byla právě v tu chvíli opravdu tak
blízko, že se o něho celá rozechvělá opírala jako velmi podstatný
285
úhel o pětačtyřiceti stupních, jim tady vskočila do řeči, aby ujistila paní Affery – a v jejích slovech bylo víc srdečné opravdovosti než slohové přesnosti slavnostního ujištění – že se to, co tu slyší, nedostane dále, nýbrž zůstane jí posvátné, „kdyby už kvůli nikomu jinému tak kvůli Arturovi – dobře vím že ruším protože jsem příliš důvěrná s Doycem a Clennamem".
„Mám na vás snažnou žádost, Affery, na vás, na jednu z těch několika příjemných vzpomínek z mládí, které vůbec mám, obracím se na vás pro dobro matčino, pro dobro vašeho manžela, pro své vlastní, pro dobro nás všech. Jsem přesvědčen, že mi můžete povědět leccos, co se týká návštěvy toho člověka tady v domě, když budete chtít."
„Tak vám to tedy povím, Arture," odpověděla Affery – „Jeremiáš už jde!"
„Ale nejde, doopravdy ne. Dveře jsou otevřené a on stojí venku a s někým tam mluví."
„Tak vám to tedy povím," opakovala Affery, když chvíli stražila uši, „že když tady byl poprvé, sám ty zvuky na vlastní uši slyšel. ,Co to je?' povídá mi. ,To já nevím,' řeknu mu na to a chytnu se ho, ,ale už jsem to slyšela nevím kolikrát.' Co to říkám, stojí a dívá se na mne a celý se třese, doopravdy."
„Býval tady často?"
„Jen ten první večer a pak tenkrát naposled."
„Co jste viděla ten poslední večer? Co tehdy dělal, když jsem odešel?"
„Ti dva chytráci ho měli celý ten čas sami pro sebe. Jeremiáš se ke mně šourem přivrtěl, když jsem vás pustila ven (vždycky se ke mně přivrtí tak šourem, když mi chce něco udělat), a řekl mi: ,Tak, Affery,' povídá, ,už jdu za tebou, ženská, a ted tě hezky zaženu.' Tak mě tady popadl zezadu za krk a mačkal mě, až jsem musela otevřít ústa, a pak mě tak před sebou strkal, až mě dovedl do postele. Tomu říká, že mě zahání, víte? Ach, to je bídák!"
„A nic jiného jste už toho večera neslyšela ani neviděla, Affery?"
„Cožpak vám neříkám, že mě zahnal do postele, Arture? Už je tady!"
„Ujišťuji vás, že je stále u dveří. To šeptání a napovídání, Affery, o kterém jste mluvila. Co to je?"
286
„Jak to mám vědět! Na takové věci se mě neptejte, Arture. Jděte pryč!"
„Ale, drahá Affery, když se mi nepodaří podívat se proti vůli vašeho muže i mé matky těm skrývaným věcem trochu na zub, vezme to špatný konec."

„Neptejte se mě na nic," trvala Affery na svém. „Jsem jako v jednom snu už beztak moc dlouho. Jděte pryč, jděte pryč!"
„To jste mi už říkala dříve," odpověděl Artur. „Použila jste týchž slov tenkrát v noci u dveří, když jsem se vás ptal, co se to tu děje. Co tím myslíte, že žijete ve snu?"
„To vám nepovím, Arture. Jděte pryč! Neřekla bych vám to, ani kdybyste byl sám; a tím spíš ne, když tu máte svou starou lásku."
Bylo stejně marné, že Artur žadonil a Flora že se ohrazovala. Affery, která se celou tu dobu třásla a snažila se vyprostit, byla hluchá ke všemu zapřísahání a zřejmě si hodlala vynutit volnou cestu z komory mocí.
„Raději zavolám Jeremiáše, než bych vyřkla ještě jedno slovo! Zavolám ho, Arture, když na mne nepřestanete mluvit. A tohle je poslední slovo, co vám řeknu, než ho zavolám. —Jestli se vám někdy podaří na ty dva chytráky vyzrát a začnete si je podávat (a to byste měl, však jsem vám to říkala, hned jak jste přišel domů poprvé, protože jste tady nežil tolik let a nikdo vám ne-nahnal strach o život jako mně), tak si je podejte před mýma očima; a pak mi řekněte: ‚Affery, povězte mi ty své sny!' A pak vám je možná povím!"
Zvuk zavíraných dveří překazil Arturovi odpověď. Vklouzli zas na místa, kde je Jeremiáš nechal, a Clennam vykročil starci vstříc, když se k nim vracel, a oznámil mu, že nešťastnou náhodou zhasil svíci. Pan Flintwinch přihlížel, jak si rozžíhá svíci u lampy v síni, a zachovával hluboké mlčení o osobě, která ho hovorem tak dlouho zdržela. Jeho podrážděnost možná vyžadovala odškodnění za jakousi mrzutost, kterou mu návštěvník způsobil; ale ať již tomu bylo jakkoli, tak se rozvzteklil, když spatřil ženu s hlavou pod zástěrou, že se na ni vrhl, popadl ji přes zástěru palcem a ukazováčkem za nos a zakroutil jím tak mocně, jako by do té šňupky vložil veškerou kroutivou sílu celé své osoby.
287
Flora zůstala už nyní těžká trvale a neodpustila Arturovi z důkladné prohlídky celého domu nic, dokud do ní nepojali i jeho starou podkrovní ložnici. Jeho myšlenky se zaměstnávaly docela jinak než prohlídkou, ale přece si v tu chvíli velmi dobře povšiml — jak měl později příležitost si připomenout — že v celém domě je dusný a nevětraný vzduch, že za sebou v prachu horních pater nechávají otisky šlépějí a že dveře jednoho pokoje kladly při otvírání odpor, což přimělo Affery, aby spustila křik, že se uvnitř někdo skrývá, a nepřestala tomu věřit, i když toho někoho hledali a nenašli. Když se konečně vrátili do matčina pokoje, spatřili ji, jak si rukou v rukavičce stíní tvář a hovoří tiše s patriarchou, který stojí před ohněm v krbu. A jeho modré oči, naleštěná lebka a hedvábné kadeře, které se k nim obrátily, když vstupovali do pokoje, dodávaly nezměrnou hodnotu a nevyčerpatelnou láskyplnost k lidstvu jeho slovům:
„Tak jste si byli prohlédnout obydlí, prohlédnout obydlí — obydlí — prohlédnout obydlí!"
Ta slova sama o sobě nebyla sice výkvět blahovolnosti ani mudrctví, ale on z nich učinil takový vzorný příklad obojího, že by si je byl člověk rád dal vepsat do památníku.

KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ
VEČER DLOUHÉHO DNE

Onen věhlasný muž a znamenitá ozdoba národa, pan Merdle, pokračoval na své zářivé dráze. Všeobecně se začínalo chápat, že nelze strpět, aby člověk, který prokázal společnosti dobro tak podivuhodné a vymačkal z ní tolik peněz, zůstal jen obyčejným smrtelníkem. S jistotou se mluvilo o stavu baronském; ba často padla zmínka i o hodnosti peera. Pověst tvrdila, že páně Merdlova zlatá tvář na baronství zanevřela; prohlásil prý lordu Decimovi jasně do očí, že baronský stav je pro něho málo; že prý řekl: „Ne, bud peer, nebo obyčejný Merdle." To, jak se tvrdilo, uvrhlo
288
lorda Decima do bahniska pochybnosti, a to téměř až po urozenou jeho bradu, pokud vůbec osobnost tak vznešená může klesnout tak hluboko. Neboť Barnaclové jakožto svět sám pro sebe měli utkvělou představu, že taková vyznamenání patří jen jim, a je-li některý voják, námořník nebo právník povýšen do šlechtického stavu, vpouštějí ho takřka jakýmsi milostivým činem do rodinných dveří mezi sebe a zas je za ním okamžitě zamykají. Ustaraný lord Decimus (jak tvrdila pověst) nejenom měl na této představě jistý vlastní dědičný podíl, ale dokonce věděl o několika barnaclovských nárocích na tuto hodnost, které jsou už delší dobu na řadě a které se tak nyní střetávají s nárokem tohoto veleducha. Ať už pověst měla pravdu nebo ne, byla velmi živá; a lord Decimus, který zatím důstojně hloubal — anebo se alespoň tvářil, jako by důstojně hloubal — jak tuto nesnáz rozřešit, dodával této pověsti do jisté míry věrohodnosti tím, že v různých veřejných a společenských shromážděních občas zatančil v džungli zamotaných vět

tu svou sloní skočnou a na zdviženém chobotu předváděl pana Merdla jako obchodního giganta, záštitu bohatství Anglie, zosobněnou obratnost, úvěr, kapitál, blahobyt a všechno požehnání vůbec.
Tak tiše a klidně pokračovala žeň staré kosy, že od chvíle, kdy oba angličtí bratři spočinuli v jedné hrobce na cizineckém hřbitově v Římě, nepozorovaně uplynuly plné tři měsíce. Manželé Sparklerovi se již usídlili ve vlastním domě; byl to menší dům, podobný příbytku pana Tita Barnacla, pravý zázrak nepohodlí, ustavičně načichlý pachem předvčerejší polévky a stáje kočárových koní, ale nadmíru drahý, protože byl v samém středu obyvatelného světa. V tomto obydlí, hodném závisti (a vskutku jim je mnozí lidé záviděli), se paní Sparklerová hodlala pustit okamžitě do práce na zdeptání ňader, když vtom zahájení nepřátelství překazil příjezd furýra s neblahou zvěstí o smrti obou bratří. Paní Sparklerová, která neměla necitelné srdce, přijala zprávu s prudkým výbuchem žalu, který potrval dvanáct hodin; potom se vzchopila, aby si opatřila smutek, a postarala se všemožně, aby jí slušel stejně pěkně jako paní Merdlové. Zármutek pak obestřel nejednu vznešenou rodinu (podle nejvýš zdvořilých pramenů) a furýr se zase vrátil.
Manželé Sparklerovi obědvali sami, obtíženi smutkem, a paní
289
Sparklerová nyní spočívala na kanapíčku v salóně. Byl večer horké letní neděle. Sídlo v samém středu obyvatelného kousku zeměkoule, v každé době dusné a k zalknutí, jako by ustavičně trpělo nevyléčitelnou rýmou, bylo ten večer zvlášť k zadušení. Kostelní zvony se činily ze všech sil, aby duněním přispěly k ne-libozvučným ohlasům ulic co nejsilněji, a osvětlená kostelní okna se přestala žlutat v šeru soumraku a oslepla neprůhlednou černí. Paní Sparklerová ležela na kanapíčku, dívala se otevřeným oknem přes truhlíky s rezedou a jinými květinami na protější stranu úzké ulice a byla již toho pohledu sytá. Paní Sparklerová se podívala druhým oknem, kde na balkóně stál manžel, a byla sytá také toho pohledu.
A když se potom paní Sparklerová podívala na sebe ve smutku, byla sytá dokonce i toho pohledu, ačkoliv samozřejmě ne tak sytá jako obou pohledů předešlých.
„Člověk jako by ležel ve studni," řekla paní Sparklerová a mrzutě se převrátila na druhou stranu. „Božínku, Edmunde, jestli máš něco, o čem mluvit, proč to neřekneš?"
Pan Sparkler by byl mohl odpovědět holou pravdu: „Můj klenote, nemám, co bych řekl." Ale protože mu taková odpověd nenapadla, spokojil se tím, že přešel z balkónu do pokoje a postavil se vedle ženina lehátka.
„Dobrý Bože, Edmunde!" řekla paní Sparklerová ještě mrzutěji, „vždyť si tu rezedu strkáš až dovnitř do nosu! Prosím tě, přestaň!"
Pan Sparkler byl právě duchem nepřítomen – snad ve smyslu mnohem doslovnějším, než se tím rčením zpravidla myslí – a čichal ke snítce rezedy, kterou držel v ruce, tak horlivě, že se zmíněného nezpůsobu opravdu bezmála dopouštěl. Usmál se, řekl: „Prosím o prominutí, má drahá," a vyhodil snítku oknem.
„Až mě bolí hlava, jak tě tak vidím stát, Edmunde," řekla po chvíli paní Sparklerová a zdvihla k manželovi oči, „vypadáš v tom šeru tak hrozně velký. Posad se."
„Zajisté, má drahá," řekl pan Sparkler. A na místě se posadil.
„Kdybych nevěděla, že nejdelší den je už pryč," řekla Fanny a znuděně si zívla, „myslila bych si, že nejdelší den musí být dnešek. Takový den jsem ještě nezažila."
290
„Je to tvůj vějíř, má zlatá?" zeptal se pan Sparkler, zdvihl jeden a ukazoval jí ho.
„Edmunde," odpověděla mu jeho žena ještě znuděněji, „nech si takové hloupé otázky, prosím tě. Čí by to mohl být než můj?"
„Ano, však jsem si myslil, že je tvůj," řekl pan Sparkler.
„Pak ses neměl ptát," odbyla ho Fanny. Po chvíli se znovu převrátila na lehátku a zvolala: „Božínku, božínku, tak dlouhý den na světě ještě nebyl!" A po další chvíli zvolna vstala, prošla se po pokoji a opět se vrátila.
„Má drahá," řekl pan Sparkler, jemuž kmitl hlavou neobyčejně původní nápad. „Řekl bych, že nějak nemáš stání. Všechno s tebou hraje."
„Ach! Stání! Hraje!" opakovala paní Sparklerová. „Nemluv!"
„Má zbožňovaná," domlouval jí pan Sparkler, „zkus si přetřít čelo octíčkem, co tak pěkně voní. Často jsem vídal matku, jak si to dělá, a zřejmě ji to osvěžilo. A je to myslím, jak jistě dobře víš, strašně šikovná ženská a žádná..."
„Pro smilování Boží!" zvolala Fanny a vyskočila, jako když ji píchne. „Kdo to má vydržet! Dnešek je nejnudnější den, jaký kdy svět zažil, vsadím nevímco!"
Pan Sparkler ji sledoval krotkým pohledem, jak se prochází po pokoji, a vypadal

jaksi ustrašeně. Když pohodila několika tretkami a podívala se ze všech tří oken do houstnoucí tmy, vrátila se ke kanapíčku a vrhla se zase do polštářů.
„Poslyš, Edmunde, pojď sem! Pojd kousek blíž, protože tě chci tak, abych na tebe dosáhla vějílem a mohla ti důkladně vštípit to, co ti chci říci. Tak, to stačí. To je už dost blízko. Jdi, ty ale vypadáš jako obr!"
Pan Sparkler se za tuto skutečnost omluvil a hájil se, že za to nemůže; řekl také, že „naši mládenci", aniž zvlášť vysvětlil, o čí mládence jde, mu zpravidla říkají Quinbus Flestrin1 mladší nebo mladý Člověk Hora.
„Tos mi měl říci už dříve," vyčetla mu Fanny.
„Má drahá," odpověděl pan Sparkler celkem potěšené, „nevěděl jsem, že by tě to zajímalo, jinak bych byl nemeškal a jistě ti to řekl."
1 Ve Swiftových „Gulliverových cestách" nazývali takto Gullivera v trpasličí zemi Liliputu.
291
„Ale jdi! Proboha, nemluv," prosila Fanny, „ted chci mluvit já. Edmunde, nesmíme už zůstávat takhle sami. Musím si to zařídit tak, abych už nikdy nemohla propadnout tomuhle stavu strašlivé sklíčenosti, v jakém jsem dnes večer."
„Má drahá," řekl pan Sparkler, „protože jsi, jak všichni dobře vědí, taková úžasně šikovná ženská a žádná..."
„Och, Bože na nebesích, SMILOVÁNÍ!" zvolala Fanny.
Toto zvolání, při němž se Fanny vymrštila z polštářů a zas hned dopadla zpátky, přivedlo pana Sparklera tak z rovnováhy, že uplynuly alespoň dvě minuty, než si troufal říci na vysvětlenou:
„Chci říci, Fanny, že jsi určena, jak všichni vědí, abys oslňovala společnost."
„Určena, abych oslňovala společnost," odsekla Fanny hněvivě, „co jiného! A co se stane! Sotva se zotavím, pokud jde o společenské návštěvy, z otřesu, který jsem utrpěla smrtí drahého papá a chudáka strýce – ačkoliv se nijak netajím, že to poslední bylo šťastným vysvobozením, protože když se člověk nehodí do společnosti, tak udělá nejlíp, když umře..."
„Doufám, milovaná, že to nemluvíš o mně?" přerušil ji zkroušeně pan Sparkler.
„Edmunde, Edmunde, ty bys utýral i svatého. Cožpak nemluvím výslovně o ubohém strýci?"
„Dívala ses tak významně na mne, má drahá," řekl pan Sparkler, „že mi bylo trochu úzko. Děkuji ti, zlatíčko."
„Ted jsi mi přetrhl nit," pravila Fanny a pohodila nedbale vějíř, „a půjdu si raději lehnout."
„Nechoď, má milá," přemlouval ji pan Sparkler, „máš dost času."
Fanny si dala na čas hezkou chvíli; ležela naznak s očima zavřenýma a s obočím zdviženým ve výrazu beznaděje, jako by se byla načisto vzdala všech pozemských věcí. Konečně otevřela zas oči a bez jakýchkoli okolků opět úsečně a břitce pokračovala:
„Ptám se, co se stane potom! Co se stane? Právě když se octnu na začátku období, kdy bych mohla oslňovat společnost nejvíc a kdy bych také z důvodů svrchovaně důležitých společnost strašně ráda oslňovala – ocitám se znenadání v postavení, které mi do jisté míry znemožňuje, abych do společnosti vůbec chodila. To je opravdu strašné!"
292
„Má drahá," řekl pan Sparkler, „nemyslím, že bys proto musela zůstávat doma."
„Edmunde, ty jsi tvor, že by člověk prskal," odpověděla Fanny s velkým rozhořčením, „ty si myslíš, že se žena v nejkrásnějším květu mládí a ne docela bez osobního půvabu může v takové době měřit se ženou, která třebas po všech jiných stránkách kromě postavy stojí hluboko pod ní? Jestli si něco takového myslíš, tak je tvá hloupost bezmezná."
Pan Sparkler povolně přiznal nápad, „že by se to dalo překonat".
„Překonat!" opakovala Fanny s nezměrným opovržením.
„Na čas," připustil pan Sparkler.
Paní Sparklerová nechala poslední nejapný návrh bez povšimnutí a prohlásila trpce, že je to opravdu strašné a v každém případě to stačí, aby si člověk přál být raději po smrti!
„Ale co naplat," řekla, když se trochu zotavila z pocitu, jak se jí křivdí; „ať už je to mrzuté sebevíc, ať se to zdá nevímjak kruté, myslím, že se tomu člověk musí podřídit."
„Zvláště, když se to dalo čekat," řekl pan Sparkler.
„Edmunde," odpověděla jeho žena, „když už nemáš na práci nic slušnějšího než jen urážet ženu, která tě poctila svou rukou, a právě když upadla do neštěstí, pak myslím, aby sis šel lehnout raději ty!"
Pana Sparklera se toto obvinění silně dotklo a nabídl omluvu krajně něžnou a upřímnou. Jeho omluva byla přijata; ale paní Sparklerová ho požádala, aby přešel

na druhou stranu kanapíčka a posadil se mezi záclony u okna, aby se trochu ztlumil.
„A teď, Edmunde," řekla, rozmáchla se vějířem a nataženou rukou se jím dotkla Edmunda, „chtěla jsem ti říci, právě když jsi začal jako obyčejně s těmi rozvláčnými a trapnými výklady, že se budu chránit, abychom už nikdy nezůstali sami, a když mi okolnosti zabrání, abych si po libosti chodila mezi lidi ven, musím si to zařídit tak, abych měla nějakou společnost doma; protože opravdu nemohu a nechci zažít ještě jeden takový den, jako byl dnes."
Zkrátka a dobře, názor pana Sparklera byl, že je v tom rozumu až hanba. A dodal: „A ostatně přece víš, že tu asi brzy budeš mít sestru..."
293
„Nejdražší Arny, ano," zvolala paní Sparklerová s láskyplným povzdechem. „Ta moje miloučká! Ale nemysli si, sama Amy by tu nestačila."
Pan Sparkler chtěl už už říci „Ne?" tázavě, ale ještě včas zpozoroval nebezpečí a řekl to přesvědčivě: „Ne. Kdepak, to ne; sama by tu nestačila."
„Ne, Edmunde. Neboť nejenže jsou skvělé vlastnosti toho předrahého dítěte takového tichého rázu, že potřebují protiklad – vyžadují kolem sebe život a pohyb, aby tím lépe vynikly v patřičných barvách a aby si je člověk nade všechno zamiloval – ale bude také nutno ji vyburcovat, a to víc než po jedné stránce."
„To je to pravé," řekl pan Sparkler. „Vyburcovat."
„Prosím tě, Edmunde, mlč! Máš ve zvyku člověka vyrušit a přitom nemáš vůbec co říci. Jsem z toho úplně zoufalá. To si musíš odvyknout. A když mluvíme o Amy! Ta chudinka zlatá měla drahého papá nevýslovně oddaně ráda a bezpochyby jeho ztráty nesmírně želela a strašně truchlila. Vždyť vím, jak bylo mně. Cítila jsem to strašlivě. Ale není pochyby, že Amy to zasáhlo ještě krutěji, protože mu byla celou tu dobu nablízku a byla s ubohým papá až do posledního dechu; to jsem já naneštěstí nebyla."
Tady se Fanny odmlčela, rozplakala se a naříkala: „Drahý, drahý, milovaný papá! Jaký to byl opravdový džentlmen! Pravý opak ubohého strýce!"
„Z vlivu těch tíživých dnů," pokračovala, „se bude musit ta má dobrá myška vyburcovat. Také z toho, jak na ni působila ta dlouhá doba, co musela ošetřovat nemocného Edwarda; to ošetřování není ostatně ještě u konce a může snad i nějaký čas trvat a to nám všem zrovna teď značně vadí, protože se tím zdržuje konečné vyřízení všech záležitostí nebožáčka drahého papá. Ale protože jsou naštěstí všechny papíry v úschově zde, řádně zapečetěny a pod zámkem tak, jak je tu zanechal, když ho sama Prozřetelnost zavedla do Anglie, jsou věci v takovém pořádku, že to může počkat, až se bratr Edward zotaví a nabude na Sicílii tolik zdraví, aby sem mohl přijet a ujmout se jejich správy nebo vyřídit pozůstalost nebo co jiného bude zapotřebí udělat."
„Nenašel by lepší ošetřovatelku, aby mu pomohla ke zdraví," odvážil se poznamenat pan Sparkler.
294
,,To je div, že s tebou mohu souhlasit," odpověděla jeho choť a ospale k němu stočila malinko oči (mluvila obyčejně, jako by vykládala nábytku v salóně), „a tvá slova potvrdit. Nenašel by lepší ošetřovatelku, aby mu pomohla ke zdraví. Jsou někdy chvíle, kdy je to mé sladké dítě pro čilou mysl trochu nudné, ale jako ošetřovatelka je dokonalost sama. Nejlepší ze všech Aminek."
Pan Sparkler, kterému jeho úspěch stoupl do hlavy, se osmělil ještě víc a podotkl, „že si Edward, holka zlatá, sakra dlouho pomedil".
„Je-li pomedit, Edmunde," odpověděla paní Sparklerová, „tvoje hantýrka pro churavět, pak ano. Ale je-li to něco jiného, nemám výraz pro barbarský jazyk, kterým mluvíš o Edwardově sestře. Že si někde uhnal malárii, buď na cestě do Říma, kam sice jel ve dne v noci, ale nakonec dojel stejně pozdě, aby ještě zastihl nebožáčka drahého papá naživu – nebo nešťastnou náhodou někde jinde – o tom není pochyby, máš-li na mysli to. A stejně, že ho ten jeho nadmíru výstřední život opravdu zeslabil a připravil nemoci půdu."
Pan Sparkler to pokládal za podobný případ, jako když některý z našich mládenců dostane někde v Západní Indii žlutou zimnici. Paní Sparklerová zavřela opět oči a odmítla vzít na vědomí i naše mládence i Západní Indii i žlutou zimnici.
„A tak Aminku," pokračovala, když zase otevřela oči, „tady budeme musit vyburcovat z účinků tolika únavných a strastiplných týdnů. A nakonec ji ještě bude zapotřebí vyburcovat z nízké náklonnosti, o které vím velmi dobře, že jí vězí hluboko v srdci. Neptej se mě, Edmunde, co to je, protože bych musila odmítnout jakoukoli odpověď."
„Nebudu se ptát, má drahá," slíbil pan Sparkler.
„Budu tedy musit to své sladké dítě zdokonalit v mnohém," pokračovala paní Sparklerová, „a čím dřív ji budu mít u sebe, tím lip. Ta má zlatá a sladká Popelka! A pokud jde o projednání pozůstalosti po ubohém drahém papá, není můj

zájem nijak zvlášť sobecký. Papá se ke mně zachoval opravdu velkomyslně, když jsem se vdávala, a mohu očekávat jen málo nebo vůbec nic. Za předpokladu, že neudělal žádnou poslední vůli, která by byla před zákonem platná a ve které by byl zanechal nějaký odkaz paní Generálové, jsem úplně spokojena. Drahý papá, drahý papá!"
295
Znovu se rozplakala, ale paní Generálová byl nejlepší lék, aby ji opět vzpružil. To jméno ji brzy pohnulo k tomu, aby si osušila oči, a pak řekla:
„Vysoce povzbuzující stránka Edwardovy nemoci, na kterou vzpomínám opravdu s vděčností a která také člověka znamenitě posiluje v důvěře, že nepřišel o zdravý rozum ani neztratil patřičnou soudnost – alespoň ne v době smrti chudáka drahého papá – je ta, že okamžitě vyplatil paní Generálovou a vykázal ji z domu. Za to si zasluhuje pochvalu. Dovedla bych mu mnoho odpustit za to, že s takovou pohotovostí udělal přesně to, co bych byla udělala sama!"
¦Paní Sparklerová byla právě ve vrcholném zápalu nadšení a vděčnosti, když se ozvalo dvojité zaklepání na domovní dveře. Velmi podivné klepání. Tiché, jako by se chtělo uvarovat hluku a nechtělo upoutat pozornost. Dlouhé, jako by osoba u klepadla byla myšlenkami kdovíkde a zapomněla přestat.
„Holá!" zvolal pan Sparkler, „kdo je?"
„Snad ne Amy a Edward, bez ohlášení a pěšky?!" řekla paní Sparklerová. „Podívej se!"
Pokoj byl temný, ale na ulici bylo světleji, protože lucerny už hořely. Hlava pana Sparklera, když vyhlížel přes římsu balkónu, vypadala tak obrovská a těžká, že se zdálo, jako by ho už už měla převážit a on měl neznámou osobu dole pádem rozdrtit.
„Je to jeden člověk," řekl pan Sparkler. „Nemohu rozeznat, kdo to je – ale počkej!"
Znovu ho něco napadlo a vyšel opět na balkón, aby se podíval ještě jednou. Když dveřník dole otevřel, vrátil se Edmund do pokoje a oznámil, že poznal, „jak se mi zdá, tátovu glancputýn-ku". Nemýlil se, protože skorém vzápětí sluha uvedl jeho otčíma s cylindrem v ruce.
„Svíce!" řekla paní Sparklerová a omluvila se stručně, že mají ještě tmu.
„Pro mne je světla dost," pravil pan Merdle.
Když přinesli do pokoje svícny, spatřili pana Merdla, jak stojí u dveří a potahuje se za rty. „Napadlo mi, že k vám zaskočím," řekl. „Mám teď jaksi zvlášť hodně práce, ale když jsem si náhodou vyšel na procházku, tu mi napadlo, že se na vás podívám."
296
Protože byl ve společenském úboru, Fanny se ho zeptala, kde večeřel.
„Hm," řekl pan Merdle, „ani jsem vlastně nikde na večeři nebyl."
„Ale večeřel jste už ovšem?" řekla Fanny.
„Hm – ne, nemohl bych říci, že jsem zrovna večeřel," pravil pan Merdle.
Přejel si rukou zažloutlé čelo a přemítal, jako by to nevěděl jistě. Nabídli mu něco k jídlu. „Ne, děkuji," řekl pan Merdle, „nemám na nic chuť. Měl jsem jít s paní Merdlovou večeřet někam ven. Ale protože jsem neměl na žádnou večeři chuť, řekl jsem paní Merdlové, právě když jsme vstupovali do kočáru, aby jela sama, a pomyslil jsem si, že bych se místo toho mohl raději kousek projít."
Přál by si snad trochu čaje nebo kávy? „Ne, děkuji," odpověděl pan Merdle. „Zastavil jsem se v klubu a tam jsem měl láhev vína."
V této chvíli návštěvy si pan Merdle sedl na židli, kterou mu nabídl Edmund Sparkler a kterou až doposud zvolna před sebou strkal jako nějaký nemotora, který stojí poprvé na bruslích a nemůže se odhodlat, aby se pustil a zkusil to. Odložil nyní klobouk na jinou židli vedle sebe, a hledě do něho, jako by byl nejméně dvacet stop hluboký, řekl znovu: „Víte, napadlo mi, že k vám zaskočím."
„To nám jen lichotí," odpověděla Fanny, „protože nejste člověk, který si na návštěvy zrovna potrpí."
„N-ne," odvětil pan Merdle, který si tu chvíli nasazoval zas pod manžetami želízka. „Ne, nepotrpím si na návštěvy."
„Na to máte asi příliš mnoho práce," řekla Fanny. „A máte-li tolik práce, pane Merdle, je u vás nechuť k jídlu vážná věc a měl byste s tím něco dělat. Nesmíte být nemocen."
„I kde! Je mi docela dobře," odpověděl pan Merdle, když o tom chvíli uvažoval. „Je mi stejně dobře jako jindy. Je mi tak dobře, jak potřebuji."
Veleduch svého věku, věren osobitému povahovému rysu, že totiž vždy a všude mluvil za sebe co možná nejméně a i to málo ze sebe soukal velmi ztěžka, opět oněměl. Paní Sparklerová už začínala přemítat, jak dlouho asi hodlá veleduch zůstat.
297

„Právě jsem mluvila o chudáčkovi papá, než jste přišel, pane."
„Hledme! To je náhoda," řekl pan Merdle.
Fanny neviděla proč; ale cítila, že je její povinností, aby pokračovala v hovoru. ,,Říkala jsem," navázala, „že se vinou bratrovy nemoci zdrželo prozkoumání a uspořádání majetku, který tu papá zanechal."
„Ano," přikývl pan Merdle, „ano. Zdrželo se to."
„Ne snad, že by na tom nějak záleželo," řekla Fanny.
„Ne," přisvědčil pan Merdle, když si napřed dopodrobna prohlédl celou štukovou římsu pod stropem, kam až dohlédl; „ne snad, že by na tom záleželo."
,sMám jedinou obavu," řekla Fanny, „aby totiž paní Generálová nic nedostala."
„Ta nedostane nic," poznamenal pan Merdle.
Fanny projevila nadšení, že takto vyjádřil své mínění. Pan Merdle se ještě jednou zahleděl upřeně do hlubin cylindru, jako by se domníval, že na dně něco spatří, uhladil si vlasy a zvolna připojil k poslední své poznámce ještě toto ujištění: „Och! Kdepak! Ne, ne. Ta ne. Ta asi ne."
Protože se zdálo, že tento námět je vyčerpán stejně jako pan Merdle, zeptala se Fanny, hodiá-li se cestou odtud někde zastavit pro paní Merdlovou a pro kočár.
„Ne," odpověděl, „půjdu nejkratší cestou a nechám paní Merdlovou, aby..." – tu si prohlédl důkladně dlaně obou rukou, jako by si z nich hádal budoucnost – „aby se postarala sama o sebe. Myslím, že to dokáže."
„Snad ano," řekla na to Fanny.
Potom následovalo dlouhé mlčení, za něhož paní Sparklerová, která si opět lehla naznak na kanapíčko, zavřela oči a zdvihla obočí, oprošťujíc se znovu od všech světských věcí jako předtím.
„Ale myslím," pravil pan Merdle, „že zdržuji stejně vás jako sebe. Víte, napadlo mi, že k vám zaskočím."
„Jsme oba okouzleni," řekla Fanny.
„A tak zas půjdu," dodal pan Merdle a vstal. „Mohla byste mi půjčit perořízek?"
Fanny s úsměvem poznamenala, jak podivné je pro ni, která se jen zřídkakdy dovede přinutit, aby napsala i jen dopis, má-li něco takového půjčit muži tak úžasně zaměstnanému, jako je pan

Merdle. „Že?" přisvědčil pan Merdle; „ale potřebuji ho a vím, že máte několik takových drobných památek ještě od svatby, i s nůžtičkami a pinzetami a podobnými věcičkami. Zítra ho zas dostanete."
„Edmunde," řekla paní Sparklerová, „otevři (a pozor, velmi opatrně, prosím tě snažně, protože jsi takový hrozný nešika) tu perleťovou skříňku na mém stolku tamhle a podej panu Mer-dlovi ten perleťový perořízek."
„Děkuji vám," pravil pan Merdle, „ale kdybyste měla nějaký s tmavší rukojetí, myslím, že bych si raději vybral tu tmavší střenku."
„Co želvovina?"
„Děkuji," řekl pan Merdle, „ano. Myslím, že si raději vyberu želvovinu."
Edmundovi se proto dostalo příslušného návodu, aby otevřel skříňku ze želvoviny a podal panu Merdlovi perořízek se střenkou ze želvoviny. Když to vykonal, řekla jeho žena veleduchu svého věku půvabně:
„Odpustím vám, když bude od inkoustu."
„Postarám se, aby nebyl od inkoustu," odpověděl pan Merdle.
Slovutný návštěvník jí potom podal manžetu od kabátu a na okamžik v něm pohřbil celou ruku paní Sparklerové: zápěstí s náramkem a se vším všudy. Kam se mu scvrkla vlastní ruka, nebylo zřejmo; byla však tak daleko, že paní Sparklerová vůbec ani nepocítila její dotyk, jako by byl vysoce zasloužilým obyvatelem chelseaské invalidovny nebo greenwichského Domova vysloužilců.
Když vycházel z pokoje, byla Fanny pevně přesvědčena, že to byl nejdelší den, který vůbec kdy přece jen posléze skončil, a že ještě nikdy nebylo ženy, která není tak docela bez osobních půvabů, tak utrápené a znuděné slaboduchými a těžkopádnými lidmi, a vyšla si na balkón, aby se nadýchala trochu vzduchu. Slzy zlostného zoufalství jí zalily oči a jejich závojem viděla slavného pana Merdla, když šel ulicí, jako by poskakoval, křepčil a kroužil jako posedlý smečkou ďáblů.

KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ
VRCHNÍ STOLNÍK SLOŽÍ PEČETI SVÉHO ÚŘADU
K obědu u slavného lékaře se sešla společnost. Byla tam advo-kacie v plné síle, byl tam Ferdinand Barnacle v největší roztomi-losti. Málo stránek života zůstávalo skryto před lékařem a pronikal do nejtemnějších jeho koutů častěji než i sama církev. Bylo v Londýně dost skvělých dam, které po něm přímo blouznily,

„má drahá, jaký je to úžasně roztomilý tvor a prostě báječný člověk", a které by jistě byl zděsil tak důvěrný styk s ním, kdyby byly věděly, na jakých výjevech ty jeho hloubavé oči před několika málo hodinami spočinuly a u čích lůžek a pod čí střechou ta jeho klidná postava stála. Ale lékař byl rozvážný muž, neroz-truboval do světa záležitosti ani své, ani cizí. Viděl i slýchal mnoho podivuhodných věcí a trávil život mezi mnoha nesmiřitelnými mravními protiklady, ale nestrannost jeho soucitu byla téměř stejně neporušená jako u božského mistra veškerého lékařství. Jako déšť navštěvoval spravedlivé i nespravedlivé, konal všechno dobro, kolik jen mohl, a nerozhlašoval to ani v modlitebnách, ani na nárožích ulic.
Jako se žádný člověk s velkou znalostí lidstva, ať již uplatňovanou sebeskromněji a sebenevtíravěji, nemůže vyhnout tomu, aby nevzbuzoval zájem, který se k takové znalosti příznačně pojí, tak i lékař byl přitažlivý muž. I jemnější pánové a dámy, kteří neměli ani tušení o jeho tajemství a kteří by byli leknutím přišli o víc rozumu, než kolik ho vůbec měli, kdyby jim byl s vrcholnou nešetrností navrhl „Pojďte se podívat na to, co vidím já!", uznávali jeho přitažlivost. Kde byl on, tam bylo i cosi z nahé skutečnosti života. A půl gránu skutečnosti, stejně jako každá sebemenší částečka jakékoli jiné vzácné přírodní látky, okoření vůní i chutí obrovské množství ředěniny.
A tak se tedy stalo, že ty malé obědy u lékaře ukazovaly vždy lidi ve světle co nejméně strojeném. Ať už si to hosté uvědomo-
300
váli nebo ne, říkali si: „Tu je člověk, který nás zná tak, jací jsme opravdu, člověk, kterého každodenně někdo z nás přijímá bez paruky i šminky, který slyší horečné blouznění naší mysli a vidí nelíčený výraz našich tváří, když se obojí vymyká naší vládě; proto se před ním můžeme docela dobře pokusit o opravdovost, neboť ten člověk je proti nám ve výhodě a má nad námi příliš velkou převahu."
Proto vypadali lékařovi hosté u jeho družného stolu tak nezvykle, že byli téměř přirození.
Znalosti advokacie, jež se týkaly toho davu porotců, který se nazývá lidstvo, byly břitké jako břitva; ale břitva není nástroj všeobecně vhodný a lékařův prostý lesklý skalpel, třebaže ani zdaleka tak ostrý, se hodil ke každému účelu mnohem lépe. Advokacie se vyznala ve všem, co se týkalo lidské lehkověrnosti a podlosti; ale lékař by jí byl mohl poskytovat v sedmi dnech běžných obchůzek lepší a hlubší obraz lidských slabostí a tužeb než všechny londýnské soudy za dobu sedmdesáti let. Advokacie měla o tom vždy své podezření a snad je i v sobě s jistou zálibou živila (neboť je-li svět opravdu obrovským soudním dvorem, pak by si člověk myslil, že den posledního zasedání nemůže nikdy přijít dost brzy); a tak měla lékaře ráda a vážila si ho stejně jako všichni ostatní lidé.
Páně Merdlova nepřítomnost nechávala u stolu prázdné sedadlo ducha Macbethova přítele Banqua, ale i kdyby tam Merdle býval byl, byl by tam pouze mlčky seděl jako jiný Banquo, a proto ho nikdo nepostrádal. Advokacie, která sbírala v justičním paláci všechny možné i nemožné odpadky — asi jako by to dělal havran, kdyby tam trávil tolik času — posbírala tam v poslední době značné množství stébel a rozhazovala je, kudy chodila, aby poznala, kam vane merdlovský vítr. Právě o tom lehce hovořila se samotnou paní Merdlovou, když se ovšem byla k této dámě přišinula se skřipcem v ruce a s obhájcovským sklonem hlavy.
„Jistý ptáček," řekla advokacie a vypadala, jako by to nemohl být žádný jiný pták než straka, „nedávno mezi námi právníky štěbetal, že prý k seznamu šlechtických osobností této říše přibude dodatek."
„Vskutku?" řekla paní Merdlova.
„Ano," řekla advokacie. „Cožpak ten ptáček nezaštěbetal nic
301
do uší velmi odlišných od našich — do roztomilých oušek?" Podíval se významně paní Merdlové na náušnici, která byla k němu blíž.
„Myslíte do mých?" ptala se paní Merdlová.
„Když řeknu do roztomilých," řekla advokacie, „myslím vždycky vaše."
„Řekla bych, že nikdy nemyslíte nic doopravdy," odpověděla paní Merdlová (nijak pohněvaně).
„Och, jak krutě nespravedlivé!" řekla advokacie. „Ale co ptáček?"
„Jsem poslední člověk na světě, který se doslechne něco nového," poznamenala paní Merdlová a lhostejně si upravovala svou baštu. „Kdo to je?"
„Jakou obdivuhodnou svědkyní byste byla!" řekla advokacie. „Žádná porota (ledaže bychom ji mohli sestavit ze samých slepců) by vám nemohla odolat, i kdybyste byla svědkyní sebe-horší; ale vy byste byla prostě skvělá!"
„Proč, vy směšný člověče?" zeptala se paní Merdlová se smíchem.
Advokacie zamávala několikrát skřipcem mezi sebou a ňadry jako na škádlivě odmítavou odpověď a ptala se svým nejvemlouvavějším přízvukem:

„Jak budu za několik týdnů nebo snad i za několik dnů nazývat nejuhlazenější, nejdokonalejší a nejrozkošnější ze všech žen?"
„Což vám ten váš ptáček neřekl, jak ji jmenovat?" odpověděla paní Merdlová. „Zeptejte se ho zítra, a až se příště uvidíme, povíte mi, co vám říkal."
To vedlo k další výměně podobných lichotek mezi oběma, ale advokacii se při vší bystrosti nepovedlo něco si z toho vybrat, kdežto lékař, který doprovodil paní Merdlovou dolů ke kočáru a dělal jí společnost, než si dáma přehodí plášť, se vyptával na příznaky s obvyklou klidnou přímostí.
„Směl bych se zeptat," řekl, „je-li to o Merdlovi pravda?"
„Milý doktore," odpověděla, „kladete mi právě tu otázku, kterou jsem chtěla položit já vám."
„Mně! A proč rnně?"
„Na mou čest, myslím, že pan Merdle chová víc důvěry k vám než ke komu jinému."
302
„Ale právě naopak, nesvěří se mi vůbec s ničím, ani jako osobnímu lékaři ne. Samozřejmě jste slyšela, co se povídá?"
„Ovšemže, slyšela. Ale vy víte, jaký pan Merdle je; víte, jak je mlčelivý a uzavřený. Ujišťuji vás, že nemám ani tušení, na čem se ty řeči zakládají. Ráda bych, aby to bylo pravda; proč bych vám to měla zapírat? Však byste to stejně hned poznal!"
„Zajisté," řekl lékař.
„Ale je-li to pravda všechno nebo jenom zčásti, nebo je-li to vůbec smyšlenka, nemohu říci. Je to velmi mrzuté postavení, úplně nemožné, ale vy pana Merdla znáte a jistě vás to nepřekva-puje."
Lékaře to nepřekvapovalo, pomohl jí do kočáru a popřál jí dobrou noc. Na chvíli zůstal stát ve dveřích svého domu a díval se rozvážně za kočárem, jak hrčí ulicí. Když se vrátil nahoru, ostatní hosté se brzy rozešli a on zůstal sám. Protože byl velký čtenář literatury všeho druhu (a nikdy ho ani nenapadlo, aby se za tuto slabost omlouval), usadil se pohodlně ke knize.
Hodiny na jeho psacím stole ukazovaly několik minut před půlnocí, když mu k nim upoutalo pozornost zazvonění u domovních dveří. Protože byl člověk prostých zvyků, poslal služebnictvo spát a musil nyní jít otevřít sám. Sešel a před dveřmi spatřil člověka bez klobouku i bez kabátu, který měl rukávy u košile vykasané až k podpaždí. V první chvíli mu napadlo, že ten člověk přichází od nějaké rvačky, a to tím spíše, že byl silně rozčilený a nemohl popadnout dech. Když se na něho však zahleděl pozorněji, poznal, že muž je neobyčejně čistý a nemá oblek v nepořádku nijak jinak, než odpovídá hořejšímu popisu.
„Přicházím z vanových lázní, pane, tady za rohem ve vedlejší ulici."
„A co se stalo v lázních?"
„Mohl byste laskavě hned přijít, pane? Tohle jsme našli na stole."
Podal lékaři složený papírek; lékař se do něho podíval a spatřil na něm své jméno a adresu, psané tužkou; nic víc. Zahleděl se pozorněji na rukopis, zahleděl se na muže, vzal z věšáku klobouk, dal si klíč od domu do kapsy a spolu s mužem spěšně vykročil.
Když došli k lázním, všichni ostatní zaměstnanci podniku je už vyhlíželi ze dveří nebo pobíhali po chodbách. „Požádejte je všech-
303
ny, prosím, aby zůstali tady," řekl lékař hlasitě správci; „a vy, příteli, mě doveďte přímo na místo," řekl muži, který pro něho přišel.
Posel šel rychle napřed kolem řady kabin a na konci chodby potom jednu otevřel a nahlédl dovnitř. Lékař mu šel těsně v patách a rovněž nahlédl do dveří.
V koutě stála vana, ze které byla narychlo vypuštěna voda. A v ní leželo jako v hrobě nebo v kamenné rakvi tělo statného muže s tupou hlavou a hrubými, nízkými, všedními rysy obličeje, přikryté narychlo prostěradlem a pokrývkou. Světlíkové okénko ve stropě předtím otevřeli, aby vyšla pára, které byla kabina plná ; pára se však srazila a v podobě kapek lpěla těžce na stěnách % stejně těžce i na tváři a postavě v lázni. V kabině bylo ještě vedro, i kamenná vana byla ještě teplá, ale tvář i tělo byly na dotek studeně vlhké. Bílý mramor na dně vany byl jedna žilka hrůzné červeně. Na širokém okraji vany po straně stála prázdná lahvička od výtažku opia a perořízek se střenkou ze želvoviny – sice potřísněný, ale ne inkoustem.
„Prořízntutá krční žíla – rychlá smrt – mrtev alespoň půl hodiny." Ozvěna těchto lékařových slov proběhla chodbami i kabinami a rozlehla se celou budovou, zatímco se ještě narovnával, neboť se sklonil, aby dosáhl na dno vany, a zatímco si ještě oplachoval máchavě ruce ve vodě, která se přitom rudě žilkovala stejně jako mramor, dokud se slabým odstínem nezbarvila rovnoměrně.
Potom stočil pohled na šaty na lehátku, na hodinky, peníze a zápisník na stole. Jeho pozorný pohled zachytil složený lístek, který byl zčásti mezi listy

zápisníku a zčásti z něho vyčuhoval. Díval se na něj, dotkl se ho, povytáhl ho o kousek z listů zápisníku a řekl klidně: „Je to adresováno mně." Pak lístek rozložil a četl jej.
Nemusel dávat pokyny, jak si mají zaměstnanci počínat. Ti už věděli, co dělat; brzy přivedli příslušné úřední osoby a ty se stejně zběhle ujaly mrtvého i všeho, co mu patřilo, a v chování i tvářích těchto lidí nebylo znát o nic větší vzrušení, než jaké vídáme na člověku, který natahuje hodinky. Lékař byl rád, když zas mohl vyjít na noční vzduch – přes všechnu velkou zkušenost byl dokonce rád, že se mohl na chvíli posadit na schůdek před domem; cítil nevolnost a pokoušely se o něho mdloby.
304
Advokacie bydlila velmi blízko, a když lékař míjel její dům, spatřil světlo v pokoji, o němž věděl, že v něm přítel často vysedává do pozdních hodin a připravuje si práci. Ježto se v pokoji nikdy nesvítilo, když advokacie nebyla doma, byl si jist, že advokacie není ještě na lůžku. Pravda je, že ta pilná včelka měla nazítří rozhodné stání, kde měla zdeptat korunního svědka žaloby, a využívala hodin před úsvitem ke strojení léček pánům porot-
cům.
Lékařovo zaklepání advokacii udivilo; ale protože se v ní okamžitě probudilo tušení, že jí někdo přišel povědět, jak ji kdosi jiný olupuje nebo se jí chce dostat nějak jinak na kůži, sešla chvatně a tiše dolů. Aby měla jasnou hlavu, omývala si ji studenou vodou, což byla znamenitá pomůcka k přípravě horké lázně pro hlavu pánů porotců, a studovala případ s košilí na hrdle široce rozhalenou, aby pak mohla tím lépe stahovat hrdlo svědků protivné strany. Když přišla dolů, vypadala proto dosti divoce; a sotva spatřila lékaře, kterého očekávala ze všech lidí nejméně, dostala ještě divočejší vzhled a řekla: „Co se děje?"
„Jednou jste se mě ptal, čím trpí Merdle."
„To je prapodivná odpověď. Vím, ptal jsem se."
„Tehdy jsem vám řekl, že jsem žádnou vadu nenašel."
„Ano, vím, že jste mi to říkal."
„Už to vím."
„Probůh!" zvolala advokacie, úlekem ucouvla a pleskla rukou lékaře do hrudi. „A já také! Vidím vám to na obličeji."
Vešli do nejbližšího pokoje a tam dal lékař advokacii dopis, aby si jej přečetla. Advokacie jej pročetla od začátku do konce několikrát. Co do rozsahu v něm mnoho nebylo; ale to málo, co v něm bylo, kladlo na její bedlivou a nerušenou pozornost velké požadavky. Nenalézala vůbec slov, aby dostatečně vyjádřila politování, že tomu již sama nepřišla na stopu. Docela nepatrná nitka by byla stačila, řekla advokacie, aby tomu byla přišla na kloub, a jaký by to byl býval případ, kdyby byla na to všechno přišla včas!
Lékař se uvolil, že tu zprávu půjde oznámit do Harley Street. Advokacie se nemohla hned zase vrátit k léčkám, jež chystala nejbystřejší a nejznamenitější porotě, jakou kdy v těch lavicích spatřila, která, jak může svému učenému příteli říci, nespolkne žádné
305
jalové chytračení ani liché uskoky a která nepodlehne právnické obratnosti a důvtipu, naneštěstí tak často zneužívaným (takovým způsobem chtěla hned zpočátku advokacie na porotu zaútočit); a proto řekla, že půjde s ním a bude se procházet poblíž domu, zatímco přítel bude uvnitř. Šli pěšky, aby se na vzduchu lépe vzpamatovali, a peruti dne již začínaly plašit noc, když lékař zaklepal na dveře.
Podle názoru veřejnosti dveřník v duhové livreji bděl a čekal na pána – což znamená, že ve skutečnosti tvrdě spal v kuchyni nad novinami a mezi dvěma svíčkami, čímž názorně předváděl velkou převahu náhody nad matematickou pravděpodobností, že dům podpálí. Když probudil tohoto služebného ducha, musel lékař ještě vyčkat, až ten probudí vrchního stolníka. Konečně vstoupila tato vznešená osobnost ve vlněném županu a soukenných bačkorách do jídelny; měla však nákrčník a byla každým coulem vrchní stolník. Bylo již ráno. Lékař, zatímco čekal, otevřel na jednom okně okenice, aby viděl, jak svítá.
„Je nutno zavolat komornou paní Merdlové a nařídit jí, aby paní Merdlovou vzbudila a připravila ji na mou návštěvu, jak nejšetrněji dovede. Musím jí oznámit hroznou zprávu."
To řekl lékař vrchnímu stolníkovi. Ten měl v ruce svíčku a zavolal si sluhu, aby ji odnesl. Potom se důstojně přiblížil k oknu a díval se na lékařovu zprávu navlas stejně, jak právě v témž pokoji shlížel na hostiny.
„Pan Merdle je mrtev."
„Přál bych si," řekl vrchní stolník, „dát měsíční výpověď."
„Pan Merdle spáchal sebevraždu."

„Pane," řekl vrchní stolník, „to je nadmíru nepříjemné pro city člověka mého postavení, neboť by to mohlo vzbudit předsudky, a přál bych si odejít okamžitě."
„Když to vámi neotřáslo, nepřekvapilo vás to aspoň, člověče?" zeptal se lékař hněvivě.
Vrchní stolník, vzpřímený a klidný, odpověděl těmito pamětihodnými slovy: „Pan Merdle nebyl nikdy džentlmen, pane, a žádný nedžentlmenský čin pana Merdla mě nemůže překvapit. Přejete si, abych vám sem poslal ještě někoho jiného nebo abych ještě něco zařídil, co byste si snad přál, dříve než odejdu?"
Když se lékař zhostil nahoře úkolu, ke kterému se uvolil, při-

pojil se na ulici opět k advokacii a o rozmluvě s paní Merdlovou neřekl nic víc, než že jí neoznámil ještě všechno, ale že to, co jí řekl, snesla celkem statečně. Advokacie si ve volném čase na ulici vymyslila nadmíru důmyslnou past, jak na jediný ráz chytit celou porotu; když si to v mysli všechno uspořádala, měla hlavu jasnou pro nedávnou nešťastnou příhodu. Kráčela spolu s lékařem procházkou k domovu a oba probírali událost zevrubně ze všech stránek. Než se před lékařovým domem rozloučili, pohlédli oba do slunečné jitřní oblohy, k níž se pokojně vznášel kouř hrstky časných ohňů a dech i hlasy hrstky ranních lidských ptáčat, pak se rozhlédli po obrovské rozloze města a řekli si: Kdyby ty stovky a tisíce ožebračených lidí, kteří dosud spí, tak již věděly, zatímco oni dva tu hovoří, o zkáze, která jim hrozí, jak strašlivý ža-lobný výkřik proti jedné bídné duši by se pozdvihl k nebesům!
Zpráva, že slavný muž je mrtev, se šířila úžasnou rychlostí. Zprvu zemřel na všechny možné nemoci, které byly do té doby vůbec známy, a na několik zbrusu nových chorob, vynalezených s rychlostí světla, aby vyhověly okamžité potřebě. Už od dětství tajil vodnatelnost, zdědil od dědečka spoustu vody na prsou, po celých osmnáct let podstupoval každého rána po celý život operaci, trpěl praskáním důležitých cév v těle, které vybuchovaly jako rachejtle, měl něco na plicích, měl něco se srdcem, měl něco s mozkem. Pět set lidí, kteří si sedali k snídani a o celé věci neměli ani potuchy, před koncem snídaně vědělo, že takřka mezi čtyřma očima a na vlastní uši slyšeli, jak lékař panu Merdlovi říkal: „Musíte být připraven, že jednoho dne nakrásně zhasnete jako oharek svíčky"; a věděli také, že pan Merdle odpověděl lékaři: „Člověk může umřít jen jednou."
Kolem jedenácté dopoledne nabylo přede všemi ostatními dohady největší obliby vysvětlení, že měl něco s mozkem; a ve dvanáct bylo určitě zjištěno, že to něco byl „tlak".
Tlak vyhovoval veřejnému mínění tak znamenitě a zřejmě dělal každému tak dobře, že by byl mohl vydržet celý den, nebýt toho, že advokacie vysvětlila pravý stav věcí před soudem už v půl desáté. To vedlo k tomu, že se kolem jedné začalo po celém Londýně všeobecně šuškat, že pan Merdle spáchal sebevraždu. Ale tlak nebyl tímto odhalením nikterak vyhozen ze sedla, ba naopak nabyl ještě větší obliby než předtím. O tlaku se mravoučně

rozprávělo v každé ulici. Všichni lidé, kteří se snažili nadělat si jmění a kterým se to nepodařilo, říkali: „Tady to máte! Sotva se začnete zabývat hromaděnímpeněz, už máte tlak na krku." Lenoši využívali té příležitosti podobným způsobem. „Vidíte," říkali, „co si člověk užene prací, prací, prací! Nedáte si pokoj, dřete se do úpadu, přeženete to, přijde tlak a jste hotovi!"
Takové úvahy bujely na mnoha místech, ale nikde hojněji než mezi mladými písaři a společníky, kterým jaktěživo nehrozilo ani sebemenší nebezpečí, že by se mohli přepracovat. Ti všichni do jednoho prohlašovali s horoucím zápalem, té výstrahy že bohdá nadosmrti nezapomenou a že si zařídí životosprávu tak pravidelnou, aby se uvarovali tlaku a zachovali se pro potěchu rodiny i přátel ještě mnoho a mnoho let.
Ale asi v té době, kdy burza byla v nejlepším, začal tlak opadávat a na východ i na západ, na sever i na jih se začal mohutně šířit ustrašený šepot. Zpočátku byl jenom slabý a nezacházel dál než k pochybnostem, ukáže-li se bohatství páně Merdlovo ve skutečnosti tak velké, za jaké se považovalo; nenastane-li snad dočasná nesnáz, jak je „realizovat"; nebude-li snad dokonce nutné na čas (řekněme tak na měsíc) zastavit v zázračné bance výplaty. Když pak šepot sílil, nabývaje z minuty na minutu na hlasitosti, stával se i hrozivější. Kde se vzal, tu se vzal, Merdle se prý vynořil z ničeho, nepovznesl se přirozeným růstem ani způsobem, který by mohl kdokoli vysvětlit; vždyť to ostatně byl přízemní, nevzdělaný člověk; ustavičně se díval pod nohy a nebylo člověka, kterému by byl pohleděl do očí; způsobem zhola nevysvětlitelným našel přízeň u lidí všeho druhu a všech stavů; jaktěživo neměl ani vindru vlastních peněz; jeho podniky byly pustý hazard a jeho výdaje přesahovaly všechny meze. Jak se den schyloval k večeru, hovor nabýval na určitosti i hlasitosti. V lázni zanechal dopis

adresovaný jeho lékaři, jeho lékař dopis dostal a dopis bude při zítřejším vyšetřování předložen a jako hromová rána dopadne na davy, které podvedl. Jeho platební neschopnost zničí množství lidí všech stavů a povolání; pro staré lidi, kteří po celý život žili v zámožnosti, nebude jiného místa, kde by litovali důvěry, kterou mu věnovali, než chudobince ; velké zástupy žen a dětí budou mít rukou toho arcipadou-cha celou budoucnost zpustošenou. Na každého stolovníka
308
u těch nádherných hostin se bude pohlížet jako na spoluplenitele domovů bez počtu; každý patolízalský zbožňovatel zlatého telete, který ho pomáhal stavět na ten modlářský stolec, by byl udělal lépe, kdyby se byl kořil rovnou Satanu. A tak řeči, jedním důkazem za druhým a jedním vydáním večerních listů za druhým bez ustání bičované k projevům stále hlasitějším a odvážnějším, zmohutněly do večera až do takového řevu, že by byl člověk uvěřil osamělému pozorovateli na ochoze kolem kupole svatopavel-ské katedrály, že shledává noční vzduch nedýchatelně těžký mumláním jména Merdle, zatracovaného všemožnými kletbami. Neboť tou dobou už bylo známo, že nemoc nebožtíka pana Merdla byla prostě podvod a zlodějství. On, ten nevzhledný předmět tak širokosáhlého podkuřování, stolovník u hostin slavných lidí, to kukaččí vejce v sezeních vznešených dam, ten pod-manitel výlučnosti a nivelizátor pýchy, pouťový handlíř, který čachroval s ministrem šlechtických titulů, vládcem Okolkovacího úřadu, ten příjemce daleko většího množství poct a uznání v době deseti až nejvýše patnácti let, než kolik jich bylo v Anglii věnováno v době ne kratší než dvě století všem mírumilovným dobrodincům národa dohromady se všemi čelnými představiteli umění a věd, za něž mluvilo celé jejich dílo – on, ten zářný div, ta nová hvězda, jejíž jas vedl mudrce nesoucí dary, dokud se na své dráze nezastavila nad jistou zdechlinou na dně vany a nezhasla – byl prostě jen největší podvodník a největší zloděj, který kdy ošidil šibenici.

KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ
SKLIZEŇ BOUŘE

Napřed bylo slyšet zvuk zrychleného dechu a chvatných kroků a do pisárny Artura Clennama vpadl pan Pancks. Bylo po předběžném vyšetřování, dopis byl uveřejněn, zázračná banka se položila a také ostatní vzorné slaměné stavby shořely a rozplynuly se v dým. Obdivovaný pirátský koráb vyletěl do povětří upro-
309
střed obrovského loďstva všech tonáží i druhů až k malým člunům a na hlubině nezbylo nic než obraz zkázy; nic než lodní trupy v plamenech, exploze pracháren a samočinné výbuchy velkých kanónů, které trhají sebe i přátele a sousedy na kusy, tonoucí, kteří se křečovitě chytají třísek paluby, neschopných udržet se nad vodou, a z nichž se každou minutu někdo potápí, vyčerpaní plavci, mrtvoly na hladině a žraloci.

Obvyklá pilná činnost a pořádek v pisárně závodu byly naruby. Neotevřené dopisy a neroztříděné písemnosti se povalovaly bez ladu po stole. Uprostřed těchto známek vysílení i ztracených nadějí stál pán pisárny na svém obvyklém místě v nečinnosti, s.rukama složenýma na vysokém pultě a s hlavou na ně položenou.

Pan Pancks vpadl do pisárny, spatřil ho a zarazil se jako sloup; a v následující chvilce ležel pan Pancks složenýma rukama na vysokém stolku s hlavou na nich a chvíli tak zůstali oba stát, bez hnutí a mlčky, a dělily je jenom nepatrné rozměry pokojíka. První zdvihl hlavu a promluvil pan Pancks. „Já jsem vás k tomu přemluvil, pane Clenname. Vím to. Říkejte si, co chcete. Nemůžete mi říci o nic víc, než co si říkám sám. Nemůžete říci víc, než si zasloužím."

„Ó, Pancksi, Pancksi!" zvolal Clennam, „nemluvte o tom, co si zasloužíte. Copak si zasloužím já sám?" „Víc štěstí," řekl Pancks.

„Já," pokračoval Clennam, aniž mu odpověděl, „který jsem ožebračil svého společníka! Pancksi, Pancksi, zničil jsem Doyce! Toho poctivce, který se lopotil bez pomoci, toho neúnavného starého člověka, který se po celý život tak těžce prodíral; člověka, který musil zápasit s tolikerým zklamáním a který si při tom všem zachoval tolik dobroty a důvěřivosti; člověka, se kterým jsem tolik cítil a kterému jsem chtěl být tak věrný a užitečný; zničil jsem ho – uvrhl jsem ho do hanby a potupy – zničil jsem ho, zničil!"

Na muka, kterými to pomyšlení trýznilo jeho mysl, bylo tak žalno se dívat, že se pan Pancks popadl za vlasy a zoufalstvím nad tím pohledem si je rval.

„Vyčtěte mi to!" zvolal Pancks. „Vyčtěte mi to, pane, nebo si něco udělám. Řekněte mi: ‚Ty hlupáku, ty ničemo!' Řekněte:
310
‚Ty osle, jak jsi mohl něco takového udělat, zvíře jedno, co tě to napadlo!' Pusťte se do mne přece nějak! Řekněte mi nějakou nadávku!" Celou tu dobu si pan Pancks velmi krutě a nelítostně rval nepoddajnou kštici.

„Kdybyste nebyl vůbec podlehl tomu zhoubnému šílení, Pancksi," řekl Clennam

spíše soucitně než káravě, „oč lépe byste byl pochodil vy a oč lépe bych na tom byl já!"
„Jen do mne, pane!" zvolal Pancks a skřípal v zoufalství zuby, „jen do mne!"
„Kdybyste se nebyl nikdy pouštěl do těch prokletých výpočtů, které vám vždycky vycházely tak nad slunce jasněji," bědoval Clennam, „oč lépe byste byl pochodil vy a oč lépe bych na tom byl já!"
„Jen do mne, panel" zvolal Pancks a pustil vlasy z hrsti, „jen do mne, jen houšť!"
Ale Clennam viděl, že se Pancks již začíná uklidňovat, a řekl už všechno, co chtěl, ba i víc; zalomil tedy jen rukama a dodal pouze: „Slepí vůdcové slepých, Pancksi! Slepí vůdcové slepých! Ale Doyce, Doyce, Doyce; můj zničený společník!" Tato slova mu zase schýlila hlavu na vysoký stolek.
Stáli tak oba a mlčeli jako předtím a první přerušil ticho zase Pancks.
„Ještě jsem nespal, pane, od té chvíle, co se o tom začalo mluvit. Zběhal jsem celé město a sháněl jsem se všude, kdybych jen někde našel jiskřičku naděje, že by se dal z ohně zachránit aspoň oharek. Ale všechno mamo. Všechno je pryč. Všechno je ztraceno."
„Vím to," přikývl Clennam, „až příliš dobře."
Pan Pancks vyplnil přestávku zakvílením, které se mu vydralo až z nejniternější hloubi duše.
„Právě včera, Pancksi," řekl Artur, „právě včera, v pondělí, jsem měl pevný úmysl všechno prodat, obrátit v hotovost a s celou věcí prostě skoncovat."
„To já o sobě říci nemohu, pane," odpověděl Pancks. „Ale je opravdu div, o kolika lidech jsem slyšel, kteří chtěli ze všech tři sta pětašedesáti dnů v roce právě včera prodat, kdyby nebylo už bývalo příliš pozdě!"
Jeho oddychování, podobné parnímu stroji, které zpravidla
311
působilo směšně, znělo nyní tragičtěji než skutečné sténání; přitom byl od hlavy až k patě ve stavu tak zmazaném, pošpiněném a zanedbaném, že by byl mohl docela dobře představovat zosobněnou hromádku neštěstí, jejíž obraz je pod nánosem špíny téměř nerozeznatelný.
„Pane Clenname, vložil jste do toho – všechno?" Škobrtl přes pomlčku před posledním slovem jen s velkou námahou a také tak je i vyslovil. „Všechno."
Pan Pancks se opět popadl za ježaté vlasy a trhl rukou tak prudce, že mu několik štětin zůstalo v prstech. Zadíval se na ně Dohledem plným divé nenávisti a potom si je strčil do kapsy. „Svou povinnost," řekl Clennam a setřel si několik slz, které mu tiše kanuly po tváři, „musím vykonat okamžitě. Ať již je odškodnění, kterého jsem schopen, sebechabější a sebenuznější, musím je poskytnout. Musím očistit dobrou pověst svého nešťastného společníka. Pro sebe si nesmím nechat nic. Správu závodu, které jsem tak hanebně zneužil, musím odevzdat do rukou našich věřitelů a musím ze svého provinění – nebo zločinu – odčinit tolik, kolik je za celý život, který mi zbývá, vůbec jen možno."
„Je tak nemožné, pane, nějak se přes to přenést?" „Úplně vyloučeno. Teď se už nedá urovnat vůbec nic, Pancksi. Čím dřív se závod dostane z mých rukou, tím lépe pro něj. V tomto týdnu je nutno dostát závazkům, které by v několika málo dnech přivodily pohromu stejně, i kdyby se mi ji podařilo oddálit o jediný den tím, že bych po tu dobu pokračoval jako dříve a tajil to, co vím. Celou noc jsem přemýšlel, co mám dělat; a teď už jen zbývá to udělat."
„Ale přece ne docela sám?" řekl Pancks, jehož tvář byla tak vlhká, jako by se jeho pára srážela ve vodu tak rychle, jak ji zoufale vyfukoval. „Vezměte si na pomoc nějakého právníka!"
„To bych snad opravdu měl." „Vezměte si Rugga."
„Není té práce mnoho. Udělá to jistě stejně dobře jako každý jiný."
„Mám dojít pro Rugga, pane Clenname?" 312
„Kdybyste pro mne mohl tu chvíli vyšetřit, byl bych vám velmi vděčný."
Pan Pancks si okamžitě nasadil klobouk a odsupěl do Penton-villu. Celou dobu, po kterou byl pryč, nezdvihl Artur hlavu se stolu a zůstal bez hnutí ve stejném postoji.
Pan Pancks přivedl přítele a právního poradce pana Rugga hned s sebou. Pan Rugg získal po cestě tak bohatou zkušenost, že pan Pancks je pro tu chvíli v nepříčetném duševním stavu, že zahájil odbornou zprostředkovatelskou poradu žádostí, aby se tento pán odklidil z cesty. Zdrcený a pokorný pan Pancks poslechl.
„Vypadá to s ním skorém stejně jako kdysi s mou dcerou, pane, když jsme začali ten proces s Bawkinsem pro zrušení manželského slibu, ve kterém byla žalující stranou," řekl pan Rugg- »Má na věci příliš silný a přímý zájem. Je silně vydrážděný. V našem povolání se nikdo nikam nedostane, pane, když podléhá citům."

Když svlékal rukavice a vkládal je do klobouku, podíval se několikrát po očku po svém klientu a viděl, že se s ním stala změna. „Mrzí mě, pane, když vidím," řekl pan Rugg, „že jste se i vy přespříliš poddal vlastním citům. To, prosím, nedělejte; to, prosím, nedělejte. Všech těch ztrát je sice dlužno silně litovat, pane, ale musíme se jim podívat směle do tváře."
„Kdyby ty peníze, které jsem ztratil, byly patřily všechny mně, pane Ruggu," řekl s povzdechem pan Clennam, „nenesl bych to ani zdaleka tak těžce."
„Opravdu, pane?" řekl pan Rugg a mnul si bodře ruce. „Překvapujete mě. To je zvláštní, pane. Dosavadní všeobecná zkušenost mě učí, že se lidé starají především vždy o vlastní peníze. Znal jsem lidi, kteří připravili o hezké částky peněz jiné lidi a snášeli to dobře; opravdu velmi dobře."
S těmi konejšivými slovy se pan Rugg posadil na písařskou stoličku k pultu a zahájil vlastní jednání.
„A teď se, pane Clenname, s vaším dovolením do toho tedy pustíme. Podívejme se, jak s celým případem vlastně vypadáme. Otázka je prostá. Otázka je ta obvyklá prostá, přímá, střízlivá otázka: Co můžeme pro sebe udělat? Co můžeme pro sebe udělat?" „Pane Ruggu, to není otázka moje," řekl Artur. „Hned od počátku ji chápete chybně. Otázka je: Co mohu udělat pro svého
313
společníka, jak nejlépe bych mu mohl za všechno poskytnout náhradu?"
„Víte, pane, obávám se," namítl pan Rugg důrazně, „že se ještě pořád příliš poddáváte citovému rozrušení. Mně se nelíbí ten výraz ‚náhrada', pane, leda jako páka v obhájcových rukou. Omluvíte mě laskavě, když vám znovu opakuji to, co považuji za svou povinnost, abych vás totiž varoval, že se skutečně nesmíte tomu citovému rozrušení tak poddávat?"
„Pane Ruggu," řekl Clennam, sbíraje síly, aby vykonal, na čem se ustanovil, a překvapil osloveného pána tím, že přes všechnu malomyslnost a zoufalství dal zřejmě najevo pevnou a cílevědomou rozhodnost, „mám z vašich vývodů dojem, že asi nebudete zvlášť ochotně souhlasit s postupem, pro který jsem se již rozhodl. Kdyby vaše nelibost byla tak silná, že by vám překážela, abyste vyřídil celou věc tak, jak je zapotřebí, bylo by mi velmi líto, ale musil bych se ohlédnout po pomoci někde jinde. A upozorňuji vás hned na začátku, že jakékoli vaše přemlouvání a námitky by u mne vyzněly naprázdno."
„Dobrá, pane," odpověděl pan Rugg a pokrčil rameny. „Dobrá, pane. Jelikož tu věc něčí ruce udělat musejí, ať to tedy udělají mé. Taková byla moje zásada v případě Ruggová kontra Bawkins. Taková je moje zásada ve většině případů."
Pak začal Clennam vysvětlovat panu Ruggovi své nezlomné rozhodnutí. Řekl panu Ruggovi, že jeho společník je muž nejvýš poctivý a bezúhonný a že ho ve všem, co hodlá podniknout, vede především znalost společníkovy ryzí povahy a úcta k jeho citům. Vysvětlil mu, že společník je tou dobou právě nepřítomen a za důležitým posláním v cizině a že se tedy jenom sluší a patří, aby najmě on sám vzal na sebe před veřejností odpovědnost za to, čeho se v unáhlení dopustil, a aby svého společníka před veřejností očistil z jakékoli spoluodpovědnosti za to, neboť nesmí dopustit, aby na společníkově cti a dobré pověsti v cizí zemi uvízl třebas i jen stín podezření, který by mohl nespravedlivé ohrozit zdárný výsledek jeho zvláštní práce za hranicemi. Řekl panu Ruggovi, že jediným opravdovým zadostučiněním, které je v jeho moci, je očistit společníka po mravní stránce v nejplnější míře a veřejně a bez jakékoli výhrady prohlásit, že on, Artur Clennam, společník řečené firmy, jednal zcela o své újmě a vůli, ba dokonce
314
proti výslovnému přání a výstrahám svého společníka, když vložil firemní pohotové prostředky do podvodných podniků, které se právě provalily; to že bude pro tohoto muže lepší zadostuči-nění, než jakým by bylo pro mnohé lidi, a že proto především toto zadostučinění musí společníkovi dát. A z toho důvodu hodlá dát natisknout prohlášení v tom smyslu, jak právě uvedl; toto prohlášení si již písemně sestavil a kromě toho, že je nutno je rozeslat všem obchodním přátelům firmy, je také nutno dát je otisknout v novinách. Souběžně s tímto opatřením (jehož líčení stálo pana Rugga silná muka, neboť se ustavičně kysele ošklí-bal a rozpaky nevěděl, co s rukama a nohama, a stále sebou vrtěl) napíše dopis všem věřitelům, ve kterém společníka slavnostním způsobem očistí a dá jim na srozuměnou, že firma zastavuje činnost, dokud mu nebudou známa jejich přání a dokud nebude mít možnost se dorozumět se společníkem, a že se pokorně podrobuje jejich rozhodnutím. A jestliže by po jejich zhodnocení společníkovy neviny bylo možno uvést všechny záležitosti do takového pořádku, aby závod mohl zase začít úspěšně pracovat a nynější úpadek překonat, pak nechť jeho vlastní podíl připadne společníkovi jako jediná náhrada, kterou mu může v penězích poskytnout za útrapy i ztráty, jež mu tak nešťastně způsobil, a jemu, Arturu Clennamovi, nechť je laskavě dovoleno, aby směl za nejnižší myslitelný plat, za který je

možno vůbec ještě žít, firmě sloužit dál jako věrný a oddaný písař.
Ačkoliv pan Rugg viděl jasně, že nelze nijak zabránit, aby se toto všechno neuskutečnilo, přece jen si jeho křečovité záchvěvy v obličeji a neklid v údech usilovně žádaly na usmířenou nějaký projev odporu a pan Rugg se vskutku ohradil.
„Nevznáším žádnou námitku, pane," řekl, „a nesnažím se vás ani v nejmenším přemlouvat. Provedu všechno tak, jak si to představujete, pane, ale s výhradou protestu." Potom pan Rugg uvedl, a to nikoli bez rozvláčných výkladů, hlavní body svého protestu. A ty byly asi tyto: jelikož celé město, ba co dí, celá země je právě v prvním ohromném rozčilení nad nedávným odhalením a nevole k obětem bude velmi prudká; jelikož je jisté, že se ti, kdo nebyli obětí podvodu, rozhoří mocným hněvem proti těm, kteří nebyli tak moudří jako oni, a jelikož ti, kdo obětí podvodu byli, stejně jistě budou hledat pro své jednání důvody a omluvy, o nichž budou stejně
315
pevně přesvědčeni, že je druzí postižení určitě nemají; jelikož přistupuje ještě velká pravděpodobnost, že se každý postižený jednotlivec bude velmi zlobně a rozhořčeně v duchu přesvědčovat o tom, že nebýt příkladu všech ostatních postižených, nebyl by si ani on nikdy na sebe přivolal takové bědy; a jelikož takové prohlášení, jaké hodlá Clennam vydat právě v této době, jistě na něho soustředí celou bouři nepřátelství, která vyloučí jakoukoli jiskřičku naděje na shovívavost věřitelů nebo na jejich jednomyslnost, vystaví se tak jako osamocený terč neúprosné křížové palbě a tím i nebezpečí, že bude sražen k zemi z několika stran současně.
Na to všechno Clennam odpověděl pouze tím, že námitky sice uznává, ale že tento protest neobsahuje nic, co by zmenšovalo nebo co by mohlo zmenšit naléhavost dobrovolného a veřejného očištění jeho společníka. Proto nyní jednou provždy důtkli-vě žádá pana Rugga, aby mu okamžitě pomohl uvést celou věc do chodu. Nato se pan Rugg dal do práce a Artur, který si pro sebe neponechal z majetku nic než šaty, knihy a nepatrnou částku hotových peněz, postoupil svůj malý osobní vklad v bance k zúčtování ve prospěch společného podniku.
Prohlášení i oznámení věc rozneslo a bouře divě řádila. Tisíce lidí se zuřivě rozhlíželo po nějaké živé oběti, kterou by mohli zahrnout výčitkami; a tento pozoruhodný případ, který se tak úporně domáhal veřejného pranýřování, postavil tu vytouženou lidskou oběť na popraviště. Když ti lidé, kteří neměli s případem vůbec nic společného, byli jeho křiklavou hanebností tak silně dotčeni, dalo se sotva očekávat od lidí, kteří při tom přišli o peníze, že projeví nějakou shovívavost. Vyčítavé i urážlivé dopisy věřitelů jen pršely a neuplynul ani týden, když se pan Rugg, který každodenně seděl na vysoké stoličce u pultu a všechny je pročítal, svěřil klientovi s obavou, že proti němu byly vydány soudní platební příkazy.
„Musím si odpykat následky toho, co jsem provedl," řekl Clennam. „Příkazy mě zastihnou zde."
Hned nazítří ráno, když zahýbal kolem krámku paní Plorni-shové do dvora U zkrvaveného srdce, stála paní Plornishová ve dveřích; čekala na něho a tajemně ho vyzývala, aby zašel do Šťastné chaloupky. Tam zastihl pana Rugga.
316
„Napadlo mi, že tu na vás počkám. Kdybych byl vámi, pane, nechodil bych dnes ráno do pisárny." „A proč ne, pane Ruggu?" „Pokud vím, bylo jich vydáno již pět."
„Čím dříve to budu mít za sebou, tím lépe," řekl Clennam. „Ať si mě odvedou třebas hned."
„Ano, ano," řekl pan Rugg a postavil se mezi Artura a dveře, „ale mějte rozum, mějte rozum. Však oni si pro vás přijdou až dost brzy, pane Clenname, o tom nepochybuji; ale slyšte přece rozumné slovo. V takových případech se skorém vždycky stává, že se do popředí prodere některá bezvýznamná maličkost a nadělá spoustu hluku. Nu, zjistil jsem prostě, že jeden takový papírek už běhá – pouhá lapálie, která podléhá nejnižšímu soudu – ale mám důvod k domněnce, že snad právě na jeho základě byl vydán inkarcerační příkaz. Za takovou hloupost bych se nedal sebrat."
„A proč ne?"
„Dal bych se sebrat už pro něco pořádného, pane," řekl pan Rugg. „Člověk přece musí tak trochu dbát na to, jak to vypadá. Jako váš právní poradce bych vám byl tou radou, abyste se dal sebrat na příkaz od některého z vyšších soudů, kdybyste proti tomu nic nenamítal a chtěl mi tu laskavost prokázat. Vypadá to lépe."
„Pane Ruggu," řekl zdrcený Artur, „mám jenom jediné přání, a to je, abych to už měl za sebou. Půjdu tam a využiji té příležitosti."
„Ještě jedno rozumné slovo, pane!" zvolal pan Rugg. „A to je opravdu jen rozumné slovo. Tamto snad byla věc vkusu, ale tohle je věc rozumu. Když vás odvedou pro

tuhle lapálii, pane, dostanete se do Maršálského vězení. A vy přece víte, jaké Mar-šálské vězení je. Velmi dusné. Strašlivě stěsnané. Kdežto věznice nejvyššího soudu..." a pan Rugg se rozmáchl zeširoka pravou rukou, aby vyjádřil tu obrovskou prostornost.
„A já," řekl Clennam, „bych do Maršálského vězení šel raději než do kteréhokoli jiného."
„Myslíte to doopravdy, pane?" odpověděl pan Rugg. ,,Pak je i tohle věc vkusu a můžeme tedy jít."
Byl zpočátku trochu nedůtklivý, ale brzy ho to přešlo. Kráčeli
317
středem Dvora na druhý konec. Zkrvavená srdce jevila o Artura větší zájem od té doby, kdy ho potkalo neštěstí, než předtím; nyní na něho pohlížela jako na člověka, který tam věru patří, protože ve Dvoře získal jakési domovské právo. Četná zkrvavená srdce vyšla, aby se za ním podívala a velmi soucitně a starostlivě si navzájem sdělovala, že ,,ho to hodně zdrblo". Paní Plornishová stála s otcem na svém konci Dvora nahoře na schodech, byli velmi sklíčeni a pokyvovali smutně hlavou.
Když Artur a pan Rugg přišli do pisárny, nespatřili nikoho, kdo by čekal. Ale obstarožní vyznavač židovské víry, naložený v rumu, je v patách sledoval a nahlédl skleněnou přepážkou dovnitř, ještě než pan Rugg otevřel první dopis z ranní pošty. „Aha!" řekl pan Rugg a vzhlédl. „Dobrý den. Jen pojďte dál. – Pane Clen-name, to je myslím ten pán, o kterém jsem vám říkal."
Pán vysvětlil, že důvod jeho návštěvy je „thákova mháliška fěsiška", a provedl svůj úřední úkon.
„Mám vás doprovodit, pane Clenname?" zeptal se pan Rugg zdvořile a zamnul si ruce.
„Děkuji, ale raději bych šel sám. Buďte tak laskav a pošlete mi nějaké šaty."
Pan Rugg mu zvesela a nenucené přislíbil, že mu vyhoví, a podali si ruce. Potom Artur a jeho průvodce sešli ze schodů, nasedli do první drožky, která se naskytla, a vyjeli ke staré bráně.
„Bůh mi odpusť, ale nikdy mi nenapadlo," řekl si Clennam v duchu, „že tam někdy vstoupím takhle!"
U brány byl pan Chivery a ve vrátnicí mladý Jan; buď měl právě po službě, nebo se ji zrovna chystal nastoupit. Když poznali, kdo nový vězeň je, byli oba překvapeni víc, než by snad byl člověk od klíčníků očekával. Starší pan Chivery mu podal jaksi zahanbeně ruku a řekl: „Nedovedu si vzpomenout, pane, že bych vás byl někdy míň rád viděl." Mladší pan Chivery se choval zdrželivěji a nepodal mu vůbec ruku; stál a hleděl na něho se vzezřením tak očividně nerozhodným, že upoutalo dokonce i pozornost samého Clennama s těžkými víčky a těžkým srdcem. Hned poté zmizel mladý Jan ve vězení.
Protože se Clennam vyznal ve vězení už dost dobře, aby věděl, že musí jistou chvíli setrvat ve vrátnici, posadil se do kouta a předstíral, že se zaměstnává prohlížením dopisů, které vytáhl z kapsy.
318
Nezaujaly však jeho pozornost natolik, aby pln vděčnosti nepostřehl, jak starší pan Chivery nevpouští do vrátnice jiné vězně; jak některým kyne svazkem klíčů na znamení, aby nevcházeli, jak jiné vystrkuje loktem, aby odešli, a jak mu to bědné postavení vůbec všemožně ulehčuje.
Artur seděl s očima upřenýma do podlahy, vzpomínal na minulost, rozjímal o přítomnosti a těkal pozorností od jedné k druhé, když pocítil, že se ho někdo dotkl na rameni. Byl to mladý Jan a řekl: „Ted už můžete jít."
Artur vstal a šel za mladým Janem. Když zašli několik kroků za vnitřní železnou bránu, mladý Jan se obrátil a řekl mu: „Potřebujete pokoj pro sebe. Opatřil jsem vám jeden." „Děkuji vám ze srdce."
Mladý Jan se znovu obrátil a zavedl ho starým známým vchodem po starých známých schodech do starého známého pokojíka. Artur mu nabídl ruku. Mladý Jan se na ni podíval, pak pohlédl na něho – přísně – nadýchl si, zajíkl se a řekl:
„Nevím, jestli mohu. Ne, vidím, že nemohu. Ale myslil jsem si, že byste měl rád ten pokoj, a tak ho tady máte."
Když mladý Jan odešel (a šel hned), Clennamovo překvapení nad nesrovnalostmi v jeho chování ustoupilo pocitům, které ten prázdný pokojík budil v jeho raněném srdci, a houstnoucím vzpomínkám na tu jednu dobrou a něžnou bytost, která jej posvětila. To, že nebyla v jeho změněném životě přítomna, dodávalo pokojíku i jemu v něm tak silnou opuštěnost a tak silnou potřebu laskavé a upřímné tváře, že se obrátil ke stěně a v pláči, kterým si jeho srdce ulevovalo, zavzlykal:
,,Ó, má Malá Dorritko!"
319
KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ

ADEPT MARŠÁLSKÉHO VĚZENÍ

Den byl slunečný a Maršálské vězení, do kterého se opíralo parné poledne, bylo nezvykle tiché. Artur Clennam klesl do jediné lenošky v pokojíku, stejně sešlé jako kterýkoli dlužník ve vězení, a poddal se myšlenkám.

V tom nepřirozeném klidu, který se v něm rozhostil, když už měl obávané uvěznění za sebou a dostal se až sem – v té první změně cítění, kterou vězení takřka všeobecně vyvolávalo, v tom nebezpečném útulku, z kterého již tolik lidí sklouzlo do hlubin ponížení a hanby tolika různými cestami – mohl myslit o některých událostech svého života téměř tak, jako by mu byly úplně vzdálené, protože se octl v jiném životě. Považíme-li, kde byl, a připomeneme-li si zájem, který ho tam přivedl poprvé, když měl ještě možnost podle libosti odcházet, i všudypřítomný něžný obraz, který byl stejně neodlučitelný od zdí a mříží kolem něho jako od podvědomých vzpomínek jeho pozdějšího života, jež nemohlo uvěznit žádné zdivo ani mřížoví, nebylo nic podivného na tom, že ho všechno, nač se jeho paměť upjala, přivádělo zase zpátky k Malé Dorritce. Jemu to však připadalo podivné, i když ne pro tu skutečnost samu, ale spíš pro připomínku, kterou to s sebou přinášelo, nakolik mělo to drahé stvoření čko vliv na všechna jeho lepší rozhodnutí.

Nikdo z nás neví zcela jasně, komu nebo čemu jsme takovým způsobem zavázáni, dokud nám některé nápadné zabrždění rozvířeného kola života nepřinese s sebou i pravé pochopení. Přichází s nemocí, přichází se zármutkem, přichází se ztrátou draze milovaných bytostí, je to jeden z nejčastějších úkazů v neštěstí. I na Clennama přišlo v jeho neštěstí, přišlo silně a něžně. „Když jsem se poprvé vzchopil," přemítal, „a vytyčil si před znavenýma očima cosi jako cíl, koho jsem to měl před sebou, kdo se plahočil pro dobrou věc, bez povzbuzení, bez povšimnutí, proti všem mrzkým překážkám, které by byly odstrašily celý dav uznávaných hrdinů a hrdinek? Jediné slabé děvče! Když jsem se snažil potlačit po-

chybenou lásku a chovat se šlechetně k člověku, který byl šťastnější než já, ačkoliv se o tom nikdy neměl dovědět ani mi to splatit jediným vděčným slovem, u koho jsem viděl trpělivost, sebezapírání, sebepřemáhání, šlechetnou obětavost, nejvznešenější citovou ušlechtilost? U téže ubohé dívky! Když jsem já, muž, s výhodami, možnostmi i silami, které muž má, přezíral šepot ve vlastním srdci, že chybil-li již otec, mou první povinností je tu chybu skrýt a odčinit ji, který mladičký tvor s něžnýma nožkama, skorém bosýma na vlhké zemi, s drobnýma ruč-kama, které věčně pracovaly, s útlou postavou, chatrně chráněnou před nečasem, mohl přede mnou stanout, aby mě zahanbil? Malá Dorritka!" A tak se dělo bez ustání, jak tu seděl o samotě ve zvetšelé lenošce a přemýšlel. Vždycky Malá Dorritka. Až se mu zdálo, jako by sklízel odplatu za to, že se od ní odloučil a strpěl, aby se cokoli vetřelo mezi něho a vzpomínky na její přednosti.

Dveře se pootevřely a hlava staršího Chiveryho se do nich maličko vsunula, ale neobrátila se k němu.

„Mám po službě, pane Clenname, a odcházím. Mohl bych pro vás něco udělat?"

„Děkuji mnohokrát. Nic.1'

„Odpustíte mi, že jsem si otevřel dveře," řekl pan Chivery, „ale nemohl jsem se doklepat."

„Klepal jste?"

„Snad desetkrát."

Když se Clennam z otupělosti trochu probral, povšiml si, že se vězení už probudilo z polední dřímoty, že obyvatelé se procházejí po stinném dvoře a že odpoledne už hodně pokročilo. Hloubal tak několik hodin.

,,Vaše věci už přišly," řekl pan Chivery,,, a syn vám je sem přinese. Byl bych vám je už poslal, ale syn jinak nedal, že vám je prý přinese sám. Vlastně je sám uschoval, a proto jsem vám je taky nemohl poslat. Pane Clenname, směl bych vám něco říci?"

„Pojdte dál, prosím," řekl Artur, protože hlava pana Chiveryho ještě pořád vězela jen na kousek v úzké mezeře mezi dveřmi a pan Chivery k němu obracel místo obou očí jenom jedno ucho. To byla vrozená ohleduplnost pana Chiveryho – opravdová zdvořilost, ačkoliv zevnějškem byl každým coulem klíčník a vůbec ničím nepřipomínal džentlmena.

„Děkuji vám, pane," odpověděl pan Chivery, aniž postoupil, „nestojí za to, abych chodil dál. Pane Clenname, nevšímejte si mého syna (budete-li tak laskav), kdybyste ho snad náhodou natrefil ve špatné náladě. Můj syn má srdce a má to srdce na pravém místě. Já i matka víme, kde je máme hledat, a vždycky je najdeme na pravém místě."

S těmi tajemnými slovy stáhl pan Chivery ucho zase ze dveří a zavřel. Neuplynulo

snad ani deset minut, když ho vystřídal syn.
„Tady máte brašnu," řekl Arturovi a pozorně ji postavil.
„Je to od vás velmi hezké. Stydím se, že jste se tolik obtěžoval."
Než to dořekl, byl Jan pryč, ale brzy se zase vrátil a řekl navlas stejně jako předtím: „Tady máte černý kufr," a stejně pozorně ho postavil vedle.
„Velmi si vážím vaší pozornosti. Doufám, že bychom si teď mohli podat ruce, pane Jene."
Ale mladý Jan před ním ucouvl, otáčel pravým zápěstím v obojku z levého palce a prostředníku a řekl stejně jako předtím: „Nevím, jak bych mohl. Ne. Vidím, že nemohu!" Potom stál a hleděl přísně na vězně, třebaže mu v očích začal pohrávat pohled, který vypadal skorém jako soucit.
„Proč se na mne hněváte," řekl Clennam, „a přece mi tak ochotně prokazujete tyhle laskavé služby? Je mezi námi patrně nějaké nedorozumění. Jestliže jsem k němu nějak přispěl, lituji toho."
„Žádné nedorozumění, pane," odpověděl Jan a otočil zápěstím v objetí prstů sem a tam, ačkoliv kroužek byl trochu těsný. „Žádné nedorozumění, pane, v pocitech, s jakými na vás moje oči právě v téhle chvíli hledí! Kdybych se vám mohl alespoň trochu vyrovnat ve váze, pane Clenname, a to nemohu, a kdybyste nebyl v takové tísni, a to jste, a kdyby to nebylo proti kázeňskému řádu Maršálského vězení, a to je, pak jsou ty pocity takové, že by mě ponoukaly spíš k tomu, abych si to hned tady na místě s vámi rozdal na pěsti, než k čemukoli jinému, nač si vzpomínám."
Artur se na něho chvíli díval trochu s podivem, trochu s hněvem. „Nu dobrá," řekl. „Nedorozumění, nedorozumění!" Pak se odvrátil a s těžkým povzdechem si zase sedl do vetché lenoš-ky. Mladý Jan ho sledoval zrakem a po krátké pomlce zvolal: „Prosím za odpuštění!"
322

„Beze všeho," odpověděl Clennam a mávl rukou, aniž zvedl sklopenou hlavu. „Už nemluvte. Nestojím vám za řeč."
„Tenhle nábytek, pane," řekl mladý Jan mírným a vlídným hlasem na vysvětlenou, „patří mně. Pronajímám ho obvykle lidem, kteří sem přijdou bez nábytku a dostanou tady ten pokoj. Není toho mnoho, ale je vám k službám. Zdarma, myslím. Není pomyšlení, že bych vám ho mohl půjčit za nějakých jiných podmínek. Rád vám ho tu nechám úplně zadarmo."
Artur pozdvihl opět hlavu, aby mu poděkoval a řekl, že nemůže takovou laskavost přijmout. Jan si ještě stále otáčel zápěstím v kroužku z prstů a v duchu dosud bojoval sám se sebou dřívějším nerozhodným způsobem.
„Co je vlastně mezi námi?" zeptal se Artur.
„Odmítám to vyslovit, pane," odpověděl mladý Jan nenadále hlasitě a ostře. „Nic mezi námi není."
Artur se na něho znovu podíval, pátraje marně po příčině toho podivného chování, a po chvíli zas odvrátil hlavu. Vzápětí pak mladý Jan řekl s krajní vlídností: „Ten kulatý stoleček, pane, který máte hned vedle sebe, byl – vy víte čí – nemusím ho jmenovat – zemřel jako velký pán. Koupil jsem ho od jednoho člověka, kterému ho daroval a který tu bydlel po něm. Ale ten člověk se mu vůbec v ničem nevyrovnal. Většina lidí by asi těžko dosáhla jeho úrovně."
Artur si přitáhl stolek blíže, položil si na něj ruku a už ji tak nechal.
„Snad ani nevíte, pane," řekl mladý Jan, „že jsem měl tu opovážlivost a navštívil ho, když si zajel do Londýna. I on sám to pokládal za opovážlivost, třebaže byl tak laskav a nabídl mi, abych se posadil, a pak se mne vyptával na otce a na všechny ostatní staré přátele. Alespoň na nejubožejší známé. Připadal mi hodně změněný a taky jsem to říkal, když jsem se vrátil domů. Ptal jsem se ho, jestli se slečně Amy vede dobře..."
„A vedlo se?"
„Byl bych si myslel, že to budete vědět sám a nebudete se muset ptát někoho, jako jsem já," odpověděl mladý Jan, když se napřed zatvářil, jako by polykal velkou neviditelnou pilulku. „Ale když se mě už ptáte, pak je mi líto, ale nemohu vám na to odpovědět. Abych řekl pravdu, díval se na tu otázku jako na velkou smělost
323
a řekl: ‚A co je vám do toho?' A v tu chvíli jsem měl jistotu, že jsem se k němu opovážlivě vetřel, předtím jsem se toho jen obával. Ale potom se mnou mluvil moc pěkně; moc pěkně."
Oba chvíli mlčeli kromě toho, že asi uprostřed pomlky mladý Jan prohodil: „Moc pěkně se mnou mluvil i jednal."
A pak přerušil mlčení opět mladý Jan, když se zeptal:
„Že jsem tak smělý, pane, ale jak dlouho se ještě hodláte obejít bez jídla a

pití?"
„Ještě jsem po ničem takovém nezatoužil," odpověděl Clen-nam. „Nemám právě na nic chuť."
„Tím větší důvod, proč byste se měl trochu posilnit, pane," domlouval mu mladý Jan. „Jestli tu tak chcete pořád sedět hodinu za hodinou a vůbec se ničím neposilníte, protože nemáte chuť k jídlu, pak byste měl a taky budete muset něco sníst bez té chuti. Já si teď ve svém pokoji udělám čaj. Kdybyste v tom neviděl žádnou opovážlivost, tak pojďte, prosím, se mnou a vypijte si taky šálek. Nebo vám mohu ve dvou minutách přinést jídlo na podnose sem."
Protože Clennam věděl, že by se mladý Jan opravdu tak obětoval a přinesl mu jídlo, kdyby jeho pozvání odmítl, a protože také upřímně toužil dát najevo, že je pamětliv jak prosby pana Chiveryho staršího, tak i omluvy pana Chiveryho mladšího, vstal a prohlásil, že si velmi rád vypije čaj v pokoji pana Jana. Mladý Jan zamkl za něho dveře, vsunul mu do kapsy velmi obratně klíč a vedl ho do svého obydlí.
Bylo to až v podkroví domu, který byl nejblíže u brány. Byl to pokojík, do kterého Clennam spěchal toho dne, kdy zbohatlá rodina opouštěla navždy vězení, a ve kterém našel Dorritku ve mdlobách na podlaze. Tušil, kam jdou, sotva jejich nohy vkročily na schody. Pokojík se změnil natolik, že byl nyní vytapetován, nově vymalován a také vybaven mnohem pohodlnějším zařízením ; ale dovedl si ho docela jasně vybavit v paměti tak, jak ho tehdy spatřil tím jediným pohledem, než dívku zdvihl se země a odnesl ji dolů do kočáru.
Mladý Jan se na něho upřeně díval a kousal si prsty.
„Vidím, že si ten pokoj pamatujete, pane Clenname, či ne?"
„Pamatuji se na něj dobře. Bůh jí žehnej."
Mladý Jan zapomněl na čaj a nepřestal si okusovat prsty a hle-

děl na hosta tak dlouho, dokud si jeho host prohlížel pokojík. Konečně se rozběhl ke konvici, prudce do ní nasypal z plechovky pěknou dávku čaje a odešel do společné kuchyně pro horkou vodu.
Pokojík byl za změněných okolností, za kterých se Clennam vrátil do bídného Maršálského vězení, pro něho tak výmluvný a hovořil k němu o ní i o tom, jak ji ztratil, tak smutně, že by byl jen velmi těžko odolal, i kdyby nebyl býval sám. Ale protože byl sám, ani se o to nepokoušel. Položil ruku na necitelnou stěnu tak něžně, jako by to, čeho se dotýká, byla ona sama, a tichounce vyslovil její jméno. Stál u okna, díval se přes vězeňskou zeď, tak ponuře lemovanou bodci, a letním oparem šeptal žehnání do té vzdálené země, kde ona žije v bohatství a přepychu.
Mladý Jan byl pryč delší chvíli, a když se vrátil, ukázalo se, že byl venku, neboť přinesl čerstvou hrudku másla v kapustovém lupenu, několik tenkých plátků vařené šunky v jiném kapustovém lupenu a košíček s řeřichou a chroupavou zeleninou. Když všechno rozložil k vlastní spokojenosti po stole, zasedli oba k čaji.
Clennam měl nejlepší úmysl ukázat, jak mu jídlo chutná, ale marně. Šunka se mu protivila, chléb jako by se mu v ústech měnil v drtiny. Nedovedl se přinutit, aby požil něco víc než šálek čaje.
„Tak zkuste kousek něčeho zeleného," řekl mladý Jan a podal mu košíček.
Artur si vzal trsíček řeřichy a zkusil jíst znovu; ale chléb se měnil v drtiny ještě sušší než předtím a šunka (třebaže sama o sobě byla dobrá) jako by horkým uzeným výparem provívala celé Maršálské vězení.
„Zkuste ještě kousek zeleniny, pane," řekl mladý Jan a znovu mu nabídl z košíčku.
Podobalo se to tak zelené krmi, podávané zemdlenému zajatému ptáku do klece, a Jan přinesl ten košíček tak zřejmě jako hrstku svěží úlevy od dusného žáru vězeňské dlažby a cihel, že Clennam řekl s úsměvem: „Bylo od vás hezké, že jste na to myslil, abyste mohl tu zeleň strčit mezi dráty, ale já dnes nedokážu spolknout ani to."
Jako by ta nesnáz byla nakažlivá, i mladý Jan odstrčil brzy talíř a začal překládat kapustový list, ve kterém přinesl šunku.

Když ho ve vrstvách na několikrát přeložil, až byl tak malý, že se mu vešel pohodlně do dlaní, začal jej takto navrstvený mezi oběma dlaněmi lisovat a díval se přitom pozorně na Clennama. „Divím se," řekl konečně a stiskl pořádně žmolek zeleného lupenu, „když už vám nestojí za to, abyste o sebe dbal kvůli sobě samému, že vám nestojí aspoň za to, abyste o sebe dbal kvůli někomu jinému."
„Opravdu nevím," odpověděl Artur a s úsměvem si povzdechl, „kvůli komu bych měl."
„Pane Clenname," řekl Jan vznětlivě, „překvapuje mě, že džentlmen, který dovede

být tak přímý a upřímný jako vy, může být schopen činu tak nízkého a odpovědět mi takovýmhle způsobem. Pane Clenname, překvapuje mě, že džentlmen, který vskutku dovede mít srdce na pravém místě, je schopen takové nečitelnosti, když takto zachází se srdcem mým. Žasnu nad tím, pane. Opravdu a upřímně nad tím žasnu!"
Mladý Jan se tak rozohnil, že vstal, aby posledním slovům dodal důraz; potom se zase posadil a začal zelený žmolek převalovat dlaní po pravém stehně. Nespustil přitom z Clennama vůbec oči a měřil si ho upřeným pohledem, plným rozhořčené výčitky. „Už jsem se z toho dostal, pane," řekl Jan. „Přemohl jsem to, protože jsem věděl, že to musím přemoci, a došel jsem k rozhodnutí, že na to už nesmím ani myslet. Doufám, že bych tomu už nebyl znovu věnoval ani myšlenku, kdybyste se do tohohle vězení sem nebyl dostal právě v takovou pro mne přenešťastnou hodinu, právě zrovna dnes!" (Mladý Jan v rozčilení přejímal matčin důrazný způsob vyjadřování.) „Když jste se dnes, pane, poprvé ukázal ve vrátnici, spíš jako bych byl pochytil smrtelně jedovatý šíp než přítomnost soukromého dlužníka – a v nitru mi opět propukl takový zmatený proud citů, že v prvních několika minutách všechno před sebou smetl do víru a hlava se mi točila a točila jako v motolici. Dostal jsem se z toho. Bojoval jsem a dostal jsem se z toho. I kdyby to bylo mělo být poslední slovo, které mi ještě zbývá, proti tomu víru jsem se všemi silami snažil ubránit a dostal jsem se z něho. Říkal jsem si, že když už jsem byl hrubý, musím se omluvit, a tu omluvu jsem také nabídl, aniž jsem se ptal, zda se tím neponižuji. A teď, když jsem si tak toužebně přál vám ukázat, že jedna myšlenka je pro mne skorém svatá a vždy nad
326
všechny ostatní – teď se mi nakonec vykračujete, kdykoli na to udělám sebejemnější narážku, a zas mě do toho vrháte. Neboť, pane," řekl mladý Jan, „nebuďte tak ničemný a nezapírejte, že se mi vykrucujete a že mě do toho zase vrháte!"
Artur, celý užaslý, se na něho díval vyjevený jako ve snách a řekl pouze: „Co je? Co tím myslíte, Jene?" Ale Jan, který byl v tom duševním stavu, v jakém se jistému druhu lidí nezdá nic nemožnější než dát přímou odpověď, se řítil nepříčetně dál.
„Neměl jsem," pokračoval Jan, „neměl jsem, nikdy jsem neměl tolik odvahy, to jistě ne, abych si snad myslel něco jiného, než že všechno je ztraceno. Neměl jsem, ne, a proč bych také říkal, že jsem nikdy neměl, kdybych byl někdy měl, ani kousek naděje, že lze dojít takového blaha, ne po těch slovech, která mezi námi padla, ani kdyby se nebyly vztyčily ty nezdolatelné hradby! Ale je tohle důvod, proč nemám mít paměť, proč nemám mít žádnou myšlenku, proč nemám mít ani kousíček ničeho posvátného, zkrátka vůbec nic?"
„O čem to mluvíte?" zvolal Artur užasle.
„Což o to, ono se to pěkně dupe po všem, pane," pokračoval Jan a chrlil ze sebe divoký proud slov, „když člověk má to svědomí a může se takového skutku dopustit. Což o to, ono se po tom dá pěkně dupat, ale stejně to zůstane tady. Možná že by se potom nedalo dupat, kdyby to tady nebylo. Ale tím se to nestává nijak džentlmenské, tím se to nestává nijak čestné, to člověka nijak neopravňuje, aby někoho jiného zas znovu do toho vrhal potom, když se ten někdo sám se sebou rval a vytřepetal se sám ze sebe jako motýl z larvy. Svět se může vysmívat člověku, že je klíčník, ale přesto je to muž – když to není žena, což je ovšem v ženských věznicích samozřejmé."
Jakkoli směšně vyznívala tato nesouvislá řeč mladého Jana, přece bylo v jeho prosté, rozcitlivělé povaze tolik opravdovosti a planoucí líce i rozčilený hlas a způsoby vyjadřovaly tak jasně jeho upřímný pocit, že je zraněn v některém z nejcitlivějších míst, že by byl Artur musel být velmi otrlý, kdyby si toho nebyl všiml. Vracel se myšlenkami k počátkům tohoto zranění mu neznámého a mezitím mladý Jan, který si už zelený list pěkně uválel, rozřízl žmolek na tři díly a položil je na talíř, jako by to byla nějaká vzácná lahůdka.
327
„Zdá se mi docela možné," řekl Artur, když si v myšlenkách zopakoval celý rozhovor až k řeřiše a zase zpátky, ,,že jste se mezi řečí zmínil také o slečně Dorritové."
„To je docela možné, pane," odpověděl Jan Chivery. „Tomu nerozumím. Doufám, že už nebudu mít to neštěstí, abych ve vás vzbudil domněnku, že vás chci znovu urážet, protože mi nikdy vůbec ani nenapadlo chtít vás nějak urazit, když tvrdím, že tomu nerozumím."
„Pane," řekl mladý Jan, „chcete být tak na štíru s pravdivostí a zapírat, že víte a že jste již dávno věděl o mých citech k slečně Dorritové, které se sice neodvažuji nazvat zrovna láskou, ale dozajista obdivem a uctíváním?"
„Věřte mi, Jene, nechci být vědomě nijak na štíru s pravdivostí a nedovedu si

nijak vysvětlit, proč byste mě z toho měl podezírat. Řekla vám snad někdy paní Chiveryová, vaše matka, že jsem u ní jednou byl?"
„Ne, pane," odsekl Jan zostra. „Nikdy mi nic takového neříkala."
„Ale byl jsem u ní. Dovedete si představit, proč jsem k ní šel?" „Ne, pane," odpověděl Jan břitce. „Nedovedu si to představit."
„Tak vám to povím. Snažil jsem se přispět ke štěstí slečny Dorritové; a kdybych byl mohl předpokládat, že slečna Dorritová opětuje vaši náklonnost..."
Ubohý Jan Chivery zrudl až po lalůčky uší. „Slečna Dorritová ji nikdy neopětovala, pane. Chci být čestný a mluvit pravdu, pokud to jen můj nízký stav připouští, a cítil bych k sobě opovržení, kdybych i jen na chviličku předstíral, že někdy něco takového učinila, nebo že by mě vůbec kdy povzbuzovala v důvěře, jako by tak cítila; ba ani to ne, že by se kdy bylo dalo očekávat, rozvá-ží-li to člověk chladným rozumem, že by to chtěla nebo mohla chtít. Byla po všech stránkách a vždycky vysoko nade mnou. A stejně tak," dodal Jan, „i její vznešená rodina."
Jeho rytířské cítění ve všech otázkách, které se k ní nějak pojily, vzbuzovalo k němu – přes jeho malou postavu a trochu slabé nohy, i přes jeho velmi chabé vlasy a romantickou povahu – tolik úcty a vážnosti, že by na jeho místě byl mohl sedět Goliáš a nebyl by si na Arturovi vymohl víc pozornosti.
328
„Vy mluvíte, Jene," řekl Artur s upřímným obdivem, „jako muž."
„Pak bych si přál, pane," odpověděl Jan a přetřel si rukou oči, „abyste vy jednal stejně."
Odpověděl tak rychle a neočekávaně, že tím přiměl Artura, aby se na něho znovu zadíval s výrazem údivu ve tváři.
„Ostatně," řekl Jan a natáhl ruku přes podnos s čajem, „je-li ta poznámka příliš ostrá, odvolávám! Ale proč ne, proč ne? Když vám říkám, pane Clenname, abyste na sebe dbal kvůli někomu jinému, proč nebýt upřímný, i když je člověk klíčník? Proč jsem vám dal pokoj, o kterém vím, že vám bude nejmilejší? Proč jsem vám vynesl ty vaše věci nahoru? Ne že by se mi zdály těžké, proto o tom nemluvím, vůbec ne. Proč jsem si vás už od rána tak všímal, jak sám víte? Myslíte, že kvůli vašim vlastním přednostem? Ne. Jsou jistě velmi velké, o tom vůbec nepochybuji; ale kvůli nim to nebylo. Přičinily se o to přednosti někoho jiného a ty měly u mne mnohem větší váhu. Proč tedy nemluvit otevřeně?"
„Řečeno docela otevřeně, Jene," pravil Clennam, „vy jste takový dobrý člověk a já cítím tak upřímnou úctu k vaší povaze, že připadal-li jsem vám snad méně vnímavý, než opravdu jsem, ke skutečnosti, že laskavé služby, které jste mi dnes prokázal, dlužno přičíst důvěře, kterou mi slečna Dorritová věnovala jako svému příteli, tu uznávám svou chybu a prosím vás za odpuštění."
„Och! Proč," opakoval Jan a do hlasu se mu opět vrátilo opovržení, „proč nemluvit otevřeně?"
„Prohlašuji znovu," odpověděl Artur, „že vám nerozumím. Podívejte se na mne. Uvažte ty trampoty, které jsem zakoušel. Je pravděpodobné, že bych k ostatním výčitkám, které sám sobě činím, vědomě připojoval ještě i tu, že bych byl nevděčný nebo zrádný k vám? Nerozumím vám."
Janova nedůvěřivá tvář pozvolna zjihla ve výraz nejistoty. Vstal, zacouval do výklenku vikýřového okna v pokojíku, pokynul Arturovi, aby přišel za ním, a stál a hleděl na něho přemí-tavě.
„Pane Clenname, chcete tvrdit, že to nevíte?"
„A co, Jene?"
329
„Bože," zvolal mladý Jan, oslovuje s povzdechem bodce na hřbetě zdi. „On se ptá co!"
Clennam se podíval na bodce a podíval se na Jana.
„On se ptá co! A co víc," zvolal mladý Jan a zpytoval ho se soucitným údivem, „vypadá, že to myslí doopravdy. Vidíte tady to okno, pane?"
„Ovšemže vidím to okno."
„Vidíte tenhle pokojík?"
„Nu ovšem, vidím ten pokojík."
„A tamtu zed naproti a ten dvůr dole? To všechno byli svěd kove, den co den, noc co noc, týden co týden, měsíc co měsíc. Neboť jak často jsem tady vídal slečnu Dorritovou, když ona neviděla mne!"
„Svědkové čeho?" řekl Clennam.
„Lásky slečny Dorritové."
„Ke komu?"
„K vám," řekl Jan. A pleskl Artura jemně hřbetem ruky do prsou a zacouval zase ke svému křesílku; sedl si do něho celý zbledlý, držel se postranních podpěr a pokyvoval na Artura hlavou.

Kdyby byl Clennamovi zasadil prudkou ránu, místo aby se do dotkl jen tak docela lehce, nebyl by jím mohl její účinek otřást silněji. Stál jako zkamenělý úžasem; oči upíral na Jana; rty se mu pootvíraly a jako by se přes tu chvíli chystaly pronést slůvka „ke mně!", aniž je vskutku vyslovily; ruce mu bezvládně visely; celé jeho vzezření bylo vzezření člověka probuzeného ze spánku a omráčeného zprávou, která se vymyká jeho plnému pochopení.
„Ke mně!" řekl konečně nahlas.
„Och!" zasténal mladý Jan. „K vám!"
Artur sebral všechny síly, aby na tváři vyvolal úsměv, a odpověděl: „To se jen domýšlíte. Načisto se mýlíte."
„Já že se mýlím, pane!" řekl mladý Jan. „Já že se načisto mýlím v téhle věci! Ne, ne, pane Clenname, to mi neříkejte. Ve všem jiném, chcete-li, protože se nijak nedomýšlím na svůj bystrozrak a jsem si svých nedostatků plně vědom. Ale že bych se mýlil v tom, co mi způsobilo v srdci palčivější bolesti, než by bylo vyvolalo celé krupobití divošských šípů? Já že bych se mýlil v tom, co mě
330
málem sklátilo do hrobu, jak jsem si často přál, jen kdyby bylo bývalo možné srovnat hrob s naším tabáčnickým krámkem a s city mých rodičů? Já že se mýlím v tom, co mě ještě i v téhle chvíli nutí, abych vytáhl kapesník jako nějaká malá slečinka, jak se říká, ačkoliv na mou věru nemám ani tušení, proč by malá slečinka měla být něco hanlivého, protože každé řádné mužské srdce je má rádo malé jako velké! To mi neříkejte, to mi neříkejte!"
Stále ještě vysoce hodný úcty v nitru, i když dost k smíchu zevnějškem, vytáhl mladý Jan bez sebemenší známky jakékoli okázalosti i jakéhokoliv skrývání kapesník; takovou naprostou přirozenost bývá zpravidla vidět pouze na člověku vskutku velmi dobrém, když vytahuje kapesník, aby si utřel oči. Jakmile si je osušil a popřál si ještě nevinného přepychu, že si vzlykl a popo-táhl nosem, zase kapesník zastrčil.
Ten jeho dotyk se ještě stále podobal svým účinkem ráně tak, že Artur nebyl schopen stmelit dohromady mnoho slov, jimiž by hovor o té věci uzavřel. Když si Jan Chivery schoval kapesník zase do kapsy, Artur ho ujistil, že v plné míře vzdává čest a úctu nezištnosti a věrnosti jeho vzpomínek na slečnu Dorritovou. A pokud jde o dojem, jehož vyslovením právě své mysli ulevil – zde ho Jan přerušil a řekl: „Žádný dojem! Jistota!" – pokud jde tedy o to, mohou si o té věci snad promluvit někdy jindy, ale nyní o tom už hovořit nebudou. A protože cítí sklíče-nost a únavu, vrátí se s Janovým dovolením zas do svého pokoje a ten večer už nevyjde. Jan souhlasil a Artur se odplížil ve stínu vysoké zdi do vlastního stánku.
Pocit rány vnímal Artur ještě tak silně, že – když odešla špinavá stařena, kterou zastihl vsedě na schodech před svými dveřmi, kde čekala, aby mu ustlala, a která mu při ustýlání dala na srozuměnou, že dostala příkaz od pana Chiveryho, „ne toho starého, ale toho mladého" – se posadil do odřené lenošky a tiskl si hlavu oběma rukama, jako by ho bylo něco omráčilo. Malá Dorritka ho miluje! To bylo pro něho ještě mnohem a mnohem otřesnější než jeho neštěstí.
Považte, jaká to nepravděpodobnost! Byl zvyklý nazývat ji svým drahým dítětem a vzbuzoval její důvěru tím, že ustavičně zdůrazňoval, jaký je rozdíl ve věku jich obou, a že o sobě mluvil jako o člověku, který už stárne. Ale ona ho možná za starého
331
nepovažovala. Cosi mu připomnělo, že se vlastně počal pokládat za starého, až když růže uplynuly po řece.
Mezi ostatními papíry v kufru měl i oba její dopisy; vyhledal si je a pročítal. Připadalo mu, že jimi zní cosi jako zvuk jejího slad kého hlasu. Doléhalo mu to k sluchu mnoha něžnými tóny, které nebyly nijak neslučitelné s novou smyslovou náplní. A stalo se, že ta tichá bezútěšnost její odpovědi ,,ne, ne, ne", kterou mu dala tehdy večer právě tady v tom pokojíku – tehdy večer, kdy se mu ukázaly první červánky změny v jejím osudu a kdy mezi nimi padla i jiná slova, na která mu bylo sudbou života určeno vzpomenout si až v ponížení a jako vězeň – ta všechna slova se mu nyní drala na mysl.
Považte, jaká to nepravděpodobnost!
Ale převaha nepravděpodobnosti nad pravděpodobností měla sklon slábnout tím víc, čím víc o ní uvažoval. Jeho srdce si kladlo ještě jinou, svou vlastní a podivnou otázku, a ta začala souběžně s tím dotírat stále silněji. Nebylo v pocitu, s nímž se zdráhal uvěřit, že ona někoho miluje; nebylo v jeho touze, aby tuto otázku vyřešil; nebylo v tom jeho bývalém matném polovědomí, že by jistě bylo cosi ušlechtilého v tom, kdyby napomáhal její lásce k někomu jinému; nebylo v tom obsaženo něco, co snad ve vlastním nitru potlačoval, sotva se to začalo ozývat? Napadlo ho snad někdy pošeptat si v duchu, že nesmí ani pomyslit na něco

podobného, jako je její láska k němu, že nesmí využívat její vděčnosti, že musí mít stále na paměti svou zkušenost jako výstrahu a napomenutí; že musí pokládat takové mladistvé naděje za dávno skonalé stejně, jako dávno skonala mrtvá dcera jeho přítele; že nesmí polevit a musí si vytrvale opakovat, jak už jeho čas minul, jak je už příliš ustaraný a starý?
Políbil ji, když ji zdvihl z podlahy toho dne, kdy se na ni tak důsledně a schválně zapomínalo. Políbil ji přesně tak, jak by ji byl asi políbil, kdyby byla bývala při vědomí? Ani trochu jinak? Setmění ho zastihlo stále ještě zahloubaného do těchto myšlenek. Setmění zastihlo také pana Plornishe a paní Plornishovou, jak klepají na jeho dveře. Přinesli s sebou košík, naplněný vybranými lahůdkami z těch zásob v krámku, které šly tak rychle na odbyt a plnily tak pomalu pokladnu. Paní Plornishová byla dojata k slzám. Pan Plornish vlídně vrčel tím svým mudrlant-
332
ským, ale nejasným způsobem, že v životě, to víte, v životě to jednou jde s člověkem nahoru a jindy zas dolů. Je prý marné se ptát, proč to jde jednou nahoru a jindy zas dolů; ale tak to už je, to víte. Někde slyšel, prý je to pravda pravdoucí, že podle toho, jak se svět točí, a o tom, že se točí, nemůže nikdo pochybovat, i na toho nejlepšího pána musí jednou trhnout, že ho to postaví hlavou dolů, až mu vlasy poletují na všechny strany, abychom tak řekli, do vzduchoprázdna. Nu, to máte tak. To vám říká pan Plornish, nu, to máte tak. Až na toho pána zas dojde, zase se postaví hlavou nahoru a vlásky budou hladce ležet, radost pohledět, nu, to máte tak!
Řekli jsme si již, že paní Plornishová, která nebyla myslitelsky založená, plakala. A další úkaz byl, že paní Plornishová, která nebyla myslitelsky založena, mluvila srozumitelně. Vyvěralo to možná z toho, že byla v tklivé náladě, možná z bystrého postřehu, vlastního jejímu pohlaví, možná z ženské schopnosti spojovat hbitě myšlenky nebo z ženské neschopnosti spojovat myšlenky vůbec, ale další úkaz byl, že se srozumitelnost paní Plornishové nejlépe ukázala právě na tom námětu, o kterém Artur nejvíc hloubal.
„Ani byste nevěřil, pane Clenname," řekla paní Plornishová, „jak o vás tatínek mluvil. Byl z toho chudák celý pryč. A jeho hlas? Z toho neštěstí ho docela ztratil. Vy víte, jak líbezně dovede tatínek zpívat; ale nevypravil ze sebe ani hlásek, když chtěl dětem při čaji zazpívat, jestli mi budete věřit, co vám říkám."
Při řeči pokyvovala paní Plornishová hlavou, utírala si oči a vzpomínavě se rozhlížela po známé místnosti.
,,A pan Křtitel," pokračovala paní Plornishová, „co ten bude dělat, až se to doví, to vůbec nevím a nedovedu si to ani představit. Jistě by tady už dávno byl, na to můžete vzít jed, ale on je někde pryč, má nějaké to důvěrné vyřizování pro vás. Ta jeho vytrvalost, s kterou si nedá pokoj a pořád za tím jde a vůbec si neodpočine – to je opravdu," řekla paní Plornishová a zakončila svou italštinou, „jak mu říkám, caramella patrona1."
I když nebyla domýšlivá, měla paní Plornishová pocit, že tu zkomoleninu toskánštiny vyslovila nejvýš půvabně. Pan Plornish nedovedl zatajit nadšení nad jejím nadáním pro cizí řeči.
1 zkomoleno ital. „cara bella padrona" – milá, krásná paní
333
„Ale říkám vám jen tolik, pane Clenname," pokračovala ta dobrá žena, „že člověku se vždycky sejde něco, zač musí být vděčný, a vím jistě, že to sám přiznáte. Když mluvím tady v tom pokojíku, není těžké uhodnout, co to něco zrovna je. Za to aby člověk byl opravdu vděčný, že tu slečna Dorritová teď není a nic o tomhle neví."
Arturovi se zdálo, že se na něho jaksi významně podívala.
,,Za to," opakovala paní Plornishová, „aby člověk byl opravdu vděčný, že je slečna Dorritová zrovna teď tak daleko. Doufejme, že se o tom snad ani nedoví. Kdyby tady byla a viděla to, pane, není pochyby, že by ten pohled na vás," paní Plornishová ta slova opakovala – „není pochyby, že by pohled na vás – na to vaše ne-štěstí a trápení, byl pro to její něžné srdce skorém až moc. Nedovedu si představit nic, co by se dotklo slečny Dorritové tíž než tohle."
Bylo jisto, že v pohledu přátelského pohnutí, kterým se na ně' ho paní Plornishová nyní podívala, byl i jakýsi rozechvělý vzdor. „Ano!" řekla. „A taky je vidět, jak si tatínek všeho všímá, í když je už tak starý. Tak vám mi dnes odpoledne povídá, a Šťastná chaloupka může dosvědčit, že jsem si to ani nevymyslela, ani že to nepřeháním: ‚Márinko, musíme se věru radovat, že slečna Dorritová není tady a nevidí to.' Tak to tatínek povídal. Tatínek řekl doslova: ‚Márinko, musíme se věru radovat, že slečna Dorritová není tady a nevidí to.' A já na to tatínkovi povídám, povídám mu: ‚Tatínku, máte pravdu!' A to," končila

paní Plornishová se vzezřením velmi svědomitého svědka před soudem, „jsou slova, která padla mezi tatínkem a mnou. A neříkám vám nic jiného, než co jsme si s tatínkem řekli."
Pan Plornish, který byl povahy méně řečné, se chopil této příležitosti, aby se vmísil do hovoru a připomněl paní Plornishové, že teď by už měla nechat pana Clennama na pokoji. „Protože víš, holka," řekl pan Plornish vážně, „já vím, jaké to je;" a opakoval tuto hlubokou poznámku několikrát, jako by podle jeho představ obsahovala nějaké velké mravní tajemství. Konečně se ctihodní manželé do sebe zavěsili a odešli.
Malá Dorritka, Malá Dorritka! A znovu a znovu po celé hodiny. Stále Malá Dorritka!
Bylo-li už tomu někdy tak, naštěstí je už dávno po všem a je 334
lépe, že už je po všem. Dejme tomu, že ho milovala a on by to byl věděl a byl by si dovolil ji milovat; na jakou cestu by ji byl zavedl – na cestu, která by ji byla přivedla zase zpátky sem, do toho bídného místa! Měl by čerpat silnou útěchu z představy, že se odtud jednou provždy dostala, že už je nebo snad brzy bude vdaná (nejasné pověsti o otcových záměrech v této věci se donesly do dvora U zkrvaveného srdce spolu se zprávou o sňatku její sestry) a že se brána Maršálského vězení navždy zavřela za všemi těmi znepokojivými možnostmi z dob, které minuly.
Drahá Malá Dorritka!
Když tak přehlížel vlastní ubohý životní příběh, byla v něm ona úběžným bodem. Všechny linie celého obrazu se sbíhaly k její nevinné bytosti. Procestoval k němu tisíce mil; dřívější neklidné naděje a pochybnosti se před ním ustálily; byl středem jeho životních zájmů; byl zakončením všeho toho, co v obraze bylo dobré a příjemné, a za ním už nebylo nic než holá pustina a ztemnělá obloha. Stejně neklidně jako oné noci tehdy dávno, kdy se ukládal k spánku uvnitř těchto pochmurných zdí poprvé, probděl noc v takových myšlenkách i tentokrát. A zatím mladý Jan ležel pohřížen v náručí klidného spánku, když si napřed na polštáři složil a upravil tento náhrobní nápis:
CIZINCE!
MĚJ V ÚCTĚ HROB, V NĚMŽ SPOČÍVÁ
JAN CHIVERY MLADŠÍ,
JENŽ ZEMŘEL V POKROČILÉM VĚKU,
KTERÝ NETŘEBA UVÁDĚT.
ZASTIHL SOKA V ZBĚDOVANÉM STAVU
A POCÍTIL TOUHU
PUSTIT SE S NÍM V ZÁPAS KDO S KOHO,
AVŠAK Z OHLEDŮ K MILOVANÉ BYTOSTI TYTO TRPKÉ POCITY PŘEMOHL A OSVĚDČIL, ŽE JE VELKOMYSLNÝ
335
KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ
NENADÁLÁ NÁVŠTĚVA V MARŠÁLSKÉM VĚZENÍ
Čas plynul, mínění občanstva venku za vězeňskou bránou bylo příkře proti Clennamovi a ani mezi obyvateli uvnitř vězení nezískal přátele. Byl příliš sklíčený, aby se přátelil s davem na dvoře, který se scházel, aby společně zapomínal na starosti, a tuze samotářský i tuze nešťastný, aby se účastnil ubohých společenských ^ábav v hospůdce; meškal ustavičně v pokojíku a setkával se s nedůvěrou. Někteří říkali, že je pyšný; jiní zase namítali, že vzdoruje a straní se jich; a jiní ho zahrnovali pohrdáním, že je tak malomyslný ubožák, že se pro dluhy trápí. Všechno obyvatelstvo se mu vyhýbalo na podkladě rozličných podobných obvinění, ale zvlášť toho posledního, které znamenalo jakousi místní velezradu; a brzy se utvrdil ve své osamělosti tak, že vycházel na procházku po dvoře jedině v době, kdy se chovanci shromáždili v Útulku k večerní zpěvácké besedě s obvyklým přípíjením a řečněním a kdy dvůr zůstal téměř jen ženám a dětem. Uvěznění ho začalo nahlodávat. Cítil, že leniví na duchu i na těle. A protože již dříve poznal, jak na člověka působí uvěznění v nevelké prostoře mezi čtyřmi stěnami právě toho pokojíka, který nyní obývá, budilo v něm to vědomí strach před sebou samým. Vyhýbal se úzkostlivě tomu, aby pozoroval jiné, bál se pozorovat i sám sebe a propadal vůčihledě změně. Kdekdo mohl vidět, že zeď na něm spočinula temným stínem.
Jednoho dne, když byl ve vězení asi deset nebo dvanáct neděl a pokoušel se číst, ale nedovedl ani ty smyšlené postavy z knihy odloučit od Maršálského vězení, zastavily se u jeho dveří kroky a čísi ruka zaklepala. Vstal a otevřel a příjemný hlas ho pozdravil slovy: „Jak se máte, pane Clenname? Doufám, že mi nebudete mít za zlé, že jsem vás přišel navštívit."
Byl to ten švarný mladý Barnacle, Ferdinand. Vypadal velmi dobromyslně a čile, i když v protivě k ponurosti vězení až přespříliš vesele a nenucené.

336
„Moje návštěva vás překvapuje, pane Clenname," řekl a posadil se na židli, kterou mu Clennam nabídl.
„Musím se přiznat, že mě velmi překvapuje."
„Doufám, že ne nepříjemně?"
„Vůbec ne."
„Díky. Upřímně řečeno," pravil roztomilý mladý Barnacle, „bylo mi nesmírně líto, když jsem slyšel, že se sem musíte na nějakou dobu uchýlit, a doufám (to ovšem jen zcela soukromě), že s tím nemá co dělat náš úřad?"
„Váš úřad?"
„Náš Okolkovací úřad."
„Nic ze svého neštěstí nemohu přičítat na vrub tomuto pozoruhodnému zřízení."
„Na mou pravdu," řekl čilý mladý Barnacle, „jsem ze srdce rád, že se to dovídám. Je pro mne opravdu úlevou, když vás slyším tak mluvit. Bylo by mě úžasně mrzelo, kdyby byl náš úřad měl na vašich potížích jakoukoli vinu."
Clennam ho znovu ujistil, že zbavuje jeho úřad veškeré odpovědnosti za své uvěznění.
„To je dobře," řekl Ferdinand. „Jsem opravdu šťastný, když to slyším. Tak jsem se v duchu trochu obával, že jsme vás snad nějak pomohli přimáčknout k zemi, protože není pochyby, že už to neštěstí sem tam někdy máme a něco podobného provedeme. Nechceme to dělat, ale když se lidé hrnou do bryndy sami, pak – za to nemůžeme my."
,,S tím, co říkáte, nemohu sice bez výhrady souhlasit," odpověděl Artur zasmušile, „ale přijímám s velkým povděkem, že se o mne tak zajímáte."
„Ale to snad ne! Náš úřad," řekl jarý mladý Barnacle, „je přece nejneškodnější místečko na světě. Snad řeknete, že jsme prázdná sláma, humbuk. Neříkám, že to není pravda; ale všechny podobné věci už jsou a musí být. Nechápete?"
„Nikoliv," řekl Clennam.
„Pak se na to nedíváte ze správného hlediska. Hlavní věc je správné hledisko. Dívejte se na náš úřad z toho hlediska, že na vás nežádáme nic jiného, než abyste nám dali pokoj, a pak jsme ten nejparádnější úřad pod sluncem."
337
„Váš úřad je tedy jen pro to, aby mu každý dal pokoj?" otázal se Clennam.
„Ted jste na to kápl," odpověděl Ferdinand. „Existuje výslovně za tím účelem, aby se všemu dalo pokoj. To je jeho pravý smysl. Pro to tu je. Nelze ovšem pochybovat, že je nutno zachovávat jisté zdání, jako by byl pro něco jiného, ale to je pouze forma. Dobrý Bože, vždyť my nejsme vůbec nic jiného než samá forma! Jen si vzpomeňte, kolika z našich forem jste musil projít. A pokročil jste blíž k cíli?"
„Nikdy," řekl Clennam.
„Dívejte se na to ze správného hlediska a hned poznáte, co jsme – ouředlně i vpravdě. Je to jako jednostranný kriketový zápas. Nepovolané obecenstvo ustavičně vtrhává do hřiště a metá rány na veřejnou službu a my míče blokujeme."
Clennam se zeptal, co se stane s těmi, kteří útočí ranami? Bujarý mladý Barnacle odpověděl, ti že se unaví, vyčerpají se, zchromnou, zlámou si váz, vymřou, vzdají se, pustí se do jiné hry.
„A to mi skýtá novou příležitost," pokračoval, „abych si ještě jednou blahopřál k okolnosti, že náš úřad nijak nepřispěl k vašemu dočasnému pobytu v ústraní. Mohl v tom mít prsty docela snadno, protože nelze popřít, že někdy už máme tu čertov-skou smůlu a dostaneme do nesnází lidi, kteří nám nechtějí dát pokoj. Pane Clenname, mluvím s vámi docela nepokrytě. Vím, že tak mezi čtyřma očima si to mohu dovolit. Mluvil jsem tak, když jsem vás hned poprvé viděl, jak se dopouštíte té chyby, že nám nechcete dát pokoj, neboť jsem si všiml, že jste nezkušený a horkokrevný a také – doufám, že mi ten výraz nebudete mít za zlé – trochu prostoduchý?"
„Vůbec ne."
„Trochu prostoduchý. A proto jsem cítil, jaká je to škoda, a ze všech sil jsem se vám snažil vštípit (což vskutku bylo neúřední, ale já nejsem nikdy úřední, nemusím-li) cosi v tom smyslu, že být vámi, neobtěžoval bych se s tím. Ale vy jste se obtěžoval a od té doby jste se obtěžoval stále. Ale nedělejte to už."
„Není pravděpodobné, že k tomu budu mít příležitost," řekl Clennam.
„Ó ano, budete! Zase odtud vyjdete. Každý se odtud jednou 338
dostane. Je spousta cest, jak se odtud dostat. Ale nechodte už k nám. Tato prosba je druhý účel mé návštěvy. Prosím, nechoďte už k nám. Na mou čest," řekl Ferdinand nadmíru přátelsky a důvěrně, „strašně by mě trápilo, kdybyste si tu výstrahu z minula nevzal k srdci a kdybyste se nám nevyhýbal."
„A co vynález?" řekl Clennam.
„Milý příteli," odpověděl Ferdinand, „snad laskavě omluvíte opovážlivost, s

jakou vás oslovuji – nikdo nechce o vynálezu ani slyšet a nikdo o něj nedbá ani co by za nehet vešlo."
„To má znamenat nikdo v úřadě?"
„Ani nikde jinde. Kdekdo je ochoten hledět na jakýkoli vynález s nelibostí a tropit si z něho jen šašky. Nedovedete si vůbec představit, jaká spousta lidí touží po tom, aby jim každý dal pokoj. Nedovedete si vůbec představit, jak génius národa (přehlédněte laskavě parlamentní nádech tohoto výrazu a nepohoršujte se nad ním) touží jen po tom, aby mu každý dal pokoj. Věřte mi, pane Clenname," řekl švarný mladý Barnacle svým nejlíbeznějším způsobem, „náš úřad není žádný zlý obr, na kterého by se muselo hnát plnou parou. Je to jenom větrný mlýn, který vám ukazuje, když smílá úžasné množství plev, v kterou stranu vane národní vítr."
„Kdybych tomu mohl věřit," řekl Clennam, „byla by to pro nás všechny zoufalá vyhlídka."
„O! To neříkejte!" odpověděl Ferdinand. „Není to tak zlé. Musíme mít humbuk, všichni máme rádi humbuk, bez humbuku bychom se nemohli obejít. Trochu humbuku a vyježdění kolej a všechno jede jako po másle, když tomu dáte pokoj."
Ferdinand, hlava barnaclovského potěru z lidské matky, s tímto nadějným vyznáním víry vstal; s tím vyznáním, jímž se pod rozličnými hesly, třebaže je naprosto zavrhovali a vůbec jim nevěřili, měli řídit všichni Barnaclové, šplhající k moci. Nic nemohlo být příjemnější, ani se nic v duchu pravé ušlechtilosti nemohlo lépe hodit k okolnostem, za kterých se jeho návštěva dala, než jeho upřímné a zdvořilé chování.
„Nebylo by neslušné," řekl, když mu Clennam podával ruku s pocitem opravdové vděčnosti za jeho upřímnost a dobrosrdečnost, „kdybych se zeptal, je-li pravda, že příčinou této pomíjivé nepříjemnosti je náš hluboce želený nebožtík Merdle?"
339
„Ano, jsem jedním z těch mnohých, které zničil. Ano." „Musil to být nadmíru mazaný chlapík," řekl Ferdinand Bar-nacle.
Artur nebyl v náladě, aby chvalořečil nebožtíkově památce, a proto mlčel.
„Samozřejmě ničema skrz naskrz," řekl Ferdinand, „ale pozoruhodně chytrý! Člověk se musí tomu chlapíkovi chtě nechtě obdivovat. V podvodech byl nesporně učiněný velmistr. Tak skvěle znal lidi – tak dokonale je vodil za nos – tak jedinečně si s nimi hrál!"
Ve své lehkovážnosti byl upřímným obdivem vskutku až dojat.
„Doufám," řekl Artur, „že on i ti lehkověrní hejlové, kteří mu ""naletěli, budou výstrahou lidem, aby se podruhé nedali zas tolik balamutit."
„Drahý pane Clenname," odpověděl Ferdinand se smíchem, „opravdu chováte takovou bláhovou naději? Hned příštímu člověku, který bude mít tak velké schopnosti a tak nefalšovaný smysl pro podvádění, se to povede zas. Promiňte, ale myslím si, že vskutku nemáte ani tušení, jak se lidské včeličky vyrojí, když zařinčí jakýkoli starý plecháč; tato skutečnost je vlastně celá moudrost v kostce, jak je ovládat. Je-li možno přimět je k víře, že ten plecháč je z drahých kovů, spočívá v té skutečnosti celá moc lidí, jako byl náš oplakávaný nebožtík. Není pochyby, že se tu a tam vyskytnou," řekl Ferdinand zdvořile, „i výjimečné případy, kdy lidé propadli klamu ve věcech, které jim připadaly mnohem spolehlivější a podloženější; nemusím ani chodit daleko, abych takový případ našel, ale výjimka jen potvrzuje pravidlo. Tedy na shledanou! Až budu mít to potěšení a opět vás uvidím, doufám, že tento pomíjivý mrak už zase ustoupí slunečnímu svitu. Nechodte se mnou ze dveří ani na krok! Znám cestu ven velmi dobře. Na shledanou!"
Po těchto slovech sešel nejlepší a nejveselejší z Barnaclů po schodech, probzoukal si cestu vrátnicí, vyšvihl se na předním dvoře na koně a odjel, aby dodržel schůzku s urozeným příbuzným, který nutně potřeboval trochu cepování, aby mohl ve sněmovně vítězoslavně odpovědět jistým bohaprázdně hloupým zvířatům, která hodlala vznést dotaz na jistá bohorovně vznešená zvířata ve věci jejich státnického umu.
340
Cestou ven se pravděpodobně potkal s panem Ruggem, protože uplynulo sotva několik minut, když tento rusovlasý pán zazářil ve dveřích jako nějaký obstárlý Foebus.
„Jakpak se vám daří dnes, pane?" zeptal se pan Rugg. „Nemáte snad nějakou maličkost, kterou bych vám mohl dnes obstarat, pane?"
„Ne, děkuji vám."
Páně Ruggovo potěšení ze zamotaných případů se podobalo hospodyňské zálibě v nakládání zeleniny nebo zavařování ovoce, pradlenské radosti z velké kupy prádla, popelářskému potěšení z vrchovaté nádoby na smetí nebo prostě radosti, s níž kterékoli jiné povolání vítá každou příležitost nějaký nepořádek urovnat ve

svém oboru.
„Ještě stále sem čas od času zaskočím, pane," řekl pan Rugg zvesela, „nehromadí-li se nám u brány nějaké nové soudní příkazy. Však pršely hezky hustě, pane; tak hustě, jak se dalo čekat."
Hovořil o té věci, jako by to bylo něco, k čemu by se mělo blahopřát; živě si mnul ruce a pokyvoval trochu hlavou.
„Tak hustě," opakoval pan Rugg, „jak se dalo se zdravým rozumem očekávat. Učiněný příval. Neobtěžuji vás tu ted často, když sem mám cestu, protože vím, že nemáte na společnost zrovna náladu a že kdybyste si přál se mnou mluvit, nechal byste mi ve vrátnici vzkaz, abych přišel. Ale bývám tu nyní skorém denně, pane. Nebyla by to nepříhodná doba, pane," zeptal se vemlouvavě pan Rugg, „kdybych vás chtěl na něco upozornit?"
„Stejně příhodná jako každá jiná."
„Hm! Veřejné mínění, pane," řekl pan Rugg, „vás pořádně se-mlelo."
„O tom nepochybuji."
„Nebylo by snad záhodno, pane," řekl pan Rugg ještě líbez-něji, „abychom ted po tom všem konečně přece jen učinili veřejnému mínění nepatrný ústupek? Všichni to děláme, ať tak nebo tak. Pravda je, že to dělat musíme."
„Nemohu se s ním vypořádat, pane Ruggu, a nemám žádnou odůvodněnou naději, že bych to vůbec někdy dokázal."
„To neříkejte, pane, to neříkejte. Výlohy s převedením do vězení nejvyššího soudu jsou takřka bezvýznamné, a když veřejné mínění silně naléhá, že byste měl být tam, tu – opravdu..."
341
„Domníval jsem se, pane Ruggu," řekl Artur, „že jste prohlásil mé rozhodnutí zůstat tady za otázku vkusu."
„Správně, pane, správně! Ale je to dobrý vkus, je to dobrý vkus? To je otázka." Pan Rugg naléhal tak lichotivě a chlácho-livě, že byl až dojemný. „Už jsem skorém měl na jazyku, je-li to zdravý rozum? Váš případ je opravdu obsáhlý, významný; a když zůstáváte tady, kam se člověk může dostat pro pár liber, tak to lidé přetřásají, jako že se to nepatří. Vskutku se to nepatří. Nemohu vám ani říci, pane, na kolika místech jsem to už všude slyšel. Právě včera jsem o tom slyšel mluvit v hostinci, který navštěvuje, jak bych to nazval, kdybych tam občas nezapadl sám, přímo právnická smetánka – a tam jsem slyšel poznámky, které jsem vyslechl vskutku velmi nerad. Dotkly se mě, pane, kvůli vám. A hned dnes ráno u snídaně zas. Má dcera O'e to sice jen ženská, můžete namítnout, ale má pro takové věci cit, ba dokonce i trochu osobních zkušeností, jako žalující strana v procesu Ruggová kontra Bawkins) o tom mluvila s velkým podivem; s velkým podivem. Tak tedy za těchto okolností, a považíme-li také, že nikdo z nás se nemůže tak docela povznést nad veřejné mínění, nebyl by takový nepatrný ústupek tomuto mínění – nu, dejte si říci, pane," pravil pan Rugg, „nebylo by to, řečeno co nejmírněji – vlídné?"
Arturovy myšlenky už zase zabloudily k Malé Dorritce a otázka zůstala bez odpovědi.
„A co se týká mne, pane," řekl pan Rugg v nadějném domnění, že svou výmluvností zviklal Arturovu neústupnost, „jednou z mých zásad je nemyslit na sebe, když se rozhoduje o nějaké klientově zálibě. Ale poněvadž znám vaši rozvážnou povahu i ohleduplnost, s níž vždycky rád lidem vyhovíte, dovoluji si opakovat, že bych vás viděl raději ve vězení nejvyššího soudu. Váš případ vzbudil značný rozruch; je to případ, jehož vedení slouží každému právnímu zástupci ke cti; cítil bych se ve svých kruzích i ve svém působení mnohem lépe, kdybyste šel do vězení nejvyššího soudu. Nedejte tím na sebe nijak působit, pane. Uvedl jsem pouze fakta."
Osamělost a sklíčenost rozvrátily již věznovu pozornost v takovou těkavost a Clennamův návyk rozprávět v těch věčně chmurných dnech jedině s jistou mlčelivou postavou byl tak silný, že ze
342
sebe musel napřed setřást jakousi tupou strnulost, než se mohl podívat na pana Rugga, zběžně si zopakovat nit jeho hovoru a chvatně říci: „Své rozhodnutí jsem nezměnil a také je nezměním. Nechtě to, prosím, jak to je; nechtě to, jak to je!" Pan Rugg se nenamáhal skrývat podráždění a rozmrzelost, když odpověděl:
,,Ach zajisté! O tom není pochyby, pane. Uvědomuji si, že jsem překročil meze své působnosti, když jsem vás na to upozornil, pane. Ale opravdu, když jsem slyšel na různých místech, a to ve velmi dobré společnosti, takové poznámky, jako že je snad důstojno cizince, ale není důstojno ducha Angličanova, aby zůstával v Maršálském vězení, když slavné svobody jeho ostrovní vlasti mu přiznávají právo přesídlit do věznice nejvyššího soudního dvora, tu jsem myslel, že se smím odchýlit od mezí úzce vymezené pravomoci, mně vykázané, a zmíním se

vám o tom. Za svou osobu," řekl pan Rugg, „nemám o té věci žádné mínění."
„To je dobře," odpověděl Artur.
„Ó! Vůbec žádné, pane!" řekl pan Rugg. „Kdybych měl, byl bych před krátkou chvílí jen s nelibostí viděl, jak jednoho z mých klientů navštívil tady v té budově pán ze vznešené rodiny, který jel na koni. Ale nebyla to moje věc. Kdybych měl, snad bych si byl přál, abych byl nyní zplnomocněn zmínit se jinému pánu, pánu vojenského vzezření, který v tu chvíli čeká ve vrátnici, že můj klient neměl nikdy v úmyslu zůstat tady a právě se chystá přestěhovat do lepšího obydlí. Ale poslání mého stroze právnického pověření je jasné; není to moje věc. Bude vám libo toho pána přijmout, pane?"
„Kdože jste říkal, že čeká, aby ke mně přišel?"
„Osmělil jsem se překročit svou pravomoc, pane. Když slyšel, že jsem váš právní poradce, odmítl vyrušovat, dokud své stručné poslání nevyřídírn. Naštěstí," řekl pan Rugg posměšně, „jsem se neodvážil vybočit z mezí natolik, abych se toho pána zeptal na jméno."
„Myslím, že mi nezbývá nic jiného než ho přijmout," povzdechl si Clennam unaveně.
„Tedy vám bude libo toho pána přijmout, pane?" odvětil pan Rugg. „Poctíváte mě tedy příkazem, abych se tomu pánovi o tom zmínil, až půjdu odtud? Ano? Děkuji vám, pane, poroučím se." Také se opravdu poroučel, a to celý rozmrzelý.
343
Pán vojenského vzezření vzbudil v Clennamovi za jeho nyněj-šího duševního stavu zvědavost tak slabou, že se zmínka o nějakém podobném návštěvníku začínala bezmála ztrácet ve stínu zapomnění – který byl částí závoje, obestírajícího jeho mysl nyní téměř neustále – když ho vyburcovaly těžké kroky na schodech. Zdálo se, že po nich vystupují sice ne zrovna hbitě ani ochotně, ale přece s okázalým důrazem a hlukem, který je zřejmě vyzývavý. Když se kroky na chodbičce před jeho dveřmi na okamžik zastavily, nedovedl si hned vzpomenout, kde ten zvláštní zvuk již slyšel, ačkoliv mu napadlo, že jej odkudsi zná. Na úvahy mu však zbýval sotva okamžik. Takřka vzápětí se dveře s prudkou ranou rozlétly a v otvoru stál pohřešovaný Blandois, příčina tolika '"úzkostí,
„Salvě, bratře kriminálníku!" řekl. „Prý jste po mně toužil. Tady jsem!"
Než se Artur stačil vzpamatovat z rozhořčeného údivu a promluvit, vešel za Blandoisem do pokoje Cavaíletto. A za Caval-lettem pan Pancks. Ani jeden z obou tu ještě nebyl od chvíle, kdy se v pokoji jeho nynější obyvatel usídlil. Pan Pancks ztěžka oddychoval; přitočil se k oknu, položil si klobouk na zem, všemi desíti si rozježil vlasy a pak si založil ruce jako člověk, který se v těžké denní lopotě na chvíli zastavil k oddechu. Pan Křtitel, který ani na chviličku nespustil oči ze svého obávaného spoluvězně z dřívějška, si sedl tiše na podlahu, opřel se zády o dveře a rukama si držel kotníky na nohou; zaujal tak polohu (kromě toho, že nyní vyjadřovala neochvějnou ostražitost), v jaké seděl jednoho žhavého rána v Marseille před týmž člověkem v hlubším stínu jiného vězení.
„Tihle dva šílenci mi dosvědčí," řekl monsieur Blandois, alias Lagnier, alias Rigaud, „že po mně toužíte, bratře kriminálníku. Tady jsem!"
Opovržlivě se podíval po skládací posteli, která byla ve dne zaklopena, podepřel se o ni pohodlně zády jako o opěradlo, aniž sňal klobouk s hlavy, stál s rukama v kapsách a vyzývavě zevloval.
„Vy zlopověstný ničemo!" řekl Artur. „Úmyslně jste uvrhl strašlivé podezření na matčin dům. Proč jste to udělal? Co vás přimělo k takovému ďábelskému výmyslu?"
344
Monsieur Rigaud se na něho chvíli mračil a pak se rozesmál. „Vizte toho šlechetného pána! Slyš, světe, ten výlupek všech ctností! Ale pozor, pozor! Je docela možné, příteli, že vaše horlivost je poněkud neprozřetelná a škodlivá. Má ty dobroto! Je to možné!"
„Signore!" vmísil se do řeči Cavaíletto, oslovuje současně Artura. „Pro začátek slyšte mne! Dostal jsem od vás příkaz, abych ho našel. Rigauda, že ano?"
„Tak jest."
„Konsekventementně," (paní Plornishovou by bylo vážně znepokojilo, kdyby ji bylo bývalo možno přesvědčit, že takové občasné prodloužení příslovce je hlavní chybou jeho řeči) „jdu nejdřív mezi krajany. Ptám se jich, co vědí nového o cizích lidech, kteří přijeli do Londra. Potom jdu mezi Francouze. Potom jdu mezi Němce. A všichni mi řeknou. Většinou se mezi sebou dobře známe a oni mi všechno řeknou. Ale! – nikdo mi nemůže nic povědět o něm, o Rigaudovi. Patnáctkrát," řekl Cavaíletto a třikrát mávl levou rukou s roztaženými prsty, a to tak rychle, že zrak sotva stačil ty pohyby sledovat, „se na něho ptám všude, kam chodí cizinci, a patnáctkrát," tu opakoval zas ty bleskurychlé pohyby, „nevědí zhola nic. Ale! –"

Při této významné italské pomlce po slově „ale" zase rozehrál kmitavým pohybem pravý ukazováček obrácené ruky, potřásal jím docela málo a velmi opatrně.
„Ale! – Po dlouhé době, kdy se mi nepodařilo zjistit, že je tady v Londra, mi někdo řekne o vojáku s bílými vlasy – ha? – ne s takovými vlasy, jako má teď – s bílými – který se secre-tamente skrývá na jistém místě. Ale!" – u toho slova učinil další přestávku, „který se někdy po obědě chodí projít a kouří. Je zapotřebí, jak se říká v Itálii (a ti chudáci to musí vědět), aby člověk měl trpělivost. A já mám trpělivost. Vyptávám se, kde to jisté místo je. Jeden říká tady, jiný říká tam. No dobrá! Není to tady, není to tam. Čekám trpělivě. Konečně to najdu. Potom dávám pozor; schovám se, až si vyjde na procházku a kouří. Je to voják s šedivými vlasy – ale! – "a tady učinil velmi důraznou pomlčku a ukazováček ruky, přeložené na druhý bok, se rozkmital ze strany na stranu velmi hbitě, „je to taky tenhle člověk, kterého vidíte."
345
Bylo možno pozorovat, že se nezbavil starého zvyku podrobovat se člověku, který si dal takovou práci, aby si ho podřídil, neboť i tentokrát se Rigaudovi rozpačitě uklonil, když na něho ukázal.
,,Nu tak, signore!" zvolal nakonec opět k Arturovi. „Čekal jsem jenom na vhodnou příležitost. Napsal jsem několik slov signorovi Panco," toto pojmenování postavilo pana Panckse do nového světla, „aby mi přišel na pomoc. Ukázal jsem mu Rigauda v okně, totiž signorovi Panco, který ho často hlídal ve dne. Já jsem v noci spal u jeho domovních dveří. Konečně jsme k němu šli, právě dneska, a teď ho tady vidíte! Protože nechtěl jít nahoru, když jste tu měl společnost toho slavného awocato," talcovým vznešeným výrazem poctil pan Křtitel pana Rugga, „čekali jsme společně dole a signor Panco hlídal na ulici."
Když se Cavallettova řeč schylovala ke konci, Artur se zadíval na tu nestoudnou, zlou Rigaudovu tvář. Jakmile se jejich pohledy střetly, nos se přetáhl dolů přes knír a knír se zdvihl výš pod nos. Když se knír i nos zas usadily do obvyklé polohy, za-luskal monsieur Rigaud několikrát zvučně prsty a nakláněl se přitom k Arturovi, jako by mu do tváře vystřeloval skutečné šípy.
„Tak co, mudrlante!" řekl Rigaud. „Co ode mne chcete?"
„Chci vědět," odpověděl Artur, aniž tajil odpor, který cítil, „jak se opovažujete vrhat na matčin dům podezření z vraždy?"
„Opovažuji!" zvolal Rigaud. „Hoho! Slyšte ho! Že se opovažuji? Opravdu, že se opovažuji? Pane na nebi, synáčku, nejste vy trochu neprozřetelný?"
„Přeji si, aby se to podezření smazalo," řekl Artur. „Dovedou vás tam, aby vás tam lidé veřejně viděli. Kromě toho chci ještě vědět, co jste tam měl co dělat tehdy večer, když jsem jen hořel touhou, abych vás mohl shodit ze schodů. Nemračte se na mne, člověče! Znám vás dost, abych věděl, že jste chvastoun a zbabělec. Nemusím si teprve vzpružovat ducha z účinků této bídné díry, abych vám mohl říci do očí něco tak zřejmého, co sám velmi dobře víte."
Rigaud, zbledlý až po rty, si hladil knír a brumlal: „Parbleu, panáčku, ostouzíte vy ale svou ctihodnou paní máteř" – a na chvíli se zdálo, že se nemůže rozhodnout, jak se zachovat. Ale
346
brzy bylo po jeho nerozhodnosti. S výhružnou zpupností se posadil a řekl:
„Dejte mi láhev vína. Dá se tady koupit. Pošlete jednoho z těch svých šílenců, aby mi přinesl láhev vína. Bez vína s vámi nemluvím. Tak co! Ano či ne?"
„Přineste mu, co chce, Cavalletto," řekl Artur opovržlivě a dal mu peníze.
„Pašerácký dobytku," dodal Rigaud, „přines portské! Nebudu pít nic než Porto-Porto."
Když však pašerácký dobytek ujistil všechny přítomné výmluvným ukazováčkem, že rozhodně odmítá místo u dveří opustit, nabídl se k službám signor Panco. Brzy se vrátil s lahví vína, která podle místního zvyku, vzniklého z nedostatku vývrtek mezi chovanci (spolu s nedostatkem mnoha jiných věcí), byla již otevřená a hned k použití.
„Šílence! Velkou sklenici," nařídil Rigaud.
Signor Panco před něho postavil sklenici na vodu; bylo na něm vidět, jak zápasí s pokušením hodit mu ji na hlavu.
„Haha!" zvolal Rigaud chlubně. „Jednou pán, vždycky pán. Pán od začátku, pán až do konce. U všech ďasů! Doufám, že pánovi se musí posloužit, co ? To už patří k mé povaze, dát se obsluhovat!"
Při těch slovech si nalil do půl sklenice vína, a když dopověděl, víno naráz vypil.
,,Á!" zamlaskal. „Tohle víno není zrovna starý vězeň. Soudím podle vašeho vzhledu, statečný pane, že uvěznění zkrotí vaši krev mnohem dříve, než zjemní chuť tohoto ohnivého moku. Už začínáte měknout – hubnete a ztrácíte barvu! Na vaše zdraví!"

Vlil do sebe další půl sklenice; před napitím i po něm zdvihl sklenici, aby ukázal svou malou bílou ruku.
„Tak k věci," pokračoval pak. „Promluvíme si. Ukázal jste větší svobodu projevu než pohybu, pane."
„Využil jsem svobody projevu k tomu, abych vám řekl to, co už o sobě dobře víte sám. Víte stejně dobře, jako to víme my všichni, že jste ještě daleko horší."
„A nezapomeňte nikdy dodat, že vždycky džentlmen, a pak je to jedno. Kromě v tomhle si jsme všichni rovni. Vy byste například za nic na světě nemohl být džentlmen, já bych zas za nic
347
na světě nedovedl být nic jiného. Jak velký to rozdíl! Ale jděme dál. Slova, pane, nikdy nemají vliv na to, jak padnou karty, ani jak padnou kostky. Víte to? Opravdu? Já také hraji hru a při té slova nepomáhají."
Když teď byl tváří v tvář Cavallettovi a věděl, že je o něm všechno známo, odhodil i tu chatrnou škrabošku, kterou dosud nosil, a čelil daným okolnostem s drzým čelem a s tváří nahou – nectný bídák, pravá podoba.
„Ne, synáčku," pokračoval a luskl prsty. „Hraji svou hru až do konce, ať si mluví kdo chce co chce; a ať se na místě propadnu a vypustím duši, vyhraji! Chcete vědět, proč jsem sehrál ten malý kousek, který jste překazil ? Vězte tedy, že jsem měl a že tnám – rozumíte mi? mám! – zbožíčko, které prodávám vznešené paní, vaší ctihodné mateři. Popsal jsem to drahocenné zbožíčko a určil jsem si cenu. Při jednání byla vaše obdivuhodná paní matka až trochu příliš klidná, až příliš lhostejná, až příliš neoblomná, učiněná socha. Řečeno zkrátka, vaše matka mě rozčilovala. Abych trochu zpestřil situaci a maličko se pobavil – džentlmen se přece musí vždycky bavit na něčí útraty! – napadla mi šťastná myšlenka, abych zmizel. Myšlenka, abyste věděl, kterou by byla vaše pozoruhodná máteř i můj Flintwinch jistě s největší radostí uskutečnili. Hoho! Chm, chm, chm, nedívejte se na mne tak zvysoka! Opakuji! Byli by ji dozajista uskutečnili s největší radostí, s nevýslovným jásotem, byli by z plna srdce plesali. Chcete to slyšet ještě důrazněji?"
Vychrstl sedlinu ze sklenice na podlahu, až málem postříkal Cavalletta. To patrně připoutalo jeho pozornost znovu k Italovi. Postavil sklenici a řekl:
„Nebudu si nalévat! Hm! Narodil jsem se, aby se mi sloužilo. Tak hop, Cavalletto, nalít!"
Malý muž pohlédl na Clennama, jehož oči se zabývaly Rigau-dem, a když v nich neviděl odmítnutí, vstal z podlahy, chopil se láhve a naplnil mu sklenici. Prolínání jeho dávné poddajnosti s vědomím jisté směšnosti toho požadavku i úkonu, zápas těchto pocitů s jakousi zuřivostí, která v nitru doutnala a mohla v okamžení vzplanout (jak patrně připadalo i rozenému džentlmenu, neboť ho pozoroval jako ostříž), i pozvolné roztávání celé té směsi pocitů v dobromyslnou, bezstarostnou a neodolatelnou touhu
348
posadit se zase na zem – to vše dohromady tvořilo velmi pozoruhodný a složitý povahový obraz.
„Tato šťastná myšlenka, statečný pane," pokračoval Rigaud, když se napil, „byla šťastná z několika důvodů. Mne bavila> vaší drahé mamá a mému Flintwinchovi připravila starosti, vám způsobila muka (takovými výrazy dávám lekci ve zdvořilosti jednomu džentlmenovi) a naznačila všem roztomilým lidičkám, kteří měli na mé osobě zájem, že váš v hluboké úctě oddaný je muž, kterého je nutno se bát. Bůh ví, že muž, kterého je nutno se bát! Ještě nadto mohla přivést znovu k rozumu mou vznešenou paní, vaši máteř – mohla ji snad pod nátlakem slabého podezření, které vytušila i vaše moudrost, přimět nakonec k tomu, aby dala do novin skryté oznámení, že by se snad potíže jistého jednání daly překonat, kdyby se přihlásila jistá důležitá osoba, které se to týká. Možná že ano, možná že ne. Ale vy jste to překazil. A co tomu říkáte teď? Copak vlastně chcete?"
Ještě nikdy si Clennam neuvědomoval palčivěji, že je ve vězení jako přikovaný, než když nyní před sebou viděl toho člověka a nemohl s ním odejít do matčina domu. Všechny ty nejasné potíže a nebezpečí, kterých se odedávna obával, se na něho hrnuly a stahovaly, právě když měl ruce i nohy spoutané.
„Snad, milý příteli, filosofe, nádobo ctnosti, pitomče, vyberte si, co chcete; snad," řekl Rigaud, přerušiv pití, aby k němu vzhlédl od sklenice s tím svým ohyzdným, strašným úsměvem, : „byste byl udělal lépe, kdybyste mi byl dal pokoj, nezdá se vám?"
(„Ne. Alespoň," odpověděl Clennam, ,,se o vás ví, že jste naživu a že se vám nic nestalo. Přinejmenším nemůžete uniknout těmto dvěma svědkům; mohou vás předvést před kterýkoli úřad nebo před stovky lidí!"
„Ale nepředvedou mě před nikoho," řekl Rigaud a s výrazem vítězoslavné hrozby

luskl opět prsty. „K ďasu s vašimi svědky! K ďasu s vaším předvedením! K ďasu s vámi! Vím já to, co vím, jen pro tohle? Mám to zbožíčko na prodej pro tohle? Chm, prodlužený ubožáku! Překazil jste mi můj pláneček. Už se stalo, nechme toho. Co tedy? Co zbývá? Vám nic, mně všechno. Předvést mne! To byste chtěl? Předvedu se sám, a to hezky rychle. Holá, pašeráku! Podej mi pero, inkoust a papír."
349
Cavalletto vstal zase jako předtím a položil před něho žádané věci stejným způsobem jako předtím. Po chvilce ničemného uva-žování a padoušského usmívání Rigaud napsal a přečetl nahlas toto:
„Paní Clennamové (prosím o odpověď) Maršálské vězení –
v pokoji vašeho syna Drahá madame,
téměř jsem si zoufal žalem, když jsem se dnes dověděl od našeho vězně zde (který byl tak laskav a najal si zvědy, aby mě vyšpehovali, neboť jsem z prozíravosti žil v ústraní), že jste se stra-čřiovala o mé bezpečí.
Upokojte se, drahá madame. Jsem zdráv, silný a odhodlaný.
S krajní netrpělivostí bych si pospíšil do Vašeho vlídného domu, kdybych za daných okolností nepředvídal možnost toho, že jste se dosud ještě zcela pevně nerozhodla, jak posoudíte skromný návrh, který jsem měl čest Vám předložit. Stanovím den ode dneška za týden za den své poslední a závěrečné návštěvy u Vás, kdy můj návrh bezpodmínečně přijmete nebo zamítnete se všemi důsledky, které z toho vyplynou.
Potlačuji žhavou touhu Vás obejmout a uzavřít tento zajímavý obchod, abyste měla dost volného času na zařízení potřebných podrobností k obapolné dokonalé spokojenosti.
Prozatím se Vám snad nebude zdát neskromný můj návrh (neboť náš vězeň rozvrátil mou domácnost), že zaplatíte mé výlohy s ubytováním a stravováním v hotelu.
Přijměte, drahá madame, ujištění mé nejhlubší a nejoddanější úcty.
Váš
Rigaud Blandois
P. S. Tisícero přátelských pozdravů tomu drahému Flintwin-chovi.
P. P. S. Rukypolíbení madame F."
Když dočetl, Rigaud dopis složil a rozmáchlým pohybem jím mrštil Clennamovi k nohám. ,,Hola hou! Když už se mluví o předvedení, tedy předvedte někoho, aby to dodal, kam to patří, a vrátil se s odpovědí sem."
350
„Cavalletto," řekl Artur, „odnesl byste dopis toho člověka?" Ale protože Cavallettův výmluvný ukazováček opět vyjádřil, že jeho místo je u dveří, kde musí hlídat Rigauda, když ho ted konečně s takovou námahou našel, a že povinnosti svěřeného úkolu ho zavazují k tomu, aby seděl na podlaze opřen zády o dveře, pozoroval Rigauda a držel si kotníky – nabídl signor Panco znovu své služby. Jeho ochota byla přijata a Cavalletto dovolil otevřít dveře sotva dost, aby se pan Pancks stěží protáhl skulinou, a hned za ním zase zavřel.
„Dotkněte se mě prstem, dotkněte se mě slovem, zapochybujte o mé nadřaděnosti, jak tu sedím a popíjím podle vlastní libosti víno," řekl Rigaud, „a v tu ránu jdu za dopisem a odvolám týdenní poshovění. Chtěl jste mě mít? 1 ady mě máte! Jak se vám líbím?"
„Však vy víte," odpověděl Clennam s trpkým vědomím své bezmocnosti, „že když jsem vás hledal, nebyl jsem ještě ve vězení."
„K ďasu s vámi i s vaším vězením," odpověděl Rigaud nedbale, zatímco vytáhl z kapsy tabatěrku a papírky a zaměstnával hbité prsty kroucením několika cigaret pro tu chvíli; „na nikom z vás mi nezáleží. Pašeráku! Oheň!"
A opět Cavalletto vstal a podal mu, oč žádal. V té bezhlučné zručnosti Rigaudových chladných a bělostných rukou, jejichž štíhlé prsty se mrštně proplétaly a stáčely jeden přes druhý jako háďata, bylo cosi strašlivého. Clennam se neubránil, aby se v nitru bezděčně nezachvěl, jako by se byl podíval do hnízda těch plazivých tvorů.
„Holá, dobytku!" zvolal Rigaud hlučně a popoháněčsky, jako by Cavalletto byl italský kůň nebo mul. „Co, he? Ta prokletá žalářní barabizna byla proti tomu tady pravý palác! V mřížích a kamenech té morny byla důstojnost! Bylo to vězení pro muže. Ale tohle? Pchá! Špitál pro blbce!"
Kouřil cigaretu s tím ohyzdným úsměvem takřka nehybně vte-saným do tváře, takže vypadal, jako by kouřil spíše svým převislým zobákoví tým nosem než ústy; vypadal jako stvůra na strašidelném obraze. Když si zapálil novou cigaretu o žhavý nedopalek první, řekl Clennamovi:
„Člověk si musí nějak ukrátit chvíli, než se ten šílenec vrátí.
351

Člověk musí aspoň mluvit. Nemůže celý dlouhý den pít silné víno, jinak bych si dal ještě láhev. Je moc hezká, pane. Ačkoliv není zrovna podle mého vkusu, ale přece hrom a peklo! Hezká je. Blahopřeji vám k vašemu obdivu."
„Nevím a ani se neptám," řekl Clennam, „o kom mluvíte."
„Della bella Gowana, pane, jak říkají v Itálii. O Gowanové, o krásné Gowanové."
„Jejímu manželu jste myslím dělal – přílepek, že?"
„Pane! Přílepek? Urážíte mě. Přítele."
„Prodáváte všechny své přátele."
Rigaud vyňal cigaretu z úst a zadíval se na něho s chvilkovým ^zábleskem překvapení. Ale dal si ji zase mezi rty a odpověděl chladnokrevně:
„Prodávám všechno, co má nějakou cenu. Jakpak žijí vaši právníci, vaši politikové, vaši pleticháři, vaši burziáni? Jak žijete vy? Jak sem náhodou přicházíte? Neprodal jste snad také přítele? Svatá Panno! To bych řekl, že ano!"
Clennam se odvrátil od něho k oknu a seděl a díval se ven na zeď.
„Opravdu, pane," řekl Rigaud, „společnost prodává sebe a prodává mne; a já zas prodávám společnost. Tak se mi zdá, že se znáte ještě s jednou dámou. Také hezkou. Silná povaha. Počkejme – jakpak jí říkají? Wadová."
Nedostal odpověď, ale snadno mohl poznat, že tal do živého.
„Ano," pokračoval, „ta hezká dáma a silná povaha mě osloví na ulici a já nejsem nepřístupný. Odpovím. Ta hezká dáma a silná povaha mi prokáže přízeň a naprosto důvěrně mi řekne: ‚Mám zvědavou povahu a mám své bolesti. Nejste snad počestnější, než bývá běžné?' Představím se: .Madame, džentlmen od narození, džentlmen až do smrti; ne však počestnější, než bývá běžné. Takovou slabošskou komedií opovrhuji!' A tu se jí zlíbí udělat mi poklonu. ‚Rozdíl mezi vámi a těmi ostatními je ten,' odpoví, ‚že vy to přiznáte.' Neboť ona zná společnost. Přijmu její pochvalu dvorně a zdvořile. Dvornost a drobné zdvoři-lůstky jsou nerozlučnou částí mé povahy. Udělá mi pak návrh, ze kterého v podstatě vysvitne, že nás vídala často spolu; prý se jí zdá, že jsem právě v tu dobu kocour v domě, přítel rodiny; její zvědavost i bolesti v ní prý probudily rozmar, že by ráda znala, co všechno dělají, jakým způsobem žijí, jak
352
je krásná Gowana milována, jak je krásná Gowana hýčkána a tak dále. Není prý bohatá, ale nabízí takovou a takovou malou odměnu za drobné obtíže a nepohodlí, které takovou službu provázejí; a já se roztomile – dělat všechno roztomile už patří k mé povaze – uvolím ji přijmout. Ó ano! Tak už to na světě chodí. Takový je mrav."
Třebaže se k němu Clennam za jeho řeči obracel zády a zůstal tak až do konce rozhovoru, Rigaud z něho nespouštěl ty blýskavé oči, které byly tuze blízko u sebe, a poznával zřejmě už jen z pouhého držení hlavy, jak v nepříčetné chvástavosti přecházel od jedné věty ke druhé, že neříká vůbec nic, co by Clennam již nevěděl.
„Uf! Ta krásná Gowana!" řekl a zapálil si třetí cigaretu a vydal při tom zvuk, jako by nejlehčím dechnutím mohl „krásnou Go-wanu" odfouknout. „Rozkošná, ale neopatrná! Protože krásná Gowana nejednala rozumně, když dělala tajemství s dopisy od bývalých milenců tam v tom pokoji na hoře svatého Bernarda, aby je nespatřilo oko manželovo. Ne, ne. To nebylo rozumné. Uf! V tom Gowana chybila."
„Doufám z plna srdce," zvolal nahlas Artur, „že se Pancks brzy vrátí, protože přítomnost toho člověka poskvrňuje tuto místnost."
„Chm! Ale bude se mu dařit skvěle tady jako všady," řekl Rigaud s rozjásaným pohledem a luskl prsty. „Dařilo se mu všude a bude se mu dařit zas!" A natáhl se celou délkou přes jediné tři židle v pokojíku kromě lenošky, v níž seděl Clennam, a zpíval a pleskal se do prsou jako udatný rek z písničky:
,,Kdo jede tu cestou, nocí a tmou? Compagnon de la Majolainel Kdo jede tu cestou, nocí a tmou a zpívá píseň veselou ?
Zpívej refrén, dobytku! Dovedls to jednou zpívat taky – jinde v žaláři. Zpívej! Nebo při všech ukamenovaných svatých, když tady budu napadán, budu napadat taky já, a pak by bylo pro leckteré lidi, kteří nejsou ještě po smrti, mnohem lépe, kdyby byli dávno ukamenováni zároveň s nimi!
353
Celého rytířstva nejkrasší květ, Compagnon de la Majolainel Celého rytířstva nejkrasší květ Zpívá si píseň veseloul"
Dílem ze starého zvyku se podrobovat, dílem proto, že by mohl ublížit svému dobroději, kdyby to neudělal, a dílem proto, že mu to nebylo o nic víc proti srsti než cokoli jiného, Cavalletto se tentokrát dal do zpěvu refrénu. Rigaud se zasmál a se zavřenýma očima se pak věnoval pokuřování.
Uplynulo snad ještě asi čtvrt hodiny, než bylo na schodech slyšet kroky pana Fanckse, ale td chvíle čekání připadala Clennamovi nesnesitelně dlouhá. Pancksův krok doprovázely ještě kroky kohosi jiného, a když Cavailetto otevřel, vpustil

pana Panckse a pana Flintwinche. Sotva se ve dveřích ukázal druhý pán, Rigaud se k němu vrhl a bouřlivě ho objímal.
„Jak se vám vede, pane?" řekl pan Flintwinch hned, jakmile se mu podařilo vyprostit, čehož se snažil dosáhnout bez velkých cavyků. „Děkuji, už ne; o víc už nestojím." To se týkalo dalšího láskyplného objetí, které mu hrozilo od znovu nalezeného přítele. „Nuže, Arture. Pamatujte se, co jsem vám říkal o tom hašení, když člověka něco nepálí, a o zaběhlém psu? Vidíte, splnilo se to na chlup."
Jak se na pohled zdálo, byl stejně klidný jako vždy, a když se rozhlížel po pokojíku, pokyvoval mravokárně hlavou.
„Tak tohle je Maršálské vězení pro dlužníky!" řekl pan Flintwinch. „Chm, zahnal jste svůj brav do prapodivného chlívka, Arture. Špatně jste volil."
Měl-li trpělivost Artur, chyběla zato Rigaudovi. Vzal drahého Flintwinche s divokou laškovností za klopy kabátu a zvolal:
„K ďasu s chlívkem, k dasu s dobytkem a k ďasu i s honákem. Tak! Dejte mi odpověď na dopis."
„Kdyby vám bylo libo, pane, a měl jste chviličku strpení," odpověděl pan Flintwinch, „odevzdal bych nejdříve lísteček, který přináším panu Arturovi."
Učinil, co řekl. Sdělení bylo psáno matčiným zmrzačeným rukopisem a na kousku papíru obsahovalo pouze tato slova:
„Mohlo by stačit, doufám, že jsi zničil sebe. Spokoj se s tím,
354
že nebudeš ničit jiné. Jeremiáš Flintwinch je můj posel a zástupce. Tvá oddaná M. C."
Clennam si to mlčky dvakrát přečetl a potom roztrhal lístek na drobné kousky. Rigaud zatím vystoupil na židli a s nohama na sedadle si sedl na lenoch.
„No tak, Flintwinchi, fešáku," řekl, když upřeně dopozoroval zničení lístku, „odpověď na můj dopis?"
„Paní Clennamová vám nenapsala, pane Blandois, protože má ochromené ruce, a myslila si, že se to dá stejně dobře vyřídit ústním vzkazem po mně." Pan Flintwinch vykroutil ze sebe ta slova neochotně a zakysle. „Posílá poručení a vzkazuje, že nechce celkem vzato pokládat váš návrh za nerozumný a že souhlasí. Ale nijak se tím neváže, pokud jde o dohodu ode dneška za týden."
Monsieur Rigaud se nejdříve rozesmál na celé kolo, potom sestoupil z trůnu a řekl: „Dobrá! Půjdu si najít hotel!" Ale tu se jeho pohled svezl na Cavalletta, který ještě stále seděl na stráži.
„Tak hybaj, dobytku," dodal. „Dělal jsi mi nohsleda proti mé vůli; teď se mnou půjdeš proti své vůli. Říkám vám, červíčkové, narodil jsem se, aby se mi sloužilo. Požaduji služby tady toho pašeráka, aby mi celý ten týden dělal sluhu."
Na Cavallettův tázavý pohled odpověděl Clennam znamením, aby jen šel, nahlas však dodal: „Leda byste se ho bál." Cavalletto odpověděl ukazováčkem velmi důrazné ne.
„Ne, pane můj, nebojím se ho, když už nemusím tajit, že kdysi byl mým druhem." Rigaud nechal obě poznámky bez povšimnutí, ďokud si nezapálil poslední cigaretu a nebyl zcela hotov k odchodu.
„Leda by se ho bál!" řekl a rozhlédl se po všech přítomných. „Uf! Děťátka, batolátka, holoubkové, vy všichni se ho bojíte. Tady dáváte pánovi jeho láhev vína; tam mu zas dáváte jídlo, pití a bydlení; neodvažujete se ho dotknout prstem ani slovem. Ne, ne. Triumfovat už patří k jeho povaze! Uf!
Celého rytířstva nejkrasší květ, Zpívá vidy píseň veseloul"
355
Když si takto upravil refrén podle svého, vykráčel zjcnístnosti a v patách za ním Cavalletto, kterého možná přinutil k té službě jen proto, že věděl až tuze dobře, jak těžko by se ho asi zbavoval. Pan Flintwinch si zamnul bradu, rozhlédl se štiplavě a pohrdavě po chlívku, pokynul Arturovi hlavou a vyšel za nimi. Pan Pancks, stále ještě zkroušený a zdrcený, odešel pak za nimi také, když napřed vyslechl od Artura nejvýš pozorně několik tajných příkazů a šeptem slíbil, že to zařídí a dovede celou věc až do konce. A vězeň, který měl pocit, že je ještě opovrhovanější, tupenější, zavrhovanější a bezmocnější a že je ve všem všudy vůbec bědnější a klesl ještě hlouběji, opět osaměl.

KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ
PROSBA V MARŠÁLSKÉM VĚZENÍ

Palčivé úzkosti a výčitky svědomí jsou špatní společníci pro člověka za mřížemi. Celodenní hloubání a vskutku kratičký noční odpočinek nemohou člověka v odolnosti proti bědám posílit. Nazítří ráno Clennam cítil, že chřadne na těle, jako už zchřadl na duchu, a že tíha břemene, pod kterým se sklání, ho tiskne k zemi.
Noc co noc vstával ze svého bědného lože o půlnoci nebo o jedné s půlnoci, sedal

si k oknu a hleděl do mdlých luceren na dvoře nebo obracel pohled vzhůru, aby pátral po prvních mlžných stopách úsvitu o celé hodiny dříve, než bylo možno, aby mu je obloha ukázala. A když se nyní schýlila noc, nemohl se odhodlat ani k tomu, aby se svlékl.
Neboť ho prostoupil sžíravý neklid a mučivá nesnesitelnost vězení, jakož i přesvědčení, že mu pukne srdce a on tu zahyne; z toho pro něho vyvěrala nepopsatelná trýzeň. Hrůza z vězení i nenávist k němu ho zavalily tak mohutně, že jen s vypětím dýchal jeho vzduch. Pocit, že se dusí, ho někdy tak přemáhal, že
356
stál u okna, držel se za hrdlo a lapal po vzduchu. A zároveň tak živelně toužil po jiném ovzduší a tak horečně prahl po tom, aby byl za tou slepou bezvýraznou zdí, že měl pocit, jako by žárem té touhy musel zešílet.
Již četní jiní vězňové před ním poznali takový duševní stav, jehož počáteční prudkost a úpornost v jejich případě časem polevila, jako se stalo i Clennamovi. Stačil den a dvě noci, aby se vyčerpaly. Vracely se v záchvatech, kterým však ubývalo časem na síle, a dostavovaly se po přestávkách stále delších a delších. Potom se rozhostil bezútěšný klid; když týden zpolovice uplynul, vězeň se již smířil se sklesloslí, kterou mu přinášela nízká, vleklá horečka.
Protože Cavalletto i Pancks byli zaměstnáni jinde, nemusel se obávat žádných návštěv, leda manželů Plornishových. A pokud šlo o tuto ctihodnou dvojici, měl jen jedinou starost – aby k němu totiž nechodili; neboť ve svém chorobném nervovém stavu toužil být jen sám, mít klid a vyhnout se tomu, aby ho někdo viděl tak skleslého a zesláblého. Napsal paní Plornishové několik řádek a v nich jí vysvětlil, že má mnoho práce s vlastními záležitostmi ; musí se prý podrobit nezbytnosti a věnovat se jim tolik, že mu prozatím nezbývá nic jiného, než se na čas vzdát toho potěšení a obejít se bez příjemného pohledu na její laskavou tvář. A pokud šlo o mladého Jana, který přicházel denně v určitou hodinu, když se klíčníci střídali ve službě, aby se pozeptal, ne-může-li pro něho něco udělat, tu se Artur vždycky tvářil, jako by se pilně zabýval psaním, a zvesela odpovídal, že nic nepotřebuje. O předmětu své jediné dlouhé rozmluvy se již spolu nikdy znovu nerozhovořili, ale při všech těch kolísavých proměnách Clennamova zbědovaného stavu nevypadl vězni nikdy z mysli.
Šestý den smluveného týdne byl vlhký, parný a mlžný. Zdálo se, jako by chudoba vězení, jeho zchátralost i špína v té dusnosti ovzduší jen ještě rostly. S rozbolenou hlavou a sklíčeným srdcem probděl Clennam celou tu bednou noc a naslouchal pleskotu deště na dlažbě dvora s myšlenkou, oč měkčeji dopadají kapky na zem na venkově. Místo slunečního kotouče vyvstal na obloze rozmazaný kruh žlutavé mlžiny a Artur pozoroval skvrnu, vrženou na protilehlou zed, jako vzorek rozedrané vězeňské nuzoty. Slyšel, jak se otvírají brány; jak se dovnitř šourají vetše obuté
357
nohy, které čekaly venku; a jak začíná všechno to meteni a pumpování vody a přecházení, jímž vždy vězeňské ráno začíná. Tak nemocen a slab, že si musil několikrát odpočinout, než dokončil ranní mytí, odvlekl se konečně k lenošce u otevřeného okna a v ní seděl a podřimoval, zatímco stařena, která mu chodila poklízet pokoj, vykonávala svou denní práci.
S hlavou otupělou od nevyspání i od prázdného žaludku (na jídlo neměl ani pomyšlení, ba ztratil i samu chuť) si několikrát v noci uvědomil, že blouzní. V závanu teplého větru zaslechl úryvky písní a melodií a věděl, že to není skutečnost, nýbrž mámení smyslů. A když nyní začal z vyčerpání znovu podřimovat, slyšel je opět a zdálo se mu, že na něho mluví hlasy, že jim odpovídá ; a vytrhl se ze spánku.
Jak tak podřimoval a snil, neschopen měřit čas, takže minuta mohla být hodinou a hodina zas minutou, tu ho poznenáhlu obestřel nepomíjivý dojem jakési zahrady – zahrady plné květů, jejichž vůni jemně rozvívá vlhký teplý vánek. Musel vynaložit tolik bolestného úsilí, aby mohl zdvihnout hlavu a prozkoumat, co na tom vlastně je nebo co je vůbec na čem, že mu připadalo, jako by ten dojem byl už zastaralý a nečasový, když se konečně rozhlédl. Tu spatřil vedle čajového šálku na stolku kytici květů; nádhernou náruč nejvzácnějších a nejrozkošnějších květin.
Ještě nikdy mu nepřipadalo nic tak krásné na pohled. Vzal květiny do ruky, vdechoval jejich vůni, zdvihl si je k rozpálené hlavě a potom je zas položil a obracel k nim zprahlé dlaně, jako člověk rozvírá prochladlé dlaně, aby si je ohřál u ohně. A teprve tehdy, když se jimi těšil už delší chvíli, v něm svitla zvědavost, kdo asi je poslal; a otevřel dveře, aby se zeptal stařeny, která je tam jistě položila, jak se jí dostaly do rukou. Ale žena byla již pryč a podle všeho odešla již dávno, protože čaj, který mu postavila na stolek, byl už

studený. Pokusil se ho trochu vypít, ale nemohl snést ani jeho vůni; a odvlekl se opět zpátky do lenošky u otevřeného okna a položil květiny na kulatý stolek z dávných dob.
Když se vzpamatoval z první slabosti, která ho z té trochy chůze přemohla, upadl zas do dřívějšího stavu. Jedna z melodií, kterou slyšel znít v noci, se nesla s větrem, když jako by se byly dveře jeho pokojíka pod lehkým dotykem otevřely a takřka vzápětí jako by tam stála tichá postava v černém plášti. Zdálo se,
358
že svléká plášť a pouští ho na zem; a pak jako by tu stála jeho Malá Dorritka ve starých obnošených šatech. Jako by se chvěla, sepjala ručky, usmála se a pak propukla v slzy.
Vzpamatoval se a vykřikl. A tu spatřil v té milující, soucitné, zarmoucené drahé tváři jako v zrcadle, jak se změnil sám – a blížila se k němu – a položila mu ruce na prsa, aby mu zabránila vstát z lenošky, přiklekla si na zem jemu k nohám a se rty zdviženými k polibku a se slzami, které na něho kanuly, jako když nebeský déšť zkrápí květiny, ho Malá Dorritka, živá skutečnost, zavolala jménem.
„Ach, můj nejlepší příteli! Drahý pane Clenname, nesnesu pohled na váš pláč. Ledaže byste plakal radostí, že mě vidíte. Doufám, že pláčete proto. Vaše ubohé dítě se vrátilo!"
Tak věrná, tak něžná, tak nezkažená bohatstvím! Zvukem hlasu, světlem očí, dotykem rukou tak andělsky konejšivá a oddaná! Když ji objal, řekla mu: „Ani mi nikdo neřekl, že jste nemocen;" a jednou paží ho objala něžně kolem krku, přivinula si jeho hlavu na prsa, položila mu ruku na čelo, a když na té ruce spočinula tváří, hladila ho stejně oddaně, a jen Bůh ví, že stejně bezelstně a nevinně, jako laskávala v témž pokojíku otce, dokud byla ještě malinká holčička a potřebovala tolik péče od jiných, kolik jim jí skýtala sama.
Když mohl promluvit, řekl: „Je možné, že jste ke mně přišla? A v těch šatech?"
„Doufala jsem, že se vám budu líbit v těchhle šatech lépe než ve všech jiných. Nikdy jsem se jich nevzdala. Abych měla připomínku; ačkoliv jsem připomínku nepotřebovala. Jak vidíte, nejsem tu sama. Přivedla jsem si starou přítelkyni."
Ohlédl se a spatřil Markétku v tom velkém čepci, který už tak dlouho nenosila, a s košíkem na lokti jako za dřívějších dob, jak se kucká radostí.
„Teprve včera večer jsem přijela s bratrem do Londýna. Poslala jsem k paní Plornishové skorém hned, jak jsme přijeli, abych se o vás něco dověděla a vzkázala vám, že jsem zase v Londýně. A pak jsem se dověděla, že jste tady. Vzpomněl jste si v noci náhodou na mne? Skorém bych věřila, že jste na mne musel trochu vzpomínat. Já na vás myslila tak úzkostlivě a do rána mi připadalo tak dlouho."
359
„Myslel jsem na vás..." zaváhal, nevěda, jak ji nazvat.
Okamžitě si toho všimla.
„Ještě jste mě nepojmenoval mým pravým jménem. Však vy víte, jak se pro vás vždycky správně jmenuji."
„Myslil jsem na vás, Malá Dorritko, každý den, každou ho' dinu, každou minutu, co jsem tady."
„Opravdu? Opravdu?"
Hleděl na tu zářivou radost v její tváři i na ruměnec, kterým se rozhořívala, a cítil stud. On, zlomený, ožebračený, nemocný, zneuctěný vězeň!
„Byla jsem tady, ještě než se otvírala brána, ale bála jsem se jít rovnou k vám. Byla bych vám hned naponejprv spíš ublížila, než prospěla, protože vězení mi bylo tak známé, a přece zas tak cizí a přivádělo mi na mysl tolik vzpomínek na mého ubohého otce i na vás, že mě to zpočátku úplně přemáhalo. Ale dříve než jsme šly k bráně, zašly jsme si za panem Chiverym a ten nám otevřel a zavedl nás sem a půjčil nám Janův pokoj – můj ubohý starý pokojíček – a tam jsme chvíli čekaly. Přinesla jsem vám květiny ke dveřím, ale vy jste mě neslyšel."
Vypadala o trochu ženštěji, než když odcházela, a na její tváři bylo vidět dotek italského slunce, které jí pomohlo uzrát. Ale jinak se vůbec nezměnila. Dosud viděl touž hlubokou, ostýchavou vážnost, kterou na ní vždycky vídal a která ho vždycky tak dojímala. A měla-li nový význam, který mu pronikal až do srdce, pozoroval tu změnu jen on, nikoli ona.
Sňala si starý klobouček, pověsila ho na staré místo a s Markét-činou pomocí začala bezhlučně upravovat jeho pokojík; dodala mu tolik útulnosti a svěžesti, kolik bylo vůbec možno, a zkropila podlahu libovonnou vodičkou. Když byla hotova s tím, rozbalily košík, plný hroznů a jiného ovoce, a celý obsah tiše vybraly. Když bylo vykonáno i to, kratičký šepot vyslal Markétku, aby ta vyslala zase někoho jiného, aby naplnil košík znovu, a košík se zase brzy vrátil, plný nových zásob. První potraviny, které se z něho vynořily na světlo, byl chladivý nápoj a kompot, určený k požití hned, a pečené kuře, víno a voda k jídlu pozdějšímu.

Když tyto rozličné přípravy dokončila, vyňala svou starou skřínku se šitím, aby obroubila záclonu na okno; a tak tu v klidu, který vládl v pokojíku a který jako by se rozléval celou budovou vězení, jinak hluč-
360
nou, Artur pojednou seděl uklidněný v lenošce – s Malou Dor-ritkou, která vedle tiše šila.
Pohled na tu skromnou hlavičku, schýlenou opět nad šitím, i na ty hbité prsty, pilně zaměstnané bývalou prací – ačkoliv se do ní nehroužila tak, aby se její soucitné oči co chvíli nezdvihly k jeho tváři, a když je zase sklopila, aby neslzely – ani všechna ta útěcha a posila i vědomí, že celá oddanost její vznešené povahy se upíná k němu, aby ho v jeho neštěstí zaplavila nevyčerpatelným bohatstvím dobroty, nestačily uklidnit rozechvění Clennamova hlasu a ruky, ani ho posílit v slabosti. Ale přesto mu vnukly >vnitřní sílu, která v něm rostla spolu s láskou. A kde jen nalézt slova, jak vroucně ji nyní miloval?
A když tak vedle sebe seděli ve stínu zdi, dopadal na něho ten stín jako světlo. Nedovolovala mu tuze mnoho mluvit, a tak ležel jen opřen v lenošce a díval se na ni. Chvílemi vstala a podala mu sklenici, aby se napil, nebo mu uhladila podušku pod hlavou; pak si zase tichounce sedla vedle něho a sklonila se opět nad prací. Stín se prodlužoval se sluncem, ale Dorritka se od jeho boku ani nehnula, ledaže mu chtěla něčím posloužit. Slunce zapadlo a byla u něho ještě. Nyní už práci skončila a její ruka, která spočívala rozpačitě na opěradle lenošky od chvíle, kdy mu naposledy posloužila, tam váhavě ležela dosud. Položil ruku na její a ona mu ji rozechvěle stiskla v pokorné prosbě.
„Drahý pane Clenname, musím vám ještě něco říci, než odejdu. Odkládala jsem to z hodiny na hodinu, ale ted to už musím říci."
‚Já také, drahá Malá Dorritko. Také jsem odkládal, co teď už musím říci."
Zneklidněna vztáhla ruku k jeho rtům, jako by mu chtěla zadržet slova, ale ručka opět klesla rozechvělá na místo, kde spočívala předtím.
„Nepojedu už do ciziny. Bratr ano, ale já ne. Měl mě vždycky rád a je mi nyní tak vděčný – až tuze vděčný, poněvadž jen proto, že jsem náhodou byla u něho, když tak stonal – že mi říká, abych si jen zůstala tam, kde se mi nejvíc líbí, a dělala si, co se mi nejvíc líbí. Říká, že má jen jediné přání – abych byla šťastná."
Na obloze zářila osamělá jasná hvězda. Mezi řečí k ní pozdvihla pohled, jako by to nad ní zářil vroucí cíl jejího srdce.
361
„Chápete myslím, aniž vám to musím povídat, že se bratr vrátil domů, aby našel závěť našeho drahého tatínka a ujal se vlastnictví jeho jmění. Vyslovuje se s jistotou, že je-li nějaká závěť, budu dost bohatá; a není-li, zaopatří mě prý bohatě on."
Byl by už promluvil, ale znovu k němu vztáhla tu rozechvělou ručku, a proto mlčel.
„Peníze nemají pro mne smysl, netoužím po nich. Neměly by pro mne vůbec cenu, nebýt vás. Nedovedla bych žít v bohatství, kdybyste vy měl být tady. Byla bych vždycky bědnější než nuzák, kdybyste vy trpěl. Dovolíte mi, abych vám půjčila všechno, co mám? Dovolíte mi, abych vám to dala? Dovolíte mi, abych vám ukázala, že jsem jaktěživa nezapomněla, že nikdy nemohu zapomenout, jak jste mě ochraňoval, když tohle byl můj domov? Drahý pane Clenname, učiňte mě nejšťastnějším tvorem na světě a řekněte ano! Učiňte mě tak šťastnou, jak jen mohu být, když vás tu musím zanechat, neříkejte dnes nic a nechtě mě odejít s nadějí, že si to laskavě rozvážíte a že kvůli mně – ne kvůli sobě, jen kvůli mně, kvůli nikomu jinému, jen kvůli mně! – mi uděláte největší radost, jakou mohu tady na světě zakusit, radost z vědomí, že jsem vám mohla prokázat službu a že jsem z velkého dluhu své oddanosti a vděčnosti splatila aspoň trošku. Nemohu říci, co bych chtěla. Nemohu vás navštívit zde, kde jsem žila tak dlouhou dobu, nemohu o vás myslit zde, kde jsem toho tolik viděla, a být přitom tak klidná a utěšovat vás tak, jak bych měla. Slzy se mi derou do očí. Ale prosím, prosím, prosím, neodvracejte se od své Malé Dorritky teď, když vás stihlo neštěstí! Prosím, prosím, prosím, snažně prosím a z hloubi zarmouceného srdce vás zapřísahám, příteli – můj drahý! – vezměte si všechno, co mám, a tak mě učiňte blaženou!"
Hvězda jí ozařovala tvář až do této chvíle, kdy klesla líčkem na ruku jeho i svou.
Setmělo se ještě víc, když ji objal rukou, pozdvihl ji k sobě a mírně odpověděl: „Ne, milovaná Malá Dorritko. Ne, mé dítě. Takové oběti nesmím popřát sluchu. Svoboda a naděje, vykoupeny za takovou cenu, by byly příliš drahé, abych mohl unést jejich tíhu, abych mohl snést tíhu výčitek, že jsem jich takto nabyl. Ale

volám nebe za svědka, s jak horoucí vděčností a láskou to říkám!"
362
„A přece nechcete dovolit, abych vám osvědčila věrnost v neštěstí?"
„Jen slovo, nejdražší Malá Dorritko, a ještě se pokusím dokázat věrnost já vám. Kdybych byl v těch zašlých dnech, když tady byl váš domov a když toto byly vaše šaty, lépe rozuměl sám sobě (mluvím pouze o sobě!) a kdybych byl zřetelněji četl v tajemstvích, skrytých ve vlastních prsou, kdybych byl přehradou vlastní zdrželivosti a nedůvěry v sebe sama rozeznal světlo, které vidím jasně nyní, když uniklo daleko ode mne a mé zesláblé kroky je již nemohou dostihnout; kdybych byl tehdy věděl a řekl vám, jak vás miluji a ctím nikoliv jako to ubohé dítě, jak jsem vám říkával, ale jako ženu, jejíž věrná a čestná ruka by mě povznesla vysoko nad mé vlastní já a učinila by ze mne mnohem šťastnějšího a lepšího muže; kdybych byl použil té příležitosti, kterou nelze již přivolat – jak bych si přál, abych to byl udělal, ó, jak bych si přál, abych to byl udělal! – a kdyby nás bylo něco rozdělilo tehdy, když se mi skromně dařilo a když vy jste byla chudá, tu bych možná dnes od vás přijal ušlechtilou nabídku vašeho jmění jinými slovy, děvčátko moje nejdražší, než právě činím, a ještě bych se rděl, kdybych se těch peněz měl dotknout. Ale tak, jak jsou věci, se jich nesmím dotknout nikdy, nikdy!"
Tou drobnou prosebnou ručkou žadonila ještě dojemněji a zapřísahala ho ještě důrazněji, než by to byla dokázala jakýmikoli slovy.
„Jsem už zneuctěný dost, má Malá Dorritko. Nesmím klesnout až tak hluboko a stáhnout vás – tak drahou, tak šlechetnou, tak dobrou – do hloubky s sebou. Bůh vám žehnej, Bůh vám odplať! Je po všem."
Vzal ji do náruče, jako by byla jeho dcerou.
„Byl jsem vždycky o tolik starší, o tolik drsnější a o tolik nehodnější než vy a musíme oba zapomenout i na to, čím jsem býval, a musíte mě vidět jedině takového, jaký jsem ted. Dávám vám na rozloučenou tento polibek na tvář, mé dítě – které mi mohlo být mnohem bližší a které mi nikdy nemohlo být dražší – jako zničený muž, nesmírně od vás vzdálený a navždy od vás odloučený, který má život za sebou, kdežto pro vás život teprve začíná. Nemám odvahu od vás žádat, abyste na mne v mém ponížení zapomněla, ale žádám vás, abyste na mne vzpomínala jenom tak, jaký vskutku jsem."
363
Rozezněl se zvon, který upozorňoval návštěvníky, že je čas k odchodu. Artur vzal ze stěny její plášť a něžně jí ho přehodil.
„Ještě slovíčko, má Malá Dorritko. Je pro mne těžké, ale je nutné. Čas, kdy mezi vámi a tímto vězením bylo něco společného, už dávno uplynul. Rozumíte mi?"
„Och, nechcete mi přece říkat," zvolala v hořkém pláči a prosebně k němu vztáhla sepjaté ruce,, ,že už sem nesmím nikdy přijít! Takhle mě přece nemůžete opustit!"
„Řekl bych to, kdybych mohl; ale nemám dost odvahy, abych se nadobro zřekl pohledu na vaši drahou tvářičku a abych se vzdal vší naděje, že se kdy zase vrátí. Ale nechoďte sem brzy, *nechoďte sem často! Je to nyní poskvrněné místo a vím docela dobře, že jeho skvrna lpí i na mně. Patříte do prostředí mnohem veselejšího a lepšího. Nesmíte se vracet pohledem sem, má Malá Dorritko, musíte odvrátit oči odtud k docela jiným a mnohem šťastnějším stezkám. A ještě jednou, Bůh vám na nich žehnej! Bůh vám odplať!"
Markétka, která podlehla hluboké sklíčenosti, tu zvolala: „Och, mamičko, odvezte ho do nemocnice; musíte ho odvézt do nemocnice, mamičko! Už nikdá se nesebere jako dřív, když ho nedostanete do nemocnice. A potom může ta maličká žena, co pořád předla na kolovratu, jít s princeznou do almárky a říci, nač tam schovává to kuřátko. A potom mohou to kuře vytáhnout a dát jemu a potom budou všichni šťastní."
To přerušení přišlo právě včas, protože zvon málem dozvonil. Artur ji znovu něžně zabalil do pláště, nabídl jí rámě (ačkoliv nebýt její návštěvy, byl bezmála příliš slabý i na chůzi) a svedl Malou Dorritku ze schodů. Byla poslední návštěvou, která prošla vrátnicí ven, a brána za ní ztěžka a beznadějně zapadla. S pohřebním zvukem, kterým se to zadunění ozvalo v Arturově srdci, se mu pocit slabosti zase vrátil. Cesta nahoru do schodů až k pokojíku byla pro něho velmi namáhavá a vstoupil do jeho tmavého, pustého prostoru nevýslovně zbědovaný.
Když šlo už na půlnoc a ve vězení se již dávno rozhostil klid, ozval se na vrzavých schodech opatrný stoupavý krok a pak opatrné zaklepám klíčem na jeho dveře. Byl to mladý Jan. Vklouzl do pokoje jenom v punčochách, držel dveře za sebou zavřené a mluvil šeptem.
364
„Je to proti všem pravidlům řádu, ale nešť. Umínil jsem si, že se sem nějak dostanu a přijdu k vám." „Co se děje?"

„Nic se neděje, pane. Čekal jsem na dvoře na slečnu Dorrito-vou, až půjde ven. Myslil jsem si, že byste byl třebas rád, kdyby se někdo postaral, aby byla v bezpečí."
„Děkuji vám, děkuji vám! Dovedl jste ji domů, Jene?" „Doprovodil jsem ji do hotelu. Do téhož, kde bydlil pan Dor-rit. Slečna Dorritová šla celou cestu pěšky a mluvila se mnou tak laskavě, že se mi až dělaly mžitky před očima. Proč myslíte, že šla pěšky, místo aby jela?" „To nevím, Jene."
„Aby mohla mluvit o vás. Řekla mi: Jene, vždycky jste byl čestný, a jestliže mi slíbíte, že se o něho budete starat a nikdy nedopustíte, aby mu chyběla pomoc a útěcha, když tam nejsem já, budu mít trochu klidnější mysl.' Slíbil jsem jí to. A budu při vás stát," dodal Jan Chivery, „navždycky!"
Clennam vztáhl v mocném dojetí k té poctivé duši ruku. „Dříve, než ji přijmu," řekl Jan a díval se na podávanou pravici, aniž odstoupil od dveří, „hádejte, jaký vzkaz vám slečna Dorritová po mně posílá?" Clennam zavrtěl hlavou.
„— Řekněte mu," opakoval Jan sice zřetelně, ale hlasem, který se chvěl, „že mu jeho Malá Dorritka posílá svou nehynoucí lásku, — Teď jsem to tedy vyřídil. Jednal jsem čestně, pane?" „Velmi, velmi, Jene!"
„Řeknete slečně Dorritové, že jsem jednal čestně, pane?" „Ovšemže."
„Tady je má ruka, pane," řekl pak mladý Jan, „a jsem váš navždycky!"
Když si srdečně stiskli ruce, Jan zmizel, s týmž opatrným skřípotem na schodech sešel dolů, polobosý se přeplížil po dlažbě dvora, zamkl za sebou vnitřní bránu a vstoupil na vnější nádvoří, kde si předtím nechal boty. Nezdá se nijak nepravděpodobné, že by Jan byl za týmž cílem prošel touž cestou se stejnou oddaností, i kdyby byla bývala místo kameny vydlážděna řeřavými radlicemi.
365
KAPITOLA TŘICÁTÁ
Ú Č T O VÁ N I
Poslední den dohodnutého týdne se dotkl mřížové brány Mar-šálského vězení. Železné pruty, černé po celou noc od chvíle, kdy brána zapadla za Malou Dorritkou, se změnily s jitřními záblesky slunce v pruty zlata. Neboť šikmo přes celé město, přes spleť střech a prolamovaným kružbovím kostelních věží dopadaly dlouhé jasné paprsky k zemi jako vězeňské mříže tohoto přízemního světa.
Přes celý den zůstal starobylý dům za zídkou ušetřen návštěv. Ale když se slunce chýlilo k západu, zabočili do branky tři muži a zamířili k hynoucímu domu. První byl Rigaud; šel sám a kouřil. Druhý byl pan Křtitel; loudal se v patách za ním a neměl oči pro nikoho jiného. Třetí byl pan Pancks, který si nesl klobouk pod paží, aby ponechal neklidným vlasům volnost, neboť počasí bylo nadmíru parné. U schůdků přede dveřmi se všichni sešli.
„Vy dva šílenci!" řekl Rigaud, když se k nim obrátil. „Neodcházejte ještě!"
„To ani nehodláme," odpověděl mu Pancks.
Rigaud si je místo odpovědi změřil posupným pohledem a pak hlučně zaklepal. Posilnil se důkladným douškem, aby hru dobře dohrál, a byl už netrpělivý, aby mohl začít. Dlouhé zvučné zaklepání sotva doznělo, když se již chopil klepadla znovu a začal podruhé. Nové klepání ještě ani nedoznělo, když Jeremiáš Flint-winch otevřel dveře a všichni se hlučně vhrnuli do kamenné síně. Rigaud odstrčil pana Flintwinche a zamířil rovnou po schodech nahoru. Oba průvodci vykročili za ním, poslední šel pan Flint-winch a všichni vpochodovali do tichého pokoje paní Clenna-mové. Tam to vypadalo jako obvykle; až snad kromě toho, že jedno z oken bylo dokořán a Affery seděla na starodávné podokenní lavičce a látala punčochu. Na stolku ležely obvyklé před-
366
mety; na ohništi krbu doutnal obvyklý ztlumený oheň jako jindy; na posteli byla obvyklá černá pokrývka a paní toho všeho seděla v černé lenošce, podobné márám, opřena o černý hranatý polštář, který se tolik podobal popravnímu špalku.
Ale přece bylo v pokoji jakési nevyjádřitelné ovzduší připravenosti, jako by s napětím na něco čekal. Odkud pokoj ten ráz čerpal — když kdekterý sebemenší předmět, jichž tam nebyl zrovna bohatý výběr, byl přesně na témž místě, které zaujímal již léta — by nikdo nebyl mohl říci, aniž se pozorně podíval na jeho paní, a i tak by byl musil znát její tvář od dřívějška. Třebaže každý záhyb jejích věčně stejných černých šatů byl přesně na témž místě jako jindy a třebaže seděla navlas stejně strnule a bez nejmenší změny jako vždy, bylo sotva znatelné zpřísnění jejích rysů a stažení mračivého čela známkou tak výraznou, že to vtisklo ráz všemu, co bylo kolem.
„Kdo jsou ti lidé?" řekla s údivem, když oba ti průvodci vešli. „Co tu chtějí?"
„Kdože jsou ti lidé, drahá madame?" odvětil Rigaud. „Na-moutě duchu, jsou to přátelé vašeho syna vězně. A cože tu chtějí? Ať mě zubatá, madame, věru nevím. Uděláte dobře, když se jich zeptáte."
„Víte sám, že jste nám dole u dveří řekl, abychom ještě nechodili," pravil

Pancks.
„A vy víte, že jste mi dole u dveří řekl, že ani nehodláte odejít," odsekl Rigaud. „Krátce a dobře, madame, dovolte, abych vám představil dva vězňovy špehy – šílence, ale špehy. Když si budete přát, aby tu při naší rozmluvě zůstali, jedno vaše slovo stačí. Mně to nevadí."
„Proč bych si měla přát, aby tu zůstali?" řekla paní Clennamo-vá. „Co je mi do nich?"
„Potom, nejdražší madame," řekl Rigaud a hodil sebou do le-nošky tak neomaleně a ztěžka, že se starý pokoj až otřásl, „uděláte dobře, když je propustíte. Je to vaše věc. Nejsou to mí špehové, nejsou to mí pacholci."
„Poslyšte, vy Pancksi," řekla paní Clennamová a hněvivě na něho svraštila čelo, „vy famule Casbyho! Hledte si věcí svého zaměstnavatele a svých vlastních. Jděte! A toho druhého člověka vezměte s sebou!"
367
„Díky, madame," odpověděl pan Pancks, ,,s potěšením mohu prohlásit, že nemám námitek, abychom nyní oba odešli. Vykonali jsme všechno, co jsme se rozhodli pro pana Clennama udělat. Nejvíc ho soužila stálá starost (a když se dostal do vězení, tížila ho ještě víc), aby byl ten příjemný pán zde přiveden opět na místo, kde se po něm slehla zem. Tady je – přivedli jsme ho zpátky. A ještě bych řekl," dodal pan Pancks, „jemu do té zlovolné tváře, že by podle mého mínění svět o nic nepřišel, kdyby se po něm země slehla nadobro."
„Po vašem mínění se nikdo neptá," odpověděla paní Clenna-mová. „Jděte!"
„Lituji, madame, že vás nenechávám v lepší společnosti," řekl Pancks, „a také lituji, že tady nemůže být pan Clennam. Ale to je moje vina, moje."
„Chcete říci jeho vina," odpověděla.
„Ne, pravím moje vina, madame," řekl Pancks, „protože jsem měl to neštěstí a svedl jsem ho ke zhoubnému uložení peněz." (Pan Pancks ještě lpěl na tom rčení a nikdy neřekl spekulace.) „Ačkoliv bych mohl propočtem dokázat," dodal pan Pancks s úzkostlivým výrazem, „že to vlastně mělo být opravdu dobré uložení. Od té doby, co to zkrachovalo, jsem to propočítával den co den a vychází to, když se na to díváme jako na početní příklad, přímo báječně. Ale teď není ani vhodný čas, ani vhodné místo na to," pokračoval pan Pancks a vrhl toužebný pohled do klobouku, kde choval své výpočty, „abychom se pouštěli do počítání; ale ty výpočty nelze vyvrátit. Pan Clennam měl touhle dobou sedět ve vlastním kočáře za krásným spřežením a já jsem měl mít v kapse takové tři až pět tisíc liber."
Pan Pancks si naježil vlasy s celkovým výrazem takové sebedůvěry, že by asi sotva byla bývala větší, kdyby byl měl tu částku opravdu v kapse. Od chvíle, co přišel o peníze, vyplňoval těmi nevývratnými výpočty každičkou volnou chvíli a bylo mu osudem určeno, aby mu skýtaly útěchu až do konce života.
„Avšak," řekl pan Pancks, „dost o tom. Altro, starý brachu, vy jste ty propočty viděl a víte, jak pěkně vycházejí." Pan Křtitel, který neměl ani sebemenší počtářské schopnosti, aby se takovým způsobem odškodňoval, pouze přikývl a pěkně přitom vycenil zářivý bílý chrup.
368
Na něho se právě tu chvíli pan Flintwinch díval a jemu také řekl:
„Aha! To jste vy, že? Však jsem si myslel, že se na váš obličej pamatuju, ale nebyl jsem si jistý, dokud jsem ted neviděl ty vaše zuby. Ahaha, to bych řekl. To byl ten všetečný uprchlík," řekl Jeremiáš paní Clennamové, „který u nás klepal na dveře tenkrát večer, když tady byl Artur a ta brepta, a to on na mne spustil celou litanii otázek na pana Blandoise."
„Máte pravdu," přiznal pan Křtitel vesele. „A tady ho vidíte, padrone! Konsekventementně jsem ho taky našel."
„Neměl bych nejmenší námitky," odsekl mu pan Flintwinch, „kdybyste si byl konsekventementně někde zlomil vaz."
„A teď," řekl pan Pancks, jehož pohled často pokradmu zabloudil k sedátku v okně a k punčoše, která se tam podrobovala správce, „mi zbývá říci jen ještě slůvko, než odejdu. Kdyby tady byl pan Clennam – ale naneštěstí, ačkoliv až dosud vyzrál tady na toho znamenitého pána natolik, že ho dostal proti jeho vůli až sem do domu –- je nemocný a ve vězení – je nemocný a ve vězení, chudák – kdyby tady byl," řekl pan Pancks, udělal krok bokem k sedátku v okně a chopil se pravou rukou punčochy, „jistě by řekl: Affery, povězte ty své sny!"
Pan Pancks vztyčil pravý ukazováček mezi svým nosem a punčochou s příšerně výstražným výrazem, otočil se, vysupěl a odvlekl pana Křtitele za sebou. Bylo slyšet, jak za nimi zapadly domovní dveře, bylo slyšet jejich dunivé kroky na ozvučné dlažbě dvorka a stále ještě nikdo nepromluvil ani slovo. Paní Clennamo-vá a Jeremiáš se po sobě podívali; potom se zahleděli mlčky na Affery, která seděla a nadmíru horlivě látala punčochu.
„Nuže!" řekl konečně pan Flintwinch, přikroutil se několika šroubovými pohyby o

poznání směrem k okennímu sedátku a otíral si dlaně o šosy kabátu, jako by si je připravoval k nějakému činu: „Když už tady máme o něčem mluvit, tak abychom se do toho povídání raději dali a neztráceli zbytečně ještě víc času. – Tak, AíFery, ženská, kliď se!"
Vzápětí odhodila Affery punčochu, vyskočila, chytla se pravou rukou za okenní pražec, pravým kolenem se opřela o podokenní lavičku a levou rukou se začala ohánět ve vzduchu jako na obranu proti očekávaným útočníkům.
369
„Ne, nepůjdu, Jeremiáši – ne, nepůjdu – ne, nepůjdu! A nepůjdu! Zůstanu tady! Chci slyšet všechno, o čem nevím, a povědět všechno, co vím. Musím to konečně udělat, i kdyby mě za to měla potkat smrt. Chci to, chci to, chci to, chci to!"
Pan Flintwinch, celý zkoprnělý rozhořčením i úžasem, si navlhčil prsty jedné ruky o rty, jemně jimi opsal na dlani druhé ruky kroužek a s výhružným úsklebkem se začal přikrucovat blíže ke své ženě; při tomto nakrucování vyhrkl jakousi poznámku, a protože se hněvem až zajíkal, bylo z ní rozumět pouze slovům:
„...takovou dávku!"
„Ani o kousek blíž, Jeremiáši!" zvolala AfFery a nepřestávala "'šermovat rukou ve vzduchu. „Nechod ke mně ani o krok blíž, nebo vzbouřím celé sousedství! Skočím z okna. Budu křičet: Hoří! Vražda! Vzbudím mrtvé. Zůstaň stát, kde jsi, nebo budu tak vřískat, že vzbudím mrtvé!"
Rozhodný hlas paní Clennamové opakoval :„Stát!" Jeremiáš se už zatím zastavil.
„Nadchází účtování, Flintwinchi. Nevšímejte si jí. Affery, ty se po tolika letech chceš stavět proti mně?"
„Ano, chci, jestli stavět se proti vám znamená, když chci slyšet, co nevím, a povědět, co vím. Už to jednou ve mně propuklo a ustoupit nemohu. Jsem rozhodnuta, že to udělám. Udělám to, udělám, udělám! Jestli tohle znamená stavět se proti vám, pak ano, stavím se proti vám oběma, vy dva chytráci. Říkala jsem Arturovi, když se vrátil domů, aby se proti vám postavil. Říkala jsem mu, že není žádný důvod, když se vás bojím na smrt já, aby se vás on bál taky. Od té doby se tady daly všelijaké věci a já se už nedám Jeremiášem zahánět, ani už nebudu jako omáme-ná a celá vyděšená a nedám se tady už mlčky zatáhnout do bůhví-čeho. Nedám se, nedám, nedám! Zastanu Artura, když je na mizině, když je nemocný a ve vězení a nemůže se vám postavit sám. Udělám to, udělám, udělám, udělám!"
„Jakpak víš, ty hlavo popletená," zeptala se paní Clennamová přísně, „že můžeš Arturovi vůbec nějak posloužit, když tropíš takové věci jako teď?"
„Nevím o ničem zhola nic, jak to je doopravdy," řekla Affery, „a jestli jste někdy v životě řekla pravdivé slovo, tak je to teď, když mi říkáte, že jsem hlava popletená, protože vy dva chytráci
370
jste se důkladně přičinili, abyste mi ji popletli. Vdali jste mě, ať se mi to líbilo nebo ne, a skorém hned od té doby jste mi dělali ze života jednu motanici; byla jsem skorém pořád jako ve snách a vyděšená, že to svět neviděl, a co tedy ode mne čekáte jiného, než abych byla hlava popletená? Chtěli jste mě takovou mít a takovou mě i máte; ale já už se déle podvolovat nebudu; ne, nebudu, nebudu, nebudu, nebudu!" Stále ještě se rozháněla rukama proti všem, kdo by se jí chtěli přiblížit.
Paní Clennamová se na ni mlčky dívala a pak se obrátila k Ri-gaudovi. „Vidíte a slyšíte toho bláznivého tvora. Máte nějaké námitky proti tomu, aby ta popleta zůstala, kde je?"
„Já, madame," odpověděl, „já? Je přece na vás, abyste to rozhodla."
„Já nenamítám nic," odpověděla zasmušile. „Zbývá nám na vybranou jen máloco. Nadchází účtování, Flintwinchi."
Pan Flintwinch odpověděl tím, že si pomstylačným pohledem změřil ženu; a potom, jako by sám sebe násilím držel, aby se na ni nevrhl, založil zkroucené paže na hrudi za vestu, sklonil bradu velmi blízko k jednomu lokti a v tomto prapodivném postoji stál v koutě a pozoroval Rigauda. Rigaud sám vstal ze židle, posadil se na stůl a klátil nohama. V této nenucené poloze pohlédl do přísné tváře paní Clennamové a knír se mu nadzdvihl a nos se mu protáhl dolů.
„Madame, jsem džentlmen..."
„...o němž," přerušila ho pevným hlasem, „jsem slyšela pomluvy, které se týkaly žaláře ve Francii a obvinění z vraždy."
Políbil si ruku a s přehnanou dvorností se jí uklonil.
„Zcela správně. Zajisté! A ke všemu z vraždy dámy! Jaký nesmysl! Jak neuvěřitelné! Měl jsem tehdy čest, že jsem dosáhl velkého úspěchu; doufám, že budu mít tu čest a dosáhnu velkého úspěchu i nyní. Líbám vám ruce. Madame, jsem džentlmen (jak. jsem už chtěl říci předtím), který, když řekne: ‚Vyřídím při

této schůzce tu nebo tu věc s konečnou platností', také ji vskutku s konečnou platností vyřídí. Oznamuji vám, že jsme dospěli k poslednímu jednání o našem obchůdku. Sledujete mě laskavě a rozumíte mi?"
Nespouštěla z něho upřený a zamračený pohled. „Ano."
„Dále jsem džentlmen, kterému je pouhé hamižné handrko-
371
vání cizí, ale kterému přijdou peníze vždycky vhod jako prostředek, jak si opatřit různé životní slasti. Sledujete mě laskavě a rozumíte mi?"
„Řekla bych, že to je skorém zbytečná otázka. Ano."
„A dále jsem džentlmen, který má měkké srdce a povahu jako andílek, ale který, když si s ním někdo zahrává, vzkypí hněvem. Ušlechtilé povahy vzkypí za takových okolností hněvem vždycky. Já ušlechtilou povahu mám. Když se lev vzbouří – to jest, když vzkypím hněvem – spokojím se ukojením svého rozhořčení stejně jako penězi. Stále ještě mě laskavě sledujete a rozumíte mi?" .„ „Ano," odpověděla poněkud hlasitěji než předtím.
„Zachovejte laskavě klid, prosím; jen trochu trpělivosti. Už jsem říkal, že jsme nyní dospěli k poslednímu jednání. Dovolte, abych zopakoval předešlé dvě rozmluvy, které jsme spolu měli."
„Není zapotřebí."
„Na mou věru, madame," vyhrkl, „to je už takový můj rozmar. A co víc, pomůže to urovnat cestu. První schůzka byla krátká. Měl jsem čest seznámit se s vámi – a předložit doporučující do-pis; jsem rytíř dobrodruh, libo-li vám, madame, ale vybroušené chování mi vyneslo jako dokonalému znalci jazyka tolik úspěchů mezi vašimi krajany, kteří jsou k sobě navzájem škrobenější než škrob, ale náramně ochotně roztávají před džentlmenem z ciziny, který má vybroušené chování – a měl jsem čest všimnout si několika maličkostí," rozhlédl se s úsměvem po pokoji, „tady v tom ctihodném domě, jejichž znalosti mi bylo zapotřebí, abych se ujistil a přesvědčil, že se mi dostává zvlášť významného potěšení ze seznámení s dámou, kterou jsem hledal. To se mi podařilo. Našemu drahému Flintwinchovi jsem slíbil na čestné slovo, že se vrátím. A pak jsem se se vším půvabem vzdálil."
V její tváři se nejevil ani souhlas, ani vzdor. Ať již Blandois mlčel nebo mluvil, ukazovala mu až dosud stále totéž napjaté podmračení, a ponurý náznak, obsažený v dřívějších jejích slovech, dokazoval, že se na tuto rozmluvu v duchu důkladně přichystala.
„Pravím, že jsem se se vším půvabem vzdálil, neboť odejít, aniž jsem dámu poplašil, bylo půvabné. Být mravně půvabný, neméně než tělesně, prostě už patří k povaze Rigauda Blandoise.
372
Bylo to i prozíravé, neboť jsem ve vás zanechal vědomí, že vám něco visí nad hlavou, abyste mě mohla s jistou úzkostí očekávat, a to v dobu, která nebyla blíže určena. Ale váš otrok je prozíravý. Parbleu, madame, prozíravý! Leč vraťme se k věci. Jednoho dne mám znovu čest objevit se nečekaně ve vašem domě. Důvěrně vám naznačím, že mám na prodej jakési zbožíčko, které by jistě, kdyby koupě nebyla uzavřena, znamenalo zostuzení pro madame, jíž si hluboce vážím. Vysvětlím věc tak povšechně. A žádám – myslím, že to bylo tisíc liber. Opraví mě snad madame?" Když ji takto přinutil k řeči, odpověděla neochotně: „Žádal jste rovný tisíc liber."
„A ted žádám dva. Tak se nevyplácí otálet. Ale vraťme se k naší schůzce ještě jednou. Není mezi námi v té věci shoda; naše názory se liší. Začnu laškovat; záliba v laškování už patří k mé roztomilé povaze. Ze žertu se změním v zabitého a ukrytého. Neboť pro madame by jistě stálo za polovičku celé té částky už jen samo to, kdyby se zprostila podezření, které můj šprýmovný nápad vzbudil. Náhoda a špehové se začnou plést do mého šprýmování a pokazí sklizeň ovoce, snad – kdo ví? jen vy a Flint-winch – když právě dozrává. Tak tedy, madame, jsem tady naposledy. Slyšte! Určitě naposledy!"
A když nyní podpatky rozkomíhaných nohou kopal do sklopené části stolní desky a splácel její zamračený pohled drzým civěním, nabýval jeho hlas na prudkosti.
„Pchá! Počkejte okamžik! Raději to probereme hezky po pořádku. Tady je můj hotelový účet, který se mi má podle ujednání zaplatit. V pěti minutách můžeme být třebas na kordy. Nenechám to až tak dlouho, nebo byste mě ošidili. Zaplaťte! Vysolte na dlaň!"
„Vezměte to od něho a zaplaťte to, Flintwinchi," řekla paní Clennamová.
Když pan Flintwinch udělal krok, aby účet přijal, mrštil jím Rigaud starci do obličeje; nechal pak ruku nataženou a hulákavě opakoval: „Zaplaťte! Vysolte na dlaň! V tvrdých!" Jeremiáš účet zdvihl, podíval se krví podlitýma očima na součet, vytáhl z kapsy malý režný váček a vysázel mu mince na dlaň.
Rigaud zacinkal penězi, potěžkal je v ruce, nadhodil je maličko, chytil je opět do dlaně a znovu jimi zacinkal.

373
i
„Ten zvuk je pro smělého Rigauda Blandoise jako pach syrového masa pro tygra. Nu rcete, madame, kolik?"
Obrátil se k ní náhle s hrozivým pohybem obtížené ruky, která třímala v pěsti peníze, jako by se ji chystal udeřit.
„Znovu vám to opakuji, jak jsem vám řekla již předtím, že nejsme boháči, jak se o nás asi domníváte, a že váš požadavek je přehnaný. Nemám po ruce dost prostředků, abych mohla takovému požadavku vyhovět, i kdybych měla sebevětší vůli."
„Kdyby!" zvolal Rigaud. „Slyšte tu dámu s tím jejím ‚kdyby'! Chcete říci, že tu vůli nemáte?"
„Chci říci to, co se jeví mně, a ne to, co se jeví vám." , „Tak to řekněte. A pokud jde o vůli mi vyhovět! Jen rychle! Řekněte tedy, máte-li vůli mi vyhovět, a já už budu vědět, co dělat."
Neodpověděla ani rychleji, ani pomaleji. „Zdá se, že jste se zmocnil listiny – nebo listin – které rozhodně hodlám dostat zase zpátky."
Rigaud se hlasitě rozesmál, bubnoval patami o desku stolu a cinkal penězi. „To bych řekl! Tohle vám docela věřím!"
„Ta listina by mi mohla stát za jistou peněžitou částku. Ale nemohu říci, za jak velkou nebo za jak malou."
„Ke všem ďasům!" vzkřikl divoce. „Ani když jsem vám po-shověl celý týden, abyste měla čas na rozmyšlenou?"
„Ne. Ze svých skromných prostředků – neboť vám opakuji znovu, že tu jsme chudí, ne boháči – nebudu nabízet žádnou cenu za moc, jejíž dosah a nebezpečí neznám v nejplnější míře. Tentokrát je to potřetí, co děláte takové narážky a skrytě mi vyhrožujete. Musíte se vyjádřit určitě a zřetelně, nebo si můžete jít, kam chcete, a dělat si, co chcete. Je lépe dát se roztrhat na kusy naráz než dělat myš, se kterou si zahrává taková kočka."
Rigaud se na ni zadíval těma svýma očkama, které byly příliš blízko u sebe, tak upřeně, že se zlověstné záblesky obou očí křižovaly a budily dojem, jako by kořen zahnutého nosu ještě křivily. Díval se na ni chvíli a jeho ďábelský úsměv ještě zvýrazněl, když řekl:
„Jste smělá žena!"
„Jsem odhodlaná žena."
„To jste byla vždycky. Že? To byla vždycky; nemám pravdu, můj malý Flintwinchi?"
374
„Nic mu neříkejte, Flintwinchi. Je na něm, aby tady na místě a hned řekl všechno, co může; nebo aby odtud odešel a dělal si cokoli, co dokáže. Víte, že takové je naše rozhodnutí. Nechtě ho, ať se podle toho zařídí."
Necouvla před jeho zlověstným a posupným pohledem, ani mu nijak neuhýbala. Znovu na ni upřel oči, ale zůstala pevně na stanovisku, které si určila. Seskočil se stolu, přisunul si židli k lenošce, sedl si a podepřel se předloktím o opěradlo lenošky těsně vedle její ruky, takže se jí dotýkal. Její tvář byla ustavičně zamračená, pozorná a klidná.
„Je tedy vaším přáním, madame, abych v tomto úzkém rodinném kroužku vyprávěl kousek z rodinné historie?" začal Rigaud a varovně jí poklepával štíhlými prsty po ruce. „Jsem tak trochu lékař. Dovolte, abych vám změřil tep."
Strpěla, aby ji vzal za zápěstí. Držel její ruku a pokračoval: „Příběh podivného manželství a podivné matky a pomsty a zatajení. – Ale hleďme? Ten tep bije tak zvláštně! Jak ho hmatám, zdá se mi, že buší dvakrát rychleji. Jsou to obvyklé kolísavé příznaky vaší choroby, madame?"
Ve zchromlé ruce, když se ji snažila vyprostit, byl zápas, ale na její tváři po něm nebylo ani památky. Na obličeji mu pohrával obvyklý úsměšek.
„Žil jsem dobrodružným životem. Jsem dobrodružná povaha. Poznal jsem mnoho dobrodruhů; zajímavé povahy – roztomilá společnost! Jednomu z nich vděčím za znalost i za důkazy – opakuji, vznešená dámo – za důkazy – rozkošného úryvku rodinného příběhu, který hodlám vyprávět. Budete jím okouzlena. Ale pozor! Zapomínám. Člověk má příběh nějak nadepsat. Mám jej pojmenovat příběhem jednoho domu? Ale opět pozor! Je tolik domů! Mám jej pojmenovat příběhem tohoto domu?"
Nakláněl se nad lenošku, houpal se na dvou nohách židle, udržoval rovnováhu levým loktem a touž rukou jí často poklepal na paži, aby dodal slovům většího důrazu; měl nohu přes nohu a pravou rukou si chvílemi upravoval vlasy, chvílemi přihlazoval knír, jindy si hladil nos, ale ať dělal cokoli, vždy byl výhružný, hrubý, nestoudný, dravý, krutý a násilnický; pokračoval ve vyprávění docela podle libosti.
„Tedy krátce a dobře, pojmenuji to příběhem tohoto domu.
375

Začínám. Dejme tomu, že tu žili strýc a synovec. Strýc, strohý a prkenný starý pán, povahově velmi silný, a synovec povětšině bázlivý, zaražený a nesamostatný."
Paní Affery, která seděla jako pěna na sedátku v okně, v pozorném napětí si kousala svinutý cíp zástěry a třásla se od hlavy k patě, tu zvolala: „Jeremiáši, pryč ode mne! V těch snech jsem slyšela o Arturově otci a jeho strýci. Mluví o nich! Bylo to ještě předtím, než jsem sem přišla; ale v těch snech jsem slyšela, že Arturův otec byl nerozhodný, postrašený chudák, že z něho v mládí vytloukli strachem všechno mimo tu jeho osiřelost, a když se měl ženit, nesměl ani hlesnout, aby si snad nějakou vyholil, i ženu mu vybral strýc sám! Ta žena sedí tady! Slyšela jsem to ve snu a tys jí to říkal do očí."
Zatímco jí pan Flintwinch hrozil pěstí a paní Clennamová se na ni upřeně dívala, Rigaud se jí ukláněl a líbal si ruku.
„Úplně správně, drahá madame Flintwinchová. Vaše nadání pro sny je přímo jedinečné."
„Nestojím o vaši chválu," odpověděla Affery, „nechci vůbec nic říkat vám. Ale Jeremiáš říkal, že to jsou sny, a jako sny to vy-pravuju!" Tu si opět strčila cíp zástěry do úst, jako by zacpávala ústa někomu jinému – možná Jeremiášovi, který své hrozby jektal, jako by mu bylo hrozně zima.
„Naše milovaná paní Flintwinchová," pravil Rigaud, „která tak nenadále rozvíjí jemnou vnímavost a duševní vlohy, je učiněný zázrak. Ano. Takový je příběh. Monsieur strýc nařídí synovci, aby se oženil. Vlastně mu řekne: ‚Milý synovce, představuji ti dámu povahově tak silnou, jako jsem já; dámu odhodlanou a přísnou, dámu s vůlí, která dokáže slabocha rozdrtit na prášek; dámu bez slitování, bez lásky, nesmiřitelnou, mstivou, chladnou jako kámen, ale zuřivou jako požár.' Och, jaká síla! Och, jaké vědomí duševní převahy! Vpravdě hrdá a ušlechtilá povaha, kterou popisuji přibližně tak, jak by ji popsal monsieur strýc. Ha, ha, ha! Na mou duši, miluji tu líbeznou dámu!"
Výraz tváře paní Clennamové se změnil. Pozoruhodně ztmavěla v líci a čelo se jí ještě víc svraštilo. „Madame, madame," řekl Rigaud a poklepal jí na paži, jako by tou krutou rukou ro-zechvíval nějaký hudební nástroj, „vidím, že jsem vzbudil váš zájem. Vidím, že jsem u vás vzbudil porozumění. Pokračujme tedy."
376
Než však mohl pokračovat, musil si bílou rukou na chvíli zakrýt pozdvižený knír a spuštěný nos – neboť tolik se radoval z dojmu, který vyvolal.
„Jak nám řekla jasnozřivá madame Flintwinchová, ten chudák synovec, ze kterého vymořili hladem a strachem všechno kromě vědomí vlastní osiřelosti, ten synovec sklopí pokorně hlavu a odpoví: ‚Milý stýce, je jen na vás, abyste rozkázal. Dělejte, jak uznáte za vhodné!' A monsieur strýc udělá, co uzná za vhodné. Tak se to dělá vždycky. Koná se mnohoslibná svatba; novomanželé přicházejí domů do tohoto rozkošného sídla; dejme tomu, že dámu tady uvítá Flintwinch. Tak co, starý pletichán?"
Jeremiáš, oči upřeny na velitelku, neodpověděl. Rigaud se podíval z jednoho na druhého, pohladil si šeredný nos a zamlaskal jazykem.
„Brzy pak učiní dáma zvláštní a vzrušující objev. A vzápětí, plna hněvu, sžírána žárlivostí a lačná pomsty, pojme – dávejte pozor, madame! – odvetný záměr a důmyslně donutí zdrceného manžela, aby nejen nesl celé břímě té msty na bedrech sám, ale aby ji také na její sokyni vykonal. Jaká úžasná duševní bystrost!"
„Pryč ode mne, Jeremiáši!" zvolala roztřesená Affery, když zase vytáhla cíp zástěry z úst. „Vždyť to byl také jeden můj sen, jak jsi říkal, když ses s ní jednou v zimě navečer hádal – sedí zrovna tady a ty se na ni díváš – že neměla dopustit, aby Artur, když se vrátil domů, podezíral jedině otce; že právě ona byla vždycky ta silná a měla moc a že se měla otce proti Arturovi zastat. A v tom snu se mi taky zdálo, jak jí říkáš, že ona není – není něco, já už nevím co, protože se strašně rozčilila a zarazila tě. Však ty ten sen znáš stejně dobře jako já. Víš, tenkrát, jak jsi přišel za mnou do kuchyně a strhl mi zástěru s hlavy. Jak jsi mi říkal, že se mi to všechno zdálo. Jak jsi nechtěl věřit těm zvukům." Po tomto výbuchu si Affery strčila cípek zástěry zase do úst; ještě stále se přidržovala okenního pražce a kolenem se opírala o lavičku, připravena jen křičet nebo vyskočit, kdyby se k ní její pán a velitel přiblížil.
Rigaudovi neušlo z její řeči ani slůvko.
„Haha!" zvolal, pozdvihl obočí, založil si ruce křížem a spolehl se zády na lenoch židle. „Vskutku, madame Flintwinchová je
377
učiněná vědma! Jak si tu věštbu vyložíme, vy a já a ten starý ple-tichář? Říkal, že nejste... ? A vy jste se rozčilila a zarazila ho! A copak jste to asi nebyla? Copak to asi nejste? Jen to povězte, madame!"
Za tohoto divného posměchu paní Clennamová seděla v le-nošce, ztěžka oddychovala

a ústa měla pokřivená. Rty se jí chvěly a pootvíraly, ačkoliv napínala všechny síly, aby je udržela stisknuté.
„Nuže, madame! Promluvte přece! Náš starý pletichář říkal, že nejste – a vy jste ho zarazila. Zrovna chtěl říci, že nejste – co ? Já to už vím, ale rád bych slyšel, kdybyste mi věnovala trochu důvěry. Jak to tedy je? Nejste co?"
Znovu se pokusila opanovat, ale pak prudce vyrazila: „Arturova matka!"
„Výborně," řekl Rigaud. „Je s vámi řeč."
Tento vášnivý výbuch strhl jí z tváře strnulou škrabošku a z každého jejího ztrhaného rysu šlehal oheň, tak dlouho vespod planoucí a deptaný, když zvolala: „Povím to sama! Nechci to slyšet z vašich rtů, poskvrněné třísní vaší zkaženosti! Když už to musí vyjít na světlo, ať to všichni vidí v tom světle, ve kterém jsem stála já. Už ani slovo! Slyšte mne!"
„Nejste-li ještě umíněnější a zatvrzelejší žena, než jakou vás znám i já," přerušil ji pan Flintwinch, „uděláte lépe, když necháte pana Rigauda, pana Blandoise, pana Belzebuba, aby to vyprávěl po svém. Jaký by to mělo význam, když to stejně všechno zná?"
„Nezná všechno."
„Zná všechno, co ho na tom zajímá," namítl mrzutě pan Flintwinch.
„Nezná mne."
„Snad si nemyslíte, že mu nějak záleží na vás, vy domýšlivá ženská?" opáčil pan Flintwinch.
„Říkám vám, Flintwinchi, že budu mluvit. Říkám vám, že když už to došlo takhle daleko, vypovím to vlastními ústy a vyjádřím tak sama sebe. Což jsem nevytrpěla tady v tom pokoji vůbec nic, žádné strádání, žádné uvěznění, aby mi nakonec zbylo jen ponížení, že bych se musela vidět pouze v takovémhle zrcadle? Což ho nevidíte? Což ho neslyšíte? I kdyby vaše žena byla ještě

I
stokrát nevděčnější, než je, a i kdybych měla tisíckrát méně naděje, než mám, že ji přinutím k mlčení, jestliže umlčím tohohle člověka, vypověděla bych to stejně raději sama, než abych snášela muka toho, že to musím poslouchat z jeho úst."
Rigaud si odstrčil židli trochu dozadu, natáhl nohy rovně před sebe a se založenýma rukama seděl proti ní.
„Vy nevíte," pokračovala a hovořila k němu, „co znamená být vychováván tak přísně a nesmlouvavě. Moje výchova takovou kázeň měla. Neměla jsem lehkovážné mládí, plné hříšných zábav a radovánek. Moje dny vyplňovala blahodárná zdrželivost, odříkavé trestání a bázeň. Zkaženost našich srdcí, špatnost našich mravů, kletba, která na nás spočívá, a hrůzy, které nás obklopují – to byly vůdčí myšlenky mého dětství. Ty utvářely mou povahu a plnily mě odporem k hříšníkům. Když starý pan Gilbert Clennam nabídl mému otci pro mne za manžela svého osiřelého synovce, vštípil mi otec dojem, že byl vychován, stejně jako já, v přísném sebezapírání. Řekl mi, že kromě tuhé kázně, které byl vystaven duševně, žil v poustevnickém domě, kde bujnost a veselí byly neznámé a kde každý nový den byl dnem lopoty a trpkých zkoušek jako den včerejší. Řekl mi, že věkem dospěl v muže už dlouho předtím, než ho strýc za muže uznal; a že mu od školních let až do té hodiny byla strýcova střecha útočištěm před nákazou bezbožníků a prostopášníků. A když jsem ani ne za rok po svatbě přišla na to, že můj manžel právě v tu dobu, kdy o něm otec takto hovořil, zhřešil proti Bohu a potupil mě tím, že na mé místo uvedl jistou hříšnici, měla jsem pochybovat, že mi bylo souzeno, abych tento objev učinila, a že mi bylo souzeno, abych trestající rukou stihla toho tvora, propadlého věčnému zatracení? Což jsem mohla v jediném okamžiku odvrhnout – ne svou vlastní pobloudilost a nepravost, neboť co jsem byla já? – ale všechen ten odpor proti ohavnosti spuštění i všechen boj proti hříchu, v němž jsem byla vychována?"
Položila zlostnou ruku na hodinky na stole.
„Ne! ‚Do not forget. – Nezapomeň!' Počáteční písmena těch slov jsou tady uvnitř ještě nyní a byla tam už tehdy. Bylo mi souzeno, abych našla starý dopis, kde se o nich hovořilo, a z něho jsem se dověděla, co znamenají a čí práce jsou a proč tam byla vepsána a proč leží s těmito hodinkami v jeho tajné zásuvce. Nebýt

i
k tomu předurčena, nebyla bych nic objevila. ‚Nezapomeň!' To mi znělo jako hlas z mračna, rozbouřeného hněvem. Nezapomeň na ten smrtelný hřích, nezapomeň na objev, Prozřetelností ti přisouzený, nezapomeň na předurčené protivenství. Nezapomněla jsem. Byla to má odplata, že jsem nezapomínala? Má? Byla jsem jen pouhý služebník a nástroj Hospodinův. Jakou moc jsem mohla nad nimi mít, než že je pojilo pouto společného hříchu a v ohavnosti spuštění mi byli vydáni?"
Víc než čtyřicet let přešlo přes šedou hlavu této zaryté ženy od doby, kterou

před nimi křísila. Víc než čtyřicet let boje a zápasů se šepotem, že ať svou pomstychtivou pýchu a zlobu nazve jakým---koli jménem, nic po celou věčnost nemůže změnit jejich podstatu. Ale přes všech těch víc než čtyřicet let, která minula, a přesto, že se jí nyní Nemesis přišla podívat do tváře, setrvávala dosud v té dávné bezbožné víře – ještě stále zvracela božský řád stvoření a vlastním dechem oživovala vlastní hliněný obraz svého stvořitele. Věru, věru, cestovatelé spatřili v četných zemích mnohé ne-stvůrné modly, ale od věků nespatřilo lidské oko opovážlivějších, ohyzdnějších a pohoršlivějších zobrazení božské přirozenosti, než si my, tvorové uhnětení z prachu země, tvoříme k svému obrazu z vlastních neřestných vášní.
„Když jsem ho přinutila, aby mi ji vydal do moci, aby mi řekl její jméno i kde bydlí," pokračovala, nesena proudem rozhořčení a snahy se obhájit, ,,když jsem ji nařkla z viny a ona mi padla k nohám, zakrývajíc si tvář, poukazovala jsem na křivdu proti sobě a byly snad káravé výčitky, kterými jsem ji zahrnula, výtky mé? Zda ti, kdo byli za dávných časů předurčeni, aby šli k hříšným králům a obžalovali je před tváří jejich – nebyli služebníky a poddanými Hospodinovými? A nebylo také na mně, nehodné a tak hluboko pod nimi, abych odsoudila jejich spuštění? Když se před mou tváří hájila svým mládím a předhazovala mi jeho bídný a krušný život (to byl její výraz pro ctnostnou výchovu, kterou mi nalhával), i tu znesvěcenou svátost manželství, kterou oba tajně přijali, i hrůzy běd a hanby, které je oba zavalily, když mi bylo poprvé předurčeno, abych se stala nástrojem jejich potrestání, když se mi hájila láskou (neboť ona to slovo přede mnou pronesla, když mi ležela u nohou!), pro kterou se ho zřekla a nechala ho mně, byl to snad můj nepřítel, který se mi
380
vrhl pod nohy, abych po něm šlapala, byla to snad slova mého hněvu, před nímž se svíjela a třásla? Nikoliv mne dlužno přisuzovat přísnost a neoblomnost, nikoliv mně sžíravá muka spravedlivé odplaty!"
Mnoho let již přišlo i odešlo od té doby, kdy mohla volně pohybovat třebas i jen prsty; nyní však bylo hodno pozoru, že již nejednou udeřila zaťatou pěstí prudce do stolu, a že když pronášela tato slova, vztyčila do výše celou paži, jako by to byl její zcela obvyklý úkon.
„A jakéže pokání jsem vynutila z tvrdého srdce jejího a z temné hloubi mrzkosti její? Já mstivá a neúprosná? Možná že takové to připadá lidem, jako jste vy, kdo neznáte jiné pravosti a kdo neznáte jiného poslání než Satanova. Smějte se; ale chci, abyste mě znal takovou, jakou se znám sama a jakou mě zná Flintwinch, i když se tak ukazuji jen vám a této slabomyslné ženě."
„A dodejte ještě ‚sobě samé', madame," řekl Rigaud. „Mám jisté podezření, že madame je poněkud příliš úzkostlivá, aby se ospravedlnila především sama před sebou."
„To je chybné. Není tomu tak. Nepotřebuji nic takového," řekla s velkou rozhodností a hněvivě.
„Opravdu?" poznamenal Rigaud. ,,Haha!" „Táži se, jakéže pokání, v činech a nikoli slovech, bylo od ní požadováno? ‚Máte dítě, já nemám. Milujete to dítě. Dejte mi je. Bude věřit, že je mým synem, a každý bude věřit, že je to můj syn. Abyste byla ochráněna před nebezpečím odhalení, složí jeho otec přísahu, že vás již nikdy neuvidí a ani jinak se s vámi nebude stýkat; a rovněž aby on byl ochráněn před nebezpečím, že ho strýc vydědí, i aby dítě bylo ochráněno před nebezpečím, že z něho bude žebrák, zavážete se přísahou zase vy, že se s nimi oběma už neuvidíte ani se s nimi oběma nebudete nijak jinak stýkat. Až se tak stane a vy se zřeknete dosavadních prostředků k živobytí, které vám poskytuje můj manžel, vezmu na sebe závazek, že se o vás postarám sama. A pak smíte, budete-li chtít, odjet a uchýlit se do neznámého ústraní a nijak vám nebudu bránit, abyste po sobě zanechala lež, že si – když zmizíte z paměti všech kromě mé – zasluhujete dobrou pověst.' To bylo všechno. Musela obětovat své hříšné a hanebné náklonnosti, nic víc. Potom měla volnost, aby v tajnosti snášela břímě provi-
381
není a v tajnosti si krušila srdce, a byla-li toho schopna, aby si takovým utrpením vezdejším (myslím, že pro ni to nebylo nic těžkého!) vykoupila spásu od nekonečného utrpení na věčnosti. A jestliže jsem ji takto potrestala zde, což jsem jí neotevřela cestu k spasení na světě onom? Cítila-li se obklopena neukojitelnou pomstou a neuhasitelným žárem protivenství, bylo to snad mé dílo? Děsila-li jsem ji tehdy i potom hrůzami, které ji obklopovaly, třímala jsem snad metlu v pravici já?"
Obrátila na stolku hodinky, otevřela je a s tváří, ve které nebyl ani stín obměkčení, se zadívala na písmena uvnitř.
„Nezapomněli. Takovým proviněním je souzeno, že hříšníci, -kteří se jich

dopustí, nebudou moci zapomenout nikdy. Byla-li Arturova přítomnost každodenní výčitkou jeho otci a byla-li Arturova nepřítomnost každodenní mukou jeho matce, bylo to jen spravedlivé dopuštění Hospodinovo. Stejně by se mi mohlo přikládat za vinu, že ji ostny probuzeného svědomí dohnaly k šílenství a že se to stalo z vůle ploditele všech věcí, když tak žila po mnoho let. Zasvětila jsem se úkolu zachránit pro cestu pravosti chlapce, jinak ztraceného a předurčeného k věčnému zatracení; poskytnout mu dobrou pověst počestného původu; vychovat ho ve strachu a bázni před Hospodinem i v životě opravdové kajícnosti za hříchy, které těžce spočinuly na jeho hlavě ještě dříve, než vkročil do tohoto prokletého světa, odsouzeného k zatracení. Byla to krutost? Což jsem nebyla i já sama navštívena následky prvotního hříchu, na kterém jsem neměla spoluviny? S Arturovým otcem jsme si nebyli o nic blíž, když jsme bydlili v jednom domě, než když nás dělila polovina zeměkoule. Zemřel a poslal mi zpátky hodinky s tím Nezapomeň. Nezapomínám, ačkoliv to nečtu stejně, jako to četl on. Vyčítám z toho, že jsem byla předurčena, abych to všechno vykonala. Tak jsem četla ta tři písmena celou tu dobu, co mi zde leží na stolku, a tak jsem je četla se stejnou zřetelností, i když byla na tisíce mil ode mne."
Když vzala pouzdro s hodinkami do prstů s tou novou volností pohybů v ruce, kterou si však zřejmě vůbec neuvědomovala, a když se nad ně skláněla se vzdorným pohledem, jako by odmítala dát se jimi pohnout k dojetí, luskl Rigaud pohrdavě prsty a vzkřikl: „Nuže, madame! Čas kvapí. Rychle, zbožná dámo, musí to být! Nemůžete mi říci nic, co bych nevěděl. Začněte už
382
o těch ukradených penězích, nebo to řeknu já. Na mou duši, už mám té vaší hatmatilky až po krk. Začněte rovnou o těch ukradených penězích!"
„Jste vy ale bídák!" odpověděla a tu se chytila rukama za hlavu. „Jakého osudného omylu, jaké nedbalosti se asi dopustil Flintwinch, jenž byl jedinou cizí osobou, která při tom všem pomáhala a byla tím pověřena, a kdo asi a jak mohl znovu složit popel spáleného papíru, takže jste se mohl zmocnit toho dovětku, o tom věru nevím o nic víc, než jak jste získal ostatní svou moc tady..."
„A přece," přerušil ji Rigaud, „mám to zvláštní štěstí, že mám v úschově na místě, o jehož vhodnosti si jsem jist, týž krátký dodatek k poslední vůli pana Gilberta Clennama, psaný dámou a svědecky stvrzený touž dámou a naším starým pletichářem! Ha, pchá! Starý pletichán, zkroucený šašku! Madame, pokračujme. Čas kvapí. Mám dokončit já nebo vy?"
„Já!" odpověděla ještě rozhodněji, bylo-li to vůbec možné. „Já, protože nesnesu, abyste mě ukazoval mně samé ani komukoli jinému tak strašlivě znetvořenou, jak to vaše slina dovede. Vy se svými zkušenostmi z hnusných cizích žalářů a galejí, vy byste to vylíčil tak, jako by mě k tomu byly pobádaly peníze. Nebyly to peníze."
„Pchá, pchá, pchá! Pro tu chvíli odvrhuji obvyklou zdvořilost a říkám: lež na lež, lež na lež! Však vy víte dobře, že jste listinu zadržela a peníze si nechala!"
„Ne pro peníze, bídáku!" Udělala namáhavý pohyb, jako by chtěla vstát; dokonce se zdálo, jako by se byla tou prudkostí na zchromlé nohy téměř postavila. „Jestliže Gilbert Clennam, který před smrtí zeslábl na duchu až do pomatenosti a trpěl jakousi blouznivou přeludnou představou, jakousi kajícnosti vůči dívce, o které slyšel, že v ní jeho synovec našel zalíbení, jež mu brzy vyhnal z hlavy a která potom propadla zádumčivosti a stranila se všech známých – jestliže v takové slabosti ducha nadiktoval mně, jejíž život zatemnila svým hříchem, mně, která jsem byla předurčena poznat její neřestnost z její vlastní ruky i úst, odkaz pro ni, kterým ji obmyslil jako v odměnu za její domněle nezasloužené utrpení – což nebyl žádný rozdíl mezi mým pohrdavým odmítáním takové nespravedlnosti a mezi pouhým dychtě-
383
ním po penězích – po věci, kterou můžete vy a vaši kumpáni z vězení kdykoli někomu ukradnout?"
„Čas kvapí, madame. Pamatujte!"
,,I kdyby tento dům stál od střechy až k základům v plamenech," odpověděla, „zůstala bych v něm a hájila se a bránila proti tomu, aby se mé spravedlivé pohnutky házely do jednoho pytle s pohnutkami zákeřných vrahů a zlodějů."
Rigaud jí luskl prsty posměšně do obličeje. „Tisíc liber malé krasavici, kterou jste zvolna uštvala k smrti. Tisíc liber nejmladší dceři, kterou by snad její ochránce měl do padesáti let svého věku, nebo (kdyby žádnou neměl) nejmladší dceři jeho bratra, • až dívka dosáhne zletilosti, ,jako vzpomínku – která jistě nejlépe uctí jeho nezištnost a přijde jí vhod – na ochranu, kterou poskytl mladé, opuštěné, osiřelé dívce'. Dva tisíce liber. U všech všudy! Což se

jaktěživa nedostanete až k těm penězům?"
„Ten příznivec," začala opět prudce, když ji vtom zarazil.
„Jména! Říkejte mu Frederick Dorrit. Už žádné vytáčky."
„Ten Frederick Dorrit byl prapůvodcem všeho. Kdyby nebyl býval hudebníkem a nebyl vedl v těch dnech svého mládí a zámožnosti lehkovážný život v domě, ve kterém se zpěváci a herci a podobné děti zla obraceli zády ke světlu a tváří k temnotám, byla by možná zůstala v tom svém nízkém postavení a nemusila se z něho pozdvihnout, aby mohla být opět svržena. Ale nikoliv. Do Fredericka Dorrita vstoupil satan a našeptával mu, že je mužem s nevinnými a chvályhodnými zálibami, který koná laskavé skutky, a tady že je chudé děvče s nadáním pro hudbu a zpěv. Pak ji dává učit. Potom Arturův otec, který celý ten čas na drsných stezkách ctnosti potají silně toužil po těch proklatých nástrahách, jimž se říká umění, se s ní seznámí. A tak bohaprázd-ný sirotek, který se učí na zpěvačku, nabývá řízením toho Fredericka Dorrita nade mnou vrchu a já jsem ponížena a oklamána! – Totiž, abych řekla, ne já," dodala chvatně, když se jí do obličeje vehnala červeň, „ale kdosi vyšší než já. Neboť co jsem já!"
Jeremiáš Flintwinch, který se pozvolna nakrucoval a k ní blížil a který teď stál téměř vedle ní, aniž o tom věděla, se na znamení námitky proti těmto slovům zvlášť silně našklebil a kromě toho si poškubával kamaše, jako by ho taková přetvářka svěděla v nohou.
384
„Nakonec pak," pokračovala, „protože už jsem u konce toho všeho a nebudu o tom už víc mluvit a ani vy o tom už nebudete mluvit, zbývá jedině rozhodnout, zda vědomost o tom může zůstat utajena jen mezi námi, kdo tu jsme přítomni; nakonec pak, když jsem tu listinu s vědomím Arturova otce zadržela..."
„Ale ne s jeho souhlasem, však to dobře víte," připomněl jí pan Flintwinch.
„Kdo říkal, že s jeho souhlasem?" Zarazila se, když spatřila Jeremiáše tak blízko sebe, trhla hlavou a hleděla na něho s rostoucí nedůvěrou. „Míchal jste se dost často mezi nás, když se mě snažil přemluvit, abych ten papír vydala, a já mu odpírala, abyste se mohl nyní ozvat, kdybych byla řekla, že s jeho souhlasem. Říkám, že když jsem tu listinu zadržela, nepokusila jsem se ji zničit, ale měla jsem ji mnoho let schovanou tady v domě. A protože zbytek Gilbertova jmění připadl Arturovu otci, mohla jsem kdykoli předstírat, že jsem ji našla, aniž bych tím byla vytrhla z klidu něco víc než ty dvě položky. Ale kromě toho, že bych byla musela takovou domněnku udržovat vyloženou lží (velká odpovědnost), neviděla jsem celou tu dobu, co jsem tu podstupovala svou zkoušku, ani jediný nový důvod, proč bych s tím měla jít na světlo. Byla to odměna za hřích; scestný výplod oblou-zení. Učinila jsem, co mi bylo určeno učinit, a podstoupila jsem mezi těmito čtyřmi stěnami, co mi bylo určeno podstoupit. Když listina byla konečně zničena – jak jsem se domnívala – před mýma očima, byla dívka již dávno mrtva a její ochránce Frederick Dorrit již byl dávno po zásluze zničen a pomaten na rozumu. Neměl dceru. Již předtím jsem našla jeho neteř; a to, co jsem pro ni činila, bylo pro ni zdaleka lepší než peníze, z nichž by jí nebylo vzešlo nic dobrého." Po chvilce dodala, jako by mluvila k hodinkám: „Ta byla docela nevinná a byla bych možná nezapomněla zanechat jí to po své smrti;" a seděla dál s pohledem na hodinkách.
„Mám vám něco připomenout, vážená madame?" řekl Rigaud. „Ten papírek byl tady v domě tu noc, kdy se náš přítel vězeň – spolukriminálník a druh mé duše – vrátil z cizích zemí domů. Mám vám připomenout ještě něco jiného ? Zpěvavý ptáček, který jaktěživo nerozepjal křídla, byl dlouho držen v kleci strážcem, kterého jste mu ustanovila vy a který je dobře známý tady tomu
385
našemu starému pleticháři. Máme přemluvit našeho starého pleticháře, aby nám pověděl, kdy ho viděl naposledy?"
„To povím já!" zvolala Affery, když si odzátkovala ústa. „To se mi zdálo právě v mém snu ze všech prvním. Jeremiáši, jestli se ke mně hneš třebas jen na krok, spustím křik, že mě uslyší až u Svatého Pavla! Ta osoba, co o ní mluví tady ten člověk, to byl Jeremiášův vlastní bratr, blíženec; přišel sem pozdě v noci, právě tu noc, když se Artur vrátil domů, a Jeremiáš mu dal vlastníma rukama ten papír a nevím co všechno ještě a on to odnesl v železné truhlici – pomoc! Vražda! Jeremiáš mě chce zabí-í-ít!"
Pan Flintwinch se k ní rozehnal, ale Rigaud ho v půli cesty ''sevřel pažemi. Po chvilkovém zápase se však Flintwinch vzdal odporu a strčil si ruce do kapes u kalhot.
„Jakže!" zvolal Rigaud posměšně, pošťuchoval ho lokty a strkal ho zpátky. „Napadnout dámu, která má takové nadání ke snům? Ha, ha, ha! Vždyť vám nadělá celé jmění, když ji budete chodit ukazovat. Všechno, co se jí zdá, se také vyplní! Ha, ha, ha! Jako byste mu z oka vypadl, můj maličký Flintwinchi. Tak

jste mu podobný, jak jsem ho poznal (když jsem mu poprvé dělal před krčmářem tlumočníka) v krčmě U tří kulečníků v antverpské uličce s vysokými střechami! Ó jé, ten si dovedl statečně zavdávat! Ó jé, ten si dovedl pořádně začoudit! A v jakém milém mlá-deneckém pokojíčku bydlel! – útulně zařízeném, v pátém poschodí nad obchodem s uhlím a dřívím a nad nějakým krejčím a truhlářem a bednářem – tam jsem ho znával taky a tam taky se svým koňakera a tabákem denně dvanáctkrát usnul a jednou omdlel, až ho jednou ty mdloby chytily pořádně a on vstoupil na nebesa. Ha, ha, ha! Co na tom záleží, jak jsem se dostal k papírům v jeho plechové skřínce? Možná že ji svěřil do mých rukou, abych vám ji odevzdal, možná že byla zamčená, a to ponouklo mou zvědavost, možná že jsem si ji zadržel. Ha, ha, ha! Co na tom záleží, jen když ji mám v bezpečí? Nejsme tu nijak vybíraví, co, Flintwinchi? Nijak se nežinýrujeme, že, madame?"
Pan Flintwinch před ním couval a divoce se mu bránil lokty, až se nakonec dostal do svého kouta, kde zůstal s rukama v kapsách stát, nabíral dechu a upřený pohled paní Clennamové oplácel drzým civěním. „Ha, ha, ha! Ale copak? Co je?" zvolal Rigaud. „Zdá se, že se vzájemně neznáte! Dovolte, prosím, to je
386
madame Clennamová, která tajnůstkaří, a to je monsieur Flintwinch, který pletichář."
Pan Flintwinch vytáhl jednu ruku z kapsy, aby se mohl poškrábat na čelisti, popošel v tomto postoji o krok a s očima upřenýma na paní Clennamovou ji oslovil takto:
„Tak teď už vím, co to má znamenat, že na mne tak poulíte oči, ale nemusíte se namáhat, protože na mne to neplatí. Nevím, kolik let jsem vám ustavičně opakoval, že jste jedna z nejumíněnějších a nejtvrdohlavějších ženských. A je to pravda. Říkáte si, že jste pokorná a hříšná, ale zatím jste nejpaličatější a nejpyšnější ze všech ženských na světě! A to je taky pravda. Co jsem se vám napovídal znovu a znovu, když jsme se dostali do sebe, že chcete, aby všechno před vámi leželo na břiše, ale já že bych se před vámi nesklonil ani za nic – že byste každého nejraději spolkla zaživa, ale já že se zaživa spolknout nedám! Proč jste ten papír nezničila hned, jak se vám dostal do rukou? Však jsem vám to radil; ale kdepak vy, to nejde, abyste si dala od někoho poradit! Vy si to musíte schovat, to se ví! Snad byste s tím papírem mohla chtít ještě někdy vyrukovat, to se ví! Jako bych to nebyl věděl! Už jsem vás viděl, jak ho s tou svou pýchou taháte na světlo, kdyby vám snad hrozilo podezření, že jste si ho zadržela. Ale tak jste obelhávala sama sebe pořád. Právě tak, jako když klamete sama sebe nalháváním, že jste to udělala všechno ne proto, že jste krutá ženská, samé pohrdání a zášť a vládychtivost a vzdor a nesmiřitelnost, ale že jste služebnice a nástroj Hospodinův a že jste byla předurčena, abyste to udělala. Kdo jste vy, abyste byla k něčemu takovému určena? Vy tomu snad říkáte náboženství, ale pro mne to je šalba a podvod.
A abych vám řekl celou pravdu, když už jsem v tom," pokračoval pan Flintwinch, založil si ruce a zatvářil se jako ztělesněná podoba zlostné neústupnosti, „však mi to šlo proti srsti – však mě to pálilo celých těch čtyřicet let ¦– že jste se chovala tak zvysoka i ke mně, který vás tak dobře znal; mělo mě to krátce přitlačit k zemi. Moc se vám obdivuji; jste žena povahově silná a velmi nadaná; ale ani nejsilnější povaha a největší nadání nemohou podpichovat člověka celých čtyřicet let, aby ho to nepálilo. A proto si z toho pranic nedělám, když teď na mne poulíte oči. A teď přicházím k té listině a dávejte pozor, co říkám. Někam
387
jste si ji schovala a místo úkrytu jste si nechávala pro sebe. V té době jste ještě schopna pohybu, a když ten papír chcete, můžete si pro něj dojít. Ale pozor! Přijde doba, kdy vás to porazí a kdy z vás je najednou to, co jste teď, a když chcete ten papír pak, nemůžete k němu. A tak leží a leží dlouhá léta v úkrytu. A když nakonec denně čekáme Artura a když se může každým dnem objevit a není možno hádat předem, jak mnoho bude třebas po domě šťárat, doporučuji vám do omrzení, když k tomu papíru nemůžete, pošlete pro něj mne, aby se mohl spálit. Ale kdepak – nikdo neví, kde ten papír je, jenom vy, a v tom je moc a síla; a dávejte si sebepokornější jména, jak a kolik se vám jen chce, já -*vám říkám, že jste Lucifer v sukních, který jen lační po moci! Je neděle večer," pokračoval Jeremiáš, ,,a Artur se vrací domů. Není tady v tom pokoji u vás ještě ani deset minut a už mluví o otcových hodinkách. Však vy víte dobře, že to ‚Nezapomeň' mohlo v době, kdy vám jeho otec ty hodinky poslal, znamenat jen jedno, když už ostatní účastníci celé příhody byli mrtví a bylo dávno po všem – že to mohlo znamenat jen: ‚Nezapomeň, cos zatajila! Vynahrad to!' Arturovo chování vás trochu vystrašilo, a tak přes všechno se má papír konečně spálit. A než vás ta vyjukaná bába a Jezabel," tu se pan Flintwinch zašklebil na svou ženu, „nachystá do postele, konečně mi řeknete, kam jste ten papír mezi staré účetní knihy ve

sklepě schovala, a tam se taky hned druhý den ráno šel Artur hrabat. Ale je neděle večer a to se to nesmí pálit. Kdepak, jste dělaná na puntík, to se musí nechat; musíme s tím čekat přes půlnoc, až bude už pondělí. A to všechno pro mne je, jako by mě někdo polykal zaživa, to mě hryže; a protože jsem trochu našňupnutý a nejsem ve víře tak na puntík jako vy, mrknu do toho lejstra před půlnocí, abych si trochu osvěžil v paměti, jak to vlastně vypadá – složím jeden ze spousty zažloutlých papírů ze sklepa tak, aby vypadal stejně – a když jsme se pak dočkali pondělka a já měl ve světle vaší lampy jít od vás tady ke krbu – ležela jste tamhle na posteli – tak udělám takový malý kouzelnický kousek, papír vyměním a spálím jiný.
Můj bratr Efraim," mluvil pan Flintwinch dále, „opatrovník choromyslné (však jsem si často přál, aby vězel ve svěrací kazajce sám), měl hodně všelijakých zaměstnání od té doby, co skončil
388
dlouhou službu, kterou konal pro vás, ale nijak valně se mu nevedlo. Umřela mu žena (ne že by to byla nějaká škoda; moje mohla umřít místo ní a byl bych to uvítal ještě raději), zklamal se v nadějích, které kladl do opatrovnictvi u choromyslných, dostal se do nesnází, když trochu přehnal zacházení s nemocným, kterého chtěl přivést k rozumu, a pak upadl do dluhů. Chtěl právě zmizet s tím, co se mu podařilo sehnat, i s tou trochou, kterou dostal ode mne. Tenkrát v pondělí časně ráno byl tady a čekal na odliv; odjížděl zkrátka do Antverp, kde (bojím se, že vás pohorším, když řeknu, aby ho spral ďas!) se seznámil tady s tím pánem. Vykonal dlouhou cestu a tehdy jsem si myslil, že klesá jen nevyspáním, ale teď si myslím, že spíš měl pořádně v hlavě."
Oddychl si a pokračoval: „Arturova matka, když byla v opatrování jeho i jeho ženy, ustavičně psala, bez přestávky psala – většinou dopisy, ve kterých se vám vyznávala a prosila za odpuštění. Bratr mi čas od času odevzdával celé kupy těch dopisů. Myslil jsem, že nebude nijak na škodu, když je schovám, místo abych nechal zaživa spolykat také je; a tak jsem je schovával do truhlice, a když jsem na to měl náladu, občas jsem se v nich prohraboval. A protože jsem pokládal za jisté, že je záhodno odklidit tu vaši listinu z domu, aby na ni Artur náhodou nepadl, uložil jsem ji do té truhlice, zamkl jsem všechno na dva západy a svěřil bratrovi, aby to odvezl a u sebe schoval, dokud mu o to nenapíšu. Psal jsem mu pak, ale jaktěživ jsem nedostal odpověď. Nevěděl jsem, jak si to mám vysvětlit, až nás tady ten pán poctil první návštěvou. Hned tenkrát jsem samozřejmě začínal tušit, co za tím asi vězí; a nepotřebuju teď už jeho vysvětlení, abych pochopil, jak ty vědomosti získal z mých papírů i z vaší listiny a z řečí mého bratra při koňaku a tabáku (škoda že se nezalkl!). A teď už mi zbývá říci jen jedno, vy paličatá ženská, a to je, že až doteďka nejsem docela rozhodnut, jestli bych vám kvůli tomu dovětku k závěti byl nebo nebyl vůbec někdy dělal nějaké těžkosti. Myslím, že bych s tím nebyl nic dělal; že bych se byl docela spokojil s vědomím, že jsem na vás vyzrál a že vás mám v hrsti. Ale jak vypadají okolnosti nyní, nemám pro vás žádné jiné vysvětlení dříve, než až zítra večer touhle dobou. A proto si raději," řekl pan Flintwinch a zakončil řeč dalším nakroucením,
389
„vyvalujte oči na někoho jiného, protože nemá smysl, abyste je poulila na mne."
Když domluvil, odvrátila od něho pomalu oči a položila si čelo na ruku. Druhou rukou se vší silou vzpírala do stolu a opět na ní bylo možno pozorovat to zvláštní napětí a chvění, jako kdyby chtěla vstát.
„Ta truhlice vám nikde jinde nemůže vynést tolik, kolik za ni můžete dostat tady. Prodáte-li ty vědomosti komukoli jinému, jistě se vám za ně nikdy nepodaří vytěžit víc, než když je prodáte mně. Ale nemám touhle dobou možnost, abych sehnala částku, jakou žádáte. Nedařilo se mi valně. Kolik byste vzal teď a kolik později a jak mi zaručíte své mlčení?"
„Můj anděli," řekl Rigaud, „už jsem řekl, kolik žádám, a čas kvapí. Než jsem šel sem, odevzdal jsem opisy nejdůležitějších listin do jiných rukou. Odkládejte tak dlouho, až se brána Mar-šálského vězení zavře na noc, a pak už bude na vyjednávání příliš pozdě. Vězeň je už bude číst."
Chytla se opět oběma rukama za hlavu, vydala hlasitý sten a vztyčila se na nohy. Na okamžik zavrávorala, jako by měla padnout, ale pak stála pevně.
„Řekněte, co tím myslíte. Řekněte, co tím myslíte, člověče!"
Před její strašidelnou postavou, tak dlouhou dobu odvyklou držet se zpříma, která tu nyní stála tak strnule, Rigaud ucouvl a ztlumil hlas. Všem třem to připadalo, jako by byla mrtvá vstala z hrobu.
„Slečna Dorritová," odpověděl Rigaud, „malá neteř monsieura Fredericka, s níž jsem se seznámil za mořem, je vězni oddána. Slečna Dorritová, malá neteř monsieura Fredericka, opatruje v tuto chvíli vězně, který je nemocen. Cestou sem k vám jsem pro ni vlastníma rukama odevzdal ve vězení balíček spolu s dopisem,

který obsahuje pokyny, aby ‚pro jeho dobro' – a ona by pro jeho dobro udělala všechno na světě – balíček uschovala s neporušenou pečetí pro případ, že si pro něj někdo přijde dříve, než se bude vězení dnes večer zavírat na noc – a kdyby si pro něj nikdo nepřišel dříve, než zazní večerní zvonění, aby ho odevzdala vězni; a v balíčku je přiložen ještě i druhý opis pro ni, který má on vydat jí. Chm! Když jsme se dostali už tak daleko, necítil bych se mezi vámi dost v bezpečí, a proto jsem své tajem-
390
ství pojistil ještě novým životem. A pokud jde o to, že by mi ty papíry nevynesly jinde tolik, kolik bych za ně dostal tady, jen mi prozradte, madame, zda jste již odhadla a určila cenu, jakou zaplatí malá neteř – pro jeho dobro – aby celou věc ututlala? Pravím ještě jednou, že čas kvapí. Jestliže si před dnešním večerním zvoněním nikdo pro balíček nepřijde, nemůžete ho už koupit. Pak to prodám té sladké dívence!"
Opět bylo vidět, jak se v ní cosi vzpíná a zápasí, a vtom se rozběhla ke skříni, vytrhla dveře, popadla první šátek a přehodila si ho přes hlavu. Affery, která ji s hrůzou pozorovala, přiskočila k ní doprostřed pokoje, chytla se jí za šaty a vrhla se před ní na kolena.
„Ne, ne, nechodte! Co děláte? Kam chcete jít? Jste hrozná ženská, ale nepřeju vám nic zlého. Vidím, že teď nemohu chudákovi Arturovi nijak prospět, a vy se mě nemusíte bát. Já vaše tajemství zachovám. Nechodte ven, padnete na ulici mrtvá. Jen mi slibte, jestli tady někde v úkrytu tu nebožačku schováváte, že mi dovolíte, abych se o ni starala a ošetřovala ji. Slibte mi jen to, a pak se mě nemusíte už jaktěživo bát."
Paní Clennamová se v největším spěchu na okamžik zarazila a ve strnulém úžasu řekla:
„Tady v úkrytu? Vždyť je mrtvá už dvacet let nebo ještě víc. Zeptej se Flintwinche – zeptej se toho tady! Oba ti řeknou, že umřela, když Artur odjížděl do ciziny."
„Tím hůř," řekla Affery a zachvěla se, „protože to pak tedy tady v domě straší ona. Kdo jiný by tady tak šustil a hlásil se tím, že tak měkce sype prach? Kdo jiný by tu pořád tak obcházel a nechával po sobě znamení na stěnách dlouhými křivými rýhami, zatímco jsme všichni v posteli? Kdo jiný by občas držel dveře, že nejdou otevřít? Ale nechoďte ven – nechodte ven! Paní má, ulice bude vaše smrt!"
Její paní si pouze vyprostila šaty z rukou, které ji tak prosebně zapřísahaly, řekla Rigaudovi: „Počkejte tady, až se vrátím," a vyběhla z pokoje. Pak ji oknem viděli, jak běží divě přes dvorek a ven z branky.
Chviličku stáli jako přimrazeni. První se pohnula Affery; zalomila rukama a vyběhla za paní. Po ní začal Jeremiáš Flintwinch zvolna couvat ke dveřím; jednu ruku měl v kapse, druhou si mnul
391
bradu a po svém zamlklém zvyku se beze slova vykroutil z pokoje. A Rigaud, když osaměl, se pohodlně rozvalil na lavičce v otevřeném okně v poloze, v jaké si liboval ve starém žaláři v Marseille. Položil si cigarety i krabičku se sirkami hezky k ruce a oddal se kouření.
„Uf! Skorém stejně pusto jako v tom starém žalářním zapadáku. Trochu tepleji, ale skorém stejně pošmourno. Mám čekat, až se vrátí! Ale ano, zajisté; kampak jen asi šla a jak dlouho asi bude pryč? Na tom nezáleží! Rigaude Lagniere Blandoisi, můj roztomilý brachu, dostaneš své penízky. Obohatíš se. Jako džentlmen jsi žil a jako džentlmen umřeš. Vítězíš, chlapče milý; ale vítězit už patří k tvé povaze. Uf!"
V této chvíli vítězství se mu knír zdvihl k nosu a nos se mu protáhl dolů přes knír, když si se zvláštním uspokojením prohlížel silný trám nad hlavou.

KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ

Z Ú Č T O VÁ N Í

Slunce zapadalo a ulice byly v prašném soumraku zšeřelé, když jimi spěchala postava, tak dlouhou dobu jim odvyklá. V nejbližším okolí starého domu vzbudila jen málo pozornosti, protože v těch končinách byla pouze hrstka lidí, kteří by si jí mohli nahodile povšimnout; ale když vystoupila od řeky klikatými uličkami, které vedly k Londýnskému mostu, a když pak dospěla na hlavní třídu, obklopil ji všeobecný úžas.
Odhodlaná, divá v pohledu, rychlá v chůzi, a přece slabá a nejistá, nápadně oblečená v černém a se šátkem nakvap přehozeným přes hlavu, vyzáblá a nepozemsky bledá, hnala se kupředu a nevšímala si chodců o nic víc, než kdyby byla náměsíčná. Její postava přitahovala všechny zraky, neboť tím, jak se odlišovala od davu, ve kterém se pohybovala, byla nápadnější, než kdyby stála na podstavci, aby ji všichni viděli. Loudavci zostražitěli,

392
když ji zpozorovali; chodci, kteří měli napilno a míjeli ji, zpomalovali krok a ohlíželi se; lidé ve dvojicích a skupinách se zastavovali, ustupovali jí z cesty a šeptem se navzájem upozorňovali na tu strašidelnou ženu, která proti nim přichází; a letmý mih té postavy jako by rozrážel dav chodců vírem, který za sebou vleče největší zahaleče a největší zvědavce.
Z bouřlivého vpádu takového množství užaslých tváří do její dlouholeté odloučenosti, z omamného dojmu z čerstvého vzduchu a ještě omamnějšího pocitu, že stojí na vlastních nohou, z nečekaných změn na předmětech napolo již vymizelých z paměti i z nedostatečné podobnosti mezi vědomými obrazy, jimiž si její představivost často kreslila život, z něhož byla vyřazena, a mezi tím kolotavým a drtivým shonem rušné skutečnosti ji jímala závrať; držela se přesně vytčeného směru, spíše jako by ji obklopovaly niterné rušivé myšlenky než vnější pozornost skutečných lidí. Ale když přešla po mostě řeku a šla ještě kus přímo kupředu, uvědomila si, že se bude musit zeptat na cestu; a teprve tehdy, když se zastavila, aby se rozhlédla, kde by se mohla nejlépe pozeptat, spatřila, že ji obklopují dychtivé pohledy lidských tváří.
„Proč kolem mne stojíte?" zeptala se celá rozechvělá.
Nikdo z těch, kdo stáli nejblíže, neodpověděl; ale odkudsi zezadu z hloučku se ozvalo pronikavé zvolání: „Protože jste blá-
zen!
i"
„Jsem stejně při rozumu jako vy všichni tady. Hledám cestu do Maršálského vězení."
Ten pronikavý hlas zezadu jí znovu odpověděl: „Kdyby nic jiného, tak hned tohle ukazuje, že jste blázen, protože je zrovna naproti vám!"
Když se po té odpovědi rozlehl silný halas, proklestil si k ní cestu jakýsi vlídný a mírný mladík menší postavy a řekl jí: „Hledáte Maršálské vězení? Jdu tam do služby. Pojdte se mnou, převedu vás."
Podepřela se o jeho rameno a mladík ji převedl přes ulici; dav, kterého se nelibě dotklo, že má tak brzy přijít o zajímavou podívanou, se tlačil před nimi, za nimi i po stranách a hlasitě jí doporučoval pobyt v ústavu choromyslných v Bedlamu. Po chvilkové strkanici na vnějším dvoře se před nimi otevřely dveře věze-
393
ní a pak za nimi zase zapadly. Ve vrátnici, která jí po tom hlomozu venku připadala jako útočiště klidu a míru, se žlutá lampa již snažila zaplašit vězeňské příšeří. „Ale, Jene!" zvolal klíčník, který jim otevřel. ,,Co to znamená?"
„Nic, otče; ta dáma jen neznala cestu a nějací mladíci ji obtěžovali. Koho hledáte, madame?"
„Slečnu Dorritovou. Je tady?"
Mladík ihned zpozorněl. „Ano, je tu. A vaše jméno, smím prosit?"
„Paní Clennamová."
„Matka pana Clennama?" zeptal se mladý muž. * Stiskla rty a zaváhala. „Ano. Bude lépe, když jí povíte, že přišla jeho matka."
„Víte," řekl mladý muž, „když je ted zrovna správcova rodina na venkově, dal správce slečně Dorritové jeden z pokojů u sebe v domě k volnému použití, kdyby potřebovala. Nemyslíte, že by bylo nejlépe, kdybych vás tam zavedl a došel pak pro slečnu Dorritovou?"
Kývla na souhlas, Jan odemkl jakési dveře a po vedlejších schodech ji vedl do bytu v patře. Zavedl ji do šerého pokoje a odešel. Z místnosti byla vyhlídka na setmělý vězeňský dvůr, kde se místy procházeli chovanci, vyhlíželi z oken, rozmlouvali s návštěvami, které byly na odchodu, ve skupinkách pokud možno odlehlých a celkově vůbec snášeli osud uvěznění za toho letního podvečera, jak mohli nejlépe. Vzduch byl těžký a horký; uzavřenost a těsnost celé té prostory byla dusivá; zvenčí tam doléhal šum svobodných zvuků jako vzpomínka na takové věci při bolesti hlavy a srdce. Stála zmatená u okna a shlížela do nitra toho vězení, jako by vyhlížela z vlastního, byť odlišného žaláře, když ji několik tichých slov překvapení polekalo, až sebou trhla, a Malá Dorritka stála před ní.
„Je to možné, paní Clennamová, že jste se. tak šťastně pozdravila a..."
Malá Dorritka se zarazila, protože ve tváři, která se k ní obrátila, nebylo ani štěstí, ani zdraví.
„Nepozdravila jsem se; není to ani síla, nevím, co to je." Rozčileným pohybem ruky jako by to všechno zaháněla. „Byl vám sem doručen balíček, který jste měla dát Arturovi, kdyby
394
si pro něj nikdo nepřišel, než se tu bude dnes večer zavírat na noc?"

„Ano."
„Jdu si pro něj."
Malá Dorritka vytáhla balíček ze záňadří a podala jí ho do ruky, která k ní zůstala vztažena i potom, když už balíček přijala.
„Máte nějaké tušení, co v něm asi je?"
Postrašena její přítomností tam i její nově nabytou schopností volného pohybu, která podle vlastních slov paní Clenna-mové nebyla silou a která připadala lidskému zraku tak nepřirozená, jako by pojednou byl oživl obraz nebo socha, Malá Dorritka odpověděla: „Ne."
„Přečtěte si to."
Malá Dorritka vzala opět balíček z ruky, která se k ní ještě stále natahovala, a rozlomila pečeť. Paní Clennamová jí potom dala vložený balíček, který byl adresován jí, a ostatek si podržela. Stín vězeňské zdi i vězeňských budov, který zatemňoval místnost i v pravé poledne, padal nyní do pokoje tak temně, že tam v houstnoucím soumraku nebylo možno číst jinde než v okenním výklenku. Malá Dorritka stála v okně, kam na ni zbytek jasné oblohy letního podvečera vrhal ještě trochu světla, a četla. Když se jí v hrdle zlomil výkřik úžasu i hrůzy, četla pak již mlčky, a když skončila, rozhlédla se a její bývalá paní se před ní skláněla.
„Teď víte, co jsem udělala."
„Myslím, že ano. Obávám se, že ano; ale myšlenky mi tak víří a jsem tak zarmoucena a cítím takovou lítost, že jsem ani nemohla důkladně pochopit všechno, co jsem četla," řekla Malá Dorritka rozechvěle.
„Vynahradím vám všechno, co jsem vám zadržela. Odpusťte mi. Můžete mi odpustit?"
„Mohu a dobré nebe ví, že odpouštím! Prosím, nelíbejte mi lem šatů a neklekejte přede mnou; jste příliš stará, abyste přede mnou klekala; odpouštím vám z celého srdce i bez toho."
„Mám na vás ještě jinou prosbu."
„Ale ne tak vkleče," řekla Malá Dorritka. „Je proti vší přirozenosti vidět vaši šedou hlavu níž než mou. Vstaňte, prosím; dovolte, abych vám pomohla." S těmi slovy ji pozvedla a bázlivě
395
stála, jako by se od ní odtahovala, ale dívala se na ni s vážným a pozorným výrazem.
„Velká prosba, kterou k vám vznáším (a z ní vyvěrá ještě jiná), velká a pokorná prosba, kterou vznáším k vašemu soucitnému a něžnému srdci, je ta, abyste to neprozrazovala Arturovi dříve než po mé smrti. Kdybyste usoudila, až budete mít dost času, abyste si to v klidu promyslila, že by mu mohlo nějak prospět, kdyby se o tom dověděl ještě za mého života, pak mu to řekněte. Ale vy tak nebudete usuzovat; a slíbíte mi tedy pro ten případ, že mě až do mé smrti ušetříte?"
„Jsem tak zarmoucena a to, co jsem četla, mi tak zmátlo myš-•Jenky," odpověděla Malá Dorritka, „že vám jen stěží mohu dát určitou odpověď. Kdybych si byla docela jista, že by panu Clen-namovi nijak neprospělo, kdyby se to dověděl..."
„Vím, že jste mu velmi oddána a budete myslet především na něho. Je zcela správné, abyste v té věci myslela především na něho. Prosím o to. Ale jestliže to uvážíte se zřetelem k němu, a přece poznáte, že byste mě mohla ušetřit na tu krátkou chvíli, po kterou ještě zůstanu na zemi, uděláte to?"
„Udělám."
„Bůh vám žehnej."
Stála ve stínu, takže se jevila Malé Dorritce, která stála ve světle, jenom jako zahalená postava; ale zvuk jejího hlasu, jak pronesla ta tři slova plná vděčnosti, byl i vřelý, i zlomený. Lámal se pohnutím, které bylo až dotud stejně nezvyklé jejím mrazivým očím jako pohyb jejím zmrazeným údům.
„Snad se podivíte," řekla pevnějším hlasem, „že dovedu spíše snést vědomí, že o tom víte vy, které jsem ukřivdila, než aby to věděl syn mé nepřítelkyně, která ukřivdila mně. – Neboť ona mi opravdu ukřivdila! Nejenže smrtelně zhřešila proti Pánu, ale ukřivdila i mně. To, čím mi byl Arturův otec, bylo její dílo. Ode dne našeho sňatku jsem byla jeho postrachem a hrozbou, a to učinila ze mne ona. Byla jsem pro oba bičem, a to zavinila ona. Milujete Artura (vidím na vaší tváři ruměnec; kéž by to byl červánek šťastnějších dnů pro vás oba!) a jistě jste si už pomyslila, že je soucitný a laskavý jako vy, a proč že se tedy nesvěřím jemu právě tak, jako jsem se svěřila vám. Nepomyslila jste si to?"
396
„Mému srdci," řekla Malá Dorritka, „nemůže být úplně cizí žádná myšlenka, která vyvěrá z přesvědčení, že u pana Clennama lze vždycky spoléhat na laskavost, šlechetnost a dobrotu."
„O tom nepochybuji. A přece je Artur jediný člověk na celém světě, před nímž bych to ráda skryla, dokud jsem naživu. Od nejútlejšího věku, od prvních jeho

dětských vzpomínek jsem nad ním držela ruku, která ho vedla po cestě zdrželivosti, pokání a nápravy. Byla jsem na něho přísná, protože jsem věděla, že hříchy rodičů stíhají těžce jejich potomstvo a že dostal při zrození do vínku zlé znamení. Sedala jsem s ním a s jeho otcem a viděla jsem, jak mu otcova slabost touží povolit; ale odháněla jsem ji, aby si dítě mohlo tuhou kázní a strádáním vydobýt vykoupení. Vídala jsem ho, jak ke mně vzhlíží s údivem od knížek, tváří i pohledem celá matka, a snaží se mě obměkčit matčiným chováním, které mě zatvrzovalo."
Zděšení její posluchačky jí na okamžik zarazilo proud slov, která při tom pohledu do minulosti pronášela chmurným hlasem.
„Pro jeho dobro. Ne pro uspokojení za křivdu, která se mi stala. Co jsem byla já a jaká byla cena toho všeho před kletbou nebes? Viděla jsem to dítě vyrůstat; ne sice ve zbožnosti vyvolence Božího (neboť na to na něm spočíval matčin hřích příliš těžce), ale přece v poctivosti a řádnosti spravedlivého člověka a v poslušnosti ke mně. Nikdy mě nemiloval, jak jsem kdysi napolo doufala, že by mě mohl milovat – tak křehcí jsme tvorové a tak urputně bojují mrzké náklonnosti těla s povinnostmi a posláním našeho ducha; ale vždycky mi prokazoval úctu a poslušně se mi podřizoval. To činí až dodnes. S prázdným místem v srdci, jehož význam nikdy nepoznal, se odvrátil ode mne a šel si svou jinou cestou; ale i to udělal ohleduplně, rozvážně a s úctou. Takový byl jeho poměr ke mně. Váš poměr ke mně byl mnohem mělčího rázu a trval mnohem kratší dobu. Když jste sedávala s šitím v mém pokoji, bála jste se mne, ale domnívala jste se, že vám prokazuji laskavost; nyní však znáte pravdu a víte, že jsem vám ukřivdila. Vaše nepochopení i chybný výklad příčin, pro které jsem tak jednala, i pohnutek, ze kterých jsem tak jednala, dovedu snést snáze, než bych dovedla snést nepochopení jeho. Za nic na světě, za žádnou světskou odměnu, kterou si
397
dovedu představit, bych nedokázala snést, aby mě v jediném okamžiku, ať již v zaslepení sebevětším, svrhl z místa, které jsem pro něho zaujímala po celý jeho život, a aby si mě úplně změnil v bytost, kterou by nadobro vyhostil ze své úcty, a aby mě považoval za bytost odhalenou a pranýřovanou. Nechť to učiní, mu-sí-li se tak stát, až mne tu nebude, abych to viděla. Nedopusťte, abych někdy musila cítit, dokud ještě dýchám, že před jeho tváří umírám a úplně se rozpadám v prach a popel jako sežehnutá bleskem a pohlcená zemětřesením!"
Pýcha se v ní hlásila velmi silně a palčivá bolest z ní i dávné vášně se jí v nitru prudce jitřily, když takto obnažovala své ledví. A neméně, když dodala: „Ale i teď ještě vidím, že přede mnou zděšeně couváte, jako bych se byla provinila krutostí."
Malá Dorritka se nezmohla na slůvko odporu. Snažila se, aby to nedávala najevo, ale s hrůzou ustupovala před takovým myšlenkovým stavem, který běsnil požárem tak divým a tak dlouhou dobu. Jevil se jí zcela bez příkras a bez škrabošky, v plné a neskrývané nahotě.
„Jednala jsem tak," řekla paní Clennamová, „jak mi bylo přisouzeno jednat. Stavěla jsem se proti zlu, ne proti dobru. Byla jsem nástrojem přísného trestu za hříšnost. Což se nedostávalo pouhým hříšníkům, jako jsem já, vyššího pověření, aby přiložili sekeru ke kořeni stromu zla, za všech dob?" „Za všech dob?" opakovala Malá Dorritka. „I kdyby mě byl přemohl pocit vlastního příkoří a kdyby mě byla pohádala vlastní msta, což by se pro mne nenašlo ospravedlnění? Nenašlo by se žádné za dávných dob, kdy nevinní hynuli s viníky, tisíc na jednoho? Kdy hněv toho, jenž nenáviděl nepravost, nebyl uhašen ani krví, a přece došel milosti?"
„O paní Clennamová, paní Clennamová," řekla Malá Dorritka, „hněvivé pocity a nesmiřitelné skutky nejsou útěchou ani vodítkem stejně pro vás jako pro mne. Strávila jsem život tady v tom ubohém vězení a mé vzdělání má značné mezery; ale zapřísahám vás, abyste byla raději pamětliva pozdějších a lepších dnů. Dejte se vést jedině tím, jenž uzdravoval nemocné, křísil mrtvé, byl přítelem všech postižených a opuštěných, trpělivým mistrem, který ronil slzy soucitu nad našimi slabostmi. Nemůžeme jednat
398
správněji, než když od sebe všechno ostatní odvrhneme a budeme ve všem jednat ve vzpomínce na něho. Jsem si jista, že v jeho životě není žádné msty ani snahy někomu působit útrapy. Jsem si jista, že nemůže zabloudit nikdo, kdo ho následuje a nehledá žádné jiné šlépěje."
V tom ztlumeném světle z okna, jímž vzhlížela z jeviště svých časných životních útrap k zářné obloze, se od té postavy ve stínu lišila asi právě tak silně, jako se lišil život a učení, o něž se opírala, od životní historie postavy v černém hávu. Ta skláněla opět nízko hlavu a neřekla ani slovo. A tak zůstala, dokud nezaznělo první zvonění na výstrahu návštěvníkům.

„Slyšte!" zvolala paní Clennamová rozechvěle. „Říkala jsem, že mám ještě jednu prosbu. Je to prosba, která nesnese odkladu. Muž, který vám sem přinesl ten balíček a má ty důkazy v rukou, čeká teď v mém domě, abych se vykoupila. Mohu to před Arturem skrýt jen tehdy, když toho člověka vyplatím. Žádá velkou částku; chce víc, než pro něho mohu zatím sehnat, jestliže nezískám čas. Odmítá ze svých požadavků slevit a vyhrožuje mi, že když se mu nepovede u mne, přijde na vás. Šla byste se mnou a vysvětlila mu, že o tom už víte ? Vrátila byste se se mnou a pokusila se ho přemluvit? Šla byste se mnou a pomohla mi s ním? Neodmítejte, oč vás prosím Arturovým jménem, i když se o to neodvažuji prosit pro Artura!"
Malá Dorritka ochotně svolila. Zaběhla na chviličku do vězeňské budovy, vrátila se a řekla, že je připravena jít. Vedla ji po jiném schodišti, aby se vyhnuly vrátnici, a když vyšly na přední dvůr, který byl nyní tichý a prázdný, vykročily na ulici.
Byl jeden z těch letních večerů, kdy není větší tma, než jako by se jen prodloužil soumrak. Pohled na ulici i most byl ještě zřetelný a obloha byla jasná a krásná. Lidé postávali a posedávali před dveřmi, hráli si s dětmi a užívali večera; mnoho lidí si vyšlo na čerstvý vzduch; denní starosti se vypařily jako samy od sebe a jen několik málo lidí spěchalo jako ony. Když kráčely po mostě, výrazné věže mnoha kostelů vypadaly, jako by se byly vysvlekly z šera, do kterého se obvykle halily, a jako by se byly proti jindy značně přiblížily. Kouř, který stoupal k obloze, pozbyl odstínu špinavé šedi a jaksi zjasněl. Krása slunečního západu ještě nezmizela z dlouhých, lehkých oblačných závojů, které klidně

pluly nad obzorem. Ze zářivého prstence kolem celé délky i šířky klidné nebeské báně šlehaly široké plamenné pruhy na časné hvězdy jako znamení požehnaného pozdního snoubení^míru a naděje, které mění trnovou korunu ve svatozář.
Když teď nešla sama a bylo temněji, nebudila již paní Clenna-mová tolik pozornosti a spěchala po boku Malé Dorritky, aniž ji kdo obtěžoval. Odbočily z hlavní třídy zatáčkou, kudy tam předtím paní Clennamová zahnula, a sestupovaly klikatými, ztichlými a prázdnými vedlejšími uličkami. Kráčely již podle uliční zdi k brance domu, když se náhle ozval zvuk jako zarachocení hromu.
„Co to bylo? Pospěšme si domů," zvolala paní Clennamová. •* Byly v brance uliční zdi. Malá Dorritka pronikavě vykřikla a zadržela kroky paní Clennamové.
Na jediný kratičký okamžik spatřily za dvorkem před sebou starý dům a muže, pohodlně rozloženého v okně, jak si klidně pokuřuje; nové zarachocení hromu a dům se zapotácel, vydul se do strany, roztrhl se na padesáti místech, začal se hroutit a pak se rázem sesul. Ohlušeny rachotem, neschopny slova, polozadušeny a oslepeny prachem stály na místě jako přikovány a zakrývaly si tvář. Mračna zvířeného prachu, která se válela mezi nimi a průzračnou oblohou, se na chviličku rozestoupila a ukázala jim hvězdy. Když vzhlédly a volaly zběsile o pomoc, mohutný komínový pilíř, který jediný ještě zůstával stát jako maják ve větrné smršti, zakolísal, rozlomil se a skácel se na hromadu trosek, jako by kdekterý úlomek zdiva dychtil jen ještě hlouběji pohřbít bídáka, rozdrceného sutí.
Začerněny až k nerozeznání poletujícími sazemi a prachem, rozběhly se z branky do uličky a křičely a volaly ze všech sil. A tam klesla paní Clennamová na dlažbu; od té chvíle již nikdy nepohnula ani prstem a nebyla schopna promluvit jediné slovo. Ještě celé tři roky sedávala v pojízdném křesle a hleděla pozorně po všech, kdo byli kolem ní, jako by rozuměla tomu, co se mluví; ale ke strnulému mlčení, které si tak dlouho ukládala sama, byla nyní už odsouzena navždy a kromě toho, že mohla pohybovat očima a na znamení souhlasu nebo nesouhlasu slabě kývnout nebo zavrtět hlavou, žila i zemřela jako socha.
Affery je běžela hledat do vězení a pak je z dálky zahlédla na mostě. Přiběhla právě, aby vzala svou starou paní do náruče, po-

mohla ji odnést do domu v sousedství a věrně ji ošetřovala. Bylo nyní po záhadě tajemných zvuků; Afřery, jako jiní a větší lidé, měla vždycky pravdu ve svém vnímání skutečných jevů, ale vždycky nepravdu v předpokladech a závěrech, které z nich vyvozovala.
Když se zvířené spousty prachu rozptýlily a letní nocí zavládl zase klid, shluky lidí naplnily všechny uličky, kudy byl k domu přístup, a utvořily se skupiny kopáčů, kteří se střídali v odklízení trosek. V době, kdy se dům zřítil, bylo v něm sto lidí, bylo jich tam padesát, bylo jich tam patnáct, byli tam dva. Pověst konečně ustálila počet na dva: na cizince a pana Flintwinche.
Muži kopali při světle planoucích plynových pochodní po celou krátkou noc, pak v jedné úrovni s časným sluncem, pak hlouběji a hlouběji pod ním, jak stoupalo po své dráze k vrcholu, pak šikmo od něho, když se skláněl o k západu, a konečně zas

v jedné úrovni s ním, když opět zapadlo. V kopání, nakládání a odklízení sesutého rumu na kárách, kolečkách i v koších se bez přestávky a usilovně pokračovalo v noci i ve dne; ale teprve když se stměla druhá noc, našli špinavou hromádku hadrů, která bývala cizincem předtím, než mu na padrť rozmačkal hlavu – jako by byla ze skla – mohutný trám, který ho zavalil a rozdrtil. Po Flintwinchovi však nenašli ještě ani stopy; a proto se v práci pokračovalo a dnem i nocí se bez přestávky vytrvale kopalo, vyhazovalo a odklízelo. Vyprávělo se, že starý dům měl pověstné podsklepení (a to bylo vskutku pravda), že tam Flint-winch právě v tom okamžiku byl nebo měl ještě kdy do jednoho sklepa se zachránit a že je v bezpečí pod jeho silnou klenbou, ba že dokonce bylo slyšet jeho volání dutým, podzemním zduše-ným hlasem: „Tady jsem!" Na druhém konci města se dokonce vědělo, že se záchrannému mužstvu podařilo s ním dorozumět jakousi rourou, že touto cestou přijal polévku a koňak a s podivuhodnou statečností prohlásil, že je docela v pořádku, mládenci, až na tu klíční kost. Ale v kopání, nakládání a odvážení se pokračovalo bez přerušení, až byla odklizena všechna suť a sklepy se obnažily dennímu světlu; a stále ještě ani krumpáč, ani lopata nezavadily o Flintwinche, ať živého nebo mrtvého, ať zdravého nebo zraněného.

Pak se začal šířit názor, že Flintwinch nebyl vůbec v domě,

401

když se zřítil. A pak se dospívalo k poznání, že měl velmi napilno jinde a proměňoval dluhopisy a jiné cenné papíry v tolik peněz, kolik za ně mohl v lhůtě tak krátké sehnat, a že své pravomoci jednat za firmu využíval výhradně jen ve vlastní prospěch. Affery, která si vzpomněla, že ten chytrák slíbil jakési další a určitější vysvětlení do čtyřiadvaceti hodin, nabyla pro sebe přesvědčení, že jeho zmizení v této době se vším, co stačil pobrat, je závěrečným a uspokojivým jádrem i souhrnem slibného vysvětlení; nechala si to však klidně pro sebe a vřele děkovala osudu, že se ho zbavila. A protože se zdál zcela rozumný závěr, že člověk, který nebyl nikdy zahrabán, nemůže být ani nikdy vyhrabán, záchranné '-•mužstvo zanechalo dalšího úsilí, když tuto práci skončilo, a přestalo se za ním prokopávat dál do hlubin země.

To neschvalovalo velmi mnoho lidí, kteří neochvějně věřili, že Flintwinch spočívá kdesi mezi vrstvami londýnských hornin. Tuto jejich víru nijak nezviklaly ani zvěsti, jež se v přestávkách vytrvale trousily přes moře, že se jakýsi stařec, který nosí uzel nákrčníku pod uchem a o němž je velmi dobře známo, že je Angličan, přátelí s Holandany na malebných nábřežích haagských kanálů a v amsterodamských výčepech pod jménem a titulem mynheer van Flyntevynge.

KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ
POPRVÉ...!

Protože Artur dosud ležel těžce nemocen v Maršálském vězení a protože pan Rugg dosud neobjevil žádnou trhlinu na právnické obloze, odkud by mohla svitnout naděje na jeho propuštění, trpěl pan Pancks zoufale výčitkami svědomí. Nebýt těch neklamných výpočtů, které dokazovaly, že by se Artur, místo aby strádal ve vězení, měl projíždět ve vlastním kočáře s krásným spřežením a že by pan Pancks místo značně chudé písařské mzdy měl mít od tří do pěti tisíc liber vlastního jmění k volnému použití, byl by

402

se ten nešťastný počtář pravděpodobně uložil do postele a stal se tam po vzoru těch četných neznámých lidí, kteří se obrátili tváří ke zdi a zemřeli, poslední obětí slávy a velikosti nebožtíka pana Merdla. Udržuje se při životě jedině svými nevývratnými výpočty, vedl pan Pancks neutěšený a neklidný život; bez ustání nosil ty číslice při sobě v klobouku a nejenže je při každé možné příležitosti znovu a znovu přepočítával, ale zapřísahal i kdekterou lidskou bytost, které se mohl zmocnit, aby je jen přepočítala s ním a uznala, jak jasný je to případ. Ve dvoře U zkrvaveného srdce by se byl sotva našel některý význačnější obyvatel, kterému by pan Pancks nebyl předvedl a vyložil své důkazy, a protože počty jsou nakažlivé, propukly v této obytné oblasti jakési počtář-ské osypky, pod jejichž vlivem celý Dvůr třeštil jako v horečce.

Čím rozrušenější měl pan Pancks myšlenky, tím méně měl trpělivosti s patriarchou. Při poradách s ním přijímalo jeho funění v poslední době jakýsi podrážděný odstín, který nevěstil patriarchovi nic dobrého; kromě toho se pan Pancks již několikrát zadíval na patriarchální boulovatou lebku nevlídněji a upře-něji, než se srovnávalo se skutečností, že není ani malíř, ani kadeřník vlásenkář, který hledá nějaký živý model.

Ale tak nebo tak, i nadále vsupával do svého malého zadního doku nebo z něho zase vysupával podle toho, žádalo-li se od něho nebo nežádalo, aby setrvával v patriarchově přítomnosti, a obchodní věci šly dále obvyklou vyšlapanou cestou.

V pravidelných obdobích pan Pancks dvůr U zkrvaveného srdce zbrázdil a zvláčel, aby pan Casby mohl sklízet žeň; jako podíl zbývala panu Pancksovi všechna lopota a všechna špinavá práce, kdežto panu Casbymu jako jeho podíl připadal všechen výtěžek, všechno jalové kadidlo a všechna tlachavá svatozář; vyjádřeno slovy, kterých tento blahosklonně zářivý lidumil obvykle používal, když si v sobotu večer nad týdenní účetní závěrkou točil tučnými palci mlýnek, „všechno dopadlo uspokojivě pro všechny strany – pro všechny strany – uspokojivě, pane, pro všechny strany".
Dok vlečného parníčku Panckse měl olověnou střechu, kterou nadmíru rozehříval úporný sluneční žár a která snad rozpálila i lod. Ale ať tomu už tak bylo nebo ne, jednoho parného sobotního večera, když zaslechl volání neohrabaného lahvově zele-
403
ného korábu, vysupěl parníček okamžitě z doku ve stavu značně rozpáleném.
„Pane Pancksi," znělo patriarchální uvítání, „pokulháváte, pane, pokulháváte."
„Co tím myslíte?" ozvala se úsečná odpověd.
Patriarchální stav, vždycky stav míru a vyrovnanosti, vyzařoval toho večera klid a jasnou pohodu měrou tak silnou, že to až dráždilo a pohoršovalo. Každý jiný smrtelný tvor trpěl vedrem, ale patriarcha byl dokonale chladný. Kdekdo měl žízeň a patriarcha zrovna pil. Obklopovala ho vůně citrónů a pomerančů; namíchal si nápoj ze zlatového sherry, které zářilo ve velké sklenici, jako by popíjel mír večerních červánků. To bylo zlé, ale nikoliv to nejhorší. Nejhorší bylo to, že s těma velkýma modrýma očima a naleštěnou lebkou, s dlouhými bílými vlasy a lahvově zelenýma nohama, které měl před sebou nataženy a které, zkříženy nárt přes nárt, vězely v domácích střevících – nejhorší bylo to, že měl tak zářivé vzezření, jako by byl ve své nezměrné dobrotivosti připravil ten chladivý nápoj celému lidstvu, kdežto sám nepotřeboval nic než své vlastní mléko bohulibé vlídnosti k lidem.
Proto pan Pancks řekl „Co tím myslíte?" a oběma rukama si nejvýš zlověstným způsobem naježil vlasy.
„Myslím tím, pane Pancksi, že musíte být na ty lidi přísnější, na ty lidi přísnější, na ty lidi mnohem přísnější, pane. Nedržíte je zkrátka, nedržíte je zkrátka. Vaše inkaso pokulhává, pokulhává, není takové, jaké by mělo být. Musíte je trochu víc ždímat, pane, nebo jinak nebude náš poměr nadále tak uspokojivý, jak bych si přál, aby byl pro všechny strany. Pro všechny strany."
„Já že je neždímám?" odpověděl pan Pancks. „Pro co jiného jsem na světě?"
„Nejste na světě pro nic jiného, pane Pancksi. Jste tu proto, abyste konal svou povinnost, ale vy svou povinnost nekonáte. Platím vás, abyste lidi ždímal, a musíte lidi ždímat, aby platili." Patriarcha byl tímto skvělým obratem po vzoru doktora Johnso-na, který ani v nejmenším neočekával, ba ani nezamýšlel, tak překvapen sám nad sebou, že se hlasitě zasmál; a s velkým uspokojením opakoval, zatímco si palci točil mlýnek a pokyvoval hlavou na mladistvý portrét na zdi: „Platím vás, abyste lidi ždímal, musíte lidi ždímat, aby platili."
404
lil
„Eh!" řekl Pancks. „A ještě něco?"
„Ano, pane, ano, pane. Ještě něco. Budete tak laskav, pane Pancksi, a první věc v pondělí ráno – půjdete znovu ždímat Dvůr."
„Eh!" řekl Pancks. „Není to tuze brzy? Vyždímal jsem je do poslední kapky teprve dnes."
„Nesmysl, pane. Dávno ne dost, dávno ne dost."
„Eh!" řekl Pancks a hleděl na něho, jak si ze svého nápoje ve sklenici blahovolně přihýbá hlubokým douškem. „Ještě něco?"
„Ano, pane, ano, pane. Ještě něco. Nejsem vůbec spokojen se svou dcerou, pane Pancksi; nejsem s ní vůbec spokojen. Nejenže se příliš často chodí přeptávat na zdraví paní Clennamové, paní Clennamové, která právě nyní není v takových poměrech, aby mohla – jakýmkoliv způsobem – uspokojit všechny strany, ale ona se také chodí, pane Pancksi, leč bych se velmi mýlil, poptávat na pana Clennama do vězení. Do vězení."
„Víte přece, že je upoután na lůžko," řekl Pancks. „Snad je to laskavost."
„Chm, chm, pane Pancksi. S ním nemá ona docela nic společného, nic společného. Nemohu to dovolit. Ať si jen zaplatí dluhy a dostane se ven, dostane se ven; ať si zaplatí dluhy a dostane se ven."
Ačkoliv vlasy stály panu Pancksovi již jako hřebíky, naježil je oběma rukama ještě důkladněji do výšky a usmál se na svého majitele co nejohyzdněji.
„Budete tak laskav a řeknete mé dceři, pane Pancksi, že to nemohu dovolit, že to nemohu dovolit," pravil patriarcha milostivě.
„Eh!" řekl Pancks. „Nemohl byste jí to náhodou říci sám?"

„Ne, pane, ne, platím vás, abyste to řekl;" tu nemohl ten starý hlupák odolat pokušení, aby to znovu nezkusil, „a musíte to říci, aby to platilo, říci, aby to platilo."
„Eh!" řekl Pancks. „Ještě něco?"
„Ano, pane. Zdá se mi, pane Pancksi, že vy sám jste příliš často a příliš dlouho v těch končinách, v těch končinách. Doporučuji vám, pane Pancksi, abyste nerozptyloval svou pozornost ani vlastními ztrátami, ani ztrátami jiných lidí a abyste si hleděl své práce, hleděl své práce."
Pan Pancks vzal toto doporučení na vědomí s jednoslabičným „Eh!" tak prazvláštně úsečným, vyraženým a hlasitým, že i ten
405
neohrabaný patriarcha k němu obrátil modré oči s jakýmsi chvatem a utkvěl na něm pohledem. Pan Pancks pak ještě zafuněl stejně mocně a dodal: „Ještě něco?"
„Teď zrovna nic, pane, ted zrovna nic. Půjdu se trochu projít," řekl patriarcha, dopil směs ve sklenici a s bohulibým vzezřením vstal, „půjdu se trochu projít, trochu projít. Možná že vás tady ještě zastihnu, až se vrátím. Kdyby ne, tedy povinnost, pane, povinnost; v pondělí ždímat, ždímat, ždímat; v pondělí ždímat."
Pan Pancks si ještě jednou naježil vlasy a váhavě přihlížel, jak si patriarcha nasazuje klobouk se širokou střechou; na okamžik se zdálo, jako by při tom pohledu v nitru zápasil s pocitem křivdy. Byl také rozpálenější než zpočátku a dýchal prudčeji. Ale nechal pana Casbyho odejít, aniž na něho promluvil jediné slovo, a potom se za ním díval přes malou zelenou záclonku. „Však jsem si to myslil," řekl si. „Však jsem věděl, kam máš namířeno. Nu dobrá!" Pak odsupěl zpátky do svého doku, všechno tam pěkně uklidil, vzal si z věšáku klobouk, rozhlédl se po doku, řekl „Sbohem!" a vysupěl za svým vlastním cílem. Nařídil kormidlo přímo na konec dvora U zkrvaveného srdce, kde bydlila paní Plornishová, a připlul na horní konec schodů ještě rozpálenější než předtím.
Nahoře na schodech odolal srdečnému zvaní paní Plornishové, aby si šel do Šťastné chaloupky posedět s tatínkem – pohostinnému zvaní, které k jeho úlevě nebylo tentokrát tak mnohomluvné ani naléhavé, jako by bylo bývalo každého jiného večera než sobotního, kdy si věrné sousedstvo, které tak hrdinsky podporovalo obchod vším jiným, jen ne hotovými penězi, poroučelo ostošest – nahoře na schodech zůstal pan Pancks tak dlouho, až spatřil patriarchu, který vždycky vstupoval do Dvora druhou stranou, jak se zvolna blíží a září dobrotou, obklopen obdivovateli. Tu pan Pancks seběhl ze schodů a pod plnou parou doplul až k němu.
Patriarcha, který se velebně šinul s obvyklou lidumilnou blaho-sklonností, byl překvapen, když spatřil pana Panckse, ale domníval se, že ho svými slovy povzbudil k ždímání okamžitému, místo aby tu práci odkládal až na pondělek. Obyvatelé Dvora hleděli na jejich setkání s podivem, protože ty dvě veličiny tu ještě
406
nikdy nebylo vidět spolu, pokud sahala paměť i nejstaršího ze zkrvavených srdcí. Nelze však vylíčit slovy jejich bezmocný úžas, když pan Pancks přistoupil zcela blízko až k tomu nejctihodnějšímu muži na světě, zastavil se před lahvově zelenou vestou, udělal z pravého palce a ukazováčku samostříl, přiložil jej k okraji širokostřechého klobouku a s jedinečnou hbitostí a přesností jej shodil s naleštěné hlavy, jako by cvrkl do velké kuličky.
Když si dovolil vůči patriarchově osobě takovou maličkou nezbednost, vzbudil pan Pancks ve zkrvavených srdcích ještě větší úžas a pozornost tím, že pronesl velmi zřetelně a nahlas: „Ták, vy přesládlý šejdíři, ted si to s vámi vyřídím!"
Pan Pancks a patriarcha se rázem stali středem velké tlačenice, samé oko a ucho; okna se rozletěla dokořán a na schůdky před vchody se vyrojili diváci.
„Začpak se vydáváte?" řekl pan Pancks. „Jakou mravokárnou hru tu hrajete? Cože máte za lubem? Lidumilnost, co? Vy a lidumilnost!" Tu si pan Pancks – zřejmě nikoliv s úmyslem ho udeřit, ale aby jen prostě ulevil své mysli a ve zdravém pohybu vybil přebytečnou sílu – namířil pěknou ránu na hrbolatou lebku, které se hrbolatá lebka uhnula tím, že se přikrčila. Tento zvláštní cvik se za stále rostoucího obdivu diváctva opakoval na konci každého dalšího odstavce páně Pancksova řečnického projevu.
„Dávám vám výpověd ze služby," řekl Pancks, „abych vám mohl říci do očí, co jste zač. Jste jeden z bandy podvodníků, která je tou nejhorší bandou ze všech band, kolik jich na celém světě je. A když už mluvím jako člověk, který trpěl od dvou band, tak věru nevím, jestli bych raději netrpěl od takové merdlovské bandy než od vaší. Jste přestrojený otrokář, vyděrač pod pláštíkem jiného, jste ždímačka lidí, jste zakuklený odřihost. Jste lidumilný zákeřník, sprostý podvodník!"
(Opakování cviku v tuto chvíli se setkalo s výbuchem smíchu.)
„Zeptejte se tady těch dobrých lidí, kdo z nás dvou je ten dříč bez nože? Dal

bych krk, že vám řeknou Pancks!"
Ta slova potvrdily výkřiky „To se ví!" a „Slyšte!"
„Ale já vám říkám, lidičky dobří, že – Casby! Ta hora pokory, ten cumel láskyplného medu, ten lahvově zelený šašek samý úsměv, to je váš bič, vaše metla!" řekl Pancks. „Jestli chcete
407
vidět rasa, který by z vás zaživa krájel řemeny – tady ho máte! Nehledejte ho ve mně, za těch mých třicet šilinků týdně, ale hledejte ho v Casbym, nevím za kolik ročně!"
„Výborně!" zvolalo několik hlasů. „Slyšte pana Panckse!"
„Slyšte pana Panckse?" zvolal jmenovaný (když napřed zopakoval zase cvik, který se tak všeobecně líbil). „Ano, to bych řekl! Už je na čase, abyste slyšeli pana Panckse. Pan Pancks přišel dnes za vámi do Dvora jen proto, abyste ho slyšeli. Pancks je jenom hodinový stroj, ale tady ten ho natahuje!"
Všichni posluchači by už byli přešli k panu Pancksovi jako jeden muž, žena i dítě, nebýt těch dlouhých, stříbrných, hedvábných kadeří a klobouku se širokou střechou.
„Tady je píšťala," řekl pan Pancks, „která určuje, jaká písnička se bude hrát. A zná jenom jednu písničku, a ta se jmenuje: Dřít, dři*, dřít! Tady je majitel a tady je jeho pochop. Lidičky dobří, když se sem do Dvora přijde dnes navečer zničehonic velebně motat a blahovolně si pobzukuje jako roztomilý vlček, a když se kolem něho shluknete se svými stížnostmi na pochopa, vždyť nemáte ani tušení, jaký je ten můj majitel šizuňk! Co řeknete tomu, že sem dnes přišel na parádu proto, aby všechny vaše výčitky v pondělí padly na mne? Co řeknete tomu, že si mě zrovna před chvílí vzal důkladně na paškál, protože vás prý dost neždímám? Co řeknete tomu, že jsem právě před chvílí dostal zvláštní rozkaz, abych vás v pondělí vyždímal do poslední kapky?"
V odpověď se rozlehlo hučení: „Hanba!" a „Špína!"
„Špína?" zafrkal Pancks. „Ano, to bych řekl! Ta banda, ke které váš Casby patří, je ze všech band ta nejšpinavější. Za žebrácký groš nastrkuje své pochopy, aby za ně dělali to, co se sami dělat stydí i bojí a co předstírají, že nedělají, ale co chtějí, aby se jim za každou cenu udělalo, nebo nedají člověku chvíli klidu! Podvodem vás zjančí tak, že jejich pochopům nedáváte nic než vinu a jim zas nic jiného než zásluhy! Vždyť ani nejodpornější šejdíř v celém městě, který si pod lživou záminkou vy-kejkluje půlkorunu, není ani zpoloviny takový podvodník jako tady ten štít pro hospodu U Casbyho hlavy!"
Volání: „Má pravdu!" a „Nic jiného není!"
„A jen se podívejte, co jiného z takových chlapíků máte," po-
408
kračoval Pancks. „Jen se podívejte, co jiného máte z takových povedených bzoukavých vlčků, které se mezi vámi točí tak šikovně, že ani nerozeznáte obrázek, jaký mají na sobě namalovaný, ani ty dírky, které v nich zpívají! Rád bych, abyste na okamžik věnovali pozornost mé osobě. Nejsem zrovna příjemný člověk, to vím docela dobře."
V tomto bodě nebylo posluchačstvo zajedno; ti nesmlouva-vější diváci s ním souhlasili: „Ne, to nejste," kdežto ti zdvořilejší mu odporovali: „Ale ano, jste."
„Jsem dohromady," řekl pan Pancks, „suchopárný, protivný, neúmorný dřič a pochop. Takový je váš ponížený služebník. To je jeho podobizna v životní velikosti, namalovaná vlastní rukou, podoba jedna radost, račte se podívat. Ale jaký může člověk být, když má za majitele takového chlapa? Co se od něho dá čekat? Copak už někdo jaktěživ našel dušenou skopovou s hořčičnou omáčkou uvnitř kokosového ořechu?"
To se nestalo nikomu ze zkrvavených srdcí, jak bylo jasně patrno z horlivosti, s jakou mu posluchači odpovídali.
„Tak vidíte," řekl pan Pancks, „a stejně tak nenajdete příjemné vlastnosti ani v těle takových pochopů, jako jsem já, kteří slouží takovým majitelům, jako je ten tady. Byl jsem dřič už jako chlapec. Jaký jsem měl život? Hybaj, dři se, hybaj, dři se! Šlapej kolo, tahej žentour! Nebyl jsem příjemný ani sám sobě a nemohl jsem asi být příjemný ani jiným lidem. Kdybych byl za těch deset let býval méně užitečný i jen o jediný šilink týdně, tady ten podvodník by mi platil o šilink týdně míň; kdyby byl mohl dostat nějakého stejně užitečného tahouna o půl šilinku levněji, byl by si ho o těch šest pencí levněji vzal místo mne. Bůh ví, kšeft na kšeft, nic víc! Pevné zásady! Chm! Je to náramný obrázek nad hospodu U Casbyho hlavy," řekl pan Pancks a měřil si ji se všemi možnými pocity, jen ne s obdivem; „ale správně by se ta hospoda měla jmenovat U šejdíře. A jako heslo by si měla dát na štít vepsat slova: Dři pochopa, aby dřel. Je snad mezi přítomnými někdo," přerušil se pan Pancks a rozhlédl se přitom kolem, „kdo se vyzná v

mluvnici?"
Zkrvavená srdce se rozpakovala k takovým znalostem se hlásit.
„Na tom konečně nezáleží," řekl pan Pancks. „Rád bych jenom řekl, že úkol, který mi tady ten otrokář stanovil, bylo
409
neustálé časování rozkazovacího způsobu přítomného času sloves dřít a ždímat. Dři a ždímej! Ať dře a ždímá! Dřemež a ždí-mejmež nebo nechť dřeme a ždímáme! Dřete a ždímejte nebo dřetež a ždímejtež! Ať dřou a ždímají! Stále a stále, pořád a pořád! Tady stojí váš lidumilný patriarcha Casby a to je jeho zlaté pravidlo. Když se podíváte na něho, směje se vám srdce radostí, a když na mne – ani nemluvím. Je sladounký jako med a já bez chuti jako splašky z příkopu. On dodává smůlu a já s ní zacházím a mne se drží. A tak," řekl pan Pancks a přistoupil opět blíž k svému bývalému majiteli, od kterého poněkud odstoupil, aby ho mohl Dvoru lépe představit, „protože nejsem zvyklý mluvit na veřejnosti a protože, když se to vezme kolem a kolem, jsem řečnil už dost dlouho, ukončím své výklady tím, že vás požádám, abyste odsud zmizel."
Poslední z patriarchů byl tímto útokem tak překvapen a potřeboval tolik času, aby něco vůbec pochopil, a ještě mnohem víc času, aby si nějakou myšlenku rozvážil, že ho nenapadlo ani jediné slovo, kterým by odpověděl. Zdálo se, že uvažuje o nějakém způsobu, jak by se z tohoto choulostivého postavení po patriar-chovsku nejlépe vyvlekl, když vtom pan Pancks opět znenadání přiložil svůj samostříl k jeho klobouku a secvrkl mu ho s touž obratností jako předtím. Když se to stalo poprvé, několik obyvatel dvora U zkrvaveného srdce se úslužně shýblo a klobouk patriarchovi podalo; ale pan Pancks udělal zatím na posluchač-stvo dojem tak silný, že se patriarcha musil tentokrát otočit a shýbnout se pro klobouk sám.
Pan Pancks, který měl pravou ruku už chviličku v kapse kabátu, vytáhl bleskurychle nůžky, vrhl se zezadu na patriarchu a ty posvátné kadeře, které mu splývaly na ramena, mu nakrátko ušmikl. A jak už tak byl pan Pancks v ráži a rozlícen, vytrhl potom udivenému patriarchovi široký klobouk z rukou, ostřihl mžikem střechu tak, že z klobouku zbyl pouhý kastrůlek, a narazil ho patriarchovi na hlavu.
Nad strašlivým účinkem tohoto zoufalého činu ustrnul v úžasu i sám pan Pancks. Stála před ním a vypoulenýma očima na něho civěla krátce okudlaná, velkohlavá, neohrabaná postava, která nebyla ani v nejmenším důstojná, ani v nejmenším úctyhodná a která jako by se byla vynořila ze země a ptala se, cože se
410
stalo s patriarchou Casbym. A když pan Pancks pohleděl v němém úžasu chvíli na přízrak před sebou, odhodil nůžky na zem a prchal, aby si našel úkryt, v jehož bezpečí by se mohl uchránit před následky svého zločinu. Pan Pancks pokládal za moudré vynaložit všechnu rychlost, jaké byl schopen, aby zmizel, ačkoliv ho nepronásledovalo nic horšího než bouře smíchu, která rozvl-nila vzduch ve dvoře U zkrvaveného srdce a rozléhala se jeho prostorou.
KAPITOLA TŘICÁTÁ TŘETÍ
PODRUHÉ...1
Změny v pokoji zamořeném horečkou bývají pomalé a kolísavé, ale změny v horečném víru světa jsou rychlé a nezvratné. Bylo údělem Malé Dorritky, že musila pomáhat při obojích těch změnách. Den co den ji stíny Maršálského vezení znovu objímaly v náruči jako své dítě na určitou dobu, kdy za Clenna-ma myslila, pro něho pracovala a ošetřovala ho a kdy mu věnovala nejoddanější lásku a péči i potom, když už od něho odešla. Ale také část Dorritčina života venku za bránou se velmi naléhavě a úporně dožadovala její péče a ona jí věnovala s neúnavnou trpělivostí všechnu potřebnou pozornost. Byla tu Farmy, pyšná, vrtkavá, rozmarná, u níž se ještě zhoršil onen stav, který jí znemožňoval chodit do společnosti a který ji tak rozčiloval toho večera, kdy půjčovala perořízek ze želvoviny, Fanny vždy odhodlaná dožadovat se útěchy, vždy odhodlaná nedat se utěšit, vždy odhodlaná hluboce cítit příkoří a vždy odhodlaná stát na svém, že si nikdo nesmí dovolit takovou smělost a myslit si to o ní. Byl tu i její bratr, pyšný slaboch, propadlý pití, mladý stařec, který se třásl od hlavy k patě a mluvil tak nezřetelně, jako by se mu bylo něco z těch peněz, na kterých si tak zpupně zakládal, dostalo do úst, odkud je není možno odstranit, mladík neschopný jakéhokoli samostatného kroku v životě a tak blahosklonný k sestře,
411
kterou sobecky miloval (touto ctností z nouze se vyznačoval odjakživa ten Tip na nešťastné planetě narozený, který tak neblaze vykročil do života!), protože jí musel dovolit, aby ho vodila. Byla tu i paní Merdlová v průsvitném smutečním šatě – jehož původní klobouk možná rozervala v záchvatu žalu na cáry (ale udělal dozajista místo vysoce slušivému pařížskému modelu) – která bojovala s Fanny o

každou píd a den co den jí od rána do večera vzdorně čelila pustými ňadry, zbavenými nádhery. Byl tu i ubohý pan Sparkler, který si nevěděl rady, jak mezi nimi udržet klid a mír, ale který se ve vší pokoře klonil k názoru, že by obě nemohly udělat nic lepšího, než kdyby se shodly, protože obě jsou báječně fidél ženské, žádné nešikovné kuňky, a dá se s nimi mluvit – ale za tuto dojemnou pochvalu se na něho vrhaly spo' jenými silami jako vosy. Pak tu byla také paní Generálová, která se vrátila z cizích krajin domů, každý druhý den posílala poštou půvab a poupě a dožadovala se nového a dalšího osvědčení zásluh, které by ji doporučilo do toho nebo onoho uprázdněného místa. O této podivuhodné a vznešené dámě můžeme nakonec ještě poznamenat, že jistě nebylo nikdy na světě druhé podobně vznešené dámy, o jejíž nadpozemské schopnosti zastávat jakékoliv uprázdněné místo na povrchu vezdejšího světa bylo takové množství lidí (jak tomu nasvědčovala vřelost písemných doporučení) tak silně přesvědčeno – nebo která měla neštěstí, že ji celý ten ohromný okruh takových vřelých a znamenitých ctitelů nemohl v žádné hodnosti náhodou potřebovat.
V první chvíli rozruchu, který vyvolala smrt pana Merdla, se mnoho významných lidí nemohlo rozhodnout, zda mají přerušit s paní Merdlovou všechny styky nebo mají-li ji těšit. Ale protože se zdálo k podpoře vlastního případu značně důležité, aby přiznali, že byla krutě zklamána, milostivě to připustili a stýkali se s ní i nadále. Z toho vyplynulo, že se paní Merdlové jako uhlazené a dobře vychované dámě, obětované zločinným uskokům sprostého barbara (neboť kdekdo prohlédl pana Merdla od temene hlavy až po šlapku nohy tím okamžikem, kdy se ukázalo, co má nebo vlastně nemá v kapse), muselo dostat všestranné činné podpory její společenské vrstvy, a to právě kvůli té společnosti samé.
Odvděčovala se za tuto třídní věrnost tím, že dávala na srozuměnou, jak je na zločinně proradný nebožtíkův stín

rozhořčena ještě mnohem víc než kdokoli jiný; a tak nakonec vyšla ze své ohnivé pece se svatozáří moudré ženy a dařilo se jí skvěle.
Páně Sparklerův hodnostářský stolec byl naštěstí jednou z těch poliček, na které se podle všeobecného mínění takoví vznešení pánové odstavovali nadosmrti, ledaže se ovšem naskytl nějaký důvod, proč by ho měl barnaclovský jeřáb vyzdvihnout na místo ještě vyšší a výnosnější. Tento vlastenecký služebník se proto držel svého praporce (jel10 vlajka se dělila na čtyři čtvrti, tj. kvartály) jako klíště a sám Nelson1 by ho nebyl mohl třímat na špici žerdi pevněji. Z výtěžků této jeho neohroženosti se paní Sparklerová i paní Merdlová – které obývaly každá jiné poschodí vznešeného stánku nepohodlí, na němž lpěl pach předvčerejší polévky a koňské stáje stejně vytrvale, jako lpí smrt na člověčenstvu – odívaly do plné zbroje, aby si jako zapřísáhlé sokyně vybojovaly na kolbišti společnosti místo.
A Malá Dor-ritka, když tak pozorovala, jak se věci kolem ní vyvíjejí, nemohla se zbavit úzkostlivé obavy, do kterého zastrčeného kouta toho vznešeného obydlí budou jednou odloženy Fanniny děti a kdo se bude starat o ta dosud nenarozená obětní ubožátka.
Protože Artur byl příliš nemocný, aby se s ním mohlo hovořit o věcech, které budí pohnutí nebo starosti, a protože jeho uzdravení záviselo hlavně na klidu a odpočinku, do jakého bylo možno jeho slabost ukolébat, mohla se Malá Dorritka obrátit v této době o pomoc jedině k panu Meaglesovi. Byl stále ještě v cizině; ale Dorritka mu napsala na adresu jeho dcery hned, jakmile poprvé spatřila Artura v Maršálském vězení, a od té doby se mu svěřovala se všemi starostmi a zejména s případy, které jí nejvíce zneklidňovaly a trápily, mezi nimiž stála v popředí zvlášť jedna věc. A právě této věci bylo dlužno přičítat, že pan Meagles pobyt v cizině tak prodlužoval, místo aby Artura v Maršálském vězení utěšoval svou přítomností.
Malá Dorritka sice panu Meaglesovi neprozradila, jaký je přesný obsah listin, které padly Rigaudovi do rukou, ale v hrubých rysech mu celý příběh nastínila a také mu vylíčila osud, který Rigauda stihl. Odedávna navyklá obezřelost, spjatá s váž-
1 slavný anglický admirál (1758–1805), hrdinný vítěz nad Napoleonovým loďstvem u Trafalgaru

kami a lopatkou, panu Meaglesovi okamžitě vyjevila, jak je důležité původní listiny opět získat, a v písemné odpovědi Malé Dorritce proto velmi důrazně potvrdil oprávněnost obav, které v té věci projevila; a dodal, že se nevrátí do Anglie, „aniž se pokusí nějak se jich dopídit".
Tou dobou se pan Henry Gowan rozhodl již napevno, že mu bude příjemnější, když se k Meaglesovým nebude už nadále hlásit. Byl tak uznalý, že svou ženu v této věci nijak neomezoval, ale panu Meaglesovi se svěřil s názorem, podle kterého se mu prý zdá, že se spolu osobně zrovna nejlépe nesnášejí, a že by proto považoval

za vhodnější, kdyby se – ve vší zdvořilosti a bez zbytečných trapných výstupů a všeho podobného – navzájem shodli, že sice jsou nejroztomilejší lidé pod sluncem, ale že jim je nejlépe, když si nejsou na očích. Chuděra pan Meagles, který již beztak dobře vyciťoval, že nijak nepřispívá k dceřinu štěstí, když ho zeť před ní neustále zlehčuje, prostě řekl: „Budiž, Henry! Jste manžel mého Mazlíčka; jak to už v přírodě chodí, zaujal jste mé místo; přejete-li si to, tedy dobrá!" Toto uspořádání přinášelo s sebou trvalou výhodu, kterou pan Henry Gowan snad ani nepředvídal, a to tu, že jak pan Meagles, tak i paní Meaglesová, když se nyní stýkali jen s dcerou a s děťátkem, byli k ní ještě štědřejší než předtím a že jeho povznesený duch byl pojednou živen hmotnými prostředky lépe než dříve, aniž se musel podřizovat ponižující nutnosti a uvědomovat si, odkud se peníze berou.
Za takových okolností bylo zcela přirozené, že se pan Meagles chopil nového zaneprázdnění s velkým zápalem. Od dcery se dověděl o různých městech, po kterých se Rigaud potuloval, i o různých hotelích, kde před jistým časem bydlíval. A pan Meagles se tedy podjal úkolu objet všechna ta místa s náležitou rychlostí a taktéž opatrností a pro případ, že by někde objevil Rigaudův nezaplacený účet a zavazadlo nebo balíček, zanechaný tam zástavou místo zaplacení, takový účet vyrovnat a vyplacené zavazadlo nebo balíček vzít s sebou. Provázen pouze „matkou" a nikým jiným, vydal se pan Meagles na svou pouť a zažil mnohá dobrodružství. Nikoliv nejmenší z jeho potíží bylo to, že nikdy nevěděl, co mu kdo říká, a že vznášel své dotazy na lidi, kteří nikdy nevěděli, co říká on jim. Ale s neotřesnou důvěrou, že angličtina je jaksi mateřskou řečí celého
414
světa a lidé jsou jen příliš hloupí, aby si to uvědomili, zavaloval pan Meagles hostinské přemírou výřečnosti, hlasitě a navýsost složitě vysvětloval, co si přeje, a naprosto odmítal odpovědi v rodné řeči vyslýchaných s tím, že to je „samý planý tlach". Někdy si přibral k rozhovoru tlumočníka; ale k tomu mluvil pan Meagles v tak zvláštních slovních vazbách, že prostředník okamžitě zmlkl a schlípl a celá věc se zamotala ještě hůř. Ale pokud se týče vyrovnání nebo nevyrovnání účtů, tu mu pravděpodobně mnoho neušlo; neboť ačkoliv nikde neobjevil žádný majetek, objevil tolik dluhů a různých ostudných vzpomínek, spojených s hledaným jménem – s jediným slovem, které dovedl srozumitelně podat – že na něho utrhačné výtky téměř všude jen pršely. Neméně než na čtyřech místech zavolali policii, aby vyslechla udání na pana Meaglese, na toho šejdířského dobrodruha, obejdu a zloděje; všechny ty hanebné nadávky snášel s nejlepší náladou (protože neměl ani tušení, co ta slova znamenají), a když ho pak policie krajně potupným postrkem dováděla na parník nebo k veřejnému povozu, aby ho vyhostila z města, bez ustání plynně a vesele rozprávěl jako pravý hovorný a usměvavý Brit a vedl si maminku pod paží.
Ale v mateřštině i rozumem byl pan Meagles prozíravý, bystrý a vytrvalý muž. Když se na své pouti „propracoval", jak tomu říkal, až do Paříže, a prozatím se setkal jen s úplným nezdarem, neztrácel odvahu. „Víš, maminko, čím víc se za ním blížím k Anglii," dokazoval pan Meagles, „tím je pravděpodobnější, že se taky asi blížím k těm papírům, ať už vůbec na světlo vyjdou nebo ne. Protože jediný rozumný předpoklad je, že si je uložil někde, kde by byly v bezpečí před lidmi z Anglie, ale kde by k nim sám přece jen měl snadný přístup, chápeš?"
V Paříži našel pan Meagles dopis od Malé Dorritky, který tam už na něho čekal a kde mu psala, že si mohla pohovořit několik minut s panem Clennamem o tom člověku, kterého už není; a když prý řekla panu Clennamovi, že se jeho přítel pan Meagles, který se vrací z ciziny, aby ho mohl navštívit, zajímá o získání bližších zpráv o tom člověku, pokud by to bylo možné, požádal ji prý pan Clennam, aby panu Meaglesovi vyřídila, že se ten člověk znával se slečnou Wadovou, která tehdy bydlela v té a té ulici v Calais. „Ohó!" řekl si pan Meagles.
415
Tak brzy, jak to jen v těch dobách dostavníků bylo možno, zatáhl pan Meagles za křaplavý zvonek u rozpraskaných vrátek, a když se skřípavě otevřela, stála v temné chodbě venkovanka a ptala se: „Jářku! Pane! Ke komu?" V odpověd na ta slova si pan Meagles pro sebe zabručel, že ti lidé v Calais jsou celkem docela rozumní a opravdu hned vědí, co chtějí jiní lidé i oni sami, a nahlas odpověděl: „K slečně Wadové, má milá!" A venkovanka ho pak hned zavedla k slečně Wadové.
„Je to už delší doba, co jsme se neviděli," řekl pan Meagles a odkašlal si, ,,a doufám, že se vám vedlo docela dobře, slečno Wadová?"
- Slečna Wadová se ho bez doufání, že se jemu nebo komukoli jinému vedlo docela dobře, a bez okolků zeptala, čemu má děkovat za čest, že se s ním opět shledává.
Mezitím se pan Meagles rozhlížel po pokoji, ale nezahlédl nic, co by se podobalo zavazadlu.

„Nu, po pravdě řečeno, slečno Wadová," řekl pan Meagles bodrým, mírným, ba takřka lichotivým hlasem, „je docela možné, že byste snad mohla vrhnout trochu světla na jednu maličkost, která je prozatím temná. Doufám, že minulost jakkoli nepříjemnou necháte minulostí. Na tom se už nedá nic měnit. Pamatujete se na mou dceru? Jak se časy mění! Je matkou!"
Pan Meagles nemohl ve své nevinnosti uhodit na horší strunu. Odmlčel se a očekával nějaký projev zájmu, ale marně.
„Ale to jistě není věc, o které jste si přál se mnou hovořit?" řekla po chvíli chladného mlčení.
„Ne, ne," odpověděl pan Meagles. „Ne. Myslil jsem si, že byste snad ve své dobrotě..."
„Měla jsem za to, že víte," přerušila ho s úsměvem, „že s mou dobrotou nelze nikdy počítat."
„To neříkejte," pravil pan Meagles, „byla byste k sobě nespravedlivá. Ale abychom se dostali k věci." Uvědomil si totiž, že nic nezískal, když začal opatrně oklikou. „Slyšel jsem od přítele Clennama, který byl a ještě je, jak jistě uslyšíte s lítostí, těžce nemocný..."
Znovu se odmlčel a ona opět nepromluvila ani slovo.
„...že jste znávala jistého Blandoise, který přišel nedávno v Londýně při velkém neštěstí o život. Nevykládejte si to chybně,

prosím. Vím, že jste ho znala jen povrchně," řekl pan Meagles obratně, aby předešel hněvivou nevoli, která už už hrozila vybuchnout, jak pozoroval. „Jsem si toho plně vědom. Vím, že jste ho znala jen velmi povrchně. Ale otázka zní," tu nabyl hlas pana Meaglese opět bodrého zabarvení, „zda tu nenechal na poslední cestě do Anglie nějakou truhlici s listinami nebo balíček listin nebo vůbec nějaké papíry v jakékoli jiné schránce – ne-nechal-li tady snad nějaké papíry a nepožádal vás, abyste mu je tady dovolila nechat na kratší dobu, než jejbude potřebovat?"
„Ale otázka zní?" opakovala po něm. „Čí otázka tak zní?"
„Moje," řekl pan Meagles. „Je to otázka nejen moje, ale i Clen-namova a jiných lidí. A jsem přesvědčen," pokračoval pan Meagles, jemuž přetékalo srdce myšlenkami na Mazlíčka, „že nemůžete chovat nelaskavé city k mé dceři; to je nemožné. Nu! A je to otázka také její, protože se velmi hluboce dotýká jejího zvlášť blízkého přítele. A proto jsem tedy přišel, abych vám tu otázku otevřeně položil a zeptal se: nechal tady něco?"
„Na mou věru," odpověděla, „zdá se, že jsem pro všechny, kdo něco vědí o tom člověku, jehož jsem si jednou v životě najala, zaplatila a propustila, vhodným terčem, který mohou zasypávat otázkami!"
„To ne, prosím," ohradil se pan Meagles, „to ne! Nesmíte být dotčena, protože to je nejprostší otázka pod sluncem a mohl by se tak ptát kdokoli na světě. Listiny, o kterých mluvím, nebyly nikdy jeho a získal je nepočestným způsobem; mohly by někdy i způsobit nepříjemnosti nevinné osobě, která je má u sebe, a pátrají po nich lidé, kterým vskutku patří. Cestou do Londýna jel přes Calais a měl důvody, aby je tentokráte nebral s sebou, ale měl také proč, aby si chtěl ponechat možnost snadného přístupu k nim, kdyby je potřeboval, a aby nedůvěřoval v bezpečnost jejich úschovy u lidí svého druhu. Nechal je tady u vás? Prohlašuji, že kdybych věděl, jak se vyhnout tomu, abych se vás nějak nešetrně nedotkl, udělal bych všechno možné, abych to dokázal. Kladu vám tu otázku osobně, ale není v ní nic osobního proti vám. Mohl bych ji položit komukoli; ba položil jsem ji už mnoha lidem. Nechal ty listiny tady? Nechal tady vůbec něco?"
„Ne."

„Pak tedy, slečno Wadová, o nich bohužel nevíte vůbec nic?"
„Nevím o nich vůbec nic. Odpověděla jsem nyní na vaši nepochopitelnou otázku. Nenechal je zde a nic o nich nevím."
„Co naplat!" řekl pan Meagles a vstal. „Mrzí mě to, ale nechme toho. Doufám, že to nenatropí nikomu škodu. – Tattycoram je zdráva, slečno Wadová?"
, Je-li Harrieta zdráva? Nu ovšem, je!"
„Už jsem zase něco provedl," řekl pan Meagles, když ho takto opravila. „Jak se zdá, dělám tu jednu chybu za druhou. Kdybych si to byl lépe rozvážil, nebyl bych jí možná nikdy takové nápadné jméno dával. Ale když chce být člověk k mládeži dobromyslný a _požertovat si s ní, často dost nepřemýšlí. Její starý přítel by jí tu rád nechal srdečný pozdrav, slečno Wadová, budete-li pova-žovat za vhodné, abyste jí to vyřídila."
Slečna Wadová na to nic neřekla a pan Meagles vyšel s tou svou poctivou tváří z ponurého pokoje, kde zářila jako slunce; odešel s ní zas do hotelu, kde na něho čekala paní Meaglesová, a podal jí hlášení: „Poražen, maminko; výsledek nula!"

Potom nastoupil se svou slunečnou tváří na londýnský poštovní parník, který vyplouval ještě večer, a pak s ní zamířil do Maršálského vězení.
Když se otec a matka Meaglesovi objevili navečer u mřížové brány, měl službu věrný Jan. Řekl, že tam slečna Dorritová právě není; ale ráno tam byla a přichází zpravidla každý večer. Pan Clennam se pozvolna sbírá a Markétka a paní Plornishová a pan Křtitel se u něho střídají a ošetřují ho. Slečna Dorritová jistě přijde večer dříve, než se bude zvonit. Je tu ten pokoj, který jí nahoře ve svém bytě propůjčil správce, a kdyby jim bylo libo, mohou tam na ni počkat. Pan Meagles se obával, zda by snad Arturovi nějak neuškodilo, kdyby k němu šel jen tak bez přípravy, a proto nabídku přijal; a zůstali tak zavřeni v pokoji a dívali se zamřížovaným oknem do vězení.
Omezenost vězeňského prostoru působila na paní Meagleso-vou tak silně, že se rozplakala, a na pana Meaglese působila zase tak, že začal lapat po vzduchu. Procházel se po pokoji sem a tam, ztěžka oddychoval a jen se ještě unavoval tím, že se pilně ovíval kapesníkem, když vtom se prudce obrátil ke dveřím, neboť zaslechl, jak se otevřely.
418
„Ha! Dobrý Bože!" zvolal pan Meagles. „To není slečna Dorritová! Podívej, maminko, podívej se! Tattycoram!"
Nikdo jiný. A v náručí nesla Tattycoram plechovou skřínku asi dvě stopy do čtverce. Právě takovou truhlici viděla Affery Flintwinchová v prvním ze svých snů, kterak pozdě v noci opouští pod dvojníkovým ramenem starý dům. A tu skřínku položila Tattycoram na zem k nohám svého starého pána; vedle té skřínky padla Tattycoram na kolena, tloukla do ní rukama a volala napolo radostně a napolo v zoufalství, napolo ve smíchu a napolo v slzách: „Odpusťte mi, drahý můj pane, vezměte mě zpátky k sobě, drahá moje paní, tady to máte!"
„Tatty!" zvolal pan Meagles.
„To, co jste chtěl!" řekla Tattycoram. „Tady to máte! Strčila mě do vedlejšího pokoje, abych vás neviděla. Slyšela jsem, jak se jí na to ptáte, slyšela jsem, jak vám říká, že nic nemá. Byla jsem u toho, když ji tam nechával, a večer před spaním jsem ji vzala a odnesla. Tady ji máte!"
„Ale, děvče drahé," zvolal pan Meagles ještě víc bez dechu než předtím, „jak ses dostala přes vodu až sem?"
„Jela jsem na té lodi co vy. Seděla jsem schoulená v šátku na druhém konci paluby. Když jste si v přístavu najali povoz, vzala jsem si jiný a jela jsem za vámi až sem. Ona by vám to nebyla nikdy vydala, když jste už řekl, že to někdo potřebuje; to by to byla raději hodila do moře nebo spálila. Ale tady to máte!" Toho zápalu a nadšení, s kterým děvče řeklo: „Tady to máte!"
„Ona za nic nechtěla, aby jí to tam nechával, to musím přiznat; ale on to tam nechal a vím dobře, že by vám po tom, co jste říkal, a když už to jednou zapřela, nebyla ty věci jaktěživa vydala. Ale tady to máte! Drahý pane, drahá paní, vezměte mě zase k sobě a vraťte mi zas to milé jméno, kterým jste mi říkali! Nechť se tohle za mne přimluví. Tady to máte!"
Otec a matka Meaglesovi si nikdy nezasloužili své dobré jméno víc, než když se opět znovu ujali svéhlavé nalezenky.
„Ó! Byla jsem tak ubohá," zvolala Tattycoram a rozplakala se nyní mnohem silněji než předtím, „pořád tak strašlivě nešťastná a tolik jsem toho litovala! Bála jsem se jí od první chvíle, co jsem ji vůbec spatřila. Věděla jsem, jakou má nade mnou moc tím, že tak dobře rozumí všemu, co je ve mně špatného. Byla ve mně
419
ztřeštěná pomatenost a ona ji dovedla probudit, kdy se jí zachtělo. Myslívala jsem si, když to na mne přišlo, že všichni lidé jsou proti mně zaujatí pro můj původ; a čím ke mně byli laskavější, tím horší jsem je viděla. Vykládala jsem si, že se mi zpupně a vítězoslavně posmívají a chtějí mě vydráždit, abych jim záviděla, když vím – a to jsem věděla vždycky, jen kdybych si byla dala říci – že je nikdy taková myšlenka ani nenapadla. A moje krásná mladá paní není tak šťastná, jak by měla být, a já jsem od ní odešla! Co si asi o mně myslí, jaká jsem bídná necita! Ale vy se snad u ní za mne přimluvíte a požádáte ji, aby mi odpustila, jako mi odpouštíte vy, ne? Protože já už nejsem tak zlá, jako jsem byla, víte, " hájila se Tattycoram, „jsem ještě pořád dost zlá, ale opravdu už ne tak zlá, jako jsem bývala. Celou tu dobu jsem měla před očima obraz slečny Wadové, jako bych to byla já sama, v koho bych uzrála – jak si všechno vykládala ve zlé a jak všechno dobro překrucovala ve zlo. Celou tu dobu jsem ji měla před očima, jak neměla jiné potěšení, než když mě pořád dělala stejně zbídačelou, podezíravou a sebetrapičskou, jako je sama. Ne že by jí bylo dalo mnoho práce, aby to dokázala," zvolala Tattycoram v závěrečném prudkém výbuchu žalu, „protože jsem byla špatná, jak jen člověk může být. Jenom bych chtěla říci, že po tom, co jsem zakusila, doufám, že už nikdy nebudu tak špatná, a pomaličku se opravdu

polepším. Budu se o to snažit ze všech sil. Nepřestanu na pětadvaceti, pane. Budu počítat do pětadvaceti set, do pětadvaceti tisíc!"
Tu se otevřely dveře znovu, Tattycoram zmlkla a uklidnila se, Malá Dorritka vešla, pan Meagles jí pln radosti a pýchy ukázal na truhlici a její něžná tvář zazářila láskyplným vděkem a radostí. Nyní je tajemství v bezpečí! Svou částečnou znalost toho tajemství může před ním nyní zatajit; Artur se nemusí o její ztrátě nikdy dovědět; časem může poznat všechno, co je pro něho důležité a co se týká jeho; ale nikdy se nedoví, co se týká jedině jí. To už všechno patří minulosti, všechno je odpuštěno, všechno zapomenuto.
„A teď, drahá slečno Dorritová," řekl pan Meagles, „jsem obchodník – nebo jsem jím alespoň býval – a proto chci také rázně a po obchodníčku udělat všechna opatření, která pokládám za vhodná. Měl bych se dnes večer podívat na Artura?"
420
„Myslím, že dnes už raději ne. Zajdu k němu a podívám se, jak se mu vede. Ale myslím, že by bylo lépe, kdybyste k němu dnes ještě nechodil."
„Kloním se silně k vašemu názoru, má drahá," řekl pan Meagles, „a proto jsem k němu nešel ani o krok blíž než sem do toho ponurého pokoje. To ho potom ovšem neuvidím ještě nějakou dobu. Ale vysvětlím vám všechno, co tím myslím, až se vrátíte." Malá Dorritka odešla. Pan Meagles se díval zamřížovaným oknem a pozoroval ji, jak dole pod ním vyšla z vrátnice na vězeňský dvůr. Pak řekl mírně: „Tattycoram, pojď na chvilku ke mně, mé dobré děvče!"
Přistoupila k němu k oknu.
„Vidíš tu mladou dámu, která tady právě byla – tu drobnou, klidnou, křehkou postavu, která tamhle jde, Tatty? Podívej se. Lidé ustupují z cesty a dělají jí místo, aby mohla projít. Muži – vidíš ty zchátralé chudáky – před ní velmi zdvořile smekají a teď zrovna vchází tam do těch dveří. Vidělas ji, Tattycoram?"
„Ano, pane."
„Slyšel jsem vyprávět, Tatty, že jí tu kdysi všeobecně říkali Dítě Maršálského vězení. Narodila se tu a mnoho let tu žila. Já tu nemohu ani dýchat. Je to pro člověka žalostné rodiště, žalostné prostředí, kde vyrůstat, že, Tattycoram?"
„Ano, pane, to jistě je!"
„Kdyby byla ustavičně myslila jen na sebe, kdyby si byla vzala do hlavy, že jí každý to vězení předhazuje, že jí to prostředí vyčítá a tou špínou ji hanobí, byla by tu vedla trpný a pravděpodobně docela neužitečný život, plný popudlivostí a podrážděnosti. Ale slyšel jsem, Tattycoram, že život jejího mládí byl plný odevzdané činnosti, dobroty a ušlechtilé obětavosti. Mám ti říci, nač se podle mého ty její oči, které tu právě byly, vždycky upínaly, že dostaly ten svůj výraz?"
„Řekněte, pane, prosím!"
„Na povinnost, Tattycoram. Začít ji konat brzy a konat ji dobře; a ať je náš původ nebo postavení v životě jakékoli, nenajde se pak v minulosti nic, co by nám v očích jak Všemohoucího, tak i našich uškodilo."
Zůstali u okna, kam se k nim připojila i matka a litovala vězně, dokud zas neviděli Dorritku, jak se vrací. Brzy vešla znovu do
421
pokoje a doporučovala, aby dnes už nechodili na návštěvu k Arturovi, kterého opustila klidného a pokojného.
„Dobrá!" řekl pan Meagles zvesela. „Nepochybuji ani dost málo, že to tak bude nejlepší. Svěřím tedy své pozdravy do vašich rukou, má něžná ošetřovatelko, a vím dobře, že nemohou být v lepších. Zítra ráno zas odjíždím."
Malá Dorritka se překvapeně zeptala, kam má namířeno.
„Má drahá," řekl pan Meagles, „abych mohl žít, musím dýchat. To prostředí tady mě zbavilo dechu a já se nezmohu, abych zas volně vydychl, dokud Artur nebude odtud pryč."
„A jak to souvisí s tím, že chcete zítra ráno zas odjet?"
uHned pochopíte," řekl pan Meagles. „Pro dnešní noc se všichni tři ubytujeme v hostinci někde tady ve městě. Zítra ráno odjede maminka s Tattycoram do Twickenhamu, kde na ně bude paní Tickitová, která tam sedí v salóně u okna ve společnosti doktora Buchaná, pohlížet jako na zjevení duchů; a já se rozjedu do ciziny za Doycem. Já vám říkám, že nemá vůbec smysl psát a dělat plány a na takovou dálku a při těch neurčitých lhůtách všelijak uvažovat, co, kdyby a jak; musíme dostat Doyce sem. Hned za svítání se plně zasvětím úkolu přivést Doyce sem. Jet a najít ho pro mne nic neznamená. Jsem starý cestovatel a všechny cizí jazyky i zvyky jsou mi jedno – nikdy totiž ničemu z nich vůbec nerozumím. Proto se taky jaktěživ nedostanu do žádné nepříjemnosti. Musím jet hned, to dá rozum, protože nemohu žít, když nemohu volně dýchat; a nemohu volně vydechnout, dokud Artur nebude z Maršálského vězení venku. Už teď se dusím a mám sotva tolik dechu, abych vám tohle řekl a snesl vám tady tu drahocennou skříňku dolů ze

schodů."
Vyšli na ulici, právě když se rozezněl zvonek, a pan Meagles nesl plechovou truhlici. Malá Dorritka tam neměla povoz a to ho trochu překvapilo. Zavolal jí drožku, a když do ní nastoupila a posadila se, položil pan Meagles truhlici na sedadlo vedle ní. Z radosti a vděčnosti mu políbila ruku.
„To nemám rád, má drahá," řekl pan Meagles. „Příčí se mému smyslu pro to, co se sluší a patří, abyste vy prokazovala takovou poctu mně– u brány Maršálského vězení."
Dorritka se vyklonila a políbila ho na tvář.
„Připomínáte mi doby," řekl pan Meagles s náladou pojednou
422
skleslou – „ale ona ho má velmi ráda a zakrývá jeho chyby a myslí si, že je nikdo nevidí – a on má opravdu znamenité styky a je z velmi dobré rodiny!"
To byla jediná útěcha, kterou měl za ztrátu dcery, a využíval-li jí, jak se jen dalo, kdo mu to mohl mít za zlé?
KAPITOLA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ
POTŘETÍ...!
Byl svěží podzimní den a adept Maršálského vězení, slab, ale jinak již zotavený, seděl a naslouchal hlasu, který mu předčítal. Byl svěží podzimní den, kdy se sklizená zlatová pole proměnila již zase v oraniště, kdy uzrálé letní ovoce zmizelo již ze stromů, kdy ruce pilných česáčů již strhaly zelené aleje chmelnic, kdy sady obsypaných jabloní zářily rudými plody a kdy se mezi zažloutlým listím horských jeřábů rděly purpurem jeřabiny. V lesích bylo již možno pozorovat příznaky zimy, která se neúprosně blíží, ty nezvyklé průzory s jasnými a určitými výhledy mezi větvemi, zbavenými oparu ospalého letního počasí, který na nich dříve ulpíval jako sametový pel na ojíněné švestce. A při pohledu z mořského břehu se již oceán nejevil jako v parnu rozvalený spáč, nýbrž tisíce jeho jiskřivých očí ožilo a celá jeho široká rozloha se hemžila radostným ruchem od chladného písku na pobřeží až k malým plachtám na obzoru, které uplývaly do dálky jako podzimně zbarvené listí, jež vítr svál z haluzí.
Ani jediná stopa těchto krás se nedotkla neměnné a holé pustoty vězení, které bezduše civělo na všechna roční období strnulou a usouzenou tváří chudoby a strastí. Ať kvetlo co kvetlo, jeho zdi a mříže plodily věčně touž hluchou a mrtvou sklizeň. A přece v něm Clennam, když naslouchal hlasu, který mu předčítal, slyšel všechno dění velké přírody, slyšel v něm všechny její zpěvné ukolébavky, jimiž konejší člověka. Jedině na jejím – a na žádném jiném mateřském klíně – v mládí spočinul, aby se
423
kochal nadějnými vyhlídkami, hravými sny, tou žní něžnosti a laskavé pokory, která se skrývá v časně vyklíčených semínkách představivosti; neznal jiný mateřský klín, kde by byl mohl snít o záštitě věkovitých dubů, ochránců před náporem lítých vichřic, o dubech, jejichž mohutné kořeny mají zárodek již v klíčku sadbových žaludů. Ale zpěvnost hlasu, který mu předčítal, mu tyto dávné pocity připomínala a chvěla se ozvěnou každého soucitného a láskyplného šepotu, který se mu vůbec kdy do života vkradl.
Když hlas zmlkl, zastřel si rukou oči a zašeptal, že světlo je mu příliš ostré. Malá Dorritka odložila knihu a ihned tiše vstala, aby zastínila okno. Markétka seděla u šití na starém místě. A protože se světlo trochu ztlumilo, přisunula si Malá Dorritka židli blíže k němu.
„Ted už to tady brzy skončí, drahý pane Clenname. Nejen to, že povzbudivé dopisy, které vám píše pan Doyce, tolik překypují přátelstvím a důvěrou v budoucnost, ale i pan Rugg říká, že nadějné dopisy, které píše pan Doyce zas jemu, jsou tak podnětné a kdekdo (když první vlna rozhořčení opadla) je prý tak uznalý a hovoří o vás tak pěkně, že už to teď nemůže dlouho trvat."
„Drahé děvče! Drahé srdce! Anděli dobroty!"
„Příliš mnoho mě chválíte. A přece mi působí tak úžasnou radost, když vás slyším mluvit tak procítěně a když – když vidím," řekla Malá Dorritka a zdvihla k němu oči, „jak doopravdy to myslíte, že vám nemohu ani říci, abyste tak nemluvil!"
Zdvihl si její ruku ke rtům.
„Byla jste tu často, častokrát, když jsem vás neviděl, Malá Dorritko?"
„Ano, byla jsem tu někdy, ale nevešla jsem do pokoje."
„Velmi často?"
„Dost často," přisvědčila Malá Dorritka ostýchavě.
„Každý den?"
„Myslím," řekla Malá Dorritka po chvíli váhání, „že jsem tady byla každý den aspoň dvakrát."
Byl by mohl pustit tu lehounkou ručku, když ji nyní vřele políbil ještě jednou; ale ruka spočívala velmi měkce a váhavě na místě, kde byla, jako by se

doprošovala, aby ji tam ponechal. Vzal ruku do obou dlaní a tak mu spočívala lehce na prsou.
„Drahá Malá Dorritko, co nevidět skončí nejen moje uvěznění.
424
Také toto vaše sebeobětování musí přestat. Musíme se naučit, jak se rozloučit, a musíme se dát každý svou cestou, které jsou tak daleko od sebe. Nezapomněla jste na to, co jsme si řekli, když jste se vrátila?"
„Ach ne, nezapomněla jsem na to. Ale něco se... Cítíte se dnes dost silný, ano?"
„Úplně."
Ruka, kterou držel, se mu přikradla trochu blíže ke tváři.
„Cítíte se dost silný, abych vám mohla říci, jak velké mám
jmeni

„Budu velmi rád, když mi to řeknete. Pro Malou Dorritku nemůže být žádné jmění ani dost velké, ani dost dobré."
„Velmi netrpělivě jsem čekala, abych vám to mohla říci. Hrozně a hrozně jsem toužila, abych vám to mohla říci. Jste opravdu tak pevně odhodlán, že je nepřijmete?"
„Nikdy!"
„Jste docela rozhodnut, že nepřijmete ani polovičku?"
„Nikdy, drahá Malá Dorritko!"
Jak tak na něho mlčky hleděla, bylo v její oddané tváři cosi, čemu dost nerozuměl; cosi, co mohlo každou chvíli propuknout v slzy, ale v čem přece bylo štěstí a hrdost.
„Jistě vás bude mrzet, až uslyšíte, co vám povím o Fanny. Chudinka Fanny přišla o všechno. Nezbylo jí nic než manželův příjem. Všechno, co jí tatínek dal, když se vdávala, se rozplynulo stejně jako vaše peníze. Bylo to v týchž rukou a všechno je to pryč."
Artura ta zvěst spíše ohromila než překvapila. „Silně jsem doufal, že to nebude tak zlé," řekl, „i když jsem se v jejím případě obával velkých ztrát, protože jsem věděl o příbuzenském poměru jejího manžela k tomu podvodníkovi."
„Ano. Všechno je pryč. Je mi sestry moc líto; strašně, strašně lituju chudinku Fanny i chudáka bratra!"
„Ten měl jmění taky v rukou toho člověka?"
„Ano! A všechno je pryč. – A na kolik byste asi tak odhadoval moje velké jmění?"
Když se na ni Artur tázavě zahleděl, jako by začínal chápat, odtáhla ruku a na místo, kde předtím spočívala, si položila tvář.
„Nemám docela nic. Jsem stejně chudá, jako jsem bývala,
425
když jsem žila tady, Když si tatínek zajel do Anglie, svěřil všechno, co měl, do týchž rukou a po všem se jen zaprášilo. Ach, můj nejdražší a nejlepší, jste ještě stále odhodlán, že se o mé bohatství se mnou nepodělíte?"
V objetí jeho náruče, přitisknuta k jeho srdci, pocítila na líčku jeho mužné slzy; objala ho útlou rukou kolem krku, sepjala ji s druhou a uzavřela kruh.
„Abychom se už nikdy nerozloučili, můj nejdražší Arture; už nikdy až do posledního okamžiku! Nikdy předtím jsem nebyla bohatá, nikdy předtím jsem nebyla pyšná, nikdy předtím jsem nebyla šťastná; teď jsem bohatá, protože k vám patřím, jsem pyšná, že jste se mě odříkal, jsem šťastná, že jsem s vámi tady v tom vězení, stejně jako bych se sem s vámi celá šťastná vrátila, kdyby to byla vůle Boží, a utěšovala bych vás a ze vší své lásky a věrnosti vám sloužila. Jsem vaše kdekoli, všude! Tolik vás miluji! Raději bych trávila život tady a den co den chodila vydělávat pro oba na živobytí, než abych měla největší bohatství, o jakém se kdy člověku snilo, a byla nejvznešenější dámou, jaké se kdy lidé kořili. Ach, kdyby tak chuděra tatínek mohl jen vidět, jak blaženě mi je konečně u srdce právě tady v tom pokoji, kde on protrpěl tolik let!"
Markétka na nich mohla ovšem hned od počátku nechat oči a ovšem již dlouho předtím si mohla také oči vyplakat. Překypovala teď blahem tak silným, že se s mamičkou napřed ze všech sil poobjímala, div ji neumačkala, a potom se rozběhla hřmotně ze schodů, aby sehnala někoho, komu by jako hlásná trouba mohla zvěstovat radostnou novinu. A koho Markétka nepotkala, jako Floru s tetou pana F, které příhodně právě přicházely? A koho jiného, jak vyplynulo z této setkané, pak Malá Dorritka zastihla, že na ni čeká, když po dobrých dvou třech hodinách vyšla ven?
Flora měla zarudlé oči a zdála se hodně poničená. Teta pana F byla tak toporná, že vypadala, jako by ji nebylo možno ohnout nijak jinak než za použití mocného mechanického tlaku. Kokrhel měla naražený nazad jedna hrůza a její kamenná pompadurka vypadala tak tvrdě, jako by byla zkameněla pohledem Gorgoniny hlavy, kterou má právě skrytou uvnitř. S těmito honosnými doplňky seděla teta pana F

veřejně na schůdcích správcova úředního sídla a byla po celé ty zmíněné dvě tři hodiny pravým darem
426
od Boha pro mladistvé obyvatele městské čtvrti, nad jejichž šprýmy a výstřelky zlostí celá rudla, zatímco je špičkou deštníku co chvíli odháněla.
„Jsem si dozajista bolestně vědoma slečno Dorritová," řekla Flora, „že navrhovat někomu kdo stojí bohatstvím tak úžasně vysoko a koho tak hýčká a uctívá nejlepší společnost abychom se někam uchýlily se musí samozřejmě jevit vždycky jako opováž-livost ale i kdyby ne ten paštikář daleko hluboko pod vaší nynější úrovní a zadní jídelna i když docela slušný člověk ale když je to kvůli Arturovi – nemohu se to odnaučit i když je to teď ještě mnohem nevhodnější než dříve bývalému Doyceovi a Clenna-movi – jen bych ještě naposledy chtěla jednou něco poznamenat ještě naposledy bych ráda něco vysvětlila snad vaše dobrotivá povaha mě omluví pod tou záminkou třikrát ledvinky takové obyčejné místo k rozmluvě."
Malá Dorritka si vyložila tuto poněkud nejasnou a nesouvislou řeč správně a odpověděla, že je Floře docela k službám, a Flora ji tedy vedla naproti přes ulici do zmíněného paštikářství; teta pana F si vyšlapovala strnule za nimi a vydávala se v nebezpečí, že ji něco přejede, s nebojácnou vytrvalostí hodnou lepšího účelu.
Když se ty „třikrát ledvinky", které měly být záminkou k rozhovoru, objevily před nimi na stole na třech cínových miskách, byl každý zapékaný nákyp nahoře ozdoben jamkou, do které slušný člověk nalil z konvičky horkou omáčku, jako by plnil tři lampy; a Flora vytáhla kapesník.
„Jestli si někdy fantazie malovala nejkrásnější sny," začala hovořit, „že by někdy Artur – nemohu se přemoci prosím odpusťte mi – až nabude zase svobody ale ani taková zapékaná pastička která má tak daleko do kyprosti jako tady ta a s tak málo ledvinkami že vypadají jako sekaný muškátový oříšek snad není tak docela nepřijatelná když ji nabízí ruka vedená opravdovou úctou a ze srdce takové vidiny už prchly navždycky a všechno se škrtá ale protože vím že se chystá něžný svazek prosím abych vás směla ujistit že ze srdce přeji oběma všechno nejlepší a nemám ani jednomu nic ani v nejmenším za zlé je opravdu zdrcující to vědomí že předtím než mě ruka času udělala mnohem méně štíhlou než dříve a hrozně zrudlou po sebemenší námaze zvlášť po jídle já dobře vím kdy to vypadá jako růže to všechno mohlo být ale ne-
427
bylo protože to rodiče překazili a pak přišlo to duševní zhroucení až to tajemné klubko rozmotal pan F ale přece jenom bych nerada byla nešlechetná ani k jednomu a ze srdce přeji všechno nejlepší vám oběma."
Malá Dorritka přijala její ruku a poděkovala jí za všechnu dávnou laskavost.
„Neříkejte tomu laskavost," odpověděla Flora a upřímně ji políbila, „protože vy jste byla vždycky to nejlepší a nejsladší stvoření-čko aby takové člověk věru pohledal jestli si to smím dovolit a i na peníze jste znamenala úsporu protože jste byla svědomitost sama zosobněné svědomí ačkoliv musím dodat mnohem příjemnější než mi kdy připadalo moje vlastní protože ačkoliv jak doufám je nemám obtíženější než jiní lidé přece jen jsem vždycky poznala že člověku mnohem spíš přidělává do života nepříjemnosti než příjemnosti a zřejmě mu dělá větší radost dělat tohle ale já už zase mluvím z cesty ale jednu naději bych ještě ráda vyslovila dříve než spadne opona za posledním výjevem a to je že věřím kvůli těm dávným časům i té staré upřímnosti že se Artur doví že jsem ho v neštěstí neopustila ale že jsem se sem chodila ustavičně ptát jestli bych pro něho mohla něco udělat a že jsem sedávala tady v tom paštikářství kde mi moc ochotně přinášeli nějakou tu teplou sklenici z hotelu a opravdu moc a moc hezké to bylo když jsem mu celé hodiny dělala společnost tady přes ulici a on o tom ani nevěděl."
Flora měla ted opravdu v očích slzy a to ji stavělo do světla vskutku velmi příznivého.
„Ale nade všechno a především," řekla Flora, „vás prosím docela opravdově jako nejdražší osůbku která kdy pod sluncem byla jestli ještě odpustíte takovou smělost od někoho kdo se pohybuje v docela jiných kruzích abyste dala Arturovi na srozuměnou že koneckonců ani ted ještě pořádně nevím jestli to všechno mezi námi nebyl jenom nesmysl i když tehdy tak milý třebas znamenal taky plno trápení a pan F to se ví do toho vnesl změnu a kouzlo se rozplynulo jako pára a nedalo se ovšem čekat že by to pokračovalo to by se to bylo muselo znovu navázat ale různé okolnosti se spojily aby tomu zabránily a z nich snad ne ta nejmenší byla ta že to nemělo být a nechci říkat že kdyby to bylo bývalo milé Arturovi a kdyby se to bylo všechno samo hned na
428
začátku vyvinulo docela přirozeně že bych nebyla bývala strašně ráda protože mám

živou povahu a dřepím doma kde papá je beze sporu nejprotivnější ze všech mužských a nijak se to nezlepšilo od té doby co ho ruka toho buřiče tak ošmikala takže vypadá že jsem nic takového ještě neviděla co jsem na světě ale žárlivost nepatří k mé povaze a nepřejícnost taky ne i když mám spoustu chyb."
Malá Dorritka sice nebyla schopna sledovat paní Finchingo-vou celým tím bludištěm slov podrobně, ale pochopila jejich smysl a srdečně slíbila, že vzkaz vyřídí.
„Zvětralá kapička má drahá," pravila Flora s velkým požitkem, „se tedy zbořila sloup se zřítil a pyramida stojí vzhůru nohama na tom jak se tomu říká nevím na čem neříkejte tomu závrať neříkejte tomu slabost neříkejte tomu bláhovost já se ted musím uchýlit do ústraní a nesmím se už dívat na popel uprchlých radostí ale dovolím si jednu smělost že zaplatím za tu pastičku která měla jen ten účel aby dělala skromnou záminku k naší rozmluvě a řeknu navždycky sbohem!"
Teta pana F, která pojídala svou paštiku s velkou vážností a zaměstnávala si mysl osnováním nějaké kruté pomsty hned od chvíle, kdy tak honosně zaujala veřejné posezení na schodech správcova obydlí, využila nynější příležitosti, aby pronesla k vdově po nebožtíku synovci tento sibylský výrok:
„Ukaž ho sem a já ho vyhodím z okna!"
Flora se marně pokoušela uchlácholit tu znamenitou ženu vysvětlováním, že teď půjdou domů na večeři. Teta pana F se nedala a ustavičně tvrdila: „Ukaž ho sem a já ho vyhodím z okna!" Když teta pana F tento požadavek bezpočtukrát zopakovala a měřila si přitom vzdorným pohledem Malou Dorritku, založila si ruce, dřepla si do kouta paštikářské jídelny a vytrvale odmítala hnout se z místa tak dlouho, dokud jí „ho" někdo „neukáže sem" a dokud se jeho osud nenaplní i po věštěné defenestrační stránce.
Za takového stavu okolností se Flora svěřila Malé Dorritce, že již bůhvíkolik neděl neviděla tetu pana F tak plnou života a svéráznosti; není prý vyloučeno, že tam bude muset zůstat „možná několik hodin", než se ta neoblomná stará dáma dá obměkčit; a pořídí s ní prý nejspíš tehdy, zůstane-li s ní sama.
429
Rozloučily se tedy vskutku nadmíru vlídně a s obapolnými pocity vřelého přátelství.
Protože teta pana F neochvějně vzdorovala jako ponurá tvrz a Flora pocítila potřebu nějakého občerstvení, byl do hotelu vypraven posel pro teplou sklenici, o které tu již byla řeč a která byla potom naplněna ještě jednou. Posílena jejím obsahem, novinami a několika sběračkami smetany z paštikářovy spíže, přestála Flora zbytek dne v dokonale dobré náladě, i když ji chvílemi přiváděly do rozpaků následky jalové pověsti, která kolovala mezi důvěřivými dětmi v sousedství, že se prý jakási stará dáma prodala paštikáři na zpracování do kuchyně a teď sedí v jídelně za krámem a odmítá ujednání splnit.
To tam totiž přivábilo takové množství mládeže obojího pohlaví, a když se den krátil a stíny k večeru dloužily, působilo to tak rušivě na obchod, že paštikář žádal stále důtklivěji, aby tetu pana F z jídelny odvedli. Zavolali tedy nakonec před dveře pašti-kářství drožku a spojeným silám paštikářovým i Flořiným se posléze podařilo vpravit tuto pozoruhodnou ženu dovnitř, ačkoliv ještě ani ted se procedura neobešla bez toho, aby teta pana F nevystrkovala hlavu z okna a nežádala, aby „ho ukázali sem" k účelu, o kterém jsme již hovořili. A protože bylo kromě toho touž dobou vidět, jak zároveň stíhá zlověstným pohledem budovu Maršálského vězení, vznikla domněnka, že tato nadobyčej vytrvalá žena tím „ho" myslí Artura Clennama. To je ovšem pouhý dohad; a kdo byla osoba, kterou pro uspokojení mysli tety pana F měli ukázat sem a kterou sem neukázali, se už s určitostí nevysvětlí asi nikdy.
Podzimní dny uplývaly jeden za druhým a Malá Dorritka teď už nechodila do Maršálského vězení a ani z něho zas neodcházela, aniž navštívila Artura. Ne, ne, nikdy ne.
Jednou ráno, když Artur napínal sluch, aby zachytil lehký krok nožek, které mu každý den zrána jako okřídleny vzlétaly k srdci a vnášely nebeský jas nové lásky do pokojíka, kde dávná láska tak krutě zápasila a byla tak věrná – jednou ráno, když zas tak naslouchal, ji zaslechl přicházet, ale nikoli samotnou.
„Drahý Arture," promluvil její rozradostněný hlas za dveřmi, „mám někoho s sebou. Smím ho přivést dovnitř?"
430
Podle kroků se mu zdálo, že s ní jdou dvě osoby. Odpověděl „ano" a s Dorritkou vešel pan Meagles, velmi osmahlý od slunce. Zářil veselím, rozepjal náruč a sevřel Artura v objetí jako snědý a bodrý otec.
„Ted už je mi dobře," řekl pan Meagles po chviličce. „Ted už je to hotovo. Arture, hochu milý, přiznejte se bez váhání, že jste mě čekal už dávno."
„Čekal," řekl Artur, „ale Amy mi říkala..."

„Malá Dorritka. Už nikdy jinak." (To zašeptala ona.)
„...ale Malá Dorritka mi říkala, že se nemám na nic dál ptát a mám na vás prostě čekat tak dlouho, až sám přijdete."
„A teď mě tedy vidíte, hochu milý," řekl pan Meagles a potřásl mu mocně rukou; „a teď se vám taky dostane vysvětlení, jak a kolik si jen budete přát. Pravda je, že jsem tu už byl – přijel jsem k vám rovnou cestou od těch maršónkářů a alónkářů, jinak bych se styděl podívat se vám do očí – ale nebyl jste tenkrát zrovna ve vhodném stavu, abyste mohl přijímat návštěvy, a já musil znovu odjet, abych sehnal Doyce."
„Chudák Doyce!" povzdechl si Artur.
„To není jméno pro něho, tak mu neříkejte," namítal pan Meagles. „Není chudák; vede se mu docela pěkně. Doyce je tam venku znamenitý chlapík. Ujišťuji vás, že mu tam ta jeho práce zrovna roste pod rukama. Dan je ve svém živlu, to je jisté. Kde nechtějí, aby se něco udělalo, a najdou si někoho, aby to udělal, tam je takový člověk jako ryba nasuchu, ale kde opravdu chtějí, aby se něco udělalo, a hledají někoho, aby jim to udělal, tam je takový člověk ve svém živlu. Už nebudete mít příležitost k obtěžování Okolkovacího úřadu. Dejte si říci, Dan si to vyřídil bez nich."
„To jste mi sňal opravdu velké břímě ze srdce!" zvolal Artur. „Udělal jste mě velmi šťastným člověkem!"
„Šťastným?" odpověděl pan Meagles. „Nemluvte o štěstí, dokud neuvidíte Dana. Říkám vám, Dan tam venku řídí celou továrnu a provádí tam práce, že by vám vlasy na hlavě vstávaly, kdybyste to viděl. Teď už není veřejný škůdce, Bůh uchovej! Má medaile a řády a nevímco všechno. Jako rozený šlechtic. Ale tady o tom nesmíme mluvit."
„Proč ne?"

„Ach, božínku!" řekl pan Meagles a pokýval velmi vážně hlavou, „tady přece musí zamknout ty věci na sedm západů, až se vrátí. Tady to nejde, kdepak! V takové věci je krkavčí Británie také Británie závistivá – vlastním dětem taková vyznamenání nepřizná a ani jim nedovolí, aby se s nimi ukazovaly, když je do-stanou někde v cizině! Ne, ne, kdepak Dan!" zvolal a znovu zavrtěl hlavou. „Tady to nejde!"
„Kdybyste mi byl přinesl (ledaže by to bylo kvůli Doyceovi) dvakrát tolik, o kolik jsem přišel," zvolal Artur, „nebyl byste mi udělal takovou radost, jakou mám z téhle vaší zprávy."
„Nu ovšem, ovšem," přisvědčil pan Meagles. „To samozřejmě vím, hochu milý, a proto jsem vám to vysypal hned první. A teď abych se vrátil k tomu shánění po Doyceovi. Sehnal jsem ho. Natrefil jsem ho mezi spoustou těch hnědých ušmudlanců, co nosí ty ukrutně velké ženské noční čepce; říkají si Arabové nebo bůhvíjaký podivný národ. Však vy je znáte dobře! Nu, a šel rovnou ke mně a já šel zas rovnou k němu a tak jsme se spolu vrátili."
„Doyce je v Anglii?" zvolal Artur.
„Tak vidíte!" zvolal pan Meagles a rozhodil rukama. „Jsem největší nešika pod sluncem, když mám něco takového zařídit. Nevím, co bych byl dělal, kdybych se byl dostal do diplomatické služby – ale možná že bych to tam byl dělal zrovna správně! Zkrátka a dobře, Arture, jsme oba v Anglii dneska už čtrnáct dní. A kdybyste se mě ptal, kde je Doyce tuhle chvíli, nu, tak se nedám nutit a prozradím vám, že – je tady! A teď mohu konečně zas volně vydechnout!"
Doyce vběhl chvatně do pokoje z chodby, kde stál za dveřmi, chytil Artura za obě ruce a zbytek už dopověděl sám.
„Mám jenom tři věci, o kterých bych s vámi rád mluvil, můj drahý Clenname," řekl Doyce a hnětl si pak jedním ohebným palcem za druhým dlaň druhé ruky, „a budeme s nimi brzo hotovi. Za prvé, už ať od vás neslyším ani slovo o tom, co je minulost. Ve vašich výpočtech byla chyba. Vím, co to je. Má to vliv na chod celého stroje a výsledek se jmenuje nezdar. Takovým nezdarem jen získáte a propříště se ho uvarujete. Podobně se často stávalo při konstrukci i mně. Každý nezdar člověka něčemu naučí, když si z něho poučení vzít chce, a vy jste člověk příliš rozumný, abyste si z toho nezdaru poučení nevzal. Tolik tedy

za prvé. Za druhé pak, velmi mě mrzelo, že jste si to bral tolik k srdci a dělal jste si tak kruté výčitky; ujížděl jsem domů dnem i nocí, abych tady s pomocí našeho přítele dal všechno do pořádku, když jsme se sešli, jak vám už vyprávěl. A za třetí. Oba jsme se shodli na tom, že po všem, co jste zakusil, po těch vašich duševních útrapách i po těžké nemoci by pro vás jistě bylo příjemné překvapení, kdybychom zůstali hezky potichu tak dlouho, dokud všechno bez vašeho vědomí dokonale nesrovnáme, a potom k vám pěkně přišli a řekli, že všechno je v pořádku, že vás závod potřebuje víc než kdy předtím a že se vám i mně jako

společníkům otvírají nové a slibné vyhlídky. To je tedy za třetí. Ale vy víte, že v našem oboru musíme vždycky pamatovat na vůli mezi dílci, a proto jsem si nechal ještě kousek místa na závěr. Můj drahý Clenname, mám k vám neomezenou důvěru; je ve vaší moci, abyste byl stejně užitečný mně, jako je nebo bylo v mé moci, abych byl k užitku vám; vaše staré místo na vás čeká a velmi naléhavě vás potřebuje; nic vás už nedrží, proč byste tady musel zůstávat i jen o půl hodiny déle."
Nastalo ticho, které nikdo neporušil, dokud Artur nepostál zády k nim chvíli u okna a dokud k němu nepřistoupila jeho drobná nastávající žena a nezůstala u něho.
„Před chviličkou jsem cosi řekl," pravil pak Daniel Doyce, „ale ted mi to připadá nesprávné. Řekl jsem, že vás už nic nedrží, Clenname, proč byste tady musel zůstávat i jen o půl hodiny déle. Mýlím se, když vyslovím domněnku, že byste odtud raději odešel až zítra ráno? Uhodl jsem snad, třebaže si nechci hrát na pře-moudřelého, kam byste z těchto zdí a z tohoto pokojíka nejraději rovnou zamířil?"
„Ano, uhodl jste," odpověděl Artur. „Byl to náš vytoužený cíl."
„Výborně!" řekl Doyce. „Prokáže-li mi tedy tato mladá dáma tu čest a bude na mne po příštích čtyřiadvacet hodin pohlížet jako na svého otce a zajede si teď se mnou do ulice U svatopavelského hřbitova, troufám si tvrdit, že vím, co tam máme zařídit."
Brzy poté Doyce a Malá Dorritka spolu odešli a pan Meagles ještě zůstal na několik slov s přítelem.
„Myslím, Arture, že maminku a mne nebudete zítra ráno potřebovat, a my se proto raději uklidíme. Mamince by to mohlo

přivolat vzpomínky na Mazlíčka; víte, že má velmi měkké srdce. Nejlépe je jí v domečku a já tam s ní zůstanu a budu jí dělat společnost."
S tím se prozatím rozloučili. A skončil den a skončila noc a přišlo opět ráno a Malá Dorritka, oblečená prostě jako jindy, přišla do vězení zároveň se sluncem a neměla s sebou nikoho jiného než Markétku. Nuzný pokojík byl toho rána klíckou štěstí. Kde na celém širém světě byl koutek tak plný tichého blaha?
„Má milovaná," řekl Artur, ,,proč Markétka zatápí? Co nevidět přece odcházíme."
„Požádala jsem ji o to. Dostala jsem takový rozmarný nápad. Přála bych si, abyste za mne něco spálil." „Co?"
„Jenom tenhle složený list. Vložíte-li ho do ohně vlastníma rukama, tak jak je, bude mít moje rozmarná dušička pokoj." „Má milovaná Malá Dorritka je pověrčivá? Je to nějaké kouzlo?"
„Je to cokoli, co si přejete, můj jediný," odpověděla a se smíchem v rozzářených očích si stoupla na špičky, aby ho políbila, „jen když mi vyhovíte, až se oheň rozhoří."
A stáli tedy před ohněm a čekali; Clennam ji objímal v pase a oheň zářil, jako na témž místě zářival tak často v očích Malé Dorritky. „Je teď už dost rozhořelý?" zeptal se Artur. „Ted už hoří dost," řekla Malá Dorritka. „A je zapotřebí, aby se k tomu kouzlu něco říkalo?" tázal se Artur, když přidržel papír nad plamen. „Řekněte třebas (není-li vám to proti mysli),Miluji tě!'" odpověděla Malá Dorritka. Artur to tedy řekl a papír shořel. Šli velmi tiše přes dvůr; neboť byl liduprázdný, ačkoliv mnoho hlav vyhlíželo pokradmu z oken. Ve vrátnici byla jenom jediná tvář, dávno známá. Když se s ní oba setkali a pohovořili s ní mnoha laskavými slovy, Malá Dorritka se naposledy ještě jednou obrátila, vztáhla ruku a řekla: „Sbohem, dobrý Jene! Doufám, že budete žít velmi šťastně, můj milý!"
Potom vystoupili po schodech sousedního svatojirského kostela a kráčeli k oltáři, kde čekal v otcovské hodnosti Daniel Doyce. A tam byl i starý přítel Malé Dorritky, který jí kdysi dal za podušku svazek matriky zemřelých; byl pln obdivu, že se nakonec přece jen vrátila, aby se tu provdala.

Za obřadu na ně zářilo slunce malovaným oknem s postavou Spasitele. A potom zašli do téže místnosti, kde si Malá Dorritka zdřímla po svém večírku, aby se tam podepsali do sňatkové matriky. A tam také pan Pancks (jemuž bylo souzeno stát se předním úředníkem firmy Doyce a Clennam a později společníkem firmy), který se zmírnil z buřiče v pokojného přítele, nahlížel do dveří, aby celý úkon viděl; jednou paží dvorně podpíral Floru, na druhé mu visela Markétka a pozadí tvořili Jan Chivery s otcem a ostatními klíčníky, kteří si tam na tu chviličku odběhli; její pěstounské Maršálské vězení zůstalo kvůli svému dítěti opuštěno a bez dozoru. A na Floře nebylo přes její nedávné prohlášení ani nejmenší známky poustevnického ústraní, nýbrž právě naopak byla skvěle vyšňořena a z hloubi srdce se kochala obřadem, ačkoliv jevila jisté rozrušení.

Starý přítel Malé Dorritky jí podržel kalamář, když se podpisovala, a druhý kostelník na chvíli přestal pomáhat dobrému knězi se svlékáním rochety a všichni diváci přihlíželi s obzvláštním zájmem. „Abyste totiž věděli," řekl starý přítel Malé Dorritky, „tato mladá dáma patří k našim pozoruhodnostem a dostává se nyní do třetího svazku našich matričních zápisů. Její narození je zapsáno tady v tom, čemu říkám první kniha; ležela jednou právě tady na té podlaze a její hezká hlavička spala tady na tom, čemu říkám kniha druhá; a teď se nám tady právě podpisuje jako nevěsta do toho, čemu říkám kniha třetí."
Když bylo podpisování u konce, všichni se rozestoupili a Malá Dorritka a její manžel vyšli z kostela sami. Zastavili se na chvíli nad stupni před průčelím kostela a zadívali se na svěží vzhled ulice, ozářené slunečními paprsky jasného podzimního jitra, a potom zvolna sestoupili.
Sestoupili do skromného života užitečné obětavosti a štěstí. Sestoupili, aby Malá Dorritka mohla, až se naplní čas, poskytnout mateřskou péči nejen vlastním dětem, ale i zanedbaným dětem Fanniným a tak této dámě umožnila, aby chodila do společnosti až do skonání. Sestoupili, aby mohla ještě několik let dělat něžnou ošetřovatelku a přítelkyni Tipovi, který si nikdy nedělal svědomí z velkých nároků, jimiž ji zatěžuje místo bohatstvím, které by jí byl snad dal, kdyby je byl vůbec kdy sám měl, a který laskavě zavřel oči nad Maršálským vězením i nad vším ovocem
435
jeho zkaženosti. Sestoupili pokojně do vřavy ulic, nerozluční a blažení; a jak tak spolu procházeli sluncem i stínem, všichni ti hluční a pachtiví, nadutí, nevrlí a marniví lidé se štvali a popouzeli, povykovali a dělali rozruch jako obvykle.
POZNÁMKA PŘEKLADATELŮ
"Překladatelé považují za svou povinnost upozornit na jednu zvlášť nost Dickensovy mluvy. U spisovatelů tehdejší doby býval silně rozšířen zvyk volit symbolická jména podle povahy nebo pracovního prostředí literární postavy. Tohoto způsobu užívá i Dickens, a to zcela osobitě – dává taková jména totiž jen osobám nesympatickém, zejména osobám z majetných vrstev. Nepovazovali-li překladatelé za vhodné, aby aspoň některá taková symbolická jména přeložili, pak tak učinili proto, že se snažili převést knihu do jazyka moderního, kterému je tato jmenná symbolika cizí a kde působí zastarale. Aby si však český čtenář mohl učinit představu o tomto důležitém a zároveň těžko přeložitelném prostředku Dickensova umění charakterizačního, uvádějí výklad tří symbolických jmen význačných postav románu, všech vrcholné ne-sympatických, všech pojmenovaných slovy mnohoznačnými s hanlivým přízvukem, která se nekryjí přesně s žádným českým výrazem.
Názorným příkladem je jméno Barnacle. Je to jméno vznešene'ho, poi>ýsenecke'ho, ramenářsícého, sobeckého, kariéristického zpátečnického rodu, z něhož se rekrutuje klika byrokratických mocipanů, vládnoucích zištně a bezohledně celému národu. V originále znamená toto slovo především mořského koryše (k nim patří také raci, náš český symbol Zpátečnictví), který se rodí pohyblivý a pluje volně v moři jako rybí potěr, ale v dospělosti se přisává na jakýkoli pevný předmět, od kterého se již neodlučuje (jako se Barnaclové v knize lepí na vysoké úřady a hodnosti a drží se jich zuby nehty jako klíštata). U nás by snad nejbližším symbolem byla houba chorob, pijavka nebo některá zhoubná plíseň. Zvláší se lepí na lodi a zpomalují jejich plavbu, což je další symbolika – byrokratické pijavky, přisáté na státní lodi. ,,Barnacles" však znamená také naše „okuláry" – kdo by v tom jméně neviděl co-pařské ovokulárované byrokraty, ty pány France v hodnosti od loká-jíčka až po polního maršálka? A stejně se jmenuje i svěrák, jímž se stahují nozdry koně, aby nebyl bujný. V angličtině se pak toto Dicken-sovo jméno tak rozšířilo, že se běžně užívalo pro každého protivného, nadutého, neodbytného člověka,
437
Dalším dokladem necht je jméno Merdle, jméno finančního magná-ta, kterému se hraběcí i nehraběcí svět koří víc než biblickému zlatému teleti – a z něhož se vyklube padouch prvního řádu. Slovo merd, vzniklé z francouzského la merde, bylo ve starší angličtině běžným výrazem pro obsah žumpy, a tak hned vidíme, proč Dickens použil tohoto jména pro postavu tak vrcholně nesympatickou. Její český překlad by zněl Hnojník, Hnojný, Mrva, Trus apod., nebo po vzoru našich pradědečků, kteří považovali němčinu za jazyk stejně „nóbl" jako Angličané tehdy franštinu, snad Dreck, Echel nebo pod.
Do třetice pak je to paní Qeneralová. Jak čtenář poznal, prototyp měšťácké paničky, povrchní, licoměrné, duté nádoby, zištné, panbíčkář-ské a lokajské povahy nejhoršího ražení, snoba non plus ultra. Paní Qeneralová byla převedena na české příjmení s koncovkou -ová, čímž je veškerá další slovní hra vyloučena,

kdežto v angličtině je výraz „generál" tak mnohoznačný, že je počet možností výkladu takřka neomezený. Tato „paní Obecná" nebo „pani Všední" může být také „paní pro všechno" nebo „paní Univerzální", protože všude propluje se svou licoměrnou škraboškou uhlazenosti a šlechetnosti. „Qeneral" však vedle toho znamená i ženu z chátry, což by u Dickense mohlo znamenat něco jako „patolízalku horních deseti tisíc".
Tyto tři nejtypičtější ukázky Dickensovy jmenné symboliky snad čtenáře přesvědčí, jak obtížné a zároveň i sporné by bylo najít pro uvedená jména rovnocenné výrazy české. Zároveň si však nad těmi hanlivými přízvisky ověřujeme, jak hluboká byla Dickensova nenávist k takovým typům, a tím k celé třídě, kterou představují.
POZNÁMKA REDAKCE
První úspěšný vstup do literatury znamenaly sice pro Charlese DICKENSE (7. 2. 1812–9. 6. 1870) jeho Črty (vydané pod pseudonymem Boz – Sketches by Bozj, které uveřejnil na začátku 30. let 19. století, ale opravdu triumfální slávu a světovou pověst získal až svým prvním, humoristickým románem Kronika Pickwickova klubu z r. 1836. Po něm následuje bohatá řada dalších rozsáhlých románů, v nichž Dickens rozvíjí nejen svou uměleckou fantazii, vypravěčskou invenci, pikaresknost příběhů, ale i trpké zážitky z dětství a mládí i pozdější poznatky, které získal jako žurnalista a parlamentní zpravodaj, znalost byrokratických i politických machinací atd. Malou Dorritku psal v letech 1856–57, zpočátku ji otiskoval časopisecky; je to dílo již zralého umělce – předcházely jí četné slavné romány jako např. Oliver Twist (1838), Mikuláš Nickleby (1839), Martin Chuzzlewit (1844), Dombey a syn (1848), David Copperfield (1850), Ponurý dům (1853), Zlé časy (1854) – a Dickens, vraceje se k nejedné přímé životní zkušenosti (např. i Dickensův otec byl nějaký čas vězněn v Maršálském vězení; literární historikové pak hledají řadu paralel mezi literárními a skutečnými dobovými postavami), znovu se v široké románové skladbě zamýšlí nad trpkými stíny současnosti, pokrytectvím, panstvím peněz i zločinností, strastmi dětí, ale vfdy je prozáří svou nezdolnou humanistickou vírou v lidské hodnoty a dobro, jež nakonec v životě vítězí.

Obsah
KNIHA DRUHÁ BOHATSTVÍ
KAPITOLA PRVNÍ Spolucestující
KAPITOLA DRUHÁ Paní Qeneralová
KAPITOLA TŘETÍ Na cestě
KAPITOLA ČTVRTÁ Dopis Malé Dorritky
KAPITOLA PÁTÁ Někde není něco v pořádku
KAPITOLA ŠESTÁ Někde je něco v pořádku
KAPITOLA SEDMÁ Většinou půvab a poupě
KAPITOLA OSMÁ Ovdovělá matka pani Qowanová se přesvědčí znovu, že to nejde
KAPITOLA DEVÁTÁ Kdosi se objeví a zase zmizí
KAPITOLA DESÁTÁ Paní Flintwinchová je jako v jednom snu
KAPITOLA JEDENÁCTÁ Druhý dopis Malé Dorritky
KAPITOLA DVANÁCTÁ V nížto držána jesti velká vlastenecká rada
KAPITOLA TŘINÁCTÁ Epidemie se šíří
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ Sesterská rada
KAPITOLA PATNÁCTÁ I není spravedlivé příčiny ani překážky, proč by tyto dvě osoby nemohly vstoupit ve svazek manželský
KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ Kupředu a vzhůru
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ Pohřešuje se
KAPITOLA OSMNÁCTÁ Vzdušný zámek
KAPITOLA DEVATENÁCTÁ Útok na vzdušný zámek
KAPITOLA DVACÁTÁ Uvádí kapitolu následující
KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ Příběh sebetrýzně
KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ Kdo jede tu cestou, noci a tmou
KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ Paní Affery vysloví podmínečný slib o svých snech
KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ Večer dlouhého dne
KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ Vrchní stolník složí pečeti svého úřadu
KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ Sklizeň bouře
KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ Adept Maršálského vězení
KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ Nenadálá návštěva v Maršálskén vězení
KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ Prosba v Maršálském vězení
KAPITOLA TŘICÁTÁ Účtování
KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ Zúčtování
KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ Poprvé...!

KAPITOLA TŘICÁTÁ TŘETÍ Podruhé...!
KAPITOLA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ Potřetí...!
Poznámka překladatelů
Poznámka redakce

Z anglického originálu Little Dorrit
(Chapman & Hall, Ltd., London 1897)
přeložili Emanuela Tilschová a Emanuel Tilsch
Vysvětlivkami opatřila redakce
Poznámka překladatelů a redakce
Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Milan Hegar
Na obálce je použito barevné reprodukce obrazu Francise Granta, na vazbě dobové kresby
Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2608. publikaci v redakci krásné literatury
Praha 1970
Odpovědná redaktorka Eva Masnerová
Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha 1
28,01 autorských archů, 28,47 vydavatelských archů
602 22 865
Vydání v Odeonu třetí
Náklad 18000 výtisků
01-006-70 13/32
Vázané za oba svazky 45 Kčs